Liber datus per Magistrum Johannem de Rabenstein(?) a p collegio art
Collegio artistarum In quo continetur
Speculum vincencij

442

Speculum Vincentij

N. Inv. 442

Speculum vincencij p collegio(?)

Secundum Augustinum xix de civitate dei ordo est parium dissimiliumque sua cuique loca tribuens dispositio ex quibus libris collegi et alia quibus ordinata sunt et disposita facilius in locis suis inveniuntur et propter hoc ut convenientius facilius occurrat que in speculo hystoriali continentur sic ordinavimus ut prius alphabeti sui numerum librorum et capitulorum diligens intelligens lector requirit et sic est in toto libro sunt que et ad litteram a sive de adam sive de aliis pertineat sui ordine istius tabule ad litteram incipientes pa ... et sic de aliis litteris qui in alphabeto per ordinem continentur.

Adam formatur u l xxx
Adam distinguitur u l xxx
Adam peccavit u l xxx
Abel occiditur u l lvi
Abidos insula describitur u l lxxx
Abraham nascitur u l c
Achaia regio describitur u l lxxiii
Accius poeta claret vi lxxx
Affrica regio describitur u l lxxvi
Albania regio describitur u l lxix
Alexander macedo ... v l iii
Alexandri ... v l xii
Alexander regnat v l xvii
Alexander venatur v l lxiii
Alcipiades ... claret iiii l lxi
Anaximander philosophus claret iii l xxx
Anaximenes orator claret v l xxxix
Angelorum ... u l ix
Anime ... u l xxxiii
Antiochus epiphanes ...
Antigonus macedo regnat vi l xxvi
Antistenes ... claret iiii l lxix
Anuli usus inventus u l xvi
Annuatio ... vi l lxxvi
Apis colitur u l c xxvi
Apolonium ... gesta ... libri
Apuleius platonicus claret v l vi
Apulia regio describitur u l lxxiii
Arabia regio describitur u l lxvi
Arbor dimensis u l xiii
Archaia regio describitur u l lxxiii
Archilogus poeta claret iii l cv
Archimedes ... claret
Archita tharentinus iii l lxxx
Armorum ... u l tix
Anonemus ...
Aristobolus regnat in iudea vi l xc
Aristotiles claret iiii l lxxxiii
Armenia regio describitur u l lxix
Arsinius ... v l xvii
Artaxerxes memno regnat iiii l xiii
Artaxerxes ochus regnat iiii l xii
Archesilas philosophus claret vi l xxiii
Articuli fidei distinguntur u l xlix
Ascensio domini ... l lxiii
Asia maior describitur u l lxiii
Asia minor describitur u l lxix
Asseneth ... u l xxiii
Assiria regio describitur u l lxv
Assiriorum regnum oritur u l xcviii
Attributa divina distinguntur u l iii
Atheniensium regnum oritur iiii l lxiii
Augustus cesar imperat vi l xliii
Aurum ... distinguitur u l lxxvii

Babilonia regio describitur u l lxv
Bactria regio describitur u l lxiii
Baleares insule describitur u l xxiii
Balthasar rex occiditur iiii l xii
Bestiarum ... u l xxvii
Bias ... claret iiii l lxxx
Boecia regio describitur u l lxxx
Bones ... iiii l lxi
Bragmanorum mores v l lxvi
Britannia insula describitur u l lxxiii

Caym ... iiii l ...
Capadocia regio describitur u l lxix
Captivitas x tribuum iii l lxix
Captivitas ... in babilone ...
Carpathos insula describitur u l lxxxi
Catho stoicus claret vi l cvi
Catos insula describitur u l lxxx
Cena domini iiii l liii
Cicades insule describitur u l lxxxi
Ciprus insula describitur u l lxxx
Cirus ... regnat iiii l c
Cithereia insula describitur u l lxxx
Comagena regio describitur u l lxvi
Corinthiorum regnum oritur iiii l lix
Corsica insula describitur u l lxxxiii
Crates ... claret vi l xxv
Creatio mundi ... u l xvi
Creta insula describitur u l lxxx
Cretensium regnum oritur iii l liii
Cicle insule describitur u l lxxx
Crisippus stoicus claret vi l xxvi

Dalmatia regio describitur u l lxxiii
Damon ... pitagoricus iii l xxvi
Daniel ... iiii l cci
Darius regnat iii l xii

Darius filius ydaspis regnat iiij l xxxvi
Darius nothus artaxersi regnat iiij l lix
Darius filius artaxersi regnat v l xxii
Dauid regnat ij l lxxi
Delos insula describitur ij l lxxxi
Democrides phus claruit v l xxix
Demetrius phus claret iiij l xci
Diaconi qui eliguntur viij l lxix
Diluuium inundat ii l ix
Diodorus socraticus claruit iiij l xxxvi
Diogenes cinicus claruit iiij l xxxiii
Diogenes babilonius claruit vi l cx
Diomedes et socii eius daneis quomodo ... ii l
Dionisius tirrannidem exercet iiij l lxxij
Diuisio totius libri huius i l xiii lxxiij
Doctores auctentici i l xij
Dona sponsa distinguntur ii l lij
Duello triumpha v nonali etate vi l xxxiij
Ebosus insula describitur ij l lxxxiij
Egiptus regio describitur ij l lxxiii
Egiptiorum regnum oritur ij l xcvi
Egipti x plage iij l v
Egiptii in man subdiguntur ii l vii
Elementorum operationes ii l xvi
Eolie insule describuntur ii l lxxxii
Empedocles phus claret v l xi
Epirus regio describitur ii l lxxii
Eratostenes socraticus claruit iiij l xcii
Erpendum insule describuntur ii l lxxxi
Ethion insula describitur ii l lxxxi
Ethiopia regio describitur ii l lxxxvi
Ewanglica hystoria describitur ij l
Euripides poeta claruit iiij l xl
Europa regio describitur ij l lxxi
Fabius gentem consulatu romani vi l viii
Fabulis ars inuenitur ii l liii
Falaris exercet tirannidem iiij l cvi
Fonteis patres instituuntur ii l c
Fortunate insule describuntur ij l lxxix
Fricorum gens oritur iiij l lxvi
Frigia regio describitur ii l lx
Gaddis insula describitur ij l lxxxiij
Galana regio describitur ij l lxx
Galilea regio describitur ii l lxxvi
Galli uastant roma vi l xx
Gaius imperat viij l cxxix
Gemorum communitas ii l xvi
Germania regio describitur ii l xvi
Gorgias rethor poeta claruit iiij l liiii
Gorgones insule describuntur ii l lxxij
Giges regnum litor adipiscitur iiij l cv
Hanibalis bella oriuntur vi l xl
Hanibal moritur vij l lix

Hebrei ab egiptiis liberantur iij l cii
Heraton stoicus claruit vi l cvi
Heli iudicat israel iij l lxxiii
Heraclius phus claruit iiij l xxxij
Herasistratus medicus claruit vi l xxxiiij
Herbarum diuersitas ii l xxij
Herodes ascalonita regnat in iudea vij l li
Herodes agrippa regnat viij l cxxxiij
Herodes antipas iohannem decapitat viij l cxxx
Heschilus tragedus claruit iiij l xxxiij
Hesopi fabule recitantur iiij l ij
Hibernia regio describitur ij l lxxx
Hircania regio describitur ii l lxxiii
Hispania regio describitur ij l lxxv
Histria regio describitur ij l lxxiii
Homerus poeta claruit iij l lxxxvij
Homo distinguitur ab aliis ij l xxx
Humanum corpus membris distinguitur ii l xxxij
Iacob nascitur ii l cxvi
Iacob pugnat ii l cx
Iacob reuertitur in terram suam ii l cxvi
Iacob primogenita ij l cix
Iacob descendit in egiptum ii l cxxiii
Ieroboam peccare fecit israel iij l xxxv
India regio describitur ii l lxiiij
Iohannes capitur viij l lxxv
Iohannes nascitur vij l lxxxvi
Iohannes predicat et baptizat viij l vii
Iohannes decollatur vij xxxij
Ioseph uenditur ii l cxvij
Ioseph explicat egiptiis ii cxvij
Iosue regit israel iij l lv
India regio describitur ii l lxvij
Iudeorum regnum oritur iij l lxx
Iudeorum regnum incipit iij l cxv
Iudeorum reges ad alienigenas transferuntur vii l li
Iudith hystoria conscribitur iiij l v
Iulius cesar pompeium fugat ... vi l ultimo
Iulii cesaris bella vij l li
Iulii cesaris singulare imperium vij l xxxvij
Iulius cesar moritur vij l xiij
Kadatas messin bella oriuntur iiij l lxx
Kartaginenses triumphat de regulo vi l
Kartago subuertitur vi l lxxxiij
Lacedemoniorum regnum oritur iij l lxx
Lacedemonii recipiunt leges iiij l xc
Lamsitium inueniuntur ij l
Latinorum regnum oritur iij l lxvi
Leges primo dantur grecie ij l cx
Leges dantur romanis iiij l liij
Leges xij tabularum transferuntur iiij l lxv

Lex moysi dat. iii l. viii
Libia regio describ. ii l. lxxvi
Libri apocrifi nnant. i l. xiii
Libri atenticii conprim. i l. xiii
Lidia regio describ. ii l. lxv
Liddorum regum ori. iii l. xcvi
Ligurgus dat leges iii l. xc
Lingue dividunt ii l. lxii
Lutia regio describ. ii l. lxx
Longinus mil. pati. viii l. xlii
Macedonum reg. ori. iii l. xciii
Macedonum reg. destruu. vi l. lxvi
Machabeorum hystoria incipit vi l. lxvi
Marcus tullius claz vi l. ix
Martusnario claz vii l. lxii
Maria concipitur vi l. lxxiiii
Maria nubit yoseph viii l. lxxii
Maria mori. viii l. lxxv
Marie miracula viii l. lxxxi
Marsilia conditor iii l. cxi
Mauritania regio describ. ii l. lxxviii
Media regio describ. ii l. lxv
Medorum reg. orit. iii l. xcii
Mel primum colligi. iii l. liii
Menander poeta claz vi l. vi
Membra hominis distigunt. ii l. xxxii
Marie nativitatis solleptas revela. viii l. cxix
Mensura granum invenit. ii l. cvi
Mercurius triimegistus claz v l. x
Mesia regio describ. ii l. lxxi
Mesa pontanna regio describ. ii l. lxv
Metalla distiguit. ii l. xvi
Milites sibi eligunt. iii l. ciii
Milo crotoniates claz iii l. cxii
Moyses nasci. iii l. i
Moises mori. iii l. vi
Monstrorum varietas conprim. ii l. lxxxvi
Mori bonorum quietas pom. ii l. ||
Mulier forma. ii l. xli || lxxxvi
Nabathea regio describ. ii l. lxviii
Nativitas domini conprim. vi l. lxxxiii
Nectenabi initiat v l. li
Nectenabi initiatus v l. xi
Neemias edificat altare iii l. xlvi
Nicholaitarum heresis nasci. viii l. lxxiii
Nomes dume describ. ii l. iii
Noe nasci. ii l. lxiiii
Numa pompilius regit iii l. ciii
Numidia regio describ.
Octovianus imperat vii l. xliii
Oracius poeta claz vii l. lxxvii
Orcades insule describ. ii l. lxxviii
Ovidius naso claz vi l. cvi
Palestina regio describ. ii l. lxxi
Pamphilia describ. ii l. lxx
Panecius phs claz vi l. xlix
Parmonia regio describ. ii l. lxxiii
Papirius consul claz vi l. vi
Parthia regio describ. ii l. lxv
Passio christi incipit viii l. xxxvii
Palme ludibrium conprim. viii l. iii
Paulus convertitur viii l. lxxiiii
Paulus visitat petrum viii l. cxxii
Peccatum primorum parentum pom. ii l. xlii
Pecca distiguit. ii l. xlviii
Penne pedes distigunt ii l. xlviii
Pentapolis regio ii l. lxvii
Pesto dina conprim. ii l. i
Pericles atheniensibus principa. iii l. xlii
Permenides phs claz iii l. xliii
Persida regio describ. ii l. xlv
Pharus mirabil construi. vi l. xiiii
Philemo poeta claz vi l. v
Philippus macedo mori. v l. xviii
Philo clarus hebreus viii l. cxxxi
Phoroneus dat leges ii l. cx
Pictagoras phus claz iii l. xxiii
Pilatus iude presid. viii l. v
Pilatus in exilio mori. viii l. cxxiii
Pindarus poeta claz iii l. xl
Piscium diversitas distiguit. ii l. xxvi
Pisistratus tyrannide obtinet iii l. xviii
Pittacus militeus claz iii l. cxx
Primogenitus noster consistebat in pxx. ii l. || cix
Plagete distigun. ii l. xxxv
Plautus poete claz vi l. lv
Plato nasci. iii l. lx
Plato claret iiii l. lxxiiii
Plato moritur vi l. vi
Platonius platonicus claz v l. viii
Polemo phus conv. vi l. xi
Pompeius mitti. in iudea vi l. xxv
Pompeius occidi. vii l. xxxv
Porticae ale distigun ii l. xxxxii
Predicatio christi incipit viii l. xii
Pitagoras sophista claz iii l. lv
Ptholomeus soter regnat vi l. i
Ptholomeus philadelphus reg. vi l. xv
Ptholomeus euergetes reg. vi l. xxxix
Ptholomeus philopator reg. vi l. xli
Ptholomeus philometor reg. vi l. lxi
Ptholomeus epiphanes reg. vi l. liiii
Ptholomeus evergetes secundus reg. vi l. lxxvi
Ptholomeus phisto reg. vi l. xxxix
Regnum romuli oritur iii l. xcvi
Resurrectio christi describitur viii l. iiii

## Continentia et capitula primi libri

Primus autem liber partis huius iste videlicet qui inter ceteros primatum tenet totius huius voluminis index erit et tabula quedam continens in se seriem omnium librorum sequentium materiam ordine breviter distinguit, ut in tanta rerum multitudine de quibus in toto opere agitur legenti facile pateat, quoto libro quove capitulo cuiusque libri quod querit inveniat, ne forte casso labore singulas revolvendo paginas in cassum vagari incipiat. Hic igitur liber iste primus continet capitula .xxi.



I

Quoniam multitudo librorum et temporis brevitas memorie quoque labilitas non patiuntur cuncta que scripta sunt pariter animo comprehendi, mihi omnium fratrum minimo plurimorum libros assidue ex longo tempore revolventi ac studiose legenti visum est tandem accedente etiam maiorum meorum consilio quosdam flores pro modulo ingenii mei electos ex omnibus fere quos legere potui sive nostrorum scilicet catholicorum doctorum sive gentilium scilicet philosophorum et poetarum et ex utrisque hystoricorum in unum corpus voluminis
2 quodam compendio et ordine summatim
2 redigere complacuit. Dumtaxat precipue que pertinere videntur vel ad fidei nostre dignitatis assertionem vel ad morum instructionem sive excitandam caritatis devotionem aut divinarum scripturarum mysti-
2 cam expositionem vel etiam ad ipsius veritatis manifestationem declarationem aut symbolicam vel studio modo quodam modum quedam imponens curiositati mee ceterorumque non nullorum forsitan mei similium quorum studium laborem
2 ex pluribus libros legere eorumque flores excerpere per hoc unum grande opus ut eum quia satisfacere et laboris mei fructum posse libens non negarem. Cognoscebam siquidem studiosi plures libros multos esse sunt et curiosi lectoris non sufficere, cuius visu nec auditu impleretur. Ad id opus quoque provocant me plurimum falsitas vel ambi-
2 guitas quatenus in quibus auctoritates eorum adeo plerumque mendaciter a scriptoribus vel notariis intitulabantur ut scribebantur ut quasi sua cuiusque auctoris esse omnino nesciretur. Dum ubi gratia quod Augustini vel Ieronimi vel Crisostomi erat ascribebatur Ambrosio vel Gregorio aut Ysidoro vel eorum aut aliorum aliqua parte decerpta

Ia ca — De causa suscepti operis et eius materia.

vel addita vel mutata sensus auctoris corrumpebant. Sic et de dictis philosophorum et poetarum.
Sic et de narrationibus hystoricorum fiebat dum unius nomine pro alio ponebatur vel
duorum vitas simul continebat. / Item alia causa .ii. / Non tantummodo secularium
Videbam insuper iuxta Danielem prophetam temporibus istis librorum verum etiam divinarum
scripturarum ubique multiplicata esse scientiam, unde et quosdam fratres nostros assidue
sacrorum librorum hystoriis ac misticis expositionibus insistere et obscurioribus quibusdam
enodandis insistere. vel hec autem hystorias ecclesiasticas quarum lacte pascebatur anti-
quorum simplicitas quodammodo viluisse et neglectui incidisse. cum tamen non solum
utique voluntatis ac recreationis plurimum verum etiam edificationis plurimum in se contineat
eo quod primum quidem ecclesie nascentis infantiam in apostolis describant quos ope dei
tamquam filios et tamquam gallina pullos sub alas suas deliciis educavit et
fovit. Deinde non eandem sponsam Christi sui virtute indutam et quasi iam in robustiorem
etatem provectam non solum in ipsis apostolis sed etiam in aliis martiribus eorum sequacibus
per xii persecutionum tempora tribulationibus exposuit eiusque patientiam in illis probavit.
Post hec autem undique per totum orbem ipsorum consummata victoria iamque pace per Constantinum
ecclesie reddita pullulantibus ubique diversis heresibus, scilicet Ariana, Donatiana, Pelagiana
et ceteris, fidei ad certamina bella ipsam etiam provocantibus, ut quam gladiis non
vincerat illorum fallacia subverteret, ipsos inde hereticos per doctores suos catholicos
videlicet Athanasium, Hylarium, Basilium, Ambrosium, Ieronimum ac ceteros dubiis ac scripturis
confutat. Removit eiusque scientiam acsi iam perfecte etatis more exornavit et illumi-
navit. Deinque post hos triumphos scientia quasi emerita in pace quievit dum in
sanctis confessoribus anachoretis et monachis in Egipto et Syria ceterisque partibus orbis
philosophantibus ad celestem contemplativam vitam ascendit, similiter conversationem
ducens angelicam infinita bene vivendi nobis exempla reliquit. Hec et talia multa
in illis hystoriis utilia simul ac delectabilia cernens, plurimosque fratrum eiusque huiusce
modi rerum ignaros esse considerans ipsos etiam sicut et cetera de multis auctoribus dili-
genter excerpendo collegi atque ad certum ordinem temporum cuncta redegi. / Quomodo
agendi. titulo libri iii. / Licite ac studiose inquirenti quo non modo vel ordine
Quoniam autem apud me sola tota in unum corpus aptius compingerem cernens quod
si diversorum summas ad eandem materiam pertinentes ut sepe solet per singulos titulos
annotarem ubi gratia subiuncto titulo summas capitula declaraverunt sub aliis capitulis et sic
diversis auctoribus et modis sigillatim tractando procedens totam utique rerum materiam
quam nichilominus dispositam diligenter disposui in uno absque opere concluderem. Necnon
et ordine hystorie totius non parvum utilitatis vel pulcritudinis habent cum omnino confunderem
vel evitem: considerans omnibus competentiorem procedendi modum nullatenus reperi
quam istum quem pre ceteris elegi videlicet ut in ipso ordine sacre scripture. Primo de crea-
tore, postea de creaturis, postea quoque de lapsu et reparatione hominis. Deinde vero
de rebus gestis iuxta seriem temporum suorum ordinate disserem. In fine vero totius
operis singulas eius particulas ad idem pertinentes per singulas materias quibusdam
titulis et notulis concordarem. Denique quia ut superius dictum est de diversis auctoribus
hoc opus contextum est, ut sciatur quid cuius sit singulorum dicta eorum nomina annota-
vi: ac ne facile transponerentur de locis propriis nequaquam in margine sicut fit in
psalterio glosato et epistolis Pauli vel in similibus sed inter lineas ipsas sicut fecit Gratianus
in compilatione canonum ea inserui. Interdum etiam ea que ipse vel a maioribus meis
scilicet modernis doctoribus didici vel in quorundam scriptis notabilia repperi nomine meo
id est auctoris intitulavi. Illud autem lectorem non lateat non nulla in hoc opere maxime
que de gestis sanctorum martirum et confessorum non ita penitus abbreviata esse ut non
lui. Nimirum aliquibus studiis [illegible] [illegible] occupatus et interitus
non summa manum propria sed plurimorum quamvis notariorum abbreviavi ut po-
tui veritatis hoc quoque nichilominus attendatur quod nimis abreviata narratio le-
gentium vel audientium minus sapiat ut autem huius operis partes singule lectori
facilius elucescant: ipsum totum opus per libros et capitula distinguere volui quod
Speculum maius appellari decrevi, speculum quidem eo quod quicquid fere speculatione
id est admiratione vel imitatione dignum est in operibus que in mundo visibili vel invisibili

ab inicio usque ad finem facta vel dicta sunt sive etiam adhuc futura sunt ex omnibus quas in multis
libris fere librorum colligere potui in hoc uno breviter continentur. Quamvis autem ad instar
preambuli libelli iamdudum editi cuius titulus est speculum vel ymago mundi in quo
scilicet de mundi sensibilis dispositione et ornatu paucis libris describitur. De utilitate
operis et apologia actoris iii. Plerosque longitudinem voluminis huiusmodi tedio ac labore
Itaque cum hoc agerem non ignorans prolixum fore nimium abhorrere sciens tamen utilitatem
nolui penitus ab opere cepto desistere donec illud iuvante deo ad finem perducerem.
Certus sum enim et confido in domino hoc ipsum opus non solum michi sed et omni studioso
lectori et legenti non parvam utilitatem afferre non solum ad deum per se ac per creaturas vi-
sibiles et invisibiles et invisibiles cognoscendum ac per hoc diligendum et cor suum
in devotione caritatis multorum sanctorum igniculis sinis et exemplis excitandum et accendendum
verum etiam ad predicandum, ad legendum, ad disputandum, ad solvendum. Necnon ad unumquodque
fere materie genus artis cuiuslibet explicandum. Porro nequis in hoc opere vel
de novitate vel de nimia prolixitate me estimet arguendum, cum hoc ipsum opus
novum quidem et simul et antiquum breve quoque simul et prolixum, antiquum certe
materia et auctoritate, novum vero compilatione et partium aggregatione, breve quoque propter
multorum dictorum in brevem conscriptionem, longum non immerito propter immensam materie
multitudinem. Denique si pauculos exceptis innumeris particularibus voluminibus ex quorum
flosculis hoc ipsum universale contextum a predicto exparem et sibi faciem quorum magni-
tudo forsitan huic toti operi vel maiori parti per comparationem videri posset: ubi gratia
exemplis Aristotilem de animalibus, Avicennam de medicina, Plinium de hystoria naturali
vel antiquitatis Iosephum, Ieronimum aut Augustinum de civitate dei vel super psalterium vel super Iohan-
nem, moralia quoque beati Gregorii vel aliquod huiusmodi nullus esset fortasse qui argueret
neque moveret. Et tamen certum hoc omnia ne dicam tertiam vel quartam immo nec
saltem decimam aut vicesimam partem eorum que hoc opere continentur. utilium inspicere
possidere aut tenere. Nam et omnis ecce libri quos etiam sancti doctores olim
in exponendis scripturis aut in repellendis hereticis sive quibuslibet aliis exigen-
tibus causis utiliter ediderunt dum quisque aliquando legitur plerumque inve-
nitur ubi aut iii vel iv vel v capitulis vix tantum sua notabilia apprehendit in publico ser-
mone sive etiam in lectione vel disputatione recipitur. Multo minus ergo vix aliquem
deus videtur quia multorum librorum florum quendam atque medullam in unum volu-
men compegi totumque sub certis titulis ordine congruo redegi. Non autem hec dico
scriptorum veterum vel etiam ceterorum actorum veterum scriptis presumptuose derogando immo
lactantem et inanem excollendo presertim cum hoc ipsum opus utique meum simpliciter
non sit. Sed illorum potius ex quorum dictis fere totum illud contexui. Nam ex
meo pauca vel quasi nulla addidi. Ipsorum igitur est auctoritate meum autem sola partium
ordinatione. Nec ignoro me non omnia que scripta sunt in hoc inserere legere vel po-
tuisse. Nec me profiteor etiam omnia que legere potui cunctaque ibi notabilia sunt
excerpsisse aliquod volumen in immensum oporteret extendi. Sed de bonis ut
arbitror meliora vel certe de melioribus non nulla collegi. Quod de regimine et bellis hoc opus
Ut autem utilitatem operis plenius innotescam: tacitis de virtutibus et sanctorum miraculis
continetur
nimirum et partim et huiusmodi certis que ad edificationem morum ac fidei evidenciam
pertinet et quorum utilitates per se patet etiam eaque inmore huic utilitate immo quodque super-
flua penitus esse videntur ut sunt ea que de regibus et bellis ac ceteris huiusmodi enarrantur
attentius considerandi utilia satis esse probantur. Nam et historie non solum gentilium sed
etiam ecclesiastice et eiusdem conscriptio secundum imperatorum et regum tempora describunt. Interdum sepe
etiam in incarnationis dominice hystoria texit in ipso evangelii sui principio de Herode re-
ge et post pauca de Augusto cesare mentionem facit ut illa que minime nota erant
hominibus, ab hiis que pene apud omnes fama celebri ferebantur et confirmarentur.
Ille res geste ut dicit Hugo Floriacensis que nulla regum ac temporum certitudi-
ne commendantur non pro hystoria recipiuntur. Sed inter aniles fabulas deputa-
tur. Valet ergo in hoc opere successione temporum et annorum et regum et imperatorum
necnon romanorum pontificum annotatio brevis non solum ad plenius hystorie veram

etiam ad cuiuslibet alterius nomine vel pape vel regis sub quo gesta sic scriptis con
signatam et elucidatam ut si quis dubitetur de tempore huius ad cathologum regum illius
terre in qua res illa gesta asseritur recurri possit ibique reperiat quo temporis articulo
rex ille regnaverit atque hoc etiam quo tempore res illa gesta sit temporibus et de annorum
omnino multa que inter nos hystorias et dissonantia multa rerum precise ac perfectius
adhibendum magisque omnino canonicorum. Sed ad hoc tantum valet ut sciatur non quo
anno, sed quo tempore vel sub quo imperatore queque res annotata acciderit
Ceterum collibus famosis usque quaque per orbem orientis diversa regna conquisitis antequam
veniret rex in pretiosis qui totum et pacem impleverit, licet adiuncte
posset quanto fervore pugnandum sit nobis contra spirituales hostes pro salute nostra spirituali
et eterna gloria nobis promissa, cum illi quidem licet pote infideles huius salutis
ac glorie ignari ac penitus expertes tam acriter dimicaverint pro salute temporali
tantum et gloria momentanea vel acquirenda vel tuenda. Hortetur quoque homines
incipientes perfectis in immutabili operatione, licet adiutus senilitatem dei exemplos quos
in illa tamen immutabiles inlitudines insingulis fere bellis pro nomine hostium
antire simul et in anima in corpore passim pro re permisit. Fecerunt hos boni certamine eiusdem
re agnoscitur ab hostibus et forma servi susceptam me mortalitatis carnis
induitus ut quod infirmum est dei fortius est hominibus in campum certamine huius
mundi potestates contrarias debellaturus advenit et ut eos abutrumque morte inferior
dit liberavit usque adeo ipsius sanguinis effusionem intulit prolixam et copiosam insuper
et usque ad mortem ignominiosissimam tam fortiter agonizavit et vicit. Apologia

De natura rerum et hystoria temporum. VI.

Porro ipsam rerum naturam quam diligentius ut potui descripsi nullus ut estimo
superfluam vel inutilem reputabit
qui in ipso creaturarum libro nobis ad legendum proposito creatoris gubernatoris et
conservatoris omnium dei potentiam sapientiam bonitatem ipsa veritate ratione illuminante legere
consuevit. Nam ut ait ille magnus Basilius ab hiis qui veritatem intelligentes
ex visibilibus invisibilia reputat intra et maria et magnis et modicis et in
omnibus que cernuntur. Creatoris monimenta certissima capiunt. Utique deus sensibus
corporum ingenti adherentes nec per totum tempus datur nec multo locus suggerendi gratia
relinquitur. Accedit ad hoc ut utilitas alia predicatoribus et doctoribus tractatoribusque
scripturarum sacrarum expositoribus minime contempnanda ut non dicat Augustinus Rerum igno-
rancia facit obscuras figuratas locutiones cum scilicet ignoramus vel animantium
vel lapidum vel herbarum naturas aliarumve rerum que plerumque ponuntur in scrip-
turis alicuius similitudinis gratia. Numerorum quoque imperitia multa facit ineis non
intelligi inscripture posita. Iam vero quanta est pulchritudo et in forma huius mundi
et qua gratia rebus aspectum diligenter considerantium non solum modos et nu-
meros et ordines rerum quibus principales mundi partes decentissime et ordinatissime
collocantur verum etiam volumina temporum que per decessiones atque successiones
earum ingenter explicantur. et morte nascentium distinguuntur. Ego quidem ut tacerem
cetera licet peccator indignus animus in mirum mens adhuc in fecibus carnis sue iacet
a terrenis sordibus absoluta quadam tamen spirituali suavitate in mundi creatoris
ac rectorem afficior ipsumque maiori veneratione ac reverentia prosequor cum ipsius
creature magnitudinem simul et pulchritudinem et permanentiam intueor. Ipsa nam-
que mens plerumque paulatim a pressuris cogitationum et affectionum fecibus se eriges
et in speculationis ut potest assurgens a de quodam eminenti loco totius mun-
di magnitudinem uno ictu considerat. Infinita loca diversis creaturis quibus
repleta intra se continetur. Cum quoque totius mundi videlicet apertius usque

uno quodam aspectu intellectus conspicit ubique tempora omnia diversis quodammodo
successiones rerumque mutationes continentia que sub quadam linea comprehendit
et inde saltem intuitu fidei ad cogitandum ut cuius creatoris opificis magnitudinem
pulcritudinem atque eternitatem ascendit. Ipse namque mundus spaciositate locorum magni-
tatem quomodo suo creatoris immensitatem varietate specierum opificis pulcritudinem
prolixitatem quoque temporum eius eternitatem. Hoc autem opus temporalis pulcritudinis que rerum
tam situ ac successu peragitur historica narratione comprehenditur qui ab initio mun-
di usque ad finem in ultima parte operis plenissime describitur. Apologia de varietate scientiarum. vii.

Siquis autem presumptionis me velit arguere quod ego non doctus in omni facul-
tate vel arte. Sed ne nimia quidem satis eruditus ausus sim etiam
huic operi divisiones omnium scientiarum et artium materias quoque ordinem singularum
diligenter inserere audiat utique me non per modum doctoris vel dictatoris. Sed
per modum excerptoris ubique processisse nec etiam difficultates quaslibet earum enu-
cleandas opus meum instituisse. Sed levia quedam et plana de singulis
memorieque utilia sub brevitate quadam inter cetera posuisse. In quibus etsi for-
sitan aliqua sint que non multum expediat scire quia tamen ipsa hec turpe
est ignorare. Et quia succedentibus aliis facile de memoria elabuntur. in quam
visum est etiam horum memoriale quoddam compendiosum inter cetera que hoc opere con-
tinentur ordine congruo ponere atque hoc loco et tempore oportuno studiosus lector
animo valeat revocare. Adhuc autem in utroque studiis connotatas sunt
ysidori videlicet yspalensis et hugonis atque ricardi parisiensis. Quorum primus
in libro ethimologiarum multa de quibus agitur et de omnia quasi scientia pauca breviter
tangit. Secundus in libro didascalicon scientiam vero dividit ac subdividit singularum
quam materiam breviter describit. Et tertius in libro qui dicitur excepcionum idem facit verum-
tamen omnes hii de singulis transeundo brevissime tangunt ac dicta eorum ad libros
philosophorum diverti qui de hiis omnibus latius ac diffusius agunt. Inde que pauca
vocabulis breviter excerpsi que preterea catholicorum doctorum dictis ut potui competenter
adieci. Accedit ad hoc quod omnes artes divine scientie tamquam regine famulantur
et ille que liberales vocantur plerumque in assertione ecclesiastici dogmatis assu-
mantur. Sic beatus petrus apostolus in epistola quadam itinerarii clementis ad iacobum sic
loquitur. Cum inquit acceperimus scripture integram que ex ipsa regulam veritatis suscepit
absurdum non erit si aliquid etiam ex eruditione ac liberalibus studiis que forte in
pueritia attigit ad assertionem veri dogmatis conferat ita tamen ut ubi vera didicit
falsa et simulata declinet. Apologia de dictis philosophorum ac poetarum. viii.

Nec vero quisquam redarguendum me putet eo quod multa de gentilium philosopho-
rum et poetarum libris non nulla etiam de quibusdam apocrifis in hoc opere posue-
rim. Alioquin et apostolos redarguere poterit qui quandoque quedam non nulla in epistolis sibi
testimonia usurparunt. Nam ubi gratia Paulus in epistola ad corinthios menandri
comici senarium posuit dicens. Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Item
ad titum scribens epymenidis poete versiculum induxit dicens. Cretenses semper mendaces
male bestie ventres pigri. Item et apud athenienses in marsicuria disputans arati poete
testimonio utitur dicendo dicens. Ipsius enim et genus sumus. Hinc Iheronimus contra
huiusmodi calumpniatori suo videlicet magno oratori romano per epistolam scripsit. Quod autem
queris ait cur in opusculis meis secularium litterarum interdum exempla ponamus
candoremque ecclesie ethnicorum sordibus polluamus. Responsum breviter habeto. Nunquam hoc
quereres nisi te totum possideret tullius si scripturas sanctas legeres: ut earum interpretes omisso
vulcacio evolveres. Nam et in moyse et in prophetarum voluminibus et epistolis pauli
quedam de libris gentilium assumpta sunt. In deuteronomio quoque domini voce precipi
mulieris captive radendum caput et supercilia omnes pilos et ungues corporis
amputandos et sic eam hebream duci iubeo. Quid ergo mirum si ego et sapientiam

sectarum propter eloquii venustatem et membrorum pulchritudinem de ancilla atque captiva Israelitam facere cupio et si quid in ea mortiferum est ydolatrie vel voluptatis erroris libidinum vel precidendo vel radendo quo mixtos ei purissimo corpori et vernaculos domino sabaoth filios ex ea generem hic scribens. Et ego quidem non ignoro philosophos inter se multa dixisse contraria maxime de rerum natura. Verbi gratia. Venena quidem naturaliter calida esse posuerunt ut Aristoteles et Avicenna, quidam autem naturaliter gelida ut Seneca. Venena quoque serpentium quidam frigida esse dicunt ut Ysidorus, quidam vero calida ut Avicenna. Et quoniam in istis et in aliis huiusmodi pro utrilibet contradictionis absque periculo fidei mee potest credi vel discredi lectorem admoneo ne forsan abhorreat si qua huiusmodi contrarietates sub diversorum actorum nominibus in plerisque locis huius operis insertas invenerit presertim cum ego iam professus sim in hoc opere me non tractatoris sed excerptoris more gerere ideoque non magno opere laborasse dicta philosophorum ad concordiam redigere. Sed tantum quid de unaquaque re quilibet eorum senserit aut scripserit recitare lectoris relinquendo arbitrio cui sententie potius debeat adherere. Verumtamen non plerumque etiam medici in medicinarum simplicium complexionibus et qualitatum gradibus dissentire videntur. Sciendum est quod secundum diversitatem regionum etiam complexiones hominum et animalium ceterorumque rerum nascentium variantur ita ut aliquando eiusdem generis res alicubi sit antidotum et alibi venenum. Verbi gratia papaver agreste in medicorum libris venenum esse describitur quod tamen apud nos communiter in cibum assumitur. Sic etiam extremitas caude cum Avicenna etiam inter venena reputetur quod in regionis nostre militibus constanter negatur.

Apologia de apocrifis etc. — De gentilium libris idem etiam dici potest et de apocrifis.

Quod autem supra dictum est. Licet enim non recipiantur apud Christi ecclesiam in auctoritate habenda, constat tamen ut dictum est quedam ab apostolis in novo testamento testimonia usurpantur. Verbi gratia. De magis pharaonis loquens Paulus ad Thymotheum ita scribit. Quemadmodum Jannes et Mambres restiterunt Moysi et ita et hii heretici resistunt veritati. Que utique magorum nomina non invenit apostolus in divinis libris sed in apocrifis ut dicit ibi glossa. Judas quoque in canonica sua de malis hominibus loquens ita scribit: prophetavit autem de hiis septimus ab Adam Enoch etc. Et tamen certum est librum Enoch inter apocrifa computari. Nec hoc dico quia velim apocrifis quod nimis presumptionis esset auctoritatem dare. Sed quia non habeant veritatis certitudinem. Quedam enim reputantur apocrifa quia veritati liquido adversantur ut sunt libri hereticorum. Quedam vero quia actores eorum ignorantur de veritate dubitatur ut est liber de ortu et infancia beate virginis quem etiam Jeronimus ad petitionem Heliodori episcopi scripsit continens ipsam narrationem de Joachim et Anna et de ortu virginis se quondam adhuc adolescentulum in quodam libello legisse meminit. Hec ipsa tamen que scribit nec vera nec falsa esse asserit. Sed tantummodo sive vera sive ficta sint ea salva fide ac sine periculo anime et credi et legi posse ab hiis qui credunt deum hec omnia facere potuisse. Sic et ego pauca illa de apocrifis huic operi inserui non vera vel ficta esse asserendo. Et tamen eadem legi simpliciter recitando que salva fide possunt et credi et legi. Neque enim aliquo [illegible] liber apocrifus sive et poetica vel poetria loquendi sunt inserui in hoc [illegible] studendo quod dicit apostolus: Omnia probate quod bonum est tenete. Unde et Jeronimus contra Vigilancium ita loquitur: Operis inquit ac studii mei est multos legere ut ex pluribus diversos carpam flores non tam omnia probaturus quam que bona sunt electurus.

Apologia de modo excerpendi in quibusdam libris aristotelis etc.

Id autem in hoc opere vereor quorundam legentium animos refragari quod non illos aristotelis flosculos precipue qui ex libris eiusdem philosophi ac methaphisice quos nequaquam ego ipse excerpseram sed a quibusdam fratribus excerpta susceperam non eodem penitus verborum serie quo in originalibus suis iacet. Sed ordine plerumque transposito non iniqua et immutata paululum

a porcionum librorum forma manente tamen actorum sententia prout ipsa vel prolixitatis abbreviande vel multitudinis in unum colligende vel etiam obscuritatis explanande necessitas exigebat per diversa capitula inserui. Emendatum etiam ut tunc stomacho loquar tunc fideles et amici librorum abbreviatores extiterunt adeo qui fideliter ac sincere de quibuslibet libris suas vocabulas excerpsi voluit, ut nec minime iota de libris operis actorum sive etiam de librorum ordine paciantur immutari hinc quemadmodum cautele distinctionis. Preter viros doctores catholicos etiam in antiquorum flosculis excerpendis etiam in libris quorumlibet transferendis omnino tenuisse cognovi. Verbi gratia ut istorum talium breviter. Tudeam ut ceteris doctis interpretibus quos nunc transtulisse constat absque taceam. Beatus ille Jeronimus eliquatam veritatem sacre divine scripture ex hebraico fonte quodam in latinum flumine eloquii transfundens tanquam edicio multo preclaris omnibus in ecclesia christi dignitatem auctoritatis obtinuit. Nequaquam tamen verbum ex verbo transtulit. Sed ex sensu sensum expressit ut videlicet antique translacioni prout posset salva veritate more gereret ne ipsa eius translacio ab ipsa vulgata edicione nimium discrepans ipsa novitate librorum animos legencium inquietos offenderet. Nec igitur ideo mendacii culpam incurrit dum veritatem hebraicam in latinum transtulisse se dicit. Ceterum quis tam fidelis diligens quam relator est ut eodem penitus verborum ordine narracionem aliquam referat quo eam vel in libro legit vel ab homine quoquam relatam audivit aut inquit fidelitatis merito possit redargui quia etsi hanc ullam hystoriam legi vel ab homine illo audivi quam meis tamen refero non propterea penitus verborum ordine sed sententiam teneat. Sic ego licet omnem vereor mendacium detestator non tamen quidem conscientie stimulo remordente non istorum talium prima detinente et de flosculis aristotilis redactis quos in hoc opere per diversa capitula inserui expressis actorum nominibus annotavi. Et si forsitan ex aliquorum tamperdam implexionibus locis aliquid immutaverim de superficie vel ordine verborum dubitanter tamen inscribam redactam hanc vel illam sententiam illius auctoris esse cuius nomine in titulo continetur.

De numero auctoritate eorum que excerpta sunt. xi

Ex predictis itaque patet non omnia que in hoc opere continentur paris auctoritatis esse. Sed quedam maxime sive primum auctoritatis locum tenere quedam non medium et quedam minimum quedam aut nullum. Et in hiis omnibus excepto sacram paginam eorum scilicet sanctis prophetis et apostolis divino spiritu indubitanter afflatis editam vel conscriptam de qua in hoc opere nichil penitus volui per ipsum usum convertere sed vero ausus sum propter opera sacrorum librorum reverenciam excerpere nisi forte breviter percurrendo similitudinem hystorie scilicet cum scriptura sacra procedit alias tempore sic etiam dignitate. Denique in eius comparacione ceterorum quoque doctorum sequencium opuscula nullius auctoritatis esse testatur. Augustinus in xi contra faustum disputacione loquens sic sunt inquit libri qui non precipiendi auctoritate sed proficiendi exercitacione scribuntur. Quos inter nos tamen si sentiunt quibus dicit apostolus. Et si quid aliud sapitis id quoque vobis revelavit deus. In quo genere litterarum non cum credendi necessitate sed cum indicandi libertate legendum est. Cui tamen ne intercluderetur locus et adimeretur posteris ad quos difficillime questiones tractande atque versande lingue et stili saluberrimus labor distincta est a posterioribus libris excellentia canonice auctoritatis veteris testamenti et novi que apostolorum firmata temporibus per successiones episcoporum et propagaciones ecclesiarum tanquam in sede quadam sublimiter constituta est cui serviat omnis fidelis et pius intellectus. Ibi si quid velut absurdum moverit dici non licet auctor huius libri veritatem tenuit. Sed aut codex mendosus est aut interpres erravit aut tu non intelligis. In opusculis autem posteriorum licet eadem in sermone veritas longe tamen est impar auctoritas. Ibi ymmo nisi vel certa racione vel ex illa canonica auctoritate quod ibi disputatum vel narratum est demonstretur si quis credere noluerit non reprehenditur. In ista vero canonica eminencia sacrarum litterarum etsi unus propheta vel apostolus vel evangelista aliquid in litteris suis posuisse ipsa canonis confirmatione declaratur non licet dubitare quod verum sit. Alioquin nulla erit pagina qua humane imperitie regatur infirmitas si librorum

salubrima auctoritas aut contempta penitus abolet[ur]. aut in tumulata confundi[tur] Het
Augu[stinus] / De ordine dignitatis scripturarum .xii. / auctoritatis autem sepositis hiis
Exceptis igitur divinis libris veteris et novi testamenti in summa quadam post eos locum tenent epistole de-
cretales Romanorum pontificum et canones generalium conciliorum opuscula quoque sanctorum
doctorum. Nam ut in decretis Gratiani habetur parte .xx. distinctione legitur epistole decre-
tales conciliorum canonibus pari iure exequantur. Quamquam scriptorum tractato-
res ipsi sacrorum pontificibus preemineant tamen quia dignitatis culmen apicem
adepti non sunt in exponendis quidem scripturis eis preponuntur. In causis vero
diffiniendis ubi non solum scientia sed et potestas requiritur. Hinc post eos loca
go genus inposuit auctoritatis gradu inito ponitur. quem ut precedunt eorum
sibi vicissim preferuntur. Illos autem sanctos doctores in eo gradu ponere
volui qui auctoritate Romane ecclesie canonizati sunt et eorum libri per ecclesiam
pontificem approbati ut sunt Dyonisius Ignacius Ciprianus Hylarius. Atha-
nasius. Basilius Gregorius Nazanzenus Ambrosius. Jeronimus Johannes Cri-
sostomus. Augustinus Cirillus. Fulgencius. Cassiodorus Ysidorus et alii mul-
ti. Secundum vero locum tenent doctores alii precedentes quidem et catholici
Sed non canonizati ut venerabilis Beda presbiter et Alcuinus Karoli magni. Ra-
banus et Strabus eiusque discipulus. Haimo et Ymo carnotensis Ricardus et
Hugo parisiensis aliique plurimi. Tercium autem et infimum tenent gradum philosophi
doctores quos gentilium. Nam etsi catholice fidei veritatem ignoraverunt mul-
ta tamen preclara quedam dixerunt. De creatore et creaturis de virtutibus quoque et viciis
que et fide catholica et racione humana manifeste probantur esse vera. Preterea
quemcumque artifici cuilibet in sua facultate disserenti credendum est plurimum. Scientiarum
studiosis scolaribus ut invenit conficiant. Inde est quod inter philosophos catholicos in
lectoribus vel predicatoribus ac disputatoribus tractatoribus fidem adhibeo ubi gramatica
nis et grammatica. aristoteli in logica. tullio in rethorica. ypocrati in medicina.
Porro ea quod nullam autentica dignitatis auctoritatem habent ipsa sunt illa.
Apocrifa quorum scilicet auctor penitus ignoratur et de veritate dubitatur. Itaque si
qui legantur. a quoque vel enarrentur. utrum credi vel non credi debeant
ipsius legentis vel audientis iudicio vel voluntati relinquitur. Sed cum nunc
nones aliqui vel narraciones ignote ab illis plerumque qui viderunt
vel audierunt ut assolet referuntur. Denique decretum Gelasii pape quo
scripta quedam approbantur. quedam non reprobantur. hic in ipso operis inicio
ponere volui ut lector inter autentica et apocrifa discernendo sciat secundum
racionis arbitrio quod voluerit eligat quod voluerit relinquat. .xiii. De libris
Sancta Romana ecclesia nullis synodicis constitutis / autenticis
ceteris ecclesiis prelata. Sed evangelica voce domini et salvatoris nostri primatum
obtinuit dicentis. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam
meam post propheticas et evangelicas atque apostolicas scripturas quas regulariter suscepimus
quibus ecclesia catholica per graciam dei fundata est has etiam suscipi non
prohibet videlicet sanctam synodum nicenam mediante maximo constantino
augusto celebrata in qua arrius hereticus condempnatus est. Synodum
constantinopolitanam mediante theodosio seniore augusto in qua dampna-
tus est macedonius. Synodum ephesinam primam mediante cirillo alexandrino
episcopo et archadio episcopo ab ytalia destinato in qua nestorius condempnatus
est. Synodum calcedonensem mediante marciano augusto et anatolio

constantinopolitano episcopo in qua nestoriana et eutichiana heresis simul cum
dioscoro eius sequacibus dampnatur. Opuscula quoque beati cipriani mar-
thaginensis episcopi et beati basilii capadocie. Iohannis constantinopolitani theophili
alexandrini hilarii pictauensis ambrosii mediolanensis. Augustini
yponensis. Iheronimi presbiteri. prosperi viri religiosissimi. epistolam leonis pape
ad flauianum constantinopolitanum episcopum. opuscula atque tractatus omnium patrum
orthodoxorum qui in nullo a sancte romane ecclesie consortio deuiauerunt nec ab eius
fide vel predicatione seiuncti sunt legenda decernimus. Decretales quoque
epistolas romanorum pontificum. actus beati siluestri pape. vitas patrum pau-
li anthonii hilarionis et omnium heremitarum quas vir beatissimus iheronimus de-
scripsit. gesta quoque sanctorum martyrum. Que tamen secundum antiquam consuetudinem singu-
lari cautela in romana ecclesia non leguntur. ne vel leuis subsannandi
occasio oriretur. quia et eorum nomina qui scripsere penitus ignorantur
et ab infidelibus aut idiotis superflua aut minus apta quam rei ordo fuit
esse putantur. sicut cuiusdam quirici et iulite et georgii aliorumque huius-
passiones que ab hereticis scripte perhibentur. Nos autem omnes martyres et eorum
gloriosos agones omni deuotione ueneramur. Scripta de inuentione sancte crucis
et alia de inuentione capitis iohannis baptiste nouelle quidem sunt rela-
tiones et nonnulli eas catholici legunt. Sed cum hec ad catholicorum manus
peruenerint pauli apostoli sententia precedat omnia probate quod bonum est tenere.
Item rufinus vir religiosus plurimos operis ecclesiastici libros edidit et non nul-
las scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus ieronimus eum in aliquibus de arbi-
trii libertate notauit illa sentimus que eundem ieronimum sentire cognoscimus.
Non autem hec solum dico de rufino sed de vniuersis quos idem vir sepius
zelo dei et fidei reprehendit. Origenis opuscula non illa que idem
ieronimus non repudiat legenda suscipimus. reliqua omnia cum auctore suo
dicimus esse renuenda. Eusebii cronica et eiusdem ecclesiastice hystorie libros
quamuis in primo narrationis sue libro tepuerit et postea in laudibus et ex-
cusatione origenis unum librum scismaticis conscripsit. propter rerum tamen singularem
notitiam que ad instructionem pertinet usquequaque non dicimus renuendos. Orosium
virum eruditissimum collaudamus quia valde nobis necessariam aduersus paga-
norum calumpniam hystoriam ordinauit. Sedulii paschale opus
heroicis versibus descriptum miramur. xiiii. De libris apocrifis.

Cetera vero que ab hereticis vel scismaticis conscripta sunt nullatenus re-
cipit catholica et apostolica romana ecclesia. E quibus quedam que ad me-
moriam venerunt et a catholicis vitanda credimus esse subdenda. Arimi-
nensem synodum a constantio cesare constantini filio congregatam penitus et usque in
hodiernum (?) ... esse dampnatam. Itinerarium nomine petri apostoli quod appellatur sancti cle-
mentis apocrifum in libris octo. Euangelia nomine petri. Iacobi bartholo-
mei thome mathie barnabe. Euangelia quoque que falsauit lucianus
et ysicius. Item actus nomine petri. andree philippi thome. liber de infantia sal-
uatoris et de maria vel obstetrice. liber qui dicitur pastoris. liber qui dicitur fundamentum.
libri omnes leucii discipuli diaboli. liber qui appellatur thesaurus. liber de filiabus ade
vel genesis. actus tecle et pauli. liber proverbiorum qui ab hereticis conscriptus sancti
sixti nomine prenotatus est. Reuelationes pauli thome stephani. transitus sancte
marie. penitentia ade. testamentum iob. penitentia origenis. penitentia cipriani. liber ... (?)
nomine gigantis. liber iamne et mambre. liber qui dicitur phisiologus ambrosii nomine
signatus sed ab hereticis conscriptus. liber ... apostolorum. centimetrum de christo virgilianis
versibus compaginatum. hystoria eusebii pamphili. opuscula tertulliani lactantii

affricani thecle et maximille actus clementis alexandrini thasci cipriani
arnobii tyconii cassiani galliarum presbiteri victorini pictabionensis epistola ihesu
ad agbagarum regem et epistola abagari ad ihesum passio cirici et iulite et
georgii liber qui dicitur contradictio salomonis liber quoque symonis magi nicolay cherinti
et marchionis basilidis ebion et aliorum hereticorum quos tamen cum actoribus
actorumque sub sequacibus sub anathematis in dissolubili vinculo confitemur in
eternum esse dampnatos hec usque decretum gelasii pape. Nunc autem et nomina librorum
uniuscuiusque doctoris catholici que repperi consequenter in suis iuxta ordinem hystorie
temporum quibus floruit locis congruis annotavi. **XV. De continentia totius operis**

Continet igitur opus illud summatim primo quidem de deo trino et uno
creatore sive breve tractatum. Deinde de celo empireo et natura angelorum
de statu quoque et ordine bonorum et ruina malitiaque illorum post hec de ma-
informi et de fabrica mundi ac iuxta seriem operum vel dierum de naturis re-
tatibus singularis per ordinem rerum. Deinde vero de conditione hominis primi de na-
ac viribus anime et sensibus ac potentiis ac proprietatibus corporis humani. De na-
modo operandi. De primo statu protoplasti et felicitate paradisi. De precepto dei in-
ac pena inpleti. De peccato eius quo multa quia post divisionem ac sin-
gulorum proprietate post modum vero de hominis lapsi reparationibus de proprietatibus
fidei ceterarumque per ordinem virtutum donorum spiritus sancti atque beatitudinum. Demum quoque
una cum sacramentis post hec autem iuxta seriem temporum per ordinem continet hystoriam
rerum in mundo gestarum decorisque memorabilium ab initio seculi usque ad tempus
nostrum. Et primo quidem describit initium ecclesie quod fuit ab abel iusto usque pro-
gressum et tempora patriarcharum iudicum regum ac ducum usque ad tempora christi
et apostolorum iuxta ordinem sacre scripture hystorie multa etiam inserens ultra
de gestis ac dictis ethnicorum et in nos diffusius texit hystorias ecclesiasticas
per successiones romanorum imperatorum usque ad illum qui nunc his temporibus imperat
fredericum. Post hec autem ab initio continuat singulorum temporibus suis ortus regnorum
successiones quoque regum et varios eventus bellorum errores paganorum
iudeorum hereticorum gesta dicta que notabilia atque librorum nomina philosophorum
et poetarum institutionem ac formam et efficaciam sacramentorum veterum ac novorum
multiplicem ecclesie profectum per persecutiones ac hereses temporum omniumque cor-
dine prelatorum cum summorum pape romanorum successiones imperatorum
gesta quoque laudabilia et passiones et miracula sanctorum scilicet apostolorum martyrum confessorum
atque virginum. Sed etiam actus memorabiles ac nomina librorum florentiumque non-
paucos doctorum catholicorum canones et statuta conciliorum et romanorum ponti-
ficum collationes et vitas sanctorum heremitarum regulas et instituta sanctorum
patrum initia quoque et processus diversorum ordinum atque professionum ad extremum
vero de presenti permixtione bonorum et malorum de vario statu animarum a corpore
separatarum. De ordine eventuum seculi de adventu et gestis antichristi. De fine mun-
di. De die iudicii. De resurrectione mortuorum. De glorificatione sanctorum. De sup-
pliciis reproborum. **De quadrifaria divisione totius operis XVI. c.**

Quoniam autem hoc ipsum opus ex iam dictis sumptis ad tante magnitudinis
in necessitatem excrevit ut in ipso quemadmodum armarioli bibliothece
sacre iussum excedat ac per hoc sine labore vel sumptu minimo transcribi
non posset multorum rogatu fratrum intercedente insuper a priore meo
sancte memorie in remissionem peccatorum meorum michi iniungente ut totum
opus abbreviando ad libri manualis ad modum unius biblie redigerem
hoc ipsum facere temptavi ut potui. Sed nisi per nimiam longitudinem

temporis vel absque omnino dispendio ac depravatione ipsius operis imple[re]
non valui. Totum quoque propter hoc opus istud divisi in quatuor partes principales tanquam
in quatuor volumina distincta et a se invicem separata distinctionibus, quarum una continet
totam hystoriam naturalem, alia vero totam seriem doctrinalem, tertia vero totam eru-
ditionem moralem, quarta totam hystoriam temporalem. Prima siquidem complectitur
naturam et proprietates omnium rerum. Secunda vero materias et ordines omnium ~~vere~~ scientiarum.
Tertia vero effectus et actus omnium virtutum ac viciorum. Et quarta seriem omnium temporum.
Siquidem et Plato ut dicit Augustinus philosophiam perfecisse laudatur, que in tres
partes ab ipso distribuitur: unam videlicet naturalem, aliam rationalem, tertiam vero moralem.
Et fortasse qui Platonem ceteris acutius atque verius intellexisse ... aliquid de
deo cum creatore gubernatore conservatore senserunt, ut in eo sit causa omnium rerum (?)
lumen omnium rationum et finis omnium actionum, sitque in illo et causa subsistendi et ra-
tio intelligendi et ordo vivendi. Quorum videlicet trium unum ad naturalem intelligitur, ad natura-
lem alterum ad rationalem, tertium ad moralem. Itaque si homo ita creatus est
ut per id quod in eo precellit attingat ad illud quod cuncta precellit, id est unum
verum optimum deum sine quo nulla natura subsistit, nulla doctrina instruit,
nullus usus expedit: ipse nobis querendus est ubi nobis secura sunt omnia,
ipse tuendus ubi nobis certa sunt omnia, ipse diligendus ubi nobis recta sunt
omnia. Quippe dei huius cognitorem imitatorem amatorem dixit esse
sapientem. Adhuc etiam constant tres prime partes huius operis, videlicet natura-
lis et doctrinalis et moralis. Porro quarta et ultima videlicet hystorialis licet ad phi-
losophiam directe non pertineat, eo quod singularia rerum gesta tantum
enarrat, de quibus singularibus secundum Aristotilem ars non est, plurimum tamen decoris
imitationis et utilitatis habet ut iam supra dictum est. xvii Quarta huius operis partis

Continetur prime partis fundamentum est hystoria sacra ab ipso principio creationis re-
rum usque ad requiem sabbati, cui etiam diffusius inseruntur ea que pertinent
ad naturam celi et mundi, quemadmodum adiciuntur de creatione universi et hystoria que pertinet
ad sequelam. Porro secunde partis fundamentum est hominis lapsi reparatio quantum
ad intellectum. Et fundamentum tertie partis eiusdem reparatio quantum ad effectum. Funda-
mentum quarte partis est primo quidem sacra scriptura a generatione primi hominis usque
ad imperium Neronis. Inde vero cronica Eusebii, Ieronimi, Prosperi, Sigiberti ac
aliorum cronographorum per successiones imperatorum usque ad diem istum. Cui videlicet
universali hystorie ponitur brevis epilogus operis prime secunde ac tertie. In me-
dio vero locis congruis inseruntur divisiones regnorum ac generationes, testamenta patriar-
charum, cerimonie iudeorum, responsa vatum, paucorum (?) et varie intermiscentur hy-
storie prosequentes gesta vel facta vel dicta notabilia regum tyrannorum
imperatorum philosophorum ceterorumque virorum illustrium imitatores temporum et narrationes
rerum, ut est hystoria Iustini vel Pompei Trogi et hystoria Orosii, hysto-
ria quoque Alexandri magni et Darii, hystoria Iulii Cesaris de bellis Cesaris, et hysto-
ria Suetonii de xii Cesaribus, hystoria ecclesiastica Eusebii Cesariensis et Rufini Aquileiensis
et Hugonis Floriacensis, hystoria quoque tripartita Cassiodori, hystoria Pauli et Heraclidis
de gestis et dictis patrum, hystoria quoque Cassiani de collationibus patrum, hystoria Turpini
Remensis de gestis Karoli magni imperatoris ceterorumque magnorum virorum.
Hystoriagraphorum adduntur et alie innumerabiles hystorie breves de pas-
sionibus apostolorum et martirum, de gestis ac moribus et conversatione sanctorum confessorum
virginum ceterorumque confessorum. Inde historia etiam continet plurimorum flores librorum,
ut dictum est, non tantum sanctorum doctorum sed etiam philosophorum et poetarum excerptos, illorum
qui multa scripserunt ac magna et quorum scripta copiosam plurima, ut Am-
brosii, Ieronimi, Crisostomi, Augustini, Bernardi ac aliorum huiusmodi, hos
inquam flores causa vitande prolixitatis in duas partes divisi, ita illos quidem
de eorum libris qui maxime sunt morales, ut est liber confessionum Au-
gustini, meditationes Anselmi vel beati Bernhardi vel similes, sub quadam

continuatione librorum albinam ita ut si libri magnitudinem ignorares totum
te hic putares. Hos in quarta parte locis suis composui capitula distincti quedam ad
hystorie modum propter continuitatem et refectoriis in infirmitoriis et aliis locis
ut fratres edificationis causa possint legi. Veteres aut flosculos quos excerpsi
vel ex aliis libris inmutata et incorporata per diversa loca operis certis partibus subdi-
sis titulis continue inserere iudicavi. Porro in fine quarte partis adicitur epi-
logus brevis de fine mundi. | xviii. Retractatio prime partis.

Dato igitur tam laborioso opere per dei gratiam ad finem usque perducto ego quoque
animum meum per spaciosissima scripturarum maria iam diu prolongo tempore
fluctuantem atque distractione semetipsum quodammodo lacerantem ad pristinum
stabilitatis sue reducere cupio. Et utique dum imbecillitate conatus mei inspicio
factis. Recensito quodammodo libro totius operis huius ipsum opus intueri et ista
vera discretionis appendere in parte quidem negligenter egisse in parte vero non
commisisse me recolo tamquam humane glorie vanus appetitor vitiorum meorum
lenimus blandiciis palpator amplius me defensor. Sed magis tamen severus
mei ipsius iudex in adversus iudicem severum morum meorum libro districtus
comparator tractatus malorum reprehensor non cavebam in hoc ipso operis quia
culpam meam fateor presertim cum attestatione propheta nichil in humanis adinventionibus
ex omni parte valeat inveniri perfectum quo in quibus sicut ut ipsa in quo placeo
sic et de eorumdem displicentia formido. In prima quidem parte de deo et de angelis et de his
quoque ad theologie materiam pertinet ex diversis auctoribus pauca capitula collegi et
de singulis quomodo articulo breviter ac succincte percurrendo tetigi quia de hac
ipsa materia multa et varia scripta continet a patribus nostris et aliis legere cognovi.
Porro investigando naturas rerum ad notitiam naturalem et eiusdem et etiam ad ex-
ponendas sacre scripture non solum in quam in multorum libris sanctorum Ambrosii Basilii
Ysidori et aliorum quorumdam veterum et in libris philosophorum videlicet Aristotelis Plinii Solini
et medicorum videlicet Esculapii Ypocratis Avicenne Razi Hali Ysaac
Constantini Platearii deum non solum iuris et fidei ordinis in hoc ipso opus
desideriantibus atque poscentibus ceterisque sacre scripture expositoribus sive doctoribus
verum etiam quibusdam aliis qui forsitan curiositate quadam sciendi incognita
laborantes talium notitia delectantur satisfacere nolui. Ex magna parte nolui
fateor meo iudicio professionis et intentionis mee modum excessisse in illis per quem
investigandis ac describendis quorum nomina in diversis libris non repperi. Itaque
cum curiosis morem gerere nolui. Inanem curiositatem in anni. Et cum quod medicorum
est promittunt medici tractant fabrilia fabri sic ego tamen sublimius professionis huius
amicus atque totum studium et laborem dictavi esse tam lucrum animarum intendere
et in hoc opere debui proprie hiis qui ad professionem meam spectant magis quod doctoribus
aut proprie qui magis ad medicinam corporis pertinet in medicis. Sicut doctoribus
omnes mos et breviter perstringere. Hoc est igitur quod licet multis de scribis placeat eo quod
totum per quasdam vanitudines et integumenta figuratum ad edificationem
morum ipsi valeat. Super omnia tamen qui continentur hoc opere michi confitenti displicet
non quod illa quidem in se bona et non sint talibusque studiosis utilia sed quia pro-
fessionem meam ut dixi non decuit huiusmodi rebus investigandis ac de-
scribendis tam diligenter insistere. | xix. Retractatio secunde ac tercie et quarte partis.

Quod autem in secunda parte quasdam scientias vel artes diffusius prosequendo vereor
etiam aliquatenus modum excessisse. Vitia vero virtutes ac vitia describendo
non potui ut iam supra dixi omnium librorum moralium etiam quos inpromptu
habebam omnes flores in unum colligere. Sed de multis pauca pro modulo meo
eligere alioquin oporteret volumine inmensum constare. Porro in quarta parte quam
vis etiam illic abbreviata sint omnia pro magnitudine tamen voluminis adhuc
amplius in immensa velle si fieri posset de historiis mirabilibus tradidisse non ulla
denique si quis legentium vel in prima vel in secunda vel in tercia vel in quarta parte
de hiis que forsitan ibidem repperierit minus aliquid inveniat necessitati

abbreviandi operis ut ipsius rei veritas cedat propterea mellaturus lector abhorre-
at si eciam ingentilium hystoria inductam legit quod paganos facta fuisse non nulla
miracula. Credibile enim est hinc quemadmodum omnia nequaquam vera fuisse miracula
sed prodigia mendacia, possunt quoque demones quod contra cultores suos fallaciter egisse
vel ostendisse, quatinus huiusmodi fallacijs eos in cultu suo possent facilius detinere.
Quod ad primus de auctore et quid in ipso tanti operis inicio dicenda erant de titulo et materia
et titulo de modo agendi et utilitate et calumpniatorum repulsione et ipsius operis
divisione atque ordinatione ad presens sufficiant. Hunc autem prologum per predictas
cas a primo operis hunc usque protractum quia pari nimis videbatur inutiliter parti-
tum in singulis capite in serie indicavi ut simul cum tocius partis
capitulis adiunctus locum suppleat unius libri. Et quia totum illud opus vel
supradicta ratione speculum maius decrevi appellare, hystoriale eciam anterioris eiusdem
partis idem vocabulo per singulos titulos placuit annotare, ut videlicet prima speculum
naturale, secunda vero speculum doctrinale, tercia quoque speculum morale, quarta speculum
hystoriale. xx. Continuatio huius quarte partis ad alias.

Quoniam igitur in prima parte naturalem hystoriam auxiliante deo de universorum
auctore flosculos excerpendo iuxta possibilitatis nostre modulum breviter
ad plenum competenti sermone disserendo, videlicet de divina et angelica creatura. Deinde materia
informem de fabrica mundi ac iuxta seriem operum vi. dierum de spectabilibus naturalibus
singulariter per ordinem revolvi, atque in secunda tercia parte de hominis lapsu et reparatione,
hic est de hijs quibus a lapsu multipliciter reparatur genus humanum, scilicet de mo-
et materia omnium scientiarum et de spectabilibus virtutum qualitates in hunc modum tocius mundi
plenius continenciam omnium rerum actuum atque virtutum summa subquodam compen-
dio ancoriter teneamus. Superest enim ut in hac eciam quarta parte solummodo temporalium
rerum in mundo gestarum hystoria decorrat memorabilium ab initio seculi usque ad
sine quod scripta reperimus iuxta seriem temporum per ordinem ac successionem regnorum sive
tessionem, sicut in superiori prefacione totius operis protocuti sumus breviter ut
possimus percurramus. Verum sicut predictum est iste iiii. partes alterutrum divise
sunt ac per se scribendi sumptuositatem alteram sine altera non nulli forsitan habitu-
ri sunt. Quemadmodum in prima parte loco competenti totius huius partis materiam, id est tocius
historie cronicam breviter perstrinxi, prelibavimus in fine videlicet de temporibus
hystorie naturalis capite plato quoddam hystoriale naturalis
agitur, ita eciam in huius operis narratione capite plane recapitulacionem brevem premittere sicut una
et cum actuum atque virtutum epitoma id est recapitulacionem breviter promittitur quia una
quelibet pars ceteras utrasque contineat omnesque se invicem complectantes ut igitur
in hoc ultima pars habeat suum proprium omnium supplementum a sublimiori namque de-
re pauca recapitulando summatim coordinavimus. Deinde vero subiungit de natura atque
creature subiungit de rerum per vi. dies completa compendiosum epilogum et ut
breviter declaram pars omnium hystoriam que diffusius in eo continet et per
flores storum philosophorumque ac poetarum. Continet eciam per epilogos quosdam
tocius theologie summatim materiam scilicet in primo quid de creatore revelatur et de
virtutibus quoque et vicijs. In medio vero de preceptis et sacramentis. Porro in fine de
hijs que futura sunt in consumacione temporis. Continencia libri secundi

Secundus liber continet breve quedam sive per epilogum in mo(do)
hystoriam. ii. cc. lxxxiii. annorum a generatione primi hominis per successio-
nes patriarcharum xxxi. usque ad mortem ioseph egipti principis et inde per
annos servitutis hebreorum lxiiii. usque ad ortum moysi legis latoris. Inde
eciam continet divisiones terrarum regionum plurimas gentesque mores bar-
barorum ritum ydolorum longinquam lineamque successionis quondam re-
gum ac testamenta patriarcharum. Habet autem capitula lxxxi.
Capitulum primum est hoc.

Deus est substantia incorporea simplex et immutabilis eterna et immensa incorporea insensibilis et ineffabilis multiplicarie cum utrumque nominabilis. Itaque dicit beatus Augustinus et nichil tam de ipso digne dicitur potest sed cum ipso iam indignum est quod dici potest. Nam verius quidem cogitatur deus quam dicitur et verius est quam cogitatur et hoc solum videtur esse de ipso expressissime dici aiunt quod dicta tacta cognicie operata minime non esse deum. Unde ego sum ait qui sum hoc nomen michi est in eternum. Itaque dicere quid est deus secundum substantiam et impossibile melius quam innotescere potest per omnium rerum ablatione. Negationes quidem in divinis vere sunt affirmationes autem incompacte. Non enim aliquid eorum que sunt et quod sit non eius. Sed quia super omne ens et super omne quod est. Ipse est enim ut ait dionisius archanum bonum et omni super essentiale unitas unifica omnis unitatis super essentialis essentia intellectus invisibilis inscrutabilis tanquam cor ante vestigio ullo in occultam eius multitudinem incomprehensa. Non tamen incommutabile est bonum ulli eorum qui sunt. Nichil enim vel boni participatione privatur est. Ipse est id simplex et non compositus bonitas contra quam aliquem contrarium et non errantem sciam divina fides est veritatem credentium fundamentum eos collocans veritati et eis veritatem ipsa est sola admirabilis cognoscentium et cognitorum resistens analoga gis aut status in bono ordinans et ornans integritate conficiens et omnia materias solvens. Ipse est ut ait gregorius nazanzenus tanquam de toto et infinibile quoddam sine fine pelagus nullisque limitibus conclusum omnes sensus omnemque mentem omne tempus super gradiens. Ipse est ut ait Augustinus quem amat omne quod

amat qui sive sciens sive nesciens ipse est quem nemo amittit nisi de
ceptus quem nemo querit nisi ammonitus quem nemo invenit nisi purgatus. Ipse est
cui nos fides comitat spes erigit caritas iungit Ipse est per quem omnia que sunt
eo quod sunt tendunt ad esse. Ipse est qui malum non facit et facit ne
pessimum fiat. Ipse est deus cuius regno lex est iusta regula de singulis tum legibus
arbitrium atque liberis est bonisque premia et malis pene sunt pena
tibus distribute. Cuius legibus incunctantibus motus instabilis varium
in mutabilium per tumultum esse sinit frenisque circumiacentium seculorum semper ad
similitudinem stabilitatis revocat. Ipse est per quem universitas est cum sinistra
parte perfecta est. Ipse est in quo sunt omnia cui tamen universe creature nec ma
licia nocet nec error errat. Denique ipse est ut ait beatus bernhardus
quod ad universum spectat finis quod ad electionem salus quod ad se ipse novit
Ipse est non aliud preciosorum premia qua gloria simulum. Est enim venerabilis
quedam equitatis divina in inmutabilis atque indeclinabilis quippe atta
per eternitatem inestimabilem latitudo per caritatem in inexplicabilem longitudo
eternitate per maiestatem inattingibilem profunditate per sapienciam inscru
tabilem hec sancta secundum apostolum comprehendunt. Porro ut ait sanctus petrus
ipse est an inmortalis mens in contemplabilis celsitudo forma uniformis
incogitabilis magnificio Ipse perus actus omnia continens lux lumina
hic vera volens sicut potest acto diffinire Mens quedam est ingenita
soluta et libera ab omni concretione mortali sentita omnia senciens et
movens ipsaque predita motu sempiterno. Empedocles quoque sic eum
diffinisse fertur. Deus est spera cuius centrum ubique circumferencia nusquam
Hic utique corpore non eget ut sit in loco alicubi. Nec ipse ut aliquid
causa ut aliud. nec forma ut aliud. Nec aliquo genere subiecti in
quo subsistat vel cui assistat. Denique mutari omnino non potest neque in
potest augeri qui inmensus est neque minui qui unus est nec loco mutari
qui ubique est. nec tempore qui eternus. Nec cogitatione qui sapientissimus
est nec affectu qui optimus est. ii. De trinitate personarum. 
Quamvis sit deus excelsus inaccessibilis omnique virtute in
estimabilis unus est in substancia tamen impossibilis trinus quidem est
ne dicta contrietatem adiectas pugna pugna hic corrupcionis induceat
tamen nec in solitudo vel singularitas cum vel unum potentem vel
unum bonum vel unum eciam felicem reddat. Pater namque fontalis
divinitas bonitas quia potuit et voluit filium dilectum genuit cui beatitudinis
sue delicias plenissime communicavit. Non ut inopiam dando
accepit ac pater de potencia coequalem genuit. Ne si hoc non posset
infirmus et si nollet invidus videretur. Sed coeternum genuit
quia nunquam sine illo fuit. Ne autem sine generacione impossibilis aut post
generacionem superfluus argueretur. Consubstancialem quoque ne divinitatis substancia
duplicaretur. Hic est sapiencia veritas et verbum figura et splendor patris eius
ymago perfectissima per quam ipse creaturis finiens dignis ad ignotis
sit per hunc eciam omnia facit non quasi per organum instrumentale sed nobili
et subsistente virtute sicut ignis lucet et quod corpore producit lumen. Et
quia in deo nulla indigencia est ac per hoc nulla in eo necessitas est
spirare autem voluntas sapienciam non potest nec volunte procedente per filium

genuit sine ulla vanitate sed manente bonitatis plenitudine. Nec au-
tem moderata esset divina generatio si filium non genuisset. Sed ex utroque spiritus
sanctus procedit ut ambo se mutuo diligentes tamquam condilectum haberent
cui caritatis sue delicias omnes communicarent in quo etiam vel per quem creature racionales
les pro modulo sue capacitatis eiusdem participarent. Ipse est enim secundum Augustinum
caritas utriusque coniungens nosque subiungens. Cum igitur ad summum bonum
pertinet et summa perfectio et summa iocunditas filius a patre procedit per
modum generationis que est emanatio perfectissima et spiritus sanctus ab utroque
per modum liberalitatis que est iocundissima atque gratissima. Nichil enim est io-
cundius quam diligere et diligi simulque deliciis frui communibus. Nec ullius
boni possessio iocunda est sine socio. Primum autem et proprium liberalitatis
donum in quo omnia alia dona donantur amor est. Omnia enim amato gratis
communicantur. A fonte igitur bonitatis qui pater est procedit donum amoris qui spiritus
sanctus est. Sicut autem a patre accepit et filius quia pater nichil sibi retinuit quod non
filio suo gignendo dederit sicut ipse ait omnia que habet pater mea sunt propterea
ea dixi quia de meo accipiet et annunciabit vobis. Et est spiritus sanctus equalis utrique quia
ex summa liberalitate spirat summum donum procedit ergo et summum bonum
est et deus quia donum intrinsecum est et quicquid est in deo deus est. Ubi
et utrique coeternus est quia donum intrinsecum semper in deo fuit quamvis ex
aliud quam temporaliter creature communicatum extitit et distribuitur quod ad creaturas donum
sunt. Est autem unitas in spiritu sancto in donis quia divisiones gratiarum sunt
idem autem spiritus. Exemplum huius trinitatis unius substantie multis invenitur. Sed in
expressius invenitur. Unde in igne maxime deus apparuisse legitur. quia in
eo tria. Scilicet ignis et splendor et calor sunt consistunt et unum lumen sunt. Sunt
tamen inseparabiliter operantur. igni tamen attribuitur ustio splendori illuminatio calori
calefactio. De communitatibus et proprietatibus personarum. viii.

Sit autem trinitas sui perfectione equalis est ut excepto proprietatibus personalibus
quicquid de una persona dicitur digne de tribus intelligatur. Nec maior est in omnibus
personis quam in singulis. Sed tanta in solo patre vel in solo filio vel in
solo spiritu sancto quanta in patre simul et filio et spiritu sancto. Nam et licet una persona
se genuisse dicatur quia deus et homo est non tamen deus huius persone per se dicitur
alioquin filius dei cepit esse homo divinitati eius accessit. Quod si una
persona absurdissime dicitur quia res nullius non potest esse causa quanto magis trinitatis
persona absurdissime dicitur quia res nullius non potest esse causa quanto magis trinit-
tas est non potest quamvis inmutabilis. Dicitur pater genuisse alterum se
per se non potest quamvis unius intribus. Dicitur pater genuisse alterum se
scilicet alteram personam que est hoc quod ipse. Cum etiam pater et filius diligere se se spiritu
sancto id est dilectione que appropriatur spiritui sancto alioquin videretur sapere quod pater et filius
essent a spiritu sancto cum idem sit deo esse et diligere. Dicitur nec pater dicitur sapiens
illa sapientia scilicet ingenita filius a sapientia genita. Licet propter quasdam ap-
propriationes attribuatur patri potentia filio sapientia spiritui sancto bonitas vel clementia
vel dilectio. Pater principium totius divinitatis est quia filius et spiritus sanctus ab alio ipse
a nullo est. Ideoque solus non legitur missus non propter inequalitatem cum ibi
nulla sit. Sed propter auctoritatem quia solus non habet auctorem a quo procedat
vel a quo genitus sit. Neque enim splendor aut calor ignem sed ignis utrum-
que mittit et non quod ad personas non sunt rationalis individua substantia in tribus tamen
est personalitas. Unde triplex est distinctio personalis. Scilicet in deo tantum per origines
tantum conditionem in angelis tamen per qualitatem. In homine per utrumque quia
et per qualitatem unus differt ab alio et per originem unus est ab alio. Sic et
in personis divinis. Ibi hec distinctio tripliciter variatur aut enim est origo
et non habet originem et sic est in patre aut habet originem et est origo et sic est
in filio aut habet originem et non est origo et sic est in spiritu sancto. Hec distinctio

psonalit' in tribus psonis sm tres deas. Trita no sunt q̃ fraude ... q̃ ḡ
habet eum origo nec habet originem i. ee no pt. Illis ab p.a ... ee
no pt quia distinguerent' ab alijs non esset. Sic h' e diuina essencia que nec
distinguit nec distinguit'. sed quin' ꝯueniunt tribus psonis. Relaciones autem
harum psonarum sunt paternitas filiacio processio hec sole tres ꝓprietates psonales
sunt q̃ sunt innascibilitas et spiratio et ita quinque sunt a quinque q̃
tres in sunt psone patris s. innascibilitas paternitas spiratio quibus due
illo filio s. filiacio et spiratio et spiritui sancto s. processio appellantur
aut plerumque notiones q̃ notificant psonas alij distinctiones q̃ distinguunt
tates quia ꝓprie psonis insunt. Non aut accidentales deo sunt alij no ꝓprie
omnibus psonis ab eterno in immutabilit' sunt. Nichil itaque deo sunt acci
dens dicit' s. quedam sunt relacionem ut paternitas etc. quedam sunt substanciam ut
potentia sapientia clemencia [In] De potencia dei et sapientia etc.

Deus quidem opt' e tantam mori vel falli vel tunc no pt. Et inni
potentis si huic passionis subici posset opt' no esset. Eius itaque inpo
tencia in duobus apparet. quia nec aliquid ad paciendum sic corrupcionem
valet inferre nec ad faciendum q̃ volt impedimentum sit. Itaque et nichil
deo pt pati et omnia facit pt peccata sola quibus eius dignitas lederet'
et eius excellencie derogaret'. inquo tamen nunc potens no e quia hoc
posse non est posse. sed no posse. Unde Augustinus. Deus no pt facere
iniusta quia ipse e summa iusticia et no posse mentiri magna est
dei potencia. Sciencia aut sapientia quasi in thesauro quodam recondite sunt
omnes inuisibiles racionis corp que facta sunt vel fienda sunt. Nec dicendo
dicat' alicui q̃ ei innotuisse eo ea scivisset quia illo quis ea noverat
vel faciat apud quem no e tua mutacio nec ad ob sunt s. dei sciam nec
pscienciam tantum ad noticiam reseruamus dicimus eam no esse tamen corp
que sunt nisi talem s. quia inde sunt unde Augustinus. No p̃pt q̃ aliquid est
quia deus id futurum scit. Sed quia futurum e id scit'. adeo ante
quam fiat. Si no nomine scie eius dispoco vel beneplacitum includit'.
tunc ve pt convertit ea dici q̃ deus fiat unde Augustinus. Ideo sunt
quia nouit i. quia sicut placuit vel quia sciens disposuit sunt etc.
Itaque psciencia dei homini no cogit ut talis sit qualem deus eum
pscivit omnes aut huius locuciones duplices sunt aliter no pt fieri
quod deus pscivit impossibile e aliud ee quam deus pscivit et consimiles
s. n. intelligat' coniunctim ut quod sit duplicata sit s. no pt aliud fieri q̃ deus
pscivit no pt simul ee utrumque s. q̃d deus pscivit ita fieri et aliud fiat
eueniet e. Si aut disiunctim ut dicat'. q̃ aliter eveniet no posse quam
deus pscivit' sic deus sicut pscivit fieri e. pdestinacio no e ꝯtra ꝓpriacio
e futura in futurum sit reprobacio dei sm duo ꝯsiderat'. quorum alterum prescit
e no ꝓparat s. iniquitatem alterum pscit et ꝓparat penam eterna eorum e aut
omnes electos q̃d ait Augustinus numerum electorum no posse augeri vel minui
quia no pt utrumque simul verum ee s. ut aliquis saluet' et no sit p
destinatus vel ut est aliquis sit pdestinatus sit et dampnet'. intelligenda
n. ꝯdicionis duplicate veritatem facit deo s. aut simplicit' intelliga' falsum
e. omnia reprobatus pt dampnari et reprobus pt saluari. Ita e aut pcipue
predicanda pdestinacio ut dicat'. sine caritatis sine dormientis quod
hos fore pscivit qui falli no pt h'c caritis. Sed dicendum sit cau
rite ut ꝯprehendatur atque q̃ ipse tamen eius ita nos p̃cognitos ee

monitis ut lune currentis. v. De voluntate dei et iusticia et misericordia

Voluntas dei prima et summa causa est omnium rerum. Nichil enim fit quod
non de interiori et intelligibili aula summi imperatoris egrediatur. Implet
autem semper voluntas dei vel circa eos qui benefaciunt vel de eis qui peccant
quilibet tamen faciunt inde contrarie contendunt quia hoc eius disponit utilitate
quod per scelerum studium resultat voluntas eius dei duppliciter sumitur. Ipse quidem
dicit voluntas beneplaciti que in ipso est eciam eius et certe hec quidem inane
et incompleta esse non potest. Vero omnia quecumque voluit fecit. Improprie dicitur signum
beneplaciti et hec multiplex est et in completa sepe remanet quia fallere signum solet
scilicet preceptum prohibicio permissio consilium operacio vero universus. Precipit, prohibet, permittit,
consulit, implet. Deus vero iusticia in ipso conveniunt absque ulla
dissonancia. Nam cum malos punit iustum est quia illorum meritis conve-
nit; cum malis parcit iustum est quia bonitati sue condecens est. Parcendo igitur
malis iustus est non secundum nos sed secundum se, id est non quia nobis reddat debitum
sed quia facit quod decet summum bonum. Misericors autem secundum nos, non secundum se, quia
secundum nos sentit compassionis affectum sed nos effectum. Sic utique sine repugnan-
cia et iuste punit et misericorditer parcit. vi. Quod deus malorum non
sit actor sed ordinator omniumque rerum creator et gubernator etc.

Mali quidem actor deus non est atque in nullis deficit bonum. Deficere
enim malum est. Nec ullo modo in regno suo mala fieri sineret
nisi adeo potens et bonus esset ut eciam de malo benefaceret. Namque fit ab
ipsi adeo potens et bonus ... ut eciam de malo bene faciat. Nam sic ab
homine propria voluntate per culpa ordinatur. Illius equitate per pena recte uti-
tur et voluntatibus malis cum ille abutitur naturis bonis. Peccata enim mala
voluntas sunde testimonium est nature bone. Non enim nocere vacaret adeo
voluntas si non causa id malum est potius contrarie esse cum deo. Et ibi mora contra
naturam, quia non noceret nec noceret nisi bonum eius minueret. Hic est maxime
vanum est, quia malum bonum deus est qui nulli abes nocederit bene. Item mala qui
conmedatur quale bonum deus est qui nulli abesse necesse bene est. Item mala qui
ab iniquis fidelis ... vel ad emendanda peccata vel ad comendan-
dam probandamque iusticiam vel ad demonstrandam vite miseriam adeo quoque deus
electis suis omnia cooperatur in bonum ut si qui eorum peccando deviat hoc ipsum
eis melius faciat ad profectum dum humiliores redeunt et frequenciores ... ut
vere prudenciores et cauciores fiunt. Item contrariorum oppone ... pulcritudo decoratur
pictura ... illud. Lucet mala bonum etc. Nam sicut in pictura niger color al-
bus pulcritudinem reddit colore nigro loco suo bene ordinato sic universitas
rerum si quis cernere posset etiam cum peccatoribus placet et licet per se consideratos sua de-
formitas turpet. Omnium autem qui sit solus deus creator est rerum gubernator.
Nam in summa celesti omnia dei voluntas ... summa pace copulatis
et in una voluntate quodammodo ... consistit ... secreta sede
possidet et inde se quibusdam ordinatissimis creature motibus primo spiritualibus
deinde corporalibus per cuncta diffundit et utitur omnibus ad incommutabile
arbitrium sue sue et sicut crassiora et inferiora corpora per subtiliora et superio-
ra quodam ordine reguntur sic omnia corpora per spiritum vite racionale per spiritu
et iustum et ille per ipsum deum sicque universa creatura peccatorem suum ...
enim fit invisibiliter ac sensibiliter quod non de interiori et invisibili aula summi
imperatoris aut iubeatur aut permittatur secundum ineffabilem iusticiam premiorum
atque penarum graciarum atque retribucionum. Movet itaque creator spiritum per se sine
tempore et loco movet spiritum conditum per tempus sine loco movet corpus per tempus
et locum stabilisque manens dat cuncta moveri. vii. Quod sit deus ubique

Non situ deus loco continetur nec tempore variatur nec alicubi est quia corpus
non est sed omnia in ipso et ipse in omnibus non localiter dimissus. Sed
ubique totus intra omnia non inclusus extra omnia non exclusus. Est omnia
non inclusus super omnia non elatus infra omnia non depressus ubique repe-

est per divinitatis presentiam in sanctis aut familiaris perfruitionis gratie
per quam non dicimus patrem in [illegible] quamvis ubique sit et homo in eo non sit. Et quamvis
in celis id est in sanctis quodam singulari excellentiori modo. Celum autem quod dicitur tercium
non est locus aliquis corporeus extra mundum vel scilicet ubi habitet trinitas sicut
angeli in empireo sed est ipsa trinitatis excellens maiestas qui ubique est
et omnia implet et continet et precedit ac superat omnia non loci positione
Sed nec dignitate et potestate sublimitate. Unde lucifer dicit in celum conscen-
dam id est ad equalitatem dei ascendam. Secundum est igitur quod deus incommutabiliter
in se ipso presentiatur essentialiter potentialiter et in omni creatura sine sui diffini-
tione et in omni loco sine sui circumscriptione et in omni tempore sine sui mutabilitate
Et specialiter in sanctis spiritibus rationabilibus et excellentius scilicet per gratiam in unitate
et in homine christo excellentissime scilicet non per gratiam adoptionis sed per gratiam
unionis. In summa nota quod quinque modis dicitur esse deus in rebus scilicet per naturam
per gratiam per gloriam per unionem per locum circumscriptionem. Per naturam tripliciter scilicet potentialiter
presidendo presentialiter cognoscendo essentialiter sustentando. Per gratiam tripliciter
scilicet in unitate ut in iusticie efficacia ut in sacramentis misterio ut in columba
per gloriam tripliciter scilicet in vocabili in quantum est veritas per cognitionem in comprehen-
sibili in quantum est bonitas per delectationem in incessabili in quantum est potestas vel
maiestas [illegible]. Per unionem tripliciter scilicet ad humanam naturam in christo adhe-
rens tum in sepulcro ad animam tum in inferno. Per locum circumscriptionem sine
presentiam corporalem tripliciter scilicet in utero virginis per conceptionem in mundo per
eruditionem in celo per christi post ascensionem. viii. Epilogus de mundi creatione

Hic deus cum sit natura invisibilis ut etiam a visibilibus sciri posset
opus fecit quod opificem sua visibilitate manifestaret. Mundum scilicet
ut exemplari cum emulatione intitulabatur in mente simul et fecit eum
quam tum ut potuit maximum ut proprius pulcherrimum ut bonus utilem in
suo genere optimum et divisit rerum gradibus ordine congruo distinctum scilicet non omnia
fecisset equalia minus esse generis bonorum non omnia. Nunc autem non singula
bona sunt et omnia simul valde bona quia sunt aliis alia meliora. Et boni-
tas inferiorum addit laudibus superiorum ea non que comparando concipi deus
dimittet ut non sit extra ipsa vere ordinata cum universa bona sunt valde
efficiunt. Nichil enim est vel esse non convenit quia universitati non est aliqui valde
itaque laudabilis quidem est mundus pulchris quibusque speciebus. Et multo lauda-
bilior ex armonia eorum et compage universorum. In quo summe est stupenda
contrariorum concordia quod vel invicem diversa sunt et ad unius mundi perfectionem
in singulis cuncta conveniunt. Cumque ibi sunt non esse preter ne ordinem debet quilibet
accipiunt suum esse custodiunt pax vero omnium rerum est tranquillitas ordinis or-
do autem est parium disparium que sua cuique tribuens dispositio. Omnis igitur
natura que est etiam modum suum et speciem et quandam pacem secum habet bona
est. Malum autem vel aliud est quam corruptio modi vel speciei vel ordinis naturalis
Intelligimus autem mundum factum non in tempore. Et cum tempore non quia deus intravit
de consilio autem voluntate mutasse. Cumque dicamus deum facere aliquid non aliquid
ibi in operando motum intelligimus operis. Sed eius eterna voluntate aliquid
novum existere absque ipsius agitatione ut actus ipse dei non mutat cum
actus eius immotum assistat. Sicut quod ex calore solis contingit aliquid
fieri nulla tamen in ipso vel in eius calore facta mutatione vel motione
Sed ex dei voluntate nova fiunt et sine actoris mutatione. Solus autem
deus est ubique et secundum idem spatium differentes ipse est et auctor et opifex et factor
Sed prius sibi ipse retinuit reliqua non creaturis communicavit. ix.
Epilogus de creatione angelorum

Inter autem que creavit deus primum fuit celum empireum mox angelis suis re-
pletum et infimus materia quatuor elementorum. Sunt quidem omnes angeli
circumscriptibiles suo modo quia scilicet spiritualis creatura concluditur diffinicione vel
termino loci ut ita sit alicubi quod non alibi. Non autem quia dimensione capiat
et distanciam faciat sicut corporalis quia si multi spiritus hic essent locum non
coangustarent quo minus de corporibus contineret. Ideoque angeli mutacionem loci
corpori attribuit non spiritui quia licet spiritus transeat de loco ad locum non tamen ita
ut dimensionibus circumscriptus in corpore sui faciat distanciam circumstancie sicut
corpus. Unde eciam possent infiniti spiritus in minimo loco non tamen ut ingerit
in alto. Sed omnino ab invicem distincti essent quia spiritus locum non replet
Nec quanti sunt quantitate sed virtute ad hoc valet exemplum de lucibus corporalibus
que uno loco comprehendi possunt infinita tamen tamen ab invicem distincta //
Prima ymago dei angelus est scilicet substancia intellectualis semper mobilis arbitrio
libera incorporea deo ministrans per graciam non natura immortalitatem suscipiens
angelis ab invicem videntur esse communia attributa scilicet essencie subtilitas, racionis
perspicacitas, liberi arbitrii facultas et personalis discrecio in qua sola differunt
ab alia substancia. Creati sunt autem nec miseri nec beati quia culpa sine sunt
nec gratiam habebant caritatis. Sed naturali amore concupiscencie diligebant deum super
omnia scilicet in ipso delectando super omnia / amore vero amicicie diligebant seipsos
super omnia scilicet volendo sibi bonum super omnia. Naturalis enim est dileccio et
honestus eius caritas est. Nec id peccatum quod fuerunt se quia finis est delectacionis
quod est tantum in amore concupiscencie. x. De lapsu malorum angelorum

Itaque lucifer omni lapide precioso opertus et ornatus quia in aliorum compa-
racione preclarius eminebat nec preveniens et perpendens sue creatoris subieccionem
quod esse deo equalis se voluit. Sicque statim a dignitate se cecidit et be-
ate vite dulcedinem non gustavit. Itaque cadit non ab eo tantum quod accepit sed
ab eo quod acciperet si deo subdi voluisset. Cadens autem ille draco terciam partem
stellarum secum traxit id est multitudinem angelorum que sibi sponte et absque ulla sug-
gestione in malicia consensit. Omnes enim hii sua potestate delectati neglecto summo
bono sibi ipsis esse ut agunt omni beatifico bono ad propria defluxerunt. Quidam
elacionis fastum per excellentissima et inviter / caritatis amiciciam perfectissima
veritate studia pietatem per individua caritate sibi fallaces mundi facti sunt
et in malicia obstinati nocendique avidissimi atque callidissimi. Alii aliis
viciis presunt et inhabitant aerem caliginosum desursum ingerentes varias fraudibus
insidiantur. Homines ad peccandum provocant quosdam eciam corporaliter vexant
Dormiencium ymagines nocivas suis transmutacionibus et fantas-
matibus eciam vigilantes illudunt / per eos artes magice et divinaciones
exercentur. Assidentes simulacris cultores suos falsis oraculis decipiunt / alii in
et vera predicunt, ut ea que opera futura sunt vel que signis naturalibus
futura prenoscunt vel que de disposicionibus hominum per exteriora signa deprehendunt
plerumque tamen suis predictionibus falluntur et fallunt. Humoribus corporis
ad malum suggerendum se miscent nonnulli eciam mulieribus impetu ad
coitum esse solent. In his eciam alii aliis prelati sunt et in ipsis quos
quibus obtemperant viciis concordes esse non possunt. Est autem in eis malum
triplex scilicet furor irracionalis animi concupiscencia fantasia proterva. Reliqui autem
per providenciam a creatore aversi sunt et in malis obstinati. Contra ad eundem
per graciam adunati conversi sunt et in bonis confirmati. Hos itaque sibi famulantes adheren-
tes deus secundum celestis capacitatem singulorum spiritualibus carismatibus
replevit et preclara munerum dignitate divisis ordinum gradibus disti-
guit et in tres ierarchias decrevit ordinari. xi. De distinccione novem ordinum

Est autem ordo celestium spirituum multitudo qui inter se aliqua gratia communi similantur sicut et in naturalium datorum communi conveniunt. gratia. Seraphin dicuntur qui caritate prae aliis ardent. Cherubin qui scientia prae aliis eminent. Throni in quibus deus sedet et iudicia sua discernit vel continet ea per quos. Dominaciones qui prelatos quantum subditis dominari debeant docent et principatum transcendunt. Principatus autem sunt qui sibi subiectis que sunt agenda disponunt. Potestates qui virtutes adversas refrenant ne tantum homines temptare valeant quantum desiderant. Virtutes per quos signa et miracula fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora. Et omnia quidem dona omnibus insunt non tamen equaliter. Omnia superiores ordines sublimius et perfectius dona omnia perceperunt. Ex propriis tamen notabilia sortiti sunt, inferioribus ad comparacionem cetera relinquentes. Verbi gratia maius donum est caritas quam scientia et maius est scire quam iudicare quia scientia iudicium informat et ita de aliis assignatur. Per excellenciam ordinum secundum excellenciam donorum. Ordo autem quilibet unusquisque ordo cuius rei censetur nomine quam plenius accepit in munere sic intelligi potest ut referatur comparacio non ad omnes ordines sed ad quosdam scilicet inferiores. Nec est nominatur quilibet ordo ab omni re quam plenius accepit sed ab aliqua vel potest referri comparacio non ad ordines sed ad alia dona non ad omnia sed ad quedam fortassis non et angeli sicut homines quibusdam magis pollent et aliis minus. xiii Triplex iherarchia celestis in qua refulget imago dei sic celestis

Hii autem ordines per tres ierarchias colliguntur et unaquaque tres ordines continentur. Prima et suprema dicitur epiphania media ypphania ultima yposfania. Epiphania id est superior manifestatio misticis intellectualis affectionis altiori intuitus medii quasi libra resultatio distributa. Ypphania id est media manifestatio id est summa coniunctio sunt principe insigniens secularem manifestatio et omnium precipue naturalis legibus conveniens archana reservans potestas in subditos debitam retinens dominacionem. Item ierarchia et ordo divinus et scientia et actio dei forme quantum possibile est simulant ad illuminaciones ei inditas proporcionaliter in dei similitudine ascendens. Hec tria referuntur ad tres ierarchias. Scientia ad primam quia in hac tantum prima dona intelliguntur eo quod ipsa disponit et perlegit et ita diligit. Ordo divinus id est ordinata potestas ad mediam quia principatus et dominaciones potestates omnia sunt potestatis vel ordinis. Actio ad tertiam quia virtutes et potestates miraculorum actores archangeli quoque et angeli frequentius mittuntur ad agendum circa nos. Et autem dico non secundum ordinem dispensacionis set et aliorum qui ponunt virtutes in tertia ierarchia aliter ordo divinus refertur ad patrem id est ordinata potestas. Scientia ad filium actio ad spiritum sanctum. Et si non et angeli per tres ierarchias et singule ierarchie per tres ordines distinguuntur ut sic celestium ierarchiam que est trinitas proprie non solum in ternaria numero acceptorum set et in modo scientia enim ternaria et in omnibus quantum possibile est dei similitudinem imitari videantur. Ardet igitur seraphin: Sed igne divino lucent cherubin. Sed veritatis principio sedent throni et iudicant secundum insidentis veritatem et ita de aliis. Hec igitur omnia contulit illis spiritibus eorum conditor summus spiritus dividens singulis prout voluit. Hec optima nullis set dedit eadem spiritualiter illis in aliis donate se [illegible] caritas. Novit ut veritas. Sedet ut equitas. Dominatur ut maiestas. Regit ut principium. Tuetur ut salus. Operatur ut virtus. Revelat ut lux. Assistit ut pietas. Suprema igitur ierarchia refertur equitas trinitatis ad patrem [illegible] trinitatis ad filium ardor amoris ad spiritum sanctum. Tertia quoque optio [illegible]

Quamlibet media maiestas dominacionis ad patrem virtutes principandi ad filium

Gabriel in incarnatione potestative ad opus suum. Initia quoque spatio statutum ad opus
revelatio lucis ad filium. inspiratio ante illuminationem ad opus suum. xiii De missione angelorum
Omnes autem mittuntur in ministerium propter salutem hominum et propter reparationem ruine. Et est
angelis et hominibus mutuum amorem et ut cognoscat homo dignitatem
suam. dignitatem statum sublimiorem. Unde est illud videte ne contemnatis etc. Et hiis
sunt angeli provinciales singularum gentium dispensationem prelati alii vero per-
sonales. Singulis animabus ad custodiam deputati. Habet enim homo post peccatum
duplicem nocivum: scilicet fomitem intus et demonem extra. Pro duplici custodia
providit ei deus scilicet gratiam contra fomitem angelum contra demonem. Item placuit miseri-
cordie homini a facie eius in hoc exilium expulso contra tres hostes. tres custo-
des contra carnem, mundum et diabolum. Item carne carnis dominice passio-
nem contra mundum viventes exempla sanctorum qui de mundo assumpti sunt ad regnum
hii qui scilicet angeli custodes circa magna cura circa nos intendunt variacio-
nes in nobis tripliciter incendunt scilicet exteriora sensibilia in mutando ut
cogitationes elicias bona cogitata bonas effigies ymaginationum utiles in pri-
mordio intellectum adducendo lumine recipiendum parando scilicet impedimenta removendo
aut revelando vel excitando et huiusmodi. Solliciti quoque inter nos et deum medii discur-
runt preces nostras et omnia bona nostra dicta vel facta vel cogitata fideliter ad eum
deportant consultant et gratias agunt. Concives enim suos et diligunt eis
congaudent confortant instruunt protegunt et in omnibus prosunt. Ipsi enim adventum
nostrum desiderant quia de nobis restaurari tantas sue ruine expectant
Et ideo ab ea cum magno tripudio intersunt psallentibus assistunt orantibus
adsunt meditantibus quiescentibus assistunt precedentibus consultantibus prosunt
Denique etiam animas corporum portant deum in paradisum. et hic quod super dicitur. cum quia eas
ad bonum provocant propter quod illuc ascendunt. Item quia ad gaudium paradisi de-
siderandi in angelos mortui eas provocant et accendunt ita quod a posito corpo-
rali affectu que sunt extra corpus libentius querunt. Item quia demones arcent
ne eas querentes impediant. Item quia quandoque etiam assumpto corpore
visibiliter mortuum deserunt ut animam beati benedicti et beati martini. Dicitur autem
degentes in corpore non videre angelos contra sua cogitationes sicut nec dyabolus
quia anima mortali corpori iuncta non est cognoscibilis active vel passive insuper
corpus unde nec angelus cognoscat nisi ea que intus progressum et sentitur corpore
vel contractu spirituali illuminantis. Angeli cum ad homines missi veniunt cum
ministeriis suis nomina trahunt ut michael gabriel raphael. Michaeli in preparationem
attribuuntur scilicet qui pugnat cum dracone id est dyabolo qui venit in adiutorium
dei populo qui animas defert in paradisum celi qui est prepositus paradisi id est militantis
ecclesie qui cum passione domini fuit synagoge. xiiii De visione angelorum et scientia eorum
Licet autem in ministerium mittantur angeli semper tamen faciem patris vident
et semper videre desiderant ut non sit in desiderio anxietas. desiderantes
satiantur. Nec autem sit in satietate fastidium: saciati desiderant hoc est corpo-
ralis beatitudo de qua quibusdam placet quod eam meruerunt per gratiam quia angelica
receperunt nec multum tempore permisisse primum sed ut dicunt alii videtur quod tunc
non fuit eis gratia data ad merendum. Sed adhuc vincendum. Cum ad tunc in
primo acceperunt nobis quia nobis exhibita per dei obedientia ac reverentia me-
ruerunt dicit et ita primum possit mutari et hoc in placet factor. Exemplum
accipi potest de patre familias qui aliam servienti id est solidum promisso quod sentiunt
et primum vel per plures annos. Sic angeli qui primis iam accepto fecerunt
eius ad deum merendum cum confirmationem vero gratiam tunc non sibi data non
meruerunt quia iam non est gratia nisi ex gratia data potest tamen dici quod ipsum
statum fuit eis loco meriti quia dum fecerunt quod erat in ipsis cognitum fuit
ut daretur eis non tamen debitum: quia sine gratia non est nec meritum
Et ita meruerunt eam quodammodo scilicet modo congrui non condigni. licet autem in-

confirmatorum beatitudinem acceperint eternam atque perfectam angeli tamen magis tollerantur
quia magis ac magis et diligunt. Et ipsa caritas est in eis et in illa exprimunt
et perfectam perficiunt et in ipsa beati sunt. Non enim ideo beati non sunt. et consum-
mationem premii sui futuram exoptant quia licet non eis succedant omnia quia
optant habere ipsi futuris. tamen omnia succedunt que optant habere modo. Nec istud
desiderium eos affligit dilatacione. sed potius letificat expectacione. Hec omnis
spiritualium scientia quam demones inflant vilis est quia dei caritas qua sanctificat
cara et perfectum amore sed omnia qui infra sunt per opus in illa despi-
ciunt. et ideo ex tanta ista nomine quia tales corporales principales mundi ubi
conspiciunt quibus scilicet causis quedam probantur quedam reprobantur cuncta ordinantur
Illic igitur in eternis suprema dei legibus mutaciones temporum prouidentur dei que no-
lunt temporum ipsius eius preparacione cognoscunt et futura nisi deo revelante
non noverunt. Quod autem dicit glossa quid est quod ibi nesciunt ubi scientem omnia
sciunt accipiendum est de hiis que cognicione sui cognitore bonum faciunt. Gau-
dium vero quod acquisite patris habent non est gaudium nisi paradisus scilicet quod probantur
que eis a principio data est de bono hominis gaudent. Et licet incipiat aliquod gau-
dium illud non habere scilicet quod incipit homo non tamen dicitur aliquid de hoc amittere quod
eadem distinctione qua prius gaudebant modo non gaudent nec de illius subtrac-
tione dolent et forte loco illius gaudii equipollens vel maius habent scilicet de congratu-
latione divine iusticie dum agnoscunt quam tamen permittat illum tale | xv. De
locutionibus eorum spiritualibus. qua sibi invicem ordinant effectus suos

Angelorum autem locutio spiritualis est intellectus de hiis rebus quas cognitas no-
tas erat in eis aperiendo. Duplex est enim secundum naturam suam in qua loquuntur
boni et mali angeli scilicet cogitato directa per voluntatem ostendendi alteri spiritui cogi-
tatum vel intentum non enim in angelo loqui est cogitare tantum vel intelligere
sed cogitatum vel intentum quadam luminositate irradiante alii voluntarie
exprimere. Et quod uni exprimitur non semper ab aliis intelligitur nisi ille velit
qui loquitur. Alia vero per gratiam scilicet secundum virtutem speculi sine motoris supremi
et quo loquuntur angeli boni virtute et arte et secundum unionem. nam voluntas in
voluntate alterius secundum speculi representacione et primus motor supremi
voluntatem qui audit tunc vult quod ille vult. Non enim omnes angeli omnia vident
eorum plurimum in futuris ad accipiendum quoque loquitur angelus bona suadendo suam
suam ei impromendo sicut magnes attrahit ferrum. vel etiam per intentionem
et per ymagines imprimendo incitantes ad bonum sicut diabolus ad malum. Est
aut tercia locutio qua utuntur angeli deum laudando scilicet secundum intellectum et secundum
affectum quia intellectus comprehendit secundum modum suum et hinc admiratur bonitatem dei
et affectus consentit et adheret et conformat se ei unde hiis laudare deum est
bonitatem dei cognitam prestari. Et cognitio quidem pertinet ad intellectum perfectio
vero ad effectum. | xvi. De materia informi quinque mundi sensibilis

Vlem greci primam rerum materiam dicunt nullo modo formatam sed omnium
corporalium formarum capacem qua visibilia hec elementa formata sunt
que sibi quadam concordia cognacione conveniunt. Nam mixte sic videlicet conve-
nient ut ignis quidem in aerem desinat. aer in aquam densetur. aqua in
terram crassescat rursusque terra diluatur in aquam aqua rarescat in aerem aer
extenuetur in ignem. Quia propter omnia ista similibus existunt. Ex con-
trariis quibusdam brachiis se inuicem tenent et discordiam sui nature
concordi federe invicissim comiscent. Nam terra frigida et arida frigide aque
coniungitur aqua frigida et humida aeri humido astringitur. aer humidus et ca-
lidus calido igni associatur. ignis calidus et aridus aride terre copulatur.

Ex his terra ut potentissime gravissima imum, ignis ut potentissime calidissimus supremum
locum obtinet. Alia duo medium que soliditatibus vincunt [illegible] quorum aqua [illegible]
proximum terre, aer levior igni proximus locum possidet. Deputantur vero terre
gradiencia, aque natancia, aeri volancia, igni radiancia. Augustinus super Genesim
probat ordinem naturalem elementorum ad oculum in hunc modum: primo quod aqua sit
superior terra, quia experimur quod terra non potest stare super aquam. Nam si super eam iaciatur
ea proiecta demergitur et petens ad imum ibi quasi in loco proprio conquiescit. Ae-
2 rem vero superiorem esse aqua sicut patet quia vas ab ore inmissum
aquis potest repleri valet. Videtur enim vas esse vacuum sed aere plenum
esse probatur cum ore imo magnum deprimitur. Nam quia spiritus non invenit
locum exeundi per inferius irrumpunt aquis subter eas cum ire natura
permittit plenitudine sua repellit eas nec interius intrare sinit. Cum autem
vas ita collocatur ut non os deorsum spectat. Ex inlatus inclinatus tunc in-
trat aqua inferius aere exeunte sursum sicut hic probatur nichil esse vacuum.
Ignem quoque naturaliter aere velle superiorem ex hoc quod si quis accensam
faculam capite deorsum teneat nichilominus flamme tamen ad superiora ten-
2 dit sed constipacione aeris densioris et spissioris superatus extinguitur et in eius
qualitatem commutatur. xvii Epylogus de operibus sex dierum

Itaque duo creavit deus ante omnem diem scilicet naturam angelicam et materiam [illegible]
informem. Mundum vero istum visibilem fecit deus de informi materia
per vi dierum distinctionem. que scilicet distinctio dupliciter accipitur vel secundum Augustinum in
angelica cognicione vel secundum alios doctores in temporis successione. Nam
secundum opinionem Augustini omnia simul in materia et forma creata sunt et nomine
celi et terre intelligitur informitas spiritualis et corporalis creature, cuius conversionem
sive formacionem ad cognicionem Moyses incipit explicare cum dicitur: Dixit deus
fiat lux et facta est lux, id est perfecta sunt vitam informem spiritualis creature
que prius vocabatur tenebre vel abyssus ad principium suum revocata ut
conversio formam reciperet sicut lux. In hac luce veritatis lucifer non ste-
2 tit. Sed eo subito volens ad tenebras suas relapsus cadit. sicque deus
lucem angelicam approbans et firmans a tenebris hiis et loco et vultu divisit.
Hec autem creata lux statim in ipsa conversione et illuminacione sua contemplata est
in lumine creante rationes omnium creaturarum quas philosophus ydeas vocavit. Ni-
chilominus et in modo instanti vero ipsas creaturas in quibus [illegible] cognovit.
Ex prima cognicio prima maior et clarior dicitur matutina. Secunda quia minor
vespera sive vespertina. Prima ex [illegible] precedit secundam quia angeli non
[illegible] creaturas cognoscunt creatorem sicut nos. Ex [illegible]. Utraque autem
precedit [illegible] licet confuse in illo [illegible] utraque ergo de qualibet
specie dicitur. Dixit deus fiat intelligitur [illegible] operis [illegible]. Cum autem subditur
et factum est ita cognicio eiusdem rationis facta in angelo. Cum vero additur et fecit
deus: facta operis [illegible] in genere proprio. Itaque [illegible] creature [illegible]
angelus universam creaturam tamquam in sua [illegible] luce et [illegible] tamquam
in [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenebrescit et fiat
lux [illegible] quia in nichilum tendit [illegible] de nichilo fit et [illegible] tamquam
in vespere. Et continue fit mane quia non remanet angelus in eo quod
creatum est in sui delectacionem adherendo sed statim refert illud ad laudem
eius in quo ad faciendum esse cognovit et illudem percipit cognicionem alicuius
rei faciende in qua unitate stans dies est. Nam si vel se ipso vel alia
creatura plusquam illa luce delectaretur eo ipso tenebresceret et deesset nox

fuit. Sed quia semper lucem illam omnibus preponit. eo partes vi. dies non
duplici notantur. sed quia vesperam statim mane subiungitur. et sic dies omnis
Deum laudis creans. et sic usque ad vi. propter distinccionem operum dies autem unus et
duo primus d. ad semenaria quedam [illegible] multitudinem angelorum qui [illegible] luci
civitatis adherent et ei obediunt. Quibus iam talis scientia tamquam semper est dies immo
meridies quia ipsum deum clare vident et eius amore fervent semper mane
quia vident novam omnibus rei [illegible] in speculo semper vespere quia vident
qualibet creaturam in genere [illegible] ipsis vero d. vespere et mane et meridie c. xxviii
Deo autem consummacionem numeri. id est perfectorum explicatur racio. [illegible]
verum ut videatur quod dei perfecta fuit opera cum senarius partes constitutive invicem
dus et tria sunt quia est [illegible] singulis. [illegible] dixi un-
lux angelica [illegible] angelorum [illegible] ut illa
[illegible] tamquam dies cum vespera [illegible]
[illegible] quia illum qui ab omnibus operibus suis requie-
vit [illegible] quia nullo [illegible] ut sit beacior indiget et [illegible]
quia vesperam non habuit cum non declinavit sed creatore suo [illegible]
[illegible] meruit. Denique sunt [illegible] usque ad
[illegible] illum ubi legitur [illegible] [illegible] non
in tempore [illegible]. Sed in radice temporis fuisse. [illegible] scriptura expli-
care temporum [illegible]. [illegible] doctor [illegible] vii. dies [illegible]
intelligi volens angelicam [illegible] nocturnam [illegible]
vespere aut [illegible] mane [illegible]. Septimus
dies mane habet et non vesperam quia [illegible] habet [illegible]
[illegible] ad quietem sui creatoris in quo [illegible] stabilitur. ut
[illegible] i. ut [illegible] sui ordinem teneat. Sed alii doctores [illegible] tradunt
quod [illegible] vi. dierum opera illa dici [illegible] facta sunt. xix. [illegible]
Prima igitur die ipse qui [illegible] lux lucem diligit et [illegible]
[illegible] fecit. [illegible] mundi fabricam a luce inchoavit que
trium dierum spacio. [illegible] usque ad quartam diem in qua celestia luminaria formata
sunt [illegible] habere [illegible] lux inter corpora [illegible] obtinet
locum quia ut dicit Augustinus quia [illegible] duabus [illegible] utraque
prior est [illegible] lux autem est [illegible] igni et stellis [illegible] alia corpora
[illegible] primum [illegible] corporum est lux. Item ipsa est nobilissimum corporum
quia spirituali creature [illegible] et [illegible] nobilior omni corpore. Ipsa est [illegible]
vinculum anime et corporis et [illegible] medium [illegible] ut dicatur
corpus spirituale [illegible] dicit Augustinus super genesim quod est corporum subtilissimum et [illegible]
anime [illegible]. Ideoque [illegible] anima agit operaciones suas in corpore.
Item ipsa est omnium corporum pulcherrimum quia pulchritudo est [illegible] similitudine et
[illegible] partibus [illegible] sicut [illegible] sit [illegible] lux [illegible]
[illegible] est quia [illegible] dissimile vel [illegible] est et sic lux corporalis
inter corpora pulcherrima est quia partes [illegible] dissimiles. Item ipsa est
omnium corporum optima. [illegible] bonum [illegible] sui [illegible] est [illegible] corpora
lux se [illegible] pulchritudinem maxime [illegible]. [illegible] lucis [illegible] vel ictus
subito totius mundi spacium replet. Igitur [illegible] summe bona est. [illegible]
[illegible] est [illegible] qui ubique est [illegible] totum [illegible]
[illegible] Ipsa [illegible] est bonitas [illegible] corpore. quia [illegible] sui [illegible]
est [illegible] et quod in [illegible] loco est [illegible] ipsa lux [illegible]
facit esse [illegible]. [illegible] igitur [illegible] lucis suam pulchritudinem [illegible] maxima
est [illegible] bonitatem toti mundo [illegible] quoque [illegible] suas [illegible]

facit qualitas pulcritudinis. ipsa sola est qua totus mundus licet multis compositus est
tanta diversitate ipsa facit ut cuncta mundi membra digna sint laudibus. Et cum
[illegible] bonitatem ac decorem omnibus conferat in corpore tamen qualitate non
non in se datur vel inficitur quia in mundissima quamquam consistens nec ullomodo cor-
rumpitur. xx De opere secunde diei [illegible] rotundum et mobile celestis [illegible]

Secunda die deus firmamentum quod dicitur celum continens intra se ex aquis congelatis
in modum cristalli solidavit et quod in lecto superiores et inferiores aquas
ab invicem divisit. Dicunt autem quidam ipsum subtilissime nature nullum firmum
esse ac [illegible] terram circumferre cum suo acutissimo motu solem et lunam
et reliquos planetas qui in adversum celo faciunt motum et subter terram quidam
occidente sole dicunt hic se subter terram non descendere hic quidem noctem illic non
dicunt. alii vero curvissimum et semicirculum et celum ymaginati sunt quod dicit [illegible]
qui extendit celum sicut pellem et ysaias qui statuit celum velud cameram
in arcum. Et quod occidens sol et luna et astra currunt terram ab occidente in
aquilonem et ita rursus in orientem deveniunt. Spera celi cum sideribus inca-
sus duobus axibus volvitur. quorum unus est septentrionalis et appellatur boreus
qui numquam occidit et alius australis qui numquam videtur et appellatur austro-
notius. volvitur autem ab oriente usque ad occidentem et cetera. Septentrionibus
breviores gyros in suo cardine peragentibus et hec semel in die vel in nocte
xxiiii horarum spaciis quibus sol spacium suum super terras et subterras sua visibilitate
concludit et tanta celeritate spera celi currere dicitur ut nisi adversus cursum eius
preoperante astra currerent que eam retardarent mundi ruinam facerent. Cum celi
namque artifex mundi deus aquis temperavit ne conflagratione superiorum ignis
elementa inferiora succenderet. De hiis aquis supercelestibus dicunt quidam quod ad
modum cristalli solidate sunt ne igni solvi possint. Augustinus super genesim dicit eas
posse vaporaliter trahi et levissimis guttis suspendi sicut aer iste nubilosus
exalatione hec aquas vaporaliter trahit et per subtiles minucias suspendit
et postea corpulencius conglobatas pluviosus infundit. xxi De opere tercie diei de aquarum congregatione

Tercia die deus aquas inferiores que totum aeris spacium
vaporales occupabant solidatas in unam matricem congregans terram aridam
relinquens [illegible] in cetera per proprias speras inter ipsa pondera gradatim [illegible]
bitum firmamenti disposuit scilicet ignem priorem in supremo collocans inter firmamentum
tamquam cum corporum levissimum ac tenuissimum sed et lunaria sua esse continetur
aerem non solo tamquam suo parte in spiritate sua permanente inferior secunda exalatione
pinguescit commotus per ventos. et vehementer agitatus ignes et tonitrua gignit
nubila compressatis pluvia congelantibus nubibus nivem et [illegible] congelantibus
nubilis dulcioribus grandinem discernit [illegible] fiunt occultis de nubibus fiunt
quamquam tenues aliter vaporibus mixtis [illegible] intercedunt que nocturnis rigo-
ribus aggravata sereno rore distillant. Sicut a vehementiis frigus est et gelu
candidius [illegible] aqua [illegible] loco quia in mundo ut dum est minorem col-
legit inde est cursus et occultos hic meatus ad irrigandam et fecundan-
dam terram et varios hominum usus per fontes et puteos et stagna lacus
et rivos et flumina usque quamque diminavit. Terram vero contrarium elementum in
medio mundi tamquam centrum equa lance libravit. venis metallorum
et gemmis glebis lapidibus diversi generis replevit. mare bibitur [illegible] id in
occeanum et mediterraneum. Sinus maris dicuntur maiores eius recessus ut
in mari magno ionius conceanus caspius. indicus persicus arabicus qui et
mare rubrum vocatur. Flumina famosa sunt ut gion qui et nylus. phi-
son qui et ganges tygris. et eufrates iordanis hidaspis indus araxis
pactolus. [illegible] padus meandri danubius qui et hister rodanus
renus [illegible] et lacus famosi sunt ut mare mortuum et mare

Tyberiadis generat venatus atque ex aqua producunt spuma sal nitrum
bitumen et alumen etc. Terra per v. zonas i. circulos dividitur scilicet septentriona-
lem solsticialem equinoctialem brumalem australem. Harum duo extremi
sunt inhabitabiles algore: medius ... calore. Intermedii vero habitabiles
utroque temperati. Sed solsticialem tantum nos inhabitamus qui in tres partes dividitur
in asiam et europam affricam. Intra sunt glebe diversi generis ut argilla
creta samia sulphur ... solanus pulvis in quibus est et diversi varii
colores reperiuntur ut minium et auripigmentum. Sunt quoque genera metallorum
scilicet aurum argentum es cuprum et stagnum plumbum et quod domat omnia
ferrum. Sed alia quedam que ex his originem trahunt ut litargirum
corinthium. Lapidum vero quidam sunt vulgares ut silex cotes et pumices
quidam insigniores ut abeston magnes gagates quidam vero marmo-
rei ut alabastrum parius alabandicus. Quidam autem preciosi qui et geme
dicuntur: quorum ex varietate colorum est aliud non minus decorum. Itaque ge-
marum alie virides sunt ut berillus crisopassus iaspis topasius et smara-
gdus alie vero rubee ut emathites sardius onix sardonix et corallus
alie purpuree ut calcedonia saphirus iacinctus et amestistus.
vero candide ut margaritha agates galacia solis gemma galactites galac. Quedam
tites. Quedam nigre ut absictos achates dionisia pirites. Quedam
est varie ut pantherus opallus sotocalitus. Porro quedam cristalline ut
adamas carbunculus alectorius ~~ceraunius~~ calcedonius et cristallus. Quedam
et auree ut crisopis ... crisopassus crisolitus crisolitus. xxii. De pro-
ductione ... id est de germinibus terre etc.

Eadem quoque tercia die terram aparuit deus aquis nudatam cunctis
herbarum generibus decorat vestimentis quibus lingua fructifera ex-
eadem producuntur non per moras temporum sicut nunc sed statim in matura
viditate et herbas seminibus et arbores pomis redimitavit. Nam et
paradisum in oriente ea die plantatur qui mox cum amenitate florum et
arborum ceterorumque fructificationum venustavit. Herbarum quedam
sunt quinque ut agrestes vel silvatice scilicet ambrosia centaurea cicorea
urtica nepita et alie quedam hortolane ut olera scilicet caulis
rapa napus lactuca beta borago synapis cucurbita cappadus etc.
Inter que sunt et alia quedam odorata ut apium abrotanum salvia
ruta menta feniculum anetum coriandrum cuminum etc. Sunt et herbarum
quedam aromatice: ut aloes ferula nardus etc. Inter est autem nascenti
bus singulis aut semine aut verbo aliqua seminaria mediante qua
ex similibus oriuntur filia. Inter semina vero quedam proprium locum tenere videntur
fruges et legumina. Sunt et alia quedam semina quibus utimur in me-
dicinis et in saporem condimentis ut anisum cuminum synapis etc. Item
est herbarum succi quibus in medicinis utuntur physici ut aloes electuarium
scamonia apium galbanum. xxiii. De arboribus.

Arborum varietas multiplex etc. Nam alie sunt vel amores. Alie silvestres
Aliis decidunt folia ut ulmus fago pyro. Alie coma virent semper
ut cornubanus. Oliva laurus palma mirtus cypressus pinus edera
buxus ylex. Ex similibus autem larix pinaster iuniperus cedrus terebintus
calamus. Inter utraque vero ... taxus tamarix ex fructibus quoque vitis et
... genera sunt vestita auricule et nivea verbena
hiis non folia decidunt. Tamen qua mactantur cypressus quoque foliis multa
... Sunt non folia latissima ficus vitis platanus: angusta vero oleo mirto

picea capillata pinus cedrus aculeata quippe folijs iuniperus asperrima . populus ra-
riosa cupressus crassissima nec tornatili et alijs longa . Gracilitudini salici palme
et duplici crinalia pinus inuoronata malo angulosa . fidem diuisa pla-
tano . Cortice nec trabicea iuxta petrum modo robori toto ambitu sinuo-
sa . rubus spinosa . Alie quasi a radice brachiate ut ulmus . alie in cacumine
ramose ut pinus . Aliorum cortex tenuis ut tilie et lauro alijs crassus
ut robori alijs lenis ut malo fico . omnibus autem senecta rugosior . quibus-
dam sponte rumpitur ut uiti quibusdam et cadit ut malo . quibusdam
cortex multiplex ut uiti tylie abieti quibusdam nec simplex ut fico
Grauitudini magna et radicum differentia . Sunt enim copiose fico robori platano
breues et anguste malo . Iuglans abieti larix cupressus lauro et ny-
et inequales robori carnose et nigrissime acte et uno meatu descendunt
ut olee et lauro alijs sinuose ut fico . humor et cortia arborum inest . Sanguis
eorum intelligi debet non est omnibus idem ficis namque lactens est . quam ad caseos
figurandos coaguli uis est . Cerasis gummosus ulmis salinosus malis pinguis
ac uitibus aquosus . Preterea arborum quedam florent ut malus pirus et om-
nes amygdalus . alie uero tristes nullo flore gratulantur ut ylex pyca
pinus larix iuniperus . Omnes autem germinant etsi que non florent magna
cura locorum differentia . Nam eedem genere que sunt in planicibus forma germinat
diuersa campestria in plus sunt non dissimilia sunt . et diuerse quedam arbores ut siluestris
malus . quedam non sic ut cypressus arbor et non in speciebus distinguuntur . Na-
Alie montes amat ut cedrus larix et in quibus resina gignitur alie uero
ualles ut ylex alnus et abies . Alie quoque in plana descendunt ut cornus
corilus quercus et ornus . Quedam frigidis gaudent ut sorbus quedam
et non nisi in aquosis prouenirent ut salices alni platees populi . xxiiii
De fructibus et gummis uel succis et alijs lacrimis sumantur . De hijs

Fructus proprie dicuntur agrorum et arborum licet autem que mollia sunt . dura
mala nuces uero que corio duro tecta ut nuces amygdala glandes
castanee . Quibusdam fructus sub candidus est ut cerasis et omnibus
fere baccis alijs mox nigrescit ut oliuis et lauris rubet non moris
cerasis oliuis alijs intus corpus et foris lignum ut uitibus alijs exigu-
ut persis et prunis putamine clauduntur nuces corio castanee quod hijs
quod deficitur ac in mespilis maditur . arista teguntur glandes cute
uue corio et membrana punica carno et succo constant mora cute
et succo cerasa . Quedam statim abunguo decadunt ut nuces et
palme quedam adherent ut oliue . Communia pomis et omnibus sapores
genera uix plurima xiii reperiuntur . sicut dulcis suauis pinguis amarus
austerus acer acutus acerbus acidus salsus magna quoque in colore suc-
ci differentia . Est enim sanguineus morum cerasis corinthus et uuis niger albis
uel candidus lacteus in capite ficus . et in corpore non . Item pomme in ma-
lis persicis nullus i. nullius coloris . porro succorum et lacrimarum diuersa genera
sunt uel ex arboribus uel earum fructibus eliciuntur . aut sponte fluunt ut amomia
ta gutta ex melo flore mirra ex [illegible] thus ex li-
bano mastix ex lentisco . pix ex pino cedria ex cedro opobalsamum ex bal-
samo . oleum ex oliua uinum ex uua . Capitulum xxv De opere quarte diei

Quarta die superiorem mundi partem deus celestibus luminaribus adornauit
que diebus ac noctibus terram maxime illuminare et multiformi suo mo-
tu cuncta cum tempora distinguerent luminaria magna sunt sol et luna . By-
[illegible] multitudo . apud deum creata est . [illegible] quibus [illegible] est que
ad speciem [illegible] stelle alia sunt [illegible] soluti [illegible]

Alia gereti imprimunt aut coacti imminet aut glaciati ingrandines
alia flatus tempore alia vapor alia frigor stelle non quibus qualitates
temporum signantur sicut sunt archon qui etiam septemtrio dicitur arcofilax qui et
boetes arcturus orion hiades pliades que et vergilie camacula cometes
lucifer vesperus planete aut i. stelle erratice sunt vii s. luna mercurius
venus sol mars iupiter saturnus. Signa in zodiaco sunt xii s. aries
thaurus gemini cancer leo virgo libra scorpio sagittarius capricornus
aquarius pisces. Tempora anni iiii sunt quorum fines et initia sic ecclesiam
hiis versibus habentur. Festum clementis hiemis caput est orientis. Cedit hiems
retro cathedrato simone petro. Ver fugat urbanus estatem simphorianus
fit hyems in quatuor temporibus celebrat ecclesia quatuor ieiunia que sunt hiis versibus. Dat
crux lucia cineres carismata dya. Ut sit in angaria quarta sequens feria
In hiis etiam sunt solsticia et equinoxia. Tempora aut momentis horis diebus
mensibus annis lustris seclis etatibus dividuntur. Dies naturalis habet horas xxiiii que
continet eciam iiii quadrantes et quilibet quadrans iii horas et hora v puncta
et punctus octo momenta momentum xii uncias et uncia xlvii athomos
Hunc etiam inchoat a media nocte quia tunc ortus et lcasus sol .. arabes
astronomi a meridie secundum quod patent tabule astronomie. Iudei a principio
noctis in quo illud factum est vespere et mane et quamvis plebs ab ortu
solis. Dies vulgaris et artificialis est sol lucens super terram huius partes sunt
tres s. mane et meridies et serum. Noctis vero partes sunt vii s. crepusculum
vesper conticinium intempestum gallicinium matutinum diluculum. Annus dividitur
in solarem et lunarem solaris est spacium quo currit sol totum zodia-
cum mensis vi horis etiam vel plus x vii si sit bisextus. Hunc arabes et
egiptii incipiunt a septembre quia in creacione mundi legunt arbores fructus
habuisse. Romani a ianuario quia tunc sol nobis incipit appropiare vel paulo durando
a marcio quia sol in eo fuit et annus lunaris dicitur quadruplicatur uno
modo spacium quo luna currit zodiacum continens xxvii dies et viii horas
alio modo idem quod lunacio s. continens xxix et dimidium. Tercio modo annus communis
s. spacium xii lunacionum continens dies cccliiii. Unde minor est solari xi di-
ebus vel xii si est annus epactalis. Quarto modo annus est bolis(?) inalis cui
scilicet additur una lunacio propter xi dies quibus annus solaris excedit annum lu-
narem communem. ~~xxiii~~ De opere v dierum et primo de avibus

Quinta die creavit deus aerem volatilibus et aquam natalibus vita
quod quidem coaqua producens eo quod fragilis sit tusitus aqueus aera
tenuesendo et aer magis spissando. Volucrium alie carne vescuntur alie
semine reperto alie diverso et fortuito cibo. Alie copule gnen carent ut aquile
et accipitres que rapinis intendunt quia refugit avaricia plurimorum
consortium. Alie non congressione gaudent ut columbe et grues. Alie quedam sunt
indigene que semper in locis manent. Alie advenientie que regiones alias adeunt
et hyeme peracta redeunt. Alie ad manum se subiciunt et nisi se herili assue
faciunt tactuque mulcetur. Alie non reformidant. Alie societatem in deserto
in tam diligit. Alie domesticis quibus et homines delectantur. Alie vocibus
et cantu .. suavi quoque conmodulamine delectant. Quedam
.. consortione quedam cantu disparo abloquuntur. Vocum distinccione
alie non simplices sunt ut columbe alie ut perdices astute. Alie iacta
tores ut gallus alie speciosiores ut pavus. Item quedam ambulant
ut cornices quedam saliunt ut passeres. Alie currunt ut perdices alie ambe
pedes iaciunt ut ciconie et grues. Quedam sine voce non volant
alie semper in volatu silent. Hec quoque mira natura dedit quod alia volatilium
aliis quam locis negat sicut frigus fructum ne quia anni ... multiplex

est. Quedam infecunde sunt ut que aduncos habent ungues. alie plurima
pariunt ut galline perdices quorumque alia sunt candida ut columbis et
perdicibus alia pallida ut aquaticis alia punctis distincta ut meleagris
alia rubri coloris ut fasianis intus autem omnium omnino volucrum bicolor
piscium autem unicolor. Singulis est et candidi dura ova cum calore
frigida sunt serpentum ex frigore levia piscium ex liquore mollia
volucrum. Alit vespertilio autem lacte nutrit. Illa ad monenus
sunt et minuta diversi generis volatilia que in avium numero non computantur
plurima est plurima ex putredine carnium vel fructuum oriuntur ut sunt
apes bibiones etc. xxvij. De piscibus Rubrica.

Piscium alii herbis pascuntur. at immicem diversis alii se mutuo devorant. alii magis reptant. alii reambulandi et natandi
magnis officiis habent alii ova generant ut cete alii vivos de corpore suo fetus
emittunt ut musteli camuli cete delphines foce et huiusmodi. Item marinorum
piscium alii sunt plani ut rubi solee passeres. alii vero longi murena
conger pignarum quoque distincta sunt quia pice pedum eis data sunt
non nullis super iiij quibusdam bine quibusdam bime plurimis nulle aquati
lium quoque tegumenta plura sunt alia namque coriis et pilis teguntur ut
vituli et ypotami. alia coriis tantum ut delphin alia cortice ut testudi
nes alia silicum duricia ut conche et ostree alia crustis ut locuste
alie crustis et spinis ut echini. alia squamis ut pisces alia aspera
cute ut squatina qua ligna poliuntur et ebora alia molli ut mu
rena. alia nulla ut polipes piscium species ait plinius de hoc in. preter
crustis sunt intexta quia xxx piscium sanguine carentia tria sunt genera
in primis que appellantur mollia. Deinde crustis tenuibus contecta postremo
testis duris conclusa mollia sunt loligo sepia pollipi et huiusmodi. His
caput inter pedes et ventrem pediculi octoni ex quibus sepie et loligini
duo longissimi et asperi sunt quibus ad ora cibos admovent et in fluc
tibus se velud anchoris stabiliunt. Nomina piscium instituta sunt aut
ex similitudine bestiarum terrestrium ut ranunculi leones aut ex moribus
bestiarum ut lupi et canes aut a colore ut umbre et aurate aut a fi
gura ut orbis quia rotundus. aut a sexu ut musculus eo quod balene
sit masculus. Quod autem magnis copula sunt inanda cum bestiis
bus animalia cum eruditis viri hominum historia alia foris aliquibus
vita pendentibus. In mari autem tam late supino molliquo fertili plurimaque
monstrifica esse reperiuntur complexis et inseminationibus aliis atque aliis omni
flatu atque fluctu quolutis seminibus ut inde fiat vulgi opinio quod
quicquid nascatur in parte nature ulla et in mari esse. xxviij. De primo opere
sexte diei scilicet de animantibus terre Rubrica etc.

Ornatis quidem cunctis superioribus mundi partibus scilicet celo et aere et aqua
tandem vi die ornavit deus infirma terrarum scilicet terram. produxit enim
de terra terra quidem animalia scilicet iumenta reptilia bestias. Creavit enim deus
homines quorum ceterum usum in pena laboris dedit ei iumenta quidem iumenta
iuncta ad opus vel esum reptilia vero et bestie sunt ei contraria. In
terrenis animalibus sunt tres modi compositionis prima scilicet mixto elementorum in
membris consimilibus secunda mixto consimilium et officialibus tercia organorum condissi
milibus sicut humanis compositum ex simplicibus et ossibus et huiusmodi. Secundus
quidem prior est in omnibus membris consimilibus. Operationes autem sunt in membris
organicis scilicet per delectationes sensus et motus et appetitus aliud autem quodque de

animalium sit corpus instrumenta conveniencia anime competencia. Nam leo cum sit
animi audacis et iracundie corpus habet forte tigue (?) in pedibus ungues
et acutissimos in ore dentes. Lepus autem cum sit timidissimus habet membra
levitate nimia fuge aptissima. Homini fecit natura manus ut in eis opera
art[is] in quibus digiti sunt et multi divisi ut pedes magna et minima
possent retinere. Epar fecit rubeum quia competebat dando sanguini.
Mamillas testiculos ad creandum lac et sperma albos. Hoc modo sunt
omnia membra propriis accionibus convenientia. Acciones sunt tres scilicet animal[is]
spiritual[is] natural[is] quibus similia sunt instrumenta corporis. In quibusdam animalibus
creata sunt cornua propter vigorem et iuvamentum. Quedam autem animalia habent
cornua vel ad vigorem vel ad pugnam convenientia quedam non. Eis non habent
quia natura dedit eis aliud modum vigoris et iuvamenti ut velocitatem
equis et tauris magnitudinem corporis elephantis et camelis dentes quos
armatos porcis. Quibusdam ponit vigorem in pedibus. Non cervorum capita
armavit cornibus nisi forte habeant unum cornu sicut asinus indicus.
Multitudo ramificacionis cornuum indicis nocumento suo apparet que
quoque plures habet cornua declinacia ad invicem et obliqua. Natura
aliud iuvamentum. Securitati stans longe ut ab ipso declinat venator.
Elephas autem habet nasum longum et fortem quo utitur loco manuum in accipiendo
cibo potum et cibum et in omnibus quibus indiget circa incaricando
arbores. Alia quoque multos habent digitos in pedibus utuntur accionibus sicut
homo manibus quia pugnat cum eis et ricit (?) apre nocumenta. Aliis
solas habens facit sicut in posterioribus. Qui autem non sunt adhuc gentes
vel sunt apre minorum animalia differente. Differunt in ingenio voce cibo
corporis copula generacione amicicia dissensione colore origine modo
habitacione. XXXIX. De reptilibus. Sunt omnes qui ore se trahunt.
Reptilium autem tria sunt genera. Quedam serpencia ut colubri qui vi costarum
se rapiunt. Repencia pedibus ut lacerte bootrates. Tercium genus natancia
sunt. Omnes autem vel terre vel aque aut aeris aut terrarum. Sicut dicitur
veleguorum (?) et nascimentorum serpencium tot venena sunt quot genera tot per-
nicies quot species tot dolores quot colores habentur. Omnes autem serpentes
natura sua frigidi sunt vel percucint nisi cum calescunt. Nam cum frigidi
sunt nullum tangunt unde et venena eorum plus die nocent quam nocte.
Torpent in noctibus algore et merito quia frigidi sunt nocturno rore.
Serpencium quoque morsu mortem inferunt quedam corrupcione aut per-
la corrupcione aut per quandam occulta virtute sine morsu vel voce
vel aspectu sicut in quibusdam aliis animalibus et fascinantibus hominibus accidit.
Notandum hic quod non venenosa sunt quedam ex transformacione, quedam
reptilium in ferme. Quedam passionem. Quedam non patiuntur. Secundum quod
quam et loca et tempora dicere differentes faciunt morsum valetaboz (?)
siemenanque (?) cum fetatis nutriunt aut quando per fetus insinuatur mor-
sus et fere innocui sunt. Innocuitatis autem et asperitas locis calidis
regionibus sicut mordaciores sunt quia in fortiores sint
alia nervo parte humidi sunt et dissoluti. Propter hoc contra (?) constracionem plurimum
pervenit. Sed aquatica est propter argumentum quod sicut corum impetum et
fortitudinem. Non omnibus autem animalibus reptilia nociva sunt. Nam et
cervos et alii serpentes comedunt et alii ab aliis innocue devorantur.
Multaque animalia in terra sunt quibusdam nociva quibusdam

salutaria quedam ut reptilia non solum mordendo sed etiam flatu perime-
ntia arma et ligna et lapides nocendo inficiunt. Talis est mordendi virtus
ut si radicem arboris momorderint omnia arbor perdat folia. Omne autem
num animal quod ex cadaveribus vel ex humoribus nasci solent an tunc facta sunt. Quedam
ex exhalationibus terre sunt ut bibiones ex humo papiliones et cetera. Quedam ex
corruptione humorum ut lumbrici in intestinis. Quedam ex cadaveribus ut apes ex
iumentis, scarabei et crabrones ex equis. Quedam ex corruptione lignorum
ut teredones. Quedam ex corruptione herbarum et tinee ex vestibus. Quedam ex cor-
ruptione fructuum ut gurguliones ex fabis. De hiis dicendum quod ea que sine cor-
ruptione nascuntur ut illa que ex exhalationibus cum illa 2a animalium conditione facta sunt.
Que autem ex corruptionibus postea potentialiter ex rebus acceptis orta sunt et omnia quedam
animalia nociva tunc et innoxia creata sunt. Sed post peccatum quedam homini no-
civa facta sunt sed propter eius punitionem correctionem instructionem. xxx.

## De creatione hominis et de requie sabbati

Et creavit deus hominem cum
Adam die sexta tamquam mundi huius habitatorem perfectum. Habitatorem in duabus condualibus
naturis constituit scilicet limo terre et spiritu vitali inspirans ad similitudinem istorum
dicam quia ut angelus spiritualis ita humanus continet corporalia et totum quidem
opus ad in... simul ut deus et de limo terre formans erectum
statum eumque membrorum dispositione rationabili venustavit. Animam vero ad imaginem
et similitudinem suam de nichilo creatam eidem corpori vivificando ac regendo
inspiravit. Itaque ut ait Aristoteles nobilissimum et altissimum inter omnia
animalia bruta et homo solus recte incedit tamquam est omnium precedentium creature sit
et disposicione scilicet creatorum et spirituum tocius mundi. Unde et dicitur minor cosmus id est mi-
nor mundus. Ipse solus inter animalia videt solus titillatione recipit quia
carnem habet valde tenerem et per tactum melior est tactus. Ideo caro eius mol-
lior est et pariter. Cetera vero communiter aliorum sunt aperta quamvis in cetris ipse solus
habet caput elevatum solum quia multorum pilorum et in capite caput autem pau-
ce carnis est ut melior sit ad perfectionem sensus et amplius sentiens. Ideo
indiget custodia capillorum habet et pilos solus apud pubem et circa eius
inferiorem earum et in quo convenit cum rectis. Inter animalia etiam compre-
hensius et utraque palpebra orta tamen superiori. Item cerebrum habet
plus omnibus animalibus quia tenuius et corpus. Solus aures non movet
et in comparatione sui corporis minores est. Item facies homini tantum, cetera
os vel rostrum frontes et aliis non est. Et homini tantum tristicie et hillaritatis
clementie et severitatis index mentem quoque ulli patet. Homini inest nec
male tantum homini pectus latum ceteris autem carinatum. In homine pars sinistra
superior est quam in ceteris animalibus. Cum cor ceteris cor sit in medio in homine
declinat ad sinistram ut eius sinistram temperet. Item inter cetera animalia comparatione
sui corporis parvas pennas et caudam non habet sed hanc eas vestium. Solus
homo bipes est et hinc pedes maximum sed pedes sunt teneriores. In omni
quoque genere sunt homini tantum et curva carnosa habent itaque eius sunt facta
deus ceteris creaturis in mundo sensibili dignitate imperio quod preposuit ac mul-
2 tiplicandi sui gratis benedictionem dedit. Sed postquam cunctis creaturis mundi sensus(?)
unius partis id est creatis et dispositis et ornatis vii die a condendo novas crea-
turas quibus requievit. Et tamen in usque modo cedem opus assidue operari non
desinit scilicet creata gubernando conservando propagando administrando. xxxi

## Epilogus de formatione corporis humani

Adtende magis utrum corporis quantum
Formavit igitur deus hominem de limo terre quod iam nobis sit et de bestiis
mortalitate quam magna bonitas et providentia creatoris apparet
quod ita sunt perfusa et cetera membra disposita species quoque apta

ac figura et statura totius corporis ita modificata ut administrum anime ro-
nalis se indicet sicut. Necesse ut cetera animalia corpora prona videmus esse
versa ita creatam hominem sed erecta in celum corporis forma admonuit
cum que sursum sunt sapere. Porro mira mobilitas que lingue manibus
attributa est ad loquendum et scribendum apta atque conveniens et ad tot artium
complurimum opera officiorumque complenda nonne satis ostendit quali anime ut
fungi tale sit corpus adiunctum quamquam et detractis necessitatibus operandi ita
omnium partium congruentia numerosa sit et pulchra sibi parilitate respondeat ut
nesciat utrum in eo condendo maior sit utilitatis habita ratio quam decoris.
Certe enim nihil creatum videmus in corpore utilitatis causa quod non habeat etiam
decoris locum. Plus autem id nobis appareret si numeros mensurarum quibus inter se
cuncta connexa sunt et coaptata nossemus. Sicut et tota complexionis
venarum atque nervorum et viscerum secreta vitalium quibus coaptata qui
armonia grece dicitur tanquam cuiusdam organi extrinsecus atque intrinsecus
totius corporis constat qui si noti esse potuissent in interioribus visceribus quoque
nullum ostendunt decus ita delectaret pulchritudo rationis ut omni forme
apparenti que oculis placet ipsius mentis que utitur oculis preferretur arbitrio. Sunt
vero quedam ita posita in corpore ut tantummodo decorem habeant non etiam usum sicut
habet pectus virile mamillas sicut facies barbam. Ex quo puto facile
intelligi in conditione corporis dignitatem necessitati fuisse prelatam. Transitura est
quippe necessitas tempusque venturum quo sola invicem pulchritudine sine
ulla libidine perfruamur quod maxime ad laudem referendum est conditoris
cui dicitur in psalmo confessionem et decorem induisti. xxxi. De divisionibus
membrorum. Et quare membra fecit congruis actionibus convenientia. Anime
Omnia membra corporis. Vires autem ut dictum est sunt tres scilicet animalis spiritualis
naturalis quibus similia sunt instrumenta corporis. Unde membra vocantur aliorum
consequentia notantur. Animata spiritualium spiritualia naturalium naturalia. Animata
membra fecit deus in omnibus animalibus que sensus et voluntarios motus
sortiuntur. Nos et precipue et hominem intellectum atque rationem ea fecit ut cerebrum
oculos nares aures linguam manus atque latera. Membra spiritualia
facta sunt pro spiritu flatus et caloris naturalis conservatione ut sunt pectus
et eius particule cor pulmo cum canalibus suis fauces et diafra-
gma et arterie. Membra naturalia bipertita sunt quedam enim sunt nutritiva
et quedam generativa. Nutritiva mutant cibum in substantiam membrorum
totius corporis. Omnia enim humana et bestialia corpora consumuntur ab aere et natu-
rali calore. Ideo necesse est ut ad conservationem integritatis corporis consumptio cibis reparetur.
Itaque nutritiva sunt os dentes stomachus intestina epar splen renes
vesica vene. Generativa vero facta sunt ut [illegible] generalia in diminu-
tum specificentur. Nam quod anima in corpore naturaliter assumit necesse est ut per
genitalia reparetur que sunt matrix vel vulva virga testiculi et vasa
spermatis. Horum autem trium generum scilicet animatorum spiritualium et naturalium membrorum singula
sunt unum principale membrum cuius causa facta sunt alia que vel actionis sue sunt
adminiculativa vel superfluitatum expulsiva vel eiusdem defensiva. In membris
animatis principale est cerebrum quia in ipso sunt memoria et intellectus et ab ipso
virtus sensualis ac motus voluntarius ad alia membra progrediuntur. Actionis
eius adminiculativa sunt oculi et cetera sensuum instrumenta. Unumquodque enim horum
exteriora portat ad cerebrum quod sibi portata disponit. Nervi ac lacerti
ad opera a cerebro dispertita atque disposita moventur. Nervus etiam ab ipso
ad totum corpus sensualia deferunt. Istorum etiam quedam superfluitatum
expulsiva sunt ut nares emunctoria. Oculi lacrimarum quedammodo

defensiva sunt ut panniculi lacerti pectoris ~~motu in istorum attrahit~~
~~ac~~ super aliorum singulorum membrorum principalissimum est cor. Caloris
in naturalis fundatum quod qui de ipso in alia omnia vivificativa procedit cuius
adiumenta sunt pulmo panniculi lacerti pectoris motu in istorum attrahit
aer ad cordis calorem refrigerandum, calor fumosus expellitur. qui circa cor
adiuvant. Portantia vero ab ipso ad alia sunt arterie a corde namque calo-
rem vitalem et virtutem vitalem accipientes portant ea ad omnia corporis
membra. Cordis autem defensiva sunt eius panniculi et diafragma et
panniculi pectoris. Nutritivorum membrorum principale est epar ubi nutrimentum ciborum
succus et sanguis efficitur. de ipso ad totum corpus nutriendum progreditur
huius adiumenta diversa sunt quedam enim cibum preparant ut lenio-
rem stomacho reddant sicut dentes. quedam in quale fiant commutant
ut epati ad mutandum in sanguinem alleviet ut stomachus. Quedam vero
illum a stomacho in epar portant sicut intestinum [illegible] quod medi-
[illegible] vocat alia vero ab epate ad totum corpus ut vena [illegible]
alia [illegible] superfluitatem sanguinis expellunt et mundificat ut splen fel
renes. alia partem cibi superfluam recipiunt et expellunt ut intestina grossa
et vesica. Quod enim a stomacho [illegible] ab hiis recipitur et expellitur. Renes
recipiunt superfluitates aquosas [illegible] de sanguine deportatas. In membris
generativis testiculi principales sunt horum adiumenta sunt spermatis vasa
que de uno ad aliud ferunt et de spermate fetus fiant mamille [illegible]
adiuvat cum infantes nutriant. Alio vero dividuntur membra scilicet in con-
similia et composita. Consimilia dico partes tota totiusque parti assimilativa ut
sunt ossa. Dissimilia composita non notant officialia ut caput
epar manus pedes [illegible] cum [illegible] tam mollia quam
solida [illegible] a sanguine tamquam [illegible] pinguedo tum solidior
a sanguine. caro pinguedine. [illegible] motivum [illegible]
cartilago quoque [illegible] ossa cartilagine. xxxiii. Epylogus
de anima humana [illegible] anglis sine corpore creatam [illegible]

[O]stendit autem [illegible] sponte ad corpus [illegible] naturale
inditum fuerat [illegible] velle. alii non [illegible] incorpo-
[illegible] de illa [illegible] certissime de aliis [illegible] incorpo-
rando [illegible]. Nec illa [illegible] fuit operis sui futuri
iusti vel iniusti. Anima igitur [illegible] est [illegible] regendo cor-
pori accommoda et in hoc differt ab angelo quia corpori est [illegible] et quia
non [illegible] distinctionem personalem et quia [illegible] habet [illegible]
[illegible] intelligibilia [illegible] quia non habet angelus et quia [illegible]
[illegible] non sit medium [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] illuminationem quia scilicet ipsa recipit ab angelo
angelus a deo. Item anima ad beatitudinem ordinata est et in specie
in corpore angelus autem [illegible] non est [illegible] ita simpliciter ut [illegible]
[illegible] [illegible] multiplex [illegible] prima [illegible] ad totum [illegible]
[illegible] [illegible]. Sunt enim partes integrales ut partes [illegible]
domus [illegible] ut [illegible] forma in composito artificiales ut [illegible]
[illegible] et figura. Quedam etiam sunt partes [illegible] ut [illegible]
[illegible] magnitudinis et in [illegible]. [illegible] composito est [illegible] ad [illegible]
que dicitur [illegible] est [illegible] ad actum [illegible] cause ad effectum et [illegible]
variatur secundum quadruplex genus cause scilicet ut dicatur compositum quod est ab aliis
ut efficiente vel formali et subformali vel in aliis ut in materia
vel ad aliud ut ad finem [illegible] tali compositione [illegible] simplicitas

et omnino simplex est angelus quam creatura quo ad quem tamen compositione partium caret.
Sed tres alias habet. scilicet anima quae est ex quo est et compositione ex potentia passiva
sive receptiva quae se habet ad modum materiae et activa quae ad modum formae. Sed
quia anima componitur ex forma et non re quia ipsa secundum substantiam suam est utriusque
sive compassibilis sive receptiva et etiam activa et ita simpliciter. Item angelus autem
corporis differunt re et ratione. Angelus quidem compositione habet concretionis
ratione talitatis sive ad efficaciam essentiae. Item compositio eius ad nihilum ex quo
est. Secundum hoc etiam anima non plures habet quam etiam angelus quia compositionem
alii sive corpori ad faciendum unum sive hominem. Propter ea unus angelus alio et
una anima simplicior est sive maiorem accessum ad deum naturae simplicia tenet.
xxxiiii De immortalitate animae et imagine trinitatis in ea.

Anima humana esse immortalis esse probatur quia se ipsam movet
et non aliquid vivificans in se ipsa vivit et quia non simplex est nec ex
contrariis originaliter corrumpitur. Hoc autem in mortalium sapientia et facultatem
approbant quia ad imaginem dei inventam sunt sicut legitur. Vera
ut credit deum esse iustum consequens est ut anima post mortem vivat ut
quiddam suis recipiant quod hic utique non faciunt iusti teste Salomone
qui tales cum ceteris eveniunt. Preterea nota quod anima considerata secundum
originem suam sive in quantum habet esse potest non esse ex qua sua corruptibilis
est quia apta est redire ad non esse nisi voluntas divina impediat. Considerata
non secundum essentiam suam vel substantiam est incorruptibilis quia enim substantia
non ex contrariis est nec ad eius non generatur habet a quo possit corrumpi. Similiter
considerata quantum ad formam quae est potentia intellectiva quia intellectus capax est omnium
formarum intelligibilium quae ipse sunt incorruptibiles. Similiter si consideratur ad
finem suum quia data est ei virtus speculativa et motiva per quam potest
ordinari se ad summum bonum. Secundum hoc etiam voluntas eius incorruptibilis
manet ad magis vel minus permanet vel prima. Et ex creatione quidem habet ut
ex actione aliqua non posse corrumpi nisi ex actione dei ex actione non
adsumere habet quod deus non velit eam corrumpi. Trinitatis ymago est in anima
quo ad memoriam et intelligentiam et voluntatem vel amorem et quantum triplex
similitudine quia sicut hec tria sunt una essentia una vita et tamen ad se invicem
referuntur sed ille tres personae et etiam quae essentia sunt et quia se
invicem capiunt. Angelus tamen est etiam triplex est similitudo sive quia ita sunt
homine quia tamen non sunt homo et quia hec tria sunt ista tamen non est tribus sunt una
persona. Et quia sunt homines ymago non ad imaginem homo. Aliqui alii assignant
anima habet ymaginem sive quantum ad mentem et sui notitiam et amorem de
est mens in se nova nascitur quia si super seipsam reflectatur. Sicut quod
est ymago dei est a quo est eadem quae sunt est. Et mens ex utroque
mente et sui nova procedit amor sui ipsius hec tria equalia sunt
et invicem se capiunt. Similitudinem autem dei habet anima in se quo ad
dotes naturales per quas reformatur quando ipsi deo non conveniat creature vel sapere
continue tamen effectus fidei est assentire prime veritati super omnia et se quod
utique facit deus unus tria qua homo. Effectus spei est confidere de deo
super omnia et ipse se quod etiam facit deus similiter est de effectu caritatis quod
est diligere. Et tamen similitudo multiplex est prima communis de precipue
qua filius dei similis est patri secunda conformis de qua dicit
Augustinus similitudo et equalitas sicut eam similis vel dissimilis dici. Tertia —

reputationis qua s. ymago alicuius e(st) ei similis. Tertia mutationis qua
s. aliquis qui sic simul d(icitu)r qui movet eius imitatur et hoc ultimo modo
assimilatur homo deo s(ecundu)m dicta operatione que est utriusque effectus. xxxv.

## De localitate et quantitate anime. Aliquid esse in loco ... per circumscriptionem

Anima d(icitu)r esse in loco multipliciter. d(icitu)r n(am) et sic convenit soli corpori proprie. Animam
aut(em) proprie per diffinitionem vel determinationem et sic convenit angelo et anime
separate. Anima ita e(st) ubique alicubi q(uo)d non e(st) alibi. Tertio modo per prioriem
incorporationem et sic d(icitu)r deus esse in omni loco. Anima aut(em) convenit omnes isti
modi primus tamen non proprie sed per accidens s. qui unita e(st) corpori corpori ... 
prohibet ad corpus a loco inquantum e(st). Sed hec anima tamen nec ... unum sit corpus
sic anima unam prohibet a loco quia separat ... abinvicem ... et operatione
et loco. Unde non potest esse due anime in uno corpore. Nichil tamen prohibet de-
mone esse in humano corpore. Licet anima sit in qualibet eius parte quia anima est ibi
per unionem. Demon aut(em) nequaquam ideo possunt simul esse. Quid ... est due quod
demon in natura ... vel capitis e(st) ubi anima non e(st) licet aut(em) prima
... sit convenit omnes spiritus circumscriptos. Non tamen habet ... proprie circumscriptione
dimensionem quia non habet longitudinem et latitudinem et profunditatem. Sicut quando in ea dimensi
onati spiritus sitationis intelligitur sicut e(st) de loco celi sed hic ambitum vir-
tis in operatione intra quam possunt circumscribi ... anime et angeli per diversi
... virtutis respectu celi ... Porro anima que ... separata localiter
movetur. Dicitur tamen ... non ... quia non transit ... eodem
quo tamen ita s. ut ... conveniat ... a parte non habeat ...
... parte ... dicitur est ... quia modo e(st) in uno loco tamen
in aliis. Motus tamen eius subitus e(st) simul totus. Est aut(em) in singulis parti-
bus corporis tota ... ad totalitatem essentie ... non tamen tota ...
omnem ... vel utrumque sive operatione virtutis non ... maiori
totum in anima licet multiplicatur ... ... in una parte
vel in duabus quanta in omnibus. Sed non tamen ... Non e(st) ... quanta
quantitate. Sed virtute et ... quantitas ... operationem attenditur anima ... operatio
e(st) ... alia non sunt illa mediante ... potest dici quanta ... ad ...
... vel modum quem habet omnis creatura quia solus deus e(st) immensus

xxxvi. De unione eiusdem ad corpus. anima potest considerari vel ut e(st) substantia ... se

De unione anime ad corpus ... dicitur spiritus et e(st) in corpore ...
non per informationem vel non e(st) forma ... d(icitu)r anima ...
s(ecundu)m ... et ... ut ... in suo perfectibili sicut forma ... destructo corpore
... anima ... forma ... e(st) substantia ... dicit Augustinus
... non esse in corpore ut forma ... Intelligendum e(st) ... modum
quia s. anima separata ... nullo modo separatur
anima. Itaque non e(st) anima unita corpori per modum ... quia ...
... quam ... unde ... anima ...
per totum corpus absque ... et situ ... dicit Augustinus quod non e(st) in corpore sicut
... tota toti corpori iuncta e(st) eadem ratione nec per modum
... Sed nec per modum mixtionis quia in mixtione ... esse ...
sicut ... non potest ... anima non ... corporis
Similiter nec per modum impressionis ... non subsistit sive ... sit
impressio sicut ... impressa ... vel sigillo. Sed per modum agglutina-
tionis ... ab homine ... quatione ...
spiritus qui d(icitu)r ... simul ... qui disponens ...
in corpore ... anima ... ad ... corporis ...
vel ... duo ista in unum conglutinat. ... non ...
... vel in divisibile. Sed ... non quia eadem sit ... utrumque 8

Sed quia factum unum ex omnibus est una res scilicet homo. Est autem triplex uni-
tas in corporibus. Prima que surgit ex duplici dependentia scilicet materie ad formam
et econverso et talis est in eis que sunt incorruptibilia et in corruptibilibus ut corpora celestia
hec est maior unitas in corporibus que scilicet numquam separata sunt a forma nec econverso.
Secunda que surgit ex unico respectu vel dependentia scilicet forme ad materiam et non
econverso talis est in omnibus corruptibilibus et hec est minor scilicet que materie separari sunt
a forma et non econverso ut quando ex igne fit aer perit forma ignis et materia ma-
net sub alia forma. Tertia quia aliqua duo ita iunguntur ut utrumque
separabile sit et hec est unitas talis est inter animam et corpus secundum hunc modum in-
tus homo habet in se continuatas superiora et inferiora hanc triplicem unitatem
habet in se. Prima dicta prima id est in anima secundum se considerata secunda in corpore
tertia in toto homine. Notandum autem quod quasdam dispositiones habet anima ex se tamen
ut intelligere et contemplari. quasdam habet corpus similiter a se tantum ut complexionem
et compositionem et solutionem continuitatis. quasdam vero dispositiones habet anima
ex hoc quod est habens corpus et sicut concupiscentia et iracundia et ymaginatio que sunt
in anima ex separata preparatione ad corpus. quasdam vero habet corpus inquantum est habens
animam sicut sompnus et vigilia egritudo et sanitas. quasdam vero habet ho-
mo racione coniuncti et compositi et talia sunt edificare et artificia perficere. xxxiiii

Epylogus de viribus anime

tres sunt potentie scilicet vegetabilis

Una est igitur anima in homine cum sensibilis et racionalis immo substantia
fundata ut dicit Augustinus nulla quod corpus hominis in utero matris prius ve-
getetur qua vivat et prius sentiat sensibus quam intelligat. Non tamen
dicimus quod ibi sint tres anime vel in corpore hoc sed una quia prius habet vim
vegetandi postea modum accipit vim animandi vel sensificandi tertiam vim
intelligendi. Prima est quia materia disposita ad quandam recipiendam et secunda ad tertiam
que est ultima completio sine complexio. Unde sola dicitur anima ideoque etiam licet
videatur puer esse ut angelica homo quia corpus habet et animam sensibilem
angelicam racionalem non absque semine quod sit asinus vel capra vel aliquid aliorum
ab homine quia non dicimus animal proprium illud nisi quod habet animam que est absoluta
completiva et ultima que est ultima perfectio corporis et est etiam completissima omnium
virtutum que sunt in corporibus et est in corpore mediante sensibili quam in non est
medium per modum materialis dispositionis ex toto quia habet operaciones suas
intrinsecas. Nec est medium racionalis vel intellective ad hoc ut sit. Sed ad hoc
ut sit in homine tamen illa destructa deficiunt et ista non in se sed in
homine et adhuc ut non in homine. Itaque ille due que sunt quasi
materiales ad tertiam corrumpuntur tamen cum illa in morte et tertia manet ab
aliis separata et aliquid tamen in viventibus quoque nichil prohibet tamen ad
speculandum intelligibilia rapi non absque ab aliis potentiis separari potentiis. Sicut
Sed ea potestate uti non possunt sed in raptu pauli remanent alie due pe-
tabilis potentie. Que tres sunt scilicet nutritiva augmentativa generativa
potentia sensibilis dividitur in apprehensivam et motivam apprehensiva
quoque subdividitur et apprehensionem exteriorem et interiorem exterior dividitur
in quinque sensus scilicet visum auditum odoratum gustum tactum. Interior similiter
in quinque scilicet sensum communem ymaginacionem in cogitativam estimativam memo-
rativam. potentia motiva duplex est una que imperat motum alia
que efficit motum imperans quoque motum duplex est scilicet concupiscibilis
ad prosequendum et irascibilis ad repellendum. potentia vero racionalis dividitur
in virtutem sciendi et agendi quarum una que vocatur intellectus
scilicet theoricus et practicus | xxxv De bono spirituali Rubrica

Racio est aspectus anime quo per seipsum non per corpus verum intuetur. Vel sic ra-
cio est secundum Augustinum vis anime superiora contemplanda et inferiora ad instituenda indagat
parte homo precellit brutis. Sensualitas autem est utrisque communis et hec est vis animae
sensitiva tamen vocatur pars secundum ordinacionem quam habet in homine ad ulteriorem
partem scilicet racionalem in qua convenit cum brutis et secundum hunc ordinem aliquo modo
perfectior est in homine quam in brutis et ideo in humana contingit esse peccatum in bruta
li non. Differunt autem fantasia et sensualitas quia fantasia est vis secundum
quam apprehendit ad esse bonum et malum. Sensualitas vero est vis secundum quam appetit
esse bonum et vitat autem malum. Dividitur autem quippe vero sensualitas et intellectus
contra fantasiam quando autem dividitur sensualitas sicut et racio in duas partes scilicet
inferiorem quae movetur ad illicita et superiorem quae ad licita et corporis necessaria primus
motus pena est et culpa. Secundus vero si est moderatus nec culpa nec pena
si immoderatus et culpa et pena. Triplex autem accipitur sensualitas aliquando pro sen-
sitiva inferiori quae vocatur apprehensiva sensuum generali scilicet virtute quadam cui ordinantur
quinque sensibilia et discernit a singulis singula aliquando vero pro imaginativa inferiori
quae intenditur inquantum corporis sensus et appetitus aliquando etiam pro inferiori parte racionis
quae circa sensualia negociatur. Racio quoque multipliciter accipitur. Et cum quinque racionibus
in qua precellit homo bestiis et tres vires apprehendit racionalem scilicet et superiorem
intellectum vero et racionem. Et primo quidem racionis quoque vero sumuntur in diversis contra
comprehensibilem et invisibilem et sic intellectus et racio sunt eadem potencia. Et intellectus
secundum ingenium apprehendit. Racio vero ingenium indicat racio modo sumitur et forte magis proprie
secundum quod est vis quedam media inter sensum et intellectum conferens scilicet intelligibilia cum
sensibilibus sicut sensus quinque. Et consilium sensus cum sensibili alterius quia scilicet
unus sensus percipit vero apprehendit quod alius sic nec intellectus sensibilia suo
modo nec sensus intelligibilia suo modo. Homo secundum collativa vis secundum quam est
anime racionalis secundum quod est coniuncta corpori et habitat sicut hec dicitur racionale in
diffinicione hominis. Nam quia per eam solam homo separatur a bestiis
et animalibus per intellectum cum conveniat cum angelis et per sensum convenit cum
brutis. Ideo autem homo sumitur tamen dicta sed racione quia collativa est inter
sensum scilicet et intellectum conferens intelligibilia cum intelligibilibus. Itaque tres potencie
sunt collative in homine sensus quinque et racio intellectus. Et sensus quidem
dicitur esse corrumpi cum corpore similiter et racio secundum hunc modum. Solus autem
intellectus corrumpi non potest quia separabilis est. xxxix De libero arbitrio Rubrica

Liberum arbitrium est facultas racionis et voluntatis qua bonum eligitur
gracia assistente malum vero gracia desistente voluntas est motus anime
cogente nullo ad aliquid admittendum vel adipiscendum. Itaque racionis officium
multiplex est scilicet apprehendere ... intellectus scilicet racionari et racio
ad id sufficiendum in duo et secundum quod dicitur vis racionalis. Item discernit et sic
proprie dicitur racio quasi media et sic ingenium. Item eligit et sic volun-
tas liberi arbitrii liberum et arbitrium dicitur secundum utrumque officium scilicet discernendi et eligendi
proximum celestia contemplatur et sic sinderesis. Item inferiora disponit et sic
sensualitas vel inferior pars racionis et hec duo ultima comparantur viro et
mulieri ... sicut vir regit mulierem sic superior racio secundum quod intelligit
dei voluntatem a malo retrahit et ad bonum monet inferiorem ... tamquam
filios bonos generat bona opera et hec est ... quia secundum quosdam scripta
est contra contemplacione celestium et cognicione divine voluntatis et in dispensa
administracione temporalia. Nota quia non potest aliqua vis anime dari
sinderesi in adiutorium simile. Sibi sed racio inferior. Nam alie vires preter
discretionem sunt voluntas quidem inquantum dicitur racio secundum quod dicitur esse eadem po-
tencia est et voluntas appetitus secundum racionem qui est in volendo tamen
inquantum est racionabilis. Et inquantum est appetens secundum racionem vel imperans.

appetitiui. appetitus aut sensus fantasiam qui est desiderium in corruptibilibus et
hic dicitur sensus et corruptibilibus et variabilibus quibus sunt nobis cum brutis. Nam
racionalis intellectiua consistit circa quod autem dicitur liberum arbitrium esse liberius in angelis
et hominibus bonis quam in malis intelligendum est liberius i. pluribus libertatibus
liberum Christi est cum libertas scilicet a necessitate a peccato a miseria a necessitate autem
duplici. scilicet ineuitabilitatis et coactionis maior quam libertas est in angelis quam in
hominibus quia illi tres habent plures libertates scilicet a peccato a miseria a necessitate coactionis
Sed ineuitabiliter volunt bonum nec hoc minuit libertatem eorum Sed potius auget
quia ita libere volunt bonum quod omnino nolunt peccare nec sentiunt aliquid impul
sum ad malum boni autem homines tres habent libertates. Sed non omnes plena
rias scilicet a necessitate coactionis et a peccato. Sed non a toto et a miseria. Sed adhuc re
norandum nec liberiores quam sunt quam mali quia duas tantum habent scilicet a necessitate
duplici maliquoque homines liberiores sunt quam demones qui unam tantum habent
scilicet a necessitate coactionis. xl. De sinderesi rubrica

Sinderesis est scintilla consciencie inextincta in mente constituta cum est prius re
munerare et errata corrigere et hec quidem mouet liberum arbitrium in bonum quod
et retrahit a malo quandoque non iudicium est quod quidem tamen immediate vero
aut circa bonum singulare. Contra vero indicat cum deliberatione. Sinderesis absque
ulla deliberatione dictat malum non esse faciendum et bonum. Non est in opere
cum iudicium deliberationis. Sed tamen operationis. differt a voluntate naturali
secundum vero quod ista est pura potentia. sinderesis autem potentia habitualis secundum tamen ipsa
voluntas est naturalis impulsa bona mouet quam hoc quod non solum in bona
racionabilia sed etiam in naturalia et vitalia mouetur quod sinderesis est tamen
cognitiuis quam in affectiuis. Sed magis est in affectiuis secundum nomen
sinderesis nam ratione lucis uel cognitionis dicitur intelligencia ratione autem
affectus sinderesis i. diuisio quia per se est diuisiua inter bonum et malum
et dicitur vel quia separata ab aliis viribus scilicet racionali concupiscibili irascibili quod nullo
peccat quia non se ipsa se precipitat. Sed inferior vero nubila peccati lumen
eius obnubilat Ita quod minus potens est in execucione sui effectus
ut in remurmuracione contra peccatum et hec ipsa obnubilacio uel declinacio dicitur
eius precipitacio. Unde nec ei proprie debetur pena in inferis sed sicut
in corpore dolente uno membro dolent et alia omnia que unita sunt vnima
peccat torquetur et dolet in sinderesi per quam nec peccat corrupto est loque
corporibus inuicem. Non est extincta sinderesis eciam in hereticis. Sed ipsi sua
curant implicari supponentes hanc esse nam fidem quam credunt In
unde cum cognito errore redeunt ad veram fidem et sunt dicti qui
fuit in ueri sinum mulierum esse filium et cum vidit aliquod grossum
credit eam esse mutam. Et quod constat tangere redditur error non est
latum descendit. Similiter minime non est extincta quam ad passionem
desperatis omnino nec est in dampnatis ad quod videndum nota quod duo
sunt principales effectus sinderesis scilicet cognicio et affectio duas habet partes
instinctus boni qui duplex est uel simpliciter boni uel in collocatione
ad gratiam uel ad gloriam et displicencia mali qui similiter duplex est
uel mali simpliciter uel in collocatione ad penam. In diabolo extincta
est simpliciter sinderesis quo ad instinctum boni omnino et eciam quo
ad detestationem mali nisi tantum in collatione ad penam. In dampnatis

acabus extincta est similiter quo ad instinctum utroque modo sed remanet
quo ad displicentiam mali utroque modo sunt non remorsum conscientie bene prius
quod cum displicet culpa completa quedam prima infructuosa alia est in
opere quam tam in hijs quam in dyabolis extincta est absolute quantum
ad displicentiam mali culpe displicentia non mali in collatione ad penam
resultat eis ad proprie pene accumulationem. In dampnatis autem extincta est
unius tamen non scilicet quo ad instinctum boni operandi ad gratiam vel gloriam sed remanet
quo ad instinctum boni simpliciter et quo ad displicentiam mali utroque
modo. xli. De dignitate hominis et creatione mulieris.

Porro propter illa potissima huius ymagine que est in mente hominis
in qua communicat cum angelo angelus specialiter ymagine dei quam homo
in qua communicat cum angelis inquantum homo habet auctoritatem dominationis quia sicut
deus omnium dominus est scilicet celestium terrestrium et inferiorum. Sic et homo mundo
sensibili prelatus est. Item auctoritatem principii quia sicut deus est principium
omnium per creationem. Sic adam omnium hominum per generationem. Aliud quia sicut deus
[illegible] in hominibus vel quibus [illegible] mundus archetipus
sic quemadmodum in hominibus vel quibus bene dicatur mundus archetipus
sit et homo vel dicatur microcosmus id est minor mundus quia sicut deus omnium finis
est sic et homo totius creature que propter ipsum facta est. Item licet primum omnium sit
secundum ordinem nature ultimum tamen est secundum ordinem [illegible] quia ultimo omnium
creatus est. Item quia sicut deus est in toto mundo sic et
anima hominis in suo mundo id est in corpore humano. Itaque non excludit [illegible]
de angelo quod ad ymaginem dei sit factus. Sed tamen de homine quia amplius
deus assimilatur deo quam angelus licet angelus magis assimiletur quantum ad
intellectum simpliciter vel forte quia magis de eo dicitur quod sit [illegible] sufficit
ad confirmandum dignitatem illius vel ideo quia de angelo nichil dicit
scriptura quod inter eius nobilitatem derogaret de homine autem dicitur vile quid scilicet
quod corpus sit formatum de limo terre. Ideo oportuit eius dignitatem
insinuari que est propter animam hominem itaque extra [illegible] damascenus
ubi eum formavit in paradiso transtulit de latere ipsius dormientis
costam detraxit de qua mulierem formavit adam evigilans nomen ei imposuit
posuit et de viri carnali ac spirituali apparuit mulier quod licet predicta sit
sicut vir tamen esse gloria viri non autem ymago dei eadem ratione
qua dicitur angelus et creata maiori sicut quia viro subdita est non domina
omnium tamen non est origo omnium sicut ille. Et quia non est a deo facta immediate.
Sed facta de viri latere quia non habuit a limo ratione ita simpliciter
dari sicut vir vel ad ydolatriam seducta est et non vir. Item propter duplex
misterium scilicet christi et ecclesie superioris et inferioris partis rationis. In utroque
enim preferatur viri mulieri. xlii. De primo statu ante peccatum et de lapsu primi parentis.

Porro in statu innocentie tamen erant nudi nichil putabant velandum quia nulla senserant rebellandum. Hijs itaque datum est propter
hoc a deo triplex preceptum primum pertinens ad sustentationem corporis sui scilicet ut comedendo
de omni ligno paradisi. Secundum ad multiplicationem generis sui quod ipse laudum
erat plagarum. Tertium ad dilectionem dei et proximi quod in corde
eius scriptum erat digito dei, quartum quod propter disciplinam datum est
eis ad probationem obedientie scilicet de ligno scientie boni et mali non tangendo.
Horum tunc felicitati dyabolus invidens temptatione aggressus est mulierem
prosperatus a viro per mulierem mulier ad suggestionem serpentis elata
animi ex tribus peccavit scilicet deum vel non vere volendo contra prohibitionem
comedendo virum ad comedendum invitando ad interrogationem

dum culpam suam excusando vir. aut non quidem seductus ut deus fieri
se posse crederet. Sed quadam amicabili benivolentia illectus ut
mulierem offendere timens si non oblatum pomum comederet duobus tamen
modis peccavit scilicet comedendo et se excusando. Sed mulier plus peccavit
quam vir quia pluribus peccatis rea est implicita scilicet in deum et in proximum et in se
et etiam quia cum maiori tumore et quia priori intentione scilicet ut esset
sicut deus. Item quia est alio modo plus peccavit id est damnosius quia
communicata est generis. Scriptum vero vir gravius peccavit id est gravioris peccati
originis quia scilicet corrupta sua eius auctoritate seducta quidem
ex ignorantia. Similiter peccatum eorum in omnibus communicatum est scilicet in se et in tota
posteritate sua et in tota universali creatura et hoc ipsis quidem tripliciter
scilicet quia gratia dei nudati et in natura sua corrupti et de paradiso eiecti et
a cetera pena infernali cum Christo donec per primam suam veniam obtinent
indulgentiam fuerunt obligati. Porro inter illud peccatum primi apostasie et
ultimam generationem humanam omnia que sunt peccata sunt et pene. Iusto enim
iudicio dei tamen temporibus vindicantur et supplicia peccatorum non tam
tormenta sed etiam incitamenta. xliii

## De multiplici divisione peccati

Peccatum autem dividitur in originale et actuale. Actuale in duo
scilicet veniale et mortale. Mortale vero in delictum et commissum. Delictum
in duo scilicet ignorantiam et omissionem. Ignorantia precipue culpabilis est in
sacerdotibus et prelatis et iudicibus qui magis tenentur scire et quorum officium
est interrogatos de lege docere. Maxime non excusabilis est in scolasticis
in dormientibus et in ebriis qui cum ebrietate ligatam non valent
inter bonum et malum discernere. Ad omissionem non pertinet est neglecta quia...
dividitur in septem vicia capitalia quorum radix est superbia. Germina autem
superbia quedam nascuntur. Inanis gloria. Superbus enim vult ab omnibus
laudari ut possit ab omnibus honorari. Ex hac autem invidia quia dum
laus appetitur eadem aliis invidetur. Ex hac etiam ira quia dum animus ex a-
liena felicitate torquetur mox et ut ceteris mentis. Post accidia turbetur.
Tercia autem accidia quia dum animus inordinate turbatur omne bonum in fasti-
dium ei vertitur. Ex accidia non accidia avaricia quia dum turbata mens
et extra nullam intus consolationem sentit foris eam inveniens per avariciam
querit. Ex avaricia quoque gula quia quod avaricia congregat gula de-
pascit. Unde divites solent esse gulosi sicut ille qui epulabatur coti-
die splendide. Ex gula autem luxuria quia venter et genitalia vicina
sibi inter se membrorum sequuntur concordio. ~~membrorum~~ membrorum. Ex hiis itaque
vicijs sibi invicem connexis quasi catena efficitur qua peccator ligatur
et ad infernum trahitur. Superbia namque est sicut Christus iuxta illud. Ex se prudentes
plus omnibus inflat. xliiii

## De peccato cordis oris et operis

Aliter est peccatum dividitur in peccatum cordis et oris et operis. Peccatum cordis
in tria scilicet cogitationis delectationis consensus. Peccatum cogitationis est proprie
error qui triplex est scilicet error fidei et infidelitas et pravi iudicij error
fidei oritur ex simplicitate. Sive iudicio ex parte suspicio, quod contingit
tripliciter scilicet in honorum exhibitione in iudicij executione in promotione ad
ad dignitates. Peccatum oris multiplex est. Et primo in veritatem tria scilicet veritas
bonitas equitas sive rectitudo. Contra veritatem peccatur in lingua dupliciter.
aut quia veritas violatur quod fit per mendacium, aut per contemptum quod
fit per periurium, aut quia impugnatur quod fit per contentionem. Contra bonitatem
lingue dupliciter scilicet contra honestatem per scurrilitatem, contra utilitatem per vaniloquium
et multiloquium sive garrulitatem. Contra rectitudinem dupliciter scilicet in laude
et vituperatione. In laude quando laudatur non laudandus quod fit dupliciter

vel in laude aliena per adulationem vel in propria per iactantiam. In vituperio
similiter quia vituperatur non vituperandum quod fit dupliciter. aut enim vituperat
deus quod fit per blasphemiam. aut proximus et hoc dupliciter. aut imprecando pe-
quod fit per maledictum. aut imputando culpam et hoc dupliciter. aut aperte quod fit per
contumeliam. aut occulte quod fit per detractionem. Iocundum triplex est scilicet inhonestum offi-
ciosum otiosum. aliter vero dividitur in vii. genera scilicet mendacii. Primum triplex est
contra tres comites iuramenti scilicet veritatem iusticiam discretionem. Iuramentum
quoque dividitur in assertorium et promissorium spontaneum et coactum licitum
et illicitum. Adulatio triplex est scilicet bonum non habitum alicui attribuens
habitum extollens malum mitigans. Maledictum similiter triplex scilicet subreptionis
commotionis subito. simulationis non ex animo et hec duo genera venialia cen-
sentur. tertium vero ex odio mortale est. Detractio fit vii modis scilicet bonum alterius nega-
do supprimendo deprimendo depravando malum occultum revelando augmen-
tando adinveniendo. Prophanitas operis triplex est scilicet impietas in deum sta-
gitium in se ipsum. facinus in proximum. per xii. Desperatio impietatis que
committuntur in deum. ... derogando divine sublimitati que attri-
Impietas triplex est aut enim fit. bonitati patri. aut veritati que filio. aut
sanctitati que spiritui sancto. Sublimitati debitus honor cui derogatur tripli-
citer. aut cultum ei debitum alii impendendo quod fit per ydolatriam. aut cultum
indebitum ei impendendo quod fit per superstitionem iudaicam. aut a cultu ei
debito recedendo quod fit per apostasiam que triplex est. aut enim recedit a fide
et sic est perfidia. aut a precepto et sic inobedientia. aut a religione et sic
irregularitas. In obedientia est triplex. tribus enim debemus obedientiam scilicet primo deo
deinde prelatis. tertio parentibus. Apostasia vero fit multis modis scilicet coronam vel
tonsuram dimittendo. uxorem ducendo. vestem religionis vel clericalem abi-
ciendo ad seculum redeundo. Veritati divine cui debetur fides derogatur tripliciter scilicet aut
ei contradicendo quod fit per heresim. aut quod eius est creature sibi falso ascribendo scilicet futu-
ra predicando quod fit per divinationem. aut demonibus innitendo quod fit per sortilegium. Divina-
tio triplex est. fit enim in corporibus mortuorum illa que dicitur nigromantia. In igne
pyromantia. In aere aeromantia. In aqua ydromantia. In terra geomantia
etc. Ad sortilegium pertinet divinatio sortium. carmina vetularum obser-
vantia dierum. Item qui in presagium boni eventus strenam pro toto anno
et omnia huiusmodi superstitiosa. omnes quoque ligature ac remedia que
medicorum condempnat disciplina. Adhesivum vero pertinet sacra. Sanctitati
divine derogatur tripliciter scilicet aut sanctitatem falso simulando qui in eius de-
risione quod fit per ypocrisim. aut eius sacra dona vilificando id est subnili
pretio vendendo quod fit per symoniam. aut ei sanctificata violando quod fit tripli-
citer aut violatione sacri loci quod fit per sacrilegium proprie. aut sacri temporis
quod per transgressionem sabbati aut feriarum. aut sacre rei et hoc tripliciter scilicet aut
rei quam ipse deus sibi sanctificat ut sunt decime et primitie. aut qua
ipse homo deo sponte consecrat ut sunt vota vel votiva. aut qua deo sa-
crari vel instituto ecclesia sanxit vel consuetudo approbavit ut sunt oblationes
... hec enim omnia retinere est sanctificata deo violare. Symonia tres habet
species. venditur enim aliquid spirituale ut sacramenta. aliquid annexum spirituali ut pre-
benda. aliquid vero spirituale et ad nexum spirituali ut predicationem. Sacrilegium similiter
tres habet species. committitur enim quandoque ratione persone ut cum clericus vel religiosus
verberatur. quandoque ratione loci ut cum ecclesie vel cimiterii immunitas violatur.
quandoque vero ratione rei. ut cum sacra vel sacris usui deputata usurpantur.
Sabbati violatio triplex est contra triplicem requiem vel otium sanctum est enim sem-
... quod precipitur primus modo scilicet die dominica similia operando

et est finale gra(tia) q(uo)d h(abe)t m(en)s .s. m(en)tis contemplatione penitus deserendo. et sec(un)d(u)m
celeste(m) vitam q(uo)d t(ri)bus modis .s. habens desidio torpendo et in p(rese)nti vita male
occu(p)ando, sinatio noti duplex e(st). e(st) n(am) notum simplex et sollempne

xlvi. De speciebus flagitii quod inscripsimus rubrica

Flagitium u(er)o duplex est. cu(m) n(on) inte(r)d(um) humano fit .s. una ad generationem duplex vel generativa
individui h(ab)et et nutritiva. alia ad generationem spe(ci)ei s(cilicet) generativa pec-
cat homo in carne sua aut ex inordinatione generativi et h(oc) p(er) luxuriam
aut nutritive h(oc) p(ro)p(ter) gulam. Hec duplex aut q(uan)tu(m) ad cibum et sic e(st) ingluvies
sive gulositas. aut q(uan)tu(m) ad potum et sic e(st) ebrietas. gulositas aut(em)
committit(ur) v. modis. unde versus: Prepropere laute nimis ardenter studiose. luxuria est plures h(ab)et sp(eci)es
aut cu(m) committitur in coitu naturali aut (con)tra naturam. Primo modo aut in uxorem
p(ro)priam q(uo)d fit q(ua)n(do) in modo caret usum vel amorem. aut in aliam et sic aut
in consanguineam et e(st) incestus. aut in extraneam et tunc aut in virginem
aut in corruptam. In virginem aut duplex aut illa consentiente et sic d(icitu)r
stuprum aut renitente et fit d(icitu)r raptus. In corrupta similiter duplex
aut in coniugata et e(st) adulterium aut in solutam et tunc aut in prostitutam
p(er)sona et dicit(ur) fornicatio aut in publicam meretricem et fit e(st) meretricium
contra naturam vero peccat(ur) duplex s(cilicet) aut in seipsum et d(icitu)r mollicies aut in alium et
sit e(st) sodomia que et ip(s)a duplex h(ab)et ramos. H(aec) aut(em) n(on) turpitu(d)i(n)e spa(tii)
vel masculus cu(m) masculo. femina cu(m) fe(mina). vel masculus cu(m) femina in (con)tra
.s. ad h(oc) non concesso vel masculus aut femina cu(m) bruto. Ad luxuriam
quoq(ue) p(er)tinet vel ergo nocturna pollutio q(ue) cu(m) alii evenit ex natura
superfluitate alii ex infirmitate alii ex crapula precedente alii ex turpi im(m)
ginatione et h(oc) duplex alii ex precedenti vigilantis cogitatione alii
ex sola sompnii illusione | xlvii. De speciebus facinoris in proximum et de peccato
in spiritum sanctum rubrica | in ledendo proximum aut in re aut

Facinus similiter triplex e(st). committit(ur) in corpore aut in possessione seu re aut in fama.
lede(n)s p(er) scandalum. est tamen scandalum duplex .s. activum et passivum
Intentio ut ledatur ei triplicit(er) .s. aut corporale eum inpugnando q(uo)d fit per angariam
aut corporaliter ledendo vel percutiendo q(uo)d fit per iniuriam manuum viole(n)-
tam. aut vitam eius totaliter destruendo q(uo)d fit per homicidium. In possessione
similiter triplex ledit(ur) .s. vel debitum ei negando q(uo)d fit per avariciam vel
tenacitatem que negat proximi elemosinam. vel rem alteri possessam surri-
piendo q(uo)d fit per rapacitatem vel eam penitus destruendo q(uo)d fit per incen-
dia et huiusmodi. res aut(em) proximi subripit(ur) duplex .s. aperte vel occulte
aperte duplex vel ipso vidente (et) permittente q(uo)d fit per usuram vel per vim renitente
q(uo)d fit per rapinam. Occulte similiter duplex vel in eius absencia q(uo)d fit per
furtum, vel in eius presencia q(uo)d fit per fraudem ut in negotiis. cum de-
fectus maxime et q(uo)d summa et finis omnium e(st) peccatum in spiritum sanctum cuius
species sunt v. .s. presumptio etc. Peccatum n(am) in spiritum sanctum q(uo)d (et)iam d(icitu)r anthonomasice et
obstinata impugnatio divine bonitatis impugnat(ur) aut(em) duplex quia
duplex h(ab)et respectum .s. unum ad ipsum deum. aliud ad nos, respectu dei
potest duplex impugnari s(cilicet) nimis extendendo q(uo)d fit per presumptionem vel nimis
restringendo q(uo)d fit per desperationem, respectu vero nostri potest quis eam impugnare duplex
vel in se ipso q(uo)d fit per finalem impenitentiam. i(d est) p(ro)positum finale non peni-
tendi. vel in aliis et h(oc) duplex vel quo ad intellectum et sic e(st) agnite ve-
ritatis impugnatio vel quo ad affectum et sic e(st) fraterne caritatis impugnatio.

xlviii. De sequela peccati et reparatione lapsi per penitentiam.

Peccatum generaliter tria mala secum trahit in omnia .s. (con)tractio
p(ri)mum g(e)n(i)torum. corruptio naturalium. obligatio pene eterne. Sed

et peccatum pro peccatis punitur ut super dam scriptum erat illum qui penitentem
ime conditionis actorum legum et ordinum per penitentiam et fidem salutem perpetuam
tu suis fuisse purgatum. ac septiformi spiritus gratia renovatum hunc et domi-
cilium ut prius per filium de pecco suo corrupit sicque primam animam induit sola
bonorum et abstinentiam ciborum, lectionem quoque lugubrium ei tri-
buit ac de loco voluptatis ad exilium locum eum eduxit. Tres
sunt partes scilicet contricio confessio satisfactio. Per contricionem quoque remittitur peccatum
et dicitur a doctoribus quod contricio specificata anime motum ipsius convertit. Tempore sunt
non naturali sed gratie inspiracio motus liberi arbitrii. Contricio pro remissio
confessio est simplex et similis notanda et c. Satisfactionis sunt tres
species oratio que supplicatur, ieiunium contra carnis concupiscenciam, elemosina que analogatur
Spes prime sunt tres sollempnis et publica et privata. Dicitur que sacerdos aliquem
ligat ac solvit tripliciter vno modo ligatum vel solutum ostendendo. Iterum
pene satisfactionem iniungendo vel ad opera virtute clavium remittendo. Item
penitenciam relaxando per penitenciam recuperantur virtutes quorum
designando vel separando in quibus totus divini cultus consistit fides sicut que dicuntur
tres divine theologice in quibus totus divini cultus consistit fides que delec-
tatur inde presumendi estimacionis. Spes qua presumendi confidencie et
caritas qua presumendi conformacionis. xlix. De spe et fide rubrica.

Fides est substancia rerum sperandarum etc. Nota apostoli articuli fidei sunt .xiiij.
que in simbolo exprimuntur vij de divinitate quorum primus est credere deum esse
Secundus patrem esse unum deum. Tercius est filium esse unum deum. Quartus spiritum sanctum
esse unum deum. Quintus deum esse trinum et unum. Alius est aliud articulus quia ipsi qui
creatus est deus peccata remittit. Sextus est qui sunt de ecclesia katholica. Septimus
deum mortuos suscitaturum. Septimus ipsum esse remuneratorem bonorum in vita
eterna subquos est comprehenditur ipsum esse punitorem malorum in iehenna. Septem
vero de humanitate sunt filium dei conceptum esse de spiritu sancto ex maria virgine ipsum natum
esse mortuum fuisse ad inferos secundum animam descendisse a mortuis resurrexisse
ad celos ascendisse et ad dexteram patris id est ad equalitatem eius in omnia magnitudine
deus vel in potioribus bonis eius potissimo ut sit quod habuit habere. Scilicet iudicem ven-
turum. Sunt unus articulus est ipsum bonos et malos iudicaturum esse et est eadem
fides modernorum et antiquorum. Idem est enim articulus christum esse nasciturum et natum.
Sed olim sufficiebat simplicibus explicite credere unum deum esse creatorem
et remuneratorem et hunc omnem divinum credebant implicite quilibet credebat maio-
res mo nos et credere explicite omnes illos articulos de quibus ecclesia sollempnizat
sicut conceptionem nativitatem circumcisionem passionem resurrexionem et hunc quia veritas
propalata est non solum per revelacionem exhibicionem. Sed etiam per apostolorum predicacionem
et miraculorum confirmacionem per sollempnitatem frequentacionem quod non fuit tempore testamenti
Scriptum est tunc maiores in populo quibus facta fuit revelacio tenebantur expli-
cite credere omnes articulos sibi revelatos. Spes et fides differt quia fides est
de bonis propriis et alienis. Spes autem tantum de propriis differt aut etiam de virtute est
que ad eterna. Nam omnia spei sunt desideria et per oppositum omnia timoris pusilla
nimitas et temeritas. Licet que spes sit certa expectacio future beatitudinis proveniens
ex gratia et meritis procedentibus tamen sicut supra sperem non que quia stola corporis qui
expectavit nos est beatitudo maior post beatitudinibus. Sed quidam videndam glorificacionem
anime christi est in ea non fuit fidem nec spem quia semper fuit verus
comprehensor fuit tamen quidam certam boni expectacionem magis illud. Inter duas primi
quod non fuit aliquam virtutis gratie. Ecclesie vero sancti non qui olim erant in limbo habebant
et fidem et spem licet nondum invenit sibi quia non erat in loco merendi. Et
certitudo spei est quam media erat inter certitudinem rei et pene maior ista
minor illa certitudo rei timorem habet et separacionis et pene. Certitudo pene

possessionem rei spate laudo nos illorum nemorum et sic compte gerat cum
utraque. c. De caritate. et ipse tamquam contus suis originalibus
Caritas graditur fidei. non tamen ab eis formatur. sed ipsa potius
ipsas informat. Tradunt enim alii quod fides non informata
activite. Sed in serpa e opista dicus et includitur. ad bonum sum summum ipse
se ad proximum illuminans. Est caritas ad summum quod est summa bonitas dicitur aut
caritas radix vel mater omnium virtutum quia motus earum quia movet omnes
ad actus suos. Unde karitas omnia credit omnia sperat. diffundit autem hec
legem. Item voce sibi quia fides est in racionali. spes in irascibili. karitas di
sabili. Item ratione obiecti quia fides certa de spes certa ardiuu caritas in concupi
scibili bonum. Item ratione finis quia fides ave nos sed suam beatitudinem karitam
qua quiescit in deo. Karitate diligenda sunt nunc quatuor tamen sine propter propter
quod est nos est super deus. deinde quod nos simus sine quod est intra nos scilicet aia
i. corpus proximum vel proximi. Diligendus est deus ex toto corde super se proximum
autem quamquam diligere sicut se i. ad dum i. sup corpus proprium vel ad ea ad quod
recipiunt ordo caritatis nichil aliud esse videtur quia ordo diligendorum in diuino
diligentis qui potest esse in nunc modo sine affectu. In effectu in bono vite quod est gracia
in bonis propriis quod est gloria. In affectu quod diligens non ordinat quo non habe
summus diligendi quod non nisi morum affectu diligentes non dispositum ad se di
ligendum hoc affectuosius diligit ut dicit hominis parentes quam filios
super bursa que abeis suscepit et mala quam pro eos passi sunt cognatos
etiam secundum gradum cognationis ceteris paribus. In effectu non ordinat in ore dili
gendorum necessitas ita quod potius subveniet magis indigenti ceteris paribus
alioquin magis plures diligendi sunt quo comparet illi proximis secundum rationem
dum est secundum hoc ordinem magis diligendi sunt filii quam parentes quia na
scuntur proximi cum magis indigent oraciones exhibitione beneficii ad bonum
autem omnes equaliter diligendi sunt ad bonum non proprie secundum bonus participandi
bonum sed maiorum gratiam habentes ad maiorem gloriam diligendi sunt
et ita esse communem quem scio esse meliorem me debeo diligere plus quam
me i. ad maius commune alys tamen modo debeo me plus diligere i. affectu
sius affectuosius. Item precipue comparibus circumstanciis quas attendit caritas
est communis utilitas. sed duabus equaliter indigentibus illi potius succurrendum
quod dat quis sibi aliud prodesse scilicet in beneficii exhibitione etiam in communi
utilitate vel ad salutem etiam melius deo sibi proponitur. c. De virtutibus cardinalibus
Virtutes cardinales sunt nunc quatuor prudentia in preveniendis insidiis. iustitia
in subveniendo miseris. fortitudo in sustinendis molestiis. Temperantia in
cohibendis delectationibus prauis. prudentie species sunt sex. scilicet intellectus circumspectio pro
videntia docilitas et cautela. Temperantie vero ix. i. modestia verecundia
castitas honestas moderatio parcitas sobrietas abstinentia pudicitia
castitas sive continentia triplex est. scilicet coniugalis ab ad coitu alieno vidua
lis ab omni coitu semper. virginalis ab omni coitu cum integritate corporis
et hec habet aureolam. Sed et illa que crius per violentiam suam
corrupitur virgo reputatur et habebit aureolam secundum quosdam et secundum Augustinum
non potest corrumpi corpus nisi prius corrumpatur ...  aureola quod vel fructus
centesimus non est sed accidentalis premium. Sed est accidentalis decor super additus
unde non sequitur. Si quis potest tali premium vel virgo quod habeat fructum cen
tesimum virgo que contra voluntatem nubit vel nubere proponit pregnata

habetur et debetur ei fructus xxx que aut ex voluntate prima dedit se fatetur
et non corrupta ad carnalem copulam deducitur ei fructus centesimus. Fortitudinis
species sunt scilicet magnanimitas fiducia securitas constantia tollerancia et similitas
siue paciencia et perseuerancia. Iusticie autem sunt simonetum amicitia concordia
pietas religio affectus humilitas. Alius diuidit eam tullius in sex species
scilicet religionem pietatem graciam obseruanciam vindicationem veritatem. Ad iusticiam quoque
pertinet una qua redditur superiori quod suum est obediencia qua superiori et latria
que deo est aut triplex adoracio scilicet honoris exhibicio. Species scilicet latria que soli
deo debetur et dulia que homini et angelis exhibetur et yperdulia que Christo et eius humanitati et etiam
deo debetur. Species dulie
ideo yperdulia qua honoratur crux vel corona et huiusmodi. Dicuntur species et dulie
Ad iusticiam quoque pertinet indicatio correctio maleficiorum punicio aliene rei
restitucio et huiusmodi. De septem donis spiritus sancti et septem beatitudinibus.

Septem quoque sunt dona spiritus sancti per que sufficienter excluduntur omnia
vicia. Nam timor excludit superbiam pietas invidiam scientia iram
fortitudo acediam consilium avariciam intellectus gulam sapientia luxuriam. Ideo
tot sunt et non plura. Item quia data sunt ad iustificandum nostre vite
partes sunt due scilicet contemplativa et activa. Contemplativa duobus primis modis
donis sufficienter regitur. Nam per donum sapientie perficitur ad contemplandum deum
~~ ~~ in se per donum intellectus ad contemplandum diuinam naturam. Item dono
sapientie gustatur dei suavitas. Dono intellectus videtur dei veritas. Unde gustate
et videte. Activa in duobus consistit scilicet in declinacione mali et operacione boni.
Declinatur autem malum duplex scilicet aut ipsum fugiendo quod fit per timorem et est timor
fuga mali aut ei resistendo quod fit per fortitudinem que sine consilio preceps
est ut ait Gregorius adiungitur ei consilium tamquam rector. Alia vero pars scilicet operacio
boni perficitur dono regitur que scilicet pietatis intentio et est competens domini et scilicet Gregorius
non bene operatur perfecte qui sine discretione scire quod inscitur ignoratur.
Species timoris sunt vi. naturalis quo timet quis naturaliter nocivum nec
iste timor nec est bonus nec malus quia non subest libero arbitrio et hic fuit in
Christo. Item humanus quo timet quis pelli siue plus debito hic est malus
et quandoque venialis quandoque mortalis secundum quod amor huius vite ex quo oritur
minor vel maior est. Item mundanus quo timet aliquis rebus suis vel mi-
nus et hic similiter malus est nascens ex amore rerum temporalium. Item servilis
quo quis vitat peccatum propter gehennam penam. Item inicialis quo timet quis gehe-
2 nam et dei offensam et habet quasi duos oculos scilicet unum ad penam et alterum
ad deum et hic est purgatorius. Item filialis quo timet quis principaliter offensam
dei vel separationem a deo nec sunt plures timores quia ut ait Augustinus
timor est fuga mali sicut amor appetitus boni et sicut triplex est bonum
scilicet delectabile expediens et decens ita triplex malum scilicet tristabile et dampno-
2 sum et indecens malum tristabile duplex scilicet temporale et eternum. Temporale duplex
scilicet naturale quod in omnibus tristabile est ut mors et innaturale quod non omnibus
est. Sed aliqui. Item fuga mali tristabilis temporalis naturalis timor naturalis
est fuga mali tristabilis temporalis innaturalis timor humanus est fuga non na-
turalis tristabilis eterni timor servilis est. Et sic mali tristabilis sunt triplex
timor. Item malum dampnosum aut est eternum et fuga huius est
propter timor inicialis aut temporale et fuga huius est propter timor mundanus
et ita quoque dampnosi sunt duplex timor. Sed hiis indecentis sunt
inimicus scilicet timor reverencie qui dicitur filialis bonus et filius indecens

estimat et habitu imitat quantum credit displicet quia timor servilis quamvis
cum homine fuit ab eo quamquam et mundanus ac sunt appropriato ex proprio
sto filialis et appropriato. Sed non est proprie sto. Initialis filialis sunt appro-
priato spiritui sancto sed tamen gratia spiritus sancti sunt cum caritate. Solent itaque tres
hii timores servilis mundanus cessat facit opera. Et initialis filialis
alii non tres non sunt dona spiritus sancti. Vita activa et contemplativa
sunt que ad … commodum conducunt et corporis. Nam activa
inferior fecundior et cum fuit vite generacior corporibus utilior
contemplativa non iocundior et intimior atque securior ad reparacionem
quam vel renovacionem hominis pertinent et vii beatitudines in ewangelio
vii virtutibus attribute quibus etiam adaptantur vii peticiones in
oracione dominica et vii spiritus sancti dona.

## Lxx. De divisione scienciarum que et ipse date sunt in remedium hominis

Licet autem primus homo quantum ad se de natura sua peccando sciens (?)
fuerit non tamen omnino corruptus scilicet statum recuperare valuit
vel potuit miserias quasi penales huius vite mortalis. Et ad pe-
nas eius inflictas iusto dei iudicio non evasit. Redemptor (?) pius
et misericors deus in ira sua misericordias suas non continuit. Et hanc
… calamitatem et miseriam … multiplicibus homini
magnifice replevit (?). Itaque propter illa duo bona hominis que contra
eum scilicet mundum in quo fuit homo beatus et ideo sit … ingro (?)
beatitudinis dederat ei deus a creacione sua tria bona plus valens
originaliter insita … quod eum fecerat ad suam ymaginem
secundum adsimilitudinem. tamen non corporis immortalibus et hec tria bona corrupta
sunt per tria mala opposita scilicet per ignoranciam divina ymago per
… similitudo per concupiscencias corporis immortalitas. Homine namque
ab eo recedente facta est mens eius tenebre per ignoranciam et lubrica
per concupiscenciam et angustus dum … infirmitas corporis ad …
… cum … donec mutat … De qua scilicet per
hec tria incommoda repellenda data sunt ei divinitus tria remedia
scilicet Sapiencia contra ignoranciam virtus contra concupiscenciam necessitas contra infirmitatem
propter que tria inventa est omnis philosophia vel artis disciplina scilicet propter sapienciam
theorica propter virtutem practica propter necessitatem mechanicam et ut de
hiis omnibus … de disseratur …
et logica theorica dividitur in theologiam phisicam mathematicam theo-
logia tractat de invisibilibus invisibilium creaturis id est deus et
spiritualibus creaturis sive invisibilia dei opera que facta sunt in … Opus
autem duplex est scilicet condicionis id est creacionis unde cum omnibus elementis suis
instauracionis scilicet incarnacionis ubi cum omnibus sacramentis suis sunt
in vi diebus … et … in vi etatibus ut … Idem … re-
demptor qui creator. phisica id est naturalis sciencia tractat de invisibilibus
invisibilium causis. Nam corporum causa que fuit corporis …
… aut a … in generali … partibus suis aut in speciali
… sic de … illud corporis in libro … in speciali aut

igitur est corruptibile aut incorruptibile. Si incorruptibile sit est in libro de celo et mundo quod in .ii. capitulo ubi dicitur quod celum est corpus non generatum nec fabricatum nec recipiens impressiones aliquas. Si sit corruptibile aut igitur est simplex aut compositum. Si simplex sit est in libro de generacione et corrupcione. Loquor de simplicibus illa que opponitur composito naturali compositione elementis. Si compositum aut igitur animatum aut non. Si non sit est in libro metheororum vbi Aristotiles determinat de impressionibus aeris et de generacione grandinis et niuis et corporum mineralium et consilium. Si vero sit compositum animatum aut igitur anima vegetativa est animatum et dictum determinatur in libro de vegetabilibus que anima sensitiva et dicitur de determinatur in libro de animalibus aut anima intellectiva et dicitur in libro de anima dicti vero libri de sompno et vigilia de morte et vita de sensu et sensato de diversis speciebus et aliis dicti supponuntur libro de anima et libro de animalibus.
Mathematica quantitatem abstractam considerat et sic tractat de invisibilibus visibilium formis. Sicut theologia de invisibilibus visibilium causis. Quantitas que alia discreta que multitudo dicitur alia continua que magnitudo dicitur multitudo alia discreta per se ut duo tria et est materia arismetice alia discreta ad aliquid ut sex qui alterius sex continetur et est materia musice magnitudo alia immobilis ut spera terre et est materia geometrie. alia mobilis ut spera firmamenti et est materia astronomie hee sunt igitur .iiii.or species mathematice scilicet arismetica de numeris / musica de proporcione / geometria de spacio / astronomia de motu / Elementum arismetice est unitas / musice unisonum / geometrie punctum / astronomie instans. // Item
De practicis et mechanicis artibus

Practica dividitur in ethicam et ethonomicam et politicam. Ethica est que sibi unicuique genus virtutis se erigit et exornat augmentat virtutibus nichil unicuique admittens quo non gaudeat in factis penitendum. Ethonomica est que familiaris officii curam mediocriter disponens componens distribuit. Politica est que rei publice curam suscipiens auctorum saluti sue providencie pollicia iusticie libra et fortitudinis stabilitate ac temperancie paciencia medetur
Mechanica vii habet species scilicet lanificium armaturam navigacionem agriculturam venacionem medicinam theatricam ad hanc omnis rerum fabrica convenire videtur que humanis necessitatibus in veniunt grata comoda nature. Lanificium est prima omnis species ad quam pertinet omnis operacio nendi torquendi consuendi quod fit instrumento colo fuso acu pectine calamistro gergillo a libro vimine lini lane canapi et suberis omnis usus floccorum filorum sagorum sagmatum mactarum et sportarum. Armatura duas habet species scilicet architectoricam et fabrilem architectorica dividitur in cementariam et carpentariam fabrilis in malleatoria. Edificiorum species sunt tres scilicet dispositio constructio venustas. Porro fabrica ferraria in duabus rebus constat scilicet in ventis et flamma. agricultura .iiii.or habet species scilicet arvum id est agrum quibus sacionibus deputatur. Consitum quod nemoribus ut sunt pomeria vineta olivetia pascuum quod agris pascuis ut prata floris ut ortus sparsa culta agri ita utilem que humorem consudat. Idem aracio intermissio stipulacio occacio sunt convenientes sacio et curacio excolendi agri et in .iiii.or rebus constat scilicet aere aqua terra industria. ut ceteris locis quos colere destinabis aer sit salutaris et clemens aqua salubris et facilis vel a nascente vel adducta vel ymbre collecta terra vero fecunda et situ comoda. In vitibus putandis tria considerenda sunt scilicet fructum spes successiva materies locus qui fuerit ac decorem. Venacio tres habet species scilicet ferina aucupium piscatum. Ferina fit multis

Modis scilicet retibus pedicis laqueis precipiciis. Avium iaculis cuspide
indagine venator odore canibus accipitribus. Aucupium fit laqueis pedicis
retibus avium visco hamo. Piscatura fit sagenis retibus gurgustiis
hamis iaculis. Medicina corpus vel tuetur vel restaurat salutem
et continet occasiones et operationes. Occasiones sunt vi scilicet aer [illegible]
[illegible] cibus potus sompnus et vigilie motus et quies inanitio et re-
pletio et accidentia anime. Operationes sunt intus et foris. Intus ut ea que
intromittuntur per nares per os per anum ad [illegible] [illegible] vomi-
tiones purgationes. Foris ut emplastra incisio ustio. Theatrica continet
ludos diversos. Genus namque ludorum aut gymnicus aut circensis aut scenicus
aut gladiatorius. Gymnicus est ludus qui in gymnasio exercetur cuius v sunt
genera scilicet saltus cursus iactus virtus atque luctatio. Saltus dicitur a baliando exi-
liendo vel longius. Virtus est in necessitate virium in labore et pondere. Certaminum agonum
genera sunt virium in necessitas cursus celeritas sagittandi peritia standi
patientia. Ad cytharam quoque vel tybias incedendi gestus et motibus quoque
deformia decantandi modulatione [illegible] quoque et navalis prelii spetie
[illegible] que supplicatorum certamina circenses ludi dicti sunt a circuendo vel quod
[illegible] [illegible] [illegible] sunt olim gladii ponebantur quibus [illegible] [illegible]
Scena locus erat [illegible] in modum domus instructa cum pul-
pito in quo cantabant comici et tragedi saltabant histriones et mimi. Gladi-
atores pugnabant in amphitheatro. Illic iuvenes [illegible] armorum
diversos motus exercebant et nunc inter se aut gladiis aut pugnis certabant
et nunc contra bestias [illegible]. Est et ludus alee chorea pila alea
sive tabula luditur [illegible] taxillis tesseris quia [illegible] fraus et
mendacium ac periurium [illegible] et odium et dampnum [illegible] et alii
[illegible] legibus sunt interdicta. Pila dicitur [illegible] pilis plena vel [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ludi. Theatrica [illegible]
Navigatio et mechanice [illegible] ad quam pertinet [illegible] industria vendendi
[illegible] [illegible] [illegible] litora ad pacem et familiaritatem [illegible] na-
tionibus [illegible] bona [illegible] facit. [illegible] [illegible]

Logica dividitur in grammaticam et rationem disse- [illegible] magistris
rendi et ratio disserendi in probabilem et necessariam et sophisticam. [illegible] dyale-
ticam et rethoricam. Grammatica est scientia recte loquendi origo et fundamentum
liberalium litterarum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] littere
latine et greece ab hebreis [illegible] [illegible] apud illos [illegible] primus dictum est
aleph [illegible] [illegible] apud grecos tractum alpha [illegible] apud latinos a.
Hebrei xxii [illegible] [illegible] [illegible] libros [illegible] [illegible] v xxiii
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] xxiii [illegible] apud grecos littere [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] significat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] figuram [illegible] [illegible] summa et ultima [illegible] qui dicit
ego sum alpha et o. [illegible] littere apud grecos [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] a apud [illegible] [illegible] b duo c tria [illegible] Dyale-
tica ipsa est que [illegible] dicitur logica [illegible] [illegible] diffiniendi [illegible] ac disseren-
di potens. [illegible] [illegible] aliud [illegible] aliud [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sive absolute [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible]
aliud [illegible] [illegible] vel ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vel ad [illegible] [illegible] [illegible] vel ad [illegible] [illegible] [illegible]

vel ad probabilem et hec in libro topicorum vel ad sophisticam et hec in libro elenchorum. Rethorica
vero est benedicendi scientia in civilibus questionibus ad persuadendum iusta et bona. In rethorica
quia in negociis causa rethor sive orator est vir bonus dicendi peritus. Vir
bonus consistit circa mores vita. Dicendi peritus consistit artificiosa eloquencia
que constat partibus v. scilicet in inventione, dispositione, memoria, pronunciatione et sine officiis
eius quod est ad persuadendum. Opera autem dicendi peritia consistit in tribus scilicet narracio, docentur et persua-
deatur causa tria sunt scilicet deliberativum in quo quid debeat fieri tractatur. Demonstrativum
in quo persona laudabilis aut reprehensibilis ostenditur. Iudiciale in quo de premiis
penis aut pene premium sententia datur. Deliberativum genus duplex est scilicet suasio
et dissuasio. Suasorium autem in tribus locis dividitur scilicet honesto utili et possibili.
Demonstrativum habet duas species scilicet laudem et vituperacionem. Partes oracionis rethorice
iiij^or sunt species scilicet exordium narracio argumentacio et conclusio. Magica vero
philosophia non continetur sed foris est prophane de ea mediens et varie a des-
cribens quinque maleficorum genera continet scilicet manticen mathesim maleficia
sortilegia prestigia. Mantice id est divinacio species habet v. scilicet nigromanciam geomanciam
ydromanciam aeromanciam pyromanciam. Mathematica vero tres scilicet
aruspiciam augurium horoscopiam. Liber decimus ... [struck through]

Hec de generalia summe partis epilogando tetigimus nunc ad hystoriam
priorem partem prolixiora tempus explicandam tractamus. Adam et Eva
sicut creditur ipsa die sue creacionis id est sexta die mundi in paradiso creati
sunt. Primi parentes ... et paulo post ... nova creati sunt vij ... 
dierum ... tempus Adam post multos annorum revoluciones id est vj feria viij kl. aprilis
hora ... vj^a crucifixus ... penam debitam soluit ... 
nova ... adventu paradisi reperatur. Procreati igitur ... 
... ad ... solacium ... de paradiso egressi sunt ...
carnalem coierunt ... quod in paradiso ... 
paradisum. Anno itaque vite Adam xv natus est ei Caym et soror eius
Calmana. Post annos autem xv natus est ei Abel et soror eius Del-
bora. Creditur autem Adam innumeros filios ... deo ... ac ...
... Caym itaque ... agricola ... 
... deo obtulit et meliora ... Abel vero pastor
simplex et innocens de pinguioribus gregis obtulit et quia eius vita
placuit deo ... fuit et ... deus per inflamacionem
sacrificii eius innotuit. Ignis enim de celo descendens oblacionem eius
incendit. Caym ergo malignus bonitati fratris invidens eum in
agro damasceno ... occidit ... adeo maledictus ...
vagus et profugus ... tandem a Lamech in generacione sua vij^o
... vij ... peccata ... quia ... dimisit
... invidie dolose egit ... desperavit. Nec ...
... egit ... punitus est septuplum id est usque ad vij generacionem
in qua pena eius simul ... vita finita est. Lamech vero lxxvij id est
multo plus quia ... homicidii ... vel quia
tot ... egressi ... perierunt. [struck through]

In hiis itaque duobus primis filiis Ade scilicet Caym et Abel ... 
due civitates ... una ... intrinsecus ... 
... in aliis ... Abel ... quia ... 
constituit ... Hic est Babilon ... ab Abel

dicitur incepisse ecclesia quia si ab adam incepisset non fuisset continua quia
in caym scelere cepit iniquorum reproborum malicia. Qualis ergo fratrum vita fuerit
et quam dissimilis vita quoque eorum longe dispar fuit. abel enim simplex vir
in pastu ovium occupatus de pecoribus gregis innocue deo grata obtulit per-
secucionem fratris propter gratiam dei paciens sustinuit non ob aliud nisi quia bonus
erat. abel malis unde et primus in ipso signum et similitudo passionis christi
expressa processit qui quidem non fecit et in veteri populo iusto ecclesia pati cepit
que in singulis suis patitur et usque in finem patietur. dicente gregorio abel esse
renuit quem caym malicia non exercet. caym non nequissimus avaricie inserviens
cum terram coluit ac de peioribus fructibus deo obtulit propriam iniquitatem
de salute eterna desperavit et tamquam omnis bonitatis carens terra proximos conturbavit
rapinis et violencia opes congregavit ad lasciviam suos invitavit ac simplici-
tatem hominum ad inventiones mensurarum et ponderum permutavit atque ad callidi-
tatem et corrupcionem perduxit. hic terre primus posuit civitates, munivit
et timens quos lesserat ad easque suos in unibus collegit. Ideo at primus
natus est caym pessimus quam abel iustus ut ostenderet quod in adam tota generis
humani massa mire dampnata est et quod aliquis per ea nos in honorem
efficitur non se invenit donatum. Sed denotantur quoque una demum studia
filiorum caym maxime indicant ad qua predam civitatum pertinebant. lame-
ch enim primus contra ius et morem bigamiam introduxit et sic adulterium com-
misit. cuius tres congeries artes quasdam mechanicas et curiositates adde-
bant. Jabel scilicet portatilia tentoria pastorum. Jubal vero piciam sonorum mu-
sicorum sive consonancias que primum ad voluptatem aurium. tubal chaym
artem fabrilem et sculpturas metallorum desiderans complevit et libidini
oculorum. Noema quoque soror eius invenit artem varie texture et
sunt ibi scolares artes vel sunt sive mechanice sive liberales sive phisice
curiositati vel necessitati sive delectacioni humane deservientes a filiis quippe
seth leguntur inventa hiis vero et eius artes que non erant ad salutem
eorum studio ac labore erant inveniendi qui non erant filii salutis et ne
quod filiis lucis utrumque necesse illis ex quibus ille labor debebatur fructus
aut fructus sumebatur. Sicut ab hebreis egipcii spoliantur ut inde hebrei
potius induerentur scilicet nisi hebreis adiuvandi alii laboraverunt et vos in labo-
re eorum. ~~Rubrica~~ De generacione seth usque ad Noe. Rubrica.

ADam itaque post mortem abel vehementer amore prolis estuans
cognovit uxorem et genuit seth cum esset c. xxx. annorum. scilicet
hebraicam veritatem qui scilicet seth genuit enos anno etatis sue c. v. ab
inicio vero mundi cc. xxx. v. Enos genuit caynan anno etatis xc.
mundi vero ccc. xxv. Caynan genuit malaleel anno etatis sue
lxx. mundi vero ccc. xcv. Malaleel genuit iared anno etatis sue lxv.
mundi vero cccc. lx. Jared genuit enoch anno etatis sue c. lxii
mundi vero dc. xxii. Enoch genuit matusalam anno etatis sue
lxv. mundi vero dc. lxxxvii. post hoc vero cum esset enoch generacionis lxv annorum
translatus est divinitus in paradisum voluptatis adtempus ut in fine temporum
ecclesia renovat et corda filiorum ad patres convertat quod enim unus ingenuitate
priorum septimus filiorum seth fuit optimus sicut lamech ingenuitate minorum
septimus filiorum caym fuit pessimus. Matusale genuit lamech anno etatis
sue clxxxvii mundi vero dccc. lxxiiii. Lamech genuit noe anno etatis
sue c. lxx. ii. mundi vero mlvi. Hic Noe area ad diluvium fabri-
Noe genuit anno etatis sue d. mundi vero m
cc. l. vi. tunc inundante malicia hominum penituit dominum

II

fabricavit archam C annis ante diluvium qui dati sunt eis ad penitendum in quibus
Noe qui solus in generationibus illis erat perfectus dum fabricaret archam predica-
bat hominibus penitenciam ut imminente evaderent penam. Omnis quippe caro corru-
perat viam suam. Nam primus filii cain uxoribus fratrum suorum nimis forni-
cationibus fuerant abusi fecerant et mulieres in vesaniam usque viros super gressi
turpiter egerant tandem etiam postea descendentes hominis in aliturum concurrunt et filii
seth quondam religiosi contra prohibitionem ade patris sui concupiscentia victi filiabus
cain commixti sunt unde et gigantes geniti sunt homines scilicet immanes corporibus
superbos animibus inauditos moribus. Denique fabricata est archa bituminata interius
2 et exterius in fundatis quadra ab angulis [illegible] ascendens cubitumque consumata
cuius quas Augustinus ait quod tertia [illegible] fuisse dicit cum cameram super tabulatum
sentine fuisse bituminatam et erant camere laterales una stercoraria alia vero
apotecaria super hanc aut mansione alia erat similiter bituminata quinta
in initium alia initium aliud media vero hominum et avium alii vero habent omnes
in altitudine sola disponunt. Josephus autem dicit iiii[or] fuisse sola parti-
tam vero includens. lix De diluvio et arcu federis

Ingressoque noe cum familia sua cunctisque generibus animantibus non cessantibus
peccatis hominum inundavit diluvium. Pluit enim xl noctibus et diebus quoque continue
et elevata archa ferebatur in sublime. Crevit enim aqua super omnem altitudinem
montium ut ablueret sordes aeris usque quo ascenderunt opera hominum obtinuerat
aeris purgatorium ascendet ignis iudicii usque ad eundem locum aque. Sic
exaltate terram obtinuerunt. cl. diebus ab ingressu noe statim septimo mense
decimo requievit archa super montes armenie. Noe vero ad explorandum
emisso corvo post columbam. Tandem iubente deo egressus est de archa cum
universis qui ibi erant eadem die qua ingressus fuerat revoluto anno
et edificato altari obtulit sacrificium deo quam propter et gratiarum actione
qui et benedixit ei et filiis eius repetita benedictione qua prius dederat ade quam
primum multiplicandum erat genus humanum sic et benedictio in tribus consistit
scilicet amplius multiplicatione maiorum animantium subiectione in aborum concessione que
enim aborum concessio hic amplificatur cum pro [illegible] in [illegible] cum pro homine infirmitatem
et concedit esus carnium absque sanguine tamen. Insuper prohibet homicidium ad
litteram et quia timebant adhuc diluvium pepigit deus cum eis securitatis
fedus. Ipsumque signum posuit arcum pluvialem in nubibus qui hic dicatur
habere ii colores duos cum hic presentibus in signum duorum iudiciorum conclusis scilicet
ceruleum qui aquosus est in signum iudicii per aquam preteriti ne amplius ti-
meatur. Intencius vero rubeum in signum futuri ignis ut compleatur inundatione
aque diluvii anno sexcentesimo noe vero decimo ab initio anni mundi m° dc° lvi°
Tunc prima mundi etas est terminata quam infancia oblivioni data est
et in initio habuit septima. lxi De generationibus post diluvium usque ad heber rubrica

Sem autem genuit post diluvium annis duobus arphaxat scilicet
anno mundi m° dc° lviii. Huius tempore accidit post diluvium illa
famosa ebrietas patris sui noe cum [illegible] [illegible] pro sibi et fratribus suis
post prohibita verecundia et honore patris benedixit. Tercio vero filio scilicet cham
impudenti pro irrisione in filio eius primogenito chanaan maledixit.
Exquirit quod cum filiis filiis noe quadraginta lxxii quadraginta de iapheth
xxx de cham xxvii de sem unde et dominus [illegible] pro primus xii apostolos
ad xii tribus israel divisit sic post modum lxxii discipulos misit
qui totidem linguarum gentibus evangelium predicarent. Qui est et illis [illegible]
adhuc vivente noe in supra plurimum nati sunt xxiiii milia et c.
contra illius et parvulos habentes per se tres duces primus nembroth.

de filijs cham regnatur super fratres suos eruditus a ionitho quarto filio
noe sapiente de quo moyses tacet qui astronomiam invenit et futuris
quosdam eventus predixit maxime que de ortu et occasu iiii^or regnorum
de quibus etiam daniel prophetavit. x° v° nembroth cepit regnare vetatus
super filios sem superbiens et super filios japheth. Arfaxat autem genuit sale
anno vite sue xxxv° etatis autem mundi anno secundo xxxvii° ab initio vero
mundi anno ij° dc° xciij°. Sale vero genuit heber anno vite sue xxx° etatis
secunde lxvii° mundi vero anno ij° dc° xxiii°. sub hiis duobus scilicet arfaxat et sale
nullum in mundo famosum legitur evenisse. lxii. De phaleg et divi-
sione linguarum ac gentium in tribus orbis partibus

Heber autem genuit phaleg anno vite sue xxxiiii° etatis secunde c° i°
mundi vero anno ij° dcc° lvii. ab heber secundum iosephum dicti sunt hebrei
nam in domo eius solum remansit lingua hebrea que etiam ante divi-
sionem linguarum non dicebatur hebrea sed humana simpliciter ut pote qua
omnes homines utebantur. Hinc quoque filius nomen habuit ab eventu scilicet
phaleg id est divisio quia in diebus eius divisa est terra. Tres ergo supradicti
duces convenerunt in campum sennaar et timentes diluvium consilio nembro-
th volentes regnare ceperunt edificare turrim ex lateribus et bitumine que
usque ad celos pertingeret. Deus autem linguam eorum confudit ut unusquisque
vocem alterius non intelligeret. Nam aqua petenti lapides vel aliud
quid porrigebatur. Sicque assumpto proprio verborum spiritu in diversis
regionibus secundum linguarum suarum varietates dispersi sunt. Filii sem ob-
tinuisse feruntur asiam. cham affricam. japheth vero europam. ysidorus
libro xiiii ethimologiarum. Tres ergo partes orbis non equaliter divise sunt. Nam
asia a meridie per orientem usque ad septentrionem pervenit. Europa vero a septentrio-
ne et ad occidentem et inde affrica usque ad meridiem. Sicque medium orbis or-
bis sola tenet asia. medium vero europa et affrica que ideo due facte sunt
quia in utramque ab occeano mare magnum ingreditur quod eas intersecat.
lxiii. De asya et eius capite quod est paradisus rubrica.

Asya ex nomine cuiusdam mulieris est appellata que apud antiquos
imperium tenuit orientis. Hec in tertia orbis parte disposita ab oriente
ortu solis a meridie occeano ab occidente vero mari nostro finitur a septentrione
meotide lacu et tanay fluvio terminatur. Hec autem provincias multas et regio-
nes quarum breviter nomina et situs expediam sumpto initio a paradiso.
Paradisus locus est in orientis partibus cuius vocabulum ex greco in la-
tinum vertitur ortus. porro hebraice eden dicitur quod in nostram linguam de-
licie interpretatur. quod utrumque iunctum facit ortum deliciarum. est enim omni genere
ligni et pomiferarum arborum consitus. habens etiam lignum vite. non ibi frigus
non estus sed perpetua aeris temperies. e cuius medio fons prorumpens
totum nemus irrigat dividiturque in iiii nascencia flumina. cuius
loci post peccatum hominis aditus est interclusus. Septus est enim undique rum-
phea flammea id est muro igneo accinctus. ita ut eius cum celo pene iungatur
incendium. cherubim quoque id est angelorum presidium arcendis spiritibus malis super
rumphee flagrantia ordinatum est. ut homines flamme angelos vero
malos cherubin submoveat. ne cui carni vel spiritui transgressionis
aditus pateat. lxiiii. De india et eius mirabilibus.

India ab indo flumine dicta est quo ex parte occidentali clauditur. Hec a meridia-
no mari porrecta usque ad ortum solis et a septentrione usque ad montem
caucasum pervenit. habens gentes multas et oppida. insulam quoque taproba-
nam gemmis et elephantis refertam. crisen et argire auro argento

Scandas tylem quarum arbor foliis numquam caret. Hec et flumina Gange et
Indum et Ypanim illustrantes Indos terra India fauonio spiritu saluberrima in
anno bis metit fruges vice hiemis ethesias patitur. Gignit tincti coloris
homines elephantes ingentes monocerion bestiam psytacum avem ebenum
quoque lignum et cinamomum et piper et calamum. Mittit ebur lapides pre-
ciosos berillos crisoprasos adamantes carbunculos lignites margaritas
et uniones quibus nobilium feminarum ardet ambicio. Ibi sunt et montes
aurei quos adire propter dracones et grifes et immensorum hominum monstra
impossibile est. Solinus. In libro de mirabilibus mundi. Traduntur in India fu-
isse v. oppidorum propria capacitate populorum ix. dum et credita est esse tercia pars
terrarum. Nec mirum sit de hominum vel de urbium copia cum soli Indi numquam a nata-
li solo recesserunt. Indiam Liber pater ingressus est ut pote qui Indis triumphat
omnium primus triumphavit. Maximi ibi amnes Ganges et Indus. Ex hiis
minima Gangis latitudo octo milia passuum maxima xx patet. Altitudo
ubi vadosissimus est minima c. pedum devorat. In Gange insula est populo-
sissima amplissima continens gentem quorum rex l milia pedi-
tum equitum quatuor milia in armis habet. Omnes sane quicumque sunt predi-
ti regia potestate non sine maximo elephantorum equitum et peditum quos numero
militare agitant disciplinam. Prasia gens validissima Palibotram
urbem incolunt. Unde quidam gentem ipsam Palibotros nominaverunt
quorum rex sexcenta milia peditum equitum xxx elephantorum octo
milia omnibus diebus ad stipendium vocat. Ultra Palibotram mons
Malleus est in quo umbre hieme in septentriones estate in austros
cadunt vicissitudine ac durante semper mensibus. Septentriones in eo
toto anno semel nec ultra xv dies parent sicut auctor est Betoon
qui perhibet hic pluribus Indie locis contingere. Indo flumini proxi-
mantes usque ad meridiem plaga ultra alios torrentes sunt colore
denique insidere prodit hominum color. Montana Pigmei tenent. At hii qui
vicini oceano sunt regibus degunt. Pandea gens a feminis regitur
cui reginam primam assignant Herculis filiam. In India sunt monstra
diversi generis. Serpentes enormes leucrocota cale tauri
mantichora monoceros anguille trecentorum pedum pomaria ex-
passuum harundines et talia plura mirabilia. Ysidorus libro xiv.

~~De aliis Asie regionibus~~ Sed et ... caucaso ...

Parthiam Parthi a Scitia nomen vocaverunt. Hinc a meridie rubrum
mare est a septentrione Hyrcanum pelagus ab occidua solis pla-
ga Media. Regna ibi xviii sunt porrecta a Caspio littore usque
ad Babiloniam. Assyria vocata est ab Assur filio Sem qui eam post
diluvium regionem primus incoluit. Hec ab ortu Indiam a meridie Medi-
am tangit ab occidente Tigrim a septentrione montem Caucasum ubi
porte Caspie sunt. In hac regione primum usus purpure est.
Inde primum crinium et corporum unguenta venerunt et odores quibus
Romanorum et Grecorum effluxit luxuria. Media et Persida a regibus Medo
et Perso cognominate sunt qui eas pugnando debellando aggressi
sunt. Ex quibus Media ab occasu veniens Parthia regna am-
plectitur a septentrione Armenia cingitur ab ortu mari Caspio di-
rigitur a meridie Persida. Hec quoque ... medicinam arborem gignit quam
alia regio numquam profert. Sunt et Medie due maior et minor.

Persida tendens ab ortu solis usque ad Indos, ab occasu mare rubrum, ab aquilone
vero Mediam tangit, ab austro Germaniam que Perside annectitur, in qua est
Susa oppidum nobilissimum. In Persida primum orta est ars magica, ad quam Nem-
broth gigas post confusionem linguarum abiit, ibique Persas ignem colere docuit.
Nam omnes in illis partibus solem colunt, qui eorum lingua dicitur El. Mesopo-
tamia greca ethimologia [illegible] possidet, que duobus fluviis ambitur. Nam
ab oriente Tigrim habet, ab occidente Eufratem. Incipit autem a septentrione inter
montem Taurum et Caucasum, cuius a meridie sequitur Babilonia, deinde Cal-
dea, novissime Arabia Eudemon que inter sinum Persicum et sinum Arabicum
angusto terre tractu orientem versus extenditur. Babilonia regio cuius
Babilon urbs est caput, nuncupata tam nobilis ut Caldea et Assyria et Me-
sopotamia in eius nomen aliquando transirent. Capitulum lxxvi. ~~De eodem~~

Arabia est appellata id est sacra, hoc enim significat interpretata, eo quod sit regio tu-
rifera odore generans. Hanc eciam Greci eudemon, nostri beatam nominant. In
cuius saltibus mirra et cinamomum provenit. Ibi nascitur avis fenix,
sardonix gemma et yris, molochites et pederota vel [illegible]. Hec
et Sabba est appellata a filio Chus qui nuncupatus est Sabba. Hec autem est inter predictos
angusto tractu ad orientem versus ad persicum sinum extenditur, cuius septentrionem
Caldea claudit, occasum sinus arabicus. Syriam Sirus quidam perhibetur
indigena a suo vocabulo nuncupasse. Hec ab oriente flumio Eufrate,
ab occasu mari nostro in Egipto terminatur, tangens a septentrione Armeniam et
Capadociam, a meridie sinum arabicum. Situs autem porrectus in longitudinem,
in latere angustior. Habet autem in se provincias Commagenam, Fe-
niciam et Palestinam, cuius pars est Iudea, absque Sarracenis et Nabateis.
Commagena est prima provincia Syrie, notabilis Commagene urbis nuncupata, que
quondam inter metropolis habebatur. Hanc a septentrione Armenia, ab ortu
Mesopotamia, a meridie Syria, ab occasu mare magnum [illegible]. Fenix Cathmi
frater de Thebis Egiptiorum in Syriam profectus apud Sydonem regnavit, eamque
provinciam ex suo nomine Feniciam appellavit. Hec autem est Tyrus, ad quam
Ysaias loquitur. Habet autem Arabiam ab oriente, mare rubrum a meridie. Pale-
stina provincia Philistim [illegible] metropolim habuit, que nunc dicitur Ascalon,
ex qua civitate omnis terra circa regio Palestina est nuncupata. Hanc ab orien-
te mare rubrum [illegible], a meridiano latere Iudea concipitur, a septentrionali
plaga Tyrorum finibus clauditur, ab occasu Egipto limite terminatur. Capitulum lxxvii. De Iudea

Iudea ex nomine Iude est appellata, ex cuius tribu reges habuit. Hec est Palestine
regio que prius Chanaan dicta est a filio Cham, sive a x Chananeorum gentibus,
quibus expulsis eandem terram Iudei possiderunt. Huius longitudinis eius
a vico Arpha usque ad vicum Iuliade porrigitur, in quo Iudeorum Tyriorumque
communis habitatio est. Latitudo autem eius a monte Libani usque ad Tyberiadis lacum exten-
ditur. In mediis autem Iudee civitas Ierusalem est quasi umbilicus regionis
totius. Terra est variarum opum dives, frugibus fertilis, aquis illustris, opima
balsamis. Unde filii eorum gratiam estimaverunt Iudei eam promissam patribus
terram fluentem lacte et melle. Ad hanc illis deus [illegible] gratiam pollicetur.
Samaria regio Palestine ab oppido quodam nomen accepit, quod voca-
batur Samaria, civitas regalis quondam in Israel, que nunc ab Augusti
nomine Sebastia nuncupatur. Hec regio inter Iudeam et Galileam media
iacet, incipiens a vico cui nomen est [illegible] et desinens in [illegible]
to situs eius est natura consimilis nullo differens. Galilea regio
Palestine vocata est quod gignat candidiores homines quam Palesti-
na. Hec est duplex, superior et inferior, sibi invicem conexe Syrie et Fenici adheren-
tes, terra autem opima et ferax et fructibus satis fecunda. Pentapolis
regio in confinio Arabie et Palestine sita est, dicta a quinque civitatibus impiorum

que igne celesti consumpte sunt terra amplius abhominabilis aliis obruta manet
aut deserta atque combusta. Nam pro scelere incolarum de celo descendit ignis quo
regionem illam in cineres citius dissolutam cuius umbra quedam et species in
favillis et arboribus ipsis etiam adhuc manet. Nascuntur ibi poma mixtam
substantiam specie maturitatis ut edendi desiderium generant que si carpas fa-
tiscunt ac resolvuntur in cinerem fumumque exhalant quasi adhuc arderent
lxviii. De eadem (est nuncupata. Jacet autem inter Iudeam et Arabiam.

Nabathea a filio Ismahel. Biam et surgens ab Eufrate in mare rubrum
porrigitur ac pars Arabie. Egyptus que prius Aeria dicebatur ab Egipto
Danai fratre super ea regnante nomen accepit. Hec ab oriente Syrie ac mari ru-
bro iuncta ab occasu Libiam, hec contra septentrionem mare magnum a meridie vero
introrsus recedit protendens usque ad Ethiopes. Regio celi ymbribus insue-
ta et pluviarum ignara. Nilus solus eam circumfluens irrigat et inunda-
tione sua fecundat. Hec et ceteras frugibus multam partem terrarum alit ceterisque
negociorum adeo copiosa ut impleat necessariis mercibus orbem terrarum. Fines
egipti Canopia a Canope Menelai gubernatore sepulti in ea insula que
libie principium et ostium nili facit. Helinandus. Plato tradit in egipto mul-
ta a plurimis. Ysidorus. Bactria oppidum ex oriente aquilonis regione sortita est
regio nuncupata est hec a Scithico occeano et mari caspio ad occeanum orientalem
Seres in fletu nobilibus frondibus fertilem quibus vellera detrahunt quam ceteri
gentium populi vestes ad usum nostrum vendunt. Bactrine regioni primus amnis
Bactrus vocabulum dedit. Partes eius que plane sunt Paropanisi montis iugis
ambiuntur que adverse sunt rudi flumini fontibus terminantur. Reliqua includit
Oxus fluvius. Nutrit Bactria fortissimos camelos nunquam atterentes
pedem. Scitia sicut et Gotia a Magog filio Iaphet fertur cognominata. Cuius terra
oriente parte qua oceanus Sericus tenditur usque ad mare Caspium quod est
ad occasum, dehinc a meridie usque ad Caucasi iugum deducta est, cui
subiacet Hircania ab occasu habens gentes multas propter terrarum infecun-
ditatem late vagantes. Ex quibus quedam agros incolunt quedam portentuo-
se ac truces carnibus humanis et eorum sanguine vivunt. Scithie plures terre sunt
locupletes inhabitabiles tamen plures. Nam dum in plerisque locis auro et gemmis
affluat griphorum inmanitate accessus hominum rarus est. Smaragdis autem optima
hec patria est. Cyaneus quoque lapis et cristallus purissimus Scithie est. Habet et flumina
magna Phasidem, Araxen atque Araxem. Hircania dicta est a silva Hircania
que Scithie subiacet habens ab oriente mare Caspium, a meridie Armeniam, a septen-
trione Albaniam, ab occasu Hiberiam. Que silvis aspera copiosa in immanibus
feris tigribus pantherisque et pardis. lxix. De eodem (crine nascantur

Albania a colore populi nuncupata eo quod albo. Hec ab oriente sub ma-
re Caspium surgens per oram oceani septentrionalis usque ad Meotidas
paludes deserta et inculta extenditur. Huic terre canes ingentes sunt tan-
te feritatis ut tauros premant leones perimant. Armenia vocata ab Ar-
meno Iasonis Thessali comite qui amisso rege Iasone collecta multitu-
dine que passim vagabatur Armeniam cepit et ex suo nomine nuncupavit. Sita est
a monte Tauro et Caucasum inter Cappadociam usque ad Caspium mare porrecta
habens a septentrione Ceraunios montes ex quorum collibus Tigris flumen
nascitur et in quibus montibus archa post diluvium sedisse perhibetur.
Duplex autem est Armenia superior et inferior. Sicut due Pannonie. Hiberia
regio est Asie circa Pontum Armenie iuncta. Hic herbe tinctura uti-
les nascuntur. Cappadociam urbs sua nominavit. Hec in capite Syrie

Helinandus

Ysidorus

sita ab oriente armeniam tangit ab occasu asiam minorem ab aquilone mare caspium et retinet campos quos tenuere amazones a meridie vero taurum montem cui subiacet cilicia et ysauria usque ad aticum sinum qui conspectat contra insula cypri terra eius ad alias intrix et equorum alit armenta per eam fluit qui quondam lidie regna disiunxit. Asia minor ab oriente capadociam cingit ab aliis partibus undique mari clauditur. Nam a septentrione ponticum sinum habet ab occasu propontidem a meridie egeum mare habet provincias bithiniam frigiam galaciam liddiam cariam pamphiliam ysauriam lichiam atque ciliciam. lxx De provinciis Asie minoris

Bithinia in ponti exordio ad partem solis orientis adversa tracie iacet multis antea nominibus appellata. Nam prius libricia dicta deinde migdonia mox a bithinio rege bithinia nuncupata est. Ipsa est maior frigia. Nichomedia urbs inclita est ubi hannibal fugiens venenum haustu animam exspirat. Galacia dicta est a priscis gallorum gentibus a quibus extitit occupata. Nam galli in auxilio a rege bithinie evocati regnum cum eo patrata victoria diviserunt sicque deinde grecis admixti primum gallo greci nunc ex antiquo gallorum nomine galate dicuntur eorumque regio galacia nuncupatur. Frigia dicta est a frigia europis filia habet et dardania a dardano iovis filio dicta de quo omerus ait. Et huius frigii genus celesti impulit arte habet vero ex petris de corinthia civitate sumpta sic frigiam. Est autem regio ciradi superiecta ab aquilonis parte galaciam et a meridie licaonie ab oriente liddie adheret ab occidente ellesponto mari tunditur huius regio troia est quam ex suo nomine appellavit tros troianorum rex ganimedis pater. Due autem sunt frigie maior et minor maior frigia zmirnam habet minor vero ilium licaoniam. Cariam eciam flumen disterminat a frigia. Liddia sedes antiqua regnorum quam pactoli unda extulit in divicias torrentibus aureis. liddia autem a liddo rege fratre qui in provincia remansit cognominata. Coniungitur autem minori frigie ab occidente ab ortu zmirnam urbem habet quam ermes flumen tingit cuius campos pactulos et eius decurrunt arenis aureis ditissimum.

Pamphilia cilicie sociatur cuius urbes phaselis et similiter licaonia que a billa parte quibusdam galacie estimata est habet civitates xiiii. Ysauria ex situ loci prohibetur cognominata id est quod undique apta auram flatibus pateat metropolim urbem seleuciam habet. Cilicia a cilice quodam nomen traxit quem sicut fabule dicunt antiquiorem ione fuisse asseruerunt. Plurima iacet campis incipiens ab occiduo lichiam a meridie in fine cretiam a tergo montis tauri iuga haurit tigrum amnis interfluat intrinsecus urbem habet tarsum. Tirica et coriscus specus est unde croceus plurimus reperitur. Tamen vincit spiramine fragrancium odoris et colore plus auro. Licia nuncupata quod ab oriente adiuncta cilicie sit. Nam habet ab ortu ciliciam ab occasu et a meridie mare a septentrione cariam ibi est mons tymereus qui nocturnis estibus ignem exalat sicut in sicilia ethna et vesevius in campania. lxxi De europa et eius regionibus

Post asiam quippe ad europam stilum vertendum est. Europa quippe agenoris libie regis filia fuit quam iovis ab affrica raptam cretam advexit et partem eciam orbis ex eius nomine appellavit. Incipit a flumine tanay descendens usque ad occeanum per septentrionalem occeanum usque ad fines hispanie cuius pars orientalis et meridiana

a ponto consurgens tota mari magno cingitur et in insulas Gades finitur.
Prima Europe regio est Sithia inferior que a Meotidis paludibus incipiens
inter Danubium et occeanum septentrionalem usque ad Germaniam porrigitur. que
terra generaliter propter barbaras gentes quibus inhabitatur barbarica dicitur. Huius pars prima
est Alania que ad Meotidas paludes pertingit. post hanc Dacia ubi et
Gothia. deinde Germania ubi plurimam partem Suevi incolunt. Germania post
Sithiam inferiorem a Danubio inter Renum flumen et occeanum que conclusa
tingitur a septentrione occasu occeano ab ortu vero Danubio ab austro Reno
flumine dividitur. terra dives virum ac populis numerosis et immanibus. unde
et propter fecunditatem gignendorum populorum Germania dicta est et gignit aves Hyrcanias
quarum penne nocte relucent [illegible] quorum feras et uros atque
alces generat. et emittit et gemmas cristallum et sucinum callaicum quoque
viridem et ceraunium candidum. Due autem sunt Germanie. Superior iuxta septentrionalem
occeanum. Inferior circa Renum. provincie autem sunt quas Danubius a barbarico
a mediterraneum mare secludit. Prima est Mesia a messium proventu
nominata. unde et eam veteres Cereris horreum appellabant. Hec autem ab oriente ostiis
Danubii iungitur ab euro vero Tracie a meridie Macedonie ab occasu Ystrie
copulatur. post hanc Mesiam que Pannonia est inde Noricus ac frigidus
et parum fructuosus. post quam Recia fertilis frugibus. Tiras qui conscripsit Gal-
liam Belgicam [illegible] Tiras Iapheth filius nomen dedisse
perhibetur. alia a Senicia incolarum Traciam appellatam dixerunt. hinc ab ori-
ente Propontis et urbs Constantinopolitana opposita est a septentrione ubi Ystri
abscinditur a meridie Egeo mari adheret ab occasu Macedonia illi
subiacet. cuius regionem olim diversarum gentium populi incoluerunt Gothe
Sarmathe Scite et alie plurime nationes incoluerunt. ampla est enim
ideoque plurimas continet gentes. Ebrum flumen Tracia fundit
qui eciam gentes barbarorum plurimas tangit. lxxv De grecia provincia

Grecia a Greco rege dicta est qui eciam illam regionem incoluit.
Sunt autem provincie Grecie vii. quarum prima est ab occidente Dalmacia
ab inde Epirus. deinde Elladis. inde Thessalia. inde Macedonia.
inde Achaia et due in mari Creta et Cyclades. Illiricus autem generaliter
omnis Grecia est. Dalmacia a Delmi maxima eiusdem provincie civitate
traxisse nomen existimatur. Adheret autem ab oriente Macedonie a septentrione
Mesie. ab occasu Ystria terminatur. a meridie vero Adriatico sinu
clauditur. Epirus a Pirro Achillis filio dicitur. cuius pars Caonia que ante
Molossia dicta est a Molosso filio Pirri quem de Andromacha habuit.
Sed postquam occisus est Pirrus orestis insidiis Andromacham He-
lenus suscepit. Tenuitque regnum privigni qui successit Pirro a quo
Molossia dicta est pars Epiri quam Helenus postea a fratre Caone quem
in venatu per ignorantiam dicitur occidisse Caoniam nominavit quasi ad solacium
fratris extincti. Ellada dicta est a rege Ellana Deucalionis et Pirre filio
a quo et primum Greci Hellenes nuncupati sunt. Ipsa est et Attica terra
a Cranao prius dicta. a Cranao quidem Grecie indigena fuit cuius
filia Attis nomine Attica terra vocata est. Hec inter Macedoniam et Achai-
am media iacet Archadie a septentrionali parte coniuncta. Ipsa est et vera
Grecia ubi fuit Athenas civitas mater liberalium litterarum et philosophorum nutrix
qua nichil habuit Grecia clarius atque nobilius. In ea est et Marato-
nius campus opinione quondam prelii notissimus. Ellados

aut due sunt provincie boetia et peloponensus. Boetia autem dicta est ex hoc. Cum
cathmus agenoris filius europam sororem a iove raptam ex precepto
genitoris quereret nec reperiret patris iram formidans exilium elegit. Qui cum
nam bovis forte conspecte secutus vestigia amplexus est solum in quo recubu-
erat illa. Sicque locum de nomine bovis boetiam nominavit. Ibi thebas
urbem construxit in qua olim civilia bella descenderunt. Ibi nati sunt
apollo et hercules. Indidem ille thebanus cadmus. Ibi est aonia vocata a fonte
quodam appollinis et musis consecrato qui in eadem boetia est. Peloponensus
nomen suum sumpsit a pelope rege attice vocata est. lxxxiii De eodem

Thessalia a thessalo rege dicta est que ad meridianam plagam macedonie
coniuncta est cuius a tergo pieria est. Multa sunt in thessalia flumina et oppida
inter que precipue thessalonica. Ibi est et mons parnasus quondam appollini
consecratus. Thessalia patria achillis et origo lapitharum fuit. De quibus fertur
quod hii primo equos frenis domuerint. Unde et centauri dicti sunt. In thessalia
primum solidi auri facti sunt. Domandorum quoque equorum usus primum repertus
est. Macedonia in exordiis ab emathio rege emathie nomen erat. Postmodum a ma-
cedone deucalionis maternus nepos per quem est recepta principatu mutato voca-
bulum macedoniam a suo nomine dixit. Est autem confinis ab oriente egeo
mari a meridie achaie ab occasu dalmatie a septentrione mesie patria
alexandri magni a regio auri venis et argentique optima lapidem
que pirite vocant ista gignit mons olimpus in ea est que excellenti
vertice tantum attollitur ut in cacumine eius aut nubes aut venti sentian-
tur. Achaia ab acheo rege et urbs et provincia appellata est que pene insula
est. Nam absque septentrionali parte qua macedonie iungitur undique cepta est
mari ab oriente. Habet mirteum mare ab euro pe creticum a meridie ionium
ab affrica et occasu cassiopas insulas a sola septentrionali parte macedonie
vel attice terre adiungitur. Huius caput est urbs corinthus grecie decus in ysthmo
achaie. Sequitur archadia. Archadia vero sinus achaie est ut platani folium inter
ionium et egeum mare ab euro opposita. Quam archas iovis et calistone fi-
lius pelasgis in dicionem redactis ex suo nomine archadiam nuncupavit. Hec prius
est et siconia a sicione rege a quo regnum sicioniorum est dictum. Est autem
archadia fluminum magnitudine commendata. Ab eston quod lapidem qui se-
mel accensus nunquam extinguitur. Candidissime etiam merule ibi nascuntur.
lxxxiiii De ceteris provinciis cum europe rubrica

Pannonia ab alpibus appenninis dicta est quibus ab ytalia secernitur. Regio
fortis et solo leta duobus fortibus acribus fluviis dravo savoque valla-
ta est. Iungitur autem norico et retia habens ab oriente mesiam ab euro
histriam ab affrico vero alpes appenninas habens ab occasu galliam belgi-
cam a septentrione danubii fontem vel limitem qui germaniam galliam-
que secernit. Historiam hister amnis vocavit qui eius terram influit. Ipse est
danubius. Est autem histria a septentrione pannoniam. Ytalia olim a grecis populis
occupata magna grecia appellata est. Deinde a regis nomine saturnia
mox et latium dicta eo quod ibi saturnus a iove sedibus suis pulsus ibi la-
tuit. Postremo ab ytalo siculo rege ibi regnante ytalia nuncupata est. Cuius
situs longitudine amplius quam latitudine dispositus. In euro extenditur
a meridie tyrreno mari ab aquilone adriatico clauditur. Ab occasu alpium
iugis finitur. Terra omnibus in rebus pulcherrima soli fertilitate pabuli uber-
tate gratissima. Habet lacus venacum avernum atque lucrinum. Fluvios eridanum
tyberim et tepentes fontibus baias. Gignit gemmas lincurium corallium
et ligurium boa quorum serpentum lincemque feram et diomedias aves.
Ytalia et hyspania ideo hesperie dicte sunt quod grece hespere stella navigent
in ytaliam et in yspaniam que hac vero distinctione ulteriorem

ditis et significat Yspaniam que [illegible] est fine. Tuscia pars est Ytalie. Um-
bria non pars Tuscie. Umbria vero ut historie narrant ab eo dicta quod tempore aquo-
se cladis ymbribus superfuit et ob hoc Umbria greco cognominata est. In ymis
Appennini sita montis in parte Ytalie versus meridiem. Etruria pars est Ytalie
dicta quod eius fines tendebantur usque ad ripam Tyberis quasi alterius [illegible]. Et dicitur
alterius sicut alterius partis fines notantur. Rome namque fines [illegible]
Tyberis ripa tenebantur. Hec et Tuscia. Tuscia a frequencia sacrificii et thuris
dicta est, a [illegible] et [illegible] dicunt esse neptunum. Apulia
dicta est a [illegible] qua [illegible] Diomedem [illegible] condiderunt ta-
men in Brundisium quam Ethali [illegible] [illegible] atque estate [illegible]
pania provincia Ytalie [illegible] yeme [illegible] atque estate [illegible]
et sol ubi [illegible] grata temperies aer [illegible] et blandus. Capitulum lxxvi. [Adhuc de eodem]

Gallia dicta est a candore populi. Gala namque grece lac dicitur. [illegible]
montes namque et rigor celi ab ea parte solis ardorem excludunt quo fit
ut candor corporum non coloretur. Hanc ab oriente Alpium iuga tuentur,
ab occasu occeanus includit, a meridie prerupta Pyrenei, a septentrione
Reni fluenta atque Germania. Cuius inicium Belgica, finis Aquitania est. Re-
gio est gleba uberi ac pabulosa et ad usum animancium apta, fluminibus quoque
ac fontibus irrigua, circumfusa duobus magnis rivis Rodano flumine.
Belgis autem civitas Gallie a qua Belgica provincia dicta est. Cisalpina
quia citra Alpes, Transalpina id est trans Alpes, versus septentrionem [illegible]
[illegible] [illegible] Aquitania ab obliquis aquis Ligeris fluminis est
appellata qui ex plurima parte terminus eius [illegible] [illegible] cingit.

Hyspania non prius ab Ymbrio amne Ymbrie nuncupata, postea ab
Yspano Yspania cognominata est. Ipsa est et vera Esperia ab Hespero stella occi-
duali dicta. Sita est autem inter Affricam et Galliam a septentrione Pireneis montibus
clausa, a reliquis partibus undique mari conclusa, salubritate celi equalis,
omni frugum genere fecunda, gemmarum metallorumque copiis ditissima.
Influunt eam flumina magna [illegible] Betis [illegible] aurum trahens
ut Pactolus. [illegible] provincias vi. Terraconensem, Carthaginensem, Baeticam,
Galliciam, Lusitaniam et trans freta in regione Affrice Tingitaniam. Due
sunt autem Hyspanie: Citerior que in [illegible] plaga a Pireneis usque
ad Carthaginem porrigitur, ulterior que in meridiem a Celtiberis usque ad Ga-
ditanum fretum extenditur. Capitulum lxxvi. De Affrica et de regionibus eius.

Affricam autem nominatam quidam inde existimant quasi apricam quod sit
aperta celo vel soli et sine horrore frigoris. Affricam alii dicunt appel-
lari ab uno ex posteris Abrahe de Cetura qui vocatus est Affer, de quo
supra meminimus. Incipit autem a finibus Egipti pergens iuxta meridiem per
Ethiopiam usque ad Athlantem montem, a septentrionali vero parte Mediterra-
neo mari coniuncta clauditur et in Gaditano freto finitur. Habens
provincias Libiam Cirenensem, Pentapolim, Tripolim, Bizancium, Cartagi-
nem, Numidiam, Mauritaniam, Tingitaniam, circa solis ardorem Ethiopiam.
Libia Cirenensis in parte Affrice prima est a Cyrene urbe metropoli
que est in eius finibus nuncupata. Hec ab oriente Egyptus est, ab occa-
su Syrtes maiores et Trogodite, a septentrione mare Libicum, a meridie
Ethyopia et barbarorum varie naciones et solitudines inaccessibiles
que eciam basiliscos serpentes creant. Pentapolis greca lingua a v.
urbibus est nuncupata, id est a Bernice, Cirene, civitate Apolonia, Ptholo-
maida, ex quibus Ptholomaida et Bernice a regibus nominate
sunt. Est autem Pentapolis Libie Cyrenensi adiuncta et eius finibus
deputata. Tripolitana quoque provincia greci lingua sua signant
de nomine trium magnarum urbium, id est Sabrata, Leptis magna, [illegible]

hec ab oriente sirtes maiores et trogloditas a septentrione mare adria-
ticum ab occasu bizancium a meridie getulos et garamantes usque
ad occeanum ethyopicum pertendentes. Bizacena regio cuius urbes
nobilissimis oppidis nomen sortita est ex quibus una adrumetus
nominatur hec sub tripoli est patens passuum ducenta vel amplius
milia fecunda oleis et glebis ita pinguis ut iacti in semine
incrementa pene centesima fruge renascantur. Zeugis ubi car-
thago magna ipsa est et vera affrica inter bizancium et numidiam
sita a septentrione mari siculo iuncta et a meridie usque ad getulorum
regiones porrecta cuius proxima queque frugifera sunt et ulteriora be-
stiis et serpentibus plena atque onagris magnis in deserto vagan-
tibus. Getulia est affrica pars mediterranea. Numidia ab incolis
passim vagantibus sic est vocata quod nullam certam haberent sedem. Nam
lingua eorum incerte sedes et vage numidie dicuntur. Incipit autem
a flumine amsaga et in tingitanum limite desinit habens ab oriente
sirtes minores a septentrione mare quod tendit ad insulam sardiniam ab
occasu mauritaniam sitifensem a meridie ethiopum regio campis
pinguibus in autem silvestris feras educit in ardua equos et onagros
prestat eximio etiam marmore predicatur quod numidicum dicitur habet autem
urbes precipuas yppone regium et rusicada. lxxxvi capitulum de eadem

Maurum greci nigrum vocant sicut ergo gallia a candore sic ita mau-
ritaniam nigrore nomen sortita est cuius prima provincia mauri-
tania sitifensis est quam sitifi habent oppidum a quo et nomen traxisse regio
perhibetur. Mauritania vero cesariensis colonie cesaree civitas fuit et nomen
provincie ex eo datum utraque vero provincie est iuncte ab oriente numidiam habent
a septentrione mare magnum ab occasu flumen malua a meridie montem astri
xim qui distinguit inter fecundam terram et harenas iacentes usque ad occeanum.
Mauritania tingitana metropolitana huius provincie civitate vocata est. Hec
ultima affrice assurgit a montibus vii. habens ab oriente flumen malua
a septentrione fretum gaditanum ab occasu occeanum athlanticum a meridie gaulo-
lum gentes usque ad occeanum hesperium pervenientes regio gignens feras simi-
as et dracones et strutiones olim etiam elephantis plena fuit quos sola
nunc india parturit. Garamantis regionis caput garama oppidum est sita
est autem inter cirenensem et ethyopiam ubi est fons qui friget calore diei et
calet frigore noctis. Ethyopia dicta est a calore populorum quos solis vicini-
tas torret. Denique vim sideris prodit hominum color est enim ibi iugis estus.
Nam quicquid eius est sub meridiano cardine est. que circa occidentem autem montuo-
sa est harenosa in medio ad orientalem vero plagam deserta cuius situs
ab occidente athlantis montis ad orientem usque in egypti fines porri-
gitur a meridie occeano a septentrione nilo flumine clauditur. plurimas habens gen-
tes diverso vultu et monstruosa specie horribiles ferarum quoque et serpentium
referta est multitudine. illic quippe rinoceros bestia et camelopardus
basiliscus dracones ingentes ex quorum cerebro gemme extra-
huntur. Iacinctus et crisoprassus ibi reperiuntur. cinamomum ibi colligitur.
Due sunt autem ethiopie una circa ortum solis alia circa occasum in
mauritania extra tres autem partes orbis quarta est pars trans occeanum interio-
re in meridie que solis ardore incognita nobis est in cuius finibus an-
tipodes fabulose inhabitare produntur. Prima autem hyspanie. mauritania
est deinde numidia inde regio carthaginensis post quam getuliam acci-
pimus post eam ethiopiam inde loca exusta solis ardoribus.
lxxxvii. De insulis occeani quo cingitur orbis etc.

Insule dicte sunt eo quod in salo sint i. in mari ex hiis quorum notissime
et maxime quas plurimi veterum soliciti studiis indagaverunt. Notande sunt
et Britania occeani insula in tercio situs mal toto orbe diffusa notabilis
sue gentis cognominata est. hec adversa Galliarum parte ad prospectum Hyspanie sita
est. circuitus eius quadragies octies septuaginta v milia. multa et magna
flumina infra fontes calidi et metallorum copia et larga et varia gaga
tes lapis ibi plurimus et margarite. Thanatos insula occeani fre
to gallico a Britania est varia terrarum separata frugiferis campis et
gleba uberi dicta est autem Thanatos a morte serpentum quos cum ipsa nesciat
asportata inde terra quocumque gentium vecta sit angues illico perimit. Tyle
ultima est insula occeani inter septentrionalem et occidentalem plagam
ultra Britaniam a sole nomen habens quia in ea estivum solsticium sol fa
cit et continuus in ea solsticiali tempore brumalisque nox perhennis exigitur
ultra quam navigacione innuitur dici pigrum et concretum esse mare. Solis
tylos Indie insula est. ea fert palmas olivam creat vineis habun
dat. terras omnes hoc miraculo sola vincit quod quecumque in ea nascitur
arbor numquam caret foliis. ibi mons Caucasus qui maximus orbis per
petuis nivibus penetrat fronte qua soli obversus est arbores piperis
creat quas ad iuniperi similitudinem dicunt fructus eorum asseverant qui
pene ne immaturi concipiunt dicunt piper album rugosum autem nigrum et
torridum color fecit non natura trahunt de colore. Ysidorus Orcades insule
occeani intra Britaniam posite numero xxxiii quarum xx deserte sunt
xiii coluntur. Scotia eadem et Ybernia proxima Britanie insula spa
cio terrarum angustior. Sed situ fecundior hec ab Affrico in boream por
rigitur cuius partes priores in Yberniam et Cantabricum occeanum intendunt
unde et Ybernia dicta est. Scotia autem quod a Scotorum gentibus colitur appellata
illic nulla anguis avis rara apis nulla adeo ut advectos pulveres
vel lapillos inde alibi sparserit inter alvearia examina favos de
serant. Gaddis insula in fine Betice provincie sita que dividit
Europam ab Affrica in qua Herculis columpne visuntur et inde
Tirreni maris faucibus occeani estus immittitur. Est autem a continenti
terra cxx passibus divisa quam Tyri a rubro mari profecti occupan
tes lingua sua Gadir id est septam nominaverunt eo quod circumsepta sit ma
ri. nascitur in ea arbor similis palme cuius gummis inspectus vitro cera
unina gemmam reddit. lxxix ~~De eodem rubrica~~

Fortunate insule que se notabiliter signant omnia ferre bona quasi
felices et beate fructuum ubertate sua natura apte autem preciosarum poma
silvarum parturiunt fetibus vitium iuga collium vestiuntur ad herbarum
vicem messis et olus vulgo est. unde gentilium error et secularium
carmina poetarum propter soli fecunditatem easdem esse paradisum putaverunt.
Harum prima Ombrion dicitur secunda Iunoniam tertia quarta Capraria
alia Nivaria que aere nebuloso et gelido est. mox Canaria
canibus in immense magnitudinis plena omnes amnibus plene nemoro
se palmifere nucis pinee mellis copia alibique fluminibus ac pi
scibus habundantes site sunt in occeano contra levam Mauritanie
inter meridiem occasumque occidue proxime et inter se interiecto ma
ri disiuncte. Gorgodes insule sunt occeani obverse promontorio quod
vocatur Hesperaceras quas incoluere Gorgones femine aliti perni
citate hirsuto et aspero corpore et ex hiis insule cognominate. di
stant autem a continenti terra bidui navigacione. Esperidum insule

Ysidorus 2^a

Vocate sunt a civitate oppida que sunt in finibus mauritanie. Sunt in
ultra gorgodes site sub athalanteo littus in intimos sinus maris
in quarum ortis fingunt fabule draconem pervigilem aurea mala
servantem. Fertur enim ex maris estu adeo sinuosis labilibus tortuosum
ut inspicientibus quasi lapsus anguis imitetur. Crise et argire sunt
insule in indico oceano site adeo fecunde copia metallorum ut plerique
eas auream superficiem et argenteam habere prodiderunt. unde et vocabula
sortite sunt. Taprobana insula est indie subiacens ad eurum, quam
oceanus indicus in apertum patens in longitudine octingentorum lxxv
milibus passuum in latitudine dicitur xxv milibus stadiorum scinditur
amne interfluo tota margaritis repleta. Gemmis pars eius be-
stijs et elephantis repleta est. plerique ubi homines tenent homines autem
ibi grandiores ultra omnem mensuram humanam tamen omnes ... ocius
vitiores sonis nullo lingue commercio alto genti associantur. cum
negociatoribus aliis in ripam fluminis merces opponunt ac mixe complacitas
mutuant. Etas illis ultra humana fragilitate prolixa est ut inmatu-
ture pereat qui centenarius. Nulli predium sompnus annona semper
eodem tenore. Edificia humilia quamque vite ne sunt redundant
pomis tulundes et venatu amant non tigridium aut elephantorum
piscationibus delectantur. pisciumque testudinum quarum superficie domus fami-
liarum capaces operiunt. in hac autem insula dicitur in uno anno duas
esse estates et duas hiemes et bis floribus vernare locum. Tilos est
insula indie virens omni tempore folijs. hec usque oceani insule.
lxxx. De insulis maris magni scilicet mediterranei.

Iterum alie sunt insule que ab ellespontho usque ad gades in mari
magno sunt constitute. Cyprus insula a civitate cypro que in ea
est nomen accepit. ipsa est et pathon venus consecrata carpatio mari
vicina austro famosa quondam divicijs et maxime eris. Ibi prima
fuit est ingenio [illegible] pelopotiensem dicta arte quadam indigena quem
aiunt unum carretarium fuisse a quibus ipse ibi absconditus est et
nutritus. est autem insula grece ante ortum solis rotatam longissime
tractu porrecta a septentrione grecie estibus ab austro egyptus un-
dis conspersa fuit a quondam centum urbibus nobilis unde et hecatom-
polis dicta est. prima vero remis et sagittis claruit prima lit-
teris fixit equestres turmas quas docuit studium musicum abydis
dactilis in ea ceptum est capris copiosa cervis eget lupos et
vulpes aliasque ferarum noxia nunquam gignit serpens nulla ibi nulla
noctua et si advecta statim moritur. larga est a vitibus et ar-
boribus dictamnum herba in ea nascitur et alimosa que morsa
diutina famem prohibet. phalangos autem venatos gignit et lapidem
qui ydeus dactilus dicitur. Abidos insula est in europa super elespon-
tum posita angusto et periculoso mari separata et ab inde grece dicta quod sit in introitu
ellesponti maris in quo xerses pontem connavibus fecit et in greciam transiit.
Cheos insula est adiacens provincie attice in qua ypocrates medicus
natus est que ut varro testis est arte lanificij prima in ornamentum feminarum
inclaruit. lxxxi. Adhuc de eodem. Unde actinium dicas quam licet spacijs
Ciclades grecie quondam insulas longioribus a delo proiecte in gyro
circum circa delum site sunt. Nam orbem circulum greci locant quidem

non non quod morbi digessere. Sed per scopulos qui circa easdem sunt decem cicladas
putant. Iacent inter hellesponto inter egeum et melleum mare constitute circumdantur
etiam mirthreo pelago. Sunt autem omnes in longitudine liiij. tendentes a septentrione in
meridiem passuum quingenta ab oriente in occasum passuum ducenta. Inter quas est
etiam rodus. Delos est insula in medio cicladum sita et dicta delos. Ferunt
quod post diluvium quod ogigii temporibus noctem continuis mensibus novem fuisse
in umbrasse ante omnes terras radiis solis illuminata est sortitaque exinde nomen
quod prima oculis manifesta fuisset. Grece enim delon greci manifestum dicunt.
Ipsa est et ortigia eo quod ibi primum vise sunt coturnices aves quas greci
ortigias vocant. In hac insula latona enixa est appolinem et dyanam.
Delos autem et civitas dicitur et insula. Rodus cicladum prima est ab oriente
in qua rose caput dicitur esse inventum dum civitas conderetur ex quo
et urbs et insula a insula rodus est appellata. In hac inter solis colossus
fuit ereus lxx. cubitorum altitudine. Sunt et alii centum minores in
eadem insula colossi nomen ferunt. Aiunt quondam hanc insulam adeo ma-
gno terre motu concussa fuisse ut loquentibus nulla terris ingens
quorum ille colossus ruerit. Carpatos est una ex cicladibus contra
Egyptum a qua carpatium mare appellatum est notata per ... matutinam
... est inter egyptum et rodum ex hac insula dum carpa-
sie naves magne ... Cythera una est ex cycladibus apte
occidua nota quod sit ibi venus orta. Icaria est una ex cicladibus
que ycario mari nomen dedit. Hec autem saxosa et inter samum et micomum ponentibus
saxis inhospitalis est et nullis finibus portuosa dicitur. Autem ycarum artem
ferri in naufragio interisse et de ... hominis impositum nomine loco.
Kyporia dicitur ex idone natum fuisse filomenum et plutum ex philome-
no parentum genitum qui de suo nomine pon insulam et opidum appel-
lavit. Prius autem minoia dicitur. Post est dicta de qua virgilius et ni-
veam quoque paron. Gignit marmor candidissimum quod pario dicitur inter
ceteros lapides marmoribus quod pstancorem. Sed inter gemmas
nobilissimum. Chion insula sira lingua appellatur eo quod ibi mastix
gignitur siri nomen masticem chio vocant. Samo insula est in mari
egeo nata est in imo ex qua fuit sibilla samia et pittagoras sa-
mius a quo phylosophie nomen inventum est in hac insula reperta primum
fictilia vasa traduntur. Hic et vasa samia. Lxxxij Capitulum de eadem

Sardinus herculis procreatus cum magna multitudine a libia profectus sar-
diniam occupavit ex suo vocabulo insule nomen dedit. Hec in affri-
co mari facie vestigii humani tamen in oriente quam in occidente extol-
lacior prominet. Circa patens in longitudine milia c. xl. in latitu-
dine xl. In ea neque serpens gignitur neque lupus. Sed soli fugitur
animal exiguum hominibus perniciosum. Venenum quoque non nascitur in ipsa
herba per scriptores plurimos et poetas memorata apiastro simillima que
nimis rictus contrahit et quasi ridentes interimunt. Fontes hic sardinia calidos
infirmis medelam prebentes furibus cecitatem si sacramento dato oculos a-
quis eius tetigerunt. Corsice insule ex ordine incole ligures de-
derunt appellantes eam ... ducis qui gratia ... cirnea dicitur a cyrreno
herculis filio habitata dividitur a sardinia xx. milibus freto tincta li-
gustici equoris sinum aspectum ytalie. Est autem multis promontoriis
angulosa gignens letissima pabula et lapidem quem catochiten greci
vocant. Ebosus insula est hyspanie dicta. Sunt quod azonio non

procul sit quasi absconsus cum terram serpentes fugiunt sicut Syria et Colu-
braria que referta est anguibus. Baleares insule Hyspanie due sunt
Afrasia et Gymnasie in hiis primum inventus est usus fundarum quibus
lapides emittuntur. Unde et Baliares sunt idem Balin enim grece emittere
dicitur. Unde et balista quasi missa et fundibalum aliquibus balearis libera
funda. Commune est in insulis ut promineant ... et loca eorum pro-
montoria dicuntur. lxxxiiii De montibus.

Montes sunt tumores terrarum altissimi dicti quod sunt eminentes.
Quidam autem propriis nominibus vocati sunt ex quibus notandi sunt qui
opinione maxime celebrantur. Mons Caucasus ab India usque
ad Taurum porrectus pro gentium ac linguarum varietate quaqua
versum vadit diversis nominibus nuncupatur. Ubi autem ad orientem in ex-
celsiorem consurgit sublimitatem propter nivium candorem Caucasus nominatur.
Nam orientali lingua caucasum significat candidum id est densissimis
nivibus candidatum. Mons Taurus amplissimus idem vocatur Caucasus.
Libanus mons est Fenicie altissimus cuius meminerunt prophete dictus
a thure quia ibi colligitur. Cuius ea pars que est super eum ad orientalem
plagam respiciens Antilibanum appellatur id est contra Libanum. Ararat
mons Armenie in quo archam historie post diluvium sedisse testan-
tur et usque hodie ibidem lignorum eius vestigia videntur. Acrocera-
unii montes propter altitudinem fulminumque ictus vocati sunt grece enim
fulmen ceraunos dicitur. Sunt autem inter Armeniam et Hiberiam incipientes
a portis Caspiis usque ad fontem Tigridis fluminis. Hyperborei montes Sithie
dicti sunt eo quod super id est ultra eos flat boreas. Riphei montes
in capite Germanie sunt a perpetuo ventorum flatu nominati. Nam
riphen grece impetus. Olimpus est mons Macedonie precelsus
ita ut sub illo nubes esse dicantur. De quo aliquibus nubes excessit

[Comestor sta] olimpus. Comestor. Olimpus usque ad liquidum aera evadit sic
que ibi littere inscripte in pulvere per annum recepte sunt stetisse immobi-
les. Et pre nimia aeris raritate nec aves vivere possunt nec philosophi ascen-
dentes absque spongiis plenis aqua aliquantulum in mane potuerunt
quas naribus apponentes crassiorem inde aerem attrahebant. Hic mace-
[ysidorus] doniam dividit a Tracia. Ysidorus. Athos est mons Macedonie et ipse
altior montibus nubibus tantoque sublimis ut in Lemno umbra eius
protendat que ab eo lxxvi milibus separatur. Parnasus est mons
Thessalie iuxta Boeciam qui gemino vertice est erectus in celum.
Hic in duo finditur iuga Cyrra et Nysa unde et nuncupatur eo quod
in singulis iugis colebantur Apollo et Liber. Ceraunii sunt montes
Epiri a crebris dicti fulminibus grece enim fulmen ceraunos dicitur.
Appenninus mons appellatur quasi alpes penine quas Hanibal veniens
ad Ytaliam casdem alpes aperuit. Pinenalis et montes rupit
aceto. lxxxv Item de eodem rubrica. Gehenna constat autem

Ethnas ex igne et sulphure dictus est unde gehenna. Que ab ea parte qua
eurus vel affricus flat cavernas speluncas plenas sulphuris
et usque ad mare deductas habet que spelunce recipientes in se fluctus
ventum creant qui ex agitatus ignem gignit ex sulphure unde

[Solinus] est quod videtur incendium. Solinus. In Ethne vertice duo hyatus sunt cra-
teres nominati eluctatus erumpit vapor premisso prius fremitu qui
persultantes cavernarum latebras longo mugitu intra terre viscera
diu volutantur nec ante se flammarum globi attollunt quam intus spiritus

antecedant. mirum est et tunc illud mirum quod in illa fervoris pervicacia mix-
tas ignibus nives profert et licet vastis exundat incendiis apicis tamen perpetua brumalem detinet faciem ita in utroque invicta violentia est nec calor frigore mitigatur nec frigus calore dissolvitur. Quod autem in iam patria vel sicubi in Sicilia Ethnas sit initiis mons est. Ysidorus
Pyreneus et ipse a crebris fulminum ignibus nuncupatus est grece enim ignis pyr vocatur. Iste est qui inter Galliam et Hyspaniam quasi de industria in munimentum creatus. Solinus a singularitate dicitur quod omnibus Hyspanie montibus solus altior inde. Calpes est mons in finibus ultimis occeani qui dividit Europam ab Affrica quem Athlantis finem esse dicunt. Athlans frater Promethei fuit et rex Affrice fuit a quo astrologie artem dicunt prius excogitatam. Ideoque dictus est sustinuisse celum ob eruditionem igitur discipline et scientie celi nomen eius in montem Affrice derivatum est qui nunc Athlas cognominatur qui propter altitudinem suam quasi celi machinam atque astra sustentare videtur. Solinus: Athlas est mons e media harenarum consurgens vastitate eductus in viciniam lunaris circuli ultra nubila caput condit qua ad occeanum extenditur cui a se nomen dedit manat fontibus nemoribus inhorrescit rupibus asperatur squalet ieiunio humo nuda nec herbida qua Affricam contuetur felix nascentibus sponte frugibus arboribus proceris opacissimus quarum odor gravis come cupressi similes vestiuntur lanugine sericis vestibus velleribus nichil viliore. In eo latere est herba euphorbia copiosa cuius succus ad oculorum claritatem non mediocriter proficit pellit vim venenorum vertex semper nivalis saltus eius quadrupedes ac serpentes fere cum his elephanti inquietant. Ysidorus: Alpes sunt proprie montes Gallie de quibus Virgilius aerias Alpes. Nam Gallorum lingua alpes montes alti vocantur. Hec sunt enim que Ytalie murorum exhibent vicem.
Colles sunt eminentiora iuga montium quasi colla. Iuga vero montium ex eo appellata sunt quod per continuitatem sibi iungantur. Valles sunt humilia loca quasi vulsa humi et convalles depressa loca terrarum inter montes.

lxxxvi De moribus et ritibus quorundam gentium actorum

Hec de divisione terrarum ac regionum et locorum nominibus atque proprietatibus dicta sufficiant. Nunc de diversis moribus ritibus modoque vivendi quarumdam gentium barbarorum de monstruositate quorum gentibus pauca subiungamus. Jeronimus contra Jovinianum li. ii.

Quis ignorat unicuique genti non quod lex nature sed quod eis concupiscentia et copia est apud se vesci solitum? Ut Arabes ac Sarraceni et omnis heremi barbaries camelorum lacte vivit et carnibus quia horum animal ad temperiem et sterilitatem regionum facile apud eos et gignitur et nutritur. Hii nephas arbitrantur porcorum vesci carnibus. Sues enim qui glande et castaneis radicibus filicum et ordeo aliuntur aut raro apud eos inveniuntur et si inventi fuerint alimenta non habent que suppeditent. Regione septentrionales populos si ad esum camelorum compellas pro monstro hoc putabunt eorum vesci carnibus ac si lupum et corvum comedere cogantur et cetera. In Ponto et Frigia vermes albos et obesos qui nigello capite sunt et nascuntur in lignorum carie pro magnis redditibus pater familias exigit. Orientalem et Libie populus quia per desertum et calidam heremi vastitatem locustarum nubes reperiuntur locustis vesci moris est. Hoc verum esse Johannes quoque Baptista probat. Cogite Syrum et Affrum et Arabem ut vermes ponticos glutiat et eos asseret ut

agrestas nulle pecudes et lactes quaqua sunt et carnibus bene affici est
lactis viridibus vesci soleant. In egipto et palestina pro boum raritate renes
vaccarum comedit. In una provincia solus putant vitulos devorare. Unde
et Valens imperator legem dedit per orientem ne quis carnibus vitulorum
vesceretur utilitati agricultur[a]e providens et pessima indurata vulgi consuetudine
consuetudine palatibus et lactantibus vitulos consumerent. Nomades et tro
godite et parte hunnorum nova fetus semitrudis vescuntur. Carnibus porro
ex piscibus fagi gentes vivant in littore maris rubri super petras solis calore
ferventes assant pisces et solo aliunto victitant. Gaudete quadrupe
diali et inmiabiles alie gentes equorum et vulpium carnibus delectantur. Quid
loquar de aliis nationibus cum ipse adolescentulus in gallia viderim attigo
tos gentem britanica humanis vesci carnibus et cum per silvas porcorum gre
ges et armentorum pecudumque reperiunt nates et feminarum papillas solere
abscindere et has solas delicias arbitrari. lxxxvii Item diversitatis

Scotorum nacio proprias uxores non habet sed ut cuique libitum fuerit
pecudum more lasciviunt. Perse medi indi ethiopes regna non
modica et romano imperio paria cum matribus et aviis et filiabus copulantur. Massa
geite et derbites miserrimos putant qui egrotatione moriuntur
et parentes cognatos et propinquos cum ad senectutem venerint iugulatos
devorant rectius esse ducens ut a se potius quam a vermibus consumantur.
Tibareni quos dilexerunt senes suspendunt in patibulo. Hircani volu
cribus et canibus semivivos projiciunt. Caspii hyrcani bestiis mortuos sic
Capti carnibus adhuc multi subiciunt senes quod cum alexander prefectus
casanor emendare voluisset pene amisit provinciam. Solinus. Post
inundationem frondibus vellera arborum annuntiatis depectunt liquorem et
lanugines tenerum subtiliter humore domat ad obsequium licet illud
sericum nequissimum publicum dampnose vetatum admissum eo quod onere vestes
rore qua vestem primo feminis nunc etiam viris luxurie persuasit libido
seres ipsi quidem mites et inter se quietissimi alias hominum reliquorum
mortalium cetus refugiunt adeo ut ceterarum gentium gratia admittat
primo eorum fluminis mercatores transeunt ipsi in cuius ripis nullo interprete
lingue commercio. Sed rerum precio disposito oculis estimatibus sua tra
dunt non emunt nostra. Clemens libro ix. Apud seres neque meretrix
neque adultera neque fur ad iudicium ducitur neque occisus homo fertur
constellacio hominum in ministris orbis tere habitant seresque caste vivunt nec
ebrugine nec grandine nec pestilencia et malo hominum affliguntur quia
nec preter exemptio adire apud ultra feminas fas est neque cum purgaverit
carnibus in mundis nemus ibi vescitur. Sacrificia non novit sadum
iusti qui omnes sibi ipsi iudices sunt idolo non castigantur. Hominum plagas
morbida aut in mundicie propterea solum accidit Solinus. Essedones
cor ipsa dentibus lamare ac pecudum mixta carnibus dapes facti
capitum vel ossa auro munita in poculorum usum missum. Bactriano
rum prodigiis adeunt adeuntes saltem auro et argento dam
pnato melius se captura avaricia vindicaverunt lxxxviii Scotorum

Scitharum mutuus Scitarum asperior ritus et specialis moliunt pocula
tion ut Essedones. Sed inimicorum capitibus malunt amare prelia inter cum
torum amore cum illis ipsis bibunt. De viris eorum honor crescit quarum quamplures
esse apud eos probrum et haustu mutui sanguinis fedus sanciunt non suo
tantum tumulo. Sed mediocri quorum usurpata disciplina. Justinus libro ii. Scite
agrum non exercent nec domus illa aut tectum aut sedes et armenta et peco
ra semper pascentibus et per incultas solitudines errantibus uxores et liberos
secum in plaustris vehunt coriis tectis imbrium hiemisque causa quibus
pro domibus utuntur. Justicia gentis ingeniis ~~culta non legibus~~ non legibus
culta et nullum scelus apud eos furto gravius et pro quo sit munimento alimenta
sunt aurum et argentum non appetunt. Lacte et melle vivunt lane ac vestium
usus eis ignotus et quamquam continuis frigoribus urantur pellibus fe
rinis ac murinis utuntur. Hec continencia illis morum quoque iusticiam edidit
nichil alienum concupiscentibus quippe ibi divitiarum cupido est ubi et usus. Solinus
Garamantici ethiopes matrimonia privatim nesciunt. Sed omnibus in
venire vulgo licet. Inde quod filios matres tantum recognoscunt. Paterni
nominis gratia nulla reverencia est. Et quis vere patrem noverit in hac luxuria
incesta lascivientis ea propter Garamantici ethiopes inter omnes populos degeneres
habentur nec immerito quia afflicta castitatis sue disciplina successionis
noticia ritu improbo perdiderunt. Nomen ethiopum late patet. Tamen Affrica
na qua maior videtur libra plurime eorum sunt et varie nationes.
Harum una Nomades cenocephalorum lacte vivunt. Bebote longi sunt
ad pedes xii ac Zathei captos venatibus elephantos devorant. Arabes
scenite tali nomine inde dicuntur quod tectoriis succedunt nec alias domos habent
ipsa et tentoria cilicia sunt et innovant velamenta caprarum pilis texta
quia simul carnibus porcinis abstinent sane quam aliis generibus si invectum illis
fuerit moriuntur illico. Arabes longe lateque diffusi diversis et moribus et cul
tibus plurimis vivunt. Crinibus intonsis mitrata capita redimiunt. Pars
rasa mente barba quinciis student. Aliena non emunt vendunt sua.
Quippe et mari et silvis divites vivunt que nobis dextre sunt illis
sinistre. Pars earum quibus apud victus et angues edunt. Nulla velamina
tunica corporum at pro ea ossis fagi novant. Trogodite specus excavant
illis teguntur. Nullus ibi habendi amor a divitiis paupertate se abdicaverunt. Solum
variarum lapidum uno gloriantur quem exagalectem vocant. Lapidem varium diversis notis fu
2 sum ut lx colores gemmarum in parvo orbiculo eius deprehendant. Homines
isti carnibus vivunt serpentum ignarique sermonis stridunt potius quam loquuntur.
Anglie non solum colunt uxores sed feminas suas primis noctibus imperiarum
adulteriis exigunt pare mox adpetitis pudiciciam legibus stringunt severissimis.
Basarantes abstinent plurimis fugiunt quamdiu vite corpore iuncti sunt. lxxxix
Tractibus barbarum inest compertus vite eoquidam naturali. De eodem
Trapice disciplina concordant etenim admixtu voluntario dum [illegible]
ulli corporum putant ob eminentiam alias nutrire alii non contingunt. Sed beatos
ferai magis apud plures luctuosa sunt puerperia. Demumque recens natum fletu
prosequuntur. Letaque sunt funera adeo ut corruptos gaudiis prosequantur.
Feminae corporum tenuioris sunt capitis in silvis rogos defunctorum cingunt et
quod maxime in pugna capitis duxit conceptis in flammas eunt tonicae.
Corporum magnitudine omnes homines antecedunt [illegible] acie ac [illegible] visu
[illegible] post natis annosa etate [illegible] mediocri aliquo clinata
annona semper eodem tenore vices iustitie eorum fundant [illegible]

electione nec nobilitas prevalet sed suffragium universorum. Eligitur spectatus
moribus et inveterata clementia et annis gravis. Sed hoc eciam querit an liberi nulli
sint. Nam qui pater fuit eciam si in vita spectatus adiungitur, diu non admit-
titur. Et si forte dum regnat prolem sustulerit potestate privatur. Maxime hoc
custoditur ne fiat hereditarium regnum. Deinde etsi rex maxima equitate
volunt ei totum licere. xl. rectores accipit ne in causa capitis solus iudicet.
Et si eciam ipse in peccato aliquo arguitur morte multatur, non ut quis ei
manum attrectet sed consensu publico rex cum vita et facultate eciam
colloquium potestas omnium denegatur. Becnolophagi non alio quam testudinum
carne vivunt. Superficie concha faciebant casas. Solinus c. xl. de eodem
ceterum coriis piscium vestiuntur. quibus nempe est [illegible]

Indie montana pigmei tenent. Athi et regibus degunt. Pandea gens
a feminis regitur. Cui regina prima assignatur herculis filiam. Indis omnibus
promissa caesaries non fuco coeruli aut croci coloris tinctus. Populus
ingenius nullus sincerus apparatus. Preterea ut imbuant Archelai regni libris
editum et inquitur plurimorum mores dissonat. Quorum dispanissimus et
alii lineis alii laneis peplis vestiuntur. Pars nudi pars obscena tantum
amiciunt. Plurimi eciam flexibilibus libris caudati. Quidam populi adeo pre-
celsi ut elephantes velud equos facillime insultone transiliant. Plerisque
placet nec animal occidere nec carnibus vesci. Ceterum piscibus aluntur
et mari vivunt. Sunt qui proximos parentes priusquam annis aut egestu-
dine ad maciem cadant velud hostias cedunt. Deinde peremptorum
viscera epulas habent quod ibi non scelus sed pietatis loco imputant. Sunt et
qui cum invalescunt morbi procul a ceteris infecti abeunt nichil anxie
mortem expectantes. Preterea hos quos Indi et Gymnosophistas vocant a
ab ortu solis usque ad occasum contuentur oculis orbem candentissimis
sideris contuentur. In globo ignis rimantes quedam secreta harenis
et ferventibus per totum diem alternis pedibus insistunt. Jeronimus contra
Jovinianum libro i. Indi ut omnes pene barbari uxores plurimas habent.
Apud eos lex est ut uxor carissima cum defuncto marito cremetur.
Hec igitur contendunt inter se de morte viri et ambitio summa certa-
minis est testimonium castitatis digna morte decerni. Itaque victrix
in habitu ornatuque pristino iuxta cadaver defuncti accubabat amplexans
illud et osculans et suppositos ignes prudencia laude contempnens.
Puto que sic moritur secundas nuptias non requirit. Idem libro ii.
Bardesanes vir Babilonius in duo dogmata apud Indos gimno-
sophistas dividit. Quorum unum appellat Bragmanas, alterum Samaneos,
qui tante continencie sunt ut vel pomis arborum iuxta Gangen
fluvium vel publico orize vel farine alantur cibo et cum ad eos venit
adorare illos solitus sit pacemque provincie sue in eorum precibus ar-
bitrari sitam. Ambrosius libro ii de excessu fratris xxv. de eodem.

Vitiorum ferunt esse populo qui viros iubeant muliebrem
vestem induere si mortui indulgeant et quod mollem et effe-
minatum indicaverint in viro luctu deforme et cum eos qui pro
fide et religione propria perpetue in vicis atque in tenore virtutis
obitum mortis contemptus offerre debent. Mirum in alio eventus quod in se
sitam exigit expendendum sit. Jul. celsus. Britones leporem et
gallinam aut anserem gustare fas non putant. Hec tamen alunt ani-
mi voluptatisque causa. Loca sunt et temperatiora quam in Gallia remis-
sioribus frigoribus, meliores plurimique frumenta non serunt sed lacte

Margin: Jero. contra Jov. li. i. — Idem lib. ii. — Jul. celsus

Et hyberne viuunt pellibus vestiuntur. Aticos vero gens britanni ultro hu-
manis carnibus vesci... rubeo colore atque horridiores sunt in lingua asperi capillos
hi sunt promisso atque summa parte retro rasa post caput et labrum superius
sperant sunt demi duodecimque vel sexcies quibus et maiores fient cum filiis
putres quam tu libros. Hec qui sunt nati corporum hui liberi quorum corpus
longo quoque deducta est. Helinandus libro vii. Xenophon in libro de vita Helynandus li. vii.
tyri polenta et cardamo et sale tum aque puris asserit victitare.
valerius li. ii. Valerius libro ii. Perse vero assignant liberos suos summa vii annos imple-
uerint quo puerilorum actissimorum amore annis sustineant. Josephus contra Josephus contra jo. li. ii.
Jo. libro ii. Lege et paruo ut annis latte vestitur. Impellere si naues
precessa ut maduet ... singulis pene in egipto animales singulas
bestias et monstra venerantur. Quicquid coluit quod innolabile et sacrum
putant hii et urbes quorum apud eos ex animalium vocabulo nuncupant. Leon-
to ... busiris ... quod ... et ut sacrum quales semper
egiptus recepissent nuper ab adriano amasio urbis corum antinous appellata
est ... quod non solum in... et in quinque et in omni
figuratione vnaque gens suo vitio expectationibus ... et ... picture
legem qua didicit. Ysidorus libro xi. De ... monstruosis gentibus xcij.

Sicut autem in singulis gentibus quedam monstra sunt hominum ita in uni-
uerso genere humano quedam monstra sunt gentium ut gigantes cynocepha-
li cyclopes. Gygantes dicuntur iuxta grece simonis ethimologiam quos illi
gegenas id est terrigenas existimant eo quod eos fabulose parens terra immensa
mole et similes sibi genuerit. Ge enim terra appellatur, genos genus. Licet
terre filios uulgus vocet quorum genus incertum est. Falso autem opinantur
quidam imperiti de scripturis sanctis preuaricatores angelos cum filiabus homi-
num ante diluuium concubuisse et exinde natos gigantes id est nimium grandes
et fortes viros de quibus terra completa est. Glosa super gen. Gigantes glo. super gen.
homines potentes in immanes corporibus viribus inconditi moribus. Ysidorus ysidorus
Cynocephali vocantur eo quod canina capita habeant quosque ipse latratus
magis bestias quam homines confitetur. Hii in india nascuntur. Cyclopes
eadem india gignit. Et dictos cyclopes eo quod unum habere oculum in fronte me-
dia perhibentur. Hii et agriophagite nuncupantur propter quod solas ferarum
carnes edunt. Blemmyas in libia credunt truncos sine capite nasci et
os et oculos habere in pectore. Alios sine ceruicibus gigni oculos habentes in humeris.
In ultimis autem orientis monstruose gentium facies scribuntur. Alie sine naribus
equali totius oris planicie informes habentes vultus. Alie labro subteriori
adeo prominenti ut in solis ardoribus totam ex eo faciem contegant dor-
mientes. Aliis concreta ora esse modico tantum foramine calamis auene
pastus haurientes. Non nulli sine linguis esse dicuntur inuicem
pro sermonibus utentes nutu sive motu. Panothios apud scythiam es-
se ferunt tam diffusa magnitudine aurium ut omne corpus ex eis contegant.
Pan enim grece omne, othia aures dicuntur. Artabatite in ethiopia proni ut
pecora ambulare dicuntur, quadragesimum annum nullus supergreditur.
Satiri homuncioni sunt aduncis naribus cornua in frontibus et
caprarum pedibus similes. Qualem in solitudine antonius sanctus vidit
qui etiam interrogatus servo dei respondisse fertur dicens mortalis ego
sum unus ex accolis heremi quos vario errore delusa gentilitas
faunos satirosque et incubos colit. Dicuntur quidam et siluestres homines
quos nonnulli fatuos ficarios vocant. Sciopodum gens fertur

in ethiopia singulis cruribus et celeritate mirabili quos inde sciopodas greci
vocant eo quod estiuo tempore resupini iacentes pedum suorum magni-
tudine adumbrentur. Antipodes in libia plantas versas habent post crura
et octonos digitos in plantis. Ippodes in scithia sunt humana formam
et equinos pedes habentes. [xciiii Ysidorus] Hi nuncupantur xii pedum sta-
Item in india ferunt esse gentes que macro- ... habentes ... et macrobii?
ti macrobii a greci longum dicunt. Est et gens ibi statura cubitalis quas
greci a cubito pigmeos vocant. Sequitur diximus hi montana in-
die tenent quibus est vicinus oceanus. Perhibent eum in eadem india gentem
feminarum esse que quinquennes concipiunt et octauum vite annum non excedit.
Solinus. Arimaspi gens est ... porta ... gens ultra
hos et ripheum iugum regio est assiduis obsessa nivibus. Himantopo-
des flexis nisibus crurium repunt potius quam incedunt et pergendi usum lap-
su magis destinant quam gressu. Apolonides perhibent in scitia feminas
nasci que bithie vocantur has in oculis pupillas geminas habere et
perimere visu si forte irate aspexerint. Hee sunt et in sardinia. Megas-
thenes per diversos indie montes esse scribit nationes capitibus caninis
armatas unguibus amictas vestitu tergorum ad sermonem humanum
nulla voce sed latratibus tantum sonantes rictibusque. Apud thesiam legi-
quasdam feminas semel parere natosque canos illico fieri esse. Contra-
rium gentem alteram que iuventa cana sit in senectute nigrescat
ultra eam ... per thamentes legimus monoculos que ibi na-
sci singulis cruribus et singulari pernicitate qui ubi defendi se velint a ca-
lore resupinati plantarum suarum magnitudine inumbrentur. Gangis
fontem qui accolunt nullius ad escam operis indigent odore pomorum
vivunt silvestrium longius quod pergentes eadem illa in presidium gerunt
ut olfactu alantur. Quod si deteriorem forte spiritum traxerint ... mor-
tuum est. Perhibent et gentem esse feminarum que quinquennes concipiant
sed ultra octauum annum vivendi spacium non protrahunt. Sunt qui
cervicibus carent et in humeris habent oculos sunt cum plures corpore
hirsutis dentibus stridore terrifico. Apud eos illos quibus adimme-
diti domum ... cura et multe uxores in ... unius ... viri coeunt ...
... mariti decesserit apud gravissimos iudices sua quisque de meritis
agunt causam et que efficaciorem ... iudicatum ... palmam
acceperit primum ut arbitrio suo ascendat rogum coniugis et supremis
eius se ... det ... ... ... inmanant [xciiii Ysidorus]
De fabulosis portentis. Fabulosa portenta que non sunt. Sed ficta
Dicuntur aut talia homines in causis rerum conceptantur ut Gerionem
hispanie regem triplici forma proditum fuit. Nam tres fratres
tante concordie ut in tribus corporibus quasi una anima esset. Gorgones
quoque meretrices crinitas serpentibus que aspicientes convertebant in lapi-
des habentes unum oculum quo invicem utebantur. Fuerunt enim tres so-
rores unius pulcritudinis quasi unius oculi que ita spectatores suos
stupescere faciebant ut versos eas putarent in lapides. Syrenas
tres fingunt fuisse ex parte virgines et ex parte volucres habentes alas
et ungulas quarum una voce altera tibiis tertia lira canebant
que illectos navigantes sub cantu in naufragium trahebant.
Secundum veritatem meretrices fuerunt que transeuntes deducebant ad ege-
statem. Hee ficte sunt inferre naufragium. Alas autem habuisse et

Solinus

Solinus

ungulas quia amor et volat et vulnerat. Quae inde in fluctibus quasi versasse dicuntur quia fluctus venerem creavit. Scillam quoque ferunt feminam capitibus succinctam caninis cum latratibus magnis propter fretum Sicili maris, in quo navigantes verticibus in se concurrentium undarum exterriti latrare existimabant undas quas sorbentis aestus vorago collidit. Fingunt et monstra quaedam irrationalium animantium ut Cerberum inferorum canem tria capita habentem, significantes per eum tres aetates per quas mors hominem devorat, id est infanciam, iuventutem, senectutem. Quem quidam ideo dictum Cerberum putant quasi creoboros, id est carnem vorans. Dicunt et ydram serpentem cum ix capitibus quae Latine excetra dicitur, quod uno caeso tria capita excrescebant. Sed ydram constat locum fuisse evomentem aquas vastantem vicinam civitatem, in quo uno meatu clauso multi erumpebant. Quod Hercules videns loca ipsa exussit et sic aquae clausit meatus. Nam ydra ab aqua dicta est. Huius mentionem facit Ambrosius in similitudine haeresum dicens: Haeresis enim velud quaedam ydra fabularum vulneribus suis crevit et dum saepe reciditur pullulavit, igni debita in incendioque peritura. Fingunt et chimeram triformem bestiam, ore leonis, posterioribus partibus draconis, media caprae, volventis igne. Quam quidam physiologi non animal sed Siciliae montem esse aiunt, et quibusdam locis leones et capreas nutrientem, quibusdam ardentem, quibusdam plenum serpentibus. Hunc Bellorofons habitabilem fecit, unde chimeram dicitur occidisse. Centauris autem species vocabulum indidit, id est hominum equis mixtum, quos quidam fuisse equites Thessalorum dicunt. Sed pro eo quod discurrentes in bello velud unum corpus equorum et hominum viderentur, inde centauros fictos asseruerunt. Porro minocentaurum nomen sumpsisse ex tauro et homine, qualem bestiam dicunt fabulose in labyrintho inclusam fuisse. De qua Ovidius: Semibovemque virum semivirumque bovem. Onocentaurum autem vocari eo quod media hominis species media asini esse dicatur, sicut et yppocentaurus quod equorum hominumque in eis natura coniuncta fuisse putatur. xcv. De transformatis

Scribuntur autem et quaedam monstruose hominum transformationes et commutationes in bestias, sicut de illa maga famosissima Circe quae socios quoque Ulixis mutasse fertur in bestias, et de Arcadibus qui sorte ducti transnatabant quoddam stagnum atque ibi convertebantur in lupos. Nam et Diomedis socios in volucres fuisse conversos non fabuloso mendacio sed hystorica affirmatione confirmant. Sed et quidam asserunt strigas ex hominibus fieri. Ad multa namque latentia figurae soldatorum mutantur sive magicis cantibus seu herbarum veneficio totis corporibus in feras transeunt. Sic quaedam naturaliter plerumque commutationem recipiunt et corrupta in diversas species transformantur, sicut de vitulorum carnibus putridis apes, sicut de equis scarabei, de mulis locustae, de cancris scorpiones. Ovidius: Concava litori si demas brachia cancro, scorpius exibit caudaque minabitur unca. Solinus. Neuri ut accepimus statis temporibus in lupos transfigurantur. Deinde spacio peracto quod huic sorti attributum est in pristinam faciem vertuntur. Populis istis deus Mars est, pro simulacris enses colunt, homines victimas habent, ossibus adolent ignes focorum. Gelonis adhaerent proximi, de hostium cutibus et sibi indumenta faciunt et equis suis tegmina. Helinandus li. xiii. Meminimus adolescentuli audisse a nostris provinciis narrari quod in territorio Belvacensi quendam rusticum qui dum uxor eius lavaret ei caput quosdam articulos

Solinus

Helinandus li. xiii.

marum quam pro se deponit. opinio autem minus vulgata est ut lupu
illum pro dea fecerint ferale transformari quam dicit opinio pellem vomitu detectorum
quem inhesisse ut affirmata est. Idem libro viij^o. Feminines autem
in latine nichil aliud sunt quam turbulentes umbre vel dicam dampnatorum
vel nequissimorum et in inundorum spiritum quarum ut teste ydumeo dicitur et
fieri crudelos et mangulis gaudere tenebrosis. Ex harum siquidem inuti
lis signo tenuis opposito ut similius evangelizat. Actor xxxj. De scitis regibus
et regni scitharum. Ac varietate generis scriptum. Aut ad historias

Harum de divisione terrarum revertamur. Phaleth tunc erat annorum xxx. ge
nuit reu vel ragau anno scilicet etatis sue c^o xxxj^o mundi vero dc^o
octo^o lxxxviij^o. Sub ragau regnum scitarum exortum est quod licet antiquissimum
sit inter iiij tamen principalia regna computatur quia barbarorum fuit.
Iustinus libro ij^o. Hii scitarum parthos et bactranos femine vero ama
zonum regna condiderunt. Inter scitas et egiptios diu contentio de generis anti
quitate fuit. Scithe antiquiores visi sunt. Primum eis bellum intulit
Vexoris rex egipti qui cum fugam egiptum occupasset et eos pal
ludes prohibuissent. Inde reversi asiam domuerunt modico tributo im
posito magis in titulum imperij quam in premium victorie. xv annis pacandam
de asie dimorati ab uxoribus revocantur. Hiis asia per m^le et d annos
vectigalis fuit. Finemque tributi pendendi nunquam imposuit. Medio autem
tempore duo reges iuvenes Silion et Scolopitus domo pulsi factione
optimatum ingentem iuventutem secum traxerunt et in capadocie horis iuxta
amnem termodoontem considere ubi occupatis themiscyriis campis multos
annos spoliatis finitimis conspiratione populorum per insidias trucidantur.
Quorum uxores arma sumentes viros qui domi remanserant interfi
ciunt. Tunc armis pace quesita finitimorum concubitus dicunt mares
qui nascebantur interficiunt, virgines nutriunt quas non lanificio sed
armis, equis et venationibus assuefaciunt inustis infancie dextre
nobis mammis ne sagittarum ictus impediretur. Hiis due fuere regine
Marthesia et Lampedo strictissimi limites defendentes marthe se genitas
predicantes maiore parte europe subiecta asiam occupavit. Ephesum vel
tiam aliis urbibus conditis partem exercitus cum ingenti preda domum mit
tunt reliqui ad tuendam asiam remanserunt que cum marthesia concur
su barbarorum interficiuntur. Cui successit orithia filia cum preter singula
rem belli scientiam eximia servate usque in finem virginitatis admi
rato fuit. Actor xxxvij. De ortu saruth et regni egiptiorum.

REu vero qui et ragau tunc erat annorum xxxij genuit saruth
anno scilicet etatis c^o xxxij^o mundi vero dc^o octoc^o xix. Sub hoc ortum
est regnum egipti quod duravit usque ad octavianum augustum non tamen conti
nue. Sed factis quibusdam interrupcionibus. Et primo regnavit zoues
Cronica Eusebii. Porro ante nativitatem abrahe regnaverunt egipcijs
thebei annis cxc. Deinde pastores qui sunt phenices annis ciij. Deinde
post hos xvij dyaspolitanorum dinastia. Primus regnavit amosis annis xxv
et cepit anno xliij ducatus ioseph. Secundus chebron annis xiij. Tercius
amenoses xxi. Quartus mefres xij. Quintus misphar(a)motosis xxvj.
Sextus themosis ix. Septimus amenophis xxxi. Octavus horus
xxxviij. ix^us acencris xij. x^us athoris vij. xi^us cencres xviij. xij^us
acherres viij. xiij^us alius acherres xv. xiiij^us armagis qui et
danaus v. xv^us ramesses qui egyptus lxviij. xvi^us amenophes
xl. post hos xvij dinastiam egipti imperatore suo vti ceperunt quorum
primus sethus annis lv regnavit. Secundus rampses lxvj. iij^us amenoph

Iustinus libro ij

Cronica Eusebii

phes xl. iiii. agamenemnes xxv. vg theotores vii. post quos ipsi sequitur
xx. dinastia diospolitanorum qui imperauit eis diospolitani annis clxxvij.
xx. aut dinastia regnauit semedis annis xxvj. psensennes xli. Ne
phercheres iiij. amenophes ix. osocor vi. psinaches ix. psusennes xxx.
v. xxij. dinastia susothus regnauit annis xxi. osorthon xv. takelothis
xiij. xxiij. dinastia petubastes annis xxv. osorthon ix. psammis
x. post xxiiij. dinastia bocchoris qui egiptijs iura constituit sub quo
agnus locutus est regnauit annis xliij. xxv. sabacon ethiops ~~xij annis~~
annis xij. sebichus xij. tarachus ethiops xx. iures ethiops xij. stephi
natis vij. necepses vij. Nechao viij. psametichus xliiij. Nechao ij.
qui et necopsus vi. psamites qui et psammeticus xij. vaphres xx
v. amasis xlij. quibus completis obtinuit egiptum cambises qui et na
buchodonosor . . . persarum anno v. imperij sui et sic finitum est regnum
egiptiorum usque ad tempus artaxersis qui et assuerus Rubrum De ortu
nachor et regni assiriorum genuit nachor anno sue etatis lxx.

Saruch eo etatis annorum lxxx. c^o xxiij^o mundi uero ab origine ii^m. lxx.
sub quo orta sunt duo regna scilicet assiriorum et siconiorum belo regna
bo illic regnantibus ut ait beda maximus suis posuit imperio. eusebius
anno scilicet primo abrahe qui fuit a diluuio ccc. mundi uero iii^m. cc.
xlviij. Ninus rex assiriorum ninus filius beli regnauit annis lij.
et demum ipse regnauit annis x. regnauit n. annis lij. quorum xlij. natus
est abraham post quem modum regnauit semiramis uxor nini annis xlij.
Zaroes zames filius nini et semiradis annis xxxviij. Arius
annis xxx. aralius xl. xerses xxx. armametres xxxviij. viij.
belochus xxxv. xij. baleus lij. x. altades xxxij. xij. mamitus
xxx. xiij. manchaleus xxx. xiij. sferus xx. xiiij. mamilus
xxx. xv. sparetus xl. xvj. ascatades xl. xvij. amintes xlv.
xviij. belocus xxv. xix. belles paris xxx. xx. lampridis xxxij.
xxi. sosares xx. xxij. lampetes xxx. xxiij. panias xlv.
sosarinus xix. xxv. mitreus xxvij. xxvj. tautanes xxxij. xxvij.
teuteus xl. xxviij. thineus xxx. xxix. dercilus xl. xxx. eu
pales xxxviij. xxxi. laostenes xlv. xxxij. phiriades xxx. xx
xiij. offrateus xx. xxxiiij. offratene l. xxxv. acrazapes xlij. xxx
vj. sardanapallus xx. quem arbatus medijs imperio assiriorum
destructo regnum transtulit in medios scilicet iii. anno azarie regis iude
et computantur omnes anni regni assiriorum a primo anno nini usque ad istum
mille ccc^o xl. Rubrum De ortu regni siconiorum.

Regnum uero siconiorum quod etiam sub nachor fuit initium durauit
usque ad annum heli sacerdotis xxix. et fuerunt reges xxvj. a primo egialeo
usque ad ultimum zeusippum scilicet m^o. Egialeus regnauit annis lij. europs
xlv. telchim l. apis xxv. a quo apia que prius egialia
thelchion uel athion lij. egiorus uel egirdus xxxiiij. turimacus
xlv. leucippus uel leuippus liij. mesapus uel messapus xlvij. Era
thus uel erastus xlvi. plemnis uel plemnus uel plemnatus xlviij. or
topolis lxiij. marathis uel marathius xxx. marathus xx. ethireus
lv. Corax uel corax xxx. Epopeus uel apeus xxxv. laomedon xl.
sicion xlv. a quo sicionia polibus xl. Inachus xlij. festus viij. uel
viij. adrastus iiii. polisides xxxi. pelagus xx. zeusippus xxxi. uel
xxxij. Et hii anni omnes simul faciunt dccc. et xlij. uel duos minus
post discessum uero festi et zeusippi post hos constituti sunt sacerdotes
carini officio prefuerunt per annos xxxiij. sicut legitur in cronicis

Auctor. De ortu thare et fine secunde etatis. Secunde etatis sunt anni ccc. xxij.
Nachor cum esset annorum xxix genuit tharam. mundi lvi^o dcc
lxxxviij. In thare terminatur secunda etas que cum usque ad ortum abrahe computetur. i. usque ad annum thare lxx. continet annos cc. xcij. secunda autem fuit
in dc. lvi. secundum ab initio mundi usque ad ortum abrahe fluxerunt anni m.
dcccc. xlviij. et secundum septuaginta interpretes veritatem hebraicam secundum lxx longe plures.
Orosius in prefatione libri de ormesta mundi. Ab adam vero usque ad ni-
num regem quando natus est abraham fuerunt anni iij m clxxxiiij qui ab omnibus
hystoriographis vel omissi vel ignorati sunt. ab nino autem vel abraham
usque ad nativitatem christi sub augusto anni ij m xv. in quibus actores et
scriptores inter se omnia ocia negociaque tenuerunt. Auctor. De hiis autem
generationibus alii clarius nichil. i. fuit. Nona generatione nati sunt gigantes
immensis corporibus editi ad usum quos divina providencia diluvium
eduxit. x. generatione xij. vero generatione acceperunt homines preceptum dei ne
carnes comederent post annum diluvii. xiij. generatione medicus
cuius filiis noe primi facies in iniuriam posteritati sue cum maledicto in
eorum posteritatem induxit. xiiij. generatione propter cum maledictam progeniem propter
artem magicam primus aram statuit demonibus honorem sanguinis litabat
xv. generatione homines ydolum statuentes adorauerunt usque ad quod tempus
data divinitus hebreorum lingua tenuit monarchiam. xvi. unusquisque
sortis sue locum proprium notabili appellatione signavit. xvij. apud babilonem
primus regnavit nembroth et turrim construxit ibi invenit ad primus cum
se igne colere docuit. xviij. urbes ninivite facte sunt primum instituti
damna et iudices et leges et scripture templa constructa et principes gentium
tamquam dii adorantur. xix. posti cham ipsos filios consecrantes quos
in occidentalibus partibus sorte susceperant omnes qui in eodem terre sortiti
fuerant in hiis circumstantes et possederunt et usque ad persidem fugauerunt et in
locum eorum successerunt. xx. ob magni timoris causa moriens ipsa filius
eius prior defunctus est. Ex gen. apocripha. Tunc ceperunt homines
inspiciendo magice in choamnie ymaginari excogitaverunt et divinationes fa-
cere et filios suos et filias suas traducere per ignem. Auctor. De or-
tu abrahe et de initio iij etatis et de zoroastre. In quo tercia etas fuit.
Thare igitur cum esset lxx annorum genuit abraham. initium Eusebius
in cronica. Anno xlij. abrahe ninus condidit civitatem niniven in
assiriorum regione qua hebrei vocant niniven. Anno regni sui xlix
Comestor. Iudicibus fuerunt bely nembrothidis rex babilonis tenuit
assiriam. Sed parum obtinuit ipsam quo mortuo filius eius ninus
totam obtinuit assiriam et civitatem niniven quam caput regni esse voluit
tum dicitur ampliatur et a suo nomine niniven dixit. Iud. quod
quidam hystorie dicunt regnum assiriorum cepisse a belo quod viij
computato ad initium alii dicunt cepisse a nino quod viij computato ad re-
gni amplicationem. Ninus vicit cham qui adhuc vivebat et re-
gnabat in bactria et dicebatur zoroastres inventor magice artis
qui et vij. liberales artes scripsit et v. columpnis scripsit septem eneis
et vij. lateris contra utrumque iudicium ignis et aque diluvium. Ninus
vero libros eius combussit. Ex libro clementis iiij. Cham filius noe
filio suo scilicet misraim egyptiorum et babiloniorum et persarum ducit
gentes male ~~[illegible]~~ compertam magice artis tradidit disciplinam


auctor

Ex gen. apocrifa

Eusebius in cronica

comestor

Ex li^o clement. iiij.

hunc gentes que tunc erant zoroastrem appellaverunt cuius nomine li-
bri [illegible] plurimi. Hic hic volens apud homines videri deus multo
et frequenter astra mentiens velud scintillas quasdam ex stellis produce-
bat ut rudes in stuporem miraculi traherent. Tandem ab ipso demone
quem importunius frequentabat succensus est. Tunc construxerunt sepulchrum
tanquam amico dei vehiculo fulminis ad celum sublevato. Hic etiam
nomen post mortem sortitus est zoroastres tanquam vivens astrum.
[Helinandus] **Helinandus.** De ~~[illegible]~~ zoroastre scribitur apud quosdam quod moses est visu ab
ipso condita indiciis voluminum eius declarantur. Quorum quo libros
eius cepit apud eum omnes libros eius combussisse legitur. De
eodem zoroastre dixit solinus quod mox ut natus est riserit.
[Augustinus de civitate dei libro xx] **Augustinus de civitate dei libro XX.** Eius autem non exhorreat et mori
eligat si proponatur aut mors perpetienda aut rursus infantia. Que
cum non discunt a fletu ordiuntur. Hanc lucem quod malorum ingressa sit
nescientes prophetat quodammodo. Solum qui natus est ferunt risisse zoroa-
strem. Nec illi aliquid boni ei monstruosus risus ille portendit. Nam legitur ma-
gicarum artium inventor a nino rege assiriorum cum esset ille bactrianorum
bello superatus est. **Cap. De ortu ydolatrie sub nino rubrica.**

Ab eodem nino orta sunt ydola. Nam hic mox mortuo belo ninus
in solatium doloris ymaginem patris fecit sibi cui tantam exhibebat
reverentiam ut a quibuslibet reis qui ad eam confugissent parceret. Proinde
homines deinceps cum divinos honores ymagini cepissent impendere
hunc exemplum plurimi carorum suorum mortuis ymagines dedicantes ipso
ab ydolo beli orta traxerunt originem sic ab eius nomine generale nomen
sunt ydolorum sicut in belus deus est a assiriis sic ytalie nationes
pro ydiomata sue lingue depromunt alie bel alie beal alie bal
alie baalim et nomina specificantes alie belfegor alie beelzebub dicunt.
[Ysidorus libro ethimologiarum viii] **Ysidorus in libro ethimologiarum VIII.** Quos igitur pagani deos asserunt homines
olim fuisse produntur et pro uniuscuiusque vita vel meritis coli apud suos
post mortem ceperunt ut apud egyptum ysis apud cretam iovis apud
mauros iuba apud latinos faunus apud romanos quirinus. Eodem
modo apud athenas minerva apud samum iuno apud paphos ve-
nus apud lemnos vulcanus apud naxos liber apud delos apollo. Quorum
et laudibus accesserunt et poete et compositis carminibus in
celum eos sustulerunt. [Actor] **Actor.** Ut autem in libro sapientie legitur adyma-
ginem huius cultum provocaverunt honores ea affectu circa morientes
timor adulatio circa reges diligentia artificum in sculpendo et de-
pingendo ymagines. **Clemens in itinerario petri libro I.** Refert quod egyptiorum [Clemens in itinerario petri]
qui de celesti cursu rationem [illegible] sibi visi sunt cepisse demone
sensus eorum obsidente. Nichilominus quemcumque non in dictis subie-
cerunt. Nam alii bovem colunt alii hircum alii serpentem piscem quorum
et cephas et cloacas aut strepitum ventris quemlibet esse docuerunt
hudos et alia innumera que pudet nominare. **Tullius V libro de natura deorum.** [Tullius V libro de natura deorum]
Egyptii autem nullam beluam nisi ob aliquam utilitatem quam ex ea caperent consecra-
verunt. [Clemens libro I] **Clemens libro I.** Itaque ceteris omnibus errantibus abraham
cum esset astrologus ex ratione et ordine stellarum potuit cognoscere condi-
torem eiusque providentia intellexit cuncta moderari. Unde et angelus ei presens
apparens plenius eum de hiis que sentire cepit edocuit. **Hinc Justinus
libro I. de nino filio nini et eius matre semiramide.**

Mortuus est autem Ninus relicto filio impubere Ninia cuius uxor Semira-
mis que se pro uxore Nini filium simulavit persimilia plurimum utriusque
statura mediocris fuit et vox gracilis forma similis. Igitur brachia et crura
calciamentis caput tiara tegit et eodem ornatu populum vestiri iubet quem morem
vestis gens illa exinde tenet. Post quam puer creditus est et res magnas
gessit que sic patet: Asiam tenuit, post inundacionem aggeres construxit
(valerius maximus) plurimas, Babilonie muros instauravit. Valerius maximus. Semiramis
cum ei circa cultum capitis sui occupate nunciatum esset Babiloniam defecisse
altera parte crinium adhuc soluta ad eam expugnandam cucurrit nec prius
decorem capillorum in ordine quam tantam urbem in potestate redegit. Statua
(orosius libro 1) eius ibi posita est in ipso habitu. Orosius libro 1o. Semiramis libidine
ardens sanguine siciens cum omnes quos concubitu oblectasset occidisset tandem
filio flagiciose concepto impie exposito incestu cognito privata ignominiam
publico scelere obtexit. Precepit enim ut inter parentes et filios nulla delata
(Justinus libro 1) reverencia nature de coniugiis appetendis cui libitum esset licitum fieret. Justinus
libro 1o. Semiramis cum filii concubitum petisset ab eodem interfecta est
cum xxx annis post Ninum regnasset. Ninias autem tamquam mutato sexu
cum matre mutasset raro a viris visus in feminarum turba consenuit. Poste-
ri eius id exemplum secuti responsa gentibus per internuncios dabant. Liij. De pere-
grinacione abrahe et eius prelio et de melchisedech. auctor.

Abraham cum esset annorum lxxv ad imperium domini relicta patria et terra
acceptaque promissione seminis et terre possidende venit in terram Chanaan
et habitavit in Damasco. Illic ingruescente fame descendit in Egyptum
timensque mortem propter Egipciorum libidinem et Sarre pulchritudinem dixit eam
esse sibi sororem et tacuit uxorem ut se a morte eriperet et illius
pudiciciam deo committeret. Verum et illa in domo pharaonis sublata dum appeti-
tur desiderium eius egritudine et tumultu causarum cassatur sacerdotes cognita
causa per dei providenciam evasere. Postea Abraham egressus dives in
aere et famulis et iumentis partitaque terra cum Loth ex occasione ei concessa per
pastores qui rixabantur. Postquam autem habitaret in valle Mambre au-
dita victoria iiii regum de Sodomitis irruit super eos cum expeditis
suis cccxviii vernaculis et Loth pluribusque et totam predam reduxit. Quam
gratis restituens nichil inde sibi pro victoria retinere acquievit. Cui sacerdos
dei Melchisedech occurrens panem et vinum ei in ministerio obtulit signans
scilicet Aaron sacerdotem legis vel etiam Christum summum et verum sacerdotem ex eo nasci-
turum qui pro nobis seipsum obtulit. Ipse quoque Melchisedech typum Christi pre-
tendit qui carnem suam et sanguinem in specie panis et vini discipulis dedit.
Quem et Abraham in typo Christi benedixit. Et Abraham ei decimas omnium spoliorum
obtulit et hic primo decime leguntur date, ab Abel vero primicie. Hunc
Melchisedech aiunt Hebrei Sem primogenitum Noe fuisse et omnes primo-
genitos ante usque ad Aaron sacerdotes extitisse qui et in conviviis et
oblacionibus populo benedicebant et primogenita habebant, id est dignitates quasdam
ad primogenitos pertinentes, scilicet vestem sacerdotalem qua induebantur cum quasi ce-
lebs pontifex sacrificia deo offerebat et quod finalem benediccionem
a patre recepturus erat. Ipse etiam in sollempnitatibus et conviviis ut dominus
ceteris in moribus benedicebat et in ferculis duplicem ceterorum porcionem recipiebat.
Traditur etiam quod in divisione hereditatis similiter duplum accipiebat.
Ab hac quoque victoria quam dicta pro remissione captivorum traditur
iubileum habuisse inicium. Abraham pro inflammacione sacrificii divinitus

signo accepto de promissione adimplenda. Primo quidem suscepit filium de an-
cilla postea vero certam promissionem seminis de libera. mutatione quoque sui nominis
et caracterem circumcisionis. Cap. L. De signo exhibite promissionis et causa institu-
Huius instituende multiplex fuit causa sicut per ordinem. de circumcisione
Primo ut mandati obedientia placeret Abraham deo cuius prevaricatione displicu-
erat Adam. Item ut hoc signo dei populus distingueretur a ceteris nationibus.
Item ut in eo membro circumcideretur quo libido dominari solet impudiciciam
sibi recidendam esse cognosceret. Item ut esset insignum magne fidei patris
ad imitandum filiis. Item ut esset signum federis et amoris inter Abraham
vel semen eius et deum sicut stola xpi inter nos et ipsum. Item ut esset
eis insignum originalis peccati sicut canticum latini. Item ut esset in remedium
contra idem originale peccatum. Item non conferebat hebreis quod baptismus confert
gratiam adiutricem operis sed dimissionem non gratiam adaugere. Ceterum ante circumcisionem
vero iustificati sunt parvuli eorum in fide parentum, parentes autem pluribus sacri-
ficiis id est fide passionis xpi quam in illis sacrificiis intelligebant. Femine
vero que fuerunt post Abraham iustificate sunt per fidem et opera vel parentum
si parvule vel propriam si adulte. Ideo autem in tali membro facta est circumcisio
ut in quo primus Adam inobedientie culpam sensit in eo Abraham obedientie
signum acciperet. Item quia in eo luxuria viget quam amovendi opus.
Item ut in eo per quod propagatur originale peccatum contra idem peteretur remedium.
fiebat autem octavo die et cultro lapideo ut legitur in Iosue quia in generali
resurrectione que futura est in octava seculi etate per petram omnis corruptio
abscidetur. alii dicunt et quia octava xpi resurrectionis que octava die facta est a cir-
cumcisione in eum credentes circumcidit. apud nos due sunt res huius sacramenti
s. circumcisio cordis in presenti et circumcisio ab omni corruptione in futuro.
Cap. LI. De repromissione et pena sodomitarum.

Iterum dominus Abrahe per subiectam angelicam creaturam apparuit filium de
Sara repromisit eiusque hesitantem redarguit pentapolim subvertit et
Loth precibus Abrahe liberavit et ut ait glossa qualitate ultionis expres-
sit maculam sceleris. Nam quia sodomite fetore et ardore luxurie
computruerunt merito sulphure et igne perierunt. Et non tantum hec sed pro peccato
tam et culpam et penam. Iuxta quod sicut v. que tanguntur in Ezechiele s.
saturitas superbia [illegible]. In culpa fuerunt vii. parium [illegible] quibus
reddunt alia vii. in pena. Item in culpa fuit corruptio nature
que ordinatur in clamore sicut quod defloratur clamat ut legitur. acomu-
tatione [illegible] et [illegible] factus est ille lacus versus in lacum salsum
et silentem qui dicitur mare mortuum quia gerit nullum aliorum vel animalium
pisces in eo vivunt. Natura vero patitur nisi forte tota supernatet vel
nisi bituminatam per homines intus vincitis si quid vivum aliquid ante
in inferius semper expellit lucerna ardens supernatat extincta mergitur
multis locis nigras glebas bituminis vomit dicitur et quod poma nata
in arboribus circumpositis usque ad maturitatem coloris sunt viridi maturas
si incidas favillas intus invenies. Unde Iosephus ait fabulantur
Sodomorum fidem hec. Item fuit in eis libertas et impudentia peccandi
pro qua facti sunt omnibus exemplum eterni supplicii. Item sterilitas generationis
et hoc non totum nisi potuit generari cui reddit in pena sterilitas regionis loci
qui nichil omnino gignit. Item ardor desiderii plus non separatis dum
[illegible] huius homines quam etiam in mulieribus. Cui in pena reddit ar-
dor ignis. Item fetor carnis omnis non luxuria et ista maxime
cum est fetoris cui reddit in pena fetor sulphuris. Item tenacitas

Voluptates quibus homines in summa turpitudine inebriatos nisi numquam
evaluerunt sunt cum exarsit gleba bituminis qua ipse locus lacus asphaltie
nomen. Item stagnum quo inficitur aer et inhabitandi cohabitatio vi-
tanda et maxime societas eius. Hinc videt in pena quod tota terra
regio simul cum illis urbibus est subversa quia mala vicinitate infecta
subiacet a deo et parvulos opprimit pluvia et hoc eis pie providens ne
diutius vivendo sequerentur exempla parentum et ut ait Augustinus et alibi
bonum vero non est cui gloriosus non est propter [illegible] pauperem non esse
qui vero est non potest. Hinc autem colligitur pena parvulorum est mitis-
sima. Solam visionis divine carentiam meretur. Non est sic esse
quam dico non est qui ut ait Augustinus [illegible] et cetera. Uxor autem Loth
retro respiciens in statuam salis versa perit. Ipse quorum Loth licet pa-
tronus sodomorum dicatur. iustus tamen in hoc peccavit quia filias suas
sodomitis exposuit flagicium flagicio volens commutare pictorissime
siquidem ut ait Augustinus ad [illegible] compensatio talis ut faciamus
mala ne fiant ab aliis graviora. Item quia angelo de salute in
monte vel in Segor promittenti non credidit et quia se inebriavit et in-
cestum commisit. Ex hystoria scolastica. Abraham peregrinatus in Geraris Sa-
ram iterum ut sororem habens similia prioribus simulavit geminumque
periculum per dei providentiam evasit. ¶ xvii. De ortu ysaac et temptatione

ex hysto. sc.

Primo cum esset annorum C. corpusque iam valde suo emortuo
Abraham ad generandum Sara non solum et nonagenaria ex re-
promissione natus est eis ysaac anno [illegible] circumcisionis
secundo ab ortu Ismaelis xiiii. ab initio vero mundi [illegible] et xlviii. ysaac
ablactato Ismahelem inuit cum eo ludente abraham cum matre simul eiecit
quem generatio abrahe deus custodiens multiplicat et xii duces tribuum
generavit. Post hec obedientiam et fidem abrahe deus non quod nesciret. Sed ut
ad exemplum innotesceret in filio unigenito suo dilecto temptavit qui
indubitanter deo utrumque [illegible] mactare voluit utrosque
laudandus et in constantia ostendit et in fide filii de quo promissionem acce-
perat suscitandi. Nec tamen filium credidit quia non simpliciter cum suscitandum
Sed subiugat [illegible] ipsum immolaret. [illegible] quod dicit deus
providebit sibi victimam quod [illegible] Origenes super genesim omelia viii.

orig. s. gen. omelia viii.

Tolle inquit filium tuum unigenitum quem diligis ysaac [illegible]
dulcibus appellationibus [illegible] at sepe repetitis patris suscitantur affectus ut
amoris vigilante memoria ad immolandum filium paterna dextera retar-
detur et adversum fidem animi tota carnis militia repugnet. Et quia
dominum [illegible] in ysaac vocabitur tibi semen sit [illegible] et memoria patris ut et
promissionis que sub hoc nomine facte sunt desperatio subeat. Sed hec
omnia que temptabat deus abraham. Et post pauca [illegible] augustinum autem
[illegible] quo sunt temptationis augmenta
quibus non dicitur ei quod filium offerat de inde ut in monte ascendat non ergo
ut dum iter agat per totam viam dissipatum cogitationibus ut hinc
urgente precepto hinc vero [illegible] affectu obluctante cruciaretur. Propter
hoc et via iniungitur et montis ascensio ut in hiis omnibus spatium
certaminis accipiat affectus et fides amor dei et amor carnis gratia
presentium et expectatio futurorum. Die autem tercio vidit locum procul sapiens et [illegible]
lux temptantis intueor sit in proximo non esset mons [illegible] Sed
iter protenditur quo [illegible] paterna [illegible] cruciatur ut dum
hoc spatio tam prolixo intuetur filium pater cibum cum eo sumeret

Tot noctibus in amplexibus puer patris pendet pectori inhereret in gremio cu-
bitaret ego inquit compuer. Item glosa adde v. a. n. dic michi abraham verum
dicis an fallis si verum ut facies puerum holocaustum si fallis tamen per
abraham non deus fallitur. verum inquit dico et holocaustum puerum offeres et deus ipse
ad nos reddet credo enim quod et a mortuis potens est deus suscitare. per mi-
nus quos putas immolandum filium ysaac decorum viscera patris congessi-
runt ne alicui enim certum historica narracione tamen animi robur
latuerint ut est forte amitteret filium morte quod et omnibus debita est si sic
venturus et dilectus abraham sibi in celo adduceret et magnanimitatem eius ante
oculos ponat. Comestor. Refert autem iosephus libro primo antiquitatum dicentes
quia sicut de voluntate dei ingressus fuerat mundum mirabiliter ita volun-
tate dei nunc vult ei mundum egredi mirabiliter. quo deus eum dignum iudi-
casset non egritudine non bello non aliqua passione humana vitam finire
sed cum oracionibus et sacrificiis spiritum eius ad se vocare et quod sustitare
cum ob implendas promissiones sic ysaac libens accessit ad aram
et ad mortem. Textus. De spelunca duplici de sara et rebecca et ...

Abraham vero mortua sara agrum ephron comparavit ad sepultu-
ram cum spelunca duplici in qua sepulti erant parentes primi
in quo contractu sedem ... ephron petivit quia ius sepulcri quod
prius contractus gessisset pecunia precio victus erat vendidit. Iosephus non eius
mutatum dicit. Et abraham non respondit quia spelunca non emit
Sed agrum in quo erat spelunca sicut non petivit qui emit fundum
in quo sita est ecclesia. Non enim proprie speluncam tantum agrum emit nec
emit ius sepulcri. Sed agrum. Adiungit omnibus abraham misso
in mesopotamia eliezer rebeccam de genere suo adductam filio suo y-
2 saac quadragenario desponsat. ipse quoque aliam uxorem cethuram
duxit de qua filios suscepit et separavit eos ab ysaac omnem quidem
possessionem suam ysaac ut heredi dedit. at ceteris munera tribuit. ysa-
ac in gerariis peregrinatus ibique in opibus multiplicatus fedus cum abi-
melech iurando firmavit in eo dum se committeret que ipsi suo
promisit audivit rebecca longo tempore sterilis orante pro ea ysaac ut
impleretur promissio tandem geminos concepit quorum mutua collisio
multa afflictionis cruciatus sustinuit consultoque deo ...
plures gentes nascituros duos vincto gemina plerique credit primo egressus
est esau seyr quia pilosus erat alter vero iacob quia fratrem supplantabit

Lex. Ortu regni argivorum et primogenita iacob et l. ...

Sexagenarius erat ysaac quando nati sunt ei gemini. Sub anno etatis
tercie c. lx. mundi vero iiij^m. c. viij. inachus sub anno regnum argivorum
sortitus est sub quo natum est primo rege et duravit per reges xiiij. usque ad
tempus iudicum scilicet barach et delbore tunc perseus acrisio non sponte inter-
2 fecto timens reliquit arges et transtulit regnum in micenas propterea
illic regnaverunt tunc tertius. atreus. tyestes. agamenon. egystus orestes
tysamenus etc. Esau fame laborante iacob emit suam primogenituram
cibo lenticule. Tunc scilicet primogenitura ius consistebat in v. scilicet in veste sacer-
dotali et in sacrificiis offerendis in finali benedictione patris suscipienda in
benedictione qua in sollempnitatibus reginnis benedicebat in duplo portione
susceptione in hereditate quod due aliorum erant. Et cet pretat. iacob fratrem esurien-
tem non reficere gratis cum eo non posset quia laborabat ille sicut
est vicio gule nam nunc vitat. Sed nunc ius primogenitura tunc sit

spirituale quid dicendus est emisse ipse. Sed potius redemisse quam venalatum
ei fuerit quod sibi deberetur et sic uterque ius suum redimere sicut Elias ius
decimarum quia sibi debentur. Alii tamen dicunt quod ius primogeniture
non erat spirituale. Sed annexum erat ei spirituale scilicet ius benedicendi quod tunc
tunc precepta sed inspiratus ad necessarium fundo tunc est ei eo simili ergo licet
postmodum pertinet quod benedictionem primogeniti non quibus fraudem accepit.
Sed quamvis sibi debitam accepit quam a fratre comparavit ei. Ille dixit patri
se esse Esau quia Esau erat ipse non persona. Sed primogeniture dignitate
sed Johannes Helias non erat sed virtute Helie. Et aut non secundum intentionem
patris que ad Esau erat. Sed secundum virtute verborum que proferebat sed ipse ut
ordinat alicui que putat suum et ut est ordinatus. His tamen loquente
Esau comparavit ut fiat ita ut quedam extasis sequeretur. unde a domino
hoc fieri ex videt et significatione pie fraudis intellexit. Ideoque non
irascens sed confirmans quod fecerat ait: Venit germanus tuus fraude.

Cx. De peregrinatione iacob et filiis eius de phoroneo et apide.

Esau itaque emulante iacob de benedictione accepta iacob de consilio
matris ad laban confugit. Itinere dormiens scalam ad celum erec-
tam vidit cuius summitati dominum innitentem. Sibique terram et benedictionem
seminis promittere audivit. procedens inde in Syriam ad laban xiiii annis
pro duabus filiabus eius servivit. Ex quibus et ancillis earum xii filios su-
scepit. Ex lya ruben, symeon, levi, iudam, ysachar, zabulon, filiam
quoque dinam. Ex ancilla vero illius zelpha, gad et asser. De ancilla
quoque rachel bala dan, Neptalim. Ex rachel ioseph et beniamin.
His temporibus phoroneus inachi et niobes primus grecis leges dedit et sub
iudicibus causas agi instituit locumque iudicii destinatum forum a suo no-
mine appellavit. Sed Apis rex argivorum in egyptum navigavit et quosdam
apices litterarum egyptiis dedit de agricultura et alia multa docuit eos. hunc
autem vero dictum Apis [illegible] quod in lingua eorum sonat taurum et
ob hoc post mortem suam dictus in egypto receptus est. Filius etiam
phoronei qui Apis dicitur est eodem tempore in egyptum navigavit. Et ue
quidam [illegible] Apidem fuisse tradunt et simul ab egyptiis deificatus est
serapis nominatus. unde refert apud lactantium [illegible] ergo apparet quod
greci minima dixerunt precipuam. adeo sine presentem sicut quod similes
ei eius quia videbimus [illegible]. Nota [illegible] homines ratio fulgens
homini fuerit deos refrenat omnes mortales delectationes et eas coherce-
at ad validiorem modum meliora in posterioribus ordinata delectatione proponens.
Augustinus contra faustum. Cxi. Apologia contra fausti reprehensores patriarcharum.

Respondet [illegible] his qui vel temperantia sua audent preferre patribus vel
[illegible] quierunt [illegible]. Nota [illegible]
[illegible] lingua. Sed [illegible] fuisse
[illegible] totumque illud regnum gentis hebreorum magnum quid quia et
magni fuisse [illegible]. Similes aut sunt qui in magnis
ista reprehendunt pueris in scolis qui [illegible] didicerunt non
[illegible] esse [illegible] reprehendunt latine doc-
tissimum doctorem quia dixit [illegible] debuit [illegible]
[illegible] et quia noverunt religionis [illegible] dixit [illegible]
[illegible] religione [illegible] fortasse non absurde dicatur quod [illegible]
[illegible] distant stemmata et [illegible] doctorum [illegible] barba-
rissimis [illegible] figurata facta patriarcharum alibi [illegible]
[illegible] vel [illegible] contra legem eterna lex
eterna [illegible] divina vel voluntas dei ordinem naturalem observari iubens

perturbari vetans. Quaeramus nam igitur sit in homine naturalis ordo quaerendum. Con-
stat homo enim ex anima et corpore sed hoc et pecus. Nulli autem dubium est
animam corpori naturali ordine praeponendam. Verum animae hominis inest ratio quae
pecori non inest. Proinde sicut anima corpori ita ipsius animae ratio ceteris partibus
quas cum pecoribus quoque habet anima excellit. Inque ratione ipsa quae partim contempla-
tiva est partim activa procul dubio contemplatio praecellit. In hac est enim et imago
Dei qua per fidem ad speciem reformamur. Actio itaque rationalis contemplationi
debet obedire sive per fidem imperanti quamdiu peregrinamur a Domino sive
per speciem sicut erit quando similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est. Frugi
hominis actio famulans homini servienti Deo refrenat omnes mortales
delectationes et eas cohibet ad naturalem modum meliora inferioribus ordinata
dilectione praeponens. Lxx. Apologia abrahe super concubitum ancille.

Videtur ergo illa lege consulta videamus quid peccaverit, id est contra legem hanc
fecerit pater quod cum ancilla concubuit. Lex vero illa aeterna conservans naturali ordini
consulens non ut satiandae libidini serviatur. Sed ut saluti generis prospi-
ciatur, ad plenum tantummodo propagandam mortalis carnis delectationem
ducatu dominante in concubitu relaxari sinit. Quod abraham ne ordine
turbans nec aliud in illo concubitu agebat nisi ut homo nasceretur neque Sara
sicut Faustus obicit contra conscientiam suam flagitio coniugis inservivit quo
ille suam libidinem turpi et illicita voluptate satiaret. Sed naturali ordine
filios volens seque sterilem sciens ancillae uteri fecunditatem et ius suum
in suam potestatem licita vindicavit non cedens viro concupiscenti sed iubens
obedienti. Cum enim in maritalibus actibus adhibeatur parem potestatibus mulier
viro debeat servitutem secundum suam apostolicam doctrinam in eius [illegible] rei
qua sexus uterque carnali forte distinguitur carnali commixtione
caruit similem in se habet potestatem et vir in uxorem et uxor in virum
corporis sui quam de se habere non poterat Sara de ancilla habere voluit ex qua
cum semine coniugis et de se si posset debebat. Neque quid hic facit muliebris
corporis viri carnali complexu tenetur zelavit. Vero potius prolis ne faceret
mente munere non potest propagandi voluntas pia fuit quia complexandi
voluntas libidinosa non fuit. Lxxi. Apologia abrahe de libado Ysaac uxoris suae.

Illud autem abrahae factum quo Faustus cum avaritiae et ventris causa dicat duobus
regibus Saram coniugem suam sororem mentitus lenocinio quod simile vi-
detur. Sed non valentibus cernere illius aeternae legis lumine apertis rectae sensa
dispensationis quibus constantia pertinacia videri potest et virtus fiduciae vitium putatur
audaciae et cetera simile obiciunt qui non recte agentibus aut ratione ca-
rentibus. Neque enim abraham flagitio consensit uxoris eius neque ven-
didit adulterium. Sed eam castam de casto corde sibi adhaerentem nullo modo
dubitans tacuit uxorem dixit sororem ne se occiso ab alienigenis
ac impiis captiva possideretur certus de Deo suo quia nihil eam tur-
pe pati sineret. Nec eum fides et spes fefellit. Nam Pharao territus monstris
multisque pro ea malis afflictus ubi eam uxorem eius esse didicit il-
libatam cum honore restituit. Abimelech autem admonitus in somnis. Si-
militer fecit. Dicat aliquis cur non per se ita de Deo suo praesumpsit abraham
ut fateri non timeret uxorem suam quia si interrogatus illam indi-
casset uxorem duas res committeret Deo tuendas. Sed et vitam suam et
uxoris pudicitiam pertinet autem ad sanam doctrinam quod hic ut faciat
homo non temptare Dominum Deum suum. Sine autem quod abraham ad istius fau-
stum calumniantem respondeam cadem etiam Ysaac contra simile obiectio va-
lebit. Si forte aliquis studiosus quaerit in tunc signum sacramento accipe-
dum sit quod rex alienigena vere veritatem viri sui coniuge tunc cognovit

qui enim cum illa ludentem vidit quod non cognovisset nisi cum coniuge
ille sic luderet quo cum ea que coniux non est ludere non decet. Sed cum su
iugati faciunt non maritus faciunt. Sed per david descendunt ii quodam
modo ad femine sexus infirmitatem ut aliquid blanda hillaritate vel dicant
vel faciant non enervantes. Sed temperantes virilem vigorem quod cum
ei que uxor non est qui dixerit aut fecerit turpis est. ¶ lxxiiii. Apo
logia iacob super multitudine uxorum | multe obierunt uxores qualiter plo
rem nec iacob quod pingenti tunc cautione purgatur. alia ii sunt ...
que usum alia quam mores alia quam precepta sunt igitur numquam quantas non lasciviendi sed
gignendi causa illis esse dixerit. Cum mos ille tempore atque nullius terre fuit consuetas
dari. et propterea nulla lege prohibebatur. Nunc non licet est si quis hoc faciat ...
quia moribus et legibus est contrarium. Sed indulgentia ... temperantibus non alios quorum
animi ... capere posse non potest. Sed pauci dicit apostolus principes ...
non attingunt. Atque ... adeam non solum generande officio
... attendunt. Sed ... concubitu ... quasi
... quierunt qui moribus ... morbo ... capitur
... in ... temperantiam non posse ... nos cum qui ...
... morbis ... non ... corporum
... et salubritate medicinae ... non possumus potius quam illi
non semper et peccatorum medicinae qui ... egritudinis alimento ...

Actor. Sed non me ... respondeo quia ... Iacob ...
in duas. Secundo quia non hoc amore prolis fecit. Sed ex libidine et non
quod secundum augustinum ante legem non esset peccatum ... cum pluribus uxoribus causa
prolis. Sed quod facere causa libidinis semper fuit mortale peccatum quia ut dam
... lex naturalis non permittit voluptatem carnis relaxari nisi ad pro
pagationem vel conservationem generis. quidam tamen dicunt quod sine causa prolis
sed causa voluptatis nunquam licuit homini ... et ... ex quo ...
abraham et iacob ... dicunt quod ... dispensatione ... plura ...
tota non faciunt legem ... ut dicit ... ¶ lxxv. De historia sacra de stro
pha nature quam invenit iacob contra pecora

Prius autem quam beniamin nasceretur iacob finitis annis xiiii. serviens
pro uxoribus suis pro futuro servitio postulavit quicquid ... coloribus
gregibus quos pascebat nasceretur varii coloris. Quod annuente laban ia
cob novam arte strophram commentus contra naturam arte naturali pugnat
virgas ... in canalibus ponens ... dicit ... ad potandum
ante pecora ... oves et capras ascendi faciens ut tales fetus con
ciperent qualis umbras arietum et hircorum ... se ascendentium in
aquarum speculo aspicerent ... erat color umbrarum. Dicit autem
Augustinus in libro ... quod in quibus ... imago ... in visu
tria sunt attendenda ... species que ... potius et forma
in visu impressa ab illa ... genita ab ea ad similitudinem
... duo in tanta ... ut in ipso actu videndi in
possint discerni etiam ... voluntas sine intentio animi
que tanta ... vim copulandi illa duo ut ... formandi ... admo
... tenet formatum ... si tam violenta
est ut possit vocari amor vel cupiditas sive libido ... magna ...
ditate ... sicut fit in libidinosis ... affectibus ...
non solum ipsum visum sed etiam corpus animantis vehementer afficit et
... plurimorum ... in ... colorem
... corpus camelleonis ad colores quos vi
det facillima ... aliorum ... non est ad ...
... corpulentia fetus plurimum ... libidines ... inatum
tales quale est illud quod cum magna delectatione aspexerit. Ruto ...

temora et formabiliora sunt primordia seminis tanto efficacius et capacius
recipiunt intentionem vel appetitum eius virtute et fantasiam que mea facta est
hec corpus quod cum aviditate concepit et cetera. Hec glossa de Iacob. **Comestor.** Non
ergo mirum similem concepte ymagini sobolem fieri in extremo voluptatis
sinum capit. Hec in equabus gregibus apud hispanos fieri dicat Quintilianus
matronam accusatam quod ethyopem pepisset utrique parenti cum ymagine conspecta
hec accidisse argumentis defendit et in libro ypocratis scriptum reperit quandam
puniendam eo quod pulcherrimum peperisset utrique parenti et toti generi eorum
dissimilem nisi memorassent ypocrates querere ne forte talis pictura esset in
cubiculo. **Capitulum LXVI. De reditu eius in patriam raptu Sichem prometheo quoque et athlante**

Sed ergo Iacob non parum ditato et oblocuto Laban contra | ac vere actor
se ad dimidium ditato cum uxoribus suis et filiis et substantia clam recessit
Laban cum persequente deus per sompnium terruit et federe inito cum Iacob ad locum
suum rediit. Iacob vero apertum iter pergens angelos dei confortantes contra
fratrem suum quem timebat obviam habuit cui et munera ad placandum eius
animum premisit angelum quoque superavit secum usque mane luctatione inspiravit
quod invictus staret contra fratrem suum et ibi vocatus est Israel id est princeps vel fortis
cum deo. Itaque occurrens ei Esau munera quidem recusavit primo, vero eo plus
amabiliter cum amplexu et osculo ac fletu suscepit. Eo quoque reverso in Seir
Iacob transiens habitavit in agro Sichem quem emit ab Emor rege et agris
et Dina urbem ingressa corrupta est a Sichem filio regis propter quod filii Ia-
cob in dolo urbem ingressi sunt et cunctis maribus in terris occisis depo-
pulati sunt. Unde timens Iacob propter incolas terre. Sed a deo confortatus
recessit. Sed purgata prius domo sua ab ydolis Laban in Bethel pervenit
ubi edificato altari in loco id quod prius voverat mesopotamie ibidem votum
deo obtulit. Deinde in via que ducit Bethleem Beniamin natus est cuius
partus dolore periclitata Rachel ibidem sepulta est. Postquam venerunt trans
turrim gregis ubi dormivit Ruben cum Balam patris. **Comestor.** Eo tempore
prometheus frater Athlantis primus dicitur fecisse homines cum ex indoctis
doctos fecit quia legitur fecisse homines ymagines quas arte quadam
de ambulare fecit. Invenit etiam primus anulum. Sed ferream tamen circumdedit
gemmam et in anulo notavit quia sicut lingwis carne sic ge-
mma metallo circumdatur. Traditur autem hic in quarto digito ponere
que medium notat ad ornatum digniores sunt reliquis dicens
quia ab eo usque ad cor quedam vena pertingat. Quarto etiam eo tempore
state Colosus in manu insignia pictus erat draco ingerentia sibi
se et ampliasse agricultura. Ceres vero propter inopiam arandi et messium
primum ad ... et prius in ... segetes posuit et ... pri-
... in ... et ... Apollo ... ut ... mi-
... reddunt ... **Capitulum LXVII. De invidia Ioseph et liberatione de carcere**

Ioseph natus anno patris sui xc° ... etatis ... mundi ... xxvii-
cum xvi esset annorum et pasceret gregem invidiam et odium fratrum meruit
propter familiarem erga se patris dilectionem et propter sompniorum narrationem et per
ipsorum fratrum accusationem qui cum ad se missum tunica talari nudatum
in cisterna veterem deposuit. Deinde consilio Iude extractum ysmahelitis
vendiderunt et simulantes eum occisum patri magnum luctum induxerunt.
Interim Iudas fornicatoris concubitu de Thamar nuru sua Phares et
Zaram genuit cum quo de presumptam accusatore sui iustificavit quia non
eam Sela filio suo tradiderat cum adolescentiam vam in viduitate
maneretem corporalem parat. Madianite vero qui et ysmahelite vendiderunt
Ioseph in egiptum putafar eunucho magistro milicie pharaonis

alii dicunt archimagirus id est principi cocorum. Nec absonet ambo quia apud
plures naciones dapifer principis honorabilior et princeps milicie. Hunc
Josephus vocat putiphre. Sed ieronimus non bene translatum nomen asserit
quod habuit uxorem et liberos quia iosephus filiam eius duxit uxorem. Nec
eunuchus regis fuit qui pueruli castrabant. Sed tradunt hebrei quod
videns ioseph elegantem emit eum ut ei misceretur. Dominus autem custodiens
ioseph illum adeo infrigidavit ut deinceps impotens fuit coyre tamquam
quia eunuchus esset. Videntes eum iosanti aresteum de more suo eum
pontificem heliopoleos creaverunt et honoratior fuit quam cum esset princeps
cipatu. Joseph autem in egiptum ductus et a putifar emptus in conspectu eius
magnificatus. Sed propter amorem castitatis et fidei a domina sua accusatus
in carcerat compunctus pincerne sompnia interpretatur et interpretacionis veritate probata
iussu pharaonis educitur atque ad eius sompnium exponendum in eius presencia
sistitur. Lxxviii De simulatione [illegible] et arrogancia asseneth.

Joseph xxx annorum quando stetit coram pharaone sompniumque eius exposito
sublimatus est et dux egipti constitutus scilicet anno iacob c xxi ut post ea pa
tebit. At ab anno tercie etatis centesimo lxxxi mundi ii m et xxix dedit
autem ei pharao uxorem asseneth filiam putifar virginem ex qua nati
sunt ei filii manasses et effraym. Inter[illegible] quo autem apis rex argivorum
in egipto memphim condidit. De hystoria asseneth. In primo et ii anno
vii annorum ubertatis misit pharao ioseph ut congregaret frumenta qui venit
in fines heliopoleos cuius regionis princeps erat putifar sacerdos
satraparum et consiliarius pharaonis huius filia erat asseneth pulcra super
omnes virgines terre per omnia similis filiabus hebreorum elata et superba
despiciens omnem virum quia et nullus unquam viderat eam. Erat
cum turris iuxta domum putifaris magna et excelsa super qua ce
naculum erat habens thalamos x quorum primus magnus et decorus lapidibus
preciosis erat in cuius laquearia aurea et erant intus dii egipciorum
aurei et argentei quos colebat asseneth ~~[illegible]~~ et timebat
et cottidie eis immolabat. Secundus thalamus servabat ornatum asseneth
in auro et argento et lapidibus et linthiaminibus preciosis. In tercio thala
erat omnia bona terre. Erat in i promptuarium asseneth. Reliqui vii
vii virgines erant que ibi serviebant pulcre nimis quibus locutus non est
vir neque puer masculus. In thalamo asseneth erant tres fenestre
prima magna valde prospiciens ad orientem secunda ad meridiem tercia ad aqui
lonem erat ibi lectus aureus stratus peplis purpureis auro textis
ex iacincto et purpura et bisso in quo dormiebat asseneth sola et vir
nunquam sederat super illum. Et erat atrium magnum in circuitu domus
cuius paries excelsus valde lapidibus quadratis erat constructus. In quo atrio
erant quatuor porte ferree quas custodiebant simul xviii viri fortis
simi iuvenes armati. Erat in dextra parte atrii fons aque viventis
et [illegible] et de [illegible] fontis cisterna suscipiens eius aquam et irrigans
omnes arbores in atrio plantatas que pulcre erant et fructifere. Erat autem
asseneth magna ut sara speciosa ut rebecca formosa ut rachel. Lxxix

De hoc quod ioseph eam de cultura ydolorum redarguit.

Misit ergo ioseph ad putifarem mittendo quod vellet divertere ad domum
eius et gavisus est putifar et dixit filie sue quod veniret ioseph
fortis dei et vellet eam tradere illi uxorem. Que indignata
dixit se nolle dari viro captivo. Sed filio regis illius autem loquente
tibi venit qui dixit ioseph adest et fugit asseneth in cenaculum
sursum et venit ioseph sedens in curru pharaonis qui erat
aureus totus quem trahebant iiii equi albi sicut nix frenis

hystoria asseneth

|| lapidibus

porfuretis stratis pict

de curru et erat ioseph indutus tunica candida splendidissima et pal
lio purpureo et auro texto et corona aurea sup caput eius et in corona
erant circuiter xii lapides electi sup quos erant xii astra aurea et uirga
regia in manu eius et ramus oliue fructu pinguissimo et uenit
putifar et uxor eius in occursum eius et adorauit eum et intrauit
ioseph in atrium et clausa sunt hostia atrii et uidit asseneth ioseph
et conturbata est sup sermone quem dixerat de eo et dixit. Ecce sol uenit
ad nos de celo in curru suo. Nesciebam qd ioseph filius dei erat. Quis
hominum tanta potuit gignere pulchritudinem aut quis uenter mulieris
tantum portare lumen et intrauit ioseph in domum putifaris et lauit
pedes eius et ait ioseph que est mulier illa que erat in cenaculo
ad fenestram abeat nunc de domo ista. timebat n. ne molesta esset
ei sicut omnes alie que dabant mittebant ei nuncios suos cum
muneribus diuersi generis quos remittebat cum indignatione et iniuria
et ait putifar. Domine filia mea est uirgo et odio habens omnem uirum
quam nunquam uidit uir nisi ego et tu hodie si uis ueniet et salutet
te. Cogitans ergo ioseph qd si odiebat omnem uirum nunquam ei importuna
erit ait patri eius. Si uirgo est filia uestra diligo eam sicut sororem meam
et ascendit mater eius ut adduceret eam quam statuit in conspectu ioseph et
ait pater eius. Saluta fratrem tuum qui odit omnes mulieres alienige
nas sicut omnes uiros et ait asseneth. Aue benedicte a deo excelso et
ait ioseph. benedicat te deus qui uiuificat omnia et dixit putifar filie
sue ut osculetur ioseph et cum uellet illa facere extendit ioseph ma
num suam et posuit ad pectus eius dicens non decet uirum colentem
deum uiuentem et manducantem panem uite et calicem incorruptionis
bibentem osculari mulierem alienigenam osculantem ore suo ydola surda
et muta et manducantem amicam eorum panem anthonis et bibentem de
spondis eorum calice angustiarum calicem occultum et unguentem se oleo
inscrutabili. Lxx. De penitentia asseneth et angelica consolatione.

Audiens asseneth uerba ioseph contristata est ualde et plorauit et misertus
est eius ioseph et posuit manum sup caput eius et benedixit eam.
Et gauisa est asseneth in benedictione et misit se sup lectum suum et in
firmata est pre timore et gaudio et egit penitentiam a diis quos colebat et abre
nunciauit eis et manducauit ioseph et bibit et cum uellet recedere uoluit
eum putifar retinere una die et non potuit. Sed recessit ioseph pro
mittens se viii die reuersurum et accepit asseneth tunicam nigram
qd erat indumentum tristitie eius quando mortuus erat frater eius iuni
or et clauso sup se hostio fleuit et proiecit omnia ydola per fenestram que
respiciebat ad aquilonem et omnem cenam suam proiecit canibus et posuit cinerem
sup caput suum et sup pauimentum et fleuit amare per vii dies et octauo
die diluculo galli cantauerunt et canes latrauerunt et respiciens asseneth
per fenestram que respiciebat ad orientem uidit et ecce stella lucifer
et iuxta eam scissum est celum et apparuit lux magna et uidit asseneth et ce
cidit in faciem suam sup cineres et ecce uir de celo descendens stetit
sup caput asseneth et uocauit eam nomine que pre timore non respondit et
uocauit secundo asseneth asseneth. que respondit ecce ego domine. Quis es
annuncia michi. Qui ait ego sum princeps domus dei et princeps ex
ercitus dei. Surge et sta sup pedes tuos et loquar ad te et leuauit
asseneth caput et ecce uir per omnia similis ioseph stola et corona
et uirga regia cuius uultus sicut fulgur et oculi eius sicut radii
solis capilli capitis sicut flamma ignis et uidens asseneth timore

prostrata cecidit in faciem suam quam confortans angelus et elevans ait De-
pone abhinc istud nigrum quo induta es et cinctorium tristicie et saccum
de lumbis tuis et excute cinerem de capite tuo et lava faciem tuam et manus
tuas aqua vivente et orna te ornamentis tuis et loquar ad te. Que
cum ornasset se festinanter rediit ad angelum. Cui angelus deme vittam capi-
tium a capite quia virgo es. Confortare et gaude Asseneth virgo quia nomen
tuum scriptum est in libro viventium et non delebitur in eternum. Ecce ab hodierno
die renovata es et vivificata et manducabis panem benediccionis et potum
bibes incorrupcionis et ungeris crismate sancto. Ecce dedi te hodie sponsam
Joseph et nomen tuum non vocabitur amplius Asseneth. Sed vocabitur Refu-
gium. Iam penitencia exoravit pro te altissimum que est filia altissimi virgo
hilaris ridens semper et modesta. Cumque quereret Asseneth ab angelo
nomen eius audivit: Nomen meum scriptum est digito dei in libro altissimi
et omnia que in libro illo scripta sunt ineffabilia sunt nec convenit homini
mortali vel audire illa vel dicere. | Cxxi. De mensa et favo quem apposuit angelo.

Et ait Asseneth tenens summitatem pallii eius. Si inveni
gratiam in oculis tuis sede paululum super lectum istud super quem nemo
umquam sedit et parabo tibi mensam. Et dixit angelus: Affer cito. Et apposuit
panem et vinum suave odorem vetus et mensam novam. Et ait
angelus: Affer mihi favum mellis. Cumque illa tristata staret eo quod favum
mellis non haberet ait ei angelus: Intra cellarium tuum et invenies
favum mellis super mensam tuam. Et invenit favum candidum sicut
nivem et mel mundissimum et odor eius suavis. Et ait Asseneth: Domine
non habebam favum. Sed dixisti ore tuo sancto et factum est. Et odor eius
est sicut spiramen oris tui. Et subrisit angelus super intelligenciam Asseneth
et extensa manu tetigit caput eius dicens: Beata es quia tu dimisisti
ydola et credidisti in deum vivum. Et beati advenientes domino deo in penitencia
qui comedent de hoc favo quem fecerunt apes paradisi dei de rore ro-
sarum in paradiso et ex hoc comedunt omnes angeli dei et quicumque ex illo
comedunt non morientur in eternum. Et extensa manu confregit de favo
partem minimam et comedit ipse reliquum per dedit in os Asseneth et dixit
Ecce comedisti panem vite et uncta es crismate sancto et ab hodierno die
carnes tue renovabuntur et ossa sanabuntur et virtus tua erit indefi-
ciens et iuventus tua senectutem non videbit et pulchritudo tua non de-
ficiet et eris sicut metropolis edificata omnium confugiencium ad nomen
domini dei omnipotentis regis seculorum. Et extendit manum et tetigit favum quem
fregerat et sanus est totus integer sicut prius et extensa per manum dextra
tetigit digito suo indice summitatem mellis prospicientem versus orientem
et retraxit digitum suum ad se et induxit super extremum favi quod respi-
ciebat ad occasum et via digiti eius facta est in sanguinem. Extendit
manum suam secundo tetigit summitatem digiti sui favum mellis in spicientem
respicientem ad aquilonem et traxit eum super petram respicientem ad meridiem
et facta est via digiti eius in sanguinem aspiciente Asseneth et ait Inspi-
ce favum. Et exierunt de favo apes multe candide sicud nix et ale ipsarum
purpuree sicud iacinctus. Circumdederunt omnes Asseneth et operantes in
manibus eius favum mellis et manducaverunt ex eo et ait angelus apibus:
Ite in locum vestrum et abierunt omnes versus orientem in paradisum et
ait angelus: Sic erunt omnia verba que locutus sum ad te hodie. Et
tercio angelus manu sua tetigit favum et ascendit ignis de
mensa et comedit favum et mensam non tetigit et fragrancia incen-
dii favi dulcis valde facta est. | Cxxii. De benediccione vii virginum Asseneth.

Et dixit asseneth ad angelum domine sunt mecum septem virgines mecum
nutrite ab infantia mea et una nocte mecum genite vocabo eas
et benedices eas sicut me. Quas ille iussit vocari et benedixit eas
dicens Benedicat vos dominus deus altissimus et eritis columpne vii civitatis
refugii et iussit angelus asseneth ut levaret mensam quam cum levasset
et peteret evanuit angelus ab oculis eius. Et retro vidit sicut
currum cum equorum procedentem versus orientem in celo. Cumque oraret
asseneth ut indulgeret sibi quod tam audacter locuta fuerat cum eo ecce unus
adolescens ex famulis putiphar nunciavit dicens Ecce ioseph fortis
dei venit. Nam cum precursor eius esset ad portam atrii iam festinat.
Et asseneth in occursum ioseph stetit in propedromo domus et cum intrasset
et ioseph atrium salutavit eum asseneth et dixit ei verba que
erat locutus angelus ad se et lavit pedes eius. Crastina die rogat
ioseph pharaonem ut daret sibi asseneth in uxorem et dedit eam illi
pharao et imposuit eis coronas aureas meliores quas habebat et
fecit eos osculari ad invicem et fecit eis nuptias et cenam magnam
ultra vii dies et precepit ut nemo faceret opus in diebus nuptiarum ioseph
et vocavit ioseph filium dei et asseneth filiam altissimi **Comestor** Nati
sunt ei filii duo priusquam veniret fames et vocavit primum manasse
quod est oblivio dicens oblivisci me fecit deus laborum meorum et domus
patris mei. Secundum vocavit effraim quod est fructificatio dicens crescere me
fecit deus in terra paupertatis mee | Capitulum lxxiii de historia sacra De descensu
israhel in egyptum et seductione dan et gad.

Itaque cum per vii annos ubertatis collegisset ioseph frumentum et ingruit
fames super omnem terram iuxta sompnium quod exposuit aperuit horrea et
vendidit egyptiis insuper et aliis et hiis qui de aliis ad emendum
veniebant provinciis inter quos fratres suos agnoscens. Sed ab eis
incognitus duriter allocutus est eos exploratores vocans id est explo
ratores regna dignos maximeque si beniamin vero non venirent
de quo timebat quod mortem alicui deliquissent quo tamen ab eis cum
muneribus adducto se ipsum illis cum fletu innotuit multumque ac libens
placidissime eos dimisit datis insuper muneribus patrem ad se venire mandavit
Jacob itaque promissione divina confortatus descendit in egyptum
cum lxvi animabus vel quod ipse cum eis et ioseph cum duobus filiis simul fuerunt
lxx. Fratrum eius xxx annorum quos ioseph cum in conspectu pharaonis
introduxit eisque terram gessen adhabitandum dedit. **Expla genes**

In anno secundo famis mense secundo xxi die mensis venit israel in egip
tum cum universa cognatione sua et intravit in terram gessen viditque asse
neth iacob et admirata est quod senectus eius erat speciosa sicut
iuventus. Erat quippe caput eius candidissimum sicut nix et barba can
dida super pectus eius oculi eius fulgurantes et nervi eius et humeri
et brachia sua genua et crura et pedes ut gigantes et benedixit
eis iacob et osculatus est et reversi sunt post prandium ioseph et asse
neth in domum levi cum eis et symeon. Item vidit filius pharaonis
asseneth in domo patris sui deambulantem propter pulcritudinem
eius et locutus est ad levi et symeon ut interficerent ioseph et haberet
eam uxorem que illi debebatur et daret eis aurum et argentum
multum. Qui non intenderunt in sermones eius et cepit filius pha
raonis accusare ioseph apud fratres suos dan et gad qui erant filii

ancillarum iacob dixerunt se audisse ioseph dicentem apud pharaonem quod post mortem
patris sui destrueret eos. hec essent verba de filiis suis eo quod ipsi erant filii an
cillarum et eum vendidissent ismahelitis et in audivit ei pharao filius eius
ut interficiant ioseph et ipse interficeret pharaonem patrem suum qui erat tam
quam pater ioseph. Levi autem cum vellet nocte facere prohibuerunt eum custodes
patris sui intrare ad eum dicentes pater tuus doluit caput et vix dor
mivit et prohibuit nobis ne quis ad eum intret etc. Et filius eius
primogenitus assumptis l viris armatis perrexit ad locum insidiarum
ubi erant dan et gad cum pluribus viris armatis qui debebant pergere
ioseph et asseneth et ibat asseneth cum dc viris qui omnes ab insidiis
trucidati sunt preter unum qui fugit ad symeonem levi asseneth
autem fugit in currum cum beniamin. Symeon autem et levi
assumentes omnes qui secum erant armatos persecuti sunt eos
et irruerunt in eos subito et plurimos occiderunt. Dan autem et gad
absconsi sunt in densitate calami // Helinandus in .o libro. Capitulum lxxiii.
De morte pharaonis et iacob et ioseph.

Anno principatus ioseph xii mortuus est pharao ille sub quo dominabatur
ioseph. quem comestor alio nomine dicit appellatum nefrem. de hiis autem
morte sic dicit historia asseneth post illud bellum supra scriptum invenerunt
ipsi filium pharaonis et symeone levi beniamin. duxit pedibus in cur
ru cum asseneth videns pharaonis filium venientem ad se ut tolleret asseneth
lapidem de torrente arripiens percussit eum in ancie sinistra et deiecit
eum de equo super terram quasi mortuum. postea videns beniamin symeonem
et levi venientes confortatus est qui querebant fratres suos dan et gad ut
interficiant eos quorum iram compescuit illi vero levantes filium pharaonis
omnis atra laverunt plagam eius et ligaverunt eam et duxerunt eum
ad patrem suum pharaonem et narraverunt omnia verba hec. pharao vero gratias egit
eis quia non interfecerunt eum. Tercio vero die mortuus est pharaonis
filius de vulnere et pharao non multo post mortuus est pro dolore mortis
filii sui annorum xxix. Et reliquit regnum suum ioseph qui regnavit
primo in egipto annis pluribus et post hec dedit dyadema filio pharaonis
qui erat ad ubera quando mortuus est pharao et ioseph nuncupatur pater eius
infra egipti. Auctor. Ipse vero ioseph domino suo pharaoni ut fidelis ob
sequiis vendicione frumenti egiptios omnes in servitutem subdidit pharaoni
qui utique tali custodia meruerat addici. Deinde iacob cum esset celxvii
annorum videns obitum suum imminere vocavit ioseph et ut eum
in abrahamo sepeliret adiuravit. atque eius manasse et effraim can
cellatis manibus benedixit et ei preter sortem hereditatis agrum sichem
quem acquisierat dedit. quodlibet autem filiis suis pluribus coram benedixit
omnibus de bonis ac prophetice ventura predixit scilicet de divisione terre a sortibus
de futuro eorum statu aptissime autem de utroque xpisti adventu que omnia
quia nota sunt brevitatis causa permitto et tandem collectis super lectulum
suum pedibus obiit quem a filiis suis intrans perlustrato et in spelunca
duplici sepulto ioseph ad invicem filius ut exeuntes egipto ossa
eius deferrent. mortuus est et ipse cum esset cx annorum et repositus
in loculo in egipto anno scilicet ducatus sui lxxx. a prima promissione abra
he facta in via mesopotamie ccc lxxx a nativitate abrahe in qua
tertia etas cepit ccc lxi. ab inicio vero mundi ii ccc x. Post mortem
mortuus est donec egressi sunt filii israel de egipto alii fratres ut dicit
iosephus cumque in obitu suo deferebant et sepeliebant in ebron

postea translati sunt in sichem. CXXV. De testamento ruben et symeon.
Extant autem testamenta xii patriarcharum in quibus sunt apertissime
atque plane de christo prophetie quas nuper transtulit magister robertus grossum
caput lincolniensis episcopus de greco in latinum et ideo hic eas inserere
*Testamentum ruben* placuit. Testamentum ruben. Levi nosset legem dei et dimidet iudi-
cium et sacrificia pro omni israel usque ad consummationem temporum principis sacerdotum
*post pauca* christi quem deus dixit. Et post pauca. Quem ipse elegit dominus regere
super omnes populos et adorate semen eius quia pro nobis morietur in bellis visi-
bilibus et invisibilibus et erit in vobis rex seculorum. Et mortuus est ruben.
*Testamentum symeon* Testamentum symeon. Dominus deus magnus israel apparebit in terra ut homo
et salvabit in ipso adam. Tunc dabuntur omnes spiritus errorum in conculcationem
et homines regnabunt super pravitatos spiritus. Tunc resurgam in leticia et bene-
dicam altissimum in mirabilibus suis quia deus corpus assumens et comeden-
tem hominibus et salvabit omnes. Et nunc filioli obedite levi et iuda le-
tabimini. Et non efferamini super duas tribus has quia ex ipsis orietur nobis
salutare dei. Suscitabit enim dominus ex levi ut principem sacerdotum et ex iuda
ut regem deum et hominem. Ita salvabit omnes gentes et genus israel.
Et dormivit symeon cum patribus suis. CXXVI. Testamentum levi.
Cognoscite quia faciet dominus iudicium super filios hominum quia petris
scissis et sole extincto et aquis siccatis igne timente et omni creatura
turbata et invisibilibus spiritibus liquefactis inferno spoliato in passione
altissimi homines non credentes permanebunt in iniustitia. Propter quod
*post pauca dicit* in punitione iudicabuntur. Et post pauca dicit. Et nunc cognovi filii
a scriptura enoch quia in fine impie agetis in dominum manus inponentes
in omni malicia et confundentur in vobis fratres vestri et in omnibus gentibus
fiet illusio et non pr... enim ipse mundus erit absque iniuria. Principibus sacerdotum
*post dicit* qui imponent manus in salvatorem mundi. Et post dicit. Quid
facient omnes gentes si vos tenebrescatis in impietate et inducatis
maledictionem super genus nostrum pro quibus lumen mundi datum est in vobis
ad illuminationem omnis hominis. Hunc volentes occidere contraria mandata do-
*post dicit* centes dei iustificationibus. Et post dicit. Cognovi in libro enoch quia
per lxx ebdomadas errabitis et sacerdotium inquinabitis et sacrificia
polluetis et legem destruetis et sermones prophetarum et in
perversitate persequimini iustos viros et pios odio habebitis veracium sermo-
nes abhominabimini et virum renovantem legem in virtute altissimi se-
ductorem appellabitis et in fine ut estimabitis occidetis eum nescien-
tes eius resurrectionem. Innocentem sanguinem in malicia super capita ve-
stra suscipientes propter ipsum erunt sancta vestra deserta usque ad pavimentum prophana-
ta. Et non erit vobis locus mundus. Sed in gentibus eritis in maledictionem
et dispersionem donec ipse rursus visitabit et miserens recipiet
*post pauca sequitur* vos in fide et aqua. Et post pauca sequitur. Et suscitabit dominus sacerdotem
novum cui omnes sermones dei revelabuntur. Et ipse faciet iudicium
veritatis super terram in multitudine dierum. Et orietur astrum eius in celo
sicut rex illuminans lumen cognitionis in sole diei et magnificabi-
tur in orbe terrarum usque ad assumptionem eius. Iste resplendebit sicut sol
in terra et tollet omnes tenebras de sub celo et erit pax in omni
terra. Celi exultabunt in diebus eius et terra gaudebit et nubes le-
tabuntur et cognitio dei fundetur in terra ut aqua marium et angeli
glorie faciei dei gaudebunt in eo. Celi aperientur et ex templo glorie

Veniet super ipsum sanctificatio cum voce paterna sicut ab abraham patre ysaac
et gloria altissimi super ipsum dicetur et spiritus sanctificationis et intellectus requiescet
super ipsum magna opere dabit magestatem dei filiis suis in veritate
in seculum. Ipse aperiet portas paradisi et stare faciet imminentem gladium
adversus adam et dabit sanctis comedere de ligno vite et belial ligabitur
ab ipso et dabit potestatem filiis suis ad conculcandum super nocivos spiritus
Tunc exultabit abraham ysaac et iacob et ego gaudebo et omnes
sancti induentur leticia. Cxxxv. Testamentum iude.
Visitabit vos dominus in vita in dilectione et in captivitate inimicorum vestrorum
et post hec orietur vobis astrum ex iacob in pace et consurget homo ex
semine meo et sol iusticie ambulans cum filiis hominum in mansuetudine
et iusticia et omne peccatum non invenietur in eo et aperientur super ipsum celi ad
effundendum spiritus benedictionem patris sancti et effundet spiritum gratie super vos
et eritis ei filii in veritate et ambulabitis in preceptis illius primis et ultimis
hic est germen dei altissimi et hic est in vita fontis carnis tunc effulgebit
sceptrum regni mei et a radice vestra nascetur vas plantationis et in ea
ascendet virga ~~[struck]~~ iusticie gentibus iudicare et salvare omnes
invocantes dominum. Testamentum ysachar. Omnem agrestem feram subicientes
habentes vobiscum deum celi ambulantes cum hominibus in simplicitate
cordis et extendit pedes suos et mortuus est. Testamentum zabulon
Cognovi in scriptura patrum meorum quod in ultimis diebus recedetis a domino
et divisi eritis in israel et duos reges sequemini et omnem abhominationem facietis
Et post hoc dicit. Et post hec orietur vobis dominus lumen iusticie et sanitas
et misericordia in pennis eius. Ipse redimet omnem captivitatem filiorum
hominum et belial et omnis spiritus errorum conculcabitur et convertet omnes gentes
in emulationem eius et videbitis deum in forma hominis quem iam
elegerit dominus ierusalem nomen eius et rursum in malicia operum
vestrorum ad iracundiam provocabitis eum et abiecti eritis usque ad tempus
consummationis. Cxxxvi. De testamento dan neptalim et gad.
Dan vero post cumulationem malorum filiorum suorum dicit recedentes ad
dominum misericordiam consequemini et ducet vos in sanctificationem suam clamans
vos pacem et orietur vobis ex tribu iuda et levi salutare domini et ipse faciet
adversus belial prelium et ultionem victorie dabit finibus vestris et captivitatem
capiet a belial animas sanctorum et convertet corda incredula ad dominum et dabit eis
invocantibus pacem eternam et requiescent in eo sancti et in nova ierusalem le
tabuntur iusti que erit in glorificationem dei usque in seculum et non amplius su
stinebit ierusalem desolationem neque captivabitur israel quia dominus erit in me
dio eius cum hominibus conversatus et sanctus israel regnans super ipsos in humilitate
et paupertate et qui credit in eum regnabit in veritate in celis et nunc timete
dominum filii mei et attendite vobismetipsis a sathana et spiritibus eius
appropinquate autem deo et angelo excusanti vos quia hic est mediator dei et
hominum et in pace israel contra regnum inimici stabit propter hoc studet inimicus
subvertere omnes invocantes dominum. Et novit quod in qua die credet
israel consummabitur regnum inimici. Testamentum neptalim. Ecce filii mei audivi
vos tempora extrema quomodo omnia fient in israel et vos ergo mandate filiis
vestris ut uniantur levi et iude per iudam enim orietur salus israel et in ipso
benedicetur. Per sceptrum enim apparebit deus habitans in hominibus ut salvet genus
israel et congregabit iustos ex gentibus. Testamentum tercia gad. Auferte
odium a cordibus vestris et diligite ad invicem in rectitudine cordis. Di
cite autem et vos filiis vestris ut honorent iudam et levi quia ex ipsis

testamentum ysachar

testamentum zabulon

et post hoc dicit

testamentum neptalim

oriri faciet dominus salvatorem israel. ¶ Capitulum xxix. Testamentum asser.

Loquens filiis suis dicit: Novi quod peccabitis et trademini in manus inimicorum vestrorum et terra vestra desolabitur ut vos dispergimini in iiij^or angulos terre et eritis in dispersione despecti sicud aqua inutilis usque altissimus visitabit terram et ipse veniens ut homo cum hominibus manducans et bibens et in silencio conterens caput draconis per aquam hic salvabit israel et omnes gentes in vero absconditus deitate ergo vivis et non discedant etc.

¶ Testamentum ioseph. Vidi quod de iuda nata est virgo habens stolam bissinam et ex ipsa processit agnus immaculatus et a sinistris eius quasi agnus ut leo et omnes bestie impetum faciebant adversus eum et vicit eas agnus et perdidit in conculcacionem et gaudebant in eo angeli et homines et omnis terra hec autem fient in tempore suo ultimis diebus. vos ergo filii dei custodite mandata domini et honorate iudam et levi quia ex ipsis orietur vobis agnus qui salvans omnes gentes et israel. Regnum vero eius eternum quod non preteribit.

¶ Testamentum beniamin. Loquens filiis suis ait: Custodite mandata dei usquequo dominus salutare suum revelet omnibus gentibus tunc videbitis enoch noe sem et abraham ysaac et iacob resurgentes ad dexteram in exultacione. Tunc et nos resurgemus unusquisque in sceptrum nostrum adorantes regem celorum qui in terra apparuit in forma hominis humilitatis et quotquot crediderunt in eum in terra congaudebunt ei. tunc et omnes resurgent hii quidem in gloriam hii vero in ignominiam et iudicabit dominus in primis israel de iniusticia quia adveniente deo in carne liberatorem non crediderunt et tunc iudicabit omnes gentes quotquot non crediderunt ei in terra apparenti et arguet in electis gencium israel et cetera. ¶ Capitulum xxx.

De hebreorum afflictione post mortem ioseph.

Fuit autem ioseph princeps egypti sub v regibus quorum primus qui eum sublimavit apud veteres historiagraphos nomen licet alio nomine appellatum quem phesbi legitur quamvis magister eum nesrem appellatum fuisse dicit. Siquidem quo natus est abraham ut in cronicis legitur apud egipcios erat xvi potestas quam dinastiam vocant. Et tunc apud tebeos regnabant annis lxx. Bitos completa est illa dinastia anno iacob xxx. post hec in xvii dinastia regnaverunt qui sunt pastores annis ciij. nec aliis nominibus legimus appellati quam pastores horum vivus sublimavit ioseph anno sublimacionis anno xx. qui fuit finis suus intravit iacob in egiptum reperit in ossa pharaonis Post in xviii dinastia que cepit anno ducatus ioseph xliij. Amosis regnavit annis xxv. cuius anno xviij obiit iacob. sepultus in ebron annis xiij. Cuius amenophis xxi. Cui cromes xij. cuius anno xx ioseph cx annorum obiit et hebreorum servitus incipit que duravit cxliiij annis ut impleretur numerus ccccxxx annorum a prima promissione facta abrahe usque ad exitum Regibus hec itaque nesrem qui beneficia per ioseph egypto collata ignorantes hebreorum populum multiplicatum afflixit ut inducebatur fecit egyptiis per ingenium virtute et laborem industriam et opum affluencia ac sobolis nobilitatem Imposuit ergo eis graves angarias operum quibus fideliter non vacarent amplexibus ut coquendo lateres de finibus egypti civitates tabernaculorum regi edificarent et ut lutum platearum et sordes vicorum cophinis exportarent et ut flumen per multos rivulos dividerent utrobique ne flumen eas inundans habere fortassis confundaret quanto magis opprimebantur tanto magis auctore deo multiplicabantur. hiis addit alium quod vos dolum excogitans primo quidem iussit ut

omnes masculi ex illis ipso nascentes obstetricando occiderent. Deinde
vero obstetricibus eis contimore parcentibus ut in flumine proicerentur mandavit. Necari vero
necari volebant ne multiplicati rebellarent contra regnum eius insur-
gerent et maxime quia quidam sacrorum scriba predixerat eo tempore nasciturum
in ysrael qui regnum egipti humiliaret et universos virtute transcenderet
gloria quorum causa super principium mathei tangitur scilicet quod duas presagiens
corpus nasciturum de hebreis omnes extinguere iubebatur. Feminas autem
necari iubebat quia sexus in bellis acrior est. Hic in bellis est et ut libi-
Comestor dini egiptiorum deservirent. Comestor Itaque multo eo tempore sub iusta pietate
pro quo prius credebatur deus egiptium tradidisse in hunc errorem ut apim
pro deo colerent. LXXXI. De api et serapi quos colebant egiptii.

Erat autem apis ut plinius ait qui testatur se eum vidisse quidem
taurus qui ex gurgite egrediebatur de flumine habens in humero dextro
signum candidum ad instar lune corniculate ad quem eum statim
+ confluebant egiptii cum diversis generibus musicorum psallentes. + Ferebatur et admotum
vel statim apis ipse intra undas ibant vel stabant eadem die
evanescebat. Dicunt autem quidam quod in festo serapis annuatim emerge-
bat hinc ipsum serapinum id est serapi consecratum autumant. Notatum alii
tamen quod decennio semel apparere dicunt alii tamen tempore iusti sacerdotis he-
lyopoleos iniusti non ut quasi divinitus indicaretur iusta sacerdotum
Actor potentia quod flumen reminiscit deus per errorem flumen. Actor Deus itaque erat
et serapis utrumque colebant egiptii videlicet apis et serapis quidam ipse
fuit apis filius phoronei rex argivorum qui cum fratrem egyalenum
achaie prefecisset ipse cum populo ad egiptum ~~[struck]~~ navigavit. Augustinus
Augustinus libro de civitate dei xviii in libro de civitate dei xviii. Apis rex argivorum navibus transvectus in egipto
ibidem mortuus est et serapis factus omnium maximus egiptiorum deus. Dictus
est serapis ut ait varro littera mutata quia prius vocabatur sorapis
quia soronorapis eo quod soron grece sarcofagum vocant in quo sepultus
venerari ceperunt antequam ei templum construerent. Constitutum est ut de illo
capite puniretur. Et quis eum dixisset fuisse. Et quia in omnibus fere te-
mplis ubi colebantur apis et serapis erat sigillum quod digito labiis impresso
admonere videbatur silentium hoc significare varro existimabat ut
homines fuisse eos taceretur. Ille autem bos quem mirabili vanitate decep-
ta egiptus deliciis affluentibus in eius honore alebat quem eum
sine sarcofago vivum venerabantur quo bove mortuo quem querebatur et
reperiebatur vitulus eiusdem coloris hoc est autem albis quibusdam ma-
culis similiter insignitus mirum quiddam et divinitus procuratum sibi esse
credebant. Non enim erat magnum demonibus ad eos decipiendos
fantasiam talis tauri quam sola cerneret ostentare vacce concipienti atque
pregnanti hinc libido matris attraheret quod in eius fetu iam corporaliter
Solinus appareret sicut fecit iacob de virgis variis. Solinus Apim bovem
egiptiorum pueri gregatim sequuntur et repente velut lymphatici futura
precinunt. Bos illi ostenditur femina semel in anno et ipsa non absque certis
insignibus que ut inventa et ablata est eadem die nece datur. Apis
natalem memphi celebrant iactu patere auree quam statim precipitant
in tali gurgitem hec sollempnitas per vii dies agitur quibus diebus
cum sacerdotibus crocodilli quasdam inducias habent nec attrectant
lavantes viii die cerimoniis iam peractis velud reddita licentia
solitam resumunt atrocitatem. XXXIII. Continuatio
tertii libri.

+ Ferebatur in aere et super eos tamquam psallens.

Tertius liber continet hystoriam .ccc.xxxi. annorum scilicet ab ortu moysi qui populum dei a servitute egipti liberavit per tempora ducum eius scilicet populi ducatum et successores iudicum .xiiii. et regnum totius israel tam regnum quoque iuda .xx. usque ad regnum tyri primi persarum regis qui tempore eius populum de captivitate babilonica relaxavit. Huic hystorie inseritur cultus thabernaculi sub moyse templi quoque sub salomone et vaticinia sibille et alia plurima. Habet autem capitula .cxxi.

Comestor

1. De ortu et educatione moysi

**Egressus est postea vir levita nomine Amram qui accepit uxorem contribulem Iocabeth qui nolebat accedere ad uxorem post edictum Pharaonis.**

mallens caelebs esse quam in necem generare. Cui dominus per somnium astitit ut ait Iosephus dicens ne timeret uxorem cognoscere quia puer quem timerent egyptii nasciturus erat ex ea. Et de sacerdotio Aaron ei significavit. Fit igitur Moyses natus cum completis duo-bus milibus hebreorum que cepit post mortem Ioseph. lxiiii. a prima promissione facta Abrahe. CCCL. ab initio etatis i. a nativitate Abrahe cc. xv. ab initio mundi iiii. m. cc. lxxxiiii. regnante in egipto Ammenephe qui fuit viii. a Pharaone illo qui sublimavit Ioseph. Nam post Nefrem sub quo mortuus est Ioseph annis iii. regnavit Misphramotosis annis xxvi. post hunc Athmosis annis xx. Deinde vero iste Amenophis cuius anno xxx. natus est Moyses. Fuit itaque per iii. menses auctore [?] edictum regis expositum Thermuthis filia Pharaonis invenientis egyptiarum ubera respuentem per matrem propriam educari fecit et ablactatum sibi in filium adoptavit. Sed cum quadam die obtulisset Pharaoni et ipse eum adoptasset admirans rex pueri venustatem coronam quam forte gestabat capiti illius imposuit. Erat autem in ea ymago hamonis sculpta. Puer autem coronam proiecit in terram et fregit. Sacerdos autem Helyopoleos a latere regis surgens exclamavit hic est puer quem nobis occidendum deus monstravit ut deinceps timore careamus et voluit irruere in eum. Sed auxilio regis liberatus est et persuasione cuiusdam sapientis qui pueri ignorantia hoc factum esse asserebat in cuius rei argumentum ad primas allatas prunas obtulisset puer ori suo apposuit et lingue summitatem igne corrupit. Unde et Hebrei impeditioris lingue eum fuisse autumant. Tante vero ut ait Iosephus pulchritudinis fuit ut nullus adeo severus fuisset qui eius aspectu non haereret. Multi etiam cum eum per plateam deferri occupationes in quibus studebant deserebant. De uxore eius ethiopissa. Vastantibus Egyptum usque ad Memphim et mare

Et cum adversus eos Ethiopes. Eius causa gentis ad divinacione egypti consilium acceperunt ut auxiliatore uterentur Hebreo cuius obtinuere athine ut cum quo fecerunt Moysen preficerent ducem exercitus per sortis sacramentum. Erat autem Moyses vir bellicosus et peritissimus qui flumina prius Ethiopes prevenirent. Sed per loca serpentibus plena iter faciens tulit secum ibides in cavernis papyrus super plaustra ibices quas ciconias. Egiptii vocant. Ipse serpentibus que rostra et posteriora in nisso aliud purgant caste mutatis preferebat eas ut serpentes fugaret et devorarent. Et ita tutus per noctes transibat exercitus. Tandem comprehensos Ethiopes expugnans in clusit eos fugientes in tamen regis Sabba regia qua post Tarbis eis a nomine sororis sue Meroen vocavit que cum quia inexpugnabilis erat diutius obsedisset incedebat oculos suos in eum Tarbis filia regis Ethiopum et conditio tradidit ei civitatem si duceret eam in uxorem et ita factum est. Unde est quod Maria et Aaron iurgati sunt adversus Moysen pro uxore eius Ethiopissa. Quam autem redire volentis non sequeretur uxor proinde tamquam vir astrorum peritus ymagines sculpsit in gemmis huius efficacie ut altera memoriam altera oblivionem conferret annuli

quibus anulis cum in servisset alterum scilicet oblivionis anulum uxori
prebuit alterum ipse tulit ut sicut pari amore scilicet quibus anulis opus insignivera(n)t
cepit aut multi amoris mi oblivisci et ... libere in egiptum regressus est

~~De percussione egipcii et fuga moysi in madian~~ | afflictionem vero et pressuram

In diebus illis egressus ad fratres in terram gessen vidit operis egiptum percutie-
tem quendam de hebreis et circumspecto percussum egiptum abscondit in sabulo.
Auctor hic obicit factum moysi dicens homicidium. Cui videtur Augustinus in
secundo libro contra ... faustum quod nimirum eterna lege consulta innocenter quod moi-
ses quidem hunc egiptum licet in iniuriosum et iniustum non debuit occidisse quia
nullam adhuc legittimam gerebat potestatem nec divinitus accepta nec humana so-
cietate ordinata ... Alii dicunt scilicet contra petilianum mire culpandi sunt qui
tumbide et in ordinate in eos in siliunt qui sibi ulla lege subiecti sunt
tamen anime virtutis magne capaces sepe committunt quedam vitia hoc que appet
quibus virtutibus apte sunt si preceptis divinis vere excolte scilicet cum etiam agri-
cole tamen viderint in gentes herbas licet inutiles tamen aliqua producere
frumenti aptam esse predicunt et montes que oleastris silvestribus apparuerint
oleis aptum non dubitat sicut ille motus animi sine zelus quo moyses fratris
sui iniuria observato ordine potestatis sine in egiptum vindicavit adhuc quod
inculcus erat et inordinatus. Sed magne fertilitatis indicium probabat
hic et illa sevitia pauli et sine emulatorem paternarum traditionum perse-
quebatur ecclesiam putans se obsequium prestare deo silvestre quidem incultum
erat. Sed magne sevitatis indicium hunc in illud petri tamen evaginato
gladio volens defendere dominum aure persecutoris abscidit quod tamen dominus satis
minaciter reprehendit sicut ... ergo hic sicut Augustinus et tamen quidem fuerunt uberius
fecit fructus ... non dum sed secundum gratiam et ideo in ordinatum. Et ita tamen post ea per
hominum scilicet ordinatus est et fundavit in bono sicut prius in malo. Unde sicut
moyses post illud factum constitutus est princeps synagoge sic petrus post illud
pastor ecclesie. Hic tamen magister magister excusat moysem per hoc quod dicit Stephanus
in actibus apostolorum scilicet quod cum percussit egiptum existimabat intelligere fratres quia
per manum ipsius daret deus salutem ipsis. Sed alii non intelligebant ... quod
postea fuit. Moyses iam divinitus admonitus hoc audire potuisse si
iam fratrum suorum iniurias in egiptios inciperet vindicare super hoc tamen
accusatus apud pharaonem timuit et fugiens intravit madian filiam
iethro sacerdotis sephoram in uxorem duxit ex qua filios suos scilicet gersan
et eliezer suscepit et curam alendorum gregum ab eo accepit | scilicet ... iam

~~De oppressione populi et missione moysi~~

Tandem mortuus est ille pharao atque timore moyses egiptum reli-
querat et alius in regnum surrexit quia iam ab illo sub quo natus
est moyses secundum cronicas quinitus fuit. Nam ammenophis ille regnavit
usque ad annum moysi vii post hunc horus annis xxxviii deinde ace-
ncris xii athoris autem vii post ea acenchres iste xviii sub quo moyses du-
catum populi suscepit et signa coram eo fecit. Cum scilicet pasceret oves
iethro in deserto apparuit ei dominus in oreb in flamma ignis in rubo cum
quo ad filios israel ad pharaonem quoque cum libacionem misit et signa que coram
faceret subdit excusanti quoque se de impedimento lingue aaron in adiutorium
et solatium loquendi dedit. Cum quo pergit cum uxore et filiis angelus occurrens
in via eum corripuit unde post ... illis solus abiit et cum venisset
in egiptum cum aaron qui ei occurrerat seniores israel simul congregavit
qui auditis verbis et visis signis crediderunt simulque cum illis ad pharaonem

ingressi mandatum dei iuncxerunt atille comprehendens derisit moysen
quem pueri dei fugitivum appellavit et postea magos qui plus affixit tunc moy-
ses tenuit dominum per plagas et ad signa in ipso in terra ubi facienda potentiam
aaron in eo spiritus prolocutorem / v. De plagis egypti et phase et cetera populi
Tunc moyses erat LXXX annorum LXXX aaron et LXXXIII ducatum populi
cepit cum his signis prodigiis potenta de egypto educens legem et in heremo per annos XL
dedit. Filii autem anno quo educti sunt fuit finitus hebreorum
in terra de egypto qui duravit a tempore mortis ioseph annis CXLIIII finita
quorum est corpus peregrinationis in terra aliena que predicta fuit abrahe scilicet annorum
CCCC XXX ut dicetur infra finitis hic annis etatis terre quinquagesimus
primus mundi in eo [illegible] III CCC LIII. Ingressi sunt ergo moyses et aaron ad
pharaonem et signa coram eo fecerunt ad persuadendum primo quidem
virga mosi versa est in colubrum et magi et ipsi similiter devoravit virgas ma-
gorum iudicato adhuc pharaone et incredulo permanente percussa est
egyptus X plagis quas brevi versibus comprehendit. Sanguis rana ci-
nifex musce pecus ulcera grando bruchus caligo mors primogeniti
Sunt tales versus prima [illegible] nocet [illegible] plaga secunda
[illegible] tercia [illegible] Sexta pecori sunt
Nona regit solem prima notat ultima plebem [illegible] ultima plagam
domus egipciorum ulciscatur primogenita hominum atque iumentorum
scilicet plagam ut [illegible] filii israel qui inter egiptios habitabat et ut transitus
in fugiens constituit hebreis primo mense sollempniter phase id est transitus in
qua scilicet immolarent agnum et comedentes cum sanguine linirent superliminaria
domorum suarum et utrosque postes hostiorum ut angelus exterminator qui ante
malus [illegible] in. fuisse videns sanguinem domos eorum transiret et
noctem [illegible] tamen institutionis eius principalis fuit prefigurando dominice passi-
onis sequa ad [illegible] libertati suum [illegible] agnus immaculatus qui de-
bebat sumi ut segregari et qui immolari et quia esse debebat et quasi
et agnus comedi. Dicitur autem phase id est transitus quia transiit angelus per do-
mos egiptiorum primogenita interficiens et quia transiit domos hebreorum
per sanguinem agni nichil eis nocens et quia eadem nocte transiit israel ab
egipto ad terram promissionis festinantes urgebantur enim ab egiptiis compel-
plagam / vi. De spoliatione egiptiorum et annis sumptus
Spoliaverunt autem egiptios divina permissione vel dispensatione primogenitis
sive recompensatione quia scilicet gratis et diu eis laborantes eis servierant
nec quicquam eis pro mercede rependant. Ideo et tulerunt abrahe vestes
et aurum et argentum ut inde fieret tabernaculum. Nam ut ait augustinus
egiptii auro dei ipso scilicet tamen mala utentes et adhuc iniuria creatoris
ydolis serviebant et homine per suos labore gravi in [illegible] at [illegible]
affligebat digni igitur erant et isti quibus talia inferrentur et illi qui talia pate-
rentur et forte secundum cogitationes suas magis permissi sunt hebrei hoc facere
quam iussi. Tunc ergo finita est corporis servitus que fuit ut dictum est CXLIIII
annorum. Cum autem legitur in exodo quod habitatio eorum in egypto fuit CCCC
XXX annorum nomine egipti intelligitur omnis incolatus eorum qui cepit
a prima promissione facta abrahe in terra mesopotamie aqua usque ad egres-

datam tot annis fluxerint ut in epistola ad galathas legitur a magistro apostolo
idem unus promissionis ingenere tuo ad abraham dicta quod futurum sit semine eius pe
ctum annis. ccc. Sed illi incipiunt computari ab ortu ysaac in quo primus
semen est semen. Natus est n. xxv anno post quam facta est illa promissio. unde
abrahe. C. quibus subtractis de prefato numero remanet. CCCCv. Sed ibi scrip
tura more suo pretermittit illum quaternarium plurimorum unum non facit numerum
integrum. Erant autem in populo quasi de[?] uirorum peditum absque paruulis
vulgoque innumerabili famulantium eis et euntibus cum eis pecus multumque iu
menta. Ossa ioseph et farina conspersam de qua fecerunt subcinericios panes quibus
usi sunt per xxx. dies et gloria in corpore libatione prescidit dominus primogenita
egypti populusque liberatur primogenita de matre dixit voluit ea sibi de
inceps sanctificari maxime quia dominus fructu ille primitus est honorandus
aqua colere omnia quecumque omnibus primogenita quorum filiorum hominum apta offe
bant et v uideris redimebant primogenita pecorum offerebant inter dona
bant et v uidens redimebant. Primogenita aliorum ad immolandum oblata erant sacerdotum. In im
mundum primogenita aliorum ad immolandum oblata erant sacerdotum. In im
fantum primogenitum asini mutabant
bo ouem non oblata quedam redimebant ut primogenitum asini mutabant
oue quam pro offerebant quedam autem nec ea redimebant. Sed occidebant. Ut
primogenitum canis. Am. De situ maris rubri amane regione eius deperi.

Ascenderunt igitur de egypto v. progenie moyses n. quintus fuit a iacob vel
abibum inde adphares usque ad salomon v. fuit generationes de qua a
precedebat eos per columpna nubis per diem et solis ardorem et ignis pre
cedebat eos per columpna nubis per diem contra solis ardorem et ignis pre
hostem contra caliginem quibus coartati in mare rubrum et asperitate
montium circumdatus pro tunc dc. curribus et l. milibus equitum et CC. peditum
armatorum eos insequuntur. Hebrei politi amoise in duas conflictum mon
tuente domino tactum virga in xij. divisiones maris diuiditur. scilicet tribubus
primogenitis reformidantibus iudas per eum progrediens venit in eis tribi
per obediam et fidem regnum promeruit. Egyptii uestimentis eos indicantes
bant insequuntur. ymbres et tonitrua lapides super eos celitus iacuntur.
dumque fugere vellent tactu virge moise mare in se recluditur. Egyptii omnes
aquis operti sunt Orosius de ormesta mundi libro i. Extant adhuc certissima monimenta
gestorum quatuor tractus currum et orbite rotarum non solum in littore. Sed
etiam in profundo nunc quousque uisus admittitur perducitur. Et si forte ad tempus
casu uel curiosite conturbantur mox diuinitus in pristina faciem uentis fluc
tibus quoque reparantur. ut quamquam non docetur. timore dei uel probate religionis
studio ita ueris turpacte ulcionis ferat. Exemplo Julianus primus scelus
apostolicus Egiptum uero quam tunc cum pharaone non fuit uniuersitas in regno
occupabatur ut olea uel aralia deum reputauit dicens hic fuit in hodie
deus ut non sequeretur pharaone et in mare mergeretur. Actor Moyses igitur
tamen per ducentum duo deerrant ueniensque in marach aquas impotabiles
in misso ligno dulcorat deficientibus uictualibus ex egypto sublatis mur
murat populus personas dilicias in memoria reuocat orante moyse dominus
eis coturnices et mana de celo misit quod est propterea eius operatum
reseruatum computrunt gomor a ex eo futuris generationibus admonimentum reser
uari fecit datum est autem die xv. et xxx. die ab exitu de egypto qui fuit
vi. feria eadem s. die qua xpus uerus agnus paschalis assatus est igne
passionis. Item in raphidim pro defectu potus israel murmurat. Moyses petra
dicens virga percutiens aquam eduxit que secundum virga quam dicit aaron cuius mo
si quaque dei sic spiritus dei hebree et heliseus moyses adpugnandum contra amalech
iosue misit et ipse in monte orans eleuatis manibus usque ad solis
occasum ei uictoriam impetrauit consiliumque ietro adpetenti omnis sollicitu

Sine diversos Magnatum gradus in populo constituit. Dominica de lege data
moysi in monte synai · Et egypto s. Annis prima die de lege data
Mense 3º egressionis montem synai prima die mensis venerunt ad
ponendo in scripturas xxx dies cum esse ponimus tamquam inter
lunares et solares moyses viam mediam eligentes lunares in infra
tricenarium continentur sed ultimus non solares vero plures sunt quam
procedunt aphase ergo restabant xx dies mensis primi recepte a filiis
verunt xxx scilicet dies restat quod die xiiii prima sit aphase plus tunc
domino iubente moyses populum biduo sanctificavit et die tercia que fuit
aphase l. populo stante ad radicem montis et audiente legem a domino
accepit que continet diversa mandata scilicet affirmativa et negativa sive pre
cepta et prohibitiones. Item quedam sunt precepta moralia quedam iudicia
lia quedam cerimonialia sive legalia prima data fuit ad instruendum
sed adultes diminuendum tercia que prius impugnato dominus in flagellum vel
hoc in pedagogum. Inter hec autem decalogus tamquam omnium preceptorum medi
lium summa premittitur. ibi enim omnes virtutes precipiuntur et omnia vicia
implicite vel explicite prohibentur. Ideoque lex moralis sub denario
constat ex tribus et vii data est quia ternarius significat personarum divinarum
trinitatem in qua summe credendum est vii autem morum personam quia in his
precipitur et in moribus perfecta vita consistit. Itaque denarius
significat lineas in minus et in impletione decalogi consistit vita perfectio
spiritualis. Item ut per observantiam x mandatorum restauratur x ordo
qui cecidit angelorum. Item ut sicut populus egyptiorum propter impietatem ydola
trie et populi dei oppressione contumacia erat x plagis sic populus hebreorum
adeo notatus ad cultum dei reformaretur x preceptis. De x preceptis iiii in
preceptis decalogi sic sunt comparate que iubent sine tamen
Possunt eciam per precipiendi adhuc iii precepta prima data sicut ut
homo per illa bene ordinetur ad deum et ad proximum. Ad deum ordinatur
precepta prima in his iii precipitur latria que consistit in tribus scilicet in fide
spe et caritate et hec tria singula in singulis preceptis intelligitur vel per
quasdam appropriationes ad iii personas in trinitate referuntur. In primo in man
dato prohibentur maxime confidentia et per eius precipitur spes scilicet ut non ponamus
in ydolo nec in homine. Sed in summa potestate que patri attribuitur. In
secundo secundum ysidorum prohibetur error et sic precipitur fides que in nullo
homines veritati et sapientie que filio attribuitur. In tercio prohibetur amor
seculi et sic precipitur amor dei scilicet caritas que a spiritu sancto infunditur. Sic
ergo per illa tria ordinatur homo ad trinitatem. Unde ista tria notat deus unum
mandatum est dicit. Diliges dominum deum tuum et fortiter precipitur dulciter
scilicet ut nec fatigaris in iniuriis nec seducaris ~~[illegible]~~ fallaciis nec
seducaris blandiciis hoc est magnum primum et maximum mandatum secundum
autem est simile huic quia sequitur ab isto. qui enim non diligit deum
quomodo diligit ymaginem dei. Ideo dicitur est simile ad hanc autem
proximi dilectionem pertinent ultima precepta vii per que homo ordinatur homo
ad proximum. Sed different autem a beneficium impendendo et hic per illud
honora patrem tuum et matrem tuam quod non intelligimus sinodochice homines
sed et nos omnem proximum et nove honoris omne beneficium quod ho
norando et hic triplici scilicet deo sancto vobis. Iniuria ubi prohibetur ibi non
locutus quod proximum tuum scilicet. Iniuria facta dupliciter scilicet realis et hoc prohibetur
ubi non sint tibi facies a nullo damno proximo tuo in rebus suis
inferas personalis et hoc dupliciter scilicet vel in propria persona et hoc prohibetur

ibi no occides .i. nullum contra rationem proximi malum inferes ulterius
persona uxoris aut filie et hoc ibi non mechaberis .i. nulli femine ille-
gittime commisceberis. Sexta nota sue voluntatis duplex est aut
sensualis que prohibetur ibi Non desiderabis uxorem proximi tui aut
actualis et hoc ibi Non concupisces rem proximi tui. Et sunt x. psalterii
corde secundum Augustinum quibus occidunt bestie spirituales .i. vicia que va-
stant animam. Nam tange primam cordam et cecidit bestia occidisti a-
nimple primum mandatum et primum vicium evacuasti et ita de aliis ut in-
de opponis primum mandatum prohibitum sub reptiorum primum errorem secundum ...
fiat soli amorem contra impietatem. Tertium crudelitatem vi. for-
nicationem vii. rapacitatem viii. falsitatem ix. mundi cupiditatem x. adulterii
cogitationem. Superbia quoque primo precepto prohibetur quia contra est adorem
et ira gula quia adolum est venter gulosi. Invidia animo contra
ad bonum proximi. Accidia secundo quia intus quiescat non potest qui
hic verbum boni dicit contra quibus precepta prohibantur. Data sunt autem
in lapideis tabulis in signum duritie cordis illius gentis et indura-
cionis ... duo testata figura vel quia anima ... addiscio ...
precepta indisputabiliter autem doctores dissentiunt. Nam primum mandatum
... secundum Augustinum ... et Origenem in duo dividitur ... que secundum
... Augustinus duo sunt Origenes in unum colligit tunc ... Josephus contra
Augustinus tria quod ad dilectionem dei pertinet in una ta-
bula et vii. que ad dilectionem proximi in alia. Josephus autem et
Hebrei v. in utraque. x. Soluto questionum dubitationum contra precepta
Quod autem putare omnia negativa quia lex moralis populo dabatur
iudeis ad timendum potius quam ad perficiendum bonum. Que sunt enim
partes iusticie scilicet declinare a malo primus quod pertinet ad ve tes-
tamentum facere bonum posterius quod pertinet ad novum testamentum spiritualiter autem tamen intellecta
non sunt pure negativa quia negationibus non cum nimium
sed aliquo modo affirmativa. Nam illo precepto non occides p-
recipitur voluntas non occidendi et in illo non mechaberis voluntas
non mechandi et sic de aliis. Quod autem dicitur lex prohibet mandum
non autem novum est secundum carnalem intellectum iudeorum. Sed secundum apostolum
lex spiritualis est .i. spiritualiter intelligenda. Secundo autem primum preceptum refertur
ad patrem quia adoracio principio debetur in quantum est principium . . .
.. et secundum secundum ad filium quia per nomen quod non dei in vanum
sumitur est veritas et veritatem. Tertium ad spiritum sanctum quod sanctificationem licet
autem cerimoniale sit ponitur tamen inter precepta moralia quia significat non
excellentissima ... pacem requietem mentis que omni precepto
enim moralium est finis et tamen quamvis cerimoniale sit quantum
ad principalem causam institutionis tamen quantum ad finem precepti morale
est maiore perfectione quibus nichil est moralius quia vacare ab
operibus exterioribus ad contemplandum deum iuxta illud Vacate
et videte etc. Licet autem affirmativum sit quantum ad unum ne-
gativum est tamen quantum ad aliud quia sabbatum sanctificare et aliud
est quia opera servilia non facias. Solum quantum ad mandatum
est affirmativum quantum ad dicere tamen quantum ad rem vel intellectum
quia unico solo rapiuntur opera ... tria soli addit
promissio quia operibus ... que venturi vel bona opera vel illorum

seruiuntur illos et etiam quia pietatis opera plusquam aliquid aliud nos
assimilant deo unde estote inquit misericordes sicut et pater vester / Ideo et
eis promissio longioris vite hic conpromittitur quia iustum ut qui vi
tam alterius sustentat eius quoque a deo vita prolongetur. Hoc autem
preceptum non obligat ad semper. Sed pro loco et tempore. De patre infide
li et demonio fideli quis tamen preponendus sit dicatur quod catholicus prius
preponendus est in caritatis dilectione quia quanto melior est secundum deum tanto
magis diligendus est. patri tamen vero catholico propter naturam et propter beneficii recep
tionem secundum mandatum tenemur tenere condicionem // Concupiscentia et actus
mechie divisim prohibentur quia in tantum diffinit secundum Augustinum
ut aliquis mechetur qui non concupiscit sed ut cum aliena misceretur uxo
ri si prohibente vel odio proximi vel alio impedimento aliquis etiam concupiscat non
tamen misceatur ut pre timore vel pudore vel quia non potest ad eam acces
sum habere et ita erunt prohibiti superflui simul. Et de concupiscentia et rapi
na rei aliene. Ista cum dicitur non mechaberis non d. f. t. c. proximum tuum utrobique
precipitur voluntas non mechandi quia non sunt mandata pure ne
gativa. Sed alterius est hec voluntas alterius illa. Cum enim dicitur non
mechaberis precipitur voluntas non faciendi opus exterius. Cum autem dicitur
Non d. f. t. c. p. t. precipitur voluntas non faciendi opus interius
i. non concupiscendi sive non delectandi et ita non vacat utrobique pre
cipitur. Similiter de concupiscentia et rapina rei aliene. Ideo utrobique duo
precepta sunt quia concupiscentia instigavit adam proni sunt homines naturaliter
ad voluntatem et actum mechie et rapine. In homicidio autem non sic
est quia actum eius et voluntatem homo naturaliter abhorret. Ideo sufficit
unicum de utroque mandatum et etiam fortassis delectacio voluptatis et actus
homicidii non sunt ita separate sicut mechie vel rapine. Habent tamen
dicunt in hoc precepto non desiderabis uxorem proximi tui sollicitacionem ad mechiam
tantummodo prohiberi que scilicet fit in communicabilis colloquiis et nutibus
luxus oculis nutibus aspectibus amplexibus et huiusmodi lex tamen in math.
dem sit. Non mechaberis ego autem dico vobis etc. non est additio
sed explacio. viii. mandatum differt a sexto quia illud pertinet ad dilectionem
dei hoc ad dilectionem proximi et qui loquitur contra proximum falsum testimonium
peccat contra secundum mandatum periurando nichilominus facit contra viii. mandatum
quod ut proximo suo noceat ut superius dictum est. // xii. De glosa ad ga
lathas de causa et forma dacionis legis moralis

Non est lex hominibus etiam moralis ad iusticiam vel ad beatitudinem data
Sed in medio scilicet inter promissionem et impletionem i. inter abraham et christum
ordinabiliter posita propter transgressionem scilicet cohibendam i. ut homines primo saltem
timore saltem transgredi cessarent et deinde quia voluntarie facerent
Item ut homo superbiens de viribus suis fidens precepta acciperet in quibus
deficiens cognosceret effectus liberatorem et salvatorem requireret
videns n. li. ca. sibi non sufficere ad iusticiam nisi sit humiliatus se ad pro
standam gratiam. Sed superbi legem preceptam legi nature adiectam suffi
cere putantes clamabant non deesse qui impleat. Sed qui iubeat
ut sic de ipsa veritate causa conuinceretur ante quam deus filium mitteret legem
preceptam dedit que peccati morbum detexit non consumpsit. Unde
Sed nature vitio radicali instancia ut sit cognita utriusque legis

in sufficientia et infinite sua clamavit ad medicum et quesivit quo auxi
lium et ita fuit in multiplicitate sunt ii infirmitates propter quas ad
medicum et lex quidem primo data est quod et iii. q. i. x. sicut ille
ille samaritanus qui ex forti sui compassione languidum appropinquavit
cuius vulnera sanavit. que sacerdos et levita viderunt et transibant
quia sacerdotum lex vetus nemini ad perfectum duxit. hic est et helizeus
qui baculum legis ad suscitandum sunamitis filium misit et quia ca
ille non surgeret tandem aperuit veniens contrahens se puero coap
tavit et mortuus surrexit. hic est et omnipotens sermo qui dum medium
silentium tenent omnia aequalibus s. v. quia silentium fuit ante legem
s. ignorantia langoris, secundum sub lege s. desperato curationis tertium erit
in gratia s. ad opus sanitatis. ante legem namque morbum suum homo
non agnoscebat et ideo medicum non querens silebat, ut autem lex sub
intravit et languidus vulnera sua ostendit. mox ruptum est silentium
et cepimus egri poscere remedium. Sed dum per omnia opera legis ubi
salus non est sanari volebat quod querebant invenire nequiebat.
Tandem igitur homo qui diutino clamore fatigatus et desperans sibi
siluit et tunc omnipotens sermo a regalibus sedibus v. Actor. Porro in
ipsa legis datione facta multa sunt terribilia. Sed non sine causa
primo ut per hec corda iudeorum ab eius transgressione deterrentur. que i
tanto terrore dabatur. Item ut per hoc appareat tamquam per contraria gratie
sanitas componeretur. Item ut per hec tempestua ea que fiebant ita legem
erant figuraret. Ignis enim signat spiritum sanctum per quem data est lex
que consumit peccatorum rubiginem turbo legis comminationem, caligo eius
obscuritatem, procella eius minas etc. Data est autem per angelos
in quibus deus loquebatur ita tamen ut est posita in ordine medi
atoris i. in potestate eius s. ut staret quamdiu vellet tunc vellet cessare
xii. Decimonis et iudeis / cerimonialia intelligenda est que
Hec tamen cessato quando ad impleta futurorum data fuerat cum
adimpleta veritate cessare debuerunt. Nam est hec omnia ut
ait Johannes crisostomus super matheum s. circumcisio baptismata est deitatem ge
rium origine traxerunt Sed deus videns ob deceptorum salutem
per ea ipsa se coli passus est quia illi demones coluerunt aliqua
diu illa ne melius instituens deus consuetudinem sua tamquam avi
cium legati erat eos paulatim revocaret et ad perfectam alacritatem
perduceret. Sic et magis qui descenderat per hec eos vocavit quod vis fa
miliare consuetudo reddat s. per stellam sic et philisteos per demonatos
Erant autem licet illa sacrificia vetera cum offerentibus conformia et iusti
ficatoria quando ad opus operantis i. quando ad ipsam actionem offerendi con
fiebat caritate ut patet in abel et noe et abraham. Unde in canone
misse dicitur sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti abel etc. Sed quando
ad opus operatum nunquam neque cum oblatum s. caro vituli vel agni
et sanguis hircorum iustificabat Sacramenta vero legis nove iustifi
cant quia efficiunt quod figurant in invisibilibus s. gratiam. Et obiciatur de
circumcisione quod caro non corporis quando ab eis est quidem Sed divinitati quam
ta duo morbis iustificat. amo non per operatum. et sicut in s. de ii. 2. subdicitur
Panis latus oculis ardens amorem tamen mus divine clamis intus dila
tus augetur quia vi peccata dimittuntur. inde illud dimittuntur ei peccata
multa etc. alio non per modum sacramenti quia s. ipsa est ratio omnium &

Actor
Actor

+ # sint leccionis legis sed sacri sunt et spiritum



gravium vestissimum et ipsam naturam quam pixidem medicinalem
cum infinitis morbis quem tenuos apostolus conjugat et in nobis litteras an-
guinitat sicut insponsat non inglutit caro. Sed magis spiritus sacra caro
verbo dei commixta sacramentum vero nove legis non solum significat verum
signatum tradendo vivificat et justificat quia sacra et quantum ad opus
operatum. Preter hec inquirant alii deum cum iudicia quedam ad cavendas &
vindicandas ut fuerunt homicidii furti fornicationis et huius ac omnibus
preceptis commissio temporalis adnectitur. et in aspersione sanguinis fedus dei
cum populo firmatur. xiiij De thabernaculo faciendo et aliis ad eum vitis pertinentibus
Dein moyses cum senioribus usque ad iuxta montem in quo dominum
preceptum ascendit. qui eius solum saphirum colore exemplar
scilicet tabernaculi faciendi cum utensilibus suis ondit. Moyses cum solo
iosue iuxta transivit eo quod in planicie quadam montis dimisso
solus in medium caliginis introivit ubi et xl diebus ac noctibus
absque cibo et potu cum deo permansit audiens eum scilicet mandatum de
thabernaculo construendo et arca et propiciatorio de mensa et panibus propo-
sitionis ac vasis libaminum de candelabro cum lucernis de pellibus taber-
naculi et dispositione eiusdem ac velis et cortinis atque sagis de
modo regendi thabernaculum de altari holocaustorum et situ eius ac
vasis de atrio tabernaculi et oleo quando lucernis de vestibus sacerdotum
quibus exponit summi pontificis de modo sacerdotes consecrandi de al-
tari aureo de compositione thymiamatis et confectione unguenti sacri
de labio eneo et de redemptione numeratorum et electione artificum
tabernaculi unius similitudinem inquid tabernaculi quod ondi tibi ita fa-
cies illud Auctor hunc ait apostolus ad hebreos quod sacerdotes summa
secundum legem offerentes deserviunt exemplari et umbre celestium exem-
plar ibi dicitur ordo celestis curie quem ondit deus moysi secundum
gloriam qui notatur eum in montem scilicet quo angeli deo famulantur deum
unumquemque laudent et diligant et quo inimicum se tenuos diligant
et fratribus unum studeant et singuli in quibus alios imitandi
sunt et quorum figura vel umbre iudeis tradite sunt. Quam
quia carnales perplus veritatem capere non possent precepit deus moi-
si ut eam sub figura et iudeis id est traderet ... ceremonias ob-
servandas quodam veritate figurates in quibus populus perplus tamen
diu nutriretur. donec possent suspire de pulcra figurarum ad maturi-
tatem veri deserviunt in qua fierent. Preceptum est moysi a deo
non cum inciperet. Hec construxit tabernaculum. Jam non semper glo. multa
de veritate sibi prefigurans numquam consummarat. Sed preceptum ubi legitur.
Sed cum per se non possit consummare consuluit deum qui et designavit
sicut de vita eius dicitur credant vere misit deus sacris omnia id est suis
figuras scilicet thabernaculi eorum utensilium eius et sacrificiorum et singuli
dei exemplar id est veritatem quod scilicet exemplar ostensum est a patre in monte. &
xv De thabernaculi formatione commissor.
Thabernaculum autem erat domus deo dicata quadrata et ob-
longa tribus clausa parietibus aquilonari meridiano occidentali
liber patebat introitus ab oriente ut oriente sole radiis eius
illustraretur. longitudo erat xxx cubitorum latitudo x. altitudo

decem. In meridiano latere erant tabule de lignis sethim stantes xx. Jungebantur autem invicem in liostrate ne rimula ibi esset aut planicies parietis inequalis et erant inaurate. Contra quamque partem supposite singule duabus basibus argenteis perforatis in quarum foraminibus cardines aurei immittebantur. In utroque angulo tabule eminentes sicut in ianuis fieri solet. Eodem formate situs erat paries aquilonis. Ab occidente autem erant vi tabule per omnia similes aliis et eodem modo stantes in basibus. Sed hec non implebant nisi x cubitos dimidius cubitus contraque parte utrimque patebat et ideo uno cubito lata tabula secta est per medium et sic sunt due tabule semicubitales que utrinque apposite angulum occludunt aliis compaginantur. Hee etiam singule duabus basibus innitebantur ne ventorum impulsu aut aliqua causa parietes commoverentur. Singule anulos aureos habebant per ordinem inclusos quibusdam radicibus confixos per quos vectes protrusi parietis in ipsis tabulata similiter continebant. Erant autem vectes de lignis sethim inaurati singuli x cubitorum, in mittebantur quod caput unius vectis in caput alterius in modum tecti ut copulatis sic in nexis quinque unus vectibus in omnis longitudinis viderentur sicut in baculo tamburo pontificali sculptus fieri solet. Erat autem inter summitate parietis suprema anulorum ordo vectium continens in longitudinem parietem et inter summitatem inferiorem alius ordo in medium modum et media planicie in ordines ut quidam dicunt v vectes fuisse in uno latere potius ad unum ordinem quia vectem resultant. Erat itaque in utraque tabula v anuli et in quolibet duorum parietum vectes xxx quia v ordinum quilibet vi vectes habebat in latere occidentali x vectes bini per singulos ordines. Capitulum xv. De distinctione inter sanctuarium et sancta sanctorum

Tabernaculum quod inter duas partes distinctio erat pars posterior ad occidentem x cubitis protendebatur et ita quadratum erat scilicet in longum et in latum et in altum x cubitorum quod pars aditum dicebatur vel sancta sanctorum. Anterior pars ad orientem xx cubitis protendebatur que communis erat sacerdotibus et quod dicebatur sancta vel sanctuarium. Ad alterutras inter partes separandas posite erant in medio iiii columpne de sethim deaurate capita habentes et aurea et bases argenteas. Super capita inter columpnarum erat duo vectes x cubitorum argento impleti per transversum in quibus per anulos aureos immissum dependebat velum ante iiii columpnas contextum factum de bysso retorta et de filis variis iacincti et purpure et coccinei coloris opere artificioso pulcra varietate contextum continens ut dicit Iosephus floribus quos gignit terra et aliis picturis quas poterant inspicere pictores preter animalium formas. In ingressu vero tabernaculi v columpne erant de lignis sethim deaurate capita habentes aurea bases vero eneas super quas duo vectes vel x cubitorum protendebantur argento impleti in utroque sui capite usque parieti inserti ad modum trabis in domo aquis dependebat aliud velum per anulos aureos insertum ad modum supra dictum operatum. Sed secundum Iosephum usque ad medietatem columpnarum dependebat ... per v cubitos vero velum inter usque ad terram ad ingressum.

sacerdotum spectabant super quod dictum est. Alia cortina lanearum superposita
usque ad terram contingentem finibus per angulos earum ductibus cortina
contentibus ut in diebus festis reducta preberet aspectum tabernaculi.

## xvi. De tecto tabernaculi et modo tegendi.

Tectum tabernaculi non erat cameratum sed planum ad modum pale-
stine sive fuit in medio opinor aptatum et fixum lignum protendens. x cor-
tine sibi copulate pretensum super totum operientes tabernaculum et descende-
bant platea uno cubito distabat ex omni parte alia, quia simul iuncte
xl cubitos explebant longitudinem tabernaculi que erat xxx cubitorum
tegebant et v cubiti dependebant in posteriori latus occidentale. Alii v de-
pendebant ante aperturam que erat ad orientem tamen ne in aperture pen-
derent utrobique transgredientes duo magna latera tabernaculi usque in
medium aperture trahebantur ibique mutuo iungebantur et similiter in latere
occidentis et ita ex omni parte tabernaculum tectum erat cortinis uno cubito
tantum terram ex omni parte non velato supponebantur saga similiter
protensum. Sed quia erat xxx cubitorum in plano descendebant usque
ad terram et ita cubitum cortinis non velatum ipsa velabant et quia
extensio xl iiii cubitos habebat cum essent xi simul iuncta et undique
quia xxx cubitorum erat longitudine tabernaculi xxx cubitis tegebant et de
reliquis qui super erant vii dependebant ad orientem vii ad occidentem
partes in posteriori sagorum que superant pendentium in posteriori duo latera magna
usque terram contraque parte reducebantur ad tegendum introitum orien-
talem. Sed quia vii cubiti contraque veniebant in spatio introitus
x tantum erant supersuebant saga sagum (?) sago vel forte in summitate cum
quia duo cubiti anteoppositati consuebantur instar orarum vestimenti
et tunc ex utroque latere saga de lateribus in medio introitus copula-
bantur in eodem loco in quo cortine et similiter in latere occidentis
ut impetum ventorum possent sustinere. Secundum hanc dispositionem taber-
naculum ex omni parte tegebatur sagis usque ad terram et nichil ex eo
videbatur et tentorium quod erat in introitu preciosum inutiliter erat
et cum sacerdotes intrabant tabernaculum vel necesse erat attollere
saga et cortinas ut subintraret vel si in summitate iungebantur uncinis
et anulis ad introitum eorum dissolvebantur. Alia est Iosephi ex-
positio cui consentit Origenes et videtur probabilior. Ait enim x cortinas
et mutuo iunctas ut diximus a fronte tabernaculi super introitum exten-
di protensum et tegere totum tabernaculum et descendere in posteriori latus occidentis
usque ad terram. Introitum vero non tegi aliqua parte cortinarum cum preciosum
haberet velum. Similiter de sagis totum dicit operiri tabernaculum excepto in-
troitu. Sed quia duo cubiti sagorum superfuerunt cortinis contraque parte dicit
eos replicari sub cortina ore maioris (?) interius et saga et cortinas
totum contradictum (?) operimentum pro quo dicunt putant xi saga in fronte tecti
duplices. Sed forte quod speciosa et preciosa plurimum ut ex tunica (?) tabernaculi
non videbantur et illud cortinarum quod intra tabernaculum defluebat frustra
ergo tanti facta videbantur. Quod intra forte ex omni parte cortine et saga finibus
[illegible] intra tabernaculum et parvulis crucibus colligabantur. Fimbrie et in
modiis tecti dependentes attollebantur ut et tabernaculum undique videri
posset et tentorium (?) ab ingredientibus sub cortinis. Sane tertium erat operi-
mentum de pellibus arietum rubricatis quod superiora tantum tegebat ad latera
non descendebat finibus et parvulis crucibus affixis hinc colligate. Quartum
quoque operimentum in eundem modum erat superpositum de pellibus arietum

vaticinatiuis superpositus modo erant quam pro ... et ymbrium effusionem
multos itaque ut ait iosephus stupor habebat a longe aspicientes vario
colorem eius in nullo preualebat differre a celo [... De archa et propiciatorio]

Erat autem in interiori sanctuario archa cum hiis que modo reposita
erant et que ei superposita. In anteriori vero candelabrum ad austrum
mensa ad aquilonem. In medio autem altare non longe ab aditu al-
taris aurei. Erat autem archa de lignis sethim cuius longitudo habe-
bat duos cubitos et semissem latitudo cubitum et semis altitudo
similiter cubitum et dimidium et intelligitur cubitus humanus non geome-
tricus quod apparet in altari lateranensi ecclesia quod dicitur esse archa et dicitur
non habuisse pedes et deaurata est intus et foris. Facta quoque super eam corona
aurea ad modum labii quod in mensis et in scutellis fieri solet. Per utrum-
que latus longitudinis bini erant circuli aurei ligati [illegible] pedi-
bus et per eos vectes de lignis sethim deaurati mittebantur quibus
archa ferebatur et nunquam extrahebantur. In qua reposite sunt testificationis
tabule in quibus scriptum erat testamentum. Cum quo ibi reposita testimonia
dei sunt posita est ibi et urna aurea plena manna in testificatio-
nem quod panem dedisset eis de celo. Tabule in testificationem quod legem [illegible]
scriptam in cordibus suis tenerent. In scripto virga aaron in testimonium
quod omnis potestas a deo. Deuteronomium in testimonium pacti quod deposuit.
Et utrumque dixit nobis dominus faciens obligationem vocata est archa testamenti.
Similiter et obligationes tabularum testimonii dei sunt. Et ideo etiam quia cause
[illegible] eius agebantur. Facta est propiciatorium super archam scilicet tabula au-
rea cuius longitudinis et latitudinis cuius et archa ut archam tegere
sufficeret que dicebatur oraculum quia dominus de loco illo dabat responsa
orantibus. Propiciatorium quia domini loquens dominus propiciabatur populo
vel quia die propiciationis dicebatur ibi stare dominus desuper. Utrumque
modo parte erecti et in duobus angulis anterioribus posita sunt duo
cherubin aurei et productiles. Erant autem ut dicit iosephus alia
volatilia huiusmodi figura que nullo homini est inspecta quam
dixit moises se in sede dei conspexisse signata cherubin. Unus
respiciebat alterum versis vultibus in propiciatorium duabusque alis
expansis et mutuo se tangentibus velabat oraculum alas ex oppo-
sito extendebant. [... De mensa et candelabro]

Mensa quoque erat de lignis sethim habens duos cubitos longitudinis
et in latitudine cubitum et semis et in aurata ex omni parte. Habe-
bat autem ~~[illegible]~~ ut dicit iosephus ... [illegible] huius
modi pedes qui dicuntur ... alados. Erat quoque ex medietate partis inferioris
rotundi et ... pars superior operis quadrangula erat. In sin-
gulis vero pedibus erat anulus aureus singulis impedibus ubi a
anulus in ... erat. In anulis vero vectes aurati quibus
ferebatur mensa. Erat in ea labium per circuitum sicut in archa et labio
affixa erat aurea corona alta digitis iiii ita quod medietas
eius super mensam eminebat ne superposita caderent corona altera medietas
inferius pendebat ad decorem et erat corona ... aurea ... i. ... 
lata et latum ... plano. Erant autem ut aiunt hebrei celature ille
quasi ymagines regum ... tot sunt ibi ymagines sunt quod reges
futuri erant in israel a david usque ad sedechiam. Cum iosephus
videatur velle non fuisse in ea aliud labium nisi hanc coronam
et in ea ... i. ... huic vero supposita erat alia
corona minor ista scilicet auricola hebrei dicunt hanc propheciae additam.

ad expugnandam divisionem regni in duo regna fuit namque regnum israel
oppositum regno iuda. Sed tunc unus digitus circulo aureola suppo-
sita erat et tunc videri. Mensa quoque ponebatur in tabernaculo ad aquilo-
nem non longe ab adito et ponebantur super eam xii panes azimi
de simila mundi valde et ponebantur sex altrinsecus. registrabat
singuli de duabus decimis ephi. quas Iosephus dicit assarones vocat
et singulis. Pugillus thuris super diluculo sabbati calidi [illegible] in
ponebantur mense et erant ibi devoti usque ad sabbatum sequens.
Tunc illis sublatis et toto thure incenso super altare novi cum
alio thure substituebantur. sublatos vero soli sacerdotes comedebant
in sacerdotibus dicebantur vel et ideo ut ait Iosephus quia dominus pre-
cepit quod soli sacerdotes panes illos comederent et cognoscunt et ponunt in
mensa et tollebant. Hoc vero tantum non observamus quod dicebatur et panes
propositionis quia proponi erant coram domino in memoria semper
nam xii tribuum. Scyphos duos aureos ex auro purissimo. minores
quia nam ex eis ad offerenda libamina et ponebant super mensam. et acetabula
in quibus acetum ponebatur. utrum diximus esse offerri vel non. Phialas
in quibus vinum. Thuribula in quibus thus et simila et quoniam et sal
et ciathos in quibus oleum. Candelabrum ex auro purissimo ducti-
le erat cuius hastile basi infixum erat et fuerunt sex [illegible]
calamis aureis cum genicularis ad modum canne ubi autem capita
calamorum inter se iungebantur capita habebant tornatilia et sphericam
ad modum cyphi quod capita duas iungebantur tamquam duo cyphi in
modum mutuis tegerent cuique cyphi procedebant flores veluti
quasi lilia et in profundo inter scyphum et lilia erat spirula nobilis fuit
in capitibus calathorum tamen non videbantur quibusdam spirulas fuisse
in fundo scyphorum ut dixi etc. Sed in media planitie singulorum
calami superius habebat capita equalia super que ponebantur vii lucerne
auree infusoria autem ex auro erat quibus oleum lucernis infunde-
batur. Erant et forcipes ex auro et emunctoria ad emungenda vel
extinguenda luminaria. Item ex auro vasa erat ad extinguendum
magis que emungebantur ne tetrum redderent odorem et extinctoria
omne pondus candelabri cum suis vasis habuit talentum auri ad pondus
sanctuarii tria namque habebant talenta minimum l. librarum quod valet institorum
medium lxx. quod erat tertium maximum cxx. quod valet sanctuarii portu-
ale erat quod. [illegible] ad ansas non recte quod sed oblique et [illegible]

De utroque altari. Tertium quod dicebatur holocausti vel holocaustorum
Altare de lignis setim et sacrificiorum. Sed a digniori nomen
accepit. Erat autem in longitudine et latitudine v cubitorum
quadratum et in altitudine trium. Cum tamen minus alto adhoc ministra-
tionis [illegible] apponebatur ignis [illegible] quod impleta ministratio
ne tollebatur altare namque erat concavus alibi [illegible] erat quasi quoddam in
modum arche sine operimento parietes lignei. Sed operti erant ere
intus et extra. clavi vero non possent stare nec [illegible] vel ligneum
[illegible] quod infra quod incendio fit undique area cuius vel aula erat
erat tamquam fundus arche super quam fiebat ignis qui [illegible]
que vel altare orientalem [illegible] ponebatur. In quatuor angulis [illegible]
erat [illegible] quatuor cornua [illegible] Inter [illegible] in [illegible] [illegible]
in [illegible] in quibus dependebat craticula [illegible] in modum retis
facta usque ad medium altaris dependebat super qua cremabantur et adeps

domino ponebantur. quia ignis per foramina craticule ascendens de arula
consumebat ea. Item ad angulos inferiores quatuor erant anuli erei
in quibus imponebantur de lignis sethim vectes operti ere ad por-
tandum altare. Positum erat altare ante tabernaculum sub divo
non directe ante in introitum. Sed aliquantum ad meridiem descendens ita
ut ante ipsum immolantes stantes ad aquilonem in ipsum tabernaculum
atque ad sancta sanctorum aspicere possent et quia stabant ad aquilonem et
contra meridiem hinc legitur eos sacrificasse ad aquilonem quoque ad meridiem.
Erantque in usus eius lebetes ad colligendos cineres qui cadebant et de-
portandos qui in locum secretum et mundum reponebantur. et forcipes ad
emundandum ignem altaris et fuscinule quas quidam creagras dicunt quia
inde de caldariis cocte carnes extrahebantur vel prendebantur. et batilla que
vatilla dicuntur quibus prune ab hoc altari ad altare thimiamatis
deferebantur. preterea cacabos et ollas ad carnes coquendas que tamen non
in ipso altari coquebantur. omnia vero enea erant. Erat etiam aliud altare
de lignis sethim quadrum vestitum auro purissimo coronam habens
et craticulam auream et cathenas et anulos et vectes aureos
instar prioris utrumque vero anulum habuit in cuius propter [illegible] am-
bitum. Josephus quod per angulos singulos coronas unam habebat ex au-
ro purissimo quod singulis forte in cornibus erat et ita faciens coronam auream
per gyrum hoc altare dicebatur incensi vel thimiamatis quia singulis
diebus mane et vespere ad consummandum iuge sacrificium super illud incen-
debatur thimiama. Nec est putandum dubium quin esset in sanctuario ut
hebreus hic dicat et iosephus plane et hoc summa parte tabernaculi
sancta ante [illegible] in meat si quod paulus ad hebreos thuribulum aureum posuit
intra sancta sanctorum potuit sane esse quod in templo omnia ampliata
sunt et multiplicata preter altare aureum quod erat post velum ad quod
bis in die et nocte erat ingredi. erat super addita turribulum in aditu
in quo semel in anno sacerdos prunas et thimiamata que secum ferebat ado-
lebat quod adumbrata contingebat ipsum propiciatorium. xx. De vestibus sacerdotalibus quibus

Quatuor erant vestes omnibus etiam minoribus sacerdotibus quibus cum suis
ordine hic induebantur. purificatis sanctis manibus et pedibus aqua
lotos induebantur femoralia de bysso retorta et usque ad genua descen-
debat. Secundo byssina sindone duplici vestiebantur quam nos
lineam strictam sive camisiam dicimus. Erat autem descendens usque
ad talos et decenter corpori coaptata. Et manicis brachia ubique
constringens nasculis habuit innexe super humeros capucium stringenti-
bus. Tertio cingebantur balteo lato quatuor digitis in modum reticu-
lato ut quasi pellis vipere qua estate exuit videtur. contexto floribus
coccineis purpureis et iacinctinis stamine vero tamen byssino erat
simul initium cingendi a pectore circumductis lateribus ibi ad
umbilicum redibat ibique modice stringebatur et usque ad tibias depen-
debat ad decorem. dum sacerdos nil operabatur. Sed ad sacrificandum ne impediretur
pendentes summitates super levum humerum reflectebat. Quarto simplicem
tiaram gestabat in capite a cidari pontificali plurimum differentem
Erat enim in modum pilei cassidis modice [illegible] habens
nectas que in volute spirae nectebantur [illegible] faciale labre [illegible]
desuper aliud velamen byssinum usque ad supercilia descendens
et clausis [illegible] ligaturis et tota capitis superficiem aptatum [illegible]
[illegible] ne labatur vel [illegible] sacre. xxi. De pontificali tunica [illegible]

Super hec in modum vestibus communibus induebantur [illegible] quarum prima

erat tunica iacinctina poderis id est talaris erat quoque de duabus commissu-
ris facta super humeros consuta et plicata in modum dalmatice facta
manicis eiusdem coloris assutis habens. Capitium vero consutum habens
super scapulas. Sed in longum scissum habebat a pectore usque ad medias
scapulas. Cui aperture ne autem ut vetus translatio habet assuta erat vitta
que super scapulas hinc inde nexa astringebatur. Habebat autem in fimbriis lxxii tin-
tinnabula aurea quibus erant inmixti totidem nodi quasi mala puni-
ca ex iacincto et purpura et cocco bis tincto ita ut post tintinnabulum
esset malogranatum quasi inter scalari modo posita ut audiretur sonus cum sacerdos
ingrederetur vel egrederetur sanctuarium et non moreretur. Super hanc tunicam videtur
velle Josephus attingi pontificem cingulo predicto quo alii sacerdotes super
tunicam lineam alii non dicunt a principio attingi dictum. Sed super ephot
ut super omnia indumenta ad ultimum cingeretur. Sunt qui dicunt duas
zonas habuisse pontificem primam ad modum factam ceterorum super ephot que
due tamen primo habebantur. In diminuto secunda vestis erat ephot similis super-
humerali contextum de predictis quatuor coloribus auroque contextum sine ma-
nicis ad modum colobii descendens usque ad renes adeo ut super cingi
posset superiorem partem tunice iacinctine tegens inferiorem relinquens
intactam. Habere namque latum vetus et Aquila amictus iungebantur. Apertum
autem habens in pectore quadratum ad modum palmi in qua logion inserebatur.
In utraque parte superiori super utrumque humerum insibulati erant auro duo
lapides onichini sardonices secundum Josephum secundum lxx smaragdi
in quo erant sculpta nomina xii filiorum Israel primitivalibus litteris lingue
hebrea iuxta ordinem nativitatis eorum ita ut vi nomina seniorum in hu-
mero in dextro minorum in sinistro. Habebat autem capitium contutum
super humeros fortibus habens contextum quod legitur ... et ad ... altos
Ephot aliud erat typo ephotar dicebatur et erat lineum istud non intra
plenitudine dignitatibus. xxxii De rationali

Tercium ornamentum erat quod hebreus essen grecus logion latinus rationale
dicitur quadrangulum et duplex ne in posticum gemmarum rumperetur habens
mensuram palmi. Sed apertum super humerali opere sufficiens contextus
quatuor coloribus et auro contextum eodem scemate quo et superhumerale
erantque in eo xii lapides auro fixi inclusi per quatuor ordines
terni in singulis. In quibus erant sculpta xii nomina filiorum Israel iuxta
ordinem nativitatis sue singula in singulis ut gestaret sacerdos memo-
riale filiorum Israel in humeris et in pectore ut scilicet populus videns non
quorum suorum patriarcharum ne a cultu Dei recederet. Sacerdos vero vitam
et fidem patriarcharum imitari meminisset et pro eis oraret pro quibus ordinem
sacrificiorum et orationibus Deo quondam applicabantur. In rationali vero que
scripta erant in eo hec duo nomina iudicium vel doctrina veritas. Sed ve-
re nos habemus ponens in rationali iudicium et veritatem hebreus habet urim
et thummim in fortes quibus iudicium veritatis solet inquiri. Contendunt
Tradunt autem in medio rationali fuisse lapidem quadrum magnitudine
duorum digitorum unguis cuius colore divinitatem comprehendebat utrum Deus
placatus haberet an offensus. Josephus dicit sardonicem qui in dextro humero
gerebatur in sacrificio faciendo si placabatur tanto splendore micare quod eciam
procul positis radios hinc apparet. Tu successionem ... ad plenum si Dominus ... eis
esset tantus fulgor in lapidibus rationalis apparebat ut omni fieret mani-
festum maiestatem divinam auxilio eius adesse ... rationale iudicium in-
cipiant asserit autem hunc fulgorem sardonicis et rationalis cessasse annis
ducentis antequam ipse scripsisset quod Deus molestie fieret transgressores
legis. Erant etiam in iiii summitatibus rationalis iiii anuli aurei

quorum duobus supremis inserte erant due cathene auree sibi coherentes
et obliquate admodum x. littere simul in medio iuncte vel potius sutram
exprimit catheue in qua in medio anuli anaclis coherent per quos hebreus scit
plexas ope plexo. Iosephus dicit per fistulas venientes in ipso collo et
sonat terminatas et ab cunctis partibus in quo pendebant. Sibi usque
sursum ferebant usque ad scapulas pontificis super quas inserebantur
duobus anulis aureis super humerali fortiter insertis. duobus
vero inferioribus anulis assute erant due vitte iacinctine que
per tela lata ducte duobus anulis aureis inter scapulas inserebantur
qui sub utroque sardonice in ephoth fixi stabant. ut utraque ligatura
ephoth et logion et in bicem firmiter coherent. Super hec dicit Iosephus
zona quatuor coloribus et auro insertam ex utroque latere circundatam
et iterum revolutam ante pectus et in utraque summitatibus usque ad pedem
interum pendentibus fistulis fimbrias miro ordine compositas.
Ultimum erat capitis ornamentum quod grece tiara | xxxvi. De tiara
vel mitra vel infula dici potest. Specialius vero cydaris. Erat
tiara admodum pilee facta quale que erat sacerdotum super quam consuta
erat alia tota iacinctina que circundabatur aureo circulo tribus
ordinibus facto super quam ab occipite stabant flores aurei plantagini
similes a tempore ad tempus a fronte vero super stabat flos aureus
simul herbe qua greci hyosquiamos dicunt magnitudine digiti
minimi. Superior vero tiare planicie ex omni parte ita usque
ad summitatem eius que in acutissimum desinebat calicis
latum plota erant aurea mala granata cum spinosis extremita
tibus suis. Sabe facta super frontem vero pendebat lamina aurea
qua petalum dicitur admodum dimidie lune facta que a cervice sur
sum tenens et in ea anulum aureum intimo aureo inserebatur.
qui tiare supertus erat in qua scriptum erat nomen adonai
id est domini nomen scilicet tetragramaton quod ineffabile dicitur non quia di
ci non possit. sed quia rem ineffabilem signat. Ed huius litteris
scribitur he ioth heth vau et hoc quidem sonat principium vite passio
ista est passionis huius que prefigurat quod sacerdos restaurabit vita
in adam perdita vel ad eum movet. pontifex movetur et lamina
ea sursum ligabatur. vitta iacincta per spicua ad ante unciam.
Et aliamque quam circumducta capiti ligatam in occipite dependentes
summitates super humeros utrumque diffundebat. | xxxvij. De misterio
vestium et totius tabernaculi | in imagine totius orbis sub se
His vestibus ornatus pontifex preferebat. Sicalia vero et linea
stricta que bissina erant terram signabant balthei vero quot
quot erant circumvolutiones occeani. Tunica iacinctina ipso colo
re aera preferebat tintinabula sonitus tonitruum pomalagrana
ta coruscationes signabant. ephoth vero sui varietate celum sydereum
quod auro coloribus in textum erat signat quod calor vitalis penetrat
universa. Duo sardonices solem et lunam vel duo emisperia. Duo
decim petre duodecim signa in zodiaco ex plare quod dimidio erat appella
batur. rationale racione vero. cuncta sunt plena et ligna sicut celestibus
primo vel eorum temporum caloris et frigoris et dispositio inter utraque
temperies de celi autem ratione descendit. Cydaris celum empireum
lamina supposita deum omnibus presidentem. Inspexa quoque expone
tabernaculi pars deum et vel homini sic disposuisse quia ut ait
Iosephus singula ad formam rerum facta accipiet si quis absque in
bibia velit hec considerare. Adytum vero quod soli pontifici peruium
erat signabat celum deo et angelis attributum. Ceterum

bisso quod in duplo erat terram et mare cum congressibilia post illa
pos quibus erat sacerdotibus cortine celum sidereum. Saga aquas que
sunt super firmamentum pelles rubricate bellum cruoris in quo sed anti
iacinctine celum supremum ubi deus super omnia tu in iiii^or coloribus ve-
lorum dicit iosephus signari quatuor elementa per byssum terram qua et de terra
e et primo terram et viridem colorem habet. per purpuram mare quod con-
chis marinis tingitur per iacinctum aerem per coccum ignem quia in illo
consimilatur per menses anni vel quibus per panes xii. menses per cu...
iiii^or digitorum annum solarem iiii^or temporum primorum anni linguarum
per vii. lucernas candelabri vii. planetas per lxx. partes eius decem omnia
planetarum forte quisque planeta habet dignitates x. vel proprietates v. naturales
v. accidentales in quibus armonice i. proporcionaliter se habent in cande-
labro notum quia que subeis sunt ad ipsos tendunt a motibus naturalis
et effectus habent operis quod hic notatur ornatus eius. Cyphi vasa lignis
aqua sparsile solium sperito lilia aerem qui solus ... odoribus
Completis autem predictis sermonibus dedit dominus moisi duas tabulas lapi-
deas decalogo inscriptas digito dei. xxx De peccato populi in vitulo et pre-
tibus moisi restitucione thabernaculi dictat

Interea hic populus more illius impaciens dei item ducatus instantis peryt
et ut resistentem spiritus ut traditur suffocavit vir timore coactus
aaron in aures eorum accepies vitulum operis instar bovis quem in
egypto adoraverant ope superiore formatum que ... sollempnizans
et hostias offerens adorant. Et tunc dominus moisi revelasset moyses
placato descendit visoque coram ... tabulas frangens in
signum abolendi ve. t. confregit vitulum quem conflassit et massam
in pulverem redactam atque in aqua sparsam potum dedit populo dedit
ut si colore ... qui in ... vitulli videbatur. Cumque accusa-
ret aaron quia populum ... dedit ille se excusans ait se timuisse
se populum quia pronus erat ad malum videns ergo moyses populum
nudatum s. ornamentis aureis de quibus fabricatum erat ydolum
vel seipsum hebreos videns et indicatos ad secularis auctores per
pulverem bibitum qui inductione apparuit in labiis eorum ad ulcis-
cendum dei filios levi et ad interficiendum illos qui tria milia occiderunt
alta secunda die moyses obnoxius pro populo deum deprecaturus ascendit
aquo non quidem plenam indulgenciam. Et ulcionis dilacionem seu usque
ad tempus babilonice vel ... captivitatis obtinuit ac decorata populi
removendo preceptum accepit quod ornatus ... de templo. Deinde tha-
bernaculi arabice montem ... quem ... tetendit. Moyses ta-
dem veniam quam petebat obtinuit et posteriora dei i. tergum ...
in humana effigie ... ad magistrum clari ... duas a ta-
bulas instar priorum perdit. In quibus decem verba scripsit dominus
sit. Item quia xl. dies in ieiunio cum deo fuerat splendida
facie ... radiis ... in memoriam ... descendit
Ideo ... faciem coram populo velat. Tunc ut hebrei tradunt
ad impetrandum veniam ... ascendit. completo quam cum deo tris
ieiunii quadragenario nona die ... redijt. Quasi primo sol
lempnizantes penitencia data veniam ... suos afflixerunt ... 
decima die ... de propiciacionis vocaverunt moyses itaque
de constructione thabernaculi cum populo tractat. Primus tamen fecit ut
quod ipso ope putaret sibi licere operari in sabbato preceptum de ocio sabbati

eorum memorie incultat copulam quia ad offerendum et artificis ad opa
dum mittat omnes itaque multitudo a xx annis et supra mente
pro pretio tassia qui tassit habebat pro capite offert. Sicque totum opus in mi
pribus vii completum est. xxxvi. De lege sacrificiorum in generali. (R)
Igitur anno secundo ab egressu ex egipto mense primo prima die p[ri]a
die mensis moyses tabernaculum erexit et gloria domini illud operuit
per diem in nubibus super illud in nube et per noctem in igne ad cuius
elevationem demovebant filij israel castra movebant eam non stante et
ipsi stabant. Inde dominus moysen vocavit eique legem sacrificiorum
tradidit. Comestor. De doctrina et traditione sacrificiorum considerandum
da sunt hec sacrificia que deo offerunt. personae a quibus offerunt
tpa quam loca ubi deo offert. pro quibus. Triplex est enim que rite
offerebantur. oportuit sanctorum aut enim erat oblatio de animalibus et spe
ciam dicebatur nec ante octavum diem nativitatis poterat offerri nec
tardum die nono et fetus eius aut de sicca materia ut de simula
vel de pane vel thure et hec dicebatur oblatio aut de liquidis ut vino
et oleo que hec libamina vel libatio dicebatur. Sic hiis nominibus quamque
scriptura indifferenter utatur. personae vero offerentium due sunt. Alia vel syna
goga alia non alia sacerdos alia princeps. alia privata de quibus
suis locis dicetur. Similiter de locis et temporibus suo loco. Sanctuaria
sacra triplex offerebant enim quedam voto quedam sponte quedam
casu. Voto aut vel promoto vel precepto offerebat primicias singu
lorum fructuum decimas quorum omnium et insuper animalium primo
genita quorum animalium et liborum oblationes et vinum sollempnitatibus
et cetera in hunc modum vel aut mel aut et fermentum nunquam offerebat.
Deo tantum primicie eorum sub tribus offerebant. sacerdoti
sed nichil horum sup altare ponebat. Communiter aut omnibus
sacrificiis sal deesse licebat non dicebatur sal federis quia non erat
fas hoc transgredi. xxxvij. De holocaustis. Holocausta illa que
Sacrificiorum alia holocausta alia sacrificia totum incendebantur.
Holon enim totum cauma incendium dicitur. Fiebat enim in tribus tantum
In armentis in pecoribus. Et tantum de avibus et capris in avibus
Et tam in turture et columba. De armentis et pecoribus sic offerebantur
tantum masculus annicus i. unius anni vel circa supra annum
non vero quique agnus quique aries appellabatur. bos enim supra annum
non poterat offerri ut ait iosephus erat quorum macularum quod non de
macula nullatenus. Et caveatur debilitate i. non debile aut fracto membro
aut papulas habens ut scabiem aut cetera et huiusmodi offerebatur
sacerdoti ad ostium atrij ut videret si ydoneus esset ad offerendum. Igitur
ad ostium tabernaculi domini pro manibus imponens super caput leviticum suis
manibus quia preter manus sacerdotum erat in atrio domini magna
eum uno altero nullum bis loco offerendi que erat sacerdotum
reliquis offerebant. De armento hec offerebantur domino ab hostibus vincendis
hostiam et animas hostibus victima offerebant appellat oblataque
sic hostiam reducebat sacerdos ad altare holocaustorum et stans ad
aquilonem immolabat eam coram domino ad latus altaris et in
circuitu fundebatque sanguinem hic tripudium altaris in tantum
detractaque pelle hostie que erat sacerdotis. Sacerdos autem instru
stra consendebat. Cum autem lotis cum capite pedibus et intestinis
adolebat omnia super altare in holocaustum. De avibus offerebatur
pullus turturis vel columbe cui sacerdos frangebat collum

Sola manu. Non enim licebat levare ferrum super altare et retorto ca-
pite sub ascella ungue cutem colli ubi fractum erat rumpebat et
expresso sanguine circa crepidinem altaris vesicam gutturis et plumas pro-
iciebat ad orientem in loco sparso ubi cineres effundebantur confractisque
ascellis manu adolebat carnem super altare in holocaustum et hec om-
nia simplicia erant holocausta que voluntarie fiebant. Erant et
quedam maiora quedam necessitate facta que et sacra quodammodo quia tota
incendebantur et pellis et fimus de quibus propter dicemus quodammodo tota
cremari dicuntur quia super altare non cremabantur. xxxviii De sacrificiis spontaneis

Nunc de sacrificiis pacificalibus propinquam a eo voluntariis. Horum quedam pacifica quedam salutaria. Que scilicet pro salute
danda vel data vel conservanda offerebantur. Similiter pro pace vel ad
deum vel ad homines vel quia ad modum pacis fiebant tunc cuique
quod suum erat dabatur deo scilicet et sacerdoti et offerenti. Fiebat autem tunc erat de anima-
libus de armento tantum et de pecoribus predictis femine vel masculo idem.
De avibus vero non. Erant enim offerendi de his. Fiebat ut hostia holo-
causti. Sed in hoc erat differentia quia hic offerebatur masculus
vel femina et anniculus et senior in mactata tunc pro se vero hostia
offerebatur deo pro se erat sacerdotum reliqua offerentium. De armento
hic offerebant deo omnis adeps qui est pinguedo interiorum pinguedo
enim super carnem arvina vel lardus dicitur que carni inmixta proprie
pinguedo que intestinis adeps vitalium id est cordis et ventris adeps
renum id est spatii quod reticulum dicimus quia involvit ad modum
retis adeps renum hos tres adipes duos quoque renes id est ilia et re-
nunculos adolebat sacerdos super altare eadem de causa deo offerebantur.
Si vero de ovibus erat oblatio preter predicta offerebatur deo cauda in-
tegra cum pellis vero erat sacerdotis qui offerebat illud. Armus vero dexter
qui dicebatur separacionis et pectus elevationis cedebant in usus sacerdotum
et lingua cum faucibus ut tradunt forte et pectori adherebant. Re-
liquis vescebantur sacrificantes in domibus suis cum uxoribus et liberis et domes-
tica multitudine cum illis quorum qui in domibus immolabant tunc exceptis reli-
gionis pectus et armum sacerdoti dabant. Reliqua vero erat offerentium
et epulabantur inde coram deo in locis scilicet ad hoc deputatis in ipso
atrio vel intus licebat et comedere tam sacerdotibus quam aliis edere duobus
diebus. Si quid super erat in die tertio igne cremabatur et nullum animal
offerebatur nec in sacrificium vel in holocaustum sine libamentis suis.
Si vero manus hominis aliquem non poterant offerebant pro salu-
te vel pace similam farinam scilicet delicatissimam fundens super eam
oleum et thus offerebat ad eam sacerdos autem totum thus et pugillum
plenum simile oblate adolebat super altare memoriale ut scilicet domini
memor esset eius vel sacerdos ad eum reliquum erat sacerdotum. Si vero
sacrificium de simila coctum offerebat et lagana azima id est latos
panes et tenues non conspersos sed litos oleo. Crudum tunc plagana
panem coctum in aqua in sartagine ut sit bonum genus panis aut coctum
in clibano et coctum in craticula. Si vero offerebat coctum in sarta-
gine conspersum oleo et sine fermento erat et dividebat minutatim.
De his oblatis sacerdos memoriale adolebat coram domino de panibus
unum et de singulis unum reliquum erat aaron et filiorum eius ad edendum
tunc omni domui sue cuique forte dividebatur. Sed post tertia species
sacrificiorum a salutari et pacifico propter gravem actionem vel pro victoria scilicet ut
pro aliquo bono eventu inopinato et proprie dicitur sed tamen hoc omnia erant voluntaria.

xxix. De sacrificio pro peccato sacerdotis et synagoge. | Afflicto ... aut peccatum
Alia vero erant iusta et debita ut pro peccato et delicto. Quorum quidam quod peccatum
industria factum est, delictum levius scilicet quod ex ignorantia vel per oblivionem fit
quod faciendum non est, delictum quod debitum non fit quod faciendum est. Iuxta
personas peccantium erat diversitas sacrificiorum. Si ergo sacerdos qui unctus
erat peccaverat delinquere faciens populum quia si peccatum unius sacerdotis
traheretur in exemplum vel per eius ministerium ... ad culpam populi, id est ita
vitulum ... quam unus de populo offerebat pro peccato suo, cum manus imponens
ad hostium tabernaculi vitulum immolatum coram altari immolabat
cum hauriens quoque de sanguine inferebat illum in tabernaculum et intingens
in eo digitum aspergebat illum septies contra velum sancti et de eodem
ponebat super cornua altaris incensi et egrediens reliquum sanguinem
fundebat circa crepidinem altaris holocausti, totum adipem cum reni-
bus et reticulis adolebat super altare sicut de vitulo hostie pacificorum.
Pellem vero et totas carnes cum fimo efferebat extra castra in locum
mundum ubi cineres effundi solebant et incendebat ea super struem
lignorum. Quod si omnis turba per ignorantiam peccaverat offerebant
seniores populi ad ostium tabernaculi per manuum impositionem vitulum et sacrifica-
bat de eo sicut de priori pro peccato sacerdotis. Et nota quod licet sacrificium
eius erat unus in duobus tamen hec minuitur victima nec peccatum sacerdotis et
peccatum populi, quia scilicet sacerdos non dicitur peccare per ignorantiam, non enim
licet ignorare mandata domini. Item quia non legitur quis sicut de peccato
sacerdotis quia si peccasset sine incantatione aspergente quis mederetur
ei. Et nota quod victima vero holocausta est et pro peccato quia nichil exinde
erat sacerdotum. Sed totum deo cremabatur, nec membra ... cum
capite et pedibus intestinis lotis ponebantur super altare. Generalis
enim regula erat quod de cuius sanguine inferebatur in sanctuarium nichil
ex eo licebat comedere nec aliquid ex eo super altare adolebatur
nisi adeps cum renibus et reticulis. Sic non vero offerendi et non
sacerdotum offerentium erat victima. De carnibus enim holocausti saluta-
ris fiebant xii partes quas super altare ponebant xii sacerdotes
quinque ... quorum in ore simul offerebat scilicet caput et pedes
... et intestina lota aqua duo vero sanguinem offerebant
ut omnes sunt erant xiiii. | xxx. De sacrificiis pro principe et anima

Si quoque princeps peccaverat per ignorantiam et postea intellexerat peccatum suum offe-
rebat hircum, quo immolato tingebat sacerdos digitum in sangui-
ne quo tangebat sacerdos cornua altaris holocausti, reliquum
fundens ad basim eius, et adolebat adipem eius renes et re-
ticulos, reliqua erant sacerdotis. Sed quia hostia erat pro peccato
et de sanguine eius tincta cornua altaris holocausti, carnes que
erant sancte et sanctificabant que eis erant contacta. Unde quelibet immo
in genere suo caro carnem, simula similam, panis panem ... comede-
bantur ab eis nisi sacerdos ... et mundus et non nisi in loco sancto
et non nisi in eadem die qua offerebantur. Si quid residuum esset igne
comburebatur. Si vestis polluebatur eius sanguine abluebatur ut nullum
remaneret sanguinis vestigium in ea. Aliqui ... vas testeum
in quo coquebatur caro statim frangebatur et lavabatur, vas eneum defrica-
batur et lavabatur aqua. Si vero peccabat per ignorantiam anima de
populo hec offerebat capram immaculatam eodem modo quo et illi vel

agnum et fiebat de ea hostia eodem modo quo de hirco principis. Si autem
non poterat pecus in decimi offerebat duos pullos turturis vel columbe
quorum alterum offerebatur deo in holocaustum alter vero erat sacerdotum cuius
tamen sanguis ad fundamentum altaris hostie distillabatur. quia pro peccato erat. Sed
si nec aviculas poterat invenire offerebat similam x^am partem ephi non
mittebat in ea oleum vel thus quia pro peccato erat tamen memoriale sacerdos
adolebat sed aliud reliquum ipse comedebat. Capitulum xxxvi De igne sacrificii nu-
triendo et adipe et sanguine non edendo

Iterum quod additur. semper de igne quem sacerdotes nutrient in altari nutriendo
et de adipe non edendo. Sed quod sequitur quod de talibus intelligitur de sanguine
quoque non comedendo in quo esus suffocati tantum prohibetur accipitur
intantum est sanguis enim prohibitus quod et avem vel feram venatione
vel venatione captam fuso sanguine in terram et operto comedi voluit.
quia anima in sanguine est. Additur etiam de forma consecrationis sacerdotum
et tabernaculi et altaris quod erat deputatum comedere et offerendi tempus suas sacri-
ficiendi. In una consecratione primo Moysi vite dei completa de novo igne
ad inferiorem babilonis super vestimentum devorat oblata qui ignem sumatur
quia apponebatur sicut dicit Nadab et Abiu qui tulerunt alienum in altari ignem
alienum manifeste obtulerunt ignis domini conspecti sunt quos eorum consan-
guinei efferentes sicut erant induti lineis et tunicis sepelierunt Aaron
et filii eius propter unctionis sanctitatem et domini iudicium remanserunt ideo
luce vetati sunt. Capitulum xxxvii De consecratione tabernaculi commendatio-

In die qua unxit moyses tabernaculum et sanctificavit obtulerunt
xii principes tribuum vi plaustra tecta ac xii boves singuli bovem
unum et bini plaustrum unum et data sunt duo plaustra filiis Gerson
ad ferenda omnia eorum et iiii^{or} Merari. Post hec singuli singulis diebus
obtulerunt vasa altaris videlicet xii per xii dies sollempnitatis prelata
prima die obtulit Naason de tribu Iuda acetabulum argenteum
cxxx siclorum hebraice autem dicitur scutellam sive lancem argenteam lxx
siclorum utrumque plenum simila. In phiala thus ponebatur mortario-
lum quoque aureum x siclorum plenum incenso. In hoc vase aroma-
tizabantur. Hebraice dicitur coclear quo thus in thuribulo ponebatur.
bovem quoque et arietem et cetera eundem modum vasa et easdem hostias
obtulerunt alii principes quisque suo die. Auctor. De ordine autem
temporis huius dedicationis et consecrationis sacerdotum et tabernaculi variae inter
sunt opiniones. Inter quas probabilior qui dicit quod eadem die qua in
quo ata consecratio et unctio tabernaculi et oblationes xii principum scilicet prima die
primi mensis secundi anni et occurrerunt hec omnia simul per vii dies
post quos sequuta est oblatio principum per v dies xii die consecrati
sunt levite xiiii die celebratum est phase et sic ipse suo celebrata
est alioquin si hec omnia secundum fierent successive post mense secundi anni
non potuissent phase celebrare quod dicitur solo quia consecratio sacerdotum et dedicationis
tabernaculi precesserant xix diebus vel ad minus xviii ut habebat
ea die duo festa qualia simul celebrabantur scilicet dedicationis et phase

Capitulum xxxviii Recapitulatio historie de immunditia liberorum legali

Quoniam autem officium sacerdotum est non solum offerre et orare sed
et inter mundum et immundum discernere post eorum consecrationem addi-
tur de hiis que immunda erant secundum legem scilicet de cibis aliis immundis
de lege puerpere de lepre contagione de viris seminaticis et mulieribus
menstruatis et aliis que prohibuit deus in malis non quia sunt aliqua

auctor

in munda sunt. Nam cum omnis creatura dei bona sit. Sed ut corum
castrimargiam restringeret et ut in aliis mundis vel immundis bonorum hominum et immundorum
aut malorum mores signaret. Dicitur quod quedam immunda sunt
carnes in xl. vel quia ad tempus prohibita vel quia designat immunda
hominum vicia. Igitur animalium alia gradiuntur alia in aquis
alia in aere. Item que inter alia reptilia sunt super terram que
omnia immunda alia latent ut talpa que velud cecata dicitur [illegible]
[illegible] simul immunda alia vero gradiuntur super terram. De hiis regula
generalis quod omne quod ruminat et findit ungulam simul mundum est
reliqua vero immunda. De piscibus autem regula generalis quod habens
pinnulas et squamas mundus est reliqui omnes immundi. De avi-
bus expressit dominus genera que munda sunt et que immunda. Sed tamen
in genere dixit quod volatile gradiens iiii pedibus immundum est nisi
habuerit tibia retro longiora super que saliat ut locuste quibus sanctus
iohannes vescebatur in deserto. | xxxiiii. De purificatione puerpere. Comestor

Addidit quoque dominus legem purificationis mulierum. Si mulier
concepit masculum immunda erit vii diebus iuxta dies separationis
menstrue id est cursus immundicie iudicabitur. Cumque enim separatur aliquando
dies quibus patitur menstruum fluxum [illegible] immunda est et quod quicquid
tangit reddit immundum. Alium lectum. vesperum sedem. Unde non
licet intrare ei nec in cibo nec in lecto. viii die circumcidebatur
puer. postquam vii dies inquinationis manebat xxxiii dies in
sanguine purificationis sue ut ita omnes dies purificationis fierent xl.
quia tot diebus durat complexio carnis masculi fieri in utero. In
purificatione vero xxxiii ~~[illegible]~~ diebus licebat ei surgere in domo et
ambulare sed non egredi et sacra contingere non polluebat
et licebat aliis comedere cum ea et in cibo accedere vero ad taber-
naculum non poterat nisi completis xl diebus. Si vero peperit feminam
duplicabantur hic dies inquinationis et post dies purificationis
ut fierent simul lxxx quia tot diebus formatur femina. Post offere-
bat pro filio vel filia agnum anniculum in holocaustum et pullum
columbe vel turturem pro peccato suo quia in libidine concepit. Sed
dicit glosa. pro peccato id est libidinosa conceptio in qua concepit que erit
partum nisi per omnium virum [illegible]. Iudei tamen aliter exponunt sic pro
peccato [illegible] et hunc exponunt [illegible] sumunt ab illo loco lucis
obtulerunt pro eo domino non dicit pro peccato. Et erat sacerdos quod si non potuit
eius manus invenire agnum offerebat duas turtures vel duos
pullos columbarum alterum in holocaustum pro mundo alterum pro peccato
suo vel pro originali filie quia filio in circumcisione dimissum erat.
Hebrei tamen pullos vero pium tradunt [illegible]. Sed dicit iosephus
primogenitum redimi v. siclis | xxxv. De iudicio lepre. Actor.

Lepra triplex erat scilicet hominis que maxime apparebat in tribus
scilicet in carne cute et in pilis. In cute cognoscebatur cum apparebat
macula albor id est pallida albedo vel pustule id est vesice [illegible] vel
cicatrix alba sive subrufa. In carne cum corrosa erat aliquis ita quod
locus lepre humilior erat carne reliqua. In pilis autem cum mu-
tati erant in candorem solito tenuiores vel per delibacionem et
diminutionem [illegible] coartationem [illegible]. De casu [illegible] magis [illegible]
[illegible] quod tamen maxima [illegible] sed [illegible]
tunc autem [illegible] erat lepra separabatur arbitrio sacerdotis et habebat
vestimenta dissuta [illegible] ad [illegible] et [illegible] caput &

nudum ut posset agnosci ob vestem contactu ne fetorem loquendo
effunderet et habitabat solus extra castra. Tertia est lepra vestis, erat autem
triplex, scilicet lepra vestis lanee vel linee vel pellis macula scilicet albida vel
rufa humilior superficie reliqua que post examinationem si perseverabat
comburebatur. nec similiter si adhuc dubia erat lavabatur locus lepre et post ablu-
tionem et si iterum alibi macula apparebat lepra volatilis erat et comburebatur
vestis. Quarta erat lepra domus, scilicet in parietibus macula concava
apparebat ut erant valliculae aspicienti pallore vel rubore defor-
mes similiter examinabantur a sacerdote ut patet in libro Levitici. Ubi
etiam planius agitur de mundatione leprosi. De viro quoque gonorrhoico et de
muliere patiente fluxum sanguinis ex morbo. xxxiiii. De purificatione
emoroisse et menstruate. Dicte a purificationibus utriusque

Eadem enim lex erat in viro scilicet gonorrhoico et emoroisse similiter
eiusdem in immunditie menstruate mulieris erat non tamen
purificabilis solempniter. Et comparantur cum vestibus abluere sufficiebat
morbide namque immunditie ex peccato solent accidere et ideo pro his ex
peccato offerebatur salutaris [illegible] menstruo quod est naturale. Sciendum
vero quod in Levitico [illegible] accedenti ad menstruatam [illegible]
dierum [illegible] quod de ignorante accedente in tali [illegible] autem
[illegible] puniendus dicitur quod de illis qui sciunt [illegible]
[illegible] in immundos reputari [illegible] cognoscentibus
[illegible] uxorem [illegible] noluit [illegible] abluere
et usque ad vesperam [illegible] si autem [illegible] sciens
[illegible] accessus ad menstruatam [illegible] magis [illegible]
[illegible] sed menstruata [illegible] et nolens [illegible] Item [illegible]
[illegible] reddendum est debitum non tamen petendum [illegible]
sicut lex quosdam [illegible] in immundos reputari facit ut in
[illegible] sic etiam [illegible] absurdum videri potest
quod a quodam Hebreo audivi quasdam domos [illegible] lepre [illegible]
[illegible] ut corpora [illegible] respuerunt. [illegible]
domus [illegible] et ultra modum [illegible] edificatas [illegible] illam
plagam que lepra dicitur [illegible] ita quod [illegible]
apparebat. Idem quoque potest estimari de lepra vestis [illegible]
[illegible] de [illegible] vestis [illegible] corporis
[illegible] ut domus [illegible]
ingredientem. xxxv. De vitula rufa et hirco apompeo.

Post hec itaque subiungitur de ingressu pontificis in sancta sanctorum semel
in anno tum scilicet x. die septembris cum sanguine [illegible] i. vitule
rufe et hirci qui cum hirco apompeo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et sanguinis aspersione expiato altari [illegible] tabernaculi
de corporibus autem [illegible] combustis [illegible] fiebat
aqua aspersionis qua per totum annum purificabantur immundi. Unde
[illegible] mirandum [illegible] ad purificandum immundos [illegible]
[illegible] religionis victime [illegible] illi qui
[illegible] tractabant omnes immundi scilicet et ille qui corpora ipsa [illegible]
comburebat et alius qui [illegible] usque ad
[illegible] faciebat [illegible] qui [illegible]
ad aquam aspersionis colligebat. Item et qui immundum purificabat
[illegible] non nisi lotus intrabat castra et immundus
erat usque ad vesperam. Forsitan in signum quod illi qui purificabat

alios ut predicatores et confessores vel alios inde trahunt minos et
unde alii purgantur apud utrumque maculantur. Ille quorum qui capram
emissarium duxerat in desertum similiter immundus erat. Sed
quare non facilis est quia super ipsum peccata populi humeris ferebat
super capiti suo imposita et ut tradunt quidam carta inscripta mitte-
batur autem in desertum non rediturus cum non deus esse dicitur apompeus
id est emissarius et hoc prohomen aduenire patrum tradunt autem
hebrei quosdam gemulos fabulis addit pertinent medicina vires ple-
ne subtracto ut corpus curatores essent. Item super humeros si forte re-
dirent non erant inde aptas purgati. Item illos non reddibat
purificati erant aptas super illius cum que per singulis vel igne con-
graverant. ¶ xxxviii. De commixtionibus illicitis
Tradidit etiam filiis israel multitudine preceptorum recapitulando
precedentia et super addendo nova ibi que prohibuit ne homo ad
domesticam sui carnis accedat. Inprimorum quidem parentum coniugio
per hominum unitatem solum duas personas coniunxit. Sub coniugio
dicens propter hoc relinquet homo patrem et matrem id est nec filius cum ma-
tre, filia copulabitur sub lege non plus excepto quam sunt fere xvi in-
honesta soror neptis amita matertera uxor patrui amicus ex-
or fratris. Sed hoc de relacionem accepit intelligendum in ista de ste mor-
tuo qui filios reliquit vel ex devino qui uxorem suam repudiat
privigna filia privigni vel privigne soror uxoris subgeri plurime
excluduntur ubi honestas locum est. Coitum quoque cum masculo
et iumento sub intimatione mortis prohibuit diligi amicum sicut
se ipsum precepit ubi lex preceptum semine ait agrum seri diverso
semine nec iumenta diversi generis coire nec veste ex duobus
texta indui nec coma in rotundum radi. In quibus omnibus
ad litteram sub intelligendum est scilicet ritum gentium et maxime ydo-
latrorum a quibus hitanant. Nam dauid legitur mula usus esse.
Sed egyptii enim gentium in ritus monstra deorum in honore diu-
ersorum deorum quos putabant talibus posse diversa semina magis
diversis moriales in veste sociabat diversos et tinnitos capitis
diversis diis sacrabat. Et hec cum impune. Homo preceptorum diversorum domini
nos consuetudine gentilium egypti in qua in qua habitasset moyses. Et
xxxix. De primiciis arborum incisionum et panibus ac simonia sa-
cerdotum et de talione. ¶ Item etiam permissione ut auffer-
Addidit etiam ad mera. vent primicia arborum quas plantarent
a mundis nolle quod fructus primorum trium annorum non immundus essent
et abiciendus fructus quarti anni sanctus domino cum panibus. Sed in quinto
anno et deinceps dum suis voluit et vescibiles ad evidenciam quorum
verum quam hoc in leuitico tradunt scilicet de sacerdotes panum huiusse
et quod panes sacerdotales leuitas laicos. Sacerdotales erant
panes propositionis qui de panibus propositionis fiebat quos non licebat
edere nisi solis sacerdotibus panes leuitici qui offertorii quibus
solis dignis locum vescebantur. Sed qui per maculam non po-
terant vesci et filia familias si non maritata vel vidua
vel repudiata ad domum redierit ad domum patris ut est quando
filia familias huiusmodi non vescebantur. Adiunxa in quibusdam
maculavit sacerdos inmaculatum vel emptitius et plus nisi
potestate laica quibus quibuscumque voluit vesci de simonia

quorum sacerdotum agens dominus prohibuit ne contaminarentur in mortibus suorum
preterquam tantum super patre et matre filio et filia et fratre sorore virgine
ne se lavaret vel [illegible] pontifices non ad [illegible] eius
mortuum voluit ingredi [illegible] et dominus [illegible] multis [illegible]
dicitur. Precepit etiam dominus hominem lapidari pro culpa blasphemie et
intulit quorum de talione qui non erat in [illegible] nostris [illegible] in le-
sione corporis quia sicuti [illegible] induplum vel in quadru-
plum [illegible] aut talis pena [illegible] ut ledens [illegible] in
virilibus [illegible] manum quia [illegible] non sit vir ledens pre-
gnantem ut abortivum faciat [illegible] pecunia quod
[illegible] iniuriatus sive iudice posset ulcisci forte [illegible]
quod ad tempus [illegible] refugij [illegible] homicida non volens [illegible]
proximis [illegible] De sabbatismo anni septimi et de remissione alia

Addidit quoque de sabbatismo septimi anni in quo sine cultu [illegible]
tum repetere licebat sibi [illegible] liberi agri quidem
colebantur et seminabantur. Sed non colligebantur a dominis. Sed
pauperibus dimittebantur et quod pauperibus remanebat feris relinquebatur.
Addidit etiam dominus de observatione iubilei qui septimam ebdomadam
annorum sequebatur. Ad cuius [illegible] in annis precedentibus [illegible]
dum quidem in singulis [illegible] clangebant tubis [illegible] diebus
[illegible] solempnizabant clangentes tubis. [illegible] anno
omnes [illegible] ad pristinos redibant possessores preter
domos que erant in urbibus [illegible] quos tamen [illegible]
tamen venditori redimere licebat excepto domibus levitarum que
[illegible] loco in anno iubileo redibant. Eodem anno [illegible]
- [illegible] eius [illegible] sui libere dimittebantur alienigenas tamen volu-
erunt [illegible] possent. Talium preceptorum observatoribus promisit dominus
benedictiones suas dicens: Dabo vobis pluvias [illegible] clau-
- sule promissionum in levitico. Transgressoribus vero longe plures ingerit
maledictiones. De extimacione voti qualiter quod dominus [illegible]
vel [illegible] vel [illegible] dominus [illegible] licebat commutari
[illegible] vel [illegible] aut quod vovebat dominus non licebat commu-
- tari [illegible] quod voverat commutaret et votum commutatum [illegible]
Sed distinguendum [illegible] sic [illegible] ad [illegible]
quod anathematizabatur illud non poterat vendi a sacerdotibus vel
[illegible] sic obligabantur votiva. Que poterant a sacer-
dotibus vendi [illegible] precio [illegible] pluri-
mum [illegible] illud [illegible] si volebat
illud emere. [illegible] alij [illegible] [illegible]
quod [illegible] ad [illegible] quod vovebat
aspiraret [illegible] dignior se alijs reputaret
in [illegible] quia [illegible] De numeratione
populi bellatorum et custodibus tabernaculi

Moyses preceptum constitucionum legis dum sub syna morarentur [illegible]
[illegible] hebreis scripta tradidit. [illegible] legis [illegible]
[illegible] putaret ad [illegible] multitudinem [illegible] populus
[illegible] pugnare valerent. Itaque moyses et aaron [illegible]
[illegible] precepto domini anno secundo mensis secundo die prima [illegible]
[illegible] viros per tribum levi a xx° anno et supra usque ad quinquagesimum
[illegible] sexcenta tria milia quingenti quinquaginta
Precepit etiam dominus ut [illegible] tabernaculum in medio castrorum et filij israel
[illegible] per turmas [illegible] per [illegible] tabernaculi. Ita
[illegible] ut [illegible] plateas [illegible] [illegible] fieri [illegible]

singulis in ordine constituit. Depositis enim arcam custodientibus singulis
erat itaque ut urbi circumpositis edificatis castris sollerter videlicet.
Judas itaque ysachar et zabulon castra metabantur ad orientem.
Ruben symeon et gad ad meridiem. Effraim beniamin
et manasses ad occidentem. Dan asser et neptalim ad aquilonem.
Cum vero singulis locis castra, contubabat levite in tabernaculis suis circumquoque
iuxta tabernaculum quia castra circumdabat. Similiter quatuor plagas moises
et aaron cum suis ad orientem. Reliqui levite caathite ad meridiem
sub custodia eleazar filii aaron. Gersonite ad occidentem. Merarite
ad septentrionem erant utrique sub custodia ythamar. xlii. De sanctificatione
levitarum et numero ac ministerio eorum.

Sanctificavit sibi dominus tribum levi pro primogenitis universorum qui numerati
fuerant ex ipso primogenita eius omnia. Sanctificaverat enim sibi omne primogenitum
quando primogenita egypti percussit primogenitis eorum reservans ea sibi.
Demonstrans quod ipsi erant primogenita eorum et postea in precium illius
primogeniti que tunc debebat tulit de tribu levi. Tribus primogenita
illa fuit plenitudo et numerus corporum tunc duodenarius eius tribuum
numerabatur tribu manasse que plenius constitutus effraym vero propter
illa autem maior videretur. Numerus levitarum quam primogenitorum autem numeratus
est. Quam ait dominus ad moisen: Numera filios levi masculos
ab uno mense et supra. Numerati ergo sunt in levitico xxii. milia. Nota tamen
quia si diligenter attendas in libro numeri eorum per familias in
levitico xxii. milia invenientur dicit hebreus quod trecenti numeris erant
primogeniti et ita ea erant deo. Ipsi autem ait dominus ad moisen: Numera
masculos a mense et supra ut dictum est et in levitico fuerunt xxii. milia cc.lxx.
iii. Tulit autem moises precio ducentorum septuaginta trium qui
super erant pro singula capita v. siclos ad mensuram sanctuarii et dedit
aaron et filiis suis in usum. Locutus est dominus ad moisen iterumque ait dominus ad moisen:
Numera levitas a tricesimo anno usque ad quinquagesimum qui intrant in
ministerio in tabernaculo portando et collocando. Et cum numerati essent
in levitico fuerunt viii. milia quingenti octoginta. Et hoc dominus a xxx.
anno quia in ordinatione sacerdotum non observant. Isti deferebant
tabernaculum quando intrabat sacerdos et involvebant divina interiora. Tunc
intrantes caathite portis humeris que involuta deferebant. Gersonite
ut breviter dicamus deponentes tecta tabernaculi mollia ferebant in
curribus. Merarite dura vel lignea. Interiora tamen intrant durissima
mollia gressus. Similiter levite non serviebant sic deo ope. Et composito
tabernaculo sedebat custodes tunc precepit dominus quatinus sacerdotum
ac castra leprosos ejiciant seminumque fluentes et super vita. xliii. De resti-
tutione rei aliene et iudicio zelotipie et levitarum comparatione.

Addidit quoque de redditione rei aliene. Quod aliene rei possessio
fiebat aliquando cum industria furto vel rapina aliquando per negli-
gentiam aliquando ignoranter sive sublata fuerunt in exodo dictum est quod re-
stituat in quadruplum si perierit res. Quod si constabat in duplum
si sibi legis v. boves pro uno alia ... et quod in quadruplum
diximus dicatur Zacheus probat. De sublata per ignorantiam dicitur quod
quod reddatur caput reguta pro de super. Si vero non est qui recipere
reddatur domino et erit sacerdotis. Sic vero furti vel neglegentie fiebat
aliquando ab illo per confessionem vel ... Josephus vero dicit aurum et argentum
reddi in duplum iumenta in quadruplum solum bovem in quintu-
plum. Addidit quoque dominus de iudicio zelotipie faciendo per aquas que

dicebantur sed propter nomen dei diluentium eius maledicta propter maledicta congesta
et amarissime propter effectum qui quosque sequebatur. Hec autem lex introducta
fuit ad diminuciam zelo corporis sed promissum est libellus repudii quam plu
res erant ad effundendum sanguinem. Ab dicto est de propinqua dicta macerare
ad benedictionem sacerdotali super populum leuite quorum in leuite duo sanctifica
fuerunt vasis aliisque gladiis carnis sicut ubi non includuntur capitulo homi
nes fuerunt in usus suos que dum erant de tunicis cum bibebant et illi quam
in erant. Sacerdotes non erant precipua primicie primogenita nota quibus cibus
vescebantur ad domos suas unde tamen precio oblata ipsorum quod sunt decimas
sola precia populi que dederant. Decima decimarum suarum dabant leuite su
mo sacerdoti et de melioribus dabant. Verumque forte leuite non fuerunt intra quos
melius eis esset asseruit. Tunc etiam tribus duodecima pro iis filiorum
fuerunt non dedi haberent et sine labore. xliiij. de tubis argenteis
ad conuocandum populum ad recessum israhel a monte.

Numerato populo oblatis leuitis precepit dominus fieri duas tubas arge
teas non fusiles sed ductiles quas habebat in maior usus scilicet ad
conuocandum multitudinem admonenda castra ad bella ad festa et erat
diuersitas in clangendo. Nam ad conuocandum omnem populum clangebat
utraque tuba simul simpliciter et uno impulsu et sine interrupcione
ad conuocandum autem solos principes semel clangebat i. una tuba sim
pliciter. Si quando principes volebant conuocare populum suum quilibet in ecclesia
sua clangebat semel et uno impulsu ut dicit Iosephus ad moue
dum autem castra non simpliciter sed concise et pluries clangebat. Primo
motu mouebat qui erat ad orientem. Secundo qui ad meridiem. Tercio
hic ad aquilonem. Quarto qui ad occidentem. Modus clangendi bellum
et in festis non distinguitur in libro. Num. clangebat autem sacerdotes. Anno
secundo mense secundo xx die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis
de pferti sed de monte dominus una tamen dierum quod possit eos nubes me
quiuit per iii dies et noctes. Hystoria diminuauit per latos itineris
Et hic. nota. xix quod ipsi venerunt ad montem synai tercia die iiii mensis
dies sanctificati in quarta legem acceperunt que fuit quinquagesima dies
ab exitu egipto secundum Augustinum et Iosephum et eadem die anno reuoluto qua
acceperunt legem recesserunt a monte ut dicit glo. super eodem quod est contra
hoc. in glo. dicit quod fuerunt ad montem per annum et iiii dies quo reces
serunt quarta die et in mense qua eadem die receperunt legem non quo xx.
die secundi mensis Reddendum igitur ratione omnis. Quod annus quadrupliciter
accipitur. Est n. annus solaris. usualis. lunaris. crescens. annus solaris
est spacium quo sol semel peragrat totum suum. Hic annus quolibet
die et quali hora sit magis. Usualis in quo a kal. ianuarij terminatur
eisdem quo hunc modi quem vocamus in contractibus temporis agendis
annus lunaris est quem obseruant iudei in lunis et festis suis et incipit
a prima die lunacionis aprilis terminatur ad eandem annus crescens in
cipit a pascha et terminatur ad aliud pascha. Iudei n. in memoria liberacionis
sue ceperunt numerare annos suos ab exitu egipto sicut gracia a prima
olimpiade romani ab urbe condita christiani ab incarnacione domini dicamus quo quod
eadem die anno reuoluto recesserunt a monte que secundum dies erat xx
phase transierat annus dum annus crescens ... l. dies scilicet xvj de
aprili et xxx de maio et iiii de iunio quod a monte in secundo ai non idem
incipiebat annus ~~ang~~ mensis xxx dierum et sic ibi sunt xx dies erat.

Patet quod recesserunt xx. die secundi mensis secundi anni sed licet [illegible] a mense
iiij. die xiij mensis secundi anni [illegible] computatorum quia eadem die [illegible]
xiij mensis secundi anni [illegible] et xxx. mensis anni [illegible] et sic multa
est [illegible] et non quod non sunt ad montem [illegible] anni valorem integrum
sed desunt vij. dies. anno v. solaris xi. diebus superat annum lunarem
xlv. De murmure populi [illegible] core in deserto [illegible] populi murmur

Etiam anno secundo ut dictum est ab exitu de egypto xx. die mensis secundi
moti sunt de deserto synay ut irent in terram promissionis. Et quia murmu-
rantes et temptantes deum multociens [illegible] et se [illegible] ac [illegible] sibi
promisse detraxerunt annis [illegible] dierum quibus xij. exploratores eandem
terram consideraverant xl. annis [illegible] per desertum [illegible] donec omnes
qui signa dei viderant in egypto et a xx annis et supra preter caleph
et iosue qui [illegible] dei [illegible] mortui sunt [illegible] terram illam
et ipse moyses totius populi dux et aaron summus pontifex [illegible]
quod et ipsi ad aquas contradictionis murmurante populo turbati diffidentes egerunt
Interim ergo [illegible] in [illegible] qua [illegible] multa
milia [illegible] quorum beelphegor ob amorem mu-
lierum [illegible] consilio balaam [illegible] xxiiij
[illegible] xx. annis et supra
[illegible] sunt dc. et mille dcc. [illegible] quas [illegible]
qui [illegible] moise et aaron preter iosue et caleph [illegible]
[illegible] sunt [illegible] sunt [illegible] xxiij.
Tunc igitur locutus est dominus moisi de divisione terre promissionis [illegible]
hereditarie successionis quibus [illegible] de [illegible]
quorum iosue qui populum introduxit eis terram divideret. xlvj.
De libaminibus et iugi sacrificio sacrificio et de sacrificiis legalibus

Precepit quoque dominus moisi dicens. Sed quia non offerebatur
hostia sine libamentis [illegible] de quibus [illegible] premittendum est de li-
bamen et libamentum erat simila oleo conglutinata et vinum quod cum
hostia adolebatur ut quasi panis et vinum [illegible] domino offerrentur. [illegible]
[illegible] hostie [illegible] libamen determinatum erat pagus simile decima
pars ephi vini quarta pars hin. erat [illegible] ephi [illegible] aridorum
et hin et batus liquidorum [illegible] de simula tres decime de vi-
no media pars hin pro ariete de simula [illegible] de vino tercia pars hin eadem
erat libamenta [illegible] si [illegible] legas pagus de simula decima deci-
me [illegible] decima decima [illegible] decima decimaton
Iuge sacrificium vel [illegible] cotidie fiebat de [illegible] mane
offerebatur agnus anniculus in holocaustum cum suis libamentis ut tota
die [illegible] dominus quod imposito super altare
sacerdos cum [illegible] loco [illegible] thabernaculo
[illegible] cum [illegible] super altare in [illegible] vespere
consummato sacrificio [illegible] de [illegible] mortificabat
[illegible] ponebatur. alius agnus [illegible] modo et in [illegible]
[illegible] sacerdos accendebat omnes lucernas et sic tota nocte
erat suavis odor in altari domino [illegible] sacrificium [illegible]
erat [illegible] pinguius [illegible] quia [illegible] plura
[illegible] non [illegible] illud [illegible] domino quia pinguius et
[illegible] quia [illegible] domino [illegible] significabat
[illegible] modo in ecclesia mane et vespere offert laudes domino [illegible]
[illegible] vel potius [illegible] offert [illegible] sacrificium
[illegible] xlvij. De sabbato et neomenia et phase et pentecoste

Post legem sacrificiorum et oblationum addidit dominus de sollempnitatibus in quibus offerrentur. Et nota quod vii erant legales sollempnitates scilicet sabbatum neomenia phase penthecostes festum clangoris festum propiciationis scenophegia. Sabbatum dicebatur septima [?] festum domini quia in eo requievit dominus ab operibus suis et inde est privilegiatum erat in duobus scilicet inter quod in eo non licebat cibum parare nec ultra mille passus ire. Hac die preter iuge sacrificium offerebantur duo agni in mactati in holocaustum cum libamentis suis. Neomenia dicitur a neos quod est novum et mene luna quasi innovatio lune hec erat prima dies mensis id est lunationis que notabatur kalendarum [?] et erat ferialis apud eos. In hac offerebant duos vitulos arietem unum agnos anniculos vii cum libamentis suis hircum unum pro delictione simul in holocaustum. Phase id est transitus dicebatur nox illa in qua immolabatur agnus xiiii die mensis ad vesperum. In die sequenti inchoabat festum azimorum quod protelabatur vii diebus quarum prima et ultima sollempnis erat ab omni opere servili. Post primam autem diem scilicet xvi luna tollebant spicas virentes et torrebant igni et grana manibus fricata offerebant domino assatum [?] unum cum pugillum simile adolebat sacerdos super altare reliquum eius erat. Penthecostes erat quinquagesimus dies a prima die azimorum qui celebrabatur in memoriam legis date l die a phase. Dicebatur et festum ebdomadarum quia supputatis vii ebdomadis a prima die azimorum vel a sabbato azimorum celebrabatur. Dicebatur et festum primitivorum quia tunc offerebantur duo panes duorum assariorum de novis frugibus. Erat autem hoc festum vii dierum sicut festum azimorum et singulis diebus offerebantur eedem hostie que in neomenia. Solempnitates [?] de festis septembris. (Die septembris in memoriam)

Festum clangoris sive tubarum fiebat prima liberationis Ysaac qui ea die liberatus est ariete pro ipso immolato. Hac die duplex erat festum scilicet neomenie et tubarum propter [?]. Buccinabatur in neomenia et tuba. Hac autem die preter iuge sacrificium et hostias neomenie offerebat in holocaustum vitulus unus aries unus agni anniculi vii hircus unus pro peccato cum libamentis suis. Festum propiciationis fiebat die x septembris quia in ea retulit Moyses filiis Israel dominum placatum super offensa vituli. Eadem die ieiunabant homines et iumenta et etiam pueri septennes usque ad vesperam in memoria mortuorum. Et inde dies afflictionis dicebatur. Et est expiationis quia tunc expiabatur tabernaculum et altare sanguine vitule rufe et fiebat cunctis expiatio ad expiationem in [illegible] et ea filii Israel ipsa die expiabant. Pro remissione hirci apompei. Oblatio autem huius diei erat vitulus unus aries unus agni anniculi vii hircus unus cum libamentis suis pro peccato. Scenophegia id est fixio tabernaculorum celebrabatur xv die eiusdem mensis. Sic dicta quia tunc per vii dies habitabant in tabernaculis in memoriam scilicet aliorum quibus sub tabernaculis fuerant in deserto. Habuit vii dierum quibus protelabatur. Sollempnitas prima et ultima sollempnis erat. Octava dies sollempnis erat in quo fiebat collecta forte in usus pauperum vel alios quos usus fiebat et est oblatio magna in hoc festo ut predicatum. Et nota quod ille tres sollempnitates ebdomadales proprie dicebantur et sabbatum et quod includebatur dicebatur magnum sabbatum vel sabbatum sabbatorum. Alias autem sollempnitates addiderunt Hebrei per tales eventus ut encenia et purim id est festum sortis. Sed non domini legis quia non in lege institute.

De xlviii civitatibus [?] et urbibus levitarum et matrimonio contribulium

Precepit et dominus ut levite in singulis tribubus dispersi haberent xlviii civitates ad habitandum et ambitus [?] forinsecos per circuitum terra mille passuum. Obtinuerunt in qua vivere suburbana ad alenda pecora. Et de his xlviii civitatibus vi erant refugii scilicet tres ultra Iordanem tres

Circa filiabus Salphat qui mortuus sine filiis inventus quo accessit
hereditas. Triplex lex occasione data est. Lex generalis ut siquis moritur
sine filiis filia succedat patri in hereditate. Si autem nec filia habet fra-
ter proximus vel cognatus. Tamen [illegible] nec immobiles confunduntur. Secundo
si filie succedentes patri in hereditate nuberent alterius tribus hominibus quia
hereditas earum ad aliam domum translata transferretur. Ideo earundem occasione
alia lex adhuc per Moysen promulgatur. Scilicet ut omnes viri ducant uxo-
res de tribu et cognatione sua ut hereditas in familiis permaneret
nec commiscerentur tribus sed ut adhuc separate erant permanerent. Hic autem
intelligendum est tantum de illis mulieribus que locum primogenitorum
habebant et que patri in hereditate succedebant. Aliis non mulieribus licebat
quibuslibet cum viris alterius tribus nubere. Quod patet quia beata virgo cum esset primogenita
et heres proprie hereditatis erat de tribu Iuda. Hec non de tribu erat
vir eius Ioseph. L. De recapitulatione legis.

Demum Moyses anno xl. ab egressu de Egipto videns se diem mortis
imminere omnem populum ad Iordanem congregavit ibique Deuteronomium
condidit. Quod latine dicitur secunda lex non quia sit alia a prima sed quia eadem
sepius repetita. In hoc enim libro quarta trium precedentium librorum breviter recapitulat
quedam non superius pretermissa hic super addentur sic ut hic legis recapi-
tulatio de causa [illegible] ut nove legis typus [illegible] precedit. In hoc
non quod liber iste multa iubet recolligit quedam etiam superius pretermissa
super addit. [illegible] quod imperfecta legis supplet. [illegible] ut multas
preceptorum multe quod cum utile est sepe dicere [illegible] esse pigrum recan-
tare molestum. [illegible] ut dominici mandatorum [illegible] qui totiens
dicta non intellexerunt nec custodierunt. Unde et ipsum Deuteronomium
iussit Moyses reponi in archa federis ut esset ibi in testimonium
contra eos. Et nota quod in hoc libro [illegible] scilicet precepta ceremonie ad
commendationem memorie et ipsorum confirmationem beneficia Dei ad roborandum
[illegible] dilectionem flagella que sustinuerunt ad incutiendum timo-
rem ut quos amor non provocabat ad bonum saltem timor a malo
revocaret. Inter hec igitur addit de iudicibus per singulas urbes instituendis
et de appellatione ad summum pontificem et de timidis ac sollicitis ab
[illegible] removendis de Cananeis [illegible] devitandis ac [illegible]
[illegible] et quibusdam [illegible] a [illegible] et de plagis in
[illegible] quadragenarium numerum cohibendis de [illegible]
de [illegible] et libello repudii. Repudium quod permissum fuit quia Iudei
proni erant ad uxoricidium [illegible] ad duritiam cordis eorum
[illegible] hanc legem [illegible] in [illegible]
[illegible]. Datur autem libellus in repudiatione preceptum fuit Iude-
is dicitur qui voluit dimittat et det libellum [illegible] libello
scribebat quod nunquam conveniebat cum uxore [illegible] quam ei
[illegible] libellum [illegible] ut coram [illegible] legeretur
et [illegible] quod [illegible] permittebatur quia nulla
lege puniebatur. [illegible] permissio [illegible] non absoluta [illegible]
[illegible] Moyses [illegible] ad duritiam cordis [illegible]
sit [illegible] sic [illegible] apostolo dicit [illegible] statutum scilicet ut [illegible]
[illegible] libellum repudii quia [illegible] causa [illegible]
[illegible] iudicibus [illegible] non [illegible] inter
viros et mulieres. Si autem nullo [illegible] permittebant
[illegible] malum vitandum quod dicitur [illegible] L. De
[illegible] de [illegible].

Addit etiam de illis decimis que fiebant tercio anno. tres nam
fiebant decimationes. Prima et prima singulis annis 3a tercio anno
prime decime leuitarum erant quas ipsi decimabant sacerdotibus ut habetur
in Num. xviii. et non solum leuitarum qui erant in ierusalem sed etiam
aliorum ubicumque erant sed et ille afferebantur in ierusalem. Secunda in anno tercie
debant inde offerentes et familie eorum et leuite in pastoforiis qui
erant in atrijs tabernaculi ut dicitur in deuteronomio. Tercio uero anno duabus
primis decimis sublatis fiebat tercia decimatio ita quod in anno illo
fiebat triplex decimatio. Sed due priores que fiebant singulis annis et in
super hiis 3a que tantum tercio anno. Hec autem 3a decime non fiebant
sicut ille prime in ierusalem. Sed dabantur pauperibus per singulas ciuitates
De hiis dicitur in deuteronomio xiiii. Rupertus rationis longe a templo
quia non poterat illuc uenire singulis annis indulgebatur tantum
uenire tercio anno. hii sicut et alij separabant singulis annis decimas
primas et dabant leuitis qui habitabant cum eis separabant ~~singulis~~
et secundas et has quia remoti erant apud se reseruabant usque tercium annum
3o autem anno quo quis ueniebat in ierusalem separabant iii. decimas et
primam quidem dabant leuitis terciam tercio anno collectam dabat pau-
peribus. Secundam autem tribus annis collectam tercio anno ferebant
in ierusalem et inde fiebant expense et oblationes. De benedictionibus
populi et morte moysi. legis apposuit moises benedictiones obseruatori-
Finita recapitulatione. bus maledictiones uero transgressoribus. Deinde
hortatur eos ut si forte contigerit eos legem transgredi et ob hoc
in manus hostium tradi et captiuari ne desperent. Sed quasi ad dominum
agant penitentiam et audiet eos. Et quia copiam consecuti erant et sunt in
infirma. scilicet [illegible] circumcisio cordis. uere circumdantia
cordis leticia. post hoc autem tradidit deuteronomium leuitis ut reponerent illud
in archa domini et esset ibi contra transgressores in testimonium et ut septimo anno
remissionis audiret legem. assumpto sacerdote et medio loco dimissis
utriusque sexus audientibus in die scenophegie. Monuit quoque moises
ad instar iacob patriarche populum quem ipse regendum susceperat benedixit.
ubi tamen symeon intactus benedici non meruit quia dicitur ante benedictum
Sed quia maledictus per sichimitis quos in dolo occidit leui uero
quamuis eiusdem sceleris particeps fuit benedictionem tamen a moyse suscepit
forte quia per symeon adhuc in ducatu non [illegible] peccauit uel
post quia scelus illud postea redemit dum zelo dei accensus ydo-
latras .i. uituli adoratores interfecit. Tandem uero moyses iuxta
preceptum domini ascendens in monte abarim et inde in monte nebo usque
in uerticem phasge qui dicitur plasga et inde contemplatus terram promissio-
nis et cum esset annorum cxx. et non cognouit homo sepulcrum
eius quod ideo diuinitus factum michi autumat ne ipsum mortuum
inde pro deo colerent quia proni erant ad ydolatriam. Iosephus super annos
uidetur uelle quod moyses ad instar enoch et helie diuinitus
in celum raptus sit, sicut enim dicitur ascendit iustus in celo ascensionem
suam. ascendit cum enoch. ascendit cum helia. ascendit cum moyse cuius
sepulture locum quia in celo ascendit inueniri non ~~potest~~ potest sicut
octogenarius ut supra dictum est moises ducatum populi suscepit et annis
xl. populum rexit. Itaque etatem suam in centum [illegible] annorum hystori-
am comprehendit. De ortu regni [illegible] helinandus in libro
Moysi temporibus moritur regnante abdias qui et urbem
condidit [illegible] ante quod urbem sui nominis que trabelia dicitur de qua.

fuit de moribus abderides de artesibus aut sic loquitur. in primis auctis
saltus cartesiorum in coluere in quibus dicitur tyrannus adversus deos pu-
gnasse gargoris rex vetustissimus gargoris colligendi mellis usum &
primus invenit huius filia de stupro cum filium genuisset pro pudore flagi-
tii eum iussit exponi postquam dies cum ad corpus exponi iussisset inventus
a variis feris lacte nutritus postquam modum huic domum relatum metallis
augusto quia iussit per que armenta gradere consueverant. Tunc ibi
et ab armentis non tangitur. Sed alitur. tandem canibus precipitari iussit a multo
tempus adeunt esurientibus postquam non canibus a quibus cum aleretur.
in occeanum demergi iussus est ubi iactatus absque in littore famis
exponitur et ibi a cerva quadam est nutritus Inde cervina velocitate
pedes fuit et inter cervorum greges diu pervagatus ad ultimum laqueo
captus regi dono datus est que recognoscens et imperans successorem
sibi constituit nomine illi imposito est abidis qui rex fuit leges posuit
suo ad iungere boves primo aratro damari et frumenta sulco querere do-
cuit abhoc consimilia invisa populo imperata et plebs in vij. urbes
divisa quo mortuo regnum pluribus secla successoribus possessum est
Eusebius in cronicis Anno mundi iij. m. ccclxxxvj. cecrops regnabat in acti-
ca regno usque ad tempus captivitatis sunt anni. m. c. c. lxxvj. Capitulum
De ortu regni atheniensium. Regni atheniensium annotatur
Extitit quod si post annum prenotatum principium singulis cecrope regna-
te sunt in matre clima nata et communitas nobile que greco
actia dicitur athene principatu sunt. huius autem regno annotantur
anni l. postquam hic regnat ibidem cranaus annis x. amphictyon x.
erictonius l. pandion xl. hic fuit erictonij filius cuius filie
progne et philomena postquam hic erictheus annis l. Cecrops secundus
xxv. pandion xl. Egeus pandionis filius xlviij. theseus. xxx.
qui ad versus thebas dimicavit. mnestheus xxiij. Demophoon the-
sei filius xxxiij. oxinthes xij. affidas .i. thimetes viij. melanpus
xxxvij. Codrus xxi. qui iuxta virginum sceptrum morti tradens
bello peloponensiaco occubuit. regno civitatum amplius desinente
tempestate quo CCCC lxxxvij. annis prefuerunt postquam Codrum quorum
fuerunt principes quorum primus medon regnum in sua vita athenis
obtinuit. Et postquam cum alii reges fuerunt autem atheniensibus xx postquam hunc
athanasius xxxvj. arrippus xix. thersippus xli. forbas xxxi. me-
gathes xxx. Diognetus xxviij. ferecles xix. ariston xx. the-
spieus xxvij. agamestor xx. eschilus xxiij. alcmeon postquam hunc
athenis principes qui usque ad mortem sua vi publica perirent desiere
et in x. annis regnaturi constituti gressu regnaverunt primus
carops filius eschili annis x. esimides postquam cum xl. yppome-
nes x. leocrates x. absandrus x. postquam hunc athenis annui principes
constituti sunt consimilibus regibus xx. que principes cum nobilibus urbis
claris fuerunt annuum imperio reipublice agentes temporibus quorum
mundi hercules primus fuit. autem cum lucte invisse etiam primus
Cecrops bovem immolans Jovem appellavit Deucalion apud nos
regnavit crassus est qui terra parnaso morabatur. Ipso quarti filie impe-
ratoris est que inbonem ut dicitur ipsa bosforus appellata est diluvium
quod sub deucalione in thessalia et in cardium quod apud theonte fuit et
in ethiopia et multe pestilentie locales ut plato memorat fuerunt
appollinis delij templum a cecropis filio fabricatum est. Capitulum
De gestis iosue.

pebus in a dier

Iosue moisi successit anno egressionis egypti. Etatis autem tercie
anno xlvii° mundi uero v̄. CCCC. xciii. hic confortatus a domino
premissis exploratoribus parantem iordanis alueum hebreos
transduxit et expugnatis cananeis terram xii. tribubus sorte distri
buit Comestor Concessit autem tribui iuda montana ad meridiem
que iam acquisierat. Secundo sorte tradidit effraim quoz (?) concessit
montana ad aquilonem dux uterque mediam tribum manasse collo
cans hijs tribubus quiescit (?) terram alijs in castra manentibus tamen quasi
bellicose erant tunc quia digniores. sciebat n. regnum inde esse pro
missum a manasse et effraim benedixisse iacob (?) plurimo (?) ioseph
pre ceteris. Dedit autem effraim post sortem aliorum agrum secundum
Actor Nota quod primogenitura diuisa uidetur in tres tribus ad primo
2 genitum n. pertinebat regnum et sacerdotium sicut in melchisedech qui rex erat
et sacerdos. Et ergo primogenitus diuidebat alijs heredibus regni in
datum e[illegible] inde de iuda n. fuerunt reges fortissimi s. dauid et successo
res eius et ex xpistus qui regnauit super totum mundum. Et inde regni
nomen iudas qui trepidantibus fratribus in ingressu maris rubri primus
ingressus est post moysen. Sacerdotium datum est leui distributio hereditatis
effraym. Iosue n. qui diuisit terram xii. tribubus fuit de stirpe
effraim et de hac ergo tribu fuit ieroboam qui primus regnauit super
x. tribus perdito regno per peccatum salomonis et totum regnum israel fre
quentissime in prophetis uocatur effraim propter caput regni quod erat in
samaria. Urbem (?) primus primogenitus ab (?) ruben quidem primogenitus
fuit israel sed tunc uiolasset thorum patris sui data fuit primogenita cum
filijs ioseph. Primo iudas qui erat fortissimus de stirpe eius prin
cipes nominati sunt Comestor Post congregauit iosue ecclesiam
in sylo et factis sortibus prima sorte inde cessa secunda symeonis
qui tunc quasi paucus in numero fuit in parte unde nupcius [illegible] sorte
ut iudas cum descendit terra beniamin quia sors angustissima
fuit propter hoc philistym tulerunt n. [illegible] a [illegible] Quarta effraim
v. in medietati manasse vi. ysachar vii. zabulonis viii. ase
ris ix. neptalim et x. dan. Soli autem duo qui primi
[illegible] sunt sorte terram habuit caleph ebron habuit iosue thamata
uel thamathsara et ex sichem [illegible] ioseph. Et leuitis
separauit xlviii. ciuitates ad habitandum quarum x. acceperunt primus
in amorrea de reliquis xxxviii. tres constituit ciuitates refugij.
ebron de iuda sichem de effraim de neptalim cades Actor
Iam inde tres alias constituerat moyses transiordanem s. bosor de
sorte ruben et ramoth de sorte gad et golam de manasse sub
iosue quidem iordanis alueus miraculose inundatus aquis liberum
iter populo prebuit clangentibus sacerdotibus. Iericho corruit ipso quod
iosue quasi hostes pugnante sol uiuus diei spacio stetit tandem
mortuus est iosue tunc cx. annorum erat. Erat autem annorum xliiij.
quando ad moysen accessit et xl. annis in deserto fuit ut colligitur
quidem xxvi. annis populum transiordanem rexit tunc. Ducatus iosue
tactus filius hermetis trimegisti dinoscitur fuisse [illegible] [illegible]
de thebis egiptorum in syriam (?) et sic apud tyrum et sydonem regnauit
europe [illegible] filie [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] modum [illegible]

Comestor

Actor

Comestor

Actor

rex archiusium uxorem accepit et opera minorum fabricauit qui s[imiliter]
animos post moderni in creta regnauit hystoria quoque de mythe.
ydolo tempore leuite dicit iosephus contigisse post mortem iosue
et ante othoniel. lxi. De temporibus iudicum.

Post moysen et iosue duces successerunt in populo iudices usque ad
saul. quorum in nonnullis ut illi preoptabant. Et in tabulis
suis eorum consilio respondentia plus valebant. Quando ergo ante quod ipsos
dicta iudicia nouem et computatio annorum sequitur in libro iudicum
plenius inter duos iudices ponuntur tempus afflictionis iudeorum quarum
videlicet afflictionum tempora secundum hebreos annis posteriorum iudicum ag-
gantur. ut hec ratione perficiatur numerus annorum. ccc. lxxx. ab egressu egipti
usque ad edificationem templi qui in libro regum computatur. Itaque post mor-
tem iosue iudeos alienigene annis viii subiectos tenuerunt
qui temporibus othoniel primi iudicis secundum hebreos adiuncti sunt. Item
inter othoniel et aoth anni seruitutis leguntur. xviii qui temporibus
aoth post eos computantur. similiter post aoth. xx. post delboram vii.
post iair. xviii. post abdon xl. Qui omnes sunt computati. cxi.
sunt demum si a bannis iudicum separati tamen eius inueniuntur ab egressu
egipti usque ad fundationem templi. dc. et unus anni reperiuntur computatis
si annis xl. absalon qui in lxx. non habentur. Nos autem eusebium
cronographum et hebreos omnes sequentes sic annos iudicum numera-
bimus ut numerum illum nimium coartasse qui in libro regum legitur habeamus.
lxii. De gestis othoniel et sangar et delbora que iudicauit populum an[nis]

Horum igitur othoniel frater caleph de tribu iuda. annis xl. Cepit anno
egressionis egipti lxxvii etatis autem tercie ccc. lxxxi. mundi uero iii
ccc. xx. hic liberauit israel de manu regis mesopotamie syrie huius
temporis regnauit athenis pandion erichtonii filius cuius
filie fuerunt progne et philomena. Cadmus uero thebis regnauit
cuius filia semele mater est dyonisii. i. liberi patris sub quo et linus the-
banus musicus fuit. eo quoque anno demetra dicitur qua ysidem
esse aiunt et danae ex qua perseus nascitur. hiis temporibus gesta sunt
que idem dicit iosephus occisione in beniamin facta propter uxorem leuite.
Post mortem othoniel aoth filius iera iudicauit populum annis lx-
xx. Cepit anno egressionis egipti c vii etatis autem tercie dc. xii.
mundi uero iii d. l. x. qui ambidexter liberauit israel de manu eglon regis
moab ipso in cenaculo suo interfecto. huius temporibus athenis regnauit
erichtheus cuius orithiam filiam boreas rapuit qua fabula
iactata fuisse confingit fabula quoque proserpine huius temporis fuit
Post mortem aoth philisteis uolentibus intrare terram israel sangar
filius anath. dc. uiros occidit et ipse populum israel defendit.
Hec eodem anno uitam finiuit. Post quem iudicauit israel delbora
et barach qui si barach credit fuisse uir delbore lapidoth quia
utriusque nominis eadem est interpretatio. Cepit anno egressionis egipti
c. lxxxvii. etatis autem tercie dc. xcii. mundi uero iii dc. xl. Et iu-
dicauit israel annis xl. qui uniuersus liberauit israel de manu iabin regis
asor occiso principe illius duce sisara per manum iahel uxoris [h]aber cinei.
hiis temporibus mida regnauit in frigia ilium ab illo condita
ac. regnum de fecit et in moenibus translatum est ubi prius proprius

regnauit deinde ceruisaus achiuus c thiestes agamenon egis
tus et orestes | lxxv. De gedeone et abymelech et thola et iair.

P ost delboram quoz gedeon qui et ierobaal dictus est iudicat annis
israel xl. Cepit anno egressionis egipti. CC. xxxvii. etatis iiie dcc.
xxxvii. mundi uero ii. dclxxx. hic signo uictorie a deo accepto et
uellere libauit israel de manu madian trecentis lampadum ac tubis
hostibus subito perturbatis et alijs mutua cede cadentibus alijs in fuga
uersis duobus quoz regibus coruo oreb et zeb insuper et zebee et sal
mana interfectis Huius temporibus orpheus tracius citharista clarus eius di
scipulus fuit musius linus quoz magister herculis omnibus effectus
notus hercules cauma consumat antheum interficit ilium uastat
Post gedeonem filius eius abimelech de concubina natus. lxx.
fratres suos de patre uxoribus procreatos omnes preter unum ioatham qui mi
nimus erat absconditus occidit super petram fraudulenter arripuit regnum
Cepit anno egressionis egipti. CC. lxxvii. Etatis iiie dcc. lxxvii.
mundi uero ii. dcc. xx. et regnauit in sichem annis tribus eo tunc
abiecis sichimitis qui eum elegant expulsus est et tandem dum oppu
gnaret opidum thebes a muliere fragmento mole desuper iacientem percus
sus mortuus est. Post hunc tola de ysachar iudicauit israel annis
xxiii. Cepit anno egressionis egipti. CClxxx. etatis iiie dcc.
lxxx. mundi uero dcc. xxiii. Huius temporis sunt cadmus de minoth
anno dicitur theseus atheniensium x. regnauit contra thebas dimicat
androtheus atheniis dolo interficitur theseus helenam rapit
mortuus tola successit iair galaaditis anno egressionis egipti
CC. xxiii. Etatis autem iiie dcc. xxiii. mundi uero ii dcc. xlii.
et iudicauit israel annis xxii. Huius xxx filios quos fecit principes
xxx. ciuitatum et nomine suo uocauit eas anathiair. Eo tempore minos
leges et iura construit hercules agone olimpicum instituit theseus
athenas confugiens dereliquit | lxx. De iepte et hercule.

P ost iair iudicauit israel iepte galaaditis cuiusdam meretricis filius
et ob hoc tamquam spurius a filijs suis eiectus. Sed urgente necessitate
post ad eorum principatum uocatus Cepit anno egressionis egipti. C.
CC. xl. Etatis autem iiie dcc. xx. mundi uero ii. dcc. lxxviii. et iudicauit
annis vi. Hic contra filios amon pro israel uiriliter defendit Sed ex post
reuersus ex uoto filiam immolauit et in nouendo stultus et in soluendo
impius. Eo tempore menelaus in lacedemone regnat agamenon
in micenis imperat hercules in morbum pestilentem incidit et ob nimie
dolorem in flammas se iecit pro quo mortuus est. De hoc autem eusebius
addaria que in herculem fertur qui uictoriorum suorum mestione fatigatus
etiam se uiuum combussit cum matheria et pelle quam gestabat huic herculi
seneca notat etherium de quo est ultima tragediarum eius que de hercules
etheus ab ethea monte in quo crematus est dans in libro iiii. regum
ditissime putat herculem ideo uictorem dici quod omne genus animalium
uicit hercules iouis filius ab alijs ominatus omphale pro amore
subiacuit qui illum ut fecit et muliebria opera officia. Albinus.
Hercules deuicto gerione ueniens ytaliam ab euandro tunc rege
susceptus est et cum iouis se filium dixisset et uirtute sua mortalitatem p
bassit prouinciae gratus est et aram meruit que maxima dicta est et de
data est quam delphicus apollo et in ytalia fore predixit hoc tempore susceptus
uero est a populo maiores qui uadunt adueniente ei iure hospitalitatis herculem susceperunt.

albinus

eo qd' victimam erat quo anno venient. Cui qo de suo armento ad sacrificia
boues dedisset pinario et potitio duobus senibus cum dea felis oblatis
sacrificia cenit reportanda potioni. Ppter admonuit pinarius ac posterorum
illum potius redditis vero hercules iratus statuit ut pinarii familia
ministraret potitus et sacra complentibus vero pinariis dicti sunt a[illegible] pige
i fame. lx De causa belli troiani helynandus.

Anno quo mortuus est iepte et herules alexander qui et paris
priami filius rapuit helenam et bellum decennale sumpsit
ab hoc anno usque ad quintum annum regis achaz qui et primus annus
urbis condite in veniunt in aduentu anni CCCC xxxviij. quam
uis teste augustino quidam scripserunt romam esse conditam sub
ezechia. Orosius aut dicit anno ante urbem conditam CCCCxxx.
propter raptum helene coniuratam grecorum et coactum mille navium concitus
se decennem obsidione decennio porro frigius dares dicit quod duces
grecorum contra troiam fuerunt xlvij qui adduxerunt mille naves et
duas priamo vero venerunt in auxilium duces xxxij. Causa aut
belli fuit ut scribit eusebius quod trium mulierum de pulcritudine certamen
fuit cum una earum helenam pastorali iudice pollicente de qua re
talis fabula ficta est. Iupiter cum thetidem amaret persuasus est a protheone
quem gauderet qui se angue depellit ille persuasus dedit eam uxorem
peleo qui fuit rex in pelloponenso frater esonis patris iasonis et
illorum nuptiis interfuit cum omnibus diis et deabus excepta discordia
que persita est ab ea que iacta malum aureum in medio dearum trium
miserit sic scriptum pulcherrime domui ille de forme pulcritudine contentio
dentes iouem iudicem elegerunt qui eas ad paridem transmisit quod nemini
aliis prestitit. Peleo aut ex thetide achilles natus est. lxi. De abessan et ahyalon et abdon actoribus. bethlemites. Cepit anno egressionis

Post iepte iudicauit israel abesan secundus egipti CCC xxi. etatis
autem tercie decem xxvj. et mundi iij. dcc. lxxxiiij. Iudicauit annis
vij. Hic habuit xxx filios et filias totidem filias scilicet maritis
dans foras emisit filiis aut uxores accipiens in domum suam
introduxit. Post hunc ahyalon zabulonites. Cepit anno egressionis
egipti ccc. xxviij. etatis tercie decem xxx m. et mundi vero ij. dcc lxx
xi. et iudicauit annis x. Et iste cum annis suis in hebreo non habetur
[illegible] dampnis supplendo eusebius iosue et samuelis et saulis
annos scriptura non exposuit plures annos quia in iosepho legatur
annotatum ut ab egressu de egipto usque ad edificationem templi CC
CC xxx annorum summa quam scriptura perdat habet. Post hunc abdo
theonites de effraim cepit iudicare eusebius eo anno quo supra diximus
cepisse abhyalon annis scilicet eiusdem ahyalon compulit missis et iudicauit
annis viij. Subsequis tribus iudicibus israel adiuc non vexassit terra
quieuit [illegible] mortali iudicabile fuisse leguntur. Huius abdon anno
tercio qui fuit agamenonis inycenarum regis xv. secundum eusebium
capta est troia vero greci ob gloriam victorie sue antique tempora
sua ceperunt a captiuitate troie sic dicit homerus menelaum et
helenam ad thetorem regem egipti quem ptholomei notat diutisse
repenteutes gratiam post bellum capte troie mnestheus cum atheni
ensium rex attica rediens in melo obiit post quem atheniis demophon
regnauit. lxij. De iniciis belli troiani helynandus

Summam belli troiani ex hystoria daretis quam transtulit cornelius

Nepos ad salustium crispum quam se invenisse dicit attenis scriptam
manu propria daretis summa brevitate in hoc capitulo perstringam. Castor et
pollux audientes sororem suam raptam helenam scilicet uxorem me-
nelai fratris agamenonis navem ascendentes secuti sunt eam. Et cum
in lesbio littore navem solvunt magna tempestate orta numquam
comparuerunt. Quos lesbii usque ad troiam quesierunt et non invenien-
tes crediderunt immortales factos. Convenerunt igitur apud athenas duces
grecorum xlvii cum navibus mille CC duabus. Missi sunt primo legati
ad priamum diomedes et ulixes. In secundo negocio pugnatum est. In illo
bello hector protheselaum interfecit. Inde patroclum et menonem et
aiacem thelamonium occidisset nisi eum de suo sanguine recognovisset
erat enim natus de esiona sorore priami. Indutie in duos annos date sunt
in biennium grecis petentibus. In tercio prelio hector boethon archilocum
prothenorem duces occidit. In quarto bello alexander menelai femur sa-
gitta transfigit. In quinto bello hector vii fortissimos viros in-
terfecit eneas ii achilles iii diomedes ii. In bello vi
continuis lxxx diebus pugnatum est. Greci fedus petunt inducias
triennium quo completo iterum pugnatur. Hector in prima acie interfecit
iii duces fortissimos achilles duos. Pugnatur diebus xxx. Priamus
[illegible] petit inducias mensibus vi. Iterum agamenon petit in-
ducias dierum xxx. In x bello andromacha noluit hectorem
retinere quia in sompnis viderat ei non expedire ut in bello procederet.
Sed cum facere non posset, anthianache filium ad pedes eius proiecit
sed non. Sic cum venerit hector in bellum peremit tres duces for-
tissimos occidit duos vulnerat. Tandem achillem a quo tandem occiditur.
Troiani civitas petunt inducias duorum mensium post bellum decimum.
Greci post petunt inducias duorum mensium post bellum decimum greci
petunt inducias in annum. / Item. De consummacione eiusdem.

In bello xi palamedes qui rex per motorem fuerat occiditur. In bello
xii troilus multos occidit. In xiii simul pugnatur continuis diebus
viii. agamenon iii petit inducias duorum mensium. Iterum pugnatur
acriter per dies aliquot. agamenon iiii petit inducias vi mensium.
Postea iterum pugnatur acriter per dies aliquot. agamenon v petit
inducias dierum xxx. In bello xvii troilus achillem sauciat.
Pugnatur continuis vi diebus. In xix bello troilus ex equo cadens
ab achille occiditur. In xx cadit memnon dux persarum. Priamus x
petit inducias dierum xxx. In bello xxi alexander achillem inter-
ficit in templo apollinis ubi eum ad colloquium vocaverat. Greci
iterum petunt xi inducias. In xxii bello alexander aiacem san-
ciat et aiax sauciatus eum interficit et deinde statim moritur.
In bello xxiii et xxiiii panthesilea regina amazonum viriliter
pugnat et neptolemum achillis filium sauciat ab eo tandem occiditur.
Anthenor et polidamas et eneas priamo dicunt ut faciat pacem
quod nolente priamo produnt urbem qua capta agamenon predam omnibus equaliter
divisit. Pugnatum est ad troiam annis x mensibus viii diebus
xii. Ceciderunt ex argivis secundum acta diurna indicant quod dares frigius
conscripsit dccc. hominum ex troianis autem usque ad oppidum proditum dclx
dc. lxxvi hominum prodito oppido cecidit lxxvi. Eneas navibus xx secutus

e tam quibus alexander graciam ierat anno xxx. que etas omni
ciuitatis ... CCCC. hominum ... et anthenore ... sunt
sunt duo milia. de helenus cum cassandra et andromacha
hecuba et aliis mille ... perijt. Liber. De dyomede
de et socijs eius in uolucres ut putatur conuersis Augustinus libro xviii de ciuitate dei

Grecia uictores troiam deletam relinquentes gravibus et
horrendis cladibus dilacerati atque contriti sunt et tamen ex eis deorum
suorum numerum auxerunt. Nam et diomedem fecerunt deum quem pena diuinitus
irrogata perhibent ad suos non reuertisse eiusque socios in uolucres
fuisse conuersos non fabuloso poeticoque mendacio sed hystorica attesta
tione confirmat quibus nec deus ut putant factus humanam naturam reuoca
re uel ipse potuit uel certe a ioue suo rege tamquam celicola nouicius
impetrauit quin etiam templum eius esse aiunt in insula diomedea non
longe a monte gargano qui est in apulia et hoc templum circumuolare
atque incolere has alites tam mirabili obsequio ut aqua imple
ant rostra et aspergant et eo si greci uenerint uel grecorum stirpe progeniti
non solum quietas esse uerum etiam insuper adulari Si autem alie
nigenas uiderint subuolare ad capita tamque grauibus ictibus
ut etiam perimant uulnerare Nam duris et grandibus rostris satis ad hec
prelia perhibentur armate Hoc uarro ut astruat commemorat alia non
minus incredibilia de illa famosissima maga circe que socios ulixis
mutauit in bestias et de archadibus qui sorte ducti transna
tabant quoddam stagnum atque ibi conuertebantur in lupos et cum simili
bus feris per illius regionis deserta uiuebant Si autem carne non ue
scerentur humana rursus post ix annos eodem renatato stagno refor
mabantur in homines Denique etiam nominatim expressit demenetum
gustasse de sacrificio quod archades immolato puero deo suo lyceo fa
cere solerent et in lupum fuisse mutatum et anno x. restitutum pugila
tu sese exercuisse et olimpico uicisse certamine Nec idem propter aliud
arbitratur historicus in archadia tale nomen affictum pani lyceo et
iovi lyceo nisi propter hanc in lupos hominum mutationem quod eam nisi
ui diuina fieri non putarent lupus enim grece licos dicitur unde
licei nomen apparet inflexum Romanos etiam lupercos ex illorum ue
lut misteriorum semine dicit exortos. Liber. Quid de hys sentiendum
sensit augustinus.

Nos cum essemus in ytalia audiebamus talia de quadam regione il
larum partium ubi stabularias mulieres imbu
tas hys malis artibus in caseo dare solere dicebant quibus
uellent seu possent uiatoribus unde in iumenta illico uerterentur et
necessaria queque portarent postque perfuncta opera iterum ad se redirent nec
tamen eis mentem fieri bestialem sed rationalem humanamque seruari
aut fame demones ne creant si quid tale faciunt de quibus fit
ista uertitur questio. Et existimemus que a uarrone dicta sunt quantalis
ut uidentur esse que non sunt quod homines dum seruantur
sicut archades mutati fuisse in lupos et quod carminibus circe socios
mutauit ulixis secundum istum modum que dixi uidentur potuisse
fieri si tamen facta sunt. diomedeas autem uolucres quod quidem
genus earum per successionem propaginis durare perhibetur non mutatis
hominibus sed subtractis credo fuisse supposita sicut cerua
pro effigenia regis agamemnonis filia Neque enim demonibus
iudicio dei permissis huiusmodi prestigie difficiles esse potuerunt Sed quia illa

ligo porta (vima) repta est supposita pillam tam facile cognitum est. Boni
ne Diomedis quia sine quia comperierunt et postea in illo loco appa-
ruerunt plurib[us] eos volucrib[us] dicit mal[us] in eas aves que prope eis
sunt occulte in aliis locis ubi hec gentis est avium ad ea loca conduc-
te at repente supposite ardentur. esse quippe. Quod autem in templo Diome-
2 dis aqua rostris afferunt et quod blandiunt[ur] grecigenis atque alienigenis
persequuntur mirandum non est fieri demonum instinctu quorum videlicet compara-
tione deum factum esse Diomedem. Lxvi De ortu regni latinorum et Fran-
corum ex cronicis eusebii. Et anno tercio abdon qui fuit quarti
Post captivitatem troie completa etate abrahe dcccxxxv primus
apud latinos regnat eneas antequam regnaverunt Ianus Saturn-
2 nus Picus Faunus Latinus annis circiter cl. Regnavit autem tercio annis
vel ut quidam volunt post annos viii a captivitate troie annis tribus. Secundus
filius eius Ascanius annis xxxviii. Tercius filius xxix. Quartus Eneas
filius xxxix. Quintus Latinus filius l. Sextus Alba filius
xxxix. Octavus Egyptus filius xxiiii. Nonus Capis filius xxviii. Decimus
Carpentus xiii. Undecimus Tiberinus viii. xii Agrippa xl. xiii Aremulus
xix. xiiii Aventinus xxxvii. xv Procas xxiii. xvi Amulius
xliiii. Huius anno xx Remus et Romulus generantur a Marte et Ylia
post Amulium quo Roma condita latini vocati sunt Romani quibus primus
regnavit Romulus annis xxxviii. Cessavit autem regis actas unus
post eum regnaverunt senatores anno uno. Secundus rex Numa
Pompilius xli. Tercius Tullius Hostilius xxxii. Quartus Ancus
Marcius xxiiii. Quintus Tarquinius Priscus xxxvii. Sextus Servi-
2 us xxxiiii. Septimus Tarquinius superbus xxxv. Hii vii reges impe-
raverunt annis cc. xl. vel ut quibusdam placet cc. xl. Inde apud
Romanos finito regio dominatu ceperunt consules abrupto et operuunt
decem tribuni plebis ac dictatores et rursum consules rem publi-
2 cam obtinuerunt per annos fere cccclxiiii usque ad iulium cesarem
qui primus singulare arripuit imperium a quo et Romanorum principes
cesares appellati sunt. De hystoria francorum. Tempore autem ab-
ditta est troia constans lxxxv annis tempore abdon capta est. Cuius
ligurum multos magna fugiens et in duos populos se dividens
alia Francone priami regis troie nepote scilicet hectoris filium
troili filii priami secuta est et inde traxit dictos duos populos
scilicet Francos et Turcos usque hodie vocari. Lxviii De Sampsone
et pyrro rege. Iudicavit israel Sampson de tribu iuda tempore
Post abdon anno ab exitu egipti ut eusebius ait ccccxxxvii.
etate autem troie dccc xli mundi vero iii dcc lxxxix.
et iudicavit annis xx. Hic ante nativitatem suam ab angelo pre-
nunciatus et nazareus domino consecratus fortissimus omnium fuit. Iste
quia filios israel contra philisteos potenter defendens cum ab eis sponte
se novis funibus ligari permitteret subito vincula rupit et cum
mandibula asini quam in terra iacentem repperit mille viros
gentis interfecit ac ceteros in fugam vertit. Sed tandem per mulierem
Dalidam deceptus cum cesarie capitis sui domino consecrata simul
et fortitudinem amisit et hostibus in derisum expositus ad cenacium
convenientibus omnibus ac redeunte fortitudine se ipsum una
cum eis prostravit. Augustinus de civitate dei libro primo. Non
aut Sampson aliter excusatur quod se ipsum cum hostibus ruina domus

oppressit ut quia spiritus qui latenter inspirabat qui per illum miracula fa-
ciebat Item in quodam sermone Sampson magne fortitudinis fuit
non ex natura sed dei gratia Nam si fortis esset natura cum ei capilli
deviessent fortitudo non abiret Sed ad spiritum domini pertinebat illa
potentissima fortitudo dicitur scriptura irruebat cum illo spiritus domini Hunc
ducemus in christo completum esse quem adduxerunt inimici ut illuderet
ei cum expanderet manus ad duas columpnas quia ad duo ligna
crucis extendit Sed adversarios suos moriens interemit Sic
passio christi facta est interfectio persequentium unde dicitur quia plures
occidit mortuus quam occiderat vivus Actor Hoc tempore ea que actor
de ulixe fabulose fiunt scribit valerius astianum enim filium
albam hedidit pirrus aboriste delphis occiditur in templo
apollinis Valerius libro v° Mittit animum pirri regis qui tum
audisset quosdam in convivio tarentinorum parum honoratum
de se sermonem habuisse accersitos qui illic interfuerant percunta
batur an ea dixissent Tunc unus ex his Nisi inquit
nobis vinum defecisset que tibi relata sunt pro nugis que de te
locuturi eramus ludus fuissent et iocus Tam urbana
crapule excusatio tamque simplex veritatis confessio iram regis
convertit in risum qua quidem clementia et moderatione assecu-
tus est ut etiam sobrii et tarentini gratias agerent et ebrii bene
precarentur Explicit De heli sacerdote actor

Post sampsonem iudicavit israel heli qui et pontifex adiungitur
Post ictam [illegible] agonem natus est translato enim sacerdotio a filiis heleazar
ad filios ythamar primum sacerdotium accepit et postea iam ipse
didicerat que et summus sacerdos ad se transtulit Sadoch tamen tertia
decima generatione filius fuit heleazari Cepit anno ab origine
mundi [illegible] Etatis autem tertie [illegible] Ab initio mundi ann[...]
et iudicavit annis xl Huius temporibus urgente fame pro-
fectus est elimelech cum uxore et filiis de bethleem in regionem
moab ubi noemi uxor eius orbata viro ac filiis tandem
cum nuru sua ruth moabitide rediit quam viduam ruth booz
de tribu iuda iure propinquitatis ad suscitandum semen propinquo suo femina
accepit Ex ea filium obeth avum genuit qui fuit pater ysay patris
david Sub heli quoque samuel natus puer in templo ministravit
annos xii Plenus ut ait iosephus prophetavit Denique inter-
revelationem samueli statim adveniunt quod precium heli et filiorum eius
primitiva est filiis eius coram philisteis in bello prostratis
est archa domini capta est Ipse quoque heli hoc audiens de sella
retrorsum cecidit et fractis cervicibus expiravit Eo tempore filii
hectoris ylium receperunt expulsis antenoris posteris Sciendum
autem quod licet iosephus et liber regum assignat heli iudicasse
xl annos tamen liber paralipomenon dicit xxx Sed predicti qui
post sampsonem fluxerunt absque iudice anni xx qui assignati
sunt annis heli Unde ergo dicit annis xxx quibus iudicavit
samuel assignandos annis heli mihi non videtur sed iterum anni sa-
muelis [illegible] eusebium et ceteros in computatione [illegible]
annis saulis Explicit De samuele et saule

Samueli igitur et Sauli post mortem Heli simul annotantur
anni xl. Et archa quidem domini capta sub Heli apud philisteos
vii mensibus fuit. Sed divino nutu reducta in domo Amina-
dab in Gabbaa xx annis permansit. Interea senescente Samuele
populo quorum regem postulante Saul de tribu Beniamin
vir bonus et humilis statura quorum corporis ab humero et sursum
cunctos superans populi divino nutu eligitur et a Samuele ungi- Idem
tur. Cum Ionatha filio suo defendit Iabes Galaad ab Amonitis
pro commodo a philisteis. Sed quia et Samueli inobediens fuit a domino
reprobari meruit. Itaque David pro eo regnaturus adhuc puer
in ungitur et Saul spiritu nequam agitatur. David interfecto Golia-
th in populo suo gloriam acquirit. Unde Saul contra eum livore in-
ardescit. Insidiose fraudulenter quam sicut cum gladio suo ut
filia sua ei traditur in manum hostium. Denique David cum a Saule
persequitur David usque quaque diffugiens tandem apud Achis re-
gem Geth philisteorum in [illegible] mensibus commoratur. Ac vicinos ho-
stes depredatur. Interim Saul accepto a phitonissa responso contra
philisteos progreditur et in monte Gelboe cum filiis suis perimitur.
Atque cives Iabes quos prius contra Amonitas defenderat sepeliunt
a Saule. Itaque explicit in isto tempora regum et a Samuele
tempora notatorum. Apostolus vero sinente quod Samuele Saul annis
xviii regnavit et eo mortuo duos annos tot coram sacra
scriptura non annotavit. In morte Saulis David etatis secunde
terra tamen annos [illegible] xl. lxx. De [illegible] regni Lacedemoniorum
et Corinthiorum et de Codro rege Atheniensium 88

Hiis temporibus a quibusdam fuisse putatur Homerus. Duo regna
concordia sunt Lacedemoniorum scilicet et Corinthiorum. Atheniensium
vero xxi regnavit Codrus. Eusebius in cronica. Anno
quarto Saulis [illegible] Lacedemonie primus regnavit Euristeus annis — Eusebius in cronica
xlii. post hunc [illegible] eius anno i. post quem [illegible] annis xxx-
v. [illegible] Labotes xxxvii. [illegible] Doristus xxix. [illegible] Agessillaus
xliiii. [illegible] Archelaus lx. [illegible] Theletus xl. [illegible] Talamones xxx.
[illegible] Hoc tempore reges Lacedemoniorum defecerunt scilicet anno Azarie qui et
Ozias xlix. anno quorum premonstrato sub regni Saulis xv. Corinthi
regnavit Aletes annis xxxv. [illegible] Ixion xxxviii. [illegible] Agelaus
xxxvii. [illegible] Primus xxx. [illegible] Bacchis xxxv. a quo reges Bacchi-
de cognominati sunt [illegible] Ageas xxxviii. Eudemeus xxv. [illegible]
Aristomedes xxxviii. [illegible] Agemon xvi. [illegible] Alexander xxv. [illegible]
Aliscles xiiii. Hoc tempore Corinthiorum reges defecerunt scilicet anno [illegible]
Azarie qui et Ozias xli. Valerius libro quinto. Codrus rex Athe- — Valerius libro v.
niensium cum ingenti hostium multa regio debilitata ferro et igni
vastaretur. Tamen auxilii diffidentia ad Apollinis oraculum confugit
et per legatos sciscitatus quo nam modo tam grave bellum illud dis-
cuti posset. Respondit ita finem ei fore si ipse hostili manu occidisset.
Hoc non solum in Atheniensium castris [illegible]. Sed ut in contrarijs
[illegible] illi [illegible] quis Codri corpus vulneraret [illegible] proprium
agnovit deposito insignibus imperij familiarem cultum induit

ac pabulancium hostium globose abiret cumque ethnicus solacio pri-
uatissimum in aede suam compulit in attente studuit. lxxi. Digressio

David itaque hinc de tribu iuda regnat. David cronicis

apud hebreos annis xl. In ipso regni eius initio concordi-
huit quanta etas non ut quidam uolunt pro regni iudeorum initio
quia tunc inchoasset a paule. Et primo nouat promissionis olim
patribus facte de xpo et regno xpiano. Siquidem inuatur sub dauid
ciuitatem desinunt de uitis eius sessuros super sedem suam. Cepit
autem ab egressione egipti anno. cccc.lxxxvij. aucta unitate abrahe. dccc.xl.
ab initio uero mundi iij. dccc.lxxxix. et regnat primo quidem
in ebron super tribum iuda vij annis et sex mensibus deinde super
israel xxxiij annis. Hic quidem primus ac iustus rex et hostibus
sed in suauis eorum necem in iustam iudicat atque uir bellico-
sissimus gentes hostes uincit et populo suo statuit archam domini cum ho-
nore regaudens in arcem syon quam acquisiuit atque edificauit ad
dominum. Denique peccato quod in uriam et uxorem eius commiserat
se humilians diuinam ueniam obtinuit etiam a filio suo ab aliis
persecutus et obprobria ac iniurias paciens non est libenter sustinuit
deinde plagam populi imitati altare in area orna iebusei ei de
templo domini construendum erat construxit et holocausta pacifica offe-
rens dei propiciationem obtinuit. Denique preparatis expensis ad fabri-
cam templi salomonem filium suum adhuc iuuenem in regem inungi
fecit atque in senectute de cultu diuino et de regni gubernatione in pace
dormiuit. Hunc temporibus prophetauit gad et natha et asaph. Codrus at-
theniensis ut dicit et in xx sui seipsum morti tradens bello pe-
loponensiaco interempto non iniquo euenitque regnum destitutum est.
<del>Horum De hymnopsalogia dd augustinus de ciuitate dei libro xvij.</del>

David uir in canticis eruditus armoniam musicam non uulgari
Et fidei uoluntate dilexit eaque de deo suo iussit sic magnifice
significatione fuerit. Diuersorum enim sonorum rationabilis moderatio con-
cinens concordi uarietate compacte bene ordinate ciuitatis dei unitatem
insinuat. Actor. Sed dicitur omnibus prophetarum quia non solum futura de
xpo predixit. Sed et ipsius de semine suo nasci promissa annunciauit
et solo loquia i. psalmos uel ympnos qui solitudine iuncti congiunt
ut pote qui omni affectu spirituali et diuina contemplatione pleni sunt
deuotissime domino decantat de quibus dicit apostolus ad ephesios. Nolite in-
ebriari uino in quo est luxuria. Sed in. s. s. lo. uos in. ps. et. ym-
nis quod singularis uocis et carnalia despexit fecit et uictis psallen-
tem i. spirituali deuocione nestit trinitatem quorum sceli et fastidio bonis
ab aures repellit dicitur jacobo. tristatur aliquis uestrum oret equo animo
et psallat. Dyonisius in libro de ierarchia angelica Psalmorum sacra
ouo et omnis agiographia ad edificationem diuinorum iterum oportune
narrat. Continua quorum sacratissimorum hymnologia audaces
mores hitus quo adiunante dipposuit. lxxiij. De uirtutibus eius

Ambrosius in libro primo de officiis Sic ut nisi rogatus consulto domino

Numquam uero dauid nisi lacessitus ad bellum intulit pru-
dentiam uero in bello uel prelio comite fortitudinis habuit ideo in
omnibus preliis usque ad senectutem summa manu promptus victor
extitit Item in libro de excessu satiri David mortuo filio quem

dicens: Absalon suscepat luctum cohibuit dicens: ego ibo ibi ad eum non
ipse revertetur ad me. O maximum desiderantis solacium omnemque sapientis
iudicium. Idem quoque parricidam filium flevit qui non flendo innocentem
fili mi inquit Absalon quis mihi det ut ego moriar pro te. Non solum
flevit Absalon flevit parricida flevit et Amon flevit et sceleratus
non flevit dilectum nunc quod fidelis et illos mortuos flevit. Et flendo
infantem mortuum non putavit illos eum sibi perisse credebat hunc
resurrecturum sperabat. **Item in apologia David.** Idem David Abner
licet adversarii agminis ducem interemptum flevit et post luctum
eius ambulans deposuit in filiis putans per equitatem busta levavit.
quo suo docuit etiam fidem esse adversariis suadendam honorandamque
et in hoste virtutem. **lxxxv. De penitentia eiusdem.**

Dixit quoque David ad Nathan peccavi domino quem in nunc sacro
lege reperies honoratum ac divitem qui si arguatur aliquando a propheta
verbis non moleste ferat. At iste regio clarus imperio tot divitiis
probatus oraculis tam a privato homine corripitur quod commisit delictum
non indignatus infremuit. Ex confessus ingemuit culpe dolore
maturitatis ne bene comminatam eius penam fuisse declaravit quod tanti
tamen alii homines tam corripiuntur peccatum suum ingravat dum negare
cupiunt aut defendunt ubique maior corruptio est lapsus ubi sperata correctio.
Sed autem duum qui communi conditione primum confitentur et etiam salutis
curam si tibi forte corruerint natura in fragilitate qui peccandi
libidine acrius ad currendum resurgunt pudoris stimulo maio
ra reparantes certamina ut non solum nullum existimetur attulisse lapsus
impedimentum. Sed etiam velocitatis incentiva cumulasse. David et
cadit utriam non studio cum delicto impulsus. Sed ut pudorem ob
umbrare ex turpe incendia tegere noluit n. eum dominus subiacere
temptationi ne ad eum super hominem arrogaret. Etiam in psalmo i°
pendi lectionis antiquitus dicitur quod usibus propheta peccatum suum re
ponit n° nemo se dicat sit sine confessione delicti primus pro eo postulat
iustificationem multitudinem et nos complures peccatis nostris ponit. Eius
meam creduntur observanda delictum quoque nunc confitentes potius
propugnamus quam repetimus. **lxxxvi. Apologia eius contra manicheos. Augustinus contra Faustum libro xii°.** Deinde idem quis

Legant autem manichei et videant in David se quam Faustum.
Sed ibi est ceterum sacrificium ibi est in compabilis illa mansuetudo usque
ad atrocissimum inimicum ibi est illa in compabilis humilitas sub flagello
dei et cervix regia ita dominico iugo subdita ut armatus et armatis
comitatus amara convitia ferret potentissime sustinet simulque
comitem attentum iracundia quod talia verba eius audiret etiam in
iniciatoris caput dextra ultore potentem modestissime refrenaret regali-
que iussione divini timoris pondus adiciens adderet omnis suis hic non
ditata supra indico quo ille conviciosus missus erat ut talia in eum
iacularet. Obprobria ibi in gregem sibi commisso tanta dilectio pastoralis
ut pro eis vellet mori quod per populo numerato propter elationis eius sic puni-
re placuit deo ut eum numerum minueret morte multorum tum quod
multitudine cor regis sciat superbia per temptationem in quo occulto dei in
dicio apud quem non est iniquitas et quos nominat indignos hac
vita hinc vite subtraxit et in eo qui de hominum copia se extulerat

Tumore animi sicuti ministrorum copie diminutione sanavit ibi tam
religiosus dei timor pectus eius in sua unctione servabat ut cor eius
propria sollicitudine trepidavit quod occulte particulam de veste regis saulis
latenter abscidit ut sciret illi fidem faceret quod noluit eum occidere cum
posset hec et multa alia in isto sancto viro accipimus imitanda neque
pretermissa est in isto correptionis flagelli disciplina ut et confessionis medicinam
libaret et affectus temporalis probaret. Intelligebat quod amor sordis et non
contra deum. Sed addere solebat magnum dominus autem confitenti compunctionem
spiritus quam pecuniarum et aliarum eius erant digna correcta pro quibus cum ta-
libus emendationibus vitare videbat erga se et manum divinam et non
negligi disciplinam. Cum autem saul per samuelem correptus eum diceret
etiam ipse sicut david peccavi non meruit audire quod david scilicet
quod dominus ei ignovisset. Nunquid personarum acceptio est apud deum. Absit. Sed
in simili voce quam sensus humanus audiebat dissimile pectus
erat quod divinus oculus discernebat. Itaque nullius nulli appetitus uxo-
rem aliorum maritum appetere usque ad mortem perquiritur eius damnatio
eius eo ipse ista fuit apud deum sicut non possit tantum mira-
cum sint antequam in ipso quantumcumque displiceat ut penitus contempnet requis-
ce fructiferorum et opulentum ingenti consurgant feracitate quia agri-
cole plus placent agri qui spinis etiam eradicatis centenum proferunt
qui nullas umquam spinas habuerunt et vix ad tricesimum perveniunt

## lxxvj De salomone et fabrica templi ex cronicis:

Salomon cepit regnare anno etatis quinte xli ab egressione egipti
ccc. lxxxvi. a nativitate abrahe dcccc. lxxxi. ab initio mundi
iii m. ccc. et xxx et regnavit annis xl. Hic filiam pharaonis regis
egipti sibi desponsavit de qua ut dicunt hebrei cum adhuc xi annos
ageret genuit. Nam filium genuit et in ordine sua sapientiam preceteris
hominibus donis proposuit a deo impetravit. Anno regni sui quarto qui
fuit ccc lxxx egressionis israel ab egipto mense maio templum
domini edificare cepit de marmore candido quod plenius dicitur et in anno
xi mense octobri consummavit ita quod in vii annis et vi mensibus
cum omnibus suis utensilibus complevit. Josephus autem dicit anno domini v°
egressionis de egipto describens et annos etatum precedentium dicens
ab abraham fluxisse annos m. xx a diluvio m. ccc ad adam
iii m. c. Habebat autem domus in longitudine lx cubitos in latitudine
vero xx pars quidem anterior que sancta dicitur et erat ab oriente xl erat
cubitorum in longitudine reliqua pars ad occidentem xx cubitorum erat
et dicebatur sancta sanctorum. Porro in latitudine xxx cubitorum habebat usque
ad primum tabulatum super quod secunda mansio erat xl cubitorum usque ad
tertium tabulatum quod erat tectum domus et sic tota templi altitudo
in c. xx cubitos ascendebat. Josephus tamen mentionem facit nisi de
duabus mansionibus utramque lx cubitos asserens. Et duas inferiores
mansiones sub una comprehendit. Erat quoque porticus ante faciem templi
habens longitudinem iuxta templi mensuram et latitudine x cubitorum
surgens in altum ut dicit iosephus usque ad altitudinem templi. Et fecit
in templo fenestras obliquas id est extrinsecus angustas et intrinsecus obliquando
diffusas has excogitat. Trabes autem posuit in domo per circuitum
extra lata in summitatibus trium mansionum adeo longas ut ex
muris earum capita extra prominerent ex utraque parte et edificat in
super capita supereminentia tria tabulata ad deambulandum.

ut templum quod in evangelio pinnacula templi dicitur latitudo vero tabu
latorum diversa est tabulatum enim quod erat subtus quinque cubitos habebat latitu
dinis et medium sex cubitos et tertium septem. Quod abraham quidam tradiderunt
factum ut superioribus tabulatis manentes non impedirentur ad aspi
ciendum inferius per obstaculum inferiorum hebreus tamen dicit ea tabulata
parem habuisse latitudinem ut si a summo usque ad imum plumbata de
mentaretur dimitteretur contra perpendiculum equalitas. Scriptum insuper tabu
latum quinque cubitorum erat in altum. Medium vero sex quia murus superior
arctior fuit quam per cubitum erat retractus ultimum vero septem per retractione
muri superius similiter facta. Hec autem tabulata sic erant juncta muro
ut et in fixa non essent. Porro in extremitatibus singulis tabulati
ut deambulatores ab in muria lapsus defenderentur edificavit luriclas
tamquam appodiationes que in libro regum lata vocantur. In palympo
menon cancelli de quorum altitudine nescimus nisi de supremo quod habuit
in altitudine quinque cubitos. [Deinde] de ornatu inferioris et superioris ma
sionis et summus mansionis inferioris undique operatus erat tabulis
Porro cedrinis tabulis vero solarium affixa erat et laquearia tecti
et pavimentum domus et tectum tabulis abiegnis tabulata
vero latera et laquearia trabium et pavimentum tabulis aureis operieba
tur clavis aureis quorum singuli erant l. siclorum. Nichilque erat in
illa inferiori parte templi quod auro non tegeretur ut intuitus ingredientium
faceret auri luce resplendere. Porro in cedrina tabulatura fecit ana
glifa id est tornaturas vel celaturas in incastris fabrefactis ne totus
incature deprehendi posset. In medio vero tabule erant ymagines
prominentes cherubin et palme hec quidem in tabulis cedrinis celata
erat sed auro tecta vel in operis tabulis aureis. Oraculum autem
quod dicitur sanctum sanctorum habebat xx cubitos longitudinis et xx latitudinis et xx
in altitudine. Interius tamen habebat et xx cubitos altitudinis quod intelli
gendum est de pariete cedrino imposito inter oraculum et sancta sanctorum ut summus
aromatum ascenderet de altari per aptitudinem superiorem libere intraret
in oraculum. Erat autem totus paries tectus auro habens anaglifa che
rubin et palmas ad modum picture habuit parieti appensum erat
velum de iacinto coloribus tincti intexta erat cherubin tante temporis
ut picturis non prohiberet aspectum. Quod legitur in eo non scissum fuisse
a summo usque deorsum. De inferiori formate superioris mansionis
non legi nisi quod dum consumaret edificium positus est lapis in angulo
superiori non sine grandi omnium admiratione et non edificantes et
in fundamento et in muro eum locare nituntur non est in veteris locus
eius donec in angulo superiori et postremo omnium convenientissime po
situs secundum quod predixerat david lapidem quem reprobaverunt edificantes &
In summitate vero muri per gyrum affixa erat aurea una admo
dum altitudine hominis per aves abigendas ut de longe aspicientibus
quasi plena aurea videretur. Per gyrum vero muri erat labium cuius
angulis dependebant quedam vite auree cum pampinis aureis
adeo fabrefacte ut sursum aspicientibus quasi ad auram sepe moveri
viderentur. Porro in latere templi australis hostium lateris medii impicte erat
domus dextre id est meridiane per quod cocleam ascendebat in medium
cenaculum et a medio in tertium hoc est per ascensum tortuosum qui vul
gus dicitur quia sunt ad similitudinem coclee testudinum. Fecit

aut in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulos
et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus et sculpsit in eis cheru
bin et palmas et celaturas valde eminentes et operuit omnia laminis
aureis opere quadro ad regulam. Fores iste vulte hemistatis erant
et ut ait iosephus non erat in eis lignum maius palmo quod forte vo
cat in libro regum tunc dicit opere quadrato ad regulam et erat altitudo
earum xxx cubitos secundum altitudinem in fronte orientali et latitudo
xx. Erat quippe latitudo muri x. cubitorum et capitula in qua fores
erant similiter x. et ita in muro orientali altrinsecus super erant x. cu
biti. Capitula vero erant iiii. fores due exterius et due interius
quarum unaquaque habebat altitudinem v. cubitorum et sic erant artificio
composite ut clause quasi continuum pariete facerent intus et post apte
sibi in medio spissitudinis muri obviabant et secundum suis latitu
dine tegebant et sic artificiose sibi adherebant ut qui claudebantur
exteriores clauderentur simul et interiores. Nullus enim in templo nocte rema
nebat qui clauderet eas intus. Capitulum de ornatu templi

Porro in pariete oraculi fecit duo ostiola de lignis templum
olivarum et postes angulorum quinque et in quinto angulo medio
cardines affixi starent circa quos ostiola voluebantur. Et erant
in ostiolis anaglypha cherubin et palme. In oraculo autem erat ar
cha et propitiatorium et cherubin que fecerat moyses in deserto. Fecit autem
Salomon cherubin duo de lignis olivarum x. cubitorum altitudinis sta
bes super pavimentum in lateribus arche tenentes pedes obliquos quasi
ad iubilandum et elevatos vultus auro purissimo habentes alas
aureas singulas v. cubitorum. Quarum due contendebant super archam
et obviam sibi venientes iungebantur super eam tegentes quasi in
infra positum alias autem duas extendebant altrinsecus usque ad
parietes. Porro extra parietem in sancta posuit mensam ad aquilonem
et candelabrum ad austrum. Inter que medium erat altare aureum
quod fecerat moyses in deserto. Sed preter illud candelabrum posuit
alia candelabra aurea eiusdem forme sed maioris quantitatis
v. hinc et v. inde. Similiter ad mensam quam fecerat moyses in deser
to posuit alias mensas x. eiusdem forme sed maioris quantitatis
v. hinc et v. inde. Inter hec autem posuit altare thimiamatis
et vestivit illud cedro quod vel dicitur altare oraculi i. coram oraculo.
Intelligitur quod altare fuisse de lapidibus quos ferrum non tetigit et erat
coopertum tabulis cedrinis sed illud opertum erat ex omni parte
laminis aureis cuius quantitatem non memini me legisse. Illud vero
modicum altare quod fecit moyses in deserto forte repositum erat in
sancta sanctorum non ad usus cotidianos thimiamatis sed ad aliquos usus
singulares quos semel in anno ingrediebantur sacerdotes cum sanguine.
Quod autem in hoc comprehendi quia dicit apostolus in sancta sanctorum fuisse turibulum
aureum ubi erat ornatus templi in exterioribus. lxxix De porticu
et columpnis eius. Erat porticus que in ebreo dicitur vestibulum
In facie vero templi templi habens columpnas circas in longitudine
sui dispositas. In medio quarum due mirabiliores arte posite erant
ante fores templi habentes in medio sui spatium x. cubitorum secundum
latitudinem porte templi quarum altera erat ypo. stilus vel stipes columpne.

habebat xviii cubitos altitudinis non planus sed vallicalatus huius
in tantum canales caviationis iiii^or digitorum et erat fusilis et linea
xii cubitorum ambiebat illum. Capitellum vero columpne latius erat
stipite et rotundum opere reticulato celatum capitellum quod superpositum
epistilio fusile erat et v cubitorum altitudinis In suprema parte erat
liliatum labrum vero [illegible] ex summa parte in modum vestis et cathenarum
erat contexta septena. Unum reticulum erat in capitello uno. i.
vii ordines habentes eandem celaturam. Super capitellum vero erat
quasi similitudo super quem in duobus ordinibus positum erat reticu-
lum tegens illius summitatem et descendens aliquantulum ita latera
capitelli ambiebat Iuxta quam circuitum dependebat in duobus ordini-
bus ducenta malagranata in epistilio quorum dependebat malegra-
nata. legitur ii. quod capitella erant sicut summitates malagranatorum
cuius compositionis erat alia columpna dexterior vero basium non legitur
Hec due columpne propriis nominibus vocabantur. cum [illegible] sui ma-
gnificentiam tu [illegible] multorum futurorum prefiguratorum dextera dicebatur
iachim. Sinistra booz. Reliquis columpnis vestibuli mediam
agit ystoria. capitella eorum minora dicit uno cubitu prioribus
capitellis de [illegible] eorum tamen dicit quod erant liliata. Habebant
reticula superposita has columpnas et omnia utensilia templi
erea et quilibet in eo de ere [illegible] fudit [illegible] aliquid
in [illegible] dicta quod [illegible] splendor pulcritudo si-
milis erat auro ut dicit iosephus. Habet vestibulum ascendeba-
tur ab atrio sacerdotum xii gradibus secundum iosephum. Secundum vero tamen
dicit vii secundum visionem ezechielis dicit ii in multis concordare
compositione templi spiritualis quod vidit ezechiel. lxxx. De domi-
bus et atrio sacerdotum. contra templi porta vestibulum xxx pe-

Edificavit autem salomon iii. [illegible] domos que sui copulatione
totum templi spatium circuitus ambiebant harum singule habebant
v cubitos latitudinis et tantundem longitudinis et xx in altitudine [illegible]
[illegible] earum ita fuit ad invicem ut ex alia surgeret ad aliam
aliquo spatio interposito et super eas edificate erant alie equales eis
et mediam et unam ut latera templi tria per circuitum tegerent domunculis
usque ad [illegible] tabulatum [illegible] vel [illegible] pars templi superior circumdis-
tata non erat Sed libere videri poterat non fuerunt hec domuncule
pastoforia vel exedre sed cubilia et cenacula ebdomadariorum et gazo-
philatia vasorum vestium templi et edificia. Atrium interius tribus
ordinibus lapidum politorum et uno ordine lignorum cedri compositum
plura fuerunt atria circa templum ut in psalmo legitur. [illegible]
[illegible] v. a. d. [illegible] iv. De interiori tamen atrio medio sit [illegible]
de eodem [illegible] tractat iosephus [illegible] quod duo fuerunt alia duo
[illegible] atrium interius erat [illegible] [illegible] parte circa templum
diffusa ex quadrum que [illegible] templi ad orientem [illegible]
[illegible] quia ibi erat altare [illegible] in [illegible] et ibi ministrabant
sacerdotes et levite coram domino circa vero utrumque latus templi adeo
diffusa erat ad occidente vero strictior pavimentum [illegible]
marmore strictum erat et [illegible] imaginibus [illegible] quod atrium

cingebat murus brevis in latitudine tantum trium cubitorum. Item alti-
tudine cubitus unus lapidum diversi coloris secundus altius ceteris tertii
Intus autem vestitus erat cedro et porticus circumgyrum. In porticu huius
atrii ut ceteris ministris ab ingressu atrii prohibitis ad hunc appropinquabant
et psallentes a quibus ad populum super hunc inclinati loquebantur. In quo
muro stabat columpne equalibus intervallis disposite cum quibus statu-
tam ad legem sanctimonie pronunciantes alie litteris hebreis alie grecis
alie latinis et ne intrarent locum sanctum prohibentes. Et ambitus
omnis ipso nomine vocabatur gyson alias vero cancellus. Unum
solum habebat introitum ab oriente contra portam templi quod aperi-
ebant xxxv cubitorum sed foribus usque ad hunc introitum ascendebat
vir et mulier deferentes oblationes suas ad ministros sibi occurrentes.
Nec licebat eis ultimus transire nisi in quibusdam casibus et ascen-
debat ad ipsum per xiiii gradus. Hoc atrium dicebatur Interius vel atrium
sacerdotum quod et illi qui erant aaronite qui pro macula aliqua
officere non poterant non intrabant licet ad sacrificium de sacrificiis
partibus alerentur. Lxxxi. De ceteris atriis templi. Positum erat
Post illud atrium et inferius atrium interius latere. Sicut quod dicebatur
secundum quod iosephus vocat aulam vel basilicam grandem. Erat
autem diffusum quod tantum est atrium interius longe et maius eo et
quadratum habens in marmore erectis. Cum septimum muro in altitudine
xxv cubitorum secundum declinum collis ~~in tabulis~~ in exterius vero altitudinis
xl cubitorum secundum declinum collis et licet sic esset altum non ascende-
bant tamen usque ad fabricam templi nec ipsius aspectum prohibebat. Erat
autem murus iste ad occidentem simplex et nullam habens portam.
Interior vero latere et in fronte orientali habebat porticus duplices
ex instar claustri modicorum in quibus erant columpne singulorum
lapidum diversi coloris cum bassibus argenteis. Camera vero porti-
cus id est laquearia cedrina erant latitudo vero porticus xxx cubi-
torum. In latere meridiano erant iiii porte dupplices valvas habentes
quas laminis aureis et argenteis miro opere erant decorate eiusdem nu-
meri et eiusdem formarum erant porte in latere septentrionali. In hiis sede-
bant iudices ut audirent in medios ab ingressu huius atrii. Pre-
terea in orientali fronte erat porta que dicebatur speciosa habens valvas
de ere corinthio. Stab. In angulis huius frontis erant due porte
modice per quas ascendebant milites ad officium vel forte ministri
descendebant in occursum carnium ibi ad suscipiendas carnes oblationes
per has portas quas diximus ascendebat cuncti viri mundi in aliud
secundum ut orarent sub divo tempore sereno et sub porticibus tempore
tempestatis. In platea orientali huius atrii includebantur alia et non
lucres ad offerendum et vasa animalium stabat ibi quas emit
domus. In porticibus autem circa portas stabant gazophilacia duo
et quibus id est arche inmissis in qua reponebantur oblationes argentum et mag-
istri sumuntur. Corban in qua oblationes sacerdotum et nova [illegible] quorum
que ibi dicebatur gazophilacium in qua oblationes pauperum et oblationes
cottidiana ad opera templi vel ad usus pauperum. In porticibus lateribus
erant pastoforia id est loca separata ad comedendum in quibus sanc-
tificantes de partibus sacrificiorum cum eos contingebat vescebantur coram

domus. Et quidam tamen volunt quod ibi tantum asservarentur vestes de qui-
bus isti comedebant et obsequebantur. Dicitur pastoforia. In eisdem porti-
bus erat cathedre, synedre, exedre, id est tria genera sedilium ut
ait Ysidorus. In cathedris sedebant doctores in gignasio. In syne-
dris auditores in consistorio et dicebantur synedre quasi consessus.
In exedris assessores cum iudice qui scribebant que tractabant
qui in locutorio et dicebantur exedre quasi assessus. Legitur exedra in
quasi legatur pro thalamo. Et atrium sedium sepe in scriptura dicitur templum
ut ibi dicitur quod omnes et cetera talia vendebant in templo et quod Ihesus do-
cebat in templo et quod filii Israel orabant in templo et in hunc
modum. Porro supra hoc atrium erat tertium atrium simile in declivi
lateris montis per circuitum cuius proportionis non scio ut si non tante
latitudinis nec tamen processi iunctus. In hoc orabant mulieres
mundi tamen. Infra atrium illud erat tertium in quo orabant
et viri immundi et mulieres et gentiles. Cum immo potior infra
dicte collis potius vel descendebat ccc. cubitis usque ad altitudinem
tantam collis in quo templum erat situm tecta omnium atriorum
in nullo prohibebant aspectum templi hi cum orabant qui consistebant
in atrio interiori. [illegible] De altari et mari eneo et luteribus
In atrio interiori erat altare eneum factum ex lapidibus impolitis
cum tectum ex eneo opere longe maioris quantitatis quam portati-
le quod factum fuit in deserto et erat sub eo fovea grandis magnis
perforatum in medio altaris per quam cineres defluebant et san-
guis victimarum qui ad crepidinem altaris fundebantur influebat in eam
quoque vero mundabatur fovea per fenestram que erat ad orientem
altaris. Non quod fecerat Moyses quod remanserat sui in aliqua parte
atrii reservatum est quod quidam tradunt ibi permansisse usque ad incen-
sionem templi factam per Romanos. Item etiam [illegible] gentiles
[illegible] horologium sibi. In medio atrii po-
suit Salomon mare eneum fusile quod nos lavatorium dicere pos-
sumus ut inde sacerdotes ministraturi abluerent pedes et manus
in scemate circulari factum cuius latitudo x. cubitorum erat per
diametrum a labio usque ad labium altitudo vero erat v. cubitorum
a labio usque ad fundum. Spissitudo vero trium digitorum. In lateribus
autem eius exterius duo ordines erant sculpturarum historia-
tarum id est historias aliquas habentium. Fecit quoque Salomon x. luteres
eneos et fusiles altitudinis iiii cubitorum in quibus abluebantur in-
testina et pedes holocaustorum erant omnes eiusdem facture
sicut et bases quibus insidebant. Erat autem basis composita
ex iiii tabulis in iuncturis tabularum per iiii angulos erant
sculpture eminentes ad modum columpnarum quas quidam dicunt
inter media vel columpnia et habebant columpne celaturas de labiis
homines arbores et [illegible] simul adeo fabrefacta erant ut non
celata. Sed quasi apposita penitus viderentur. Et bases que rotis
circumstantibus vehi videbantur. Horum luterum v. in atrio templi
sederunt ad dextram v. ad sinistram ad hunc usum nathinei et
plures lavabant hostiarum membra et lavabant intestina et lota

tradebant sacerdotibus qui ante conspectum eius intus sordes adhesisse lateribus
et in vngebant ut resumentata supponerent altari porro lavatoria
que in hunc modum erant posita quod in ingredientibus a latere sacerdotum primo
occurrebat ad meridiem mare eneum ad abluendas manus postea
ingredientibus occurrebant x. luteres ad intingenda membra hostiarum
rursum quod ingredientibus occurrebat altare eneum simul ad meridiem
positis hostiis super altare redibant offerentes ad mare eneum et
abluebant ibi pedes et manus ut sic loti consumarent sacrificia
i. in traheret in templum cum predictis consummavit vasa utensilia vero
altaris enei fecit primum caccabos lebetes ad suscipiendos cineres
et crinnas altaris ollas quoque caldarias ad coquendas carnes
et hamulas .i. fuscinulas ad extrahendas carnes vel disponen-
das et scutras vasa s. equalis amplitudinis in ore et fundo ad
talia faciendum. Porro utensilia templi aurea erant vel argentea
sic ergo Salomon ut dictum est templum in vii. annis et vi. mensibus cum suis
utensilibus complevit et viii. mense forte quia fere totus sollempnis
erat eam dedicavit. Capitulum De basilica et domo regia.

Postea domum suam regalem edificare cepit quam per annos xiii.
vix complevit quia non dicitur ita istud studium complevit sicut erat
ornatus ad eam aptare sicut ad templum complevit. Porro facta fuerat domus
saltus duplex erat et quadruplici materia que inferior erat lapidea
et dicebatur dipthota .i. coniugaltaria in qua reponebantur aromata
et unguenta ad usus templi et domus regie ut quibusdam liceat muri
si diu vigent qualia vocant. Superior vero domus lignea erat
de lignis Libani facta super et dicta est domus saltus Libani. Quidam
tamen putant eam dictam sic quia tamquam constructa erat de arbo-
ribus et viridariis innumeris ut in deliciis similitudinem saltus Libani
In ea reponebantur arma ut bustea ligni rubiginem non sentiret
non solum arma ad pugnandum. In vero ad decorem tradunt
regni. Sapiens fecit enim rex Salomon cc. scuta aurea et ccc. peltas
aureas quarum quedam rotunde erant alie instar semicirculi.
Sed hijs utebantur custodes regis ante hostium excubantes et quando
rex egrediebatur precedebat cum equitantes et sedentes hinc inde arma
iuvenes flavi et usque in crinorum fissionem diffluentes cesariem
comis suis adicientes auri cincturam ut eorum capita sole
percussa radiarent. Hos ponebat rex intus in aurum tabulatum
quidam solitus erat ponere quia deliciis abundabat similis
dicebatur ortus eden .i. deliciarum. Porro que illa superior que
dicebatur saltus domus habebat longitudinem cubitorum c. et in
latitudine l. et in altitudine xxx. cuius camera tota vestiebatur
tabulatis cedrinis. Sustentabatur autem tribus ordinibus columpnarum
unusquisque ordo habebat columpnas xv. e regione se respicientes
et pari modo ab se distantes et ita inter muros tres ordines
columpnarum erant iiii. deambulatoria exterioribus autem domus fecit
porticum columpnarum l. cubitorum longitudinis et xxx. latitudinis de sponte
in fronte partis domus lapidee tacet liber regum forte quia eius
compositionis erat cuius et superior e regione stabat domus regis que
di contiacente viridario eiusdem longitudinis et latitudinis
et altitudinis et similiter intercolumpnata de qua suprum simplex erat

et huius mansionis muri cum altitudo habebat iiii distinctiones
quarum tres diversis variabantur coloribus. Quarta uero superior pars
celaturis erat ornata. Erant ibi arbores sculpte diversi generis
ramis et foliis et pomis obumbrate ita ut per medium sub
tilibus agitari quodammodo putarentur. Summus totius amplitudinis
erat domuncula habens xxx cubitorum latitudinis et in ea erat
solium validis columnis sustentatum in quo sedens rex iudicia
ipsius exercebat in posteriori parte domus laquearia et parietes vestiti
erant auro. Ibi fecit rex tronum de ebore grandem et vestivit eum
auro huius ascensus scalaris erat per vi gradus de marmore porphiri
ticis. Fecit etiam aliam domum de ligno citaria et sedilia ubi potes-
tas complicatas residebat strata omnia marmore et tabulis ce-
drinis. Fecit et domum regine in latere depictis in marmore cedro
auro et argento opulentissime decoratam. Fecit et utensilia utriusque
domus preclara et non et vasa quecumque epulis sunt oportuna
omnia ex auro fecit. Confecit itaque Salomon xx annis templum et domos
regias cum omni supellectili sua yram rege tyri complente sibi argentum
in lignis et auro. Hoc xxviii de ceteris operibus et gloria Salomonis usque ibi

Porro quarto anno Salomon ad muros civitatis constructos quos
miro decore ampliavit vias quoque regias que ad urbem du-
cunt nigro lapide stravit in pluribus uero locis ruinas civitatum
reparavit. Sed et novas civitates pro oportunitate locorum fundavit
de filiis Israel multum fecit Salomon servum. Sed erant iam bellatores et
ministri. Chananeos autem fecit sibi servos tributarios. Classem quoque
fecit in insula quadam egypciaca rubri maris que dicitur
Asiongaber et deferebant de Ofir aurum multum et argentum et dentes
elephantorum et symias et pavos et gemmas et ligna tina multa
nimis que erant sicut ligna sethim et odorifera de quibus fecit rex
fulcra et sedilia domus domini et domus regie et citharas cantoribus
et liras. Nam tina et nabla ex electro constituit quia nullius pretii
erat argentum in diebus eius. Nam et sedilia consessoribus donorum
plurima implevit argentea erant. Audiens in credibilem opinionem
regina Saba concitata venit temptare eum in enigmatibus. Et in-
gressa est Ierusalem cum comitatu multo et donariis inestimabilibus.
Est autem Sabba quidem nomen regionis. Sed hic est civitas regalis
Ethiopie. Huius nominis significationes apud hebreos distinguuntur per apices
litterarum sui et quamvis docuit eam Salomon in omnibus que proposuerat
fuerat et admirans non habebat ultra spiritum. Vero templum tria precipue
admirabatur: domum saltus etiam super templi fabricam ordinem
quoque et superficiem ministrancium in templo tam in ordine et dispensa-
tionem servientium regi de mensa. Dedit autem regi munera xx talen-
ta auri et gemmas preciosas et aromata quanta et qualia visa non
fuerant in Ierusalem. Tradit autem Josephus eam dedisse regi radi-
cem balsami unde propagate sunt in Engaddi vinee balsamite.
Cui etiam Salomon multa redonavit que regina gratis suscipiens
ad propria ~~[struck word]~~ remeavit. Tradunt quidam eam rescripsisse
Salomoni quod cum ... timuit se vidisse in domo saltus
quoddam lignum in quo suspendendus erat quidam propter cuius

morte regum iudeorum conpleret coctis decies illud regi indicavit quod
timens salomon in profundissimis terre visceribus occultavit illud. Ez-
chias vero tempore obsidionis approbatam pestilentiam super enatavit ... est
et cordis. Hec legimus fuisse ... Auctor. Itaque salomon opibus
suis et sapientia atque diviciarum gloria ubique noratus tandem per mulieres
alienigenas depravatus usque ad ydolorum culturam deum despexit
habuit enim uxores dcc ac concubinas ccc. Ideoque deus ei adversarios
ad hoc inimicos suscitavit et regnum eius post mortem scindendum predixit.
Sicque qui iuvenis secundum nomen suum pacem habebat undique quod tantum
in tamen in tribulatione finivit. Dicunt tamen hebrei quod ante mortem peni-
tuit et ob hoc librum de contemptu mundi qui ecclesiastes dicitur composuit. Hiis
temporibus sadoch et haias silonites prophetavit. Quidam etiam homerum
et hesiodum eo tempore fuisse dicunt. lxxxvi Roboam et abya et asa
Post mortem salomonis regnum bifaria divisum super duas tribus iudam
scilicet et beniamin regnavit in iherusalem salomonis filius roboam et super x
tribus in samaria servus eius de tribu effraym ieroboam. Cepit itaque
roboam anno quarte etatis lxxxi mundi iiii dccc lxix et regnavit
annis xvii. Ipse quorum propter scismatis occasionem dedit dum eis allevia-
tionem regalis imperii postulantibus non secundum consilium seniorum iuvenum
sed iuvenum consilia iuvenum dura reddidit. Itaque x tribus eo derelicto iero-
boam secute sunt insuper et relicto deo vitulos aureos quos fecit
in dan et in bethel coluerunt quod hunc prophetavit abyas et addon et ad-
tamen notem altari ... contra ieroboam quorum peccavit iuda edifi-
cavitque sibi aras et statuas et lucos super excelsa ... roboam
uxores xviii concubinas lx et nati sunt ei filii xxviii filie vero
lx. Anno v regni eius sesach rex egypti in iherusalem ascendit templum
spoliavit. Hunc autem sesach refert herodotus multas gentes sibi subiu-
gasse et quasdam sine bello cepisse atque in earum subiectionem in
statuis earum que triumphanti erexerant genitalia mulierum insculp-
sisse. Refert et ethiopias et phenices circumcisionem ab egyptiis didicisse.
Roboam successit abia filius eius anno etatis quarte xcviii mundi
iiii dccc lxxxvii et regnavit annis tribus et patris sui maliciam
imitatus hinc et ipse adversarium ieroboam sicut pater eius habuit. Quo
successit filius eius asa anno etatis quarte ci mundi iiii dccc
lxxxix et regnavit xli annis hic bonitatem david imitatus effeminatos
de terra et sordes ydolorum purgavit. Excelsa tamen non abstulit. Ethiopes
in bello superavit. Hic quo cum primo iustus ut david in fine despexit.
Nam et contra baasa syrie regis auxilium missis muneribus in bonum
et prophetam anani se corripientem in nervum mitti iussit. Egrotans
denique vehementissimus pedum dolore deum non quesivit. Sed magis
in medicorum arte fiduciam habuit. Hiis temporibus super x tribus post iero-
boam qui conregnavit ei duobus annis regnaverunt successive Na-
dab et baasa et hela et amri. Prophetavit autem hanani et ananias et
iehu filius anani et azarias filius oded. lxxxvii Iosaphat
et helya propheta. Asa cepit annis quarte etatis cxlv mundi vero
Iosaphat filius iii et xxx et regnavit annis xxv. In diebus patris
sui bonus ambulavit populum dei ad cultum dei reduxit et lucos

destruxit. Sed excelsa non abstulit. Cumque diues esset et inclitus af
finitate coniunctus est achab impijssimo regi et iuit cum eo contra syrios
ad recuperandum ramoth in galaad contra micheae prophete consilium
sed et diehu propheta redargutus. Porro cum amonite et moabite et
arabes irruerunt in iudam. Rex iudeorum ieiunijs omnique populo
in templo ad obsecrandum dominum congregauit ibique azaziel propheta
confortatus regressus hostes percussit atque fugauit. Sed cum cum ocho
2 zia filio achab cuius opera pessima erant amicicias iniret. Iosaphat
naues eius quas miserat in ophir propter aurum confracte sunt
in asyon gad sicut ei eliezer filius dodan prophetauit. Huius ergo
temporibus regnauit in samaria primus quidem achab pessimus ydolatra
qui templum in samaria edificauit et lucum plantauit consilioque
iezabel uxoris sue gentilis persequens prophetas domini prophetas baal fo
2 uit benedas uiuum morte dignum cum cepisset dimisisset inpunitum
et iniusto naboth fraudulenter interfecto uineam eius possedit
deinde filius eius othosias qui rupe sua prout fecerat domini in
inuitauit belzebub quoque deum acharon in infirmitate sua consuluit.
Prophetauit autem hijs et helias thesbites et abdias et iehu filius anani
et michias filius hyemla et laziel filius zacharie et eliezer
filius dodan. Helias quidem sub achab latens alimonia coruinum
accepit uidue farina et oleum multiplicatur eiusque filium
a morte suscitatur. Igne celestem ad uorandum holocaustum et ligna
et lapides et puluerem et aquam impetrauit prophetas baal occidit et
per tres annos siccitatem oratione sua mox de celo pluuiam impetr
2 auit sub othosia uero duos principes quinquagenarios igne cele
sti consumpsit. Abdias autem prophetas domini sub achab habebat absconditos
in speluncis pauit. lxxxvii De homero poeta

In eodem quoque tempore agrippa apud latinos regnante homerus
poeta in greca clarruit ut testatur appollodorus gramaticus et eu
sebius hystoricus. Helinandus libro iii. Fecit homerus duos libros
scilicet yliadem et odissea. Seneca in epistola lxxxviii. Dapnus vir est
si ut homerus antiquitatem nulla agnosceret iiii milia librorum
didimus gramaticus scripsit in quibus de patria homeri et uere
eneae appion gramaticus qui sub gaio cesare ciuitatem greciam et in
nomine homeri ab omnibus ciuitatibus adoptatus ferebat homerum
utraque materia consummata odissea et yliade principium adiecisse
operi suo quo bellum troianum complexus est. Huius rei argumentum
afferebat quod duas literas in primo uersu posuisset continentes librorum
suorum numerum. Contra seneca homerus apud athenienses
pro insano habitus est eo quod deos inter se belligerasse diceret. Hic ut
aiunt leue mestitia quod quod orne anauit sibi propositum non potuit
agnibus cum inprudenciam tibi tractatus descenderet uir uerecundi in
genij quam consumpsit confusionis iaculo percussus ad mortem sponte
praecipitauit. Quod de platone asserit flaccianus in libro de uestigijs
philosophorum xenophontis uenos fontinos aduersus platonis gloriam conscripsisse fuerunt
autem qui homerum synonimum platoni fuisse putauerunt propter eloquen
2 tiam et operis latitudinem. Unde maximus ualerius in libro x. dicit

Homicius in insula quia a iumentatoribus quotidie saluere
non potuit dolore absumptus est. lxxxviii. De Ioram rege
et helizeo et othozia actor... Filius eius Ioram anno etatis sue
Mortuo Iosaphat successit. c. lxxvii. mundi uero iiii m. cxlv. et
regnauit annis viii. Hic consilio uxoris sue atthalie filie scilicet achab
et iezabel ydola coluit et ciuitates iude ad ydolatriam compulit. Eius
quoque fines suos omnes tunc edom ab eius ditione recessit et totius
regi suo tributario nonaginta... consuetum tributum regi iude ne-
gauit. Insuper quoque helie archas inuenientes in iuda va-
stauit domos regias et prouincias uxores regis abduxerunt
et filios preter othoziam occiderunt. Ipse uero tandem eiusdem incidit
egritudine interna corruptione uiscera infundens ut cottidie com-
pleuit se uidet sicque moritur. Eius temporibus regnauit in samaria
Ioram filius achab frater othozie. Helias in celum per turbinem ascen-
dit cuius spiritus duplex scilicet aduo sibi datus scilicet adoptiuum et miracula
super helizeum requieuit. Exemplum ista idem spiritus admiracula
facienda quodammodo duplicatus est in helizeo. Nam helias com-
uiuens tantum unum suscitauit mortuum. Helizeus autem uiuens unum mor-
tuum alium et mortuus quoque. Sunamitis mulieris oleum in uasis
multiplicauit et filium eius a morte suscitauit. Aquas et pessimas
steriles quas sanauit pueros ad laceraciones pueros derisores male-
dictione sua prostrauit. Pulmentum amarum in dulcorauit panes
paucos cum frumento et duos appositos ut eis sufficiant multipli-
cauit. Naaman quoque syrum a lepra curauit. Giezi fraudem per
spiritum cognoscens eum lepra percussit. Contra suum securis magnam
lapsum natare fecit. Fines regis syrie querentes eum auxilia
percussit et in samariam perduxit. Multaque mentiua prophetice
annunciauit. Mortuo Ioram successit filius eius othozias
anno etatis sue c. lxxxv. mundi uero iiii m. lxxii. et regnauit
anno uno. Hic ambulauit in uiis achab et abiit cum Ioram rege
israel auunculo suo contra azael regem syrie in ramoth galaad
quem iam azael acquirit uincere. Hic diebus helizeus regnaturus
perduxerat. Cumque Ioram uulneratus exercitum in obsidione relicto
subreptione Iehu redisset in iezrael ut ibi curaret. Othozias
quoque illuc ad eum inuisendum descendisset. Iehu prophetam helizeum
inunctus ut regnaret super israel coniurauit contra Ioram et domum achab
ut eam in... precepto domini dispergeret. Descendens itaque cum exercitu
in iezrael duos reges sibi occurrentes occidit et cadauer Io-
ram in agro naboth proiecit. Fecit Iezabel quoque de curre precipi-
tem precipitari iussit. Hanc igitur equorum ungule conculcauit
et canes in agro iezrael iuxta uerbum helie in ultione sanguinis
domini naboth comederunt. lxx. quoque filios achab et xlii. fratres
othozie et omnes reliquias domus achab et iezabel delet
Iehu. Omnes et sacerdotes et cultores baal astute decipiens interfecit
et edem totumque cultum eius destruxit. Exemplum apertas uero
baal uero recessit nec uitulos eius aureos dereliquit
lxxxix. De athalia et ioas...

Athalia mater othozie videns filium suum mortuum surre
xit et regnare volens omne semen regium interfecit excepto
iohas othozie filio quem adhuc lactantem iosaba ioiade ponti
ficis uxor que soror erat othozie cum [illegible] in domum
[illegible] ebdomadariorum ne interficeretur abscondit. In vii autem anno
ioiade congregatis sacerdotibus et levitis ac centurionibus armatis eum
in regem inunxit et athaliam reclamantem occidi fecit templum quoque
baal et aras et ymagines quas fecerant ioram et athalia destruxit
Sed et mathan sacerdotem baal ante altare occidit. Temporibus
athalie regnavit iehu super x tribus tunc ionadab filius rechab
apud iudeos claruit cuius filii ex precepto patris tamquam peregrini et
hospites super terram seorsum ab hominibus in tabernaculis habitabant domum
non edificabant sementem non serebant et vineam non plantabant
vinumque non bibebant. Ioiada quoque pontifex insignis fuit qui
solus post moisen annis cxxx vixit sed eusebius fuit. Ioas iam
septennis regnare cepit anno quinte etatis clxxxv mundi vero
iiim. cc lxxx regnavit annis xl. hic templi ruinas restaurari fecit
et cunctis diebus ioiade recte egit. sed tamen excelsa non abstulit mor
tuo ioiada ioas alumpnus dei declinavit et optimates et contemptu suo
initiavit quem cum zacharias propheta ioiade filius argueret eum inter
templum et altare lapidibus obrui fecit et contigit ut [illegible]
amplius in templo neque [illegible] neque ephot manifeste sicut prius
responsum acceperit. Post multos post azael rex syrie contra ierusalem ascendit
Sed acceptis donis omnibus recessit. Cumque languorem pessimum
ioas incurrisset eo quod honores divinos sibi volebat impendi ut dicunt
hebrei percusserunt eum duo servi sui et mortuus est. Huius temporibus
regnavit iehu super israel deinde filius eius ioas sub quo heliseus
obiit et mortuum contactu suo mortuum suscitavit. xc De ligurgo
et legibus eius ex pluribus [illegible]

Eo tempore ligurgus insignis habitus est. Helinandus libro xiiii
hic est ligurgus qui lacedemoniis iura composuit. Iustinus libro iii
ligurgus cum fratri suo polibite spartanorum regi successisset et regnare
si vellet potuisset carilo filio eius qui natus postumus erat
cum ad etatem adultam pervenisset regnum cum fide summa restituit
ut sentirent omnes quanto plus apud bonos pietatis iura valerent
quam opes. Medio autem tempore dum infans convalescit leges instituit
exemplo magis quam inventione clarior. Nichil enim lege ulla in alios
sanxit cuius non ipse primus documentum daret. Auri argentique usum
ut omnium scelerum materiam sustulit populo legendi senatum vel creandi
quos vellet magistratus potestatem permisit fundos omnium equaliter inter
omnes divisit ut equata patrimonia neminem potentiorem altero
redderent convivari omnes publice iussit ne cuius divitie vel luxuria
in occulto essent. Iuvenibus amplius non una veste uti toto anno
permisit nec quemquam cultius quam alterum progredi nec opulentius epulari
Emi singula non pecunia sed compensatione mercium iussit pueros puberes
non in forum sed in agrum deduci iussit ut primos annos non luxuria. Sed
in omni opere et labore agerent nichil eos somni causa substernere et vitam
sine pulmento degere neque prius in urbem redire quam viri facti essent.
Statuit virgines sine dote nubere iussit ut uxores non pecunie compa

eligentur seneresque minores sua Lini coherent cum nullis fretus dotibus
tenerentur maxime foret non divitiis et potentia sed sensu esse statuit
hec usque tunc loco honorationis servata sunt Et cum consilia que solent dura
moribus dura videbantur auctorem eorum appolline delphicum finxit
et inde se ea detulisse dixitque ut eternitatem suis legibus daret iure in
rando obligat civitatem nichil eos de eius legibus mutaturos prius
quam reverteretur simulans se ad oraculum delphicum profectum consulturum quid
addendum vel mutandum legibus videretur profectus est autem cretam et volu
tarium exilium perpetuo egit moriensque abici ossa sua in mari iussit
ne forte lacedemoniam referrentur et sic se putarent lacedemonii sal
tos in religione xxi. De amasia et cur in genealogia xpi cum
patre et alio pretermittitur / Filius eius amasias anno quinte etatis
Mortuo ioas successit iiiMxxxiii mundi no mi. cx. et regnavit annis
xxix hic quod rectum coram domino fecit excepto quod excelsa non
abstulit Collegens autem exercitum contra ydumeos et amalechitas
cum a rege israel c. armatorum conduxisset iamque in procinctu esset suadente
propheta ut israhelitas qui ydola serviebant dimitteret atque licet graviter
ferret quod c. talentorum precedentem perdidisset perrexit contra in valle salina
cum occidisset x. milia alia quorum x. milia vivorum ceperunt filii iuda
et adduxerunt ad preruptum cuiusdam petre deiectisque de summo precipitaverunt
et inimicus exprimerunt amasias in deos quos tulerat de amalech pro
modum adoravit quem audivit eos virga dantes ideoque prisse ama
lech quia fuerant in eorum cultu negligentes. Elatus igitur in super
biam scripsit ioas regi israel ut ei fieret quo non acquiescente congressi
cum eo comprehensus atque ligatus est et mortis intimatione compulsus
ut urbem traderet. Tunc ioas muri urbis cccc. cubitis interrupit
sublatisque thesauris templi et domus regis et obsidibus in samariam re
diit. Denique coniuratione facta cum fugeret in lachis ibique comprehensus
occisus est. Huius temporibus regnavit ioas super israel contra ieroboam qui ter
minos israel ab antiochia usque ad mare mortuum restituit et hac felicitate
elatus malum coram domino fecit. Ideoque missus amos de pasto
ribus thecue domus eius excidium complusque calamitatem predixit
Amasias autem sacerdos bethel commendato regis prohibuit ei ne amplius
in illo regno prophetaret cum cessare nollet frequenter eum plagis afflixit
tandemque filius eius ozias eum vecte per tempora transfixit contra
sub amasia romulus latinorum rex fulmine interemptus fuit qui in eo
monte qui nunc pars urbis est mortuus ac sepultus perpetuo loco no
men dedit. Sciendum vero quod tres reges de iuda postquam nomina
tos s. ochoziam et ioas et amasiam pretermittit matheus in quo genera
cione vel quia coniunctio fuit errante tres cum ipse tesseretades. id est qua
terdenas iusticias ponere vel quia coram miscuerunt se generi
iezabel et achab cui dixit dominus per heliam quod eius posteriora
demeterem s. quod sicut in lege scriptum est peccatum eius in posteros usque in
terciam et quartam generationem punitur peccatum. si patres imitantur. Itaque
quin hii tres peccatum achab imitati sunt ista generacione sublati sunt
purgata vero labe generalis familie quarta generacio in scilicet ozie.

xxii De ozia et iona propheta Comestor.

Ozias quoque qui et azarias cepit anno quinte etatis cc. lx. mundi
vero iiiM. c. xxxvii. et regnavit annis lii. quod placitum
erat coram domino fecit excepto quod excelsa non abstulit qui

cum hostes debellasset et amonitas fecisset sibi tributarios reedificavit
muros urbem quos destruxit ioas rex iste erat quoque precipue terre
cultor et armentorum habebat terra plantaciones et p(ro)xima fructum diversorum
Cuius dictatus esset fera mortali quod deum in iudicibus ageret visus est. Ita
in festivitate p(ro)piciacionis indutus stola pontificali intravit templum
ut incensum poneret pontifice azaria cum lxxx sacerdotibus eum prohibente
et statim est terre motus et claritas solis valde effulsit et inradiavit
in faciem regis et percussus est in facie rex lepra. ante civitatem vero scissa
media pars montis ad occidentem et devoluta ita ut vias clauderet
et regios ortos oppleret et habitavit seorsum in domo separata degens
vita. Auctor huius temporibus regnavit super istraeliticum ieroboam sub hiis autem
duobus regibus prophetare cepit ysaias filius amos et ozee de tribu
ysachar et ioel de tribu ruben et etiam abdias secundum glosam. Bedi
verius secundum hebreos quod helyseo mortuo et relicta eius uxor eius
phelaphum oleo post redundante a creditoribus liberata est. Postea sub
ieroboam prophetavit ionas filius vidue sareptane prophetavit contra
quam ninive. Comestor Predixit quorum signum quod sionem urbem
cum viderent lapidem luctuose clamantem hoc est sit finis et cum viderent
in urbem gentes venturas tunc illa civitas corruerit. Cuius
huius sepultura monstratur iuxta urbem geth. xcvii De de-
structione regni assyriorum. Assyriorum vero sardanapaulo
In tempore ozie finita est monarchia ultimus monarchie victus
ab arbate medo principatum quem mutavit et tunc arbates monarchiam
ad medos transtulit fuerunt enim reges assyrii sine monarchia pote-
tes usque ad subversionem ninive quam prophetavit naum. Iustinus libro
primo Postremus autem assyriorum regum fuit sardanapaulus
vir muliere corruptior qui cum videretur esset ab arbate medorum
preposito inter scortorum greges femine habitu purpuram colorans mol-
licie corporis et oculorum lascivia omnes feminas antecedens pensa inter
eas partiens indignatus arbacus tali femine tantum virorum subiectum
bellum adversus eum commovit. Qui fugiens se recepit in regiam
domum ubi structa et incensa piro se et suas divicias incendit
hoc solo imitatus est virum. Tullius. Hic sardanapaulus turpior
nomine quam nomine adeo luxuriosus fuisse dicitur ut in sepulcro suo
scribi fecerit ea sola se tantum habere mortuum que libido eius exhausit cum
viveret hauriendo quod superaverat. Idem octavo tusculanis libro v° Barda-
napaulus sepulcro suo inscribi iussit hoc habeo que edi quamque exsatura-
ta libido hausit at illa iacent multa preclara relicta. Hugo flora-
tensis Sardanapaulum cum ad eum inter feminas quesitum perfectus
arbacus prefectus medis admitti obtinuisset invenit eum colone
tem quo ille regressus ad socios negavit illi se parere posse qui
se mallet esse feminam quam virum. Indictoque ei bello se suasque divi-
tias combussit et translatum est in medos regnum assyriorum. Cucurrit
quoque per tempus medorum regnum medorum per successores regum usque ad stragem
civitatis tyri. Jeronimus. Medorum itaque primus regnat arbacus
annis xxviii. sosius sorasinus xxx. tunc medinus xl. Cirtus
sardiceas xiii vero deioces liiii. vero fraortes xxiiii. post quos ciasates
xxxii. vero astiages xxxviii. Cuius sub tempore cirus medorum
destruxit imperium et regnavit in persida xcviii De ortu regni macedonum

Macedonum quorum regnum incepit xiij regni anno ozie regis iude qui fuit viij a barbachi primi regis medorum in quo primus regnauit caranus annis xxviij. Sedus cirnus xij. tercius tumeas xxxviij. iiij perdita li. v argeus xxxviij. vi philippus xxxviij. vij acropas xxvj. viij alcetas xxix. ix amintas l. x alexander xliij. xi perdita xxviij. xij archelaus xxiiij. xiij orestes iij. xiiij archelaus iiij. xv amintas l. xvi pausanias l. xvij amintas vj. xviij argeus ij. xix amintas xliij. xx alexander j. xxi ptholomeus qui et alorites iij. xxij perdita vj. xxiij philippus xxvj. xxiiij alexander philippi filius xij et mensibus vj quibus finitis mortuus est apud babilonem xxxij etatis sue anno. Tunc cunctatis in multos imperio eius diuisum est sicut in vita eius et regnis alexandri moris (?) egipti et non multo post regnis asie et mox syrie. In macedonia regnauit post alexandrum philippus qui et arideus frater alexandri annis vij. Dein cassander annis xix antigonus et alexander filij cassandri iiij. Demetrius vi. pirrus vij. mensibus lisimacus annis sex ceraunus qui et ptholomeus mensibus ix meleagrus mensibus ij. antipater diebus xlv. sostenes annis . antigonus gonathas xxxvj. Demetrius x. antigonus xv. philippus xlij. perses ix in quo regnum macedonum defecit.

xv De destructione domus iehu et de phul rege assiriorum

Porro regnante ozia post ieroboam regnauit super israel filius eius zacharias sex mensibus tantum tempore n... tertia generatione mutante. Percussit enim eum palam sellum filius iabes et regnauit pro eo. Et sic cunctatum est regnum de domo iehu in quarta generatione tenta iuxta verbum domini et regnauit sellum vno mense tantum quia percussit eum manahen de tharsa et regnauit pro eo x annis in samaria. Comestor. Ascendit phul rex assiriorum in terram et dedit ei manahen mille talenta argenti ut redderet ei auxilium et roboraret ei regnum suum. Imposuit autem manahen l. siclos argenti potentibus et diuitibus terre per singulos. Iste tradunt hebrei misisse manahen vitulos aureos qui erant in dan et in bethel. Sed non misit quia sacerdotes absconderunt eos et fecerunt eiusdem similes illis quos misit manahen regi assiriorum. Ex hac fraude postea propter reges assiriorum plurimum exarserunt contra israel et mortuus est manahen et regnauit pro eo filius eius phacea duobus annis in israel. Nam phacee filius romelie tribunus eius interfecit eum in samaria in quinquagesimo et l. vj. regnat pro eo anno ultimo ozie ... et regnauit xx annis. Cronicis eusebij. Tempore ozie temporibus hesiodus insignis habetur ut uult porphirius. xvi de destructione regni lidorum et ortu romuli

Eo tempore corinthiorum et lacedemoniorum reges defecerunt et lidorum regnum exortum anno l. regni ozie xlviij vbi primus regnauit ardisius annis xxxvj. iij alciates xiiij. tercius meles xij. iiij candaules xvij. v giges xxxvj. vi ardie xxx. vij sadiattes xv. viij aliattes xlix. ix cresus annis xv. Cresus tandem a ciro rege persarum capto regnum lidorum destructum est quod stetit per annos cc. xxxi. Item anno regni ozie romulus et remus de marte et ylia generantur et eodem anno olimpias prima constituitur que fuit ... regis atheniensium secundus a captiuitate troie cccc. v. Helinandus. Latinorum xv. regnauit silvius amulius parte filius annis xliiij. Cum frater maior natu i. numitor ab eo regno pulsus in agro suo viueret filia eius ylia ad numdi (?) patruus quia virgo vestalis electa que cum uno partu geminos edidisset infantes iuxta legem ...

vina de fossa cum Remo parvulos iuxta ripam Tiberis expositos Faustu-
lus regii pastor armenti ad Accam Laurentiam uxorem suam detulit
que propter pulchritudinem et rapacitatem corporis que studiosi lupa a vicinis ap-
pellabatur. Unde adhuc usque hodie meretricum cellule lupanaria
dicuntur. Primi vero cum adolevissent collecta pastorum et latronum manu in-
festo apud Albam Amulio Numitorem in regnum restituerunt.
*Iustinus libro xliii°.* Amulius etate maior Numitore fratrem
regno expulsit filiamque eius Ream in perpetuam virginitatem dampnavit
ne quis ultor pro scelere nasceretur. Que sacerdos clausa in luco Mar-
tis ubi geminos enixa est incerto stupro an ex Marte. Quos
Amulius exponi iussit. Quorum iniuria decessit; exposito lupa
aluit quos Faustulus pastor animadvertens subtractos inter agresti
vita nutrivit. Qui adulti cum latrones a rapina pecorum submo-
verent Remus ab aliis captus Numitori tanquam latro offertur
que cum inspiciat repente Faustulus cum Romulo supervenit facta
comparatione Amulium occiderunt Numitorem restituunt in regno.
*Albericus imperator (?)* Remus et Romulus Martis finguntur filii quia
fuerunt bellicosi. Mars gradivus dicitur quia gradatim pergitur
in prelium vel a gradivus i. a vibratione haste. *Post hoc de Ioatham rege scilicet*
~~huius temporis et initio captivitatis~~ anno quinte etatis

**D**efuncto Ozia regnavit filius eius Ioatham ccc° iii° mundi [illegible]
iii° cxl et regnavit annis xvi. Bonus et ipse coram domino fecit
sed excelsa non abstulit. Portam templi sublimissimam que pre
cessa dicitur edificavit et hec sola in destructione facta per Caldeos remansit.
*Comestor.* Hic devicit Amonitas et imposuit eis tributum
talentorum argenti c. et x. chores tritici et totidem ordei. In diebus huius
Rasin Syrie et Phacee rex Israel ceperunt infestare regnum Iuda sub
Ioatham. Eo tempore Phacee Naum de Elcesi de tribu Symeon pro-
phetavit ~~Amos in diebus (?) tempore~~ Prophetavit super Naum dicitur Herodotus di-
xisse Babilonem [illegible] Amos tempore Iosie de destructione
quorum finali ruine predixit Naum que facta est in Nynive. Nam
palus que circundabat eam super inundavit eam facta per terre
motu et igne de sublimi emisso cum libro suo scripsit post capti-
vitatem x tribuum sub Ezechia. Deum vastantem ab Assyriis terra Iuda
in regno plenius prophetavit de destructione Assiriorum in consolationem gentis
sue. Sub Ioatham vidit Ysaias dominum sedentem et Seraphim mundat
labia eius. Sub eodem eodem tempore in Israel Micheas adhuc et prophetabat
Osee et Iohel. In diebus Phacee Teglathfalasar rex Assur ascendit
in Israel et est ambiguum an iste fuerit Phul vel alius et vastavit
omnem regionem trans Iordanem et captivos duxit duas tribus et di-
midiam vastans quoque Galileam de tribu Zabulon et Neptalim
et ultra transtulit eorum in Assirios qui possent eum dicere tem-
porum. Unde scriptum legitur: Hic tres tribus Israel captivavit et fuit
initium captivitatis x tribuum. *Post hoc de Achaz rege scilicet*

**A**chaz filius Ioatham cepit anno quinte etatis ccc° xix° mundi
anno iii° cc viii et regnavit annis xvi. *Comestor.* Hic ambulavit
in via regum Israel. Nam et unum de filiis suis consecravit ydolis tra-
iciens eum per ignem. Thophet in valle Bennon iuxta Acheldamach.
Tunc ascenderunt Rasin rex Syrie et Phacee rex Israel in Iudam
et obsederunt eam simul ut ait Iosephus et congressus cum eis Achaz.

uictus est et occisus est filius eius zacharias et multa milia cum eo. Por-
ro sedes obsederunt Rasyn rex syrie et rex israel. Cumque timeret achas mi-
nis confortauit eum ysaias dicens. Ne timeas a duabus caudis
tytionum fumigancium. Sed non credidit ei achaz nec voluit querere
signum a domino et misit nuncios ad regem assiriorum theglaphasar dicens
Seruus tuus sum ego ascende et saluum me fac de manu regis israel
et regis syrie et mitat rex assiriorum synday et vastat eam et recepit
rasyn in damascum. Rex autem assiriorum cepit damascum et interfecit
rasyn et damascenos transtulit in cyrenen que est urbs ethyopiam
est non alia cirene massilia et occurrit ei achaz rex iuda cum mu-
neribus in damascum. Cumque vidisset altare damasci misit ad uriam
sacerdotem in ierusalem exemplar eius ut construeret ei consimile. Quo
facto cum redisset achaz altare eneum transtulit a facie templi ad aquilonem
et super altare nouum obtulit holocausta et pacifica. De altari uero eneo
ut tradunt quidam fecit illud horologium famosum et precepit sacerdoti-
bus ut deinceps super altare nouum offerre et deposuit lavacra et mare
eneum super pauimentum ut ibi nulli uteretur. Musach quoque sabbati et
ingressum regis reclusit in templum domini ut cum templo ea conseruaret
ut sit placatum regi assiriorum. Sub hoc vidit ysayas onus babilo-
nis alia non vidit sub ezechia. xxxv. De consummatione captiuitatis israel

Anno xvii achaz regis iuda regnauit osee super israel ix annis
et fecit malum coram domino sed non sicut priores sui [illegible] dedisse
se libertati israelitas ut ascenderent in ierusalem ter in anno. Contra hunc ascen-
dit salmanasar rex assiriorum et factus est ei tributarius. Cumque deprehendi-
sset rex assiriorum quod osee rebellare niteretur persuasus regem egyp-
ti cui munera miserat obsedit eum et victum misit in carcerem. Et in-
uenit et obsedit samariam tribus annis et cepit eam anno ix osee
vi ezechie et transtulit israel in assirios scilicet vii tribus que remanserant
et posuit eos iuxta fluuium goza ultra montes medorum et assar porro
rex assiriorum de diuersis regionibus adduxit colonos in samariam
paucos scilicet. Et postea assaradon plantauit terram qui fuerunt vocati sa-
marite a regione persida que dicta est cutha. Iudei uero dixerunt eos sama-
ritas hebrei iacobitas quia supplantauerunt israelitas a finibus suis.
Hii missis in eos leones et mactabant eos et nunciatum est regi quod
ignorent coloni eius qui ignorabant legem dei illius. Et misit eis vnum
de sacerdotibus israel et legem moysi susceptam et susceperunt circumcisionem in lumina
dei israel. Nichilominus tamen deos suos colebant. Hii quoque hebreos di-
cebant sibi propinquos cum bene erat hebreis. Cum autem male eis agebant
nichil esse sibi cum israel. Multi autem ex israelitis confugerunt in regnum iuda
multi absconderunt se in abditis et latuerunt in gentibus circumstan-
tibus. Et hii post regressum regis assiriorum redierunt ad propria et habitauerunt
Romanus cum samaritanis. Excronicis. Temporibus achaz agemillis remo et
romulo roma in monte palatino conditur. Et anno ab urbe condita
tercio remus a fabio romuli duce rastro pastorali occiditur romulo
Helinandus in regnum sublimatur. Helinandus. Lucius piso de vita et moribus
scribens romuli dicit romulum ad cenam vocatum non multum bibisse
quia postero die negocium haberet. Cui cum quidam diceret romule si omnes illud
facerent vinum vilius esset. Immo inquit carum si quantum vellet quisque
biberet. C. De sibilla erithrea et versibus de christo. Augustinus
xviii. De ciuitate dei.

Eo tempore .i. tempore romuli sibillam ferunt eritream claruisse uel ut uar-
ro dicit plures fuisse sibillas. Vir clarissimus flaccianus qui et proconsul
fuit homo facillime facundie pluriumque doctrine cum de christo colloqueremur
grecum nobis codicem protulit carmina esse dicens sibille eritree. Ubi ostendit
in quodam loco in capitibus versuum ordinem litterarum ita se habentem ut hec in
ea verba legerentur. Iesus creistos theu yos soter. quod est latine Ihesus
christus dei filius saluator. Hii sunt autem versus quorum prime littere istum
sensum quem diximus reddunt sicut eos quidam latinis et stantibus versibus
interpretatus est. Iudicii signum tellus sudore madescat. E celo rex adve-
niet per secla futurus. Scilicet in carne presens ut iudicet orbem. Unde deum
cernent incredulus atque fidelis. Celsum cum sanctis eui iam termino in ip-
so. Sic anime cum carne aderunt quas iudicat ipse. Cum iacet in cultis densis
in vepribus orbis. Reicient simulacra viri cunctam quoque gazam. Exurens
~~tetri portas effringet auerni~~ terras ignis pontumque polumque. Inqui-
rens tetri portas effringet auerni. Sanctorum sed enim cuncte lux libera car-
ni. Tradetur sontes eternaque flamma cremabit. Occultos atque retegens
tunc quisque loquetur. Secreta atque deus reserabit pectora luci. Tunc
erit et luctus stridebunt dentibus omnes. Eripitur solis iubar et
chorus interit astrorum. Soluetur celum lunaris splendor abibit. Deiciet
colles valles que extollet abyssus. Non erit in rebus hominum sublime
uel altum. Iam equantur campis montes et cerula ponti. Omnia cessa-
bunt tellus confracta peribit. Sic pariter fontes torrentur fluminaque igni.
Sed tuba tunc sonitum triste demittet ab alto. Orbe gemens facinus
miserum variosque labores. Tartareumque chaos monstrabit terra
dehiscens. Et coram hic domino reges sistentur ad unum. Decidet celo
ignisque et sulphuris amnis. Sunt hii versus xxvii. qui numerum
quadratum ternarium solidum reddit. Tria enim ter fiunt ix. ipsa nove-
m si ter ducantur ut ex lato in altum figura consurgat ad xxvii perveniunt.
Horum autem grecorum v. verborum que sunt Iesus creistos theu yos
soter. Si primas litteras iungas erit y · c · t · y · c · r · piscis. In quo
nomine mistice christus intelligatur eo quod in huius mortalitatis abysso
velud in aquarum profunditate vivus .i. sine peccato esse potuerit. Hoc
autem carmen d. .xviii. et xix° in capitibus suis habet litteras mutatas
corruptas per y. que non potuerunt facile latina verba inveniri que ab eadem
littera incipiant et sunt que inveniret. Hanc autem sibillam quidam magis
credunt fuisse cumanam quam eritream. Que nichil in toto carmine
suo tam exiguum habet quod pertineat. Et hec quod ad cultum deorum sive facto-
rum pertineat quin immo etiam contra cultores eorum loquitur ita ut
in eorum numero deputanda videatur qui pertinent ad civitatem dei.
~~Capitulum. De vaticiniis eiusdem auctor~~ Deum predicavit quod unus verus deus

Sibilla erictrea ut legitur. Unum sumpsit ingens ultra omnia
sublimior qui fecit sydera celum quibus colite creatorem mundi
et cui honorat deum nostre eterna vita hereditabunt perpetuo seculo. Inhabi-
tantes in paradisum amenissimum ortum cum auctorem conditorem
que qui dulce spiritum omnibus disposuit. Dedit deus fidelibus invisibiles hono-
rare. Dicunt quidam sibillam in samiam et medaciam etc. Tu vero
omnia impleta fuerint tunc deum viventem agnoscent. Nec illius postea
me dicat in samiam et medaciam. Sed magni dei prophetam. Augustinus
ubi supra. Inserit autem lactancius operi suo quedam de christo vaticinia
sibille. Sed non expressit cuius. Sed que ille sigillatim posuit
ego coniuncta ponendum. In manus inquit fidelium postea veniet. Dabunt

augustinus ubi supra

aut ho alapas manibus incestis et impuris ore expuent venenatos
sputus. dabit vero ad verbera simpliciter dorsum suum et colaphos accipiens
tacebit. Ne quis agnoscat quod verbum sit vel unde venit ut inferis loquatur
et corona spinea coronetur. ad cibum autem fel et ad sitim acetum dabunt. In
hospitalitatis hanc monstrabunt mensam. Ipsa enim insipiens gens deum tuum
non intellexisti ludentem mortalium mentibus. Sed spinis coronasti et hor
ridum fel miscuisti. templi vero velum scindetur. et medio die nox erit
tenebrosa nimis tribus horis. et morte morietur tribus diebus somno sus
cepto et tunc ab inferis regressus ad lucem veniet primus resurrectionis
principio revocatus ostenso. Hec augustinus in libro contra iudeos. Varro vero refert
sibillas erithream atque cumanam et viii reliquas quarum insigne digni
tas est. et inquit ... sermone sibilla theosbule
dicitur .i. dei consilium que sola scitur nosse iudicibus. [Cap. de x sibillis
secundum dictum ysidori libro viii°.] Vates lingua greca. Nam
Sibille dicuntur generaliter omnes femine vates eolico sermone deus
bulen greci mentem nuncupant quasi dei mentem. Unde igitur
quia divinam voluntatem hominibus interpretari solebant sibille nominate
sunt. Sicut enim omnis vir prophetans vel vates dicitur vel propheta. Ita omnis
femina prophetans sibilla vocatur. Ex uno enim officio nomen est appellationi datum
Decem autem sibille a doctissimis actoribus fuisse traduntur. Quarum
prima de persis fuit secunda libica tercia delphica in templo appollinis delphi
ci genita que ante troiana bella vaticinata est. Cuius plurimos
versus operi suo homerus inseruit. Quarta cymeria in ytalia. Quinta
erithrea nomine erophila in babilone orta que grecis ylium pete
tibus vaticinata est perituram esse troiam et homerum mendacia
scripturum. Dicta est autem erithrea quia in eadem insula eius inven
ta sunt carmina. Sexta samia que samonoe dicta est a samo insula
unde fuit cognominata. Septima cumana nomine almathea que
ix libros attulit tarquinio prisco in quibus erant decreta romana
conscripta. Ipsa est et cumea de qua virgilius Ultima cumei venit iam
carminis etas. Dicta est cumana a civitate cumis que est in campania
cuius sepulcrum in sicilia adhuc manet. Octava ellespontica in
agro troiano nata que scribitur solonis et cyri fuisse temporibus. Nona
frigia que vaticinata est ancire. Decima tiburtina nomine albunea.
Quarum omnia carmina efferuntur in quibus de deo et de christo et gentibus
multa scripsisse manifestissime comprobantur. Celebrior autem inter ceteras
et nobilior erithrea perhibetur. que eo tempore romulus vaticinata
fuit quo roma condita est et tunc rex in iuda erat achaz vel secundum
alios computant ezechias. [Cap. de ezechia et eius prophetis iuda ...]

Ezechias filius achaz cepit anno quinte etatis iii. xxxv. mundi
vero anno iii. xxiiii. et regnavit annis xxix. Ancestor. Hic convocatis
sacerdotibus et levitis aperuit templum primo anno et primo mense regni
sui et vasa dei reparavit et restituit sacrificia intermissa. dissipavit
excelsa et fregit statuas et lucos succidit. fregit quoque filiis israel
ut adorent adulteri dei. Senacherib huius vero dux in castris assiri
orum una nocte clxxxv milia virorum per angelum interfecit. Cuius quoque vite
dei spatio xv annos addidit et in huius rei signum solem x gradibus retro
reduxit. Fuit huius tempore ... regis destructum est regnum samarie
in qua captivitate creditur thobias captivatus fuisse. Prophetavit osee
et ysaias et iohel et micheas. romulus primus milites de populo suo sumpsit

nobilissimos scilicet senes ob etatem senatores ob similitudinem cure patres
appellauit templa quorum et muros rome urbis construxit. Tandem
apud paludem capree nusquam comparuit et suadente lucio proculo qui
in romuli consecratus est. Capitulum de manasse et numa pompeyo.

Manasses filius ezechie cepit anno conditionis etatis eius .lxvii. quando
urbis anno .lii. regnauit annis .lv. hic pessimus ydolatra fuit
et plateas urbis sanguine prophetarum compleuit. Helinandus. Temporibus
manasse .v. anno regnauit numa pompeyus hic ut bellum cum finitimis
bellum gessit duos menses anno addidit scilicet ianuarium et februarium
cum ante hunc .x. tantum apud romanos fuissent. Capitolium a fundamentis edifi-
cauit et congiarium dedit asses ligneos et scorteos. Augustinus libro vii de
ciuitate dei. Numa ydromantia facere compulsus est ut in aqua uideret ymagines
demonum et audiret ab eis quid in sacris instituere et obseruare
deberet. Varro in libro de cultu deorum theutonicus. Tandem cum sicut
adiacentem fundum et bubulcus cuius agrum sepulcrum nume pompilii
traiciens aratrum eruisset contra libros eius ubi sacrorum institutorum
cause erant scripte in urbem contulit ad pretorem At ille cum inspexisset
principia rem tantam detulit ad senatum ubi cum primores quasdam
causas legissent cur quid quod in sacris fuit institutum nume
quod mortuo senatus assensus est eosque libros tamquam religiosi patres
conscripti pretor ut combureret censuerunt Augustinus libro vii de ciuitate dei
Numa quod scire nemo uoluit nec homines nephanda docere uiolare
cum timuit nec demones iratos habere. Ysidorus. Numa pompilius
qui romulo successit primus leges romanis edidit. Deinde cum
populus seditiosos magistratus ferre non posset .x. uiros legibus
scribendis decreuit qui leges ex libris salonis in latinum sermonem
translatas .xii. tabulis exposuerunt fuitque autem hii appius claudius.
genucius uetulius iulius manlius sulpicius sextus curatius
romulus posthumius. Comestor. In diebus quoque manasse pre-
terunte condito rerum romanorum regnauit tullius hostilius hic
primus regum romanorum purpura et fascibus usus est. Hic in prolongato
patrum bella reparauit albanos magnitudine subiuncta uicit ad iec-
to monte celio ampliauit urbem tandem cum domo sua fulmine
conflagrauit. Capitulum de gyge rege et archilogo et symonide heli

Anno manasse .xiii. lidorum regnauit gyges de quo scilicet tullius
in libro tertio de officiis quod cum esset regius pastor facta pluuiose
ymbrium descendit in quandam hyatum terre ubi inuenit quendam hominem
mortuum in equo eneo sedentem in cuius digito inuenit quendam
anulum per quem inuisibilis factus stuprum regine intulit et ad
interitum eius regem dominum interemit. De inuentione quidem dum fuit
concordat insuper cum tullio. Sed de inuentione anuli nusquam alibi
scriptum repperi nisi in ambrosio de officiis qui hoc in dicto ne
retractat. Valerius libro vii. Cum gyges armis et diuiciis
opulentissimus lidie regnis inflatus animo sciscitatum appollinem
uenisset an aliquis mortalium se felicior esset deus ab abdito specus sacrarij
uoce missa respondit quod aglaum sophidium pretulit is archadum
pauperrimus erat. Sed etate senior agelli sui terminos nusquam exces-
serat. Sic igitur in sollertem desiderium sue fulgore glorie. Vidit
appollo plus probari securitate ridentem tugurium quam tristem curis et
sollicitudinibus aulam pancaleque glebas pauoris expertes quam

arua lidie pinguissima uictu referta et vnum aut alterum [illegible] tute
le ingenium bonum qua equitatem uoratibus impensis subsidium et
horreis suis necessarii nullius unquam appetentem quam thesauros ex
portos insidiis et rapacitatibus omnium. Helinandus. Huius gygis anno
xl. i. manasse xlviii. et olimpiadis [illegible] prime [illegible] iuda uel
unde cum aplud [illegible] regnauit sanguine tauri potato extinctus
est anno manasse xlvii. et olimpiadis xxviii. iii. egiptiorum regnauit
nechaos annis viii. Quo tempore archilogus et symonides et aristoxe-
nus insignes habiti sunt. Valerius libro vi°. Lacedemonii libros
archilogi poete exportari iusserunt quia parum pudicam
lectionem illorum arbitrabantur. Noluerunt enim ea liberorum suorum animos
imbui ne plus moribus noceret quam ingeniis prodesset. Itaque maxi-
mum poetam quia domum sibi inuisam obscenis maledictis
carminibus lacerauerat exilio mulctauerunt. Idem in viii°. Symoni-
des autem poeta lxxx annis et docuisse se carmina et eorum certamine
descendisse gloriatur. Item libro primo. Symonides poeta cum
ad littus nauem applicuisset et corpus inhumatum iacens sepeliuisset
et admonitus ab eo ne proximo die nauigaret in terra remansit.
Ceteri autem nauigantes [illegible] fluctibus et procellis obruti sunt. Item
in eodem. Symonides cum apud scopam cenaret nunciatum est ei duos
iuuenes ad ianuam stare rogantes ut ad eos continuo prodiret.
Quo cum processisset neminem repperit, eodem autem momento triclinium
collapsum omnes quinas oppressit. Helinandus. Anno manasse
li. olimpiadis xxx iii. lidorum rex regnauit ardis annis xxxviii.
Hoc tempore zaleucus legis lator apud locros [illegible] preconiis
celebratur. Valerius libro vi°. Zaleucus cum filius eius adulterio
utroque oculo carere deberet ac tota ciuitas in honore patris aliquamdiu
ei repugnaret adulterii [illegible] victus ne lex a se condita violaretur
suo prius deinde filii eruto oculo utrique usum videndi reliquit
sicque mirabili equitatis temperamento se inter misericordem patrem et iustum
legis latorem partitus est. Eius de morte ysaie prophete et pena manasse.
Nec alia [illegible] scelera sua manasses ysaiam quoque
[illegible] secundum hebreos uel [illegible] sine [illegible]
circa piscinam syloe serra lignea per medium secari fecit qui cum
in principio sectionis angustiaretur petiit sibi dari aquam ut biberet
[illegible] nollent ei dare deus de [illegible] misit aquam in os eius
[illegible] [illegible] [illegible] de statione [illegible] aque
missione confirmatum est nomen syloe quod interpretatur missus [illegible]
[illegible] [illegible] sepultus. Sed subsequente [illegible]
aquarum quas fecerat ezechias in memoriam [illegible] quod fecit dominus
[illegible] illis [illegible] ysaie. Tradidit [illegible] epyphanius quod [illegible]
[illegible] reduceret ab egipto [illegible] ad obsidendum [illegible]
qui castra metatus est circa piscinam syloe ut aquis eius uterentur.
[illegible] piscina [illegible]. Nam [illegible] [illegible] potant [illegible]
[illegible] ysaias obtinuit a deo quod [illegible] egrediebantur [illegible]
[illegible] ibi aque sicut prius. Cum uero [illegible] hostes [illegible]
bant prorsus ita ut mirarentur assirii unde venirent aque [illegible]

urbs porro in ingenti memoria quam fecit adduxit aquam syloe non
ingitur quia in illis horis ebulliunt. Sed supra post accessit Semachei
fera et sanguis eius deo mosaicum apud tante rei memoria plebs
sepheliam gloriose sepelivit in loco preclaro ut ex ordinibus eius post
mortem indesinenter quam aque fluxisse potuerunt. Immisit ergo deus
adversus manassen regem babilonorum qui depopulatus est iudam
et manassem dolo captum traxit in babilonem et pluribus afflixit tor
mentis et intelligens manasses quia de manu dei egit penitenciam
et attente oravit dominum et misertus deus reduxit eum in regnum
suum. Tunc vero muris ierosolimam edificavit ydola lucos et
aras que fecerat ita ut in memoriam priorum nichil superesset. Resti
tuit altare domini. Gorionides. Eo tempore sibilla erosila in samo clarit.
Diotes apud medos regnavit qui Egbatanam condidit. Cvij.

De amon rege et fraorte et falari tyranno.

~~Anno manasse xvi. lidorum regnavit gyges de quo et
tullius in libro tercio de officiis quod cum esset regius pastor sua
pluviis ymbrium descendit in quoddam hiatum terre ubi vidit quendam
hominem mortuum in equo eneo sedentem in cuius digito invenit
quendam anulum per quem invisibilis factus stuprum regine intulit
et adiutrice ea regem dominum occidit~~

Amon filius manasse cepit anno etatis sue xxii. Mundi
anno iii. ccc. regnavit secundum lxx. interpretes annis xii. secundum hebreos
ii. Itaque x anni qui super sunt apud lxx. pro x annis absolon
videntur inditis esse quod posuit qui ut supra dixi a lxx. usque
Comestor. Porro amon rex iuda fecit malum coram domino. sed pre
sumptis in iuventute sua fecerunt et tradiderunt ei insidias servi sui et
interfecerunt eum in domo sua. Helinandus. Anno quarto amon
qui tunc fuit olimpiadis xxxi. medorum sextus regnavit fraortes
annis xxiiii. Cuius anno quinto in ponto boristenes congelata est. in quo
boristenes fluvio in cuius fluvio pisces ut ait solinus egregii sa
poris et sine ossibus sunt solas cartilagines tenerrimas habentes.
Orosius libro primo. Fraortes rex medorum cum ingentium partium
assiriorum bellis xxiiii. regni sui annos consumpsit. Item anno eodem
falaris siculus agrigentinos arrepta tyrannide depopulatus
est. Qui crudelis mente cum in illis crudelior omnia nepharie in
innocentes agens inibi aliquem qui iuste puniret invenit.
Nam perillus quidam eris opifex affectans tyranni amiciciam
apud animis virtus crudelitati illius munus thaurum fecit cui
fabrice ianuam colateraliter apposuit que ad mandendos dampna
tos receptui foret ut cum inclusus idem subiectis ignibus tor
reretur sonum hominis confinie capacitate concavi eris angeret pul
sus ferali spectatus ymagini inmanitatem mugitus emitteret. Ne pharioque
spectaculo mugitum pecudis non hominis gemitum videretur. Sed fa
laris ferum amplexus facinus execrans et ultionis materiam
prebuit crudelitati. Nam opus opificem sua in beatione punivit.
Valerius libro nono. Perillus ille eneum thaurum inventor quod in
clusi subditis ignibus longo et abdito cruciatu mugitum reso
nantes spiritum edere cogebantur. Nam eiulatus eorum humano so
no vocis expressi phalaris tyranni misericordiam implorari posset

Ana quia calamitosis de esse noluit ceterum artis sue opus
primus in thesus auro ampsitatis ⁊ Helmandus Regit. de
structa tyrannis huius falaris per zenonem phm. Cui cum
labro torqueretur ut consocios quiratonis ad ipsos cum pdiz ne
amicum nolens increpare cepit ipsum qui glenat adspectantium quae
eius tyrannidem tandem tollerant radis finoribus suis eos adventum
eum mutauit quod eum lapidauerunt De quo tamen zenone sic refert
Valerius lib. 3o. Zenon inquit phus tu aquodam tyranno torqueretur
deius morte tractaret dicens se secreto velle loqui tu eo lapatum cui
leo aurem eius morsu corripuit nec ad dimisit qua ipe vita
ille parte corporis priuaretur. Item hoc tempore .i. olimpiade xxxiii clarint
ligdamius syracusanus de quo solinus sic refert. Nos ullos inquit
nasci atapimus tenaret ossibus. veram alterum suadet inuisitatione suene
visse quia syracusanus fuit. qui iii. et xxx olimpiade primus ex
olimpico certamine pancrati corona reportat. cuiusque ossa deprehen
sa sunt non habere medullam Cum de iosia ⁊ iere ppha ceterisque

Ozias iustus filius amon tu ccc annorum pbm. cepit iusto cupe
bium ano quarte etatis . ccc. xxxi. a mundi uero iii m cc. xix
⁊ regnauit annis xxxi eusebius tu ponit xxxii. Comestor
hic inicio regni sui ano qui erat eius etatis xxii ut dicit
yosephus cupetatem ⁊ iusticia in se mirabilem demonstrabat Nam
populum deuotabat ab ydolatria ⁊ opera prima velud seniorum emenda
bat Porro anno viii regni sui omnem ciuitatem ⁊ prouinciam suam
tu ydolorum purgauit ut nullum vestigium ydolatrie super esset Scru
tabatur etiam domos inquit latenter remanere suspectum ⁊ in una
quaque tamen iusticia voluit tamen aue sue meditiarum misitque
in totam prouinciam ut referret ad reparacionem templi munera pro sua
voluntate conmissisque et sic e reparacio templi fidelit ⁊ in dilate
anno xiii regni iosie corporis ⁊ prophare Jeremias infra beniamin
tis albinte miliario cepphauit usque ad eusionem urbis xl. annis praeter
illud tempus quo in egipto prophauit inchanus. Et cum puer esset tetigit
dominus os eius ⁊ ait Ecce dedi uba mea in ore tuo ex tunc hic esset
adolescens cepit prophare predicare ⁊ mane consurges ⁊ frequenter stans
in porta domus domini et in atrijs templi ⁊ vendit ei duo signa euer
sionis urbem qua predicabat primo signo designauit ei actionem illius
eusionis domini. vidit n. ei q. fuerunt vigilantem tu virga ut deus
visitaret dormientes. Sic n. deus vigilauit ad puniendum populum suum
secundo signo ondit ei quo mundo adhuc uteretur per ollam succensam
a facie aquilonis .i. caldeis qui in eius situm urbem venit ab aq
lone has duas vidit sub visa sericia ubi deluuari putresto cul
ei tantum eusionis or. sunt hec visio ymaginaria. Sed corporalis
et ait ei dominus sicut adheret lumbare ad lumbos viri sic ag
glutinaui in domum iste ⁊ domum iuda Sed quia rauisserunt
diue fermentando per deos alienos sicut putrescunt tamen esse
captiuitati. Eo quoque tempore prophabat olda mulier Judicibus
iosie ascendit pharao rex egipti contra regem assiriorum audierat
enim eius debilitatem quia medi ⁊ babilonij monarchia eius
vastauerant primo dux aggressus erat regem ad veno qui
tunc regnauit in charcamis Descendit ergo iosias in occursum

eius prohibens ne transitum faceret per iudeam et misit pharao ad iosiam
dicens quid michi et tibi rex iuda non adversum te venio iussit enim
deus ut festinarem et non acquievit iosias. Et cum rege aderant oppo
suit acies ut dimicaret adversus pharaonem et forte deus transfixus a carr
bu [illegible] qui sequebatur cum duos regis occisus est a sagitta
riis in campis mageddon et planctus cum inplacabilis adremon
rex cum corpus suum tradit. ante quod [illegible] fontem et azelon occisus
est qui statim [illegible] et planxit eum universus iuda et iherusalem
et maxime ieremias qui super eius exequias scripsit trenos lamen
tabiles quibus utebantur cantores et cantatrices. Ex de arione
Eo tempore arion methimneus claruit qui adelphi methimnes
in [illegible] dicitur transportatus quod quo contigit [illegible] in agellio
notatum [illegible] Boecius in libro de arte musica. Terander
atque arion methimneus lesbios atque iones gravissimis morbis
cantus eripuere presidio. Agellius Arion fidicen lesbius periandri
regis corinthi familiarissimus fuit pecunia copiosus a sicilia
corinthum rediens [illegible] et notores sibi nautas corinthos
elegit hij nauim in alto [illegible] preda pecunie cupidi consilium
aperuit de necando arione. Ille pecunie in [illegible] omnia sua dedit
vitam tamen ut sibi donarent [illegible] illi ut statim in mari se pre
cipitaret [illegible] At ille [illegible] vita [illegible] id unum [illegible]
ut prius quam mortem [illegible] indue permitteret vestimenta sua
et fides [illegible] casus illius [illegible] Quo ergo [illegible] quod [illegible]
dicitur voce sub altissima canet cum fidibus tandem et ornatu suo
iecit se in [illegible] Novum et mirum [illegible] delphinus
[illegible] inter undas adnavit et in dorso super fluctus edi
to in columen illum et ornatu et corpore [illegible] evexit arion co
rinthum [illegible] periandro [illegible] delphinus vectus fuerat [illegible] obtulit
rem sicut acciderat narrat. Rex minime credit. Nautas quem quod
de arione in illis locis ubi venerant audisset dissimulans interrogat.
Illi cum [illegible] pecuniaque fortunatum et florentem vidisset [illegible]
loco [illegible] arion cum fidibus et ornatu suo coram se ostendit.
Eusebius Eodemque tempore claruit thales milesius [illegible]
filius [illegible] phisicus [illegible] ad [illegible] olimpiadem [illegible]
[illegible] apud corinthum periander tyrannus [illegible]
quorum primus in sicilia tyrannidem arripuit falaris [illegible] tyrannis
destructa [illegible] tarquinius priscus romanorum quintus regnavit qui capitolium
construxit et ioui dedicavit. Egiptiorum quoque nechao [illegible] qui
[illegible] regem assiriorum [illegible] iosiam sibi obviantem
interfecit. Ex de iosia et filijs eius usque ad sedechiam
Iosias moriens tres filios reliquit eliachim qui et ieconias
primogenitum et medium ioathan qui et sellum mathaniam vel
[illegible] iunius ioathan in regnum a populo constituitur. Et post
tres menses a rege egipti amovetur. et eliachim pro eo constituit
eidem regi tributarius efficitur mutatoque nomine ioachim vocatur.
ioachim ergo cepit [illegible] etatis. CCCC. [illegible] mundi vero [illegible] CCC
l. et regnavit annis xi. ab hoc urias propheta cum redarguisset
[illegible] et Ieremias quorum destructionem urbis et templi
prophetans [illegible] predicans Anno ioachim

iiij. nabuchodonosor in babilone regnare cepit. Tunc necho rege egipti occu-
ta que eius fuerant a riuo egipti usque ad eufraten tulit. Ipsa
tenuit quorum tiberius omnem syriam usque ad pelusium preter iudeam
cepit. Eo tempore pyrrachus mitileneus qui de vij sapientibus
fuit cum frinone atheniensi olimpio uite congressus eum interfecit.
Saffo quoque et alceus poeta clari habebantur. Deinde nabuchodonosor anno
iiij regni sui qui fuit viij ioachim ascendit in iherusalem captiuumque
ioachim et ligatum trahebat secum et nobiles viros in ba-
bilonem. Inuitus illo imposuit ei tributum et regnum remisit in iudeam.
Sed obsides de semine regis danielem et tres pueros secum
traxit et ioachim tribus annis ei seruiuit. Et postea cum negaret
tributum quod ei imposuerat nabuchodonosor venit iterum et occidit et insepultum
abiecit et ioachim iechoniam filium eius qui et ioachin pro rege
constituit. Et post tres menses timens ne ille quoque in iniuriam pa-
tris cum egyptiis adhereret venit cum quo pugnaturus obsedit.
Iechonias cum matre sua et familia de urbe veniens se tradentem
suscepit et eos in babilonem transtulit et captiuos quorum cum aliis plu-
rimis inter quos erat mardocheus et ezechiel adhuc iuuenis.
Constituit autem regem patruum ioachim mathaniam accepto iu-
ramento quod fidelis ei sub tributo mutatoque nomine uocauit eum
sedechiam. Explicit De regno sedechie et conditione urbis massilie et cronicis

Itaque sedechias cepit anno a condito mundo CCCC
quorum iudei iiij CCC lxx et regnauit annis xi. Sub hoc quoque
prophetauit Jeremias et baruch. Helinandus. Anno primo sedechie mas-
salia vel massilia condita est. De qua iustinus in libro xliij tempori-
bus tarquinii ex asia focensium iuuentus hostiis tyberis inuecta amici-
tiam cum romanis iniit. Inde in ultimos gallie sinus nauibus
profecta massiliam inter ligures et feras gentes gallorum condidit.
Tunc focenses exiguitate et macie terre coacti studiosius mare
quam terras exercuerunt piscando mercando plurimumque et latrocinando quod
illis temporibus glorie habebatur. Condita est ergo massilia prope hostia rodani
amnis in remoto sinu veluti in angulo maris. Ab hiis galli
usum uite cultioris et agrorum cultus et urbes menibus cingere didicerunt
mansuefacta barbarie legibus non armis viuere et uitem ponere
et oliuam serere. Accepto autem loco condende urbis a nanno rege sego-
brigiorum qui ad filie sue nuptias omnes in vitat. Quem more
gentis electo inter epulas genero nuptum tradere parabat. Tunc grata
ad grecos aquam porrigit qui mox factus ex hospite gener
locum condende urbis accepit. Nanno autem comanus filius suc-
cessit cui quidam regulus de massiliensibus hanc fabulam pro-
posuit. Canis aliquando partu grauida locum a pastore precario petiit
in quo pareret. Quo obtento iterato petiit ut sibi in eodem loco edu-
care catulos liceret. Ad postremum adultis catulis fulta [illegible] do-
mestico presidio locum sibi vendicauit. Sic ergo comanus [illegible] pa-
ret insidias proditus est per quandam mulierem cognatam suam que
cum greco adolescente adulterabat. Eo occiditur cum
ipso rege in insidiis. Et inde massilienses festis diebus conseruant
portas claudunt uigilias agere stationes in muris obseruant

peregrinos religiose. Iustinus. Cum multo post duce catumando ad dele-
dam massiliam omnes finitimi galli coiuissent qui cum urbem
obsideret catumandus est per sompnium conspexit mulierem que se deam di-
cebat vultu pacem fecit petiuitque ut ei urbem intrare deos
eorum adorare liceret. Conspecto igitur simulacro dee quam in arce
2 viderat continuo clamat illam esse quam in sompnis viderat cui tor-
2 quem aureum obtulit. Varro massilienses trilingues esse
dicit quia et grece loquuntur et latine et gallice. Valerius libro iiio. Valerius libro iiio
Custodita massilia gladius ibi est quo noxii iugulantur rubigi-
ne quidem exesus. Sed administratio vetustatis in usu seruatur.
Venenum cicuta temperatum quod datur ei qui consilia senatus pu-
blicauerit eorum urbem nec ad celo ingreditur. Massiliensium
ciuitas seueritatis custos acerrima nullum aditum mimis dat
in scenam quorum argumenta maiorem stuprorum continent
actus. Ne talia spectandi et audiendi consuetudo etiam imitandi
licentiam sumat. | Cxvj. De milone crotoniensi. Helinandus.

Solinus dicit milonem crotoniensem tarquinii prisci fuisse
temporibus de quo ipse refert quod bouem manu in olimpico
certamine per stadium portauit in humeris et eundem ictu manus
sua victimam fecit eadem die solus totum consumpsit nec fuit
2 tus et quod victor omnium certaminum obiit. Marcus autem dicit quod semper
certaminibus portare solitus sit alectorium lapidem qui in
ventriculo galli reperitur in magnitudine fabe. Denique refert Tullius
in libro de senectute ex persona catonis quod vox nulla potest esse
contemptior quam milonis crotoniensis qui cum iam senex esset
athletasque se exercentes in curriculo uideret aspexisse lacertos
suos dicitur lacrimansque dixisse at hi quidem mortui iam sunt. Ve-
rum tu ipsi quam tu ipse nugator neque enim ex te magna es
nobilitatus. Sed polatius tuis. Hic ut ait Valerius cum iter faciens
magno ~~cuneis~~ quercum cuneis adactis fissam uidisset fretus
viribus accessit ad eam insertisque manibus diuellere conatus est
quas arbor excussis cuneis in se naturam reuocata compressit
eumque cum tot gymnicis palmis spectandum laniandum prebuit. | Cxvij
De ezechiele propheta. Comestor. Cepit prophetare in babilone

Anno quinto sedechie exorsus est ezechiel ad captiuos postquam
acceperant epistolam ieremie qui in babilone ducti sunt cum ieconia
et inter eos cum daniele et tribus pueris et habitabat iuxta flumen
chobar. Exorsus est autem prophetare ad captiuos quia cum hi quibus loquebatur
in epistola ieremie per lxx annos duraturam captiuitatem resistebat per
colligi prolongatione contra murmurabat adiciens dicens quod frangere-
bant eos oculis deprecat cum eos ieremie remanentes in iherusalem
potiores esse eis qui se tradiderunt sponte sua nabuchodonosor bono pollice-
batur. Nunc in ... res relapsa erat florebant ii qui remanse-
rant cupiditate ingo seruitutis premebantur. Erant quoque inter eos
hii dicebant quia deus suscitarat militie alicuius omnibus commi-
dabant eo quod non cessabant periturum gladio et fame et peste
adhuc prophetauit ezechiel euersionem urbis et templi incendium im-
minere et eos qui remanserant in urbe fame perituros et ex-
urbem gladio eos autem qui uiui trahentur ... passuros

seruitutem ipsos aut imperare regi babilonis seruitute macerauit ut aut
auctoritate prophete ei dominus ostendit in quasdam visiones similitudinem
s. hominis leonis vituli et aquile non solum ad prefigurandum euan
gelistas. Sed ut ostenderet deum israel dominum esse totius creature propheta digni
ora omnium intelligens creaturam homo preest inter volantibus aquila
rex omnium leo ferarum bos iumentorum sub quibus rotis vidit rotam
in medio rote ut ostenderet reuolutionem omnium elementorum mundum esse
creature et super quod videtur firmamentum erat similitudo throni et super thronum
quasi aspectus hominis ut ait dominus ad eum fili hominis mitto te ad
filios israel etc. ¶ Cxxiiij. De destructione urbis et regni iuda atque

In principio noni anni sedechie nabuchodonosor urbem obsedit quia supplicus
et infidus tributum ei negauit. ¶ Cum rex egypti eo ad auxilium quasi
solutum obsidione venit et nabuchodonosor auxilium in occursum eis
veniens eum fugauit ac de syria exire compulit. ¶ Tunc filii prophete
incitabat sedechiam propheta. Et facta Ieremias ait gloria huius et vera
Et cum egrederetur ad vicum suum anathoth tamquam fugeret ad hostes cap
tus est in carcerem etc. Anno ix. sedechie mense x. rediit nabuchodonosor
et nabuzardan cum exercitu et obsiderunt urbem et clausa est xviij. men
sibus. Ceterum itaque sedechias ieremiam de carcere tulit et prophetie ubique
secreto in quibus audiuit ei victualia ministrari cottidie iussit.
Sed postea cum eum publice predicantem principibus ac senioribus eum ad mor
tem petentibus exposuit qui eum in lacum custodie deposuerunt et erat
in luto usque ad guttur quod ei erat sine morte amarius. Sed
extraxit eum abdemelech ethiops vir eunuchus. Tandem
deficientibus in urbe victualibus adeo ut mulieres paruulos suos co
mederent in mense quarto palme capta est ciuitas xi. anno sedechie
fugiens cum compluribus est in campestribus nabuchodonosor in reblata iudicatus
dicitur eum impium absque precepti in eum extitisse regi munifi
cum hostiliter agendo et iuditium declinasse reddidit magnus deus
huius odio tuam nequitiam tibi tradidit. Itaque filios eius coram
eo occidit oculos ipsius effodit vinctumque cathenis in babilonem
adduxit. Et Iosedech cum eo summo pontifice prior illius occiso
Nabuzardan vero princeps templum et domos regis incendit ac muros
totum in circuitu destruxit captiuos et vasa domini transtulit godoliam
pauperibus et agricolis intra vineas prefecit. Ieremie vero libertatem
et manendi perhibuit cohabitatis quorum abire quolibet iussit hic finit
ciuitas regni hebreorum. In quo regnatum est annis d. xxiiij. et
mensibus v. secundum iosephum. Temporibus sedechie tarquinius priscus tamen
rome edificauit omnium senatorum auxit romanos ludos in
stituit. Muros et cloacas construxit. et tandem ab anci marci filiis
cui opus in regno successerat occisus interiit prolongenti tunc preerat
nonam imam instituit epymenides atheniensis sublucit. Eo tempore
certantibus magorum dabatur tragos i. hircos. Vnde tragedos anue
nuncupatos. ¶ Cxv. De fine quarte etatis et prophetia ezechielis.

Hec ultra captiuitatem iudeorum etas secula quarta finiatur. hec annos
ccc. lxxxvi. Sunt autem ab anno initio salomonis in quo fundatum
est templum usque ad eius incendium anni ccccxli. ab in
gressu terre promissionis dccc. lxxxxiij. ad diluuio legis dccc.
xxxij. a natiuitate abrahe m. ccc. xxxvij. ab initio vero seculi m.

Comestor Venit autem ad ezechielem quidam qui fugerat de urbe
dicens. Vastata est civitas. impedienti eo neque ezechiel predixerat
de nuncio venturo et audiens omnis transmigratio excidium urbis cum
excidio templi levavit vocem suam et dixerunt periit spes nostra
abscisi sumus et nos surgemus et clamavit ezechiel. Hec dicit dominus
Cum sepulcris suis in nobis tollam vos de gentibus et adducam in
terram vestram et effundam super vos aquam mundam et statim de scrip-
prophetam manus domini eduxit eum in spiritu in campum qui plenus
erat ossibus siccis vehementer et dixit ossa arida hec dicit dominus ecce
dabo super vos nervos et succrescere faciam carnes et superextendam
cutem dabo que vobis spiritum et vivetis ossa hec universa domus israel
et contra ierosolimam gentis sue predixit propheta calamitates cunctarum
nationum que irriserant hostes contra urbem eius vel insultaverant cap-
tivis filiorum ammon et moab et edom philistiim et tyri et sydonis et con-
tra ethiopie. // Cap. De dispersione reliquiarum in egipto et morte ieremie

Porro contra consilium ieremie descenderunt reliquie iuda ducentes
secum ipsum ieremiam et baruch in egiptum et habitaverunt ibi et dixit
dominus ad ieremiam in thaphnis. Sume lapides grandes et
absconde eos in cripta que est sub muro latericio in porta domus
pharaonis et dices ad iudeos hec dicit dominus. Ecce assumam servum meum na-
buchodonosor et ponam tronum eius super lapides istos et percutiet terram egipti
et perdet vos cum egiptijs. Et insurrexit populus ~~aut~~ contra ieremiam
et lapidaverunt eum in lapidibus quos absconderat sub muro lateri-
cio. Egiptij vero honoraverunt prophetam sepelientes eum iuxta tumulos
regum memores beneficiorum que prestiterat egiptijs cum oratione sua fu-
gaverat aspides et bestias quas greci crocodillos vocant quibus plus
egiptus infestabatur. Traditur etiam quod adhuc de pulvere eiusdem
loci aspidum morsus sanatur et fugantur crocodilli. Refert autem
epyphanius audivisse senioribus quod alexander macedo
veniens ad sepulcrum prophete et cognoscens loci misterium transtulit
eum in alexandriam et sepelivit gloriose et ex tunc ab illa provincia fu-
gerunt crocodilli et aspides penitus. Nam et idem alexander
induxerat illuc serpentes quosdam qui [illegible]
aspides fugabant. Sed non poterant per eas penitus exstirpare.
Hic est ieremias qui regibus egipti signum dedit quod eorum ydola corrui-
se oporteret cum virgo pareret. Unde sacerdotes eorum in secreto loco templi
ymaginem virginis et pueri statuentes adorabant. Unde ptholo-
meus rex interrogans eos cur hoc agerent dixerunt paterne tra-
dicionis esse misterium quod a sancto propheta acceperant maiores et crede-
bant in rebus ita fore eventurum. Hic est ieremias qui templi everso
propitiatorium archam testamenti cum hijs que intra erant tulit et ru-
pibus suis absorberi fecit et petra petram cum digito designans
dei nomine impressit quod nubis operimento ita celatur ut nullus hodie
intelligat quis recognoscere queat usque nunc nomen legere tempore
signum [illegible] illic sepe nubes fit signum nocturno tempore eo quod dei
gloria a lege non desinat. Est autem petra illa in deserto loco
inter duos montes in quibus iacent moyses et aaron. Dixit etiam ieremi-
as [illegible] dominus [illegible] venire rursus in virtute
veniturum et erit signum presentie eius quod universe gentes adorabunt

ligni deauratam quod hanc archam nemo nisi aaron potest producere
et tabulas que in ea sunt nullus aperiet sacerdotum nullus prophetarum nisi e-
lectus dei moyses et in prima resurrectione resurget et archa et exibit
de petra et ponetur in monte syon et omnes congregabuntur ad eam expectantes
filii dei resurrectionis. Cap. xxxiii. De ordine quem tenuit et regibus babilonis

Ab initio captivitatis etas quinta exordium habuit et cronicis
que sub captivitate iudeorum ... iochiam incipit computavit lxx annis usque ad
annum secundum darii filii ytaspis horum xxx primi computantur in ... 
binum usque ad regnum cyri. Comestor. Anno v eversionis iherusalem
comestor
descendit nabuchodonosor in syriam inferiorem et obtinuit eam moabitas
quoque et amonitas subiugavit sibi et tandem intravit in egyptum eam
que subvertit et regem qui tunc erat occidit aliumque ibi constituens
iudeos inde captivos duxit. Eusebius in cronicis Anno captivitatis
eusebius de cronicis
xx.o mortuo nabuchodonosor rege babilonis suscepit imperium evilmo-
comestor
radach cui successit frater eius baltasar Comestor. Mortuo magno
nabuchodonosor regnavit pro filius eius nabuch. qui hostium de manubiis
templum belis magnifice decoravit civitatem reparans ita ut ne-
quaquam obsidentibus valeant flumina ... huius meminit maccestenes
in libro indicorum et asserit eum fortitudine et actuum magnitudine her-
culem transcendisse. Sed diocles dicit quod iste nabuch. obsedit tyrum
tribus annis et x mensibus. Eo mortuo regnavit pro eo evilmora-
dach qui xxxvii anno transmigrationis sublevavit caput ioachim
regis iuda de carcere quia pater eius non fuerat ad eum fidus. Tradunt
quidam quod evilmoradach [illegible] mortem nabuch. in ducibus victoriis
prius multa gessit impie intra tempus restitutus ... apud eum
inissus in carcerem ubi erat ioachim usque ad mortem patris sui. Cum-
que regnare cepisset elevavit ioachim quem secum habebat in carcere
timensque ne resurgeret pater eius sicut qui de bestia redierat in homi-
nem consuluit ioachim ad cuius consilium cadaver patris effossum divi-
sit in ccc partes et dedit eas ccc vulturibus. Ait ad eum ioachim
Non resurget pater tuus nisi redeant vultures in unum. Hic habuit
tres filios egessarum qui et regnavit ... et labosardachum et nabar
qui balthasar cognominatus est ... post regnum suum regnum devolu-
tum est. Jero super danielem. Sciendum est itaque balthasar non esse
Jero super danielem
filium nabuch. ut vulgo legentes arbitrantur. Sed iuxta berosum qui
caldeam scripsit historiam et iosephum qui berosum sequitur post nabu-
chodonosor qui regnavit annis xliii quinque dicitur successisse filium in regnum eius
qui vocabatur evilmoradach refert et iosephus quod post mortem
evilmoradach in regnum patris successit filius eius neglisar post quem
filius eius laborsardach. Quo mortuo balthasar filius eius
regnum tenuit. Quo interfecto a dario rege medorum qui cyri regis
persarum avunculus fuit et cyro persa quem propheta duo regna ysayas
... biga cameli et asini vocat destructum est imperium cal-
deorum. Quod quidem xenofon in cyri maioris scribit infantia et
pompeius trogus et multi alii qui barbaras scripsere historias. Actor
actor
Non legitur autem quando unusquisque istorum iiii successorum nabuchodonosor re-
gnaverit. Sed nec regnavit apud eum ut videtur nisi tantum
annis xxi tamen in tempore ... annos captivitatis iudaice iuxta
eusebius ponit mortem nabuch. usque ad primum annum cyri ... balth.

crassus est. CXVIII De tullio servilio et morte ezechielis et super-
bus incidentiis. Completo xx annorum an. tullius servilius regnat
Anno captivitatis xxxiii. Sed nobilis captive filius sic
tres montes urbi addidit quirinalem viminalem esqui-
linum fossas et muros duxit censum romanorum primus insti-
tuit et adoptivum tarquinii superbi generis sui superiores regis filii
ficere occisus est. Helinandus. Fuit servilius cognominatus eo quia de
ancilla natus de qua nascitur sic ait. Tullii servilii adolescentuli
caput tempore pausando fuit occupata validior etas romanum imperium
rexit. Servilius tullius puer dormienti flamma circa caput emicavit
Quod tarquinii regis uxor tanaquil admirata conservatum
in modum filii educavit et ad regni fastigium evexit. Comestor
Anno xxiiii post quam percussa est civitas fuit et manus domini super
ezechielem. et adduxit eum in visione in montem excelsum in terra
israel et ostendit ei descriptionem civitatis et templi super quam ablitam
in placuerit actores pono ezechiel. In talibus autem et captivos
indicavit transgressores legis et precipue quosdam de tribu dan et
gad qui in deum committebant impia legis preceptorum custodes esse fecit
ut dicit epyfanius. Quod et prodigium magnum quia filii eorum
et omnia pecora a serpentibus perierunt et petivit quod tribus ille
eos venirent. ad ista. Sed in medio agrorum occiderunt Ho-
stes occiderunt eum distraxerunt eum equis per turmas fra-
trum et sepelierunt eum et sepulchrum eius sepulchrum sem et arpha-
xat in spelunca dupplici. Iste propheta signum dedit populo in flumine
tobar ubi qui deficeret fervorem desolationem here sue. Tunc autem
apparuit regressus ad eum qui miraret ad eum quia quereret
plurima multitudo captivorum ad flumen tobar et caldei rebellione
dixi irruerent super eos. Ipse vero pedibus suis sistere aquas flu-
minis super aquas ambulans cum omni multitudine ad alteram ripa
se recepit et quotquot hostium persequerent eos sequi submersi sunt
Idem per eorum subito largam piscium copiam populo prestitit ad re-
fectionem. Sepe quoque multis deficientibus vitam restituit. CXIX.
Helinandus de vii sapientibus grecie et primo de talete milesio. E
O tempore vii sapientes sunt appellati s. tales milesius solon
atteniensis pittacus mitilenus chilon lacedemonius. thobo-
lus lydius. pyandros. corinthius. biasprenensis. Augustinus de ci-
vitate dei libro viii. Duo philosophorum genera traduntur. unum ytalicum
ex parte ytalie que quondam magna grecia nuncupata est. alterum
ionicum in hiis terris ubi nunc grecia nominatur. ytalicum genus auctorem
habuit pittagoram samium. Ionici generis princeps fuit tales milesius
unus illorum vii qui sunt appellati sapientes. Sed illi sex vi-
te genere distinguebantur et quibusdam preceptis ad bene vivendum ac-
comodatis. Iste autem talis ut successores propagaret et rerum naturam
perscrutatus suasque disputationes litteris mandatas eminuit maxi-
me admirabilis extitit quod astrologie numeris comprehensis defectus
solis et lune et predicere potuit aquam eciam putavit esse rerum
principium et hinc omnia elementa mundi ipsumque mundum et que
in eo gignuntur existere nichil autem huic operi quod mundo consideratio
tam admirabile aspicimus ex divina preposuit taleti nos sunt assit

anaximander cuius auditor mutauitque de rerum natura opinionem
Non enim ex vna re sicut thales ex humore sed ex suis propriis principiis
quasque res nasci putauit. Que rerum principia singularum rerum credidit
esse infinita et innumerabiles mundos gignere et quecumque in eis ori
untur. eosque mundos modo dissolui modo iterum gigni existimauit quan
ta quisque etate sua manere potuerit. Nec ipse sicut thales aliquid
diuine menti in hiis operibus tribuens. Ex[empla] de solone et pittaco
et cleobolo et bia prieneo. valerius libro quarto.

A piscatoribus in milesia regione euerriculum trahentibus
quidam iactum emerat extracta deinde magni ponderis
aurea delphica mensa orta controuersia est illis piscium se captu
ram vendidisse affirmantibus isto vero dicente se emisse fortune
iactum. Qua contradicione propter rei nouitatem et pecunie magnitudinem
ad vniuersum illius ciuitatis populum delata placuit appollinem delphicum
consului cui nam mensa deberet adiudicari qui respondit eam illi esse
dandam qui sapientia ceteros preiret. Tunc milesii consensu thaleti mensam de
derunt eam et ille cessit byanti et bias pittaco et is protinus alii
deincepsque per omnium septem sapientium orbem ad ultimum ad solonem peruenit qui
et titulum amplissime prudencie et premium ad ipsum appollinem transtu
lit. Solon aiebat si in vnum locum mala sua cuncti contulissent
futurum ut propria deportata domum quam ex communi miseriarum aceruo
porcionem suam ferre mallent. Quo colligebat non oportere nos
que fortuito patimur pro precipue intollerabilis amaritudinis iudica
re. Idem solon se dicebat aliquid cottidie addiscentem senescere
qui moriens assidentibus amicis et sermone quodam ac inuicem
conferentibus caput erexit. Interrogatus quare hoc fecisset respondit ut cum
id quicquid est de quo disputatis percepero moriar. Huius quoque solonis
loquitur. rex regnans illa sua felicitate multo diutius ultimum etatis
prolatis honoris capiti conflat rogus. Siquidem veri iudicia
dubie fortune priorem soluit exitus finis. Tullius in libro de
senectute. Pisistrato tyranno a solone responsum est querenti qua tandem
re fretus sibi tam audaciter resisteret senectute. Valerius libro iiii.
Pittacus moderatione pectus instruxit. Hunc qui alceum poetam
et amaritudine odii et viribus ingenii contra se pertinacissime usum
tyrannidem ciuibus delatam adeptus tantummodo quid opprimen
do posset admonuit. Cleobolus lindius magis amicorum in
uidiam quam inimicorum insidias debere cauere. Illud enim apertum
hoc celatum esse malum nocendique fraus quo non spatium po
tentior. Byas prieneus. Molestius est inter duos amicos quam inter
duos inimicos iudicare. Valerius. Byas prieneus cum patriam
eius prienem hostes inuasissent omnibus preciosarum rerum ponde
re onustis fugientibus interrogatus quid ita nichil ex bonis suis secum
ferret ego vero inquit bona omnia mea mecum porto. pectore
enim illa gestabat non humeris nec oculis visenda sed animo estima
da que domicilio mentis inclusa nec mortalium manibus la
befactari nequeunt et ut manentibus presto sunt ita fugientes non
deserunt. Idem byas prieneus ita dicebat oportere hominibus

in visum amicitie usui ut me iussent cum ad gravem iudici
ad posse conduc. C xxi De daniele p[ro]ph[et]a ex hystoria scola[sti]ca
Temporibus hys p[ro]phetavit daniel in caldea qui s[ecundu]m Josephum
et epyfanium fuit de semine regio inde s[ecundu]m Jeron[imum] vero sacerdos
de tribu levi fuit adeo captus ut a tribulibus suis spado pu-
taret. Q[uod] apud nabuch[odonosor] honoratus sup[er] omnes p[ro]vincias babilo-
nis et sup[er] omnes sapientes p[ri]ncipatum iniunxit tribus quoque sociis
suis sup[er] p[ro]vincias p[re]lacio obtinuit quibus ... et quibus de domino
divinitus ... rex dei potentiam predicavit et ne aquoque blasphe-
maret. Demum ... quoque ... in ... regno suo ...
de bestia in homine et in regnum e[st] restitutus in qua predicavit mi-
rabilia que fecerat apud illum deus excelsus. Cuius ep[isto]le so[lu]m
daniel ... suo inseruit ubi dicit Ego nabuch[odonosor] florens &c.
Testa[tur] epyfanius q[uod] no[n] sit passus corp[or]is mutatione s[ed] mentis
alienatione ... oblatus ei usus lingue ad loquendum data ...
herba natura tibi ... et q[uod] bos erat in anterioribus
et leo in posterioribus ... tyrannorum qui a ... bo-
luptatibus dediti ac ... iugo belial se ...
sicut ... regulant ... et videbat eu[m]
solus daniel non ... quia toto tempore alienacionis eius
... pro ... rad ... eius ... vii. quos totidem ...
... in vii. menses ... in quibus xl. diebus ...
... et p[er] alios xl. ... ad ... flebat deo ...
... ut ... et p[er] alios xl. dies ...
... vii. menses ... quos ...
statim regnavit. Sed statim sunt ... vii. indices ...
ad fine[m] vii. annorum ... egit ... et ... 
... legumibus ... et herbis ... daniel ...
regnasset danielem filiorum suorum ... voluit. Et ...
... ut hereditatem ... et ...
... Q[uod] d[icit] Josephus q[uod] ... libros hebraycos in latinum transtu-
lit eloquium / hystoriam susanne ... adhuc ...
te captivitate ... daniel ... qui ...
usque ad annum ... cyri regis. xxiiii Continentia q[ui]nti lib[ri].
Quartus lib[er] continet hystoriam ... annorum s[cilicet] ab inicio
regni cyri regis persarum ... qui sublatis duobus regibus
assi[rie] s[cilicet] astiage medorum et baltasar caldeorum monarchiam te-
nuit p[er] successiones regum persarum xii. usque ad x. annum ...
ortum alexandri magni qui tempore dario filio arsami ...
... persarum sublato monarchiam orientis obtinuit ... inseruit
gesta et dicta ... pictagoras socrates diogenis ...
... platonis aristoteles ... et aliorum ... capitula. xxi s[unt]
i. De inicio regni cyri apud persas. ii. De esopo et fabulis eius
moralit[er] ... calumpniosos invidiosos cupidos ...
iii. De eisdem cont[ra] ... superbos ... iiii.
Item eadem cont[ra] gulosos timidos pusillanimes arrogantes v. De
eadem ... superbos pauperes ... in ... et in ...

vi. Item contra insidiosos et impudentes et libertatis precibus deditos. vii.
Item contra pigros invidos et avaros et ignavos et iactantes et adula-
torum fautores. viii. Item contra arrogantes et pigros et qualiter
hominum fabulis utendum sit. ix. De corona regni persarum. x. Qualiter
cyrus et darius obsederunt babiloniam. xi. Qualiter capta est babilon.
xii. De nobilitate eiusdem urbis et eius subversione et de regno darii. xiii.
Qualiter per cyrum relaxata est captivitas iudeorum. xiiii. Quod angeli
provinciales persarum et grecorum impediebant reditum captivorum. xv. De
primo reditu sub zorobabel duce. xvi. De fundatione altaris et templi
et intermissione operis. xvii. De creso rege lidorum et eius regno per
cyrum destructo. xviii. De tarquinio superbo et pisistrato tyranno. xix.
De nece cyri et successione cambisis qui et nabuchodonosor. xx. De hystoria
iudith. xxi. Qualiter [illegible] [illegible] a culpa cum darii [illegible] scandali. xxii.
De hippia et policrate tyrannis et de cambise qui obtinuit egyptum
xxiii. De pittagora philosopho et crotoniensium prelio. xxiiii. De gestis pitta-
gore et eius studiis ac doctrina. xxv. De preceptis et enigmatibus eiusdem
xxvi. De discipulis eiusdem. xxvii. De regno duorum magorum in
persida. xxviii. De regno darii filii ystaspis. xxix. De familiaritate
zorobabel cum dario et solutione questionis. xxx. De consummatione
templi ex precepto darii. xxxi. De nece hypparci et hippie et expulsione
tarquinii et regno primo consule bruto. xxxii. De motivo et hera-
clito philosophis. xxxiii. De anaxagora philosopho et eschilo poeta. xxxiiii. De
strage persarum in bello marathonio. xxxv. De morte valerii publicole
et de gelone syracusano et aristide iusto. xxxvi. De regno xersis filii
darii et bello contra grecos et victoria spartiatorum. xxxvii. De
navali prelio contra grecos et fuga persarum. xxxviii. De principatu temis-
toclis in grecia. xxxix. De pindaro et sophocle et euripide poetis. xl.
De nece xersis et regno artabani et artaxersis. xli. De pericle et
sophocle ducibus atheniensibus. xlii. De esdra propheta et gestis eius. xliii.
De empedocle et permenide philosophis. xliiii. De x viris rome scri-
bendis legibus deputatis et appio claudio. xlv. De neemia et ree-
dificatione murorum ierusalem. xlvi. De lectione legis in festo scenophegie.
xlvii. De muri dedicatione. xlviii. De spe [illegible] ecclesie celestis que
revelata est esdre. xlix. Querela esdre de afflictione bonorum et de mul-
titudine reproborum. l. Quod in ipso mulieris ostensa est ei desolacio et reedi-
ficatio urbis. li. Revelatio eiusdem de adventu iudicis et de x tribubus.
lii. De libris que scripsit ex precepto domini. liii. De ypocrate medico et
gorgia rethore. liiii. De prothagora sophista. lv. De socrate philosopho
et eius studiis ac libris. lvi. De moribus eiusdem. lvii. De dictis
eius moralibus. lviii. De regno alterius xersis et [struck] sogdiani et
darii nothi. lviiii. De ortu pharaonis[?]. lix. De alcibiade socratico. lx.
De eudoxo astrologo et theatra heraclie et archelao macedone et eu-
ripide. lxi. De horeste macedone et xxx tyrannis atheniensibus. lxii.
De regno artaxersis qui et assuerus et de assensu[?] tyri. lxiii. De electione
grecorum liberorum. lxiiii. De morte socratis. lxv. De xenofonte socratico
lxvi. De diogene et secta cynicorum. lxvii. De eodem et morte eius. lxviii.
De speusippo platonico et primo bello carthaginensi. lxix. De gestis et
hasdrubalis et amilcaris. lxx. De dionisio sicilie tyranno. lxxi.
Item de eodem. lxxii. De platone ac moribus et studiis illius.
lxxiii. Opiniones eius de deo. lxxiiii. Item de eodem. lxxv. De libris

platonis et sua de inmortalitate anime. lxxvi De appetitu mortis
ob desiderium inmortalitatis lxxvii De quibusdam dictis platonis.
lxxviii De archita tarentino et dictis eius. lxxix De obsidione
romani capitolii per gallos. lxxx De aristotile et dictis eius
lxxxi De secta peripateticorum cuius auctor ipse fuit. lxxxii De li
bris aristotilis lxxxiii Flores excerpti morales ex ethicis lxxxiiii
De eodem. lxxxv Adhuc de eadem. lxxxvi Item de eodem Flo
res excerpti de eligendis lxxxvii De pestilencia romana et de morte ar
taxersis lxxxviii De regimine ochi et demostene oratore lxxxix De eschi
ne oratore. xc De amone cartaginensi xci. Deinitio regni
cyri apud persas Eusebius in cronicis.

Anno captivitatis xxx° cyrus medorum imperium
destruxit babilonemque rege eorum astiage regnum
ad persas transtulit. Cepit autem anno etatis sue xxxi.
mundi uero iiii. cccc. iiii. et regnavit annis xxx. Comestor
Iste fuit nepos darii ex sorore. Nepos autem astiagis ex filia. Nam
astiagis unicam habuit filiam et uidit sompnium quod de genitalibus
filie oriebatur vitis que totam occupabat asiam et accepit a coniec
toribus se habiturum nepotem ex filia qui dux esset asie et ipsum deiceret
de regno. Sed timens dedit filiam suam uxorem cuidam plebeio
ne filius ex ea nasceretur nobilis et potens. Post hec filiam pregnan
tem assumsit et natum ex ea filium cuidam principi arpago tradidit
occidendum. Qui uerens regem inclinatum ad filiam et filium ipsius
uitans occidere tradidit cuidam de pastoribus regis puerulum expone
dum in nemore. Qui exposuit eum et cum indicasset uxori que in
diebus illis pepererat supplicauit ei mulier ut ei puerulum deferret
alendum et ipsum suum exponeret. Cumque pastor rediisset ad puerum
inuenit tamen plurimum ei ubera et a feris et auibus eum defendentem
Cumque tulisset eum ad uxorem aluit eum tamquam suum nomen uoca
uitque puerum spartacum id est catulum quia persice tamen sonat
Qui cum esset grandiusculus apud coeuos ludentibus fuit rex eorum
et legitimos et inobedientes sibi grauiter affligebat. Quod genito
res eorum libum detulerunt ad regem de filio pastoris. Quem cum
adductus esset rex et argueret eum quod pueros plagasset. Ille intre
pidus se ut regem fecisse respondit. Et admiratus rex cognitis signa
culis sibi in eo deprehendens accito pastore seruacionis ueritatem ag
nouit. Verumtamen timor eius de nepote mitigatus est estimans quod
ludo concertacio de regno impleta esset in regno puerili. Tradidit tamen
prius commiserat occidendum commisit alendum nec est dicebat tamen eum
pastoris filium. Filium quidem illius secretarii sui clanculo dedit pri
ad comedendum quia non obediuat ei eius et post ipsum indicauit
ei. Cyrus autem ut astiages tradidit exercitum illi secretario ad hostes
expugnandos. ipse non residebat in prouincia media porro ille
non immemor maleficii regis persuasit exercitui ut sponte regem per
sidis eligerent et coniunxerunt cum cyro. quod improuisa heres
hic rex uincitur astiages quod est heres. Cyrus sed timens astiages
darium consobrinum adoptauit sibi in filium et collecto exercitu congressus est

et adversus tyrannum confugiunt ipse. Uxores autem corporibus nudatis egresse sunt
ad eos et detectis suis posterioribus aiebant vultis ne maiore in uteros
matrum et renasci. Hoc pudore concitati ipse acriter redierunt in hostes
et victus est Astyages. Cyrus autem nichil plus exhibuit illi nepotem
quam victorem. Nam regnum hircanorum concessit ei. Dario vero Astyages
fratri Amitis sue tradidit regnum medorum tamen subiecta ipse virtute
dei adiuvit. In De Hesopo et fabulis eius moraliter fictis contra
calumpniosos et infidiosos cupidos et incautos. Eusebius.

Anno regni Tyri primo Hesopus Adelphis inclaruit. Auctor
notant Hesopi fabule elegantes et famose quas Romulus
quidam de greco in latinum transtulit et ad filium suum Tyberium direxit ita
scribens. De civitate attica Hesopus quidam homo grecus ingenio
suos famulos suos docet quid observare debeant homines aut vitam
hominum ordinat et mores inducit aves et bestias et arbores loquentes
probanda cuiuslibet fabula. Id ego Romulus transtuli de greco sermone in
latinum. Si autem legas tibi tunc fili replens dico adiuntas in breves
apposita ista que tibi innuerant risum et acuant satis ingenium
tibi gratum. Contra calumpniosos fingit quod agnus et lupus sicientes
ad rivulum e diverso veniunt sursum bibebat lupus longeque infra
erat agnus. Lupus ut agnum videt sic ait: turbasti michi aquam bibenti.
agnus patiens dixit. Et quomodo aqua veniens tibi a te ad me decurrit.
Cui lupus et maledicis michi insuper. At ille. Non maledixi. Lupus
inquit. Pater inquit tuus multa mala michi dedit. Insuper at alter-
cacionis lupus improba voce dixit. Et adhuc michi loqueris latro
statimque se in eum direxit et innocenti vitam eripuit. Contra
illos quorum qui aliene saluti insidias parant fingit quomodo mus
ut flumen transiret auxilium a rana petiit. Illa grossissimum filum
petens murem ad pedem sibi ligavit et natare cepit. In me-
dio flumine rana se immersit. At ille validius dum tenet vires
miluus veniens contra volans murem cum unguibus rapuit simul et ra-
nam pendentem sustulit. Pro vita contra cupidos fingit quod canis
flumen transiens partem carnis ore tenebat. Cuius umbram cum vidisset
in aqua patefecit os suum ut illam caperet statim aqua quam ore te-
nebat flumen tulit et illam quam esse sub aqua putabat obtinere
non potuit sic quisque alienum querit dum plus vult suum perdit
Item contra illos qui incaute se sociant potentibus fingit quod
vacca et capella et ovis simul sunt socie cum leone. Cum vero in
saltibus venarent cervum capiunt factis partibus leo sic ait. Ego primam
tollam quia leo secundam quia socius et tertiam quod fortior vobis sum. Quartam
vero defendo quia plus vobis curavi et quartam autem qui tetigerit
inimicum me habebit sicque totam predam illam sola superbitas ab-
stulit. Item contra illos qui malos incaute iuvant fabulam proponit
dicens. Ossa dum lupus devoraret unum ex illis transversum hesit
in faucibus. Hesit lupus magno precio qui hoc malum extraheret
invitavit et rogabat. Grus longo collo ut medicinam prestaret
lupo id egit ut caput mitteret et malum de faucibus extraheret
Sanato lupo grus sibi reddi promissa premia petiit et lupus ait

Dum in iniria meis virtutibus ingrata e illa gruis que caput de collum lupi
extulit non ex patium dente meo z mercedem sibi postulat. m. De viciis
contra vaniglorios superbos presumptuosos contemptores.

Item contra illos qui laudanti verbis subdolis gaudet et postea capenitent
hanc fabulam fingit. Cum de fenestra corvus cum caseo rapere
altam arborem superedit vulpes ut hunc vidit de corvo sic ait O cor
ue quis similis tibi tu penarum tuarum quia magnus es et mitor qualis
decor esset si vocem claram habuisses nulla prior avis fuisset. Et ille
dum placere voluit et vocem sua validius duxit sursum clamavit
et ore patefacto caseum oblitus decidit quem celeriter dolosa vulpes
avidius arripuit. Tunc stupens corvus ingemuit ac deceptus peni-
tuit. Fingit etiam fabulam homines in dignitate mansuetos esse
commonentem hoc modo avis defessus a viribus leo cum graviter iaceret
spiritum extremum trahens aper ad eum venit iratus fulmine
is dentibus et ictum vetere vindicavit taurus et cornibus hostile
corpus leonis confodit asinus quorum feram ut sic vidit calcibus
illi frontem aperuit et ille cum gemitu suspirans sic dixisse fertur.
Cum esset virtus mea fuit honor fuit timor ut omnes visione
mea fugerent et opinio mea vivet per plures. Nos aut homines vo-
lui quibus tranquillitatem fui et opera malignanti michi et quia sum
sine viribus nullus e honor postimus. Item contra illos qui indebi-
te ad officia meliora reddenda indigni se ingerunt hanc quorum
fingit asinus cottidie videbat catello blandiri dominum eius mensa
bene saturari et familia illi largiri plura. Dicitur dixisse asinus
fertur. Si catellum immundissimum sic diligit dominus meus ita et
familia quanto me si obsequium illi fecero plus et melior sum
et tanc qui in pluribus rebus sum utilis aquis et fontibus alo-
ribus mundus michi datur melior sum catello meliori vita
frui possum et maximum honorem habere. Tunc vero asinus per
cogitatis vidit dominum introire. Occurrit velocius clamans
prosiliit et supersaltat levatis pedes priores imposuit ambos humeris
domini sui lingua in lingens linit et maculans vestem fatigat do-
minum pondere suo clamore aut dominum gravat. Omnis familia fustibus
et lapidibus arripuit asinum faciunt debilem membris costisque fractis
sic abiunt ad presepia lassum atque semivivum. Item ad bonam ~~vi~~-
vitandum ne quis minores ledat fingit quod dormiente leone
in silua mures agrarii luxuriabant et unus pollicis casu super
leonem transivit. Expergefactus leo celeri manu misera murem
comprehendit qui veniam sibi dari rogabat quia sponte non
fecerat leo modo de iniuria cogitat vindicare quid esset in tali si eum
occideret et inimicos illi non gloria laudis esset ignorat et dimisit
post modo ipse in foveam cecidit qui ut se captum agnovit magno
dolore rugire cepit. Murus aut ut agnovit ad eum cucurrit
et interrogavit. Non est inquit iam quod tu timeas parem gratiam red-
dam tibi non in mercede beneficii. Tunc omnes artus illius ligaturas
lustrare cepit et loca vedenda cognoscens minos secare dentibus
et artus illius ingenia laxare cepit. Dicitur leonem captum liberasse fuisse.

Veniam

iiij. De eodem contra gulosos, invidos et pusillanimes arrogate

Contra gulosos qui ad unum prandium rem suam comedunt hoc
quod conponit. Nocturnus quidam fur cum panem cani mitteret
canis ait: Per quid datur? tu ideo das ut me ledas, si michi
panem porrigas inquit porrecta datum(?) est ... tu faule victus
fuero. Non contentum tamen dicam volo. Et futura provideo. Nolo igitur
fauces meas pane claudere. Et nisi recesseris hinc te latro-
nem ac familiam suscitabo, furem illis nunciabo. Item contra illos
qui vanis rumoribus nimis terrentur sic fingunt. Terra tumida mons
parturiebat et gemitus magnos dabat. Omnis natio ut audit
timuit ... mirabatur(?) ... suo ... erat. Mons ille tandem
peperit murem. Sicut fama volat et quod mala putabatur in ni-
chilum omnibus venit quos timor obsederat. Item contra illos
qui nimis pusillanimes statum suum ferre non possunt sic componitur.
Cum strepitus magnus ad lepores venit subitus consilium inie-
runt ut se precipitarent propter assiduos metus. At ubi ad oram
fluminis venerunt rane multe que ibi erant expaverunt et in flu-
mine se iactaverunt. Cum hoc viderent lepores unus illorum inquit
Sunt alii timentes propter nos ut ... sicut accidit
nobis erit toto tempore malum. Cumque quis ... tolerare mala ...
aliorum mala inspiciat. Item ne quis de alienis bonis magnum
se iactet exortatur fingens quod graculus pennas pavonum
que ceciderant sustulit et inde se ornavit. Suasque contempnens cepit
se iungi pavonum ... At illi ignoto et impudenti pennas in-
iuriose eripiunt, calcibus eum ac morsibus fatigant. Miserque semi-
nudus abiens rediit ad proprium genus. Quem ... timuit ... ornatus
... multos in iniurose ... Tunc unus ex his ait illi: Si vestes
tuas quas natura dedit amasses, que tibi sufficiebant, nec abiectus in iniuriam
passus nec a nobis pulsus fuisses. Item contra eos qui laudant sibi in-
utilia et vituperant utilia. Cervus de fonte bibens sua cornua ma-
gna ut vidit nimium laudare cepit, crura tenuia vituperavit. Sed
cum faciem venatorum voces ac repente latrantes canes audiens fuga
per campum evasit. At cum silva suscepit magnitudo illa cornuum
... ramis eum retinuit. Tunc morte sua videns ait: que mi-
chi erant utilia vituperavi et deceptiosa laudavi. Item contra eos qui
se generose laudant. Formica et musca contendebant acriter que
melior esset. Musca ait: Nunquid te mecum conferes? Nam ego lau-
dibus ubi immolantur exta prima gusto, in capite regis sedeo et
omnibus oscula dulcia figo. De quibus tu nichil. Formica ait:
Contra ... tu ... superba pestis laudas importunitate tua ...
quid optata ... reges et matronas quos ... tu impor-
tuna ... ubi ... fugaris ...
... in iniuriosa abiens estate vales, bruma non appares.
Ego vero deliciosa hyeme sum secura meque servant gaudia.
Tu autem ventosa flabello pelleris sordida. De eodem contra super-
bos pauperes et divites et contra infidos vel instabiles. v.
Item contra pauperem superbum. Inflata quondam rana vidit pascentem

bovem putabat se posse fieri illam si ingrossaret corporis pellem. Et
inflans se natos suos interrogavit. Sumne ampla quanta bos? Dixerunt
non. Iterum inflavit se potius et dixit sic: Quid modo? Responderunt
Nichil simile. Tercio cum se inflaret rupta pelle mortua est.
Ideo vulgo dicitur: Noli te inflare ne crepes. Item ut qui se fe-
lices estimant debiles iniurias faciant dubiamque occurrerint
esse in fortuna rotam. Equus quidam ornatus freno ex argento
et auro sellaque decora occurrit asino in angusto et longe ve-
nienti et onusto. Et quia illi occurrenti tardius dedit viam
eo quod itinere lassus erat, dixit equus: nisi me satis contemnerem te
talibus impederem qui obviare igitur. Superbia illius tacuit et inge-
muit pressus asellus. Nec multo post equus currendo ruptus
ac vix effectus et iussu domini sui ad villam ductus et ut agros
portaret stercus acceptisque rusticis ornamentis pro sumitatem ablat
cumque eum tam in feliciorem mutato passus ille cognovit
asellus talique sono increpavit. Quid tibi profuerunt ornamenta
illa propria ut talem haberes audaciam. Nunc tecum nunc incipe vivere vo-
bisque rusticis officiis. Item contra illos qui a suis infideliter tran-
2 seunt ad alienos. Quadrupedes cum avibus bellum gerebant
nullaque pars alii cedebat sed fortiter ac diu pugnabat. Ac ve-
spertilio dubius rerum eventum timens quia superior erat et ma-
gna acies quadrupedum contulit se ad eos qui cum vincere-
bus. Subitoque leviter aquila volucribus se miscuit et cedentibus
quadrupedibus avium victoria stetit. Reliquique sunt ad pristinam
pacem aves et quadrupedes. Vespertilio igitur avium sua dampnat
eo quod suos reliquisset plumis suis expoliatus ut lucem fugi-
ens noctibus nudus volaret. Sic qui se duabus partibus ob-
noxium quesierit sic relictus ingratus vivit et sibi probavit vivere
erit. Item contra insidiosos et imprudentes et libertatis
sue venditores. VI. Immundo lustrime cum acciperet fedes ut
Item contra insidiosos. Peculante (?) aves suos illic pullos in-
venit. Lasama cito sibi vocat et rogabat cum parce pullis
faciam inquid quod vis si bis vel tantaveris. At illa quamvis
timens excederit tanto metu coacta paviens et dolore plena
tantavit. Accipiter qui putabam ex voluntate non bene tantasti quod
prenditque unum de pullis et devorare cepit. Edimque aut anceps
quedam venit et calamo lento levans accipitrem cuisto gravatum
in terram stravit. Sic qui alii insidiatur timeo dei ne capiatur.
Item ne quis hosti arma prebet. Securis cum ferro erat. Cuius fero
homo manubrium supplicit et aptata securi ramos ac robora
magna ramma quam voluit incidit. Tunc statim arboribus quercus
ait: Digne et bene patimur qui roganti hosti modo ut cederi ma-
nubria dedimus. Ideo quis ante cogitet ne hosti aliquid prebet.
Item ad quandam libertatis fingit quod canis et lupus in sil-
va cum convenirent ait lupus cani: Unde sic sit nitidus et pinguis
es? Cui reddit: Cui domini custos sum contra latrones.
affertur mihi panis dat dominus ossa amat me tota familia

Dominusque meus cibum porrigit aqua non deest. Sub tecto cubo. Sic
ociosus vitam gero. Cui lupus. Bene inquit frater vellem ista
michi contingerent ut ociosus saturarer cibo et melior viverem sub tecto.
Canis ait lupo. Si vis ut tibi bene veniat mecum noli timere.
Cumque simul ambularent vidit lupus canis collum cathena tritum
et ait. Quid hoc est frater quod ingnem attrivit collum tuum. Et canis
Quia ferus sum inquit acer interdiu ligor nocte solvor et domos
vagor et ubi volo illic dormio. Cui lupus. Non est michi opus istis
cum finibus que laudasti nunc volo liber ad quecumque [illegible] liber ubi
volo vagari vado quo placet nulla cathena me tenet nulla expecto
causa me impediat in campis [illegible] gusto canes in
genio deludo nunc ut consuevisti ego ut consuevi ita vivo.

Item contra pigros invidos et avaros ingratos iactantes et adulatorum fautores. In [illegible] fingit in dignitate [illegible]

Item contra pigros qui laborare nolunt. Membra corporis ventri cibum
dare noluisse eo quod sine ullo [illegible] labore. Illoque sedente o-
ciose contra quem in dignitatibus laborare noluerunt et conspiraverunt in-
gratum. Venter vero esuriens clamabat at illi nichil penitus dies
duo noluerunt. Primo autem venter omnia membra laxavit post
ea membra cibum dare volentes recepit non quia iam clausas
vias ventris membra senserunt simul lassa interierunt. Item contra
invidiam et avariciam fingit quod simius vulpem rogavit ut de magna
quantitate caude sue daret unde nates suas turpissimas tegeret. Quod
enim aliquid utile ut sit pondus sine causa tante longitudinis
caude quam post te trahis. Cui vulpes ait longior fiat et maior
ut post me illam traham sine [illegible] spinas et lutum ne tu
inde tegmine pulcrior videaris complexe inquid et avaricie [illegible]
fabula [illegible] qui non das tibi superat. Item contra illos
qui tedio victi et labore mortem desiderant. Fuit quidam negocia-
tor [illegible] qui onustum asellum flagello et fuste cedebat ut ce-
lerius iret ad nundinas [illegible] asellus autem mortem opta-
bat putans se post [illegible] lassatus et quassatus de illius pel-
le sunt tympana et cetera [illegible] et qui putabat se fore
securum post mortem [illegible]. Item contra illos qui quod facere non possunt
dicunt tamen se posse et nolle. Vulpes fame coacta uvas
[illegible] appexit et alto [illegible]
voluit attingere [illegible] non potuit. Tandem [illegible] nola te-
nebam et immaturam inquit. Et quia eam tangere nolens abiit.
Item contra adulatores et fautores eorum. Duo homines unus
fallax alter verax cum ambularent venerunt in provinciam simiorum
quos ut vidit imperator eorum qui se priorem aliis estimat iussit
homines illos teneri et quid de ipso dixissent interrogat. Iussit
quoque omnes simios sibi similes ante se et dextera levaque asta-
re sibique sedem contra parari sicut imperatorem alii facere videntur. Ergo
homines illi in medium adducti. Dicite mihi quis maior ille simius [illegible]
sum ego. Fallax ait. Tu es imperator [illegible] ille. Et isti quos
ante me vides stare. Cui [illegible]. Hii sunt comites tui [illegible]

militis rata officia. Ille ergo in mendacio laudatus est et donis
illos fefellit. Ille autem verax homo hec aput se aiebat. Si iste
qui mendax est sic est acceptus et munitus ego quid si verum dixero.
Interrogatus ab illo simio. Dic tu quid sum ego et hii quos an-
te me vides. Ille qui veritatem amabat videt. Tu simius es
et hii omnes simii sunt similes tibi. Continuo iubetur lacerari den-
tibus et unguibus quia verum est dixit. Hoc modo fieri solet a malis
hominibus ut fallacia et malicia amentur et hominibus veritas
lacerentur. Item contra arrogantes et pigros et qualiter
huiusmodi fabulis utendum sit viii. et labiis inanibus.
Item contra illos qui alterius facundia nichil valent alios terrent asinus
induto leonis occurrit vulpi et ait. Apprehendam te in [illegible] mortis
et sudam tibi quia et multi me timent. Leo videns ait. Eum
Cumque movent ad locum stans asellus in edito loco voce dimis-
sa clamare cepit. Que audientes vulpes et lepores ceperunt timere.
Cui leo ait. Potuit et me terruisse vox tua si non te scirem quis
esses. Item contra illos qui domos potentum facile intrant. Leo iam
deficiens langorem fingebat et precavit fallaciam cum cetere bestie ad vi-
sitandum eum introirent mox eas comedebat. Vulpes autem ante spe-
luncam leonis stetit et salutavit eum. Interrogata autem a leone quare
non intrasti respondit. Quia intrancium vestigia video exeuncium
autem non video. Item contra pigros formica hieme frumentum de caverna
trahens siccabat quod estate colligens congregavit. Cicada autem eam
rogavit esuriens ut daret aliquid illi de cibo ut viveret. Cui formica
Quid faciebas inquid in estate. Non vacabat. Per sepes ober-
rabam cantando. Formica igitur videns et frumentum includens ait
Si estate cantasti hieme salta. Hec fabula pigros docet ut tem-
pore laboret in quo sibi minime sufficit non accipit cum pecierit.
Actor. Hec et de fabulis Esopi excerpere volui quas et si forte ple-
rumque liceat in sermonibus publicis recitare quod est non nulli predicatores
faciunt quatenus audiencium tedia relevanda qui talibus delectantur simul et
per interiuncta quedam que aliquid edificacionis habere videntur insi-
tanda, nisi caute et docte ad exemplum faciendum ne qui ad illis satie
adductus prius de his devotionem provocatur sive per huiusmodi magis
in risum magis atque lasciviam dissolvantur. Sunt etiam ne admi-
rentur fabulas quibus libenter exemplo predicationum male informentur.
Esopus vero Esopus iste sit ille quem Anselmus Adelphis anno primo
tyri pompeii esse testatur an forsitan alius incertum habeo. Nunc
autem ad hystoriam redeo ix. De cronica regum persarum
A xxx° anno iosie usque ad annum primum tyri computantur anni lxx.
quos quidam computant in captivitate iudayca. Secundum alios
ab anno iiii° ioachim usque ad annum primum tyri computantur annos
lx. et x. Tantum autem tempus dicit iosephus ysayam de tyro antiquitatis
annis ad [illegible] anno iiii° ioathan ysayam dixisse
vel scripsisse hec dicit dominus [illegible] tyro et [illegible] Persarum itaque primus
rex tyrus regnavit annis xxx. Secundus cambyses annis viii. Hunc
autem [illegible] nabuchodonosor vocant sub quo hystoria iudith conscribitur. Post hunc
duo fratres regnaverunt mensibus vii. Post quos darius filius ytaspis
xxxvi. annis. Post xerxes xx. usque artaxerxes mensibus vii. viii.

artaxerses longimanus annis xl. viii. xerses secundus mensibus duobus
xx. sogodianus mensibus vii. xx. darius nothus annis xix. xx.
artaxerxes qui et assuerus sub quo hystoria hester completa videtur
xl. xii. artaxerxes qui et othus xxvi. xiii. arses othi filius iii.
Cum alexander rex macedonum victo obtinuit babilonem et
sic regnum persarum destructum est secundum cronicam eusebii breviter compre-
hensi. Nunc autem prosequar hystoriam tyri. Qualiter tyrus et da-
rius obsederunt babilonem. c. x. regis fuisse captam videtur
Babilonem quod primo anno tyri velle daniel hystoria dicens
fuit autem daniel usque ad annum primum tyri regis et idem propheto
daniel permansit usque ad regnum darii regnumque tyri perse. Cuius quem
locum dubitat vero. Ergo quod supra in fine prime visionis legimus
fuit autem daniel usque ad annum primum tyri regis sic intelligendum illius tempore
hec capiendum. Sed quod in ultima legimus visione anno tercio tyri
regis persarum librum revelatum est danieli. Sed hic significatur quod
usque ad annum primum tyri regis qui caldeos destruxit in lapsu daniel
probatus fuit in caldea. Postea vero a dario in medos translatus est
Comestor. Ostensum est igitur ut tyrus et darius obsederunt baltasar
in babilone. Baltasar fecit grande convivium optimatibus suis mille. et precepit
ut afferentur vasa que apportaverat nabuchodonosor avus eius de templo
domini et bibebant in eis rex et optimates et uxores et concubine eius
et laudabat deos suos secundum josephum sollempnitas erat in babi-
lone obsidionem urbis fabulantur hebrei quod baltasar intellexit
hoc. septuaginta annos quos predixerat jeremias fluxisse et tamen
hebrei adhuc erat liberati a sua in captivitate. Cum exultabat idolis suis
grates agebat. Sane illa septuagena annorum non dum fluxerat
sed viii. deerant iam cenabat. Eadem hora apparuit contra eum
manus scribens in pariete. Mane thechel phares. Quod sonat
numerus appensio divisio. Et est sensus. Numeravit deus regnum tuum id est
complevit appensus es in statera et inventus es minus habens id est iusto iudice
iudicio minus vives quam putabas. Divisum est regnum tuum et
datum medis et persis. Eadem nocte capta est civitas et balthasar
interfectus. Orosius ii° libro. Qualiter capta est babilon. xi.
Cyrus et cum cunctis contra quos ierat perdomitis assirios et babi-
loniam petiit gentem et urbem quia tunc cunctis opulentiore.
Sed cursus eius gangis fluvius secunde post eufraten magnitudinis
intercepit. Nam unus ex regiis equitibus candore formaque precellen-
tem transmeandi fiducia persuasum qua rapacem alveum offensi
vado vertices attollebant abreptum precipitatumque immersit. Rex
iratus ulcisci in amne statuit ut qui nunc preclarum
equitem voraverat feminis vix genua tingentibus permeabilem
relinqueret. Nec pagendo segnior totas copias perpeti an-
no gangem fluvium per magnas concisum deductumque fossas in cccc.tis
lx. alveos divisit. Actor. Hic est ganges sequitur dicit mar-
tianus quod eius latitudo ubi diffusior est xxx.ti milia passuum
ubi angustior viii.to milia profunditas autem validior pedes
centum est astrictis motibus venit. De quo dicit lucanus qui solus
fluviorum contra solis ortum currit. Quarum dicit solinus quod

angulis educat xxx^ternos pedes longas. Orosius ubi supra
Preductis quoque fossionibus tygris et eufraten longe validissimi
et media babilonia influencium diriuauit ac sit meabilibus vadis
sectum et patentibus aluei partibus iter fecit. Cepit quoque urbem que vel
humano ope conditam potuisse vel humana virtute destrui posse utrumque pe-
ne incredibile apud mortales erat. Deinde conuertit se ope et mira
mirum fere labi regnum vetustate babilon capta confirmat augustinus
magnum ac potentissimum conditit ita tempus cessit Jeronimus super ysaiam
libro 8o. De nobilitate eiusdem urbis et eius subuersione tempore re-
gno darii xij. Fuisse potentissima et inexpugnabilis per quadrum fuit.
Babilonem ab angulo usque ad angulum muri xvj milia tenuisse
passuum i. sunt per stadium. Lx milia referunt herodotus et alii
multi qui grecas hystorias conscripserunt arcem autem i. capitolium illius
urbis esse turrim que conditam post diluuium in altitudine iiij milia
dicitur tenere paulatim passuum paulatim dilato in angustias coartata
ut pondus imminens facilius alatoribus sustentetur. Describunt ibi
templa marmorea aureas statuas plateas lapidibus auroque
fulgentes et multa alia que pene videntur incredibilia hec tamen
diximus ut ostenderemus quod adversum dei omnis potentia pulvis
sit et fauille tenuem comparetur. Si licet antiquae barbaras na-
tiones et vidi tante urbis summa vestigia audiuimus possessiones
heremi et paludes aquarum totum compleuit esse quod ysaias vocabatur.
Ostopato [illegible] in terra terris conceptis eum mure tottu[illegible]
qui propter bestias concludendas per annos instaurati sunt omne in
medio spatium solitudo est. Comestor. Igitur tyrus deriuat
eufraten longe ante quoque plures riuos ut alueus qui fluebat
in finite vadabilem fecit. Et per ipsum ingressi sunt hostes et tunc
[illegible] et interfectus est balthasar et successit ei darius et regnauit
annos natus lxij duos. Nam cyrus ei tamquam maiori et [illegible]
deferebat. Quod autem eadem nocte visionis capta est ciuitas
apparet in ysaya qui loquens ad balthasar ait. Pone mensam
contemplare in specula comedentes bibentes [illegible] balthasar per quod
fuit et ortus suspensibilis filia fuit darii et quia balthasar
filium non habebat [illegible] darius occupacio babilonis regnum
Comestor. Porro daniel a dario ductus in mediam erat unus
de satrapis qui preerant cxx. Sed in daniele spiritus dei amplior erat
et cogitabat rex eum constituere super omne regnum unde principes
inuidebant ei et accusatus abiectus per manum dei de lacu leonum
illesus euasit. Qualiter propter eum relaxata est captiuitas iudeorum
Nanno autem primo darii intelligens daniel in libris ieremie xiij.
ut compleretur i. ad completionem veniret desolacionis ierusalem anni lxx
orauit dominum in ieiuniis et cinere et tunc dicens Justus es domine
peccauimus audita et absterge ira tua. Dum facerem tua si sona
vim tamen quod destruxit est adhuc eo loquente ecce vir tetigit eum
in tempore sacrificii vespertini et aperuit ei liberacionem spiritualem futuram
per xpistum et facte denunciacionem conqua orabat addidit et destructionem
ciuitatis futuram. Anno itaque primo darii daniel orante domino
ut daniele et cyrus liberarent captiuos sunt ab ...ta est sua deliberacio.
venientibus daniel qua ingressam aduc consolauit gabriel danieli

Forte tunc darius disponebat de libertate relaxanda hebreis Sed
preventus morte illud complevit cyrus. Mortuo vero dario cyrus monar-
chiam tenuit orientis. Cuius sedem posuit apud persas licet regnum
medorum maius esset et honorabilius eo quod ipse eum in regem
sublimaverat. Itaque cum annus regni de resolucione esset adeo
in primo anno regni cyri suscitavit dominus spiritum eius ut impleretur
verbum ieremie et dedit libertatem omnibus iudeis qui erant in imperio re-
gni sui et licenciam redeundi in iudeam et edificandi domum domini.
Vaticinatus autem fuerat ysaias qui ante c. xx. annos prophetavit
de ipso dicens christo meo cyro cuius apprehendi dexteram subiciam
gentes et regna et ipse reedificabit domum meam in ierusalem. ut
sic haberet consummationem septuaginta implevit et septimo libertatem relaxavit
tradunt in primum regnum suum dominus. Omnia regna terre dedit
mihi dominus deus celi. Credo fuit iste quem gens ista adorat. In hac
epistola hortatus est et iudeos ut ascenderent in iudeam et qui no-
llent ascendere iuvarent ascendentes in pecunia vestibus et iumentis.
Ipsi vero quia fere omnes nati erant in caldea et possessiones ibi
habebant elegerunt remanere in terra nativitatis sue. Pauci vero qui
ascendere disponebant pigri erant et morosi usque ad tercium annum
cyri. Quod attendens daniel vehementius affligebatur dolore quam
prius et orabat dominum ut qui prius dederat regibus animum liberandi
daret et ipsis animum redeundi. ¶ Quod angeli principales persarum
et grecorum impediebant reditum captivorum. xiiii.

Factum est ergo tercio anno regni cyri prima die mensis primi
lugebat daniel trium ebdomadarum diebus. Die autem xxiiii
dum esset iuxta fluvium tigrim vidit ecce vir vestitus lineis
accinctus zona aurea cuius facies quasi fulgur oculi ut lampades
et sermo eius quasi vox multitudinis. Porro viri qui erant cum eo fu-
gerunt et solus vidit visionem et corruit in faciem suam. Sed
vir ille attigit erigens eum et confortans ait Noli metuere
daniel quia a die primo mensis quo posuisti cor tuum ut te
affligeres coram deo exaudita sunt verba tua et causa est [illegible]
[illegible] de reditu populi. Et eadem die volui ad te venire ut nunciarem
Sed princeps regni persarum restitit michi xxi diebus et ecce cumque
tunc egredi apparuit princeps grecorum veniens et adiuvaret principi
persarum et ideo aliquanta feci moram et nunc venio ut certificem
te de reditu populi. Et nemo est adiutor meus nisi michael prin-
ceps vester. Hos duos principes grecorum et persarum dicit ieronimus angelos
malos fuisse qui appositi sunt regnis illis ad coercendum. Labora-
bat itaque angelus persarum ne hebrei liberarentur a dominio persarum
quia delectabatur afflictionibus eorum et ut ipse diucius affli-
gentes eos cum ipsis [illegible]. Laborabat et angelus grecorum ut ipse et
captivitas hebreorum cum eis transiret in dominium grecorum. Gregorius autem
vult eos fuisse angelos bonos qui satagebant ne tam cito libera-
rentur hebrei ut quod erat in eis purgandum purgaretur et
decoqueretur ad unguem. Porro tercio anno darii orabat daniel

pacto ut sciret et voluntatem regum eius. Et sollicitus erat de suc
cessores regni persarum volens eos scire de quorum manifestatione
ex visio ei ostensa est. De reditu sub zorobabel duce. xv. c.

Porro clarissimi iudeorum habitabant in babilone i. intra babilo
nis ciuitatem. Inter eos zacharias natus in caldea iam prophetabat. Sic
et nobilis salathiel in filio vocans eum zorobabel quod interpretatur
magister babilonis q. d. hic erit magister captivitatis babilonice adhuc
prophete exhortacionem. Omnes surrexerunt duces iuda ut ascenderent in
ierusalem. propter ea necnon viri beniamin et levite. Igitur in primo anno
cyri egressi sunt sub zorobabel duce et ihesu magno sacerdote ad
hortantibus eos zacharia propheta et aggeo iuvene sed non dum propheta.
Erant autem ... fuerunt ... xlii. ccclx. Reli
qui vero erant servi et ancille et homines ... Et remi
sit eis cyrus partem vasorum domini .v. et cccc. ... Et hic annus
lxx. relaxande captivitatis quem predixit ieremias. Nam et ... ad
xxii annum cyri dicunt fuisse septimum decadis ultime. Itaque primus
annus cyri fuit lxx. Cui consonat et iosephus. Et hec opinio
magis trita est et ... auctoritatibus sancita. Cui tamen eusebius
in cronicis obloqui videtur. Secundum annum darii filii ystaspis dicit
fuisse lxx. sed auctoritate zacharie qui secundo anno darii scribens
audivit angelum clamantem et interrogantem dicentem. Domine exercituum usque
quo non misereberis ierusalem et urbium iuda quibus iratus es. Iste
iam lxx annus est. Videtur autem eusebius distinguere inter
lxx. annos captivitatis et lxx. desolacionis templi. Dicit lxx.
annos captivitatis secundum quosdam computantur ab anno iosie xiii.
Sub quo ieremias prophetare cepit usque ad primum annum regis cyri. Secundum
alios vero a tercio anno ioachim usque ad ... annum cyri. Re
staurationis vero templi sub dario rege complentur anni lxx.
Clemens quoque concurrit in primo stromate ita scribens. Et ... 
captivitas annis lxx. usque ad secundum annum darii filii ystaspis.
Si prior opinio ut dixi magis trita est. Sola zacharie auc
toritas nos movet. Sed tamen forte ita determinari potest ut ... 
atur de propheto q. d. lxx annus iste est notus ... 
est vel forte dictus est in zacharia lxx annus non captivitatis sed ... 
etatis que secundum hebreos inchoavit anno xxx ante ... 
monarchiam. De fundatione altaris et templi et intermissione
operis. xvi. c. Anno regressionis in iudeam congregatus est populus quasi

Porro vir unus in ierusalem et edificantes altare colloca
verunt illud super bases suas et obtulerunt super illud holocausta
domino mane et vespere. Fecerunt quoque sollempnitatem tabernaculorum. Unde
mus fecerint ignem ... forte ... altaris
... Anno autem secundo mense secundo iecerunt fundamentum
templi. Cumque iecissent fundamenta super terram clamavit populus
vocem in iubilatione. Porro quidam seniores qui viderant
templum prius eiulabant voce magna nec poterat quisquam
agnoscere clamorem letancium et plancium eiulancium. Porro

Samaritae indignati impediebant manus eorum. Cumque ipsi impe-
dire non possent dederunt munera principibus regis qui pecuniis
corrupti claudiderunt negocium edificationis tyro tamen ignoran-
te. Et adeo impedierunt eos quod in xxx annis quibus tyrus reg-
nit non erexerunt muros templi nisi usque ad posicionem. Po-
ro de daniele quidam supervixit post reditum populi in media regis.
Defunctus autem sepultus est in spelunca regali. Solus ad gloria
quia est daniel qui dedit signum in insulis super babilone dicens Quando
pars motum aborta fulminabit veniet finis babilonie. Cy-
rus velut ignis ardebit finis est universe terre. Cum aparte
nothiaque de terra venit veliter applus ad terram suam. Ubi
sanguine fluxerunt erunt homicidia belial in universa terra. Cir-
culus metro. De Creso rege lydorum et eius regno per tyrum

Anno tyri xiiij. cresus a tyro captus est et lydorum destructo xvij
anno destructum regnum quod stetit annis cc et xxxj. Actor Hec
fuit ultima cresi captio. Nam iam alia vice legitur in hystoriis
captus fuisse a tyro et pene et vitam in Bocanus Nestorbas
cresum regem lydorum tyro paulo ante formidabilem mox demum
inferendum flammis traditum misso celitus imbre defensum.
Sed de secunda eius captione intelligendum est quia cum captum
narrat iustinus et orosius sed vita et patrimonio donatum. Unde
dicit cum iustinus rebellasse. Orosius libro ijo. Cum tyrus babi-
loniam impugnaret. Ibi tunc cresus rex lydorum famosis opi-
bus ad ad ampliandum babilonis devenisset victus sollicitate in
regnum refugit. Cyrus autem postquam babilone ut hostis invasit
ut victor cepit ut rex disposuit bellum transtulit in lydiam
ubi contritum iam superiore prelio exercitum nullo negocio fudit. Cre-
sum cepit captum vita et patrimonio donavit. Actor Sed autem
Eusebius metronensis scribit iiijo anno tyri cresum quidem cum in
ipse bellum de illo bello accepit quo postquam captivitatem babiloniam
iam ab illo captus et vita et patrimonio donatus postea rebellavit.
De qua tyri clementia Justinus ait quod non minus victori quam
victo utilis fuit. Nam confirmata gratia cognito quod illatum ac
per bellum erat auxilia velut ad ignem extinguendum incendium
confluebant. Tantus cresi amor erat apud omnes passimque tyrum
gerens bellum gratie sunt sequuntur maxime ardeliones consuluisset.
Alii hystoriagraphi narrant quod in secunda captione iussit eum tyrus
rogo supponi et assari et subito tanta pluvia facta est ut eius
in necessitate ignis extingueretur. Unde occasionem reperit evaden-
di. Cumque postea quasi sibi prospere evenisse gloriaretur et opum copia nimium
se iactitaret datum est a solone quodam sapientissimo non debere quem-
quam in divitiis et prosperitate gloriari. Eadem nocte vidit in sompnis
quod iovis eum aqua perfunderet et sol extergeret. Cum autem filie sue ma-
gne meditasset illa ut se res habebat prudenter absolvit dicens
quod crucis erat affigendus et aqua perfundendus et a sole siccandus.
Quod ita demum contigit. Nam postea a capto a tyro crucifixus
est. polimus. Olimpiade liiij victor tyrus in brassi stadiis

n tunc cresus latebat achis filius aesi qui ad id usque temporis
mutus erat exclamasse d(icitur). Parce pri meo cyre et hoiem te
ul casibus disce omis. Idem solinus d(icit) q(uo)d ossa horestis olimpi
ade lv. in. inuenta sunt tegete apparuerant oraculo monitis
que implebant longitudinem cubitorum vii. De tarquinio superbo
et pisistrato tyranno. Eusebius d(icit) c(apitulo) xviii.

Anno quoque prenotato s(cilicet) cyri xiiii. romanorum vii. tarquinius
superbus occiso seruio solo romanum imperium arripuit et
regnat annis xxxv. h(ic) excogitauit vincula taurea fustes lau
tumias carceres exilia metalla compedes et cathenas. Cuius expu
gnacio ardeam causa tarquinii iunioris filii sui qui lucreciam cor
rupat regno expulsus e(st). Eo quoque tempore pisistratus secunda vice
regnauit atheniis. Iustinus ii. lib(ro). Pisistratus q(ui) sibi eos prae
vicisset tyrannidem per dolum occupat. Nempe voluntariis uerbe
ribus i. liberis siue seruorum domi affectus laceratoque corpore in pu
blicum egreditur. aduocata concione vulnera populo ostendit. de crude
litate principum a quibus hec se passum simulabat conqueritur.
Adduntur vocibus lacrime et inuidiosa oratione multitudo credula
accenditur. amore plebis in inuisum sese natum simulat obtinet
ad custodiam corporis sui satellitum auxilium per quos occupata
tyrannide per annos xxxiii. regnat. Valerius lib(ro) viii. Pisistratus
tantum valuisse dicitur ut ei athenienses regni imperium oratione
eius capti permitterent constitum tu contraria parte amatissimum patrie
soloni intueretur. Idem in lib(ro) v. Pisistratus atheniensis tyrann(us)
cum adolescentis quendam amore filie eius virginis accensus
in publico obuiam sibi factam osculatus esset hortante uxore
ut ab eo capitale supplicium sumeret. Si eos qui nos amant
interficiamus quid eis faciemus quibus odio sumus h(ec) uox ore tyranni
dignanime manauit. Subiecit itaque modum filie tulit dimicia
ac multo laudabilius suam. Item a trasippo amico suo cenam
conuicio laceratus itaque quod animi cum ab ira cohibuit ut puta
res satellitem a tyranno male audire. Demque trasippus comita
te temulentus impetu comitis os eius sputo respersit nec tamen
illum ad sui vindictam accendi valuit. Cum et filios suos
anhelante pro sua maiestati subuenire cupientes retraxit. Postero
aut(em) die trasippo supplicium a se voluntaria morte volenti
pergi ad eum uenit. Dataque fide in eodem amicicie gradu se
mansurum ab incepto reuocauit. Eusebius. Temporibus quoque
cyri anaximenes phisicus agnoscitur symonides clarus habetur
et chilon qui de vii. sapientibus fuit. Thales vero moritur.

De morte cyri et successione cambisis qui et nabuchodonosor dicitur.

Porro cyrus cum per auersis arcium fluuium abm Comestor. xix.
gentem lidorum bellicosissimam astute redegit in concordiam. Tra
didit n(amque) eis psalteria et ludos precipiens ut lusibus et comessacionibus
et amplexibus vacarent qui beniuolentiam eis ordinis sunt. Mo
dum eos cicurauit et quos bello non poterat per libidinem expugnat.
Postea vero transgressus araxem arginia massagetarum thamari
victus et occisus e(st). Cuius caput illius precisum in utrem plenum

sanguine humano proiciens in sultando dixit. Satia te sanguine quem
sitisti. Ieronimus. Tyro successit filius eius Cambises anno quinte
etatis hoc mundi m. iii. ccc°. xxxiiii° et regnat annis viii. Hely-
mandus xv°. l. Hic est Cambises qui imperio persarum egyptum adiecit.
Sed offensus superstitionibus egyptiorum apis et aliorum deorum delubra diru-
it. Misit ad Ammonis quorum nobilissimum templum expugnandum exercitum
misit qui tempestatibus et harenarum molibus oppressus interiit. Hic Cam-
bises adeo severus fuit ut quendam iniustum iudicem excoriari
faceret et super pellem cute eius adoptam filium iudicis in iudicio sede-
re fecit ut timeret iniuste iudicare. Similiter iudicium patet. Hic
Cambises abrupta ratione sua liberius furiosus fuisse et contra aliqui
expeditionem [illegible] quesisse quod epulis ei deficientibus coactus est car-
nes comedere suorum sociorum. Sed Lucanus in x°. l. [illegible]
Cambises longi populis pervenit ad eum defectusque epulis et pastus
cede suorum ignoto te nile redit. Sed et Seneca appellat illud felicem
furiosum. Comestor. Hic Cambises tyri filius et in regno successor
apud Esdram Artaxerses vel Assuerus dicitur. In hystoria vero Iudith
vocatur Nabuchodonosor. Tunc principes terre qui impediebant hebreos
scilicet Reum Beelteem quem Iosephus dicit scriptorem sum et alii
qui iudicabant Syriam et Feniciam et omnes regiones ultra eufra-
ten scripserunt Cambise quod Iudei reedificabant civitatem urbem pessimam
et a prioribus regibus Persarum rebellem et templum ad altitudinem castri quod
ob rebellionem prius destructa erant. Quibus reedificatis statim
negarent regi tributa et annonas. Nunc etiam patet regi transitum
in Syriam. Hec autem dicebant se ex consuetudine ei quia mores erant
tales quod in palacio comedebant consulentes ut sic eis interdiceret.
Quibus acquiescens Cambises prohibuit in edicto eam per epistolas.
Tunc intermissum est opus dei in urbe usque ad secundum annum Darii.

Porro sub Cambise forsan est quod in histo- De hystoria Iudith. xx.
ria scribitur. Mortuo itaque Tyro quidam Arphaxat medus in egba-
thanis surrexit et reparavit eam et munivit inexpugnabiliter
quasdam partes medie sibi conciliavit ut tandem toti medie imperaret.
Nabuchodonosor vero rex Assyriorum qui regnabat in Ninive anno xii. re-
gni obtinuit eum. Hic est Cambises tunc temporis adhuc vivente Ninive
et regnum Assyriorum concessit eum Nabuchodonosor cognominatur. Hic mortuo
patre xii. illius regni annum agebat. Nam in regno monarchie
non nisi viii. annis regnavit. Qui post quam factus est monarchus ex-
altatum est cor eius et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia et Dama-
sco et Libano et Carmelo Galilea Samaria et usque in terminos exigens
liberis tributa longe graviora quam patres sui. Qui omnes uno ani-
mo contradixerunt. Igitur anno xiii. regni precepit Holoferni principi mi-
litie ut egrediens nulli parceret. Omnes quorum deos terre exterminaret
ut ipse solus deus diceretur. Audientes filii Israel timuerunt valde ne
similia faceret in urbem et in sanctuario dei. Erat autem in civitate
Iudith vidua tribus annis multum pulcra nimis sed casta.
Holofernem in tenda sua cepit et eum vinolentum ac soporatum

de collauit. Caputq; eius oblatum in urbem tulit et omnes videntes
in admiratonem et laudem dei concitauit unde recuperatio victorie deus
dedit. Qualiter excusatur iudith a culpa mendacii et scandali de tex.
Aculpa uero mendacij qua videtur multociens incurrisse. xxi.
Iudith apud holofernem eiusque satellites ut cum dicit
se fugere a facie hebreorum quia nouerat eos dandos assyrijs in
depredacionem et cum dixit holofernj si secuta fuerit verba ancille
tue perfectam rem faciet deus tecum et hebreis omnem uel sed eius ex
pluribus modis excusari potest. Nam adhuc omnia qualis est solucio
quod quamuis dicat de se ipsa uel ab holoferne capiendo intelligenda sunt
secundum merita eorum quia secundum peccata eorum exigebant ut ita traderentur.
sed exponebat iudith uel etiam inercia eorum quia adeo iam desola
ti erant et pusillanimes effecti quod uolebant se sponte tradere
uel omnia intelligenda sunt sub condicione scilicet nisi deus eos liberet
Et ita iustissima insticebatur hec audientes aliter intelligunt scilicet qui loquitur
simpliciter et assertiue. Est et alia solucio qualis qui sunt tam
in textu quia glossa scilicet quod iudith prophetice loquebatur predicens iude
os esse tradendos in manus gentium. Quod factum est subiecto iude
pressans peccata quod commiserunt in christum et in apostolos. Et ita ubique
excusatur mendacio quia iustitie loquebatur sicut audientes
aliter intelligunt. Unde opera dicta holofernj que uera dicta sunt et prouidentiam
dei. Glosa. i. spiritu prophetico Item alia glosa apud holofernem de deo
mentitur suo et vnitatem tamen futura loquitur non adulatorie men
ciendo sed futura prophetice predicendo. Ceterum de hoc quod uidetur fecisse
et sponte dedisse holofernj occasionem ruine ornando se ut eum
deciperet potest dici quod licet ornando se non intendebat eum scandali
zare. i. scandalum uel obitem admittendi ei tendere sed intendebat
prius liberatorem populi sui secundo utilitatem holofernus ut scilicet ad ipsius in eam
captus immissis peccaret. Multas autem fecit concubinas et ingungatas
a forte aliquos concubinos multis modis et ualet et est. nam peccatum
quia hijs omnibus in iudicijs fundabant gentiles ut quo alijs
omnibus cum autem et meam suspensus innuens peccatum ideo dicebat
Capiatur laqueo oculorum suorum in me Eusebius in cronicis. De hip
pia et policrate tyrannis et de cambise quod obtinuerit egiptum
Temporibus cambisis que fuit nabuchodonosor uero dicunt. xxii.
Tapud athenas hiparcus et hippias tyrannidem obtinuerunt
apud samum uero tres fratres scilicet polycrates. silius et pantagnostus
Iustinus libro ii. Post pisistratum diocles filius eius per uim stu
prata virgine a fratre puelle interficitur. hippias autem frater dioclis pater
tenens imperium comprehendi iubet interfectorem fratris et nomina cogit
eum conscios cedis qui consulto nominat eius amicos tyranni
Quibus omnibus interfectis interrogatus ille uero aliquis de conscijs su
peresset. Nullus inquit restat quem amplius mori vellet quam ipsum
tyrannum. Una uoce eiusdem tyranni se uictorem post vindictam
pudicitie sororis ostendit. huius uirtute admonita ciuitas libertatem
hippiam depulit regno et egit in exilium valerius in vi. li.
ad inuidiam usque policratis samiorum tyranni blandientissime

bonis aspirantis vite fulgore processit. Nec sine causa. Omnes enim
conatus eius placidos excipiebant. vota spes certum cupite rei
fructum apprehendebant. Semel duntaxat vultum mutavit perbre-
vis tristicie salebra succussum cum anulum admodum sibi gratum
in profundum de industria ne omnis incommodi expers esset abiecit. Et
tamen continuo recuperavit capto pisce qui eum devoraverat.
Sed hic cuius felicitas semper plenis velis prospere cursum tenuit
Oroetes Darii regis prefectus in excelsissimo Mycalensis montis vertice
cruci affixit. E quo putres eius articulos et tabido cruore manan-
tia membra Samos amara servitute aliqua diu pressa liberis
ac letis oculis aspexit. Eusebius in cronicis. Et quia tempore sub anno
Cambisis vii° in xxvii dinastia perse obtinuere egiptum, propterea
cessavit adeptus regnum illius regionis. Obtinuit quippe eam
Cambises in anno vi° regni sui et successores eius usque ad Darium
filium Xersis annis c. xi. Helynandus xv. l°. Hic abhominatus
religiones egipti et cerimonias templa eius destruxit et edi-
ficavit Babiloniam in egipto. Eusebius in cronicis. De pictagora pho
et crotoniensium prelio xxiii (fisicus philozophus habetur clarus
Anno Cambisis viii° Pitagoras Solinus. In Samo nobilius
amicus quam Pitagoras civis. Qui invisos offensus fastu
tyrannidis. Unde exile relicta patria Italiam adiit. Hel. l. augu-
stini de civitate dei viii° li. Italicum genus philosophorum id est illius partis Italie que
quondam magna Grecia dicebatur actorem habuit Pitagoram Samium
a quo etiam fertur exortum philosophie nomen. Nam cum antea sa-
pientes appellarentur qui modo quodam vite laudabilis aliis
prestare videbantur. Ille interrogatus quid profiteretur philosophum
se esse respondit id est studiosum vel amatorem sapientie quoniam profiteri sapi-
entem arrogantissimum videbatur. Iustinus xx° l°. In primis
Metapontini ceteros grecos ytalia pellere statuerunt. Quibus se
iunxerunt crotonienses et sibaritani et primo urbem Sirim ce-
perunt in cuius expugnatione l. iuvenes amplexos Minerve
simulacrum et sacerdotem dee velatum ornamentis inter ipsa altaria
trucidaverunt. Ob hoc cum peste et seditionibus vexarentur priores
Crotonienses delphicum adierunt oraculum. Quibus responsum est finem
mali fore violatum Minerve numen et interfectorum manes pla-
cassent. Quo facto cessavit ab eis pestilencia. Nam iuvenibus
statuas iuste magnitudinis et inprimis Minerve. Postea Croto-
nienses indignati quod in expugnatione Siris contra se iuvissent
Locrenses auxilium bellum eis intulerunt. Qui ad Spartanos
confugerunt auxilium deprecantes. Illi autem longinqua militia gra-
vati auxilium a Castore et Polluce petere eos iubent. Cumque
tum sacrificassent bellum inierunt. xv. milia Locrensium contra
centum milia crotoniensium. Qui paucitatem suam et hostium
multitudinem considerantes ex desperacione sumpsisse animum putantesque
se victores fore si non inulti morerentur. Itaque dum mori honeste
se querunt feliciter vicerunt. Pugnantibus autem Locris aquila ab
acie nunquam recessit eosque tam diu circumvolavit quousque vincerent

In temporibus quorum duo iuuenes diuerso ac aliis armorum habitu communi
magnitudine et albis equis residentes paludamentis pugnare
visi sunt ait valerius. Comparuerunt qua pugnatum est hanc admiracionem
auxit incredibilis fame velocitas. Namque eodem die qua in yta-
lia pugnatum est a corintho et lacedemone nunciata est victoria per-
ficit crotoniensibus. nulla virtutis exercitacio nulla armorum cura fuit ex-
derant ii. que in scilicet superarant mutassentque vita luxuria
in pitagoras prius fuisset. **De gestis pitagore et eius studiis ac doctrina. xxiiii.**

sto locuplete negociatore natus magis-
Hic samie mara. qz sapie incrementis formatus egiptum primo
mox babiloniam ad perdiscendos sydera motus originemque
mundi spectandam profectus summam sciam consecutus erat. Inde re-
gressus cretam et lacedemon ad cognoscendas minois et ligurgi
leges contendit. Quibus omnibus instructus crotonam venit populumque
qui in luxuriam lapsum auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit.
Laudabat cotidie virtutem et vicia luxurie casumque civitatum
hac peste perditarum enumerabat. Tantumque studium ad frugalitatem
perdiscendam multitudini provocavit ut aliquos ex eis luxuriatos
esse incredibile videretur. Matronarum quoque separatam a viris doc-
trinam et puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat autem nunc has
pudiciciam et obsequia in viros nunc illos modestiam et litterarum
studium. Inter hec velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat.
Consecutusque disputacionum assiduitate erat ut matrone auratas vestes
ceteraque dignitatis sue ornamenta velut instrumenta luxurie de-
ponerent eaque omnia delata in iunonis edem ipsi dee consecrarent
pre se ferentes vera ornamenta velut instrumenta matronarum pudici-
ciam non vestes esse. Sic cum annos xx. crotone egisset metapon-
tum emigravit ibique decessit. Cuius tanta admiracio fuit ut ex
domo eius templum facerent eumque pro deo colerent. Valerius libro v°.
Pitagore tanta veneracio ab auditoribus tributa est ut que ab eo
acceperant in disputacionem deducere nefas existimarent. Sed et inter-
pellati ad reddendam causam hoc solum respondebant ipsum dixisse. Idem
libro viii°. Pitagoras perfectissimum egiptum petens eorum sacra didicit.
Deinde ad persas profectus magicam artem concepit. Deinde crete leges
cum didicisset ad olimpiacum certamen descendit. Interrogatus quo
cognomine censeretur non sapientem se dixit iam enim illud nomen
vii. viri sapientes occupaverunt sed amatorem sapientie id est philosophum dixit.
Tullius li. de consiliis. Tauromitanum iuvenem libidine flagitiorum
cum audisset pitagoras ad hostium meretricis insanire iussit psaltriam
canere spondeum et ita eum ad sanitatem mentis revocavit. Hug. cont. 10.
Timeus scribit pitagore filiam virginem choro virginum prefuisse et
castitatis eas instruxisse doctrinis. **De preceptis et enigmatibus eius. xxv°**

Lege oraciunculam quam ad ... zalias in qui sola liberorum mencio
sit revolue dialogos tullii respice oram honorum ytalie que
quondam magna grecia dicebatur pitagoreorum dogmata incisa pu-
blicis litteris era cognoscens. Cuius sunt illa id est ita pauseamata
sone pitagore in quibus omnia breviter eius dogmata continentur.

Itaque pitagorica sunt ista precepta fugienda sunt omnibus modis et absci
denda languor a corpore imperitia ab animo luxuria a ventre a civitate sedicio
a domo discordia et in commune a cunctis rebus intemperancia. Pitagorica
sunt et hec amicorum omnia esse quia et amicum scriptum est alterum. Duorum
temporum maxime quendam curam mane et vespere i. eorum que acturi
sumus et eorum que gessimus. Post deum veritatem colendam que sola homi
nes deo proximos facit. Illa quoque enigmata que diligentissime aplic
in libris suis persequitur. Stateram ne transilias i. ne preter equitatem iusticiam.
Ignem gladio ne fodias i. iratum et tumidum animum verbis maledicis
ne lacessas. Coronam minime carpendam i. leges urbium conservandas.
Cor non comedendum i. merore animum compellendum. Cum profectus fueris ne
redeas i. post mortem vitam istam ne desideres. Per viam publicam ne
ambules i. ne multorum sequaris errores. Hirundinem in domo non su
scipiendam i. garrulos et verbosos homines sub eodem tecto non habendos.
Oneratis supponendum onus deponentibus non concedendum
i. ad virtutem incedentibus augenda sunt precepta tollentes se ocio
relinquendi sunt. Apud grecos primus pitagoras invenit immorta
les esse animas et de aliis corporibus transire ad alia. Primo se dicit fuisse
Euforbum. Secundo Calidem. Tercio Hermotimum. Quarto Pirrum. Ad extre
mum pitagoram. et post certos temporum circulos ea que fuerint rursus
fieri. Nichil in mundo videri novum. Philosophiam meditacionem
esse mortis. Cottidie de carcere corporis nitentem animam educere libertatem.
Mathesim sapientiam inscripsit i. discencias reminiscencias esse. Et multa
alia que plato in libris suis et maxime in fedrone timeoque pro
sequitur. De discipulis eius capitulum xxvi.
Ipse namque plato post achademiam et innumerabiles discipulos sequens multos sue domus doctrine
sibi ut ad magnam greciam ubique ab archita tarentino et timeo locrense
pitagore doctrina erudiretur elegantiam et leporem socratis cum
hiis miscuit disciplinis. Idem contra iovinianum. Inutile est arbor
videre per que aliquis captivus est et eorum te comprimeto quantumque quibus
difficulter caveas. Nam et pitagore huiusmodi frequencias declinan
tes in solitudine et desertis locis habitare consueverant. Idem est. Certum
Pitagoricorum disciplina est tacere per quinquennium et postea eruditos lo
qui. Seneca de beneficiis libro vij. Pitagoricus quendam emerat
a sutore phecasia rem non magnam non presentibus nummis. Post aliquot
dies venit ad thabernam redditurus. Et cum clausam diu pulsaret
fuit qui diceret. Quid perdis operam. Sutor ille quem queris
elatus combustus est quod nobis fortasse molestum est qui eternum
nos amittimus. Tibi minime qui scis futurum ut renascatur. Socraticus
at pitagoricum at philosophus nummos tres aut quattuor denarios non invitus
manu deinde retulit subinde concutiens. Deinde reprehendisset
hanc suam tacitam non reddendi voluntatem intelligens arrisisse sibi
illud lucellum redit ad eandem tabernam ait. Ille tibi vivit redde quod
debes. Deinde per clostrum quo se commissura laxaverat quatuor
denarios in thabernam immisit ac iussit. Penas a se exigens impro
be cupiditatis ne alieno assuesceret. Item Pitagoras dicebat amicicie
esse armoniam. Deinde amicicias unum ex pluribus facere. In pitagorici

Vades se pro Sybariti tyranno dederunt. Valerius libro v°. Damon et
Phintias Pythagore discipuli tam fidelem inter se iunxerant amicici-
am ut cum alterum ex hiis Dionisius Siracusanus interficere vellet et is
tempus ab eo impetrasset quo priusquam periret domum profectus ordinaret res suas impe-
trasset alter vadem se pro eius reditu tyranno dare non dubitavit.
Appropinquante autem prefinita die nec illo redeunte unusquisque stultitie
tam temerarium sponsorem dampnabat. At is nichil se de amici constan-
cia metuere predicabat. Eodem itaque momento et hora a Dionisio consti-
tuta qui eam acceperat supervenit. Et admiratus tyrannus amborum
animum supplicium fidei remisit rogavitque insuper ut ipsum in societatem
amicicie tercium sodalicii gradum reciperent rogavit. Hee vires ami-
cicie mortis contemptum ingenerare, vite dulcedinem extinguere, crude-
litatem mansuefacere, odium in amorem convertere, penam beneficio
pensare potuerunt. Comestor. De regno duorum magorum in per-

sidem. xxvii.

Post Cambisem vero de viii magis qui perfidiam in
regnum meditabant regnum obtinuit. Justinus libro 1°. Cambi-
ses quidem per quietem vidit fratrem suum Mergim regnaturum
quo somnio exterritus non dubitavit eum occidere adhibito mago
quodam carnarii delegit Cometem nomine. Interim ipse gladio
suo sponte evaginato in femur graviter vulneratus occubuit.
Quo nuncio accepto magus ante amissi regis occupat facinus
prostratoque Mergide cui regnum debebatur fratrem suum subicit Oro-
pasten. Erat enim oris et corporis liniamentis Mergidi consimilis. Cum-
que nemo oculatior fuit quod apud Persas persona regis sub specie maiestatis
occulitur. Igitur magi ad favorem populi conciliandum tributa et milicie
vacationem in triennium permittunt ut regnum quod fraude quesierant in-
dulgentie largicionibus confirmaret. Que res suspecta primo Hortano
nobili viro et in coniecturis sagacissimo fuit. Itaque per internuncios
querit de filia que inter regias pellices erat an Cyri filius rex esset.
Illa nec se scire ait nec ab alia posse cognoscere quia singule
separatim recluduntur. Tunc pertractare caput dormienti iubet. Nam
mago illi Cambises aures utrasque absciderat. Sed de inde persolida-
tior sine auribus regem esse optimatibus Persarum rem indicat
et in eius cedem sacramento conveniunt. Septem autem conscii fuere huius coniurationis
qui ex continenti occultato sub veste ferro ad regiam pergunt et ob-
viis interfectis ad magos perveniunt. Qui duos de eis interfecerunt
tandem ipsi corripiuntur a pluribus. Quorum alterum Gobrias medium
amplexus cunctantibus sociis ne ipsum pro mago transfoderent quia res in
obscuro loco gerebatur vel per suum corpus adacti mago ferrum iussit.
Fortuna tamen regente illo incolumi magus interficitur. Actor.
Regnaverunt itaque duo magi fere vii menses. Josephus contra Iovi-
nianum libro ii°. Eubolus narrat apud Persas tria genera fuisse magorum
quorum primos qui sunt doctissimi et eloquentissimi excepta farina
et olere nichil ad victum capere. Valerius libro ii°. Perse non aspi-
ciunt liberos suos antequam vii annos expleverint quo parvulorum
amissionem equiore animo sustineat. Justinus ubi supra. De regno

Darii filii Ytaspis xxviii.

Occisis autem magis magnum quidem
gloria occupati principum regni fuit sed multo maior in eo

quod cum de regno ambigerent concordare inter se non poterant. Erant enim virtute
et nobilitate ita pares ut difficilem consiliis ipsorum electionem equalitas fa-
ceret. Ipsi igitur viam invenerunt qua de se iudicium religioni et fortune
committerent. Pacti quoque inter se sunt ut die statuta omnes equos ante
regiam primo mane producerent et cuius equus ante solis ortum hinnitum
primum edidisset is rex esset. Nam Persae solem unum deum esse credunt
et equos eidem deo sacratos ferunt. Erat inter coniuratos Darius Ystapsis
filius cui de regno sollicito equi custos ait si ea res victoriam mo-
raretur nihil negotii superesse. Per noctem deinde equum pridie constitutum
diem ad eundem locum duxit ibique eque admittit ratus ex voluptate
venere futurum quod evenit. Postera die ad statutam horam conve-
nerunt omnes. Darii equus agnito loco ex desiderio femine statim hin-
nitum edidit et sequentibus aliis felix auspicium domino primus emisit.
Tanta autem moderatio ceterorum fuit ut audito auspicio confestim equis
desilirent et Darium regem salutaverunt. Cognatio tamen Darii iuncta cum
pristinis regibus fuit et mox in principio regni Cyri filiam in matri-
monium accepit. Auctor. Igitur post duos magos interfectos Darius
filius Ystapsis qui et ipse fuit unus de vii magis cepit anno
quinte etatis hominum mundi vero iii. cccc. xlii. regnavit annis xxxvi.

De similitate. Comestor. Zorobabel cum Dario et solutione questionis

Huic Dario familiaris erat Zorobabel filius Salathiel cum [illegible] xxix.
cum interdixisset Cambises reedificationem templi ascendit ad eum Zoro-
babel. Et prius Darii inveniens tempestatem quidem animum regis mutare
sed non potuit. Et tunc persuasit Dario serviens ut voveret votum
deo suo quod si eum regem faceret restauraret eius templum et universa
vasa domini que adhuc erant penes reges Persarum remitteret in Iherusalem.
Cum audisset itaque Zorobabel hunc regnare fiducialiter aggressus est
reedificare templum Aggeo et Zacharia exhortantibus prophetis. Cum predica-
bant deum eis offensum eo quod habitarent in domibus laqueatis et domus
domini esset desolata. Hoc autem signum ire dei dicebant. Persuadebant
autem et insurgebant contra principes regis Persarum qui erant trans
flumen interdicebant reedificationem. Cumque audissent sermones Iuda
quod deus prius hoc eis parabat. Cui in prophetas et conditores placuit
utrisque ut res ad Darium referretur. Et ascendit Zorobabel cum nunciis prin-
cipum ad regem et honoratus est ab eo super quam sperabat. Ita ut in cubi-
culo regis dormiebat cum aliis duobus cubiculariis. Porro Darius
rex cenam exhibuit satrapis Persarum et prefectis Indie et Ethiopie et
centum viginti septem provinciarum. Ea nocte expergefactus noctem duxit
in sompnis et proposuit questionem tribus custodibus corporis sui quod de tribus fortius
videretur rege scilicet vino et mulieri promittens munera et honorem ei qui
sapientius diceret. In crastinum coram satrapis et magistratibus accessere
illi tres. Et ait primus regem esse fortiorem ceteris. Cum enim homo preest
ceteris dominantibus rex preest homini et ad nutum eius omnia fiunt. Secundus
autem pretulit vini fortitudinem quia cum homo preest ceteris animi
fortitudine vinum superat rapiens animi fortitudinem. Zorobabel autem mulieres
fortiores veritatemque asseruit. Nam regibus et hiis qui vites plantant
mulieres vitam contulerunt et alimonia et ad robur usque perducunt
et pro mulieribus dicas ponere non timent homines. Retulit preterea se vidisse

concubinam quandam regis alapas regi imponentem. Cumque illa arrisisset
regem arridentem et ea molesta regem molestum. Sicque post omnia
veritatem dixit esse fortiorem que est immutabilis et sempiterna. De consumma-
tione templi ex precepto darii xxx. fortiorem veritatem esse dixit. Rex

Omnibus autem indicaret omnibus. Ad zorobabel ut peteret ab eo quic-
quid vellet. Et postulavit zorobabel templi reedificationem
et vasa domini remitti in iherusalem. et gavisus est rex. Nam idipsum vo-
verat se vovisse. Et scripsit per epistolam principibus suis trans flumine ut
nullatenus impedirent iudeos sed de scriptibus regis iuvarent eos
Et remisit quos vasa domini per manum zorobabel. Cum reditum facientibus
per caldeam contribulibus suis regis mandata patefecit et ascenderet
multi. venientes ad eo. Igitur anno secundo darii mense viii instabant
operi et compleverunt illud anno vi darii qui erat xl ab initio regni per-
sarum. Ergo illud xlvi annis edificatum est templum secundum illam sententiam
qua dedit cyrus reedificandi templum usque ad vi
annum darii quo consummatum est tot anni fluxerunt. Convenerunt autem
filii israel ad dedicationem templi et dedicaverunt illud mense xii qui apud
latinos martius dicitur xxiii die mensis hic est hora dedicato. Et ce-
lebraverunt filii israel phase secundum legem domini. De archa vero quando
receperunt nam incertum est. Sed si verum est quod epyphanius dixit
eam usque ad ultimum diem non egressuram de latibulo petre
verum est quod hebrei instar prioris edificaverunt altare. Nam ma-
thathias qua tulerunt romam de iudea leguntur translata et archa
domini et candelabrum et mensa. Eusebius in cronicis De nece hip-
parci et hippie xxxi filii pisistrati arnomo aristogiton hipparcum

Anno secundo darii. Et hippiam tyrannos interfecerunt et leena
meretrix amica eorum cum tormentis cogeretur ut socios proderet
linguam suam morsu dentium amputavit. Anno eodem xv reges
rome defecerunt pulso tarquinio superbo. Cum compaluit annis
CC xl sive ut quibusdam placet et plurimis. Pulsis autem regibus
viri usque ad xb. lapidem romani tenebant imperium. Post ex-
actos itaque reges primum consules abinde ceperunt. Deinde tribuni
plebis ac dictatores et rursum consules rem publicam obtinue-
runt per annos fere CCCC lxiiii usque ad iulium cesarem qui
primus singulare arripuit imperium. Valerius libro vii. Brutus
cum rege tarquinio avunculo suo omni nobilitatis indolem excepi-
ret et actos et fratrem suum qui vegetioris ingenii erat interfectum
videret obtusi se ex cordis simulavit. Profectusque est delphos cum tar-
quinii filiis. Et cum venientibus illis ab appolline quis eorum rome
regnaturus esset et accepto responso qui ante omnes osculum matri de-
disset brutus perinde ac si casu lapsus de industria oscula-
tus terram. Tullius de divinacione. Hinc tarquinius de bruti ambiguitate
consultatum dixisse fertur tunc primum se intellexisse quos fidos habuisset
annos quos infidos cum in venientis gratiam deferre posset.

De democrito et heraclito philosophis Eusebius in cronicis xxxii.

Hoc tempore democritus physicus et heraclitus tenebrosus et anaxago-
ras physicus clari habentur. Eschilus quoque tragediarum scriptor
agnoscitur auctor. De democrito philosopho refert agellius in libro

noctium acticarum quod ratione abducentes fuerit et doctissimus. Hic de
primo[genitus] suum relinquens patribus civibus athenas profectus et ibi oculos sibi
eruit ut negociatores cogitationes haberet. liberius tamen dicitur cum oculos
sibi eruisse ne videret bene esse malis civibus. Tertullianus autem
dicit quod ideo excecatus fuerit quia mulieres sine concupiscentia aspicere non
poterat. Porro multo sibi oculos eruit qui magicas tenebras
oculis humanis immiscuit. Dicit autem ysidorus quod artem magicam
multis seculis post zoroastrem democritus ampliavit, quando ypocrates
medicine disciplina effloruit. Seneca in epistola viii democritus
ait. unus mihi pro populo est et populus pro uno. Boecius in prologo de arte
musica ut sese corporis affectus habet ita eius pulsus cordis amoti-
bus incitantur. Quod democritus ypocrati medico tradidisse fertur
eo enim quod in sanando cives democrita civibus et amatibus incusto-
dia medendi causa inferret. Lactancius in l. de falsa sapientia laudatur
democritus quod agros suos relinquit eosque pascua publica
fieri passus sit. Probare quidem si donasset. Sed nichil sapienter
fit quod si ab omnibus fiat inutile ac malum sit at hic negligencia
tollerabilis. Quid ille qui patrimonium in nummos redactum effudit
in mare. Rector. Ipse heraclitus ut ait Augustinus dixit omnes deos
constare ex igne sicut pitagoras ex numeris epicurus ex atho-
mis idem ut ait macrobius dixit animam esse scintillam stel-
laris essencie. fuerunt autem ut testatur idem macrobius duo heracli-
ti unus qui dictus est physicus cognominatus et heraclitus tenebrosus
et alter qui ponticus appellatus qui dixit quod animam lucem esse.
Seneca. Heraclitus cui cognomen fecit oracionis obscuritas ait
unus dies par omni est. Idem. In idem flumen bis descendimus
et non descendimus. Ieronimus contra iovinianum libro i° heraclitum cognomento
scothynon sudantes philosophi vix intelligunt. Augustinus de civitate dei libro viii.

## De anaxagora philosopho et heschilo poeta xxxiii

Anaxagoras auditor fuit anaximenis hic vero omnium quas
videmus effectorem divinum animum sensit et dixit ex infinita materia
que constaret similibus inter se particulis rerum omnium quibus ex hiis singula
fierent sed animo faciente divino ad hec in metha[phisica] libro x° anaxa-
goras dicebat quod homo est mensura omnium rerum. Valerius in libro viii
anaxagoras interroganti cuidam quisnam esset beatus nemo inquid
ex hiis quos tu felices existimas sed eum in illo numero reperies qui
ex miseriis a te constare creditur. Non enim erit ille divitiis aut hono-
ribus habundans sed aut exigui ruris aut non ambitiose fidelis
doctrine fidelis et pertinax cultor in secessu quia in fronte beatior
erit. Anacharsis leges aranearum telis comparabat. Nam ut infir-
miora animalia retinent et valenciora transmittunt ita et hiis humiles
ac pauperes videntur constringi divites ac potentes non alligari. Idem in
libro viii° anaxagoras post longam peregrinationem studio sapiencie
impensam reversus ad possessiones suas desertas vidit
non essem inquit ego salvus nisi iste periissent. Demmatus in epistolis
anaxagoram phisicum quibusdam de filii morte ad disputationibus
non retraxit. Item valerius libro v° Anaxagoras audita

morte filii nichil inquid inopinatum nuncias. Ego enim illum ex me natum sciebam esse mortalem. Hanc vocem si quis efficaciter recepit non ingredibit ita liberos esse procreandos ut meminit sic mori neminem qui non vixerit ita ac nullique vivere posse qui moriturus non sit. Horatius pulvillus cum Iovi pontifex edem dedicaret et in sollempnium nuncupatione verborum postem teneret mortuum esse filium suum audisset nec manum a poste removit nec multum a publica religione ad privatum dolorem deflexit ne patris magis quam pontificis partes egisse videretur. Augustinus de civitate dei xviii li. Cuius tunc anaxagoras atheniensis reus factus sit quia dixit solem lapidem ardentem esse negans utique deum cum in eadem civitate gloria floruit epicurus vixitque securus non solum solem vel ullum sydus deum esse non credens sed nec iovem vel ullum deorum omnino in mundo habitare contendens ad quem preces hominum supplicationesque pervenirent. Boecius li. i. de consolatione. Quod si non legisti anaxagore et socratis venenum zenonis quoque tormenta tunc Lector. Ex hiis patet quo genere mortis mortuus sit anaxagoras iste quia Nam de veneno mortuus est ut testatur Boecius. et ideo si venenum datum est tamen reus mortis ut ait Augustinus quia solem dixerat lapidem ardentem quem athenienses deum esse credebant. Hic anaxagoras ut dixit augustinus successorem habuit archelaum qui fuit magister socratis. Cum archelaus de particulis inter se similibus quibus singula quoque fierent ita putaret constare omnia ut his inesse mentem diceret que corpora eterna i. illas particulas coniungendo et dissipando ageret omnia. Heschilus autem tragediarum scriptor casu mirabili mortuus fuisse legitur. Refert enim valerius libro nono quod quadam die in sicilia menibus urbis in qua morabatur egressus aprico in loco resedit. Super quem aquila testudinem ferens elusa capitis splendore erat enim capillis vacuum perinde atque lapidi eam illisit ut fracte carne vesceretur. Eo ictu vere principium fortioris tragedie extinctum est. Eschilus mors.

## De strage persarum in bello marathonio xxxviii

Anno darii xix° bellum in marathone gestum est et ea que de militia describunt. et aristide qui cognominatus est iustus. Justinus libro ii°. Darius rex persarum cum filie Jancyri scitharum regis petitas nuptias non obtinuisset bellum ei intulit armatis quoque dcc milibus hominum sciciam ingressus est. Non facientibus autem scithis pugne potestatem metuens ne interrupto ponte histri reditus sibi intercluderetur amissis lxxx milibus hominum trepidus refugit. Que iactura habundante multitudine inter dampna numerata non est. Inde asiam et macedoniam domuit et ionas navali bello superavit. Cognitoque quod athenienses ionibus contra se auxilium tulissent omnem impetum belli in eos convertit. Quo audito athenienses a lacedemoniis auxilium petierunt. Interim cum viderent reges quadam religione teneri nacta

occasione non expectatis lacedemonijs instructis x. milibus ciuium
et plateensibus auxiliaribus mille aduersus dc. milia hostium in cam-
pis marathonijs in prelium egrediuntur. Miltiades dux belli erat
et auctor non expectandi auxilij qui tanta fiducia ceperat ut
plus presidij in celeritate quam in socijs duceret. Tanta igitur in pugnam
euntibus animorum alacritas fuit ut cum mille passus inter duas
acies essent citato cursu ante iactum sagittarum ad hostes uenerint.
Nec audacie eius euentus defuit. Pugnatum enim est tanta uirtute
ut hinc uiros inde pecudes putares. Victi persae in naues fugerunt
ex quibus multe suppresse multe capte. In eo prelio themistoclis
adolescentis gloria emicuit et prelij in immeabilis cedes cum fugientes
hostes ad naues egissent onustam nauem dextra manu te-
nuit nec prius demisit quam amitteret qua amissa sinistra quoque
nauem tenuit quam et ipsam cum amisisset ad postremum morsu
nauem detinuit. Sicque nec cedibus fatigatus nec duabus manibus
amissis uictus truncus ad ultimum ueluti rabida fera dentibus
dimicauit. Ducenta milia persarum eo prelio siue naufragio ceciderunt.
Eusebius in iiii°. **De morte valerij consulis et de gelone siracusa-
no et aristide iusto. xxxv.** Cuius collega adeo pauper mortuus est
Anno darij xx°. Valerius brutus ut sumptu publico sepeliretur. Va-
lerius etiam publius valerius consul romanorum adeo plebis fauorem
dilexit ut inde publicola cognominatus sit. Idem edes suas in
medio foro dirui fecit quia nimis excelse super ceteras apparebat
quantumque domo inferior tanto gloria superior euasit. Eusebius in
cronicis. Anno darij xxvij°. gelo obtinuit siracusas. Vale-
rius libro iiij°. Siracusis cum tota gelonis regis stirps uiolen-
tissimis consumpta cladibus ad unicam filiam virginem armoniam
esset redacta et in eam crebri ab inimicis impetus fierent nutrix
eius equalem illi puellam regio cultu ornauit et hostium
gladijs subiecit. Que cum nec ferro quidem trucidaretur tamen nec
condicionis sue docuit admirata illius animi armonia reuocatos
interfectores confessa que esset in cedem suam conuertit. Eusebius
in iiii°. Anno darij xxxi°. aristides cum ignominia ciuita-
tum rector fit depressa lege compulsus eo quod plus modico iustus erat.
**De regno xersis filij darij Justinus libro ii°. xxxvi°.**
Darius autem decessit relictis multis filijs et in regno et ante re-
gnum susceptis. Ex quibus artemenes maximus natu etatis
priuilegio regnum sibi uendicabat. Xerses uero sibi de nascendi
felicitate. Nam dario priuato natus erat ei artemenes. xerxi uero
autem iam rege xerses. Et ideo dicebat fratribus ante regnum natis
priuatum quod darius tunc habuisset iure deberi. Sibi autem regnum
tandem primum suum artaferne iudicem. Elegerunt concordi animo atque
tam grauiorque fuit ut nec victor insultauerit nec victus doluerit
Sed et ipso litis tempore munera sibi inuicem mittebant. Iocunda quoque
inter se non solum sed et credula et quinimo habebant. Judicium quoque
eorum sine arbitris uel sine conuicio fuit. Tanto moderacione tunc fratres

inter se maiora regna dividebat que nunc cognita prioma primitur-
berdinense. Igitur Xerses filius Darij Persarum quintus cepit anno quin-
tatis c. Mundi iiii^m CCCC. lxxxviii. et regnavit annis xx. Valerius
libro ix. Hic adeo luxuriosus erat ut edicto premium ei proponeret qui novum
voluptatis genus invenisset. De bello Xersis contra grecos et victoria
Hic Xerses bellum Iustinus ubi supra. Spartanorum xxxvii.
apud susceptum adversus Greciam per quinquennium instruxit. Sed ubi
primum didicit Demaratus rex Lacedemoniorum qui apud Xersem exulabat
amicitior patrie post fugam quam regi pro beneficia ne inopinato bel-
lo opprimerentur omnia in tabulis ligneis magistratibus perscripsit et scripturam
cera superinducta texit. Quibus missis heredibus Gorgone uxor soror
regis Leonide consilium scribentis iubet. erasaque cera consilium detexit
Valerius libro i. Xersi Lacedemonie invadente consilium agitanti animum
impaternam infusum in sanguine non semel sed iam ac tercio quo consi-
lio. Cuius dire monitu e ab incepto destitit. Idem in libro vii. Xer-
ses Grecie bellum indicturus convocatis Asie principibus ne viderer inquit
meo tantum usus consilio vos contraxi. Ceterum mementote parendum
nobis magis esse quam suadendum. Seneca libro vi. de beneficiis.
Cum bellum Grecie indiceret Xerses animum tumentem oblitumque quam cadu-
cis confideret nemo non impulit. Cum alii undique iactarentur
Demaratus Lacedemonius solus dixit ipsam illam quam sibi
placeret multitudine indigestam et gravem metuendam esse ducenti
Non enim vires habere sed pondus immodica nunquam regi posse nec diu
durare quicquid regi non potest. Orosius habuit igitur Xerses in exer-
citu dccc.^a milia armatorum de regno et ccc.^a milia de auxiliatoribus
rostratas naves mille ccc.^as onerarias tria milia. Adversus
tantum exercitum Leonida rex Spartanorum cum iiii^or tantum milibus
armatorum in angustiis Thermopilarum obstitit. Triduo continuo non
duorum pugna sed unius populi cedes fuit. Quarta die cum videret
Leonida hostem undique circumfundi socios hortatur ut se ad melio-
ra tempora reservent. Ipse cum DC tantum viris DC milium castra
irrupit ipse quorum ipsi Spartanos adiuvat continuis cedibus suis
plurimum a principio noctis in maiorem partem diei tractu. Postremo
Spartani vincendo fatigati mortui inter mortuos ceciderunt. Ubi ceci-
dit ille clarissimus Lacedemoniorum dux Leonida illa famosissima
incitamenta. Prandete milites tamquam apud inferos cenaturi. Iustinus
libro ii. Interim Xerses mittit iiii^or milia armatorum Delphos
ad templum spoliandum qui omnes imbribus et fulminibus deleti sunt
Porro initio belli consulentibus Spartanis Apollinem Delphicum
responsum fuerat aut regi Spartanorum aut urbi cadendum.

De navali prelio contra grecos et fuga Persarum xxxviii.

Xerses autem duobus vulneribus amplius acceptis navale certamen
experiri statuit. Adventante autem Xerse consulentibus Atheniensibus
pluribus oraculis Delphicum responsum fuerat tandem muniret ligneis
tuerentur. Sed Themistocles dux navium providum intellectum persuasit
Atheniensibus et sociis urbibus ut naves conscenderent. Probatoque consilio
coniuges et liberos cum preciosissimis rebus abditis in insulis relicta.

urbi se mandat. Itaque xerses despiciatas athenas vacuas hominibus
incendit. Et quos ferro in homines non poterat igne in edificia grassatur. Conserto autem navali prelio ipse in littore spectator pugne
resedit. Arthemidora autem vel sicut alibi legitur arthemisia regina
alicarnasi que xersi in auxilium venerat inter primos duces acerrime pugnabat. Cum vero anceps pugna esset Iones iuxta preceptum
themistoclis se paulatim certamini subtrahere ceperunt. Quorum defectio
ceteros aliorum fregit et persas iam diu fugam circumspicientes apte
fuge suasit. In qua fuga multe naves merse multe capte sunt.
Plures autem seviciam regis timentes domos dilabuntur. Inito consilio
regis exercitus mardonio traditur. Ipse cum paucis aditu in ponte construxerat profectus est. Sed cum pontem hibernis tempestatibus solutum
vidisset piscatoria scapha trepidus transiit. Talis fuga fuit regis
cuius tam terribilis fuerat adventus. Hanc eius fugam prelatam signaverat monstruosus ille partus eque que in eius exercitu vulpem
peperat. Orosius libro ii°. Pedestres quoque copie que ducibus
commisse fuerant labore ac metu distabuerunt. Et ingravescente
morbo tanta pestis tantaque feditas morientium exorta est ut
vie cadaveribus replerentur. Dire et alites atque immunde bestie escarum
illecebris sollicitate morientibus insequebantur. Exercitum Mardonius cum olinthum grecie oppidum expugnat. Athenienses ac in
varia sollicitatione adducere conatus spe pacis aggressus est. Rursum
ut vidit inexpugnabilem libertatem incensa urbis parte qua
edificaverat omnem belli apparatum in boeciam deducit. Illuc
quoque centum viginti milia grecorum insecuti sunt. Et commisso sic
mardonium deletis eius copiis cum paucis fugere compulerunt. Castra
regis opibus referta ceperunt non pro quibusdam antique industrie
dampno. Nam consequenter post divisionem auri persici prima grecie
virtus corrupta fuit. Bene. ii e. Itaque victa xersem tenus
cognitum ea que demaratus predixerat accidissent xerses pudore quam dampno amplior demarato gratias egit quod solus ei
verum dixisset et permisit petere quod vellet. Petiit ille ut sardes
maximam asie civitatem curru vectus intraret rectam capite tiaram gerens. Id soli datum regibus. Dignus fuerat premio ante
quam peteret. Sed quam inhabile genus in quo non erat qui verum
diceret regi nisi qui non dicebat sibi. Iustinus libro ii°. De principatu themistoclis in grecia. xxxix. ∴ agetur cum iudicio

Confecto autem bello tam diuturno atheniensium virtus
ceteris prelata est. Inter duces quorum themistocles princeps civitatum testimonio iudicatus gloriam ~~sue~~ patrie sue auxit.
Huius enim themistoclis adholescentia tot viciis impudicitie subdita
fuit ut eum pater abdicaret mater quoque suspendio vitam finivit. Hic est themistocles qui cum quidam consuleret de filia sua utrum
eam pauperi sed ornato an locupleti parum probato collocaret
respondit. Malo virum pecunia quam pecuniam viro indigentem.
Idem theatrum petens cum interrogaretur cuius vocem audire illi

futura esset gravissima vidit a quo artes eius optime carerent.
Actor. Ex quo intelligitur cum illo cupidinem glorie fuisse. Hic tamen
themistocles postea ut legitur a persarum rege xerse susceptus ad
inducendum illum bellum inferre atheniensibus ne aut desereret
bene de se meritum aut oppugnaret patriam suam magnesie ha
usto tauri sanguine mortuus. Valerius libro vi°. Quis the
mistocle adolescentia attingere sine patris approbatione abdicationis
in ingenue notam sine matris suspendio finite vita propter filii
turpitudinem exactam ad omnem postea generum igitur consanguineum
clarissimis contulit medium europe et asie vel spei vel desperationis
pignus fuit hic qui cum salutem sue patrie habuit illa victorie
vadem assumpsit. Idem libro viii°. Cuius industria themistocles
qui maximarum rerum cura distentus omnium tamen civium suorum nomina
comprehendit. Post summam iniquitatem patria compulsus et ad xersem
quem paulo ante devicerat confugere coactus prius quam in eius conspectum
veniret sermone persico se assuefecit. Cuius utriusque industrie laudem
duo reges partiti sunt cyrus omnium militum suorum nomina mitridates
xxii gentium que sub regno illius erant linguas ediscendo. Tul
lius in li° de amicicia. Quis clarior in grecia themistocle quis
potencior. Qui cum imperator bello persico greciam servitute liberasset
propter invidiam in exilium expulsus esset ingrate patrie iniuria
m non tulit quam ferre debuit sed fecit id quod xx annis ante apud
nos fecerat coriolanus. His adiutor contra patriam inventus
est nemo itaque mortem sibi uterque acivit. Idem libro iii° de officiis.
Themistocles post victoriam eius belli quod cum persis fuit dixit
in concione se habere consilium rei publice salutare sed id sciri non
opus esse. Postulavitque ut aliquem populus daret cum quo communicaret
datus est aristides. Huic ille classem lacedemoniorum que sub
ducta erat ad gytheum clam incendi posse dixit. Quo facto
frangi opes lacedemoniorum necesse esse. Quod aristides cum audis
2 set in concionem magna expectacione venit. Dixitque perutile esse
consilium quod themistocles afferret sed minime honestum. Ita quod
athenienses quod honestum non esset id ne utile quidem putaverunt
totamque eam rem quam ne audierant quidem auctore aristide
repudiaverunt. Melius hii quam nos qui piratas immunes
socios vectigales habemus. Eusebius [illegible]. De pindaro et sopho
cle et euripide poetis. xl. Sophocles et euripides clarent.

Temporibus xersis pindarus tamen dicit solinus allexandro
Actor. Pindarum hunc poetam aminthe filius domus liberalissime
tenuisse. Cui alexander adeo devotus fuit ut apud delphicum ap
pollinis delphicos statuas aureas dono mitteret. Idem dicit pindarus
quidam loco a castore et polluce in spectantibus cetere convivis vo
catus et mox eo egresso super ceteros residentes triclinium collap
sum. Valerius libro ix°. Pindarus cum in gignasio super gremium
pueri quo unice delectabatur capite posito quieti se dedisset

placidum fine accepit Neque enim prius decessisse cognitum est quam cum
signa stratocles claudere iam eum locum volente nequaquam excitare
Tullius in libro de senectute Sophocles ad summam senectutem trage-
dias fecit. Valerius libro viii°. Sophocles etate iam senior cum
ab eo quidam quereret an etiam rebus venereis uteretur dixit meliora
inquit libenter vero istinc tamquam a aliquo furiosa dominatione profugi
Idem ix libro Sophocles iam senex tragediam quandam in certamine
miserat. Cumque suspensus ancipitis certaminis eventum suam
audiuit se una sententia vicisse et pre gaudio expiravit. Auctor.
Solinus narrat quod cum lisander athenas obsideret et sopho-
cles tragicus in civitate corpus iaceret liber pater ducem monuit
permitteret sepeliri delicias suas sinet. Et cum prius hoc nomine
despiciat quam lisander cognovisset quis abisset et quid animum
posceret indutias bello dedit usque dum congrue sepultus talibus
exequiis donaretur. Boecius de consolatione iii° libro Euripidis probo
sententiam qui carentem liberis infortunio dixit esse felicem
Valerius v° libro Cum euripides a cena regis archelai domum rediret
canibus dilaceratus est Crudelitas fati ingenio tanto non debita
Auctor. Idem archelaus ut ait Solinus adeo dilexit euripidem
ut ei summa consiliorum committeret. Qui audita eius morte crinem
suum totondit. Dicitur tamen senecta diu cum scripsisse metu repentine
eclipsis solis. Eusebius etiam. Eo quoque tempore herodotus hystorie
scriptor agnoscitur. Rome virgo vestalis sinna deprehensa in stupro
viva defossa est. De nece xerxis et regno Justinus libro iii° artha-
bani et arthaxerxis. xli. gentium bello in grecia infeliciter gesto
Xerxes autem terror antea etiam suis contemptui esse cepit. Et de fi-
ciente regis cotidie maiestate arthabanus prefectus eius in
spe regni adductus cum robustissimis vii filiis aulam regis in-
gressus vesperi que illi iure amicitie semper patebat rege tru-
cidato filios eius dolo aggreditur. Securus de artaxersi puerulo
regem a dario sive suo interfectum. Et sic impulit eum in necem fratris
innocentis qui dormiens inventus quasi somnum fingeret interfectus est.
Cum ergo arthabanus solum illum de regiis filiis semper esse videret
metueretque de regno certamina principum assumpsit in societatem consilii
bacabasum. Qui presenti statu contentus rem prodidit artaxersi quo
pater et frater occisi sunt. His cognitis artaxerses verens numerum
filiorum arthabani in posterum diem paratum exercitum armatum iubet
recogniturus et numerum militum et in armis industriam singulorum. Cum-
que inter ceteros ipse arthabanus armatus assisteret rex simulat se
breviorem loricam habere et iubet arthabanum secum commutare. Quo exuen-
te se atque inermato gladio traicit et filios eius corripi iubet.
Et sic adolescens egregius et cedem patris vindicavit et se ab insi-
diis liberavit. Xerxes igitur regnavit ǭṗzz vel arthabanus mensi-
bus vii. Post hunc vero arthaxerses qui longimanus cognomina-
batur cepit anno quinte etatis xxxv° mundi vero iiii. C.C.C.C.

xxviijo et regnauit annis xl. Justinus ubi s. De pericle et sopho
cle duabus atheniensibus xliij. Eius pericles et sophocles
Hijs temporibus duces eliguntur athe. scriptor tragediarum contra
thebanos in lacedemonios. Cumque lacedemonij agros atheniensium
populauerunt agros periclis intactos reliquerunt sperantes se acquirere
illi posse aut periculum comunicandi aut ex suspicione prodicionis inuidiam
Quod pericles aut prouidens et futurum populo predixit et ad inuidie de
clinandum impetum agros ipsos dono rei publice dedit. Valerius
libro viijo. Pericles sub anaxagora preceptore summo studio instructus
regit athenas et resumit arbitrio suo. Cumque aduersus voluntatem populi
loqueretur iocunda autem illorum et popularis eius vox erat ita quod veteris
comedie maledica lingua quamuis potenciam viri perstringere cupie
bat tamen in labijs eius melle dulciorem leporem fatebatur habitare
et in animis eorum qui illum audierunt quasi aculeos quosdam relinqui
predicabat. Senex enim quidam pisistratum tyrannum iuuenem audiuisset nichil nisi quod
ille armatus hic sine armis tyrannidem gessit. Tullius in libro de
officijs. Cum pericles et sophocles ad colloquendum de consolibus publice
simul conuenissent et casu pulcher adolescens transiret ait sopho
cles. Optimum pulcrum puerum. Audit pericles. Cui pretorem decet non
solum manus et lingua sed et oculos habere continentes. Comestor.
Hoc tempore natus est socrates. lapis quidam formam casmaniam
imaginem aurum de celo cecidit. De esdra propheta et gestis
Hoc tempore esdras aaronita legem secundam aeral eius xliiij.
dictis reparauit. Nouas quoque literas leuiores excogitauit. qui faci
liores ad scribendum sicut et ad pronunciandum et propterea velox scri
ba dictus est. addit etiam quedam de suis secundum titulos psalmorum et plura
que leguntur interpretatione. Sic quoque creditur et quedam que scriptura
in libris exposuit opere subtraxisse. Tradunt et quod modo scribendi ab
2 tera in sinistram cum iudeis tradidisse. Cum prius ab modo arau
2 ticum scripti tenebant. sed et scriptura cornuato solet dici. Scribebant
enim a sinistro termino in dextrum et a dextro redeundo scribebant in
sinistram forte per illum modum scribendi prophetauit ut fertur. eo quod in eo
quod uideo perficeret in missa per translacionem libri de dextra in sinistram
Porro esdras impetrauit graciam in oculis artaxersis et petijt ab eo
licenciam ascendendi in urbem ut in lege qua eruditus erat populum suum
erudiret. Dedit ergo ei rex licenciam redeundi et tradidit epistolam ad princi
2 pes trans flumen et ad custodes arche publice ut traderent esdre
necessaria ministros vero templi ab omni vectigali tributo et annonis
absoluit. Dedit etiam esdre potestatem amouendi et constituendi iudices
et presides trans flumen secundum sapienciam suam et puniendi contumaces. Et
sunt cum eo ibi .octo. Et venit in urbem mense quinto et soluerunt
tribus diebus. Quarto die obtulerunt in domo domini. que secum
tulerunt. Tunc admiratur esdras sacerdotes principes et leuitas ut
eijcerent vniuersi vxores alienigenas et eos qui de hijs nati
erant. Glosa super malachiam. Nam vxores suas quibus venissent de
babilonia ea principes et sacerdotes quam reliquerant amplius que pau
pertate et labore vie infirmitate vel deformitate contraxerant videbat

et filiabus alienigenarum etate vel diuiciis florentibus se copulauerant vi-
cendi exortis querelis corripuit sic et malachias eos propheta ut
reiectis alienigenis antiquas uxores reciperent. Eusebius mad.

De empedocle et permenide philosophis xliiii. Boecius i

Eo tempore empedocles et parmenides philosophi agnoscuntur. prologo de arte
cinnupica. Empedocles cum eius hospite gladio quidam simili-
dus in uacuo quod ille eius precum accusatione dampnasset insiluisse
dicitur. modis canendi et ita adolescentis iracundiam temperasse. aristoteles
in libro de uegetabilibus. Tria sunt ut ait empedocles in tota rerum
ualetudine. propria scilicet nobilis affluencia. comptus future felicitatis appetitus
mentis illustracio. Cum nos primus nichil honestius secundo nichil felicius
tercio nichil ad amborum adepcionem efficacius. Idem in metha[phisica] libro ii
Empedocles supponit quod lis est causa corrupcionis et opinio eius est
estimauit quod omnia generat ista lis preter unum et quod omnia preter
deum ab illa facta sunt. Sequitur quod scilicet est generacio omnium que fue-
runt uel sunt uel erunt et quia si lis non esset in rebus omnia
essent unum. Sed lis cum sit in rebus disgregat eas et non sinit
coniungi. Sequitur et quod amicicia est causa per qua omnia sunt unum
Vincencius. Cumenti empedocles cur uiuit inquit
ut astra et speciam celum subtrahe nullus ero. Actor. hic est empe-
docles qui fecit deum ... describere. Deus inquit est spera cuius
centrum est ubi circumferencia nusquam. hic toto sese athenienses de eorum
diis dedit et ut refert lactancius mortem sibi intulit eo quod
ethnicas eorum aras supplicabatur. Dicit tamen macrobius eum dixisse animam
sanguinem esse in quo sua sunt et enthias. Permenides autem legis-
lator in tempore tantasi locum tenuit. Eusebius mad.

De x. viris rome scribendis et legibus deputatis et de appio claudio. xlv.

Eodem tempore scilicet anno xiiii. artaxersis. ccc.º iiº. ab urbe condita
decem uiri creati sunt post annum electi sunt iterum appium
claudium qui uirginiam cuiusdam filiam contra latinos male gerens mi-
litantis uoluit abducere. Actor. Romani autem decem uirorum ponit
ysidorus in libro v.º capitulo pº. Primus Numa pompilius qui romulo
successit primus leges romanis edidit. Deinde cum propter plures sedicioses ma-
gistratus sufficere non posset decem uiros legibus scribendis creauit
qui leges conditas solonis in latinum sermonem translatas xii. tabu-
lis exposuerunt. Fuerunt autem hii. appius claudius. genucius. ueterius.
iulius. manlius. sulpicius. sextius. curacius. romulus. postu-
mius. Orosius libro iiº. Potestas x. virorum tradita constituendarum legum
actitarum grandem magnam perniciem rei publice in texit. Nam
cum primus decem uirorum ceteris cederet solus appius claudius continu-
auit sibi imperium. Statimque aliorum coniuracio subsecuta est ut mo-
re contempto quo in signe imperii penes unum potestas qui erat
omnes omnia propriis libidinibus agitarent. Itaque ceteris ceteri cum in
solemnissime cuncti consumebant repente singuli cum duodenis
fascibus ceterisque imperatorum insignibus processerunt et nouo in
gressu ordinacionis incepto oblicata religione consulum

cumarit agmen tyrannorum duabus tabulis legum ad decem priores
additis agentes in solennissimo fastu. Forma die quo deponere ingra-
tus eos erat cum ceteris insignibus. possidit maximam et Appii clau-
dii libido arripit in virginiam qui ut legum semper inservret fuis servi-
tutis iam intulit. Quam obrem ad actum virginius pro dolore libertatis
et pudore de corpore contractam ad pistrinum filiam in conspectu populi primus
prida peremit. Qua populus indignatione atrociter permotus cupido libertatis
sed montem aventinum occupavit armatus. Nec tunc
libertatem armis desistit cum per quam se coniuratorum conspiratio opis quoque
honoribus abdicavit. Valerius. Virginius filiam suam in medio foro
occidit malens eam occisam quam virginis corrupte patrem. Eusebius maxime.
Romani autem per legatos ab atheniensibus iura petierunt ex quibus
xii tabule conscripte sunt. Hoc quoque tempore Zeno et Heraclitus tene-
brosus agnoscuntur. Anaxagoras moritur. Aristarchus tragediographus
agnoscitur. Cratinus et plato comediarum scriptores. artes quoque
comicus et Thucydides historicus clari habentur.

De neemia et reedificatione murorum iherusalem xlvii°

In anno xx° regis artaxersis erat
pincerna regis neemias de filiis captivitatis. Qui dum esset in susis
castro audivit peregrinos hebraice loquentes. Et accedens sciscitatus
est ab eis de statu iudee et urbis et accepit ab eis urbem esse sine
muris et civitatem iuxta populum dei in afflictione. Nam per diu sustine-
bant impetus hostium et noctibus intrabant latrunculi et plateas
implebant cadaveribus occisorum. Et flevit neemias et diu desi-
derabiliter ad quem nocte et die clamans ad dominum. Sciscitata est
causa rex tempore vescendi sibi constituto dedit ei epistolam ad prin-
cipes transflumen in qua mandabat de honore exhibendo neemie
tamquam duci et legato misso de latere eius et de impendiis urbis
reedificande. Et misit cum eo principes militum et equites. Et visitans
fratres ex babilone multos de filiis captivitatis secum adduxit
et venit in urbem xx° v° anno regni artaxersis secundum iosephum.
Porro in urbe summus erat sacerdos eliasiph filius eliachim.
Et fuit neemias tribus diebus et nocte consurgens cum paucis cir-
cuibat ruinas murorum considerans qualiter reedificari possent.
Quarta die locutus est ad multitudinem venite reedificemus
et non simus ultra in obprobrium gentibus. Et consummatum est opus per
annos duos et iiii or menses licet in multa angustia et pluribus
impedimentis. Primo enim finitime nationes in medium forti aggre-
diebantur. Nos Neemias vero mediam partem populi armatam sta-
tuit per circuitum ut sustinerent impetus aggressorum. alia vero me-
dia pars edificabant una manu componentes lapides et altera gladium
tenentes. Porro secundum intercessit impedimentum. Orta est enim fames in
terra et obligaverunt se plures debitis sub usuris multa. Sed agros et vi-
neas et ornamenta domus compulsi sunt et tandem et filios et filias.
Tercium tamen fuit impedimentum quod principes transflumen qui invidebant
ei corruperunt muneribus quosdam seniorum qui erant de iudeis
ut eum morti traderent seu proderent. Sed cum neque id vanis
eum terrebant rumoribus ut sic ab opere cessaret. Cum multa

fingerent in hunc modum. Nec prevaluerunt quia manus domini erat cum
eo. Postquam autem edificatus est murus, quia nimis erant habitantes in
Iherusalem, precepit ut clauderentur porte ante solis occasum, nec aperirentur
ante solis calorem. De lectione legis in festo scenophegie. xlviij.

Cum imminet mensis vii. qui scilicet apud eos totus sollempnis est
convenerunt in Ierusalem quasi vir unus. Et accepit Neemias quod non
habebat ignem de sublimi. Tradiderant enim ei a senioribus quod Ieremias in
diebus captivitatis absconderat stipites altaris et prunas in [illegible]
hie in valle Iosaphat. Cumque venissent ad locum invenerunt
puteum et invenerunt stipites et prunas et aquam crassam. Et tollentes
eam super strue lignorum et hostias que erant super altare asperserunt.
Et exarsit ignis. Et orabant sacerdotes Ionatha incohante, ceteris
respondentibus. Neemias quasi spiritale edidit orationem. Porro prima
die scenophegiarum dixerunt Esdre ut afferret librum legis et legeret
coram populo. Stetitque Esdras super gradum ligneum vero portam
aquarum, id est portam atrii secus quam erat latior, et legit de mane
usque ad medium diem. Levite vero xii. silentium faciebant in populo.
Flebant autem omnes audientes. Et dixit ad eos Esdras: Nolite contristari,
quia sanctus dies domini est. Cumque audissent in die secundo mandatum
Esdre, egressi sunt et tulerunt frondes arborum et fecerunt sibi tabernacula
in atriis et domatibus suis et in atriis domus dei, quod non fecerant
a diebus Iosue filii Nun. Et observatum est diebus septem. Die vero
octavo fecerunt collectam, vero vitulum ad holocaustum et panes propositionis et
lignea et spatia. Post hec vero legem separaverunt alienigenas ab eorum
et in emendationem sui statuerunt in crastinum generale ieiunium ut affli-
gerent animas suas homines et iumenta usque ad pueros septennes. Et
convenerunt viri ad audiendum legem quater in die et quater in noc-
te, lectione finita confitebantur, plus adorandum et flebant pectora
super eum et tandem benedicto sacerdotes est ex his ut dicit Beda tra-
traxit exemplum. Nam clerici conveniunt ad ecclesiam si non primum
eo vero quos illi. Semel in nocte surgimus ad nocturnos secundum illud:
Media nocte surgebam ad confitendum tibi. In die vero septies psallimus secundum illud:
Septies in die laudem dixi tibi. Singulis autem horis legitur lectio quam
capitulum dicimus. Post psalmum ad preces dicimus, ex his et subdit orationem per
benedictionem. De muri dedicatione. xlix. Habitantibus rogavit

Porro videns Neemias urbem fere vacuam optimates ut habita-
rent in Ierusalem. Et benedixit eis qui se sponte obtulerunt. Reli-
qua vero multitudo misit sortem et decimum caput sibi quod sorte cadit
fecit habitare in Ierusalem. Post aliquod tempus congregati sunt in Ierusalem ad de-
dicationem muri. Et ascenderunt sacerdotes et levite cantoresque cum
musicis et psallentes et incedebant per muros. Esdras vero precedebat.
Neemias autem et optimates cum eo super altitudinem parietum muri incede-
bant psallentes. Reliqua vero multitudo sequebatur eos super terram
et ducebat choros. His completis rediit Neemias ad regem anno
xxxii. regni sui. Et mortuus est Esdras in senectute veneranda
et in urbe [illegible] sepultus in Ierusalem. Hunc quidam Hebreorum
autumant fuisse Malachiam, sed Malachias post regressum captivitatis

natus est in medio in sophis. Hic quia vite optime fuit et aspectu decoris populus appellavit Malachiam i. angelum. Tradunt etiam quod quod prophetie dicebat eadem die angelus dei apparens iterabat. Hector. **De spe iustorum et glorie celestis que revelata sunt Esdre .xlix.** Qui vulgati sunt

Preter duos autem Esdre libros canonicos apud nos extant etiam tres alij scilicet 3 et 4 et 5 nomine eiusdem intitulati sed inter apocrifa reputati. De quibus tamen quia veteres auctores videntur eorum aliqua sumpsisse testimonia pauca sub breviter excerpsi. Ex .iiii. li.

Ego vos in siti manna dedi aqua de petra produxi propter estus folijs arborum vos texi. Noluistis me audire transferam me ad gentes alias et dabo eis nomen meum. Rogavi vos ut pater filios et ut mater filias ita vos collegi ut gallina filios suos sub alas. Dies festos vestros et circumcisiones carnis repudiavi. Ungentes annuncia populo meo quia dabo eis regnum Ierusalem quod daturus eram Israel et assumam mihi gloriam eorum et dabo eis tabernacula eterna que preparaveram illis. Resuscitabo mortuos de locis suis quoniam cognovi nomen meum in illis. Noli timere mater filiorum quia te elegi. Paravi tibi arbores xii gravatas varijs fructibus et totidem fontes fluentes lac et mel et montes vii immensos habentes rosam et lilium in quibus gaudio replebo filios tuos. Orphanum tuere nudum vesti debilem cura. Claudum irridere noli mortuum sepeli et dabo tibi sessionem in resurrectione mea. Alij plorabunt et tristes erunt tu autem hilaris et copiosa. Manus mee tegent te ne filij tui gehennam videant. Filios tuos dormientes memorare quia educam eos de lateribus terre et misericordiam cum illis faciam quia misericors sum. Ego Esdras accepi preceptum a domino in monte Oreb ut irem ad Israel ad quos cum venirem reprobaverunt me et respuerunt mandatum domini. Ideoque dico gentes que intelligitis. Expectate pastorem vestrum requiem eternitatis dabit vobis quoniam in proximo est ille qui in fine seculi adveniet. Parati estote ad premia regni quia lux perpetua lucebit vobis per eternitatem temporis. Fugite umbram seculi huius accipite iocunditatem glorie vestre. Ego testabor salvatorem meum. Commendatum a domino accipite et iocundamini gratias agentes ei qui vos ad celestia regna vocavit. Surgite et state et videte numerum signatorum in convivio domini qui se de umbra seculi transtulerunt et splendidas tunicas a domino acceperunt. Recipe Syon numerum tuum et conclude candidatos tuos qui legem domini compleverunt. Filiorum tuorum quos optabas plenus est numerus. Ego Esdras vidi in monte Syon turbam magnam quam dinumerare non potui et omnes canticis collaudabant dominum. Et in medio eorum erat iuvenis statura celsus eminentior illis omnibus et singulis eorum capitibus imponebat coronas. Tunc interrogavi angelum. Qui sunt hi. Et dixit. Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt et immortalem sumpserunt confessi sunt nomen domini modo coronantur et accipiunt palmas. Et dixi. Ille iuvenis quis est qui eis coronas imponit et palmas in manum tradit. Et dixit. Ipse est filius dei quem in seculo confessi sunt. Ex libro v. **Querela Esdre de paucitate beatorum et de multitudine reproborum .l.**

Anno xxx° ruine civitatis eram in Babilone conturbatus

Super cubili meo recumbens quia vidi desolationem Syon et habundanciam eorum qui habitabant in babilone. Et cepi loqui ad altissimum verba timorata et dixi. Domine qui plantasti terram solus et imperasti populis dereliquerunt te qui habitant arbem facientes sed adam et tradidisti civitatem in manus inimicorum. Et dixi tunc in corde meo. Numquid meliora faciunt qui habitant in babilone. propter hoc dominabuntur Syon. Cumque venissem huc vidi impietates quarum non est numerus et quia pepercisti impie agentibus et non perdidisti populum tuum. Nunc ergo gens alia cognovit te preter israel. homines quidem promissa invenies servasse mandata tua gentes autem non invenies. Et respondit angelus ad me missus cui nomen oriel. Excedens excessit cor tuum in hoc seculo et comprehendere cogitat viam altissimi. Tu quoque tua sunt tecum cognita. Et dixi. Quid prodest nobis vivere in tristicia et mortuos sperare punitionem. Quid prodest si promissum est nobis immortale tempus nos vero mortalia opera gessimus et quia super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt nostre vero facies super tenebras nigre erunt. Et respondit. hec est cogitatio certaminis ut si non vicit homo paciatur quod dixisti. Si autem vicerit recipiet quod dico. Quomodo autem dat terra multo magis unde fiat vas fictile prima aut pulvis. unde fit aurum sic pauci salvabuntur. Nam agricola multa seminat super terram et multa plantat sed non omnia in tempore salvabuntur nec radicabunt. Tu autem pro te intellige de similibus tuis inquirere gloriam vobis apertus est paradisus plantata est arbor vite preparatum est futurum tempus preparata habundancia edificata est civitas probata est requies perfecta est bonitas. Infirmitas extincta est a vobis et corruptio in oblivionem transierunt dolores et manifestum est thesaurus immortalitatis. Noli ergo adicere in inquirendo de multitudine eorum qui pereunt. Nam et accipientes libertatem spreverunt altissimum et legem eius contempserunt. adhuc autem et iustos eius conculcaverunt. Et sicut nos suscipient que preparata sunt sic eos sitis et cruciatus que preparata erant. Et dixi. Ecce domine demonstrasti michi signa que facies in novissimis sed non demonstrasti quo tempore. Et respondit. Tempus in quo incipiet altissimus visitare seculum quod videbitur in seculo commotio locorum turbatio populorum inconstancia ducum. Et omnis qui poterit effugere per opera sua vel per fidem in qua credidisti relinquetur de predictis periculis. et videbit salutare meum in finibus meis. Tunc mirabuntur qui nunc vias meas abusi sunt et cruciamentis morabuntur. Et qui non cognoverunt me viventes beneficia consecuti et qui adhuc habentes libertatem et erat eis apertus penitencie locus non intellexerunt sed spreverunt eos oportet in cruciamento post mortem cognoscere. Consideravi namque seculum et ecce perditum erat orbem et ecce erat periculum. Et pepercit eis nimis valde et salvavi michi acinum de botro et plantationem de tribu multa. Pereat ergo multitudo que sine causa nata est et servetur acinus meus et plantatio mea quia cum multo labore perfeci hoc. Quod in tempore illis ostensa est desolacio et reedificacio urbis. li.

Et perrexi sicut dixit michi in campum ardad et sedi ibi in floribus et de herbis agri manducavi. Et post vii. dies

disturbente me sup(er) sermo(ne). Itera sicut antea turbatu(m) e(st) cor meu(m)
Cu(m)q(ue) loquerer altissimo in corde meo respexi et vidi mulierem in
dextra p(ar)te dolentem et plorantem cu(m) voce magna cuius vestimenta
discissa et cinis sup(er) cap(ut) eius. Et dixi ei. ut quid fles et quid pas
sa es. Audi me. Sterilis fui d(omi)ne h(ab)ens maritum annis xxx quibus
nocte et die deprecante me d(omi)num. tandem exaudivit me et dedit
michi filium et iocundata sum sup(er) eum valde et nutrivi eu(m) cu(m) multo
labore. Cumq(ue) crevisset et uxorem accipere voluisset feci diem epuli. Et
cum in talamum suum introisset cecidit et mortuus e(st). Et surrexerunt
omnes homines ad me consolandum et quievi usq(ue) ad aliam noctem.
Tunc omnib(us) quiescentib(us) nocte surrexi et veni in hunc campum
et fugi. Et cogitavi iam non redire sed h(ic) consistere ac sine cibo et potu
luge(re) donec moriar. Respondi ad eam cu(m) ira et dixi. Stultissima mu
lier n(on) vides que nob(is) contigerunt quia Syon mat(er) om(n)i(u)m n(ost)r(u)m humilia
ta e(st) luge(re) valdissime et omnes lugemus et tristes sumus. Interroga
n(unc) terram et dicet q(uod) h(ec) e(st) que luge(re) debeat quia ipsa omnes nati
et ecce omnes pene in perditionem. Tunc ergo dicet. s(ed) luge(re) magis op(or)t(et) h(anc)
que tantam multitudinem p(er)didit. quam tu que p(ro) uno filio doles. Nunc
itaq(ue) contine dolorem tuum et fortit(er) fer qui tibi contigerunt casus et ingredere
civitatem ad virum tuum. Et dum loquebar ad eam subito facies eius re
fulsit valde ita ut paverem. Et emisit vocem magnam terribilem ita
ut commoveretur terra a sono. Et ecce mulier amplius non apparebat sed
e(t) civitas edificabatur. Et timui vocem magnam cecidi q(uas)i mortuus et
dixi. Ubi e(st) Uriel qui me fecit huc venire. Et venit angelus confor
tavit me. Et ait. Mulier que t(ibi) apparuit ipsa e(st) Syon sup(er) quam lugebas
valde q(ue) trib(us) annor(um) stetit o(mn)ib(us) sterilis i(d est) absq(ue) oblatione fuit et t(em)p(or)e
Salomonis qui edificatur et obtulit q(uas)i filium peperit qui nutrivit in Ierusalem
q(uas)i mortuus mortuus cecidit. Nunc aut(em) conspicies eam q(uas)i civitatem
edificatam. Noli ergo timere sed ingredere et vide splendorem et edificii
magnitudinem. In nocte aut(em) crastina ostendet tibi altissimus que faciet
in novissimis. Revelacio eiusdem de adventu iudicis et de x tribub(us) [illegible]

Secunda ig(itur) nocte audi somnium ecce ascendebat aquila de mari
cui ale erant xii. et tria capita expandebat alas suas in omnem
terram et omnes venti celi insufflabant in eam et colligebatur etc. Cumq(ue) vision(is)
interpretationem requirerem dixit ad me. Aquila h(ec) e(st) regnum quartum q(uo)d visum
e(st) Danieli fr(atr)i tuo. Vir aut(em) que(m) vidisti ascendentem de corde maris ipse
e(st) que(m) conservat altissimus multis temporib(us) qui p(er) semetipsum liberabit crea
turam suam. Et quia vidisti de ore eius exire ut spiritum et ignem et tempe
statem bellabit. cives contra civitatem regnum ad gentem et regnum adversus
regnum. Et tunc revelabit(ur) filius meus et colligetur in unum multitudo
innumera. Ipse aut(em) stabit sup(er) cacumen Syon et ostendetur omnibus parata
et edificata sicut vidisti montem sculpi sine manib(us) arguetq(ue) im
pietates gentium que advenerunt et improperabit eis mala cogitamenta
eorum et cruciamenta quib(us) incipient cruciari. Et quia vidisti eum colligentem
ad se aliam multitudinem pacificam. Hee sunt x. tribus que captive duc
te sunt a Salmanasar rege Assiriorum. Sed dantes sibi consilium ut derelicta
multitudine gentium proficiscerentur in ulteriorem regionem unq(uam) ab hominib(us)
inhabitatam ubi(que) servarent legitima sua per angustos introitus fluminis

Introierunt facere altissimo et tunc eis signa et statuere venas fluminis
in superpositione eorum et inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore. Et nunc
iterum ceperint venire, statuet venas fluminis ut possint transire. Ideo autem vidi-
sti virum ascendentem de corde maris, quia non potest quis scrutari vel scire
quid sit in profundo maris si non potuerit super terram conspicere vel scire
meum vel eos qui cum eo sunt nisi in tempore diei. Tunc sinent tempora que tunc pro-
dit seculum iuventutem suam et quanto in validum fiet a senectute tan-
tum multiplicabuntur et super inhabitantes mala. Nunc ergo dispositione
domum tuam et corripe plebem tuam et consolare humiles eorum et dimitte
a te mortales cogitationes et proice abs te pondera humana. Depone iam
infirmam naturam et festina transmigrare a temporibus hiis. De hiis que scripsit

ex precepto domini. liii.

Et respondi et dixi. Ecce domine abibo sicut precepisti
mihi et corripiam presentem plebem. Qui autem iterum nati fuerint
quis commonebit? Positum est enim seculum in tenebris et qui habitant in eo sine
lumine, quia lex tua incensa est propter quod nemo scit que a te facta sunt vel
que facienda. Si ergo inveni gratiam coram te, inmitte spiritum sanctum domine
et scribam omne quod factum est in seculo ab initio quod erat in lege tua scriptum
ut possint homines invenire semitam et qui voluerint vivere. Et dixit
ad me: Vade, congrega plebem et dices eis ut non querant te diebus xl. Tu autem
prepara tibi buxos multos et accipe tecum v viros scribas velociter et venies
huc. Et ego incendam in corde tuo lucernam intellectus que non extinguetur
quousque finiantur que incipies scribere. Congregavi itaque plebem et dixi:
Patres nostri peregrinati sunt in Egypto et inde liberati acceperunt legem vite
et data est nobis terra in sortem. Et nos et patres fecistis iniquitates et ablatum
sit a vobis in tempore quod donaverat. Et nunc si imperaveritis sensui vestro et
erudieritis cor vestrum vivi post mortem misericordiam consequemini. Iudicium enim
post mortem veniet quando reviviscemus. Et tunc iustorum nomina apparebunt
et impiorum facta ostendentur. Nemo autem me accedat ad me diebus xl. Et
accepi sicut viros sicut mandavit et profecti sumus in campum et man-
simus ibi. In crastino autem vox vocavit me dicens: Aperi os tuum et bibe.
Et ecce calix porrigebatur mihi plenus sicut aqua, color autem eius
sicut ignis. Et cum bibissem cor meum eructabat intellectum et aperuit
os meum. Altissimus quoque dedit v viris intellectum et sederunt xl diebus
et scribebant, nocte autem manducabant panem. Ego autem per diem loquebar
et nocte non tacebam. Scripti sunt in xl diebus libri [illegible] [illegible].
Et dixit mihi ut que prius scripseram in palam ponerem ut legerent digni
et indigni, novissimos autem lxx traderem sapientibus de populo. In hiis non sapie[n]-
[illegible] Eusebius [illegible]. De ypocrate medico et gorgia rethore. liiii.

Anno artaxersis xxxv. Sophocles et [illegible] tempestate
[illegible] et ypocrates medicus et gorgias et zeno et parmenides
philosophi insignes habebantur, euripides quoque tragediarum scriptor. Auctor. De
sophocle et parmenide et euripide iam est dictum. De zenone
autem infra et nunc de aliis dicamus. Ieronimus in quodam sup. Gen. Scriptum
reperitur in libris ypocratis quod quedam suspicione adulterii fuerat pu-
nienda cum pulcherrimum peperisset utrique parenti dissimilem, nisi memora-
tus medicus solvisset questionem monens querere ne talis pictura esset
in cubiculo. Que inventa mulier a suspicione liberata est. Auctor.

Gorgias autem predictus non est ille gorgias epirota de quo refert valerius
libro i°. quod dum inter mortua funera portaretur uteri lapsus inopinato va-
gitu ferentes stare coegit. Sed est gorgias leontinus de quo refert idem
valerius in libro viii°. quod sapientissimus sui temporis fuit ut questione pro-
publice posita proponeret se omnibus dicturum. cui statua eius aurea
honore constituta fuit ad oraculum delphicum vel nemus dodoneum. De
hoc refert tullius in libro de senectute quod magister socratis fuit et quod
centum et vii. annos complevit nec umquam in suo studio atque opere cessavit
Cui cum ab aliquo quereretur cur tam diu vellet esse in vita. Nichil
inquit habeo quod accusem senectutem. Ieronimus libro i°. contra iovinianum. Gor-
gias rethor librum pulcherrimum de concordia grecis inter se dissidentibus
recitavit olimpie. Cui melancius inimicus eius. Hic nobis inquit de con-
cordia precipit qui se et uxorem et ancillam tres in una domo concorda-
re non potuit. Emulabatur quippe uxor eius ancille pulchritudinem
et castissimum virum cottidianis iurgiis exagitabat. Eusebius in cronicis.

De prothagora sophista lv.

Eodem tempore claruit prothagoras
sophista cuius libros athenienses decreto publico combusserunt
Actor. De hoc refert agellius libro v° noctium atticarum quod cum se in disci-
plina dederit euthalus adolescens ad discendam eloquenciam mercedem
grandem pepigit quam ei pro pretio se daturum quo primum die
causam apud iudices orasset et vicisset. Cumque ille diu profecisset in
facundia causas non reciperet prothagoras ex pacto mercedem petere insti-
tuit et litem cum euthalo contestatur. Cumque ad iudices committende cause
gratia venissent prothagoras ait. Redde michi quod peto sive contra te
pronunciatum fuerit sive pro te. Nam si contra te iudices ex sententia pronuncia-
verint debebitur quia ego vicero. Si vero pro te iudices ex pacto debebitur quia
tu viceris. Cui euthalus. Disce magister utroque modo fore ut non
reddam quod petis sive contra me pronunciatum erit sive pro me. Nam
si pro me nichil tibi ex sententia debebo quia ego vicero. Si autem contra me nichil
debebo quia non vicero. Iudices hoc inexplicabile rati rem in iudicatam
reliquerunt causamque in diem longissimam distulerunt. Huius autem
prothagore cuius libri combusti sunt non legi. Eusebius in cronicis.

De socrate philosopho et eius studio ac libris lvi.

Anno artaxersis xl° socrates philosophus insignis celebratur. Augustinus
in libro de civitate dei viii°. Socrates archelai discipulus fuisse perhi-
betur qui primus universam philosophiam ad corrigendos componendosque mores
flexisse memoratur cum ante illum omnes magis physicis id est naturalibus rebus
perscrutandis operam maximam impenderunt. Non michi autem videtur posse
ad liquidum colligi utrum socrates ut hoc faceret tedio rerum obscurarum
et incertarum ad aliquid apertum et certum reperiendum animum intendit quod esset beate
vite necessarium. propter quam unam tantum omnium philosophorum vigilasse ac laborasse
in industria videtur. An non sicut de illo quidam benivolencius su-
spicantur nolebat inmundos terrenis cupiditatibus animos se extendere in
divina conari. quando quidem ab eis causas rerum videbat inquiri quas
primas ac summas non nisi in unius veri ac summi dei voluntate esse
credebat. Unde non eas putabat nisi mundata mente posse comprehendi
et ideo purgande bonis moribus vite censebat instandum ut de-
primentibus libidinibus exoneratus animus naturali vigore in eterna se attolleret.

naturamque incorporei et incommutabilis luminis ubi cause omnium factarum naturarum stabiliter vivunt mundata intelligentie puritate conspiciat. Constat eum imperitorum stultitiam scire se aliquid opinantium etiam in ipsis moralibus questionibus quo totum animum intendisse videbatur vel confessa ignorantia sua vel dissimulata scientia lepore mirabili disserendi et acutissima urbanitate agitasse atque versasse. Unde et concitatis inimicitiis calumpniosa criminatione damnatus morte mulctatus est. In quorum morali disputatione agitur de summo bono. Summum quod sic (?) [illegible] beatus fit. Est autem finis boni quo quis cum pervenerit beatus est. Sed quia in Socraticis disputationibus dum omnia movet asserit destruit quid non evidenter apparuit quod cuique placuit sumpserunt. Inde summum sumpserunt Aristippus in summo bono posuit voluptatem Antisthenes virtutem. Hugo li. in didascalicon. Ethice inventor Socrates fuisse dicitur qui de ea xxiv (?) libros secundum positivam iusticiam conscripsit. Plato discipulus eius in libro primo (?).

De moribus eiusdem. Ieronimus. Socrates Xantippen et Mirtonem (?) neptem Aristidis duas habebat uxores. Que cum crebro inter se iurgarentur et ille eas irridere solitus esset quod propter se fedissimum hominem simis naribus recalva fronte pilosis humeris et repandis cruribus disceptarent novissime verterunt in eum impetum et male mulctatum fugientemque diu persecute sunt. Quodam autem tempore cum infinita convicia ex superiori loco ingerenti Xantippe restitisset aqua perfusus immunda nichil amplius respondit quam capite deterso: Sciebam inquit futurum ut ista tonitrua imber sequeretur. Actor. Idem interrogatus ab Alcibiade cur Xantippen mulierem tam acerbam non abigeret: Quia inquit dum illam domi perfero insuesco et exerceor ut ceterorum quoque foris petulantiam et iniuriam facilius feram. Idem interrogatus cuias se esse diceret, mundanum inquit. Totius enim mundi se incolam et civem arbitrabatur. Nichil autem se scire dicebat nisi hoc ipsum quod nichil sciret. Dicit etiam Seneca quod cum aliquando ab Archelao invitatus ut ad se veniret quo eum honorare posset, Socratem respondisse se ab eo nolle accipere beneficia cui paria reddere non posset. Cassianus in libro collationum. Socratem quidam fisiognomon (?) intuens ait: Oculi corruptoris puerorum. Cumque discipuli irruentes in eum ultum vellent ire illatum ingerens (?) conviciam hac sua illos compescuit: Quiescite sodales quiescite. Etenim sum sed me contineo. Agellius li. 2o. Stare Socrates solitus dicitur pertinaci statu perdius atque pernox a summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconivens immobilis isdem in vestigiis et ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus tamquam quodam secessu mentis atque animi facto. Actor. Temperantia quoque eum fuisse tanta traditum est ut omnia fere vite sue tempora valitudine inoffensa vixerit. Idem Macrobius (?). Socrates dicebat multos homines propterea velle vivere ut ederent et biberent, se autem edere et bibere ut viveret. Tertullianus in apologetico. Socrati demonium a puericia adhesisse dicit. Philosophi siquidem deos demones deputant. Socrates vero nox (?) est si demonium permittat. Idem et aliquid de veritate sapiebat deos negans Esculapio gallinaceum

pstari iam in fine inhibat vedo ob honorem spiritus eius quia socratem
appollo sapientissimum omnium censuit. Ob apollinem in consideratum. Sapie testimonium
reddidit hi viro qui negabat deos esse. Idem et corruptor adolescentium
pronunciatus. Ieron. cont. pelag. libro iii.o Cumdiu semper multum sapere non
possimus quod de socrate fertur phi gloriantur quanto magis tanto multa scires scio
nimium sit recordia dicens. Seneca ad lucillum De dictis eius moralibus

Dicebat autem socrates quemque talis velut conversationem faciat tam ...
omnium tu tibi nichil proficies si modo tecum erit vitis. Idem quanto ani
dam cum mutato locorum nichil sibi prodesse ad depositionem morum dicit. Exod
animum nichil tibi peregrinationes prodesse cum te circumferas. Actor. Eius quoque
sententie laudabiles inveniuntur. Iste. melius est tamen quam pauce
tamen multarum verum potestatem hoc cuiuslibet purgare conscientiam debet ut quid
licita corrigit non admittat stultum et ut comparare quis velit cum sibi
ipse comparare non possit. Oriente sole consilium studente quinimmo cogi
tatis age sic alienum ut tuum non obliviscaris negotium amico ita proposito
ne tibi noceas. Exod hec ita velud ut alieno non egeas. Intus quam
alieno labore formam suscipe. Decorare quando retinende modum hic
optimus velox consilium sequitur. Quia magne gratia consilio sunt ... ratio
et ira. Cum amicis breves cenas amicitias longas hic optimus. Negat
sibi ipse qui quod difficile est petit malum alienum tuum ne feceris gaudium
Principium amicitie bene loqui, exordium inimicitiarum maledicere, amicus rad
acquiritur cito amittitur, multa turpius dampnabitur cum delicto cogno
scitur. Conscientiam plusquam famam attende, falli non poterit famam
conscientiam nunquam. Nulli imponas quod ipse pati non possis. Hoc recipe
quod tibi optaveris contulerit. Ipsum laudare minime decet. Sepultum
apud te sermo sit que solus audieris. Si bene egeris ipse tibi propone
auctoritatem dabis. Non gemat qui non pudet delicti ... felicitas
semper subiecta est adversis. Damp. in ... ... ratio valet. Sine sup
nos vel adnos Valerius li. vii.o Socrates non ultra petendum adiis
in mortalibus arbitrabatur quia ut bona tribuerent quia hii demum scirent
quid unicuique esset utile. Idem Socrates humane sapientie ... terrestre
quoddam oraculum compendiaria via eos ad gloriam pervenire dicebat qui
id agerent ut quales videri vellent tales essent. Idem ab adolescen
tulo consultus utrum uxorem ducat an se ab omni matrimonio abstineret
Respondit utrumlibet eorum fecisset acturum penitere. Nam hic te inquit sollicitudo
ibi te orbitas excipiet hic genus extinctus illic heres alienus illic perpetua
sollicitudo continuus querelarum dotis exprobratio affinium grave supercilium gar
rula socrus lingua subsessor alieni matrimonii incertus liberorum eventus.
Actor. Hic dignus esset ... ... ... locis ... ... ... de morte &
simphum in ... suo loco dicendum reservamus Eusebius ...

De regno alterius Xersis et Sogdiani Darij nothi lix.

Post artaxersem regnat xerxes duobus mensibus. Post quem ... Post
qui et vocatus Sogdianus mensibus vii. Cui successit darius cogno
minato nothus. Cepit anno etatis quinte thori ... mundi iii.m d.o xxx...
et regnavit annis xix. Actor. Hic iam est tercius darius a dario medo ter
ni annualis. Nam secundus fuit darius filius ytaspis valerius ante
li. ix.o sic dicit Ochus qui postea darius appellatus est ... Perse
iure iurando obstrinxit ne ... coniuratione que vii. magos.

tu eos oppresserat aut veneno aut ferro aut ulla vi aut inopia alimen-
torum enecaret crudeliorem mortis excogitavit rotam. Septum enim al-
tis parietibus locum cinere complens supposito tigno prominente eos beni-
gne cibo et potione deceptos in eo collocabat qui sompno sopiti
cavillatam insidiosam congeriem decidebant. Hec Valerius. Quis autem
sit iste darius ignoro. Nam nec darius iste loquitur alibi notatus
ochus nec ochus filius artaxerxis darius. Darius quorum filius
ytaspis fuit unus ex vii. magis quorum v. qui duos invaserunt tempore
fuit unus eorum. Tamen duos oppresserunt. Quod ergo velit Valerius per eo-
rum. magos agnominatos eo dario oppressos non satis intelligo. Oro-
sius in libro ii. Huius temporibus gravissimo terre motu concussa sicilia
insuper et estuantibus ethne montis ignibus favillisque calidis cum
detrimento plurimorum agrorum ac villarum vastata est. Tunc et athalante
civitas locris adherens terre contigua repentino maris impetu ab-
scissa atque in insulam desolata est athenienses quorum miserabiles
reliquias pestis invasit diuque desolata est. Eusebius in cronicis.

**De ortu platonis. lx.**

Anno sequenti terre motum qui fuit annus
xvi. darij nothi plato nascitur anno ab ortu socratis xl. ut
dicit hoc loco libro i. Speusippus sororis platonis filius et clearcus
in laude platonis et anaxilides in ii. libro philosophie narracione matrem
platonis fantasmate apollinis oppressam fuisse tradunt propterea
non aliter nisi de partu virginis editum arbitrantur. Valerius libro i. Dor-
mienti platoni in cunis apes mel labellis parvuli inferebat significan-
tes singularis eloquij suavitatem. Apuleius in libro de vita et moribus
platonis. Plato fuit ariscles cognominatus et pater eius ariston dicebatur
neptunum fuit mater eius periccione a solone sapientissimo legum atheni-
ensium fundatore traxit originem. Cum autem ariston pater platonis
deferret eum ad socratem ut ab eo instrueretur. nocte precedente sompnio
viderat socrates quod in sinum eius advolabat pullus cigni colore candidus
et ... cupidinis in achademia et de sinu
suo cantando volabat in celum. Cum ergo vidisset puerum platonem
aperte ad se deferri mox interpretacionem sompnij sui dixit completam esse.
Eusebius in cronicis.

**De alcibiade socratico lxi.**

Anno quinto darij nothi alcibiades profugus abijt ad tisafernem.
Iustinus libro v. Alcibiades ab atheniensibus propter invidiam profugit
ad lacedemonios qui erant hostes atheniensium. Sed ibi apud lacede-
monios ... eius plus invidie contraxit quam gratie. Nam cognito
alcibiades per uxorem agidis regis qua adulterio cognoverat ad
tisafernem prefectum darij regis profugit cui se obsequij officij gracia
et obsequij comitate insinuavit. Erat enim etatis flore et forme
venustate nec minus eloquentia etiam inter athenienses insignis
sed in conciliandis amicitijs quam in retinendis vir melior. Hec ille.
Hic est alcibiades de quo refert boecius in libro de consolacione dixisse
Aristotelem quod si quis linceos haberet oculos ut interiora corporis humani posset
inspicere videret illud corpus alcibiadis quod in superficie pulcherrimum erat

victus esse turpissime. Hic est quorum refert Valerius quod discipulus Socratis fuit
de quo etiam dicit Augustinus. Cumque ad se hominem putaret quod videret dives
et pulcher et eloquens erat Socrates cum eo disputavit et demonstravit
quam miser esset quam stultus esset, et cum suis rationibus eum coagitat
ut ipsum flere cogeret. Agellius. Alcibiades atheniensis cum apud Periclem
avunculum artibus liberalibus erudiretur et accersisset Pericles Antigene
nidam tibicinem ut eum canere tibiis quod honestissimum tunc videbatur
doceret traditas sibi tibias cum ad os adhibuisset inflassetque pudefactus
oris deformitate confregit abiecitque. Ea res cum percrebuisset omnium
atheniensium consensu disciplina tibiis canendi desita est. Iustinus. Comminatus
Alcibiades socraticus victus atheniensibus fugit ad Pharnabazum. Cum
accepto pretio Lysandro Lacedemoniorum principe iussit eum interfici.
Cuius suffocato caput est ablatum et missum Lysandro. Intestinum
corporis reliqua pars corporis iacebat insepulta. Sola igitur concu
bina contra crudelissimi hostis imperium inter hostes et imminens discri
men funeri iusta persolvit mori parata cum mortuo quem vivum
dilexerat. Actor. Hic error. Alii tamen dicunt Alcibiadem seipsum inter
fecisse. Nam xxx. tyranni athenienses cum comperissent eum fugisse
in persas citato itinere miserunt qui eum interciperent a quibus occupa
tus cum aperte occidi non posset vivus in cubiculo in quo dormiebat
crematus est ut aiunt Probus et Orosius. Valerius libro 2° Alcibia
dem quasi due fortune partite sunt altera que ei nobilitatem eximiam
habundantes divitias formam prestantissimam favorem civium pro
pensum summa imperia preripuit cuncta flagrantissimum ingenium
assignaret altera que dampnatione exilium inopiam odium patrie violen
tam mortem infligeret nec autem hec universa sed varia perplexa sicuti
cetera similia. Eusebius in cronicis. De eudoxo astrologo theatro
heraclie et archelao macedone et euripide. lxii.

Anno prefati Darii x°. Eudoxus Cnidius clarus habetur. Petronius.
Hic eudoxus astrologus in conspectu montis tacitus consedit ut astro
aliquos motus deprehenderet. Eusebius in cronicis. Anno prefati Lacede
monii exercitum destinantes Heracleam condunt. Helinandus in cronicis
libro l. In Heraclea fuit theatrum illud mirabile quod inter vii. miracula
mundi quintum ponitur. Nam de uno monte marmoreo ita sculptum est
ut omnes cellule et mansiones et muri et antra bestiarum eiusdem solido
ex lapide facta sint. Est autem totum theatrum super vii. cancros de ipso
lapide sculptos appendens et nemo in gyrum appositum tam secrete aut
solus aut cum alio loqui poterat quin omnes qui in circuitu erant ipsum
audirent. Eusebius in cronicis. Eo tempore Egyptus a persis recessit et quar
tum Egyptiorum renascitur dinastia. Euripides apud Archelaum Socra
tes athenis moratur. Actor. Hic est Archelaus rex macedonum quem ferunt
quodam tempore cum solis facta esset defectio ita timuisse ut se intra regiam
concluserit et filium suum totonderit et vestem lugubrem induerit pu
tans mundum defecisse. Ab hoc eodem Archelao dicitur tempore Socrates aliquando
invitatus ut ad se veniret quatenus eum honorare posset. Socrates vero
dixisse ab eo nolle accipere beneficia cui paria reddere non posset.

Ieronimus contra iovinianum li. 2°. Euripides morsu canis consumptus non solum carnibus sed cortice tibiis abstinuisse refert. Helinandus li. 6°. De Oreste macedone et xxx^ta tyrannis atheniensibus. lxiii.

Anno darii nothi xviii. macedonum xvii regnavit orestes annis tribus tantum anno 3°. mortuus est darius qui ~~[struck]~~ annis ut ait Iustinus et qui eum sequitur orosius. Insignis fuit expugnatione atheniensium et morte illius et eorum dyonisii tyranni. Eusebius dicit dyonisium in tyrannide perseuerasse usque ad olimpiadem. c. iiii. et tunc sicilia pulsum esse. Hiis diebus illi xxx rectores quos supra lacedemoniis relictos memoravimus ad disponendam rem publicam atheniensium conversi sunt ad tyrannidem adiunctis sibi tribus milibus satellitum et decem militibus de exercitu victore. Ieronimus li. 1°. contra iovinianum. Triginta atheniensium tyranni cum phidonem necassent in convivio filias eius virgines ad se venire iusserunt et scortorum more nudari ac super pavimenta patris sanguine cruentata impudicis gestibus ludere. Que paulisper dissimulato dolore cum temulentos convivas cernerent quasi ad requisita nature egredientes in puteum se pariter precipitantes ut virginitatem morte servarent. Ieronimus.

De regno artaxersis qui et assuerus et de ascensu cyri. lxiiii.

Post darium artaxerses qui cognominatus est memnon darii filius cepit anno quinte etatis c° lxxxv°. a mundi vero iii m. d. lxviii° et regnavit annis xl. Comestor qui ab hebreis dicitur assuerus sub quo hystoria hester conscripta est. Regnavit autem qui assuerus ab india usque ethyopiam super c. xxvii provincias et erat insignis tunc solium regni eius. Actor. Iustinus et pompeius trogus dicunt artaxersem istum de concubinis c. et xv filios genuisse. Cui ualde concordat liber hester in quo legitur quod post abiectionem regine vasti per universas provincias quesite sunt et inventae et ibidem puelle speciose et virgines et adducte civitate susan tradite sub manu egei eunuchi qui erat prepositus et custos mulierum regiarum.

Huius anno regni viii° annotatur introitus eusebii cyri regis ascensus de quo scribit xenophon. Sed nec librum illum usquam vidisse me memini nec quis ascensus iste fuerit usquam legi. Eusebius dicit quod xenophon vitam cyri in viii voluminibus descripsit nec non polenta et cardamo et sale et pane victitare persas asserit. Tullius in li° de senectute apud xenofontem cyrus maior moriens dixit. Nolite arbitrari filii karissimi me cum a vobis recessero nusquam aut nullum fore. Nec enim dum eram vobiscum animum meum videbatis. Sed eum esse in hoc corpore ex hiis rebus quas gerebam intelligebatis. Eundem igitur esse credite et si nullum videbitis. Explicit mors. De inventione grecarum litterarum. lxv.

Anno artaxersis x°. athenienses xxiiii litteris uti ceperunt cum antea xvi tantum haberent. Ysidorus li. 1°. Grecarum litterarum usum primi fenices invenerunt. Unde lucanus. Fenices primi fame si creditur ausi mansuram rudibus vocem signare figuris. Hinc est quod fenicio colore capita librorum scribuntur. quia ab ipsis litterarum initium fuerunt. Cathmus agenoris filius grecas litteras a phenice in greciam primus attulit xvii. a. b. c. d. e. p. g. n. i. k. r. a. n. o. p. t.

thys palamedes troiano bello tres adiecit . a . x . w . Post que simoni  [marginal note: fadu .. trades simist. freilicos]
des miles tres alias addidit . y . z . b . Pittagoras aut samius . y . litteram
invenit ad exemplum vite humane . Cuius virgula subterior primam etatem
significat incertam que nondum se dedit aut vicijs aut virtutibus . Bivium
hoc autem adolescencia sit . Cuius dextra pars ardua sed ad beatam vitam
[illegible] sinistra facilior sed ad labem interitum
que deducit . de qua persius . Et tibi qui samios deduxit littera ramos surgentem
dextro monstravit limite callem . Et rursus aut apud grecos hec misticae
tern dextro [illegible] . Prima y que humana vitam significat . Secunda θ que mortem significat . Nam
iudices eandem litteram apponebant ad eorum nomina quos supplicio afficiebant
Et dicitur theta apo tou thanatou . i . a morte . Unde et habet per medium telum quod est
mortis signum . de qua quidam . O multum ante alias infelix littera theta
Tercia τ tau figuram dominice crucis demonstrans . Unde et hebraice signum dicitur . unde
de qua dicitur in ezechiele . Transi per medium civitatis et signa thau in
frontibus virorum gementium et dolentium . Reliquas duas summam et ultimam
sibi vendicat christus . Ipse namque est principium et finis dicens Ego sum α et
ω . Eusebius [illegible] De morte socratis . lxvi .
Anno xi . artaxersis socrates venenum bibit . Orosius libro . ii .
Socrates ille doctor clarissimus pessimo adactus . malis [illegible]
sibi apud athenienses vitam extorsit . Auctor huius Orosius . Socrates in
illegi pro sanitate morum contrastasse ut ei [illegible] venenum propinaretur
sed decepto consilio familiarium suum demonis quem [illegible] . Unde socratis
appellat mortem sibi intulit in amore [illegible] glorie aut timore ma
ioris pene . Tertullianus in apologetico . Socrates in contumeliam
deorum quercum et hircum et canem deierabat . Sed [illegible] damnatum
est quia deos destruebat plane olim . i . semper veritas odio est . Tamen
cum penitentia sine athenienses ut criminatores socratis postea affli
xerunt et ymaginem eius auream in templo collocaverunt rescissa
dampnationis testimonium socrati reddidit . Valerius libro viii . Socrates cum athenien
ses lesa de capite eius sententiam tulissent fortissimo animo constantique vultu venenum
de manu carnificis accepisset admoto iam labris poculo uxore xantipe
pe inter fletum lamentacionem vociferantem innocentem eum periturum . Quid
ergo inquit . Nocenti mihi mori satius duxisses . In amorem sapientie que
[illegible] obliviscendi sui potuit Idem libro viii . Soc
tem [illegible] etate provectum fidibus tractandis operam dare cepisse . Taurus
[illegible] doctrine sue divitijs ex musice [illegible] vilissimo elemento accedere
voluit . Quasi semper ad discendum se pauperem credidit ad docendum locuple
tissimum fecit . Item quid in diversis studijs maxime ardet quod precipue
[illegible] submitti debet non quo evanescat virtus sed quo retineatur altius
[illegible] vitandum altius [illegible] quorum [illegible] appetendum Hec
[illegible] vita inhercium [illegible] ut tempestiva laboris inter
missione negociorum ad laborandum fiant . Horum quippe rerum [illegible]
laboris pacientem esse non sinit . Item quod videtur [illegible] socrates
[illegible] non erubuit cum [illegible] cruribus suis cum parvulis
filiolis ludens ab alcibiade visus est . Homerus quoque non aliud sensit
vehementissimi achillis . manibus canoras fides aptando ut eorum mili
tare robur leni pacis studio relaxaret . Ysidorus libro xviii . Socra
tes [illegible] bibit et expiravit . Auctor Hortensius et aut anno
etatis sue lxxx° sicut cronica . Lactantius in libro de falsa sapientia . Socrates
se [illegible] nisi hoc unum quod nichil sciret . Unde achademicorum disciplina

in tonavit si cum destilla dicit ut ignoranter dicitur docetur Eusebius de.
Eo tempore xenophon galli filius et De xenofonte socratico lxxvii
ctesias tracti socratici clari habentur. actor. De xenofonte refert
agellius quod quidam putaverunt inter ipsum et platonem fuisse rancores et dis-
cordias quia magis assecutus est famam et palmam eloquentie quam omnes
alii socratis discipuli propter plurimum et inter pares semper audet et quedam
simulacio eius dicitur est illa sua quam sibi maledicenti reddidit. Tu vero
maledixisti ego conscia teste didici maledicta contempnere. valerius
li. v. xenophon cum sacrificaret maiorem e duobus filiis in prelio perisse
cognovit. Nec ideo ceptum deorum dimittendum putavit sed tantum
coronam deponere contentus fuit quam usum per civitatem quo ita ius aci
disset ut audivit fortissime pugnante intisse capiti reposuit numina
quibus sacrificabat testatus maiorum se de virtute filii voluptatem quam
de morte sentire amaritudinem. Josephus contra iovinianum li. i. xenofon intra
ipsarum viri. volumnibus de se habuit polenta et cardamo apule et pane
ipsas asserit victitare Eusebius in eo. De diogene et secta cinicorum
lxxviii.
Anno artaxersis xvi. diogenes ciniticus et eudoxus
Astrologus agnoscuntur. Augustinus de civitate dei li. xiiii. Canini
illi. i. cinici philosophi observabant quod humane verecundie canina contra inmun-
dam impudentiamque sunt ut. s. quam iustum et quod fit in uxore pala
non pudeat id agere vivit tamen pudor naturalis opinionem huius erroris
Nam aiunt quod phibent hoc fecisse diogenem apostatum cum cinicis sic affectum
e. Plusque valuit pudor ut erubescerent homines hominibus quam error
ut homines affectarent similes esse canibus. Actor. Tullius dicit cinicos
ab aristippo principium cepisse qui prima virtute censebat esse laudanda quod
efficiens esset voluptatis. Sed hiis inquit obsoletus flores epicurus
cuiusdam fuit admiror. actorque sententie. Macrobius in saturnalibus
Diogenes cinicus cum libertate ingenitus venum ierat. Quem cum emere
vellet xeniades corinthius quid artificii nosset percontatus est.
Novi inquit hominibus liberis imperare. Miratus tunc xeniades
statim eum emisit manu filiosque suos ei tradens accipe inquit
liberos meos quibus imperes. Helinandus xvii. l. De hoc et diogene re-
fertur quod cum aliquis sederet ad solem intercipiendo me et meum cetera actus
cum baculo offenderet ait adeum Tolle inquit oculo tuo baculum
eius oculo primus applaudens. Cumque ille quereret quid ibi faceret Audivit
venenator sum et quos capio non habeo. quos autem non capio hos habeo.
Pediculos enim in vestimento querebat. Et quia quos capiebat obtrunca-
bat eidem dicebat se captos non habere non captos autem habere. huius
quoque diogenis dicitur esse illa sua. Superat conscia quicquid mali conferunt
lingua. De hoc diogene quidam ait hic. Potentior erat diogenes
omnia possidente alexandro. plus namque erat quod iste nollet accipe-
re quam quod ille posset dare. Valerius libro iiii. alexander cum ad diogenem
cinicum accessisset in sole sedente hortaretur eum ut si qua sibi prestari
vellet indicaret mox inquit de sole. Julius apule in eo obstes
Idem diogenes siracusis cum olera ei lavanti aristippus dixisset
si dyonisium adulari velles ita non esses vims inquit si tu ita ede
velles dyonisium non adulares. Tertullianus in apologetico Dyogenes
lutulentis pedibus superbos platonis thoros alia superbia conculcat Item

lis y° contra romam. De eodem et morte ipsius. lxxvi.
Antistenes cum gloriose docuisset rethoricam audissetque socratem
dixisse fertur ad discipulos suos. abite et magistrum vobis querite. ego n-
iam repperi. Statimque vendidit que habebat et publice distribuit nichil
sibi plusquam palliolo reseruauit. Paupertatis eius et laboris xenophon
testis est in symposio et in innumerabilibus libris eius quorum alios philosophi
co alios rethorico genere scribit. Huius diogenes ille famosissimus
sectator fuit potencior rege alexandro et nature humane victor. Na
cum discipulorum antistenes nullum reciperet et perseuerantem diogenem remo-
uere non posset novissime claua minatus est ut abiret. Cum ille sub-
iecisse dicitur caput atque dixisse. Nullus tam durus baculus erit
qui me a tuo possit obsequio separare. De hoc diogene refert satu-
rus quod discipuli pallio duplici vsus sit propter frigus. peram pro cellario habuit
clauam ob corpusculi fragilitatem qua iam senex membra sustenta-
re solitus erat et quia hemerobios vulgo appellatus sit in puteum
hominum. posteas a quolibet et accipiens cibum. habitauit autem in porta-
rum vestibulis et porticibus ciuitatum. Cumque se contorqueret in dolio
volubilem se habere domum iocabatur et cum temporibus commutantem.
Frigore namque os dolii vertebat in meridiem estate ad septentrionem
Et utcumque se sol inclinauerat diogenis simul pretorium vertebatur.
Quodam in tempore habens ad potandum caucum ligneum vidit puerum
concaua manu bibere et elisisse fertur illud ad terram dicens. Nesciebam
quod et natura poculum haberet. Virtutem autem eius et continenciam mors quoque
indicat. Nam cum ad agonem olimpiacum qui magna frequencia
gentis celebrabatur iam senex pergeret febri in itinere dicitur apprehensus accubuisse
in crepidine vie volentibus autem amicis aut in iumento aut in
vehiculum tollere non acquieuit sed transiens ad arboris umbram locu-
tus est eis dicens. Abite queso et spectatum pergite. hec me nox aut victorem
probabit aut victum. Si febrem vicero ad agonem veniam. Si me vicerit
febris ad inferna descendam. Ibique per noctem eliso corpore gutture non tam
mori se ait quam febrem morte excludere. Fulgencius mytholo-
giarum libro. Diogenes cinicus cum dolore renum torqueretur et vidisset homines
ad amphitheatrum concurrentes aiebat qualis hominum stulticia. Currunt specta-
re feras homines repugnantes et me premit cum tali dolore certantem
spectare nemo intromittit. De speusippo platonico et de bello carthaginensi

Anno artaxersis xiiii° speusippus insignis habitus est .lxx.
Auctor. Hic fuit nepos platonis ex sorore. huius legitur esse illa sua
quam in laudantem se protulisse fertur. adulator inquit desine utrumque
falle. Nichil efficis aut te intelligam. Quidam non habent sentenciam
non speusippi dicunt esse sed alterius cuiusdam philosophi nomine diosippi. Anno
quinto eiusdem circa carthaginensium bellum famosissimum fuit. Justinus
libro xviiii° carthaginenses cum diu in sicilia feliciter dimicassent transla-
to in sardiniam bello amissa exercitus maiori parte graui prelio victi sunt.
Propter quod ducem suum malcum cuius auspiciis et sicilie partem domuerant
et aduersus affros magnas res gesserant cum parte exercitus qui super-
fuerat exulare iusserunt. Quam iniuriam cum armis repetentes obse-
derunt dicentes se non oppugnatum sed recuperatum patriam venire cursus

quod de civibus suis non sibi virtute in priore bello sed fortuna defuis-
se. Prohibitis ergo commeatibus urbem in summam desperationem adduxerunt.
Interea Carthalo Malei exulis ducis filius cum praeter castra patris
a Tyro quo decimam Herculis ferre ex praeda Siciliensi quam pater eius ceperat
a Carthaginensibus missus fuerat reverteretur. accersitusque a patre esset
prius se publice religionis officia exsecuturum quam privatae pietatis
respondit. Quam rem quamvis indigne ferret pater non tamen vim religioni
inferre ausus est. Interiectis autem diebus Carthalo petito commeatu
a populo reversus ad patrem ornatusque purpura et infulis sacerdotis. Cum in
secretum abducto ait pater. Ausus ne es nefandissimum caput purpura
et auro ornatus in conspectu tot miserorum civium venire. Statuam
exemplum ne quis postea haud filius infelicibus patris miseriis illudat
atque ita eum cum ornatu suo in altissimam crucem in conspectu urbis
affigi iussit. Non multo post Carthaginem cepit convocatisque auctoribus
exilii sui rectorum suorum urbem legibus suis reddidit. interfectis x.
senatoribus. Non multo post affectati regni accusatus occisus
est a civibus. Hoc dicit Orosius tunc temporibus contigisse Malcho aut
ut eodem loco. Iustinus xviii° li°. Successit imperator Mago
qui primus dum ut ait Iustinus ordinata disciplina militari
Poenorum imperium non minus bellandi arte quam virtute firmavit

De gestis Asdrubalis et Amilcaris lxxi

Hic decedens duos reliquit filios Hasdrubalem et Amilcarem
His duobus Sardinie bellum illatum est. Ubi Hasdrubal graviter
vulneratus occubuit cuius mortem dictature xi. triumphi iiii^or
insignem fecere. In cuius locum successit Amilcar frater eius qui in bello
Siciliensi occisus est relictis tribus filiis Ymilchone Amone Gisgone.
Hunc Amilcarem ut ait Valerius cum obsideret Syracusas dictum est per
sompnium sentiri ut postera die in eadem urbe cenaret. Sed ipsa
secunda fuit non victor sed captivus. Hunc Amilcarem tempore ut ait Iustinus
legati a Dario Persarum rege Carthaginem venerunt afferentes edictum quo
Poeni humanas hostias immolare et carnibus caninis vesci prohibebantur.
Iubebantur quoque mortuorum corpora cremare potius quam terra obruere
petentes auxilia adversus Graeciam. Cui Darius bellum illaturus
erat. Sed Carthaginenses auxilia negantes propter assidua finitimorum
bella ceteris ne per omnia contumaces viderentur cupide paruerunt. Hasdru-
bali autem par numerus filiorum fuit Hannibal Asdrubal et Sappho. Tunc in
Sicilia in locum Amilcaris successit Imilcon. Cui cum nava-
li terrestrique proelio secunda proelia fecisset repente in pestilentis sideris
exercitum amisit. Nam mox ut ait Orosius libro iiii° morbo
ipso tabiatim cadente cito quisque correptus mox mortuus ia-
cens sepeliebatur. Huius mali nuncius cum attonitam Carthaginem re-
plesset mox omnia ululatibus personavere quasi capta civitas
esset. Clausae sunt ubique ianuae cuncta publica privataque
officia interrupta sunt cuncti ad portum currunt paucosque
qui cladi superfuerant egredientes de navibus de suis percunctantur.
Quibus tacentibus toto littore planctus et ululatus matrum

in silicium auditi sunt. Dicit Ieronimus. Vespasianus tempore Adriani sua imperatoris so
dida similiter tunica destricti ab omni corpore plangentium in ingenti
agmina. Et quorum manus ad celum tendens inter sua dum publica
in scelera clamaret respexit ad posterum vociferans super urbem tandem
ingressus domum cunctos qui latina eum persequebantur. Dimisit
ac demum observatis omnibus prelatis ex filiis gladio deleverat
utamque simulat Helynandus. Et Orosius dicit gesta fuisse temporibus
Darii non dicit cuius Darii sed Ieronimus temporibus Artaxersis. Hic est cum
bellum famosissimum quod fuisse dicitur anno Artaxersis xvi°. famosum
autem dicitur et dicitur propter utrumque Carthaginensium sed propter mirabile pestis
in fortunium quod repente cum filium consumpsit exercitum qui eum invaserit.

De Dyonisio Sicilie tyranno. lxxii. Prescribat Iustinus xx° li.

Hoc tempore Dyonisius in tyrannide. Et Dionisius fugatis a Sicilia
Carthaginensibus totius Sicilie occupavit imperium et copias suas
in Ytaliam traiecit eras iuste regnatos qui proximi Ytalie maris littora
tenebant. Ytaliam bella fuit cum quibus dimicaret finitimos quosque aggressus
et respice omnes Greci nominis Ytaliam possidentes. Sed eum ab
Ytalia revocat adventus Carthaginensium qui bellum quod deserue-
rant auctis viribus repetebat duce Amone. Cuius Dionisio
summatis penorum potentissimos odio eius Dionisio tyranno adventum
scitus et in sigmatis duas Grecis litteris familiari scripto prinatem
Cyphensis exilio proditionis dampnatus est. Decretumque senatus consultum
postea Carthaginensis aut litteris Grecis aut sermonibus studebet ne quis ~~Salvis~~
loqui ad hoste aut scribere sine interprete posset. Valerius libro iiii°. Syracusanus
a Dionisio tyranno pulsus Megaram petiit ubi cum Theodoro eiusdem urbis
principem domum convenire vellet nec admitteretur. Multum diu ante fores
retentus comiti suo patienter hoc ferendum est ait forsitan non et nos cum
in gradu nostre dignitatis essemus aliquid tale fecimus. Qua tranquillitate
consilii placidiorem sibi reddidit proditorem. Idem libro vi°. Dionisius cum
hereditatis nomine apud ~~Syracusanos~~ Syracusanorum ac pene totius Sicilie
tyrannidem accepisset maximarum opum dux exercitus dux rector clas-
sium potens equitatum tandem propter inopiam litteras pueriles Corinthi do-
cuit eademque tempore tanta mutatione maiores natu ne quis nimis for-
tune crederet magister ludi factus ex tyranno monuit. Idem libro i°. Dionisius
mensas argenteas et aureas ephanis sustulit quodque in his more Grecie
scriptum erat bonorum deorum eas esse uti se eorum bonitate predicat. Dionisius
adhuc autem in natu situm se gignere chimera quedam mulier propter
alium ut sibi videbatur consendit. Ibique lustratis sedibus deorum cum
vidit terribilem virum ad pedes Iovis iacentem ligatum interrogatoque illo
qui eum ducebat quis iam esset audivit eum Sicilie et Ytalie dirum
esse fatum solutumque vinclis multis urbibus exitio futurum. Quod sompnium
perfecto divulgat. Cumque post modum ille tyrannidem capere cepisset
Chimera turbam ad eius spectaculum intuitum ut aspexit clamat esse
quem in quiete viderat vociferata est. Quod tyranno cognitum curam
tollende mulieris dedit. Auctor. Item de eodem. lxxiii.

De hoc quoque Dionisio refert Valerius quod sacrilegia sua iocis co-
dixerit. Nam detracto Iovi aureo anulo et in vestito ei laneo

loco dixit. Estate enim ex aureo amictum hyeme frigidum laneum
aut ad utrumque tempus aptum. Idem etiam tenuas civitatis deorum tollens
asilantes (?) in quibus scriptum erat bonorum deorum non tollere ea si accipere di
cebat stultum esse a quibus bona speramus ab hiis porrigentibus
nolle sumere. Idem barbam auream detraxit esculapio dicens non
convenire ut appollo pater eius imberbis esset et filius eius barbatus.
Tempore dionisii cum omnes syracusani interitum optarent quedam ultime
senectutis femina sola cottidie matutino tempore deos orabat ut inco
lumis ac sibi superstes esset. Quod audiens dionisius admiratus in
terrogavit causam. At illa puella inquit cum [illegible] tyrannum
gravem carere eo cupiebam. Successit peior et illo tetra (?) occu
pavit tam te importuniorem accepimus tertium. Timens ergo ne deterior
tibi succedat caput meum pro tua salute devoveo. Tam facetam auda
ciam punire dionisius erubuit. Hec valerius. Tempore dionisii magi
ster fuit plato sicut refert tullius epaminundam thebanum erudivit lisi
as pitagoricus syracusanum dionisium plato. Porro sicut scribit va
lerius adeo honorifice platonem suscepit tyrannus ut ei veniret obvi
am cum ingenti multitudine et navibus velis candidis adornatis.
Idem quoque valerius scribit quod adeo suspiciosus erat et meticulosus
tyrannus iste sciens se odio ab omnibus haberi quod submotis amicis
in corporis locum ferocissimos barbaros quibus latera sua committeret substi
tuit etiam tonsoris metu filias suas tondere docuit. Quibus ipsis
adultis non ausus est ferrum committere sed instituit ut candentium in
glandium et nucum putaminibus barbam sibi et capillum adurerent. Nec
securiorem maritum egit quam regem. Duarum namque simul scilicet aristomaches
et doridis nuptiis alligatus noctibus numquam nisi [illegible] comple
xum petiit lectum quoque quem castra lata fossa cinxit in quem
se ligneo ponte recipiebat interiorem fores diligenter observabat
excubiis in cameris. De platone ac moribus et studiis illius.

Hoc tempore plato philosophus claruit scilicet anno artaxersis xlvi°. lxxxiii
Quod cum [illegible] plato cum [illegible] eius diogenes
lucratis pedibus conculcavit. ut possit vacare philosophie achademiam villam
ab urbe procul non solum desertam sed etiam pestilentem ut cura et
assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur. Hinc plures eius
discipuli oculos sibi effoderunt. Valerius libro iiii°. Plato cum adversus
servi delictum vehementius excandisset veritus ne vindicte modum
excederet speusippo amico suo castigationis arbitrium mandavit. Idem
ipse quoque plato criminationes difficillime recipiebat. Aliquando namque xeno
cratem discipulum suum audierat de se multa impia fuisse locutum
respuit tamquam criminationem. Instabat criminator querens cur sibi non crederet
adiecit non esse credibile ut quem tantopere amaret ab eo mutuo
non diligeretur. Nolente criminatore [illegible] affirmavit
numquam ea xenocratem dicturum fuisse nisi expedire sibi ea dici
meditasset. Seneca in libro de beneficiis vii°. Plato cum flumen nave
transisset nec ab illo portitor quicquam exegisset hic honori suo datum
credens dixit positum illi esse apud platonem officium. Deinde paulo

pro eo aliud atque aliud gentis eadem sedulitate transfuderit. Inuenit
ibi iam apud platonem positum officium. Actor hic sunt et addit. Neque
ut tibi debeam aliquid pro quo prestas debes non tantum dare in se
etiam tamquam amicis. Non potes obid quempiam appellare quod spem
impleuit. At non hic potest cuncte uide. Deinde si plato erat ignotus porti
tori et aliis noti et familiares aut aliquo iam cum beneficio obligaue
rant. Sed nec ab homine deo nil debemus pro omnibus beneficiis valemus
2 Libro viij. Plato primum athenas preceptorem socratem sortitus est et
locum et honorem doctrine fertilissimum. Cumque iam esset sapientissimus haberetur
et a studiosis iuuenibus statim athene platonem doctorem querentibus
peteret. ipse nihil plus in inexplicabiles ripas et vastissimos campos
effusam et barbariem egyptiorum secundum disciplinas peragit et a sacerdoti
bus illius gentis geometrice multiplices numeros celestium rerum obseruare
2 percepit. In ytaliam quoque transgressus est ut ab archyta tarentino et a timeo
pitagore precepta susciperet. Tanta etenim copia litterarum undique collige
da erat ut immotem per totam terram debere diffundi posset ac dilatari.
Idem in libro viij. Plato conductores aue sacre modum et formam eius
seruam simili conatos ad euclidem geometriam ire iussit
cedens eius sue immo professor. Tertullianus in apologetico.

**Opiniones eius de deo. l. xxxv.**

Plato amplius summe diuinitatis
dixit et potens unum officia eius potens multos deum magnum
in celo comitatum dicit de spiritibus angelorum pariter et demonum
credo oportere per creantes et perfectos et presides pariter suscipi. Sed
capitale facinus admittit qui aliquem de principibus ceterorum cesarem
appellat. Item in eodem. Plato affirmat creatorem uniuersitatis
neque inueniri facilem et inuentum enarrari in omnes difficilem.
Augustinus de ciuitate dei libro viij. Plato cum discipulis suos in greco mirabili
cum iret pariter putans per scientiam se sufficere sed ipsum ac sotra
ticam disciplinam qua longe lateque potuit peragratam est quaqua
versum cum alicuius nobilitate scientie percipiende fama rapiebat.
Itaque et in egipto et in ytalie partibus ubi pitagororum fama cele
brabatur didicit quecumque illic magna habebantur ac docebantur.
Cumque studium sapientie in actione et contemplatione uersetur. Unde una pars
eius actiua altera contemplatiua dici potest quarum actiua ad agendam
uitam id est ad mores instruendos pertinet. Contemplatiua autem ad conspi
ciendas nature causas et sincerissimam ueritatem. Socrates in actiua
excelluisse memoratur. Pitagoras uero magis contemplatiue quibus
potuit uiribus institisse. Unde plato utrumque iungendo philosophiam per
fecisse laudatur. quia in tres partes distribuit. Unam moralem que
in actione. In naturalem que contemplationi deputata est. Tertiam rationalem
qua uerum distinguatur a falso. Que licet utrique sit necessaria contemplatio
tamen precipue perspicuitatem uendicat. Quidam putant platonem cum perrexerit
in egiptum ieremiam prophetam audisse. Sed diligenter computata
ro temporum secundum cronicam historiam indicat platonem a tempore
quo prophetauit ieremias centum fere annos postea natum. Potuit
tamen esse ut homo acerrimi ingenii sicut egiptias ita et he
breas scripturas per interpretem didicerit quod ideo potest opinari quia
in timeo platonis quem ipse scripsit de mundi constitutione dicit deum

in illo opere tam primo igitur inspexisse. Nunc sunt simillima
illi principio geneseos In principio creavit deus celum et terram
Deinde illud quod plato dicit amatorem dei esse philosophum nichil sic in
libris illis flagrat. Et maxime illud quod a me plurimum adducit
ut pene assenciar platonem illorum librorum expertem non fuisse
Quod plato illa verba dum ad moisen ego sum qui sum vehementer
tenuit et diligentissime commendavit. Deinde libro viii° explanans

Omnia itaque videmus aut tangimus **Iterum de eodem lxxvi**
plato in illis non amat quia esse proprie putat fluunt enim cum
assidua diminucione atque adiectione sunt. hoc est quod ait heracli-
tus. In eidem flumine bis descendimus et non descendimus. Manet
enim idem flumen non aqua transmissa est. Alter vero sensus. Hec ipsis potest
intelligi quo modo accipiebat plato deum appellari theon id est eius vel
quod est verbi preexcellenciam. Creatura autem velud eum deum posuit in
divisione consistencium vel aliter dicitur esse creator aliter creatura. Non
enim est nomen eius communiore predicatum de deo et rebus ceteris. Naturalem
autem potest poni in divisione eorum que sunt Augustinus ut dicit. Illa autem
tripticio platonis qua philosophiam dividit in naturalem racionalem et moralem
non est contraria illi distinctioni qua intelligitur omne studium sapiencie in actio-
ne et contemplacione consistere. Quid autem in hiis vel de hiis partibus plato
senserit id est in fine omnium accionum vel causam omnium naturarum ubi lumen omnium ra-
cionum esse cognovit vel credidit disserendo longum esse arbitror
et temere affirmandum non arbitror. Fortassis enim qui platonem cete-
ris et veracius intellexisse et secuti esse laudantur aliquid tale de deo
senserunt ut in illo inveniatur et causa subsistendi et racio intelligendi
et ordo vivendi. Quorum trium unum ad naturalem alterum ad racionalem
tercium ad moralem partem intelligitur. Si enim homo ita creatus
est ut per id quod in eo precellit attingat ad illud quod precellit cuncta
id est unum verum optimum deum sine quo nulla natura subsistit nulla doctri-
na instruit nullus usus expedit ipse queratur ubi nobis secura sunt
omnia ipse cernatur ubi nobis certa sunt omnia ipse diligatur ubi nobis
recta sunt omnia. Si ergo plato dei huius imitatorem cognitorem
amatorem dixit esse sapientem cuius participacione sit beatus. Quid
opus est discutere ceteros. Nulli nobis quam isti propius accesserunt.
Idem in libro x° Deum summum omnium creatorem quem nos deum verum
esse dicimus. Sic a platone predicari apuleius asserebat quod ipse sit
solus qui non possit penuria sermonis humani quavis oracione vel
modice comprehendi vix autem sapientibus viris cum se vigore animi quantum
licuerit a corpore removerit intellectum huius modi dei quoque interdum
velut in altissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumen
candidum intermicare. helinandus **De libris platonis et eius
sentencia de in mortalitate anime lxxvii**

Fuit autem consuetudo platonis libros suos in titulari nominibus magistrorum
suorum vel eorum qui magistros suos docuerunt ut maiorem eorum
nominibus auctoritatem verbis et racionibus suis acquireret. Hinc sunt libri eius
appellati thimeus. phedron. gorgias. pitagoras. Quorum primum in latinum
transtulit tullius. In phedronis dialogo post disputacionem de inmortalitate
anime distinguit loca que hanc vitam relinquentibus ea lege debentur

qua se quisque vivendo finxerit. Similiter in gorgia plato post actam disp
utacionem disserit de statu post corporis mortem. Sed et dum sua in libris de re
publica plus in principatu de iusticie precepta disserit quo anima post
corpus evadat vel iterum in corpus adveniat per illam fabulam quam
narrat de quodam natione pamphilio nomine ... compulsus officio. Cum
enim multis vulneribus in prelio acceptis mortuus videretur et inter mortuos
iaceret xii° demum ut ait macrobius super somnium scipionis die
inter ceteros una peremptos ultimo esset igne honorandus subito seu
recepta seu retenta anima quicquid emensis inter utramque vitam
diebus egerat videratque tamquam publicum professus indicium generi
enunciavit. Hunc errorem dicit tullius confictum fuisse non revixisse.
Valerius autem sic ait. Plato scribit pamphilium x diebus inter eos qui
in acie ceciderant iacuisse. Postea impositum rogo revixisse. Ma
crobius de somnio scipionis libro i°. De appetitu mortis ob desiderium

immortalitatis. lxxviii.

Plato in phedrone diffinit hominem
non esse sua sponte moriendum. Sed in eodem iterum dialogo idem
dicit mortem philosophantibus appetendam et ipsam esse meditacionem
moriendi. Hec sibi contraria esse videntur. Sed non sunt ita. Nam plato
duas mortes hominis novit quarum unam natura alteram virtutes
prestant. Homo enim moritur cum anima corpus relinquit solutum lege nature.
Mori etiam dicitur cum anima adhuc in corpore constituta corporis illecebras philosophia
docente contempnit et cupiditatum dulces insidias reliquasque omnes exuit
passiones. Et hanc mortem dicit plato sapientibus appetendam. Illam vero
quam omnibus natura constituit cogi vel inferri vel accersiri vetat. Idem
in eodem libro ii°. In phedrone platonis quem transtulit tullius validis
simis argumentis anime inmortalitas asseritur. Et patet omnis racio
cinatio in unius sillogismi conclusionem ita colligi. Anima per se movetur.
Et quod per se movetur principium motus est. Quod autem principium motus est natum
non est. Et quod natum non est inmortale est. Anima igitur inmortalis est. Sed quod
autem quod duobus modis inmortalitas intelligitur aut enim ideo est inmortale
quod / quia per se non est capax mortis aut quia procuratione alterius
a morte defenditur. Auctor. Legitur quod theombrotus ambraciensis cum legisset
librum platonis de inmortalitate anime eminenti se precipitem dedit pro deside
rio vite melioris quam quoque liba sit platonis in phedrone. Donec
homines corpus circumferimus et sit ei malo inmixta anima numquam nos
id quod iam olim concupiscimus satis consequemur scilicet veritatem. Sexcentas
enim occupaciones affert corpus quibus continue obicitur
cottidianis morbis et cupiditatibus et timoribus et innumerabilibus
variarum rerum appetitionibus visionibus corpus honerat ut per illud re sapere
quidem nulla re possimus. Defunctorum autem anima libera est et a corpore
solutus. Eo igitur tempore quo vivimus ita demum appropinquabimus
applicabimus quod scientie si non quam nimium corpori utamur nec in societatem
eius nisi quantum necesse est admittamus ita non inmunes replebimur
viciosa turbulentaque natura corporis sed puri agitacione eius incorrupti
simulque digredientes ad omnia incorrupta simulque veniemus.
Auctor. De quibusdam dictis platonis lxxix.

Duos autem esse mundos asseruit plato unum intelligibilem in quo ipsa
veritas habitaret istum autem sensibilem quem manifestum est nos visu

tacitusque sentire. Itaque verum illud boetii fuerit ad ymaginem illius
fuit creatus de illo ydea que se cognoscat aut velut componi vel
renovari civitatem. Hec autem in stultorum aures non sperans se opinionem
posse generari. Idem dicebat ydeas esse in mente divina. Ydeam sic
diffiniens. Ydea est eorum que sunt natura exemplar. In hoc autem erravit
quod ydeas aliud esse quam essentiam dei creatoris putavit. Plato quoque leguntur
alia egregie dicta a platone ut est illud quod ait boetius illum dixisse
se beatas fore res publicas si aut eas sapientes regerent aut earum
rectores sapientie studerent. Et illud quod tullius eum dixisse asserit
escam malorum esse voluptatem quod scilicet ea capiuntur homines sicut hamo
pisces. Platonis quoque dictum fuit quod si sapientia sub oculis videri
posset maiorem ad amorem sui omnes excitaret. Non potest comprehendi sed
iustitie nisi quibus discretio fuerit in iustitia aut est vera se manens(?)
Non solum scientia que remota est a iustitia calliditas potius quam
sapientia appellanda est. Verum etiam animus paratus ad periculum si sua cupidi
tate non communi utilitate impellitur audacie nomen habet potius
quam fortitudinis. Illa est iustitia verissima que viget in flore
sua. Triumphus est innocentie peccare et non legi(?) posse. Itemque plus
potes peccare desine. Mors philosophantibus appetenda est ipsa quoque
philosophia est meditatio moriendi. Totius corporis robur parva est(?)
ut dicit ieronimus super matheum duas corporis summitates docuit non esse
velandas nec assuescendas debere mollicie capitis et pedum. Cum
enim tenuerint(?) sint utique cetera robustiora sunt. Et ut refert helinandus
cum vidisset dionisium tyrannum sicilie corporis sui susceptum custodibus
quod tu male inquit fecisti ut etiam multos inter tales custo
dires(?). Et dicta plura diversis locis exposita collegi que et hic
in perice(?) nolui. De archita tarentino et dictis eius lxxx.

Patet autem ex hiis temporibus archytam tarentinum floruisse cuius
plato legitur auditor fuisse. Tullius in libro de senectute.
Architas tarentinus cum cuius sermoni plato atheniensis interfuisset
nullam capitaliorem pestem quam voluptatem corporis dicebat hominibus
datam a natura. Cuique nec mente prestabilius deus dedisset hoc huic
divino muneri nichil tam inimicum esse quam voluptatem. Quod ut magis
posset fingebat aut tanta incitatum aliquem corporis voluptate quanta per
cipi posset maxima. Nemini censebat fore dubium quin tam diu dum
ita gauderet nichil agitare mente vel ratione vel cogitatione consequi
posset. Idem libro de amicitia. Natura nichil solitarium amat. Verum
est quod ab architha tharentino ut opinor dici solitum a senibus nostris
audivi. Si quis in celum ascendisset naturamque mundi et pulchritudinem
siderum aspexisset insuavem illi sine amico et socio admirationem
fore que iocundissima foret si aliquem cui narraret habuisset. Vale
rius libro iiii. Tharentinus architas villico suo. Sumpsissem in
quit a te supplicium nisi tibi iratus essem. Maluit enim impunitum re
linquere quam propter iram iusto gravius punire. Agellius libro noctium
atticarum. Favorinus philosophus affirmat simulacrum columbe ligneum
quadam ratione et disciplina mechanica factum ab architha volasse. Ideo(?)
hinc sua de causa(?) est ad exemplum eius composita est que sic volat.

dnatur in corpore sicut venenum in membris. Idem: nulla pestis capitalior
quam voluptas corporis. Cuius avide libidines temerarie et effrenate ad po-
tiandum incitantur. Hinc patrie prodiciones, hinc rerum publicarum eversiones.
Nullum denique scelus, nullum facinus est ad quod suscipiendum non libi-
do voluptatis impellat. Eusebius in cronicis. De obsidione
romani capitoli per gallos. lxxxi.

Anno artaxerxis xvii senones galli romam invaserunt excep-
to capitolio obsidionis ph. l'. eth.[?] Gallorum ascensus in capitolio
ancerum clangore deprehensus est. Nullum enim animal ita odorem hominis
sentit ut anser. Ambrosius in exameron libro quinto. Custos debes anseribus
roma quod regnas. Diis tuis dormiebant et anseres vigilabant.
Illis pocius debes sacrificare quam iovi. Cedant enim dii vix anseribus
a quibus se esse servatos et defensos ne ipsi ab hoste caperentur.
Orosius libro secundo. Galli senones duce brennio exercitu copioso et
robusto nimis dum urbem clusium que nunc tuscia dicitur obsiderent
legatos romanorum qui tunc componende inter eos gratia pacis venerant
in acie adversum se viderunt pugnantes. Qua indignacione permoti
clusini oppidi obsidione dimissa totis viribus romam contendunt.
Hos itaque ~~[struck]~~ ruentes fabius cum exercitu consul excepit nec tamen
obstitit, immo pocius hostilis ille impetus quasi aridam segetem
succidit stravit et transiit. Testatur hanc fabii cladem flumen al-
lia sicut cremera fabiorum. Non enim facile quis similem romane
milicie ruinam recenseret etiam si roma insuper incensa non esset.
Patentem galli urbem penetrant trucidant rigentes simulacrorum
vivos in suis sedibus senatores. Eorumque incendio domorum crematos
lapsu culminum suorum sepeliunt. Universam reliquam iuventutem
quam constat vix mille hominum tunc fuisse in arce capitolini montis
latitantem obsidione concludunt. Ibique infelices reliquias fame
peste desperatione formidine terunt subigunt vendunt. Nam mille
libras auri discessionis precium paciscuntur. Non quod apud gallos
roma parvi nominis fuit sed quod illam sic iam ante deteruerint ut
ut amplius tunc valere non posset. Post illam cladem romani
mutare sedes cogitaverunt aliud oppidum incolere et alio nove
censeri. Hec tota[?] hec Orosius. Valerius autem dicit quod vita capitolii ob-
sidione cum romani fame artarentur panes compluribus locis ia-
cere ceperunt. Quos videntes galli putantes eos habundare victu
aliquo obsidionem dimiserunt. Addit et Vegetius in libro quarto de re
militari. Quod cum machinarum ballistarum funes putrefacta essent matro-
ne omnes crines suos absciderunt ad machinas reparandas et vi-
ros liberandos. Eusebius in cronicis. De aristotile et dictis eius. lxxxii.

Anno artaxerxis xxxvii aristotiles xvii agens annum platonis
auditor fuit. Augustinus de civitate dei libro octavo. Aristotiles discipulus platonis
vir excellentis ingenii et eloquio quidem platoni impar sed multos
facile superans sectam peripateticam condidit quod deambulando disputare
consueverat pluresque discipulos preclara fama excellens vivo adhuc
preceptore in suam heresim congregavit. Boecius in epistola libro quinto. Aristotiles
putat casum tribus modis dici[?] materiam efficientem formam que vinianz[?]

operi imponitur .i. ydeas. Quintam quoque adicit exemplar artificis .i. illud quod imitatur artifex ad hoc faciendum sicut pecunia uel gladium uel religio. Quintam addit Plato exemplar scilicet quod ydeam uocat. Ergo ut Seneca dicit etc. Id ex quo .i. materiam sicut es / id in quo .i. forma que scilicet aptatur ei / id ad quod scilicet exemplar / id propter quod / .i. faciens exemplar / id quod ex his .i. ipsum opus / id a quo ipsum est .i. ipse artifex. / Valerius libro vii° Aristoteles in uentura extremum de se ipso loqui debere predicabat / quod laudare se uani. uituperare stulti esset / dictor. Dicebat etiam Aristoteles utilius solum se in commodum pauperibus pati / quod non posset egentibus sub[ue]nire. Dissipante autem Alexandro quo docente proficere se stimulatus rebus in quantum ipsis que se non nouerint metiri. Hunc quoque sententie ipse sunt. Numquam de laudibus eius debemus quam cum de alijs agitur. Bonum omnes uel pati uel facere iniuriam. Iniuria iniuste irrogata eius est et infamia qui facit. Si lincei oculis homines uterentur ut corpora uisus obstancia penetrarent nonne introspectis [uisceribus] etiam pulcherrimum corpus turpissimum uidetur. / Hec ille. Boecius in iii° libro de consolatione recitans addit. Te igitur pulchrum uideri non tua natura sed spectancium oculorum facit infirmitas. Item Aristoteles adolescentulos inuitos aiebat intra parietes suos querenda uictoria est. Dicebat autem etiam esse entelechiam .i. figuram corporis. Idem ut ait Tullius artem rethoricam ampliavit. Valerius libro viii° Aristoteles non utilis sibi corporum est ut uoluptates abeuntes consideremus fessas et penitus quod plenas eas animus subeat quo minime cupide repetuntur. Idem in libro v° Aristoteles suspense uite reliquias senilibus ac negocijs inebrie [illegible] libere studijs custodiens / adeo ualenter pro salute patrie incubuit ut eam ab hostibus. armis solo equatam in lectulo Atheniensi iacens Macedonum manibus quibus abiecta erat eripuit. Itaque urbs tam strata atque eius Alexandri quam restituta Aristoteles notum est opus Augustinus de ciuitate Dei libro xiv° ix°.

## De secta peripatheticorum .lxxxiii.

Perturbaciones ait quidam dicunt cadere in sapientem sed eas moderatas rationique subiectas ut eis leges quodammodo quibus ad necessarium redigatur modum dominando ratio mentis imponat. Hic sentiunt platonici siue aristotelici .i. peripathetici. Stoici uero nullas omnino in sapientem cadere putant. Quod autem dicit in hoc loco stoicos aduersus peripatheticos uerbis magis quam rebus contendere contendere / [illegible] Agellius probatur qui scribit se nauigasse aliquando cum quodam philosopho nobili stoico. Cum autem illud nauigium horribili celo et mari periculosissime iactaretur ui timoris expalluit. Id aduertissime est ab eis qui aderant quamuis in mortis uicinia curiosissime attentis utrum ne philosophus animo turbaretur. Deinde tempestate transacta mox ut securitas prebuit colloquendi uel etiam garriendi locum quidam ex his quos nauis illa portabat diues luxuriosus asiaticus philosophum compellat illudens quod extimuisset atque palluisset cum ipse mansisset intrepidus in eo quod impendebat exicio. At ille Aristippi socratici responsum retulit. Cum et ipse simili ab homine simili eadem uerba audisset respondit pro anima nequissimi nebulonis multo non fuisse solicitum se aliquantum pro Aristippi anima timere debuisse. Hac illo diuite responsione depulso postea quesiuit Agellius a philosopho non exagitandi animo sed discendi que nam illa ratio esset pauoris sui. Qui statim protulit se de sarcinula sua stoici Epicteti librum in quo scripta erant que congruebant

de actis zenonis et crisippi qui fuerunt principes stoicorum In eo libro
se legisse dicit agellius quod stoicis placuisse quod ad visa quas appel
lant phantasias dicunt in potestate et arbitrio neque iudicant ubi cum venerit
ex terribilibus et formidabilibus rebus necesse est et sapientis animum moveat
ita ut paulisper vel paveat metu vel tristicia contrahatur tamquam
his passionibus prevenientibus mentis et racionis officium non ideo tamen
in mente sua opinionem mali non approbari ista neque consentiri quia non
est voluntate in eius potestate id quod interesse volunt inter animum sapientis
et stulti. Quod stulti animus eiusdem passionibus cedit atque accommodat
mentis assensum. Sapiens autem quamvis eas necessitate paciatur
retinet tamen de hiis que appetere vel fugere racionabiliter debet veram et
stabilem inconcussa mente sua. Ideo contra iovinianum. De libris
Scripserunt aristotiles et ceterique philosophi aristotilis. lxxxiiii.
de amore libros multosque in amorem forme inclinant. Ut hic
quoddam. Amor forme racionis oblivionem et insanie proximus fertur.
immemor. Generis animo sapientum Turbat consilia altos reges
spiritus frangit amaguis cogitacionibus ad humillimas detrahit
... ridiculosos iracundos temerarios dure imperiosos consimiliter blan
dos facit et cum fruendi cupiditate insaciabilis flagrat plura tempora
suspicionibus lacrimis conquestionibus perdit. Odium facit sui ipsius
demissie odium et actor. Scripsit eciam aristotiles de arte logica libros
cathegoriarum id est predicamentorum et secundum quosdam libros sex principiorum
libros quoque periarmenias et libros analeticorum priorum et posteriorum
thopicorum et elencorum Porro de phisica id est naturali sua libros edidit.
de phisico auditu de generacione et corrupcione de anima et sensu et sensato
de memoria et reminiscencia de sompno et vigilia de morte et vita de
vegetabilibus et de animalibus secundum quosdam et de meteoris libros
quosque methereorum. De methaphisica vero que dicitur prima phisica libros tre
decim. Notat eciam libri qui dicitur perspectiva aristotilis et alius ut fertur de secreta
secretorum. Est et eius epistola ad alexandrum de dieta servanda. De hiis autem
fere omnibus aristotilis libris excerpsi plurima in prima et secunda parte istius
operis. Preterea scripsit libros ethicorum numero quorum flores morales
in hoc loco in parte ... in sunt modum aristotiles ... ethicorum primo
Flores eiusdem morales ex ethicis. lxxxv. ...
Omnis ars et omnis doctrina. Similiter autem et operacio et prohesis bonum
aliquod operari et videtur. ideoque optime enunciaverunt bonum
omnia appetunt. Cumque conveniens et prohesis bonum aliquod exoptat
Optimus qui a se ipso omnia intelligit. bonus autem et rursus et im
sus ille qui bene dicenti hoc audit. Qui autem neque ipse intelli
git neque alium audiens in mente iacit hic inutilis videtur. Cuncta vitam
neque alium audiens in mente iacit hic inutilis videtur. Bestialem vitam
pecudum eligentes assumpserunt. Cum gloriam quia quidam in gran
ciori silua patiuntur sardonapolo. Perfectius dicimus quod per se et per se
quibile quam quod propter aliud et eligibile. Tale autem felicitas maxime
esse videtur. Hanc enim semper eligimus propter se et numquam propter aliud. plu
ribus quidem delectabilia adiungunt quod ideo non hec sint delectabilia
autem bonum delectabilia sunt quia bona sunt. Tales autem que secundum
virtutes sunt operaciones quare et delectabiles secundum se non est adiunc
to aliquo. Sunt enim delectacionem quidam in se ipsis. Eciam prohibet feli
cem dicere eum qui secundum virtutem operatur perfectam et exterioribus sufficiat

sufficienter circumpositus et fortunis et amicorum omnium conserve in vita
valde immutabile vel felicitas est actus anime secundum virtutem
perfectam. Omnia honesta concordat bonum secundum in secundo. De eodem lxxxv

Neque ergo natura neque preter naturam fiunt virtutes sed apti natura nobis
suscipere eas per consuetudinem perfectis. Ex similibus actibus fiunt similes
habitus et secundum actuum differentias sequuntur habitus. Non parum igitur differt
sic vel sic assuescere a iuventute neque autem omne. Non ut sciamus
quid est virtus scrutamur sed ut boni fiamus. Et neque natura nobis
adveniunt virtutes corporis humanitatis fiunt per exercitia aut operationem et actum
tradimus. Item de singularibus simul et non habitus certitudinem neque enim
subarte neque sub ratione incidunt. Et ea que virtus innata sunt
a superfluitate et indigencia corrumpi. Et enim omnia fugit et timet
timidus est qui autem nichil omnino timet audax. Similiter autem et qui omni
voluptate fruitur et a nulla removetur est incontinens qui autem omnes
fugit insensibilis. Corrumpitur enim castitas et fortitudo a superfluitate
et indigentia a medietate autem salvatur. Signum autem oportet facere
habituum voluptatem vel tristitiam in operibus. Enim qui enim abstinet a corpora-
libus et hoc ipso gaudet castus qui autem tristatur incontinens. Et qui
suffert pericula et gaudet vel non tristatur timidus. Circa voluptates enim
et tristicias est consuetudinalis virtus. Nam medietates quedam virtutes sunt.
Medietates autem per contraria innate sunt fieri. Tribus existentibus
que in voluptatibus et tribus que in fugiis bono convenienter delectari
et tribus in contrariis malo inconveniente tristari. Circa hoc quidem omnia divitus
est malus aut peccans magis aut circa delectationem quia a pueri-
cia nobis connutritur. Ideo difficillimum est hanc passionem repellere
contemperatam vite. Amplius autem dicit Heraclitus. Circa difficilium
ars semper et ars fit et virtus. In hiis que secundum virtutes fiunt
requiritur qualiter habens operatur. Primum quidem si sciens deinde si volens
propter hoc autem bene si firme et immutabiliter operatur. Hoc autem ad habendum
alias artes non connumerantur preter scire. Ad habendum igitur virtutes scire
parum aut nichil potest at alia autem non parum sed omne. Sed multi
hec quidem que propter virtutes sunt non faciunt ad rationem autem confugien-
tes existimant philosophari et esse boni simile aliquid facientes
egrotantibus qui medicos audiunt studiose et ipsi nichil faciunt
preceptorum. Igitur sicut illi bene habebunt corpus nec isti animam sic phi-
losophantes. Item ea que sunt in anima tria sunt passiones potentie
habitus horum erit aliquid virtus. Passiones quidem non sunt neque virtutes
neque malicie quia secundum passiones non dicimur boni vel mali
neque laudamur neque vituperamur secundum virtutes autem et malicias boni et
mali dicimur et propter eas laudamur vel vituperamur. Et passiones quidem
ut ira et timor involuntarie virtutes autem voluntates vel sine voluntate.
Propter hoc autem eadem neque potentie sunt neque enim boni vel mali dicimur
quia possumus pati simpliciter neque laudamur neque vituperamur. Et adhuc
potentes quidem sumus natura boni autem non sumus natura. Relinquitur
ergo eas habitus esse. Omnis virtus cuiuscumque fuerit et id habens bene perfi-
cit et opus eius non bene reddit. Adhuc de eodem lxxxvi

In omni continuo et divisibili est accipere hoc quod plus hoc quod minus hoc quod
equale. Et hoc aut secundum rem aut ad nos secundum eos. Dico autem rei medium
quod equaliter removetur ab utroque extremorum quod est unum et idem omnibus
ad nos autem quod neque superhabundat neque deficit hoc non est idem omnibus

Nam milom comedit sex mnas parum est. Incipienti autem gignasiorum
multum. Sic utique omnis sciens fit ~~utique et irasci facile et dare pe~~
~~cuniam~~ superfluitatem et deficientiam fugit medium autem querit et hoc vult
medium autem rei non quod rei sed quod ad nos. Si quod bene artifices ad medium et
respicientes operantur virtus autem omni arte certior est et melior quemadmodum
et natura medii utique erit coniectrix adhuc practice quod iustis est medio
dirigere a vero medio. Ideo et hic quod facile est non difficile facile quidem
dimittere a signo. Difficile autem attingere et quia hic malitie quidem superfluitas
et indigencia virtutis autem medietas. Boni quidem enim simpliciter mali autem
omnipharie. Est igitur virtus habitus voluntarius in medietate consistens
quo ad nos determinata ratione ut sapiens determinabit. Medietas autem
duarum maliciarum hinc quidem secundum superfluitatem hinc vero secundum indige
nciam. Est enim virtus circa passiones et operationes in quibus superfluitas
viciatur et defectus vituperatur medium autem laudatur et diligitur. Nam
nec omnis operatio neque omnis passio suscipit medietatem. Quedam enim
mox nominata convoluta sunt cum malo ut invidia adulterium furtum
et talia. Hec dicuntur et ipsa mala non eorum superfluitates et deficientie
nec est ergo unquam circa hec dirigere sed semper peccare. Fortitudo est medietas circa
timores et audacias. Liberalitas est medietas circa dationem pecuniarum
et acceptionem. Magnanimitas est medietas circa honores et inhonores
ad que ipsi magis innati sumus hec magis contraria medio videntur
ut puta magis innati sumus ad delectationem. Ideo faciliores sic sumus
ad incontinentiam quam ad decorem. Ideo difficile est bonum esse. In uno
quoque enim medium accipere difficile ut puta circuli accipere medium
non omnis sed sciens est. Sic utique et irasci facile et dare pecuniam
Sed cui et quantum et quando et cuius gratia et qualiter non omnis neque facile
est quod est bonum et rarum et laudabile. Ideo oportet eum qui intendit ad me
dium primus segregari a magis contrario et in contrarium trahere oportet ipsum
enim se ingerentes nos aptos ad medium veniemus quod qui tortuosa lignorum
faciunt dirigunt. In omni autem magis cavendum est delectabile et delectatio
Non enim incorrupti iudicamus eam quod igitur plebis seniores passi sunt
ad Helenam hec oportet nos pati ad delectationem. Sic enim eam emittentes minus
peccamus. Idem in tercio. *Iterum de eodem lxxxviii*

In voluntariis laus et vituperacio fit turpissima sunt compulso bono aut
[illegible] mali est. Videtur violentum esse cuius principium extrinsecus enim
affectus in passis voluntatis fiunt est eligencia autem eorum que ad finem
simul quidem secundum veritatem bonum est voluntarium unicuique autem
quod videtur bonum quod quidem secundum veritatem est malo autem contingens. Sicut in
corporibus eis qui bene dispositi sunt sana sunt que secundum veritatem
talia sunt infirmis alia. Bonus enim singula recte iudicat quia in
singulis verum videlicet regula et mensura eorum existens. Malis autem de
ceptio propter delectationem fit. Non enim existens bonum eis videtur. Sed eligunt
delectabile ut bonum tristicia autem ut malum fugiunt. Idem in quarto. Molliores
est fugere laboriosa furore adventum homines faciunt mobile enim furor
ad pericula sustinenda. Unde Homerus virtutem immisit furori et fides
virtute erige. Difficilius est tristia sufferre quam a delectationibus retinere
Gustus est iudicium saporum. Idem in libro topicorum iii.
Quod diuturnius vel tutius est *Flores consilii de eligendis lxxxix*
magis est eligendum eo quod minus huiusmodi et quod magis eligit

prudens vel bonus vir vel lex recta vel studiosi circa singula dicti
in eo quod tales sunt. Omnia bonum appetunt quod propter se eligendum eo quod
propter aliud magis est eligendum et quod contingunt esse finem et ideo quod
ad vite finem appetibilius et possibile impossibili. Et cum contingens est
maius bonum vel minus malum amplius plura bona quam paucioribus
nisi alterum propter alterum. Ubi enim magis eligendum utrumque quia unum unum
est. Et inquo tempore magis valet magis est magis eligendum ut prudentiam
in senectute. Nemo enim iuvenes eligit duces eo quod non constet
prudentes esse. Temperantia autem in iuventute magis enim iuvenes
quam senes cupiditatibus molestantur. Item est proximum bono melius est et
magis eligendum est et quod similius est bono et quod meliori est similius
si tamen illi simile sit in eo quod melius. Considerandum enim si in ri
diculosioribus sit simile velut simia homini quam equus. Non enim me
lior simia quam equus licet similior homini. Item quod difficilius magis
in dicamus cum homines quod non est facile sumere aliquem aut meliora non
esse magis eligenda. Nam philosophari quam ditari melius est
sed non magis eligendum indigenti necessariis. Item ad omnia vel plura uti
le est magis eligendum erit quam quod non sit. Et quod propter melius est utique propter
delectationem quam quod propter delectationem. Similiter autem et in fugiendis. Nam magis
fugiendum est quod magis impedit virtutes. Item omnium virtutum summus est potius
qui impedit quam operis. Qui litigatorie interrogat prave disputat
et qui in videndo non gaudet quod videtur actor. H. Et de aristotele et de
peripatheticis quorum actor fuit et de libris eiusdem ad presens dicta sufficiant.

De pestilencia romana et de morte artaxersis. xc.

Eo tempore ut testatur orosius ingens urbem romanam pestilencia
corripuit non ut consueta de calabrijs saltibus aura corrumpens
repentinos aciturum in serenitatem afferret lusumque sed quidem diut[ius]
neque enim ullo dispar sexu in nulla etate dissimilis homini[bus] cunctos
complerentur ingentem tabe confecit ut etiam quos non egit in mortem temporis
diuturnitate exinanitos afflictosque dimisserit. Anno proximo terra in medio ur
bis loco dissoluit. In quod abruptum marcus curcius vir eques ar
matus sponte prosiluit. Iustinus libro x. Artaxersi autem regi persarum
ex pelicibus c. xv. filij fuere sed. c. tres insto matrimonio suscepti darius
arsabatus et othus. Horum darium contra morem persarum apud quos
rex non nisi morte mutatur per indulgentiam pater vivus fecerat regem.
Sed darius pro tanti remuneratione beneficij scelus parricidij impie
cogitavit. Et ad societatem facinoris l. fratres assumpsit. Causa vero par
ricidij scelestior ipso parricidio fuit. Nam rex artaxersis aspasi
am tyri fratris sui pelicem in matrimonio receperat. Hanc pater cedi sibi
sicut regnum darius postulaverat. Item quod artaxerses primum per
misit deinde penitentia ductus ut honeste negaret quod temere permiserat
solis eam sacerdotio prefecit quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia
imperabatur. Hinc exacerbatus iuvenis conjurat contra patrem. Sed deprehensus
cum socijs dilectus est coniuges quorum cum eo liberis interfecit.
Post hec artaxerses morbo ex dolore contracto decedit rex quam pater
felicior. Hereditas regni ochus traditur. Qui timens parem conjurationem
regia cognatorum cede et strage principum replevit nulla non sanguinis
non sexus non etatis misericordia permotus atque ita veluti parasitato
regno bellum ad sursis inferet. In quo bello adiutus prelustratorem

8

Ochum codomannus quidam ad eum similiter processit et honeste eius victo-
riam sibi obtinuit. Ob quod armeniis prefectus est. Deinde post mortem
Ochi ob memoriam pristine virtutis rex a persis constitutus est et Darius cog-
nominatus. Hic est Darius quem vicit Alexander. Gaufridus. De regno
Ochi et Demostene oratore. xiii.
Sitim persarum regni Artaxerses
qui Ochus cepit anno quinte etatis ccc° xxxvi° anno mundi iiii m° xx
viiii° et regnavit annis xxvi. Huius temporibus Demostenes orator agno-
scitur. Valerius viii° li°. Demostenes cum primam litteram artis rethorice
proferre non posset propter nimiam exilitatem oris sui vicium tanto studio
expugnavit ut nullus expressius quod volebat proferret. Item exilem
nimis vocem continua exercitatione ad gratum auribus sonum perduxit.
Item lateris infirmitatem destituendam multos versus uno impetu comple-
bat eosque adversa loca celeri gradu scandens pronunciabat ac vadosis
litoribus insistens declamationes fluctuum fragoribus obsistentibus edebat.
Ore quoque calculis insertis multum ac diu loqui erat solitus quo vacuum
promptius esset et solutius. Hic est Demostenes qui stomachum laidis
nobilissime meretricis irritando sic appellans et quirans quantum cum
illa dormiret mille denariis vendit. Ego penitere tanti non emo. Duo
hospites cuidam anicule pecuniam deposuerant ea condicione ut illam simul
utrisque redderet. Interiecto tempore alter squalore obsitus tamquam mortuo
socio omnes nummos decepte abstulit. Supervenit deinde alter et depo-
situm petere cepit. Que cum angeretur Demostenem patronum petiit. Qui
dixit quod parata est depositum reddere. Set ni socium adduxerit quod fieri non potest.
Ysidorus in l. 1° ethimo. Demostenes orator fabula usus est adversus
Philippum. Cum ab atheniensibus postularet ut decem oratores
darent dedisset finxit ille hanc fabulam qua dissuaderet dicens
lupos aliquando pastoribus quorum diligentiam decipere voluissent suasisse
ut in amicitiam convenirent ea tamen condicione ut si canes in quibus
erat causa iurgiorum vite securitatis traderentur. Annuerunt pastores et in
spe securitatis dederunt canes quos ovium suarum vigilantes custodes habe-
bant. Tunc lupi adempta omni fortitudine omne genus non pro saturitate
tantum verum etiam pro libidine laniaverunt. Sicut Philippus sublatis orato-
ribus in populo facturus erat. Helinandus xi° li°. Demostenes cum Aristo-
donum auctorem fabularum interrogasset quantum mercedis ut ageret accepisset
et audisset talentum at ego ait Demostenes plus accepi ut tacerem. Ita
causidicorum lingua dampnifica est nisi eam ut dici solet funibus
argenteis vincias. Apud advocatos quoque et cuius silentium venale est.
Item Demostenes cum a senatu atheniensium improvisum peteretur contra
Philippum regem macedonum simulata infirmitate ut aiunt lecto decu-
buit et audiit hiis qui ad se venerant se pati morbum sinantem.
Cui a quodam comitatus mordacissime responsum est. Ecce non sinantem
pateris immo arginantem. Tullius in tusculanario l. v°. Leontulus
sane noster Demostenes quo illo susurrio delectari se dicebat
hystrientis mulierculae ut mos est in grecia. Hic est ille Demostenes.
Quid hoc levius. Sed orator ille tandem apud alios videlicet loqui
didicerat non multum apud se secum. Hector huius est Demostenes legi-
tur esse illa stulta liberi sinitque propter personam vitas separat sui liberique.

mendacium inuisset. De hesthine oratore · xiii ·

Hunc autem constat eschinem discipulum socratis contemporaneum fuisse legitur qui tamen eo imperante certamine fuisse. Plinius de hystoria naturali libro vii. Eschines atheniensis summus orator cum accusationem qua fuerat usus rhodi legisset legit et defensionem demostenis qua in illud depulsus fuerat exilium mirantibus quod tunc magis fuisse miraturos dixit si ipsum oratorem audiuissent testis ingens factus inimici. Valerius libro viii. Eloquentie ornamenta pronunciatione apta et conveniente corporis motu consistunt. Quibus cum se instruxit tribus modis homines aggreditur scilicet animos eorum penetrando oculos demulcendo aures invadendo. Certe itaque heschines cum propter iudicialem ignominiam rodum petisset et ibi rogatu civium suam prius in thesiphontem deinde demostenes pro eodem orationem clarissima voce recitasset mirantibus cunctis eloquentiam utriusque sed aliquanto magis demostenis quid si inquit ipsum audissetis. Tantus orator sit inimici modo et adversarii dicendi suspexerit ut se scriptorem eius parum ydoneum lectorem esse predicaret. Expertus acerrimum vigorem oculorum terribilem vultus pondus accommodatum singulis verbis sonum vocis efficacissimos corporis motus. Et si igitur illius operi nichil addi potest tamen in demostene magna pars demostenis abest cum legitur potius quam auditur. Seneca de beneficiis libro i. Socrati cum multa discipuli plura offerrent heschines pauper se solum obtulit dicens quod nichil melius haberet se illi obtulisse alios autem cum pauca ei dederint plura sibi et meliora retinuisse. Cui inquit tu observa ut hic immunis sit paupertatis me excolas et tua diligentia et sedulitate melius te carius reddas. Cui videt socrates se ab eo munus maximum suscepisse. Iste scripto quos consummacie et liberaliter daturum operam ut eum meliorem. Tullius in libro de republica. Eschines cum adolescens tragedias actitasset rem publicam capessivit et athenienses suo arbitrio inflammavit et egit adeo potens erat in eloquentia. Orosius libro iiii.

De annone carthaginensi xiiii

Hiis temporibus apud carthaginem anno vir privatis opibus vires rei publice supergressus ad invadendam dominationem animum cupiditatis. Cui rei consilium utile ratus est ut simulatis nuptiis filie in propriis omnes senatores quorum dignitas obstatura inceptis suis arbitrabatur inter pocula veneno interimeret. Que res per ministros prodita sine vindicta vitata est ne in viro potenti plus negotii faceret res cognita quam cogitata. Hic consilio elusus alio machinamento facinus aggredi parat. Servicia concitat quibus repente in tanta urbe opprimeret. Sed cum ante constituta die proditum se et preventum sentiret castellum quoddam cum xx milibus servorum armatus occupavit. Ibi dum afros regemque maurorum concitat captus est et primum virgis cesus est deinde effossis oculis et manibus cruribusque fractis velud a singulis membris exigeretur pena in conspectu populi necatus est. Corpus eius verberibus laceratum cruci affixum filii cognatique omnes suppliciis traditi ne quis eius familie unquam aut imitari aut ulcisci meditaretur.

Idem in li° iiij°. Eo quoque tempore legati a carthagine romam missi sunt
et fedus cum romanis pepigerunt. Tunc ingressum carthaginensium
in ytaliam malorum fundamenta constituit romanorumque infinitas tenebras
ingessit. In historiis hec locorumque in summa quibus ea gesta sunt prestant.
Tunc nox usque ad plurimam diei partem tendi visa est et saxea grando
de nubibus descendens veris terram lapidibus verberabat xxx diebus. His
diebus etiam alexander magnus ante magnus ille gurges miseriarum
atque atrocissimus turbo totius orientis est natus. Auctor huius Orosius.
Eusebius autem in cronicis ita scribit. Anno ethi x° et philippi iiij
qui fuit annus xi° anectanabi regis egipti alexander philippi
et olimpiadis filius nascitur. Quod cum non congruit historie ale-
xandri que scribit eum a nectanabo ea quam retulimus facto generatum.
Veniunt igitur de exilio nectanabi et ortu alexandri hystoriam presen-
tem. Ex hystoria alexandri. De fuga nectanabi in macedonia
et eius colloquio ad olimpiadem. Xviij fuisse memoratur. Hic si
Deter egipti sapientes nectanabus ex ... motus bellicos eo immi-
nebat ad certaminis vel machinamenta marti movebat sed ingressus
aule penetralia regie quartam in ... secretum pelvi solitarium
ibi se abdens implebat pelvim fonte limpidissimo et ceream compone-
bat namque similitudine effigiebat hominum ibi collocabat que anima
moveri ac vivere videbantur. Adhibebat et virgulam ex ligno hebeni
et potentia legebatur quibus invocaret deos superos infernosque. Sicque
laborabat pelvi naviculam submergi ex quo fiebat ut simul cum
submissione illius cere ... insessorum et omnes hostes regni
adesse perimebantur pelago surgente. Quodam autem tempore nuncia-
tum est ei multas adversus eum gentes una conspiratione atque eadem
voluntate consurrexisse scilicet indos arabes persas ... et que
cumque orientis sunt barbare gentes. Quibus ille auditis plausum
dans manibus magno risu dissolutus est. Confugiensque adsuete
artis peritiam intellexit se ab hostibus vincendum capiendumque nisi fuge
consuleret. Mox ergo raso capite et barba collectis omnibus que sibi
preciosa erant appulit macedonie. Ibique amictus veste linea astro-
logum se professus inter pectore suo ad magnam admirationem quem
stabat adeoque celebris factus est ut eius fama necnon olimpiadem re-
ginam lateret. Cum vero philippus tunc bello forte abesset, regina
autem cepit eius peritiam consulere. Ille autem pulchritudine regine ad
mirabilis amore tunc captus est. Cumque ad eius vultum regine intue-
retur illa ait: Cur ita in me intuendo defigeris? Cui ille: Recordor
oraculi illius quod apud egyptum a diis acceperam quod oportet me regine
vera predicere. Consule ergo super his que cupis. Et statim promit
tabulas quas hinc docti pinatoris novi ... aureo et ebore na-
viratas et horoscopum cum stellas cum suis speciebus continentem ubi
visebatur impositum in aereo lapide hec est in iacincto sol in cristallo
luna in adamante mars in ematite mercurius in smaragdo
venus in saphiro saturnus in ophite horoscopus autem ligdinus
erat. Tunc admirans olimpias stellarum varietatem ex parte se
sistens. Omnia intuens quero inquit et philippi convenienciam
nam multa fama est quod si ex hoc ... advenerit velit
in alteram transmigrari. Cui explorata constellatione per eius que

Regina pacificat ait vera fama de ista. Ego speculator ne
quit diuorcio formidaueris. Nam fatale tibi est sed quod per
spexi uti misceri te deo genituramque filium ultorem omnium si que phi
lippus iniuste audebit. Cui illa. Cum ita sit quem deo ad thorum
debeo te? Rndet: ammoni deo libie. Ergo para te ad huiusmodi impe
ras ut regina decubiculis aut per sompnium vel per insompnium impe
ceas tibi cum deo futuras. De conceptione alexandri mag. xxv.

Igitur nectanabus querit herbas ad inmittendum sompnium
nectarias. Ex quibus in signum [illegible] effigiat ceram corpusculo
femine cui nomen regine ascribit lectulumque ei fabricat cui illam ef
figiem supponit. Et lucernis incensis acceptis succo herbarum poten
tum supfudit carminaque indicat efficacem et secretum quo effugit [illegible]
ut quicquid simulacrum cereo loquebatur id omne fieri sibi regina in
tueretur. Fit ergo eam sompniare quod amoni miscebatur a deo gra
uida fiebat. Quod cum illa retulisset nectanabo ille vidit
hunc sompnii effectus cito subsequetur. Tunc ipse secretus cubiculum
suo secreto lectum sibi pari iubeto ut si forte aliquis tibi repen
tinus [illegible] imineat iusta possim ibi esse spes subsidii. Quod ita fiet
Cum magnus draco [illegible] tibi adueniet deus dra
co serpens [illegible] quo uiso tu omnes egredi iube et tu te lecto
collocaueris explora uultum illius. Nunc in sompnis audisti. Ce
magus prodit [illegible] uellus arietis mollissimum simul cum
cornibus et sceptro et amictu candido effecitque extra aliquem
corpus uelut draconem ipsa aduentante adsentiam. Quo illa
uiso cunctos egredi iussit deditque se mox lecto tecto capite
solo oculos ad supinantem operata dei cuncte intendit. At ille
sceptro deposito assumpto que lecto ~~[illegible]~~ implicias agit. Post
quam accepit acceptis satiatus et monet eam ire ad philippum
Cui [illegible] in sompnis assistens iussis mandatis instruxit
Excitatus autem philippus uelut alarum pulsu ad notandum
sompniorum coniectores ait vidi per quietem deum quendam formosissimum
et amicie capitis [illegible] arietisque cornibus insignitum super
uenisse olimpiadi coniugi mee secumque illi miscuisse quibus ne
peractis hec et uerba addidit. Excepisti mulier conceptum filium uindi
cem ad [illegible]. Quod si [illegible] uirginali femine [illegible]
quod illa recepit. Nemo cum nas natum consignat. Et quid dum
capite arietino [illegible] deus est libie amon
nomine. Hanc interpretationem non equo animo philippus accepit
Redit ergo festinata re bellica macedoniam. Cum autem regina
diffidentius [illegible] astu dissimulans [illegible] ait [illegible]
clam uos gesta non [illegible] in te [illegible] aliquam [illegible] amo
ri [illegible] dei [illegible] pulcherrimum atque [illegible] dictis
animi [illegible] instaurauit. De fallacia nectanabi erga phi
lippum regem. xxvi.

Demque iam philippo efferuescente zelotipia
[illegible] interpante quod [illegible] ille non [illegible] hoc
nectanabus audiuit. Cum ergo conuiuium celebre et regium
pararet [illegible] philippi [illegible] ille fronte in [illegible]
tarum statim nectanabus se transformat in illum draconis seductor

Tractum blandius penetrat reptabundus specie spectabili ad ma
iestate totius corporis cum .c. sibilorum attonitis sedes bulli ut et
fundamenta ac parietes domus quati viderentur. Cetis ergo terrore
perculsis olimpiadis quo fidem factorum divinis numini maiorem
ostenderit adbestiam ac directo capud in sinum mulieris porrexit et
bine agin asperam mansuetius allegit complexus osculum
mulieri porrexit statim deinde dedit se in aquilam et vola
tu discessit. Tunc admiratione exhilaratus philippus ait
Patuit ergo argumentum deum ea be vultus sed cuius dei in
2 fio vel iovis ex aquila vel amonis ex dracone adhuc incer
Se amonem se confessus est. ad primum metum quem digna
est. Sed igitur philippus in quadam regione sedet in aues plurime
conversabat intentus agendis . ex his avium occupatis repente
gallina in sinum eius supplicis obsidens et enixa ei ovum
Sed ovum illud eius sinum evolutum humi correpuit. Cuius testicula
dissultante visus est. de ea draconculus progressus. Qui circuiens
et ambiens ovi testulam dum rursus eo vult reciat intrare
vellet morte preventus est. Rex aruspice conjectore egregio sup
hac re sciscitatur. Qui vidit filium ei nasciturum qui cum mundum
obiret omnemque sue ditioni subiugarit et cum quam in patriam sua
rediat etate celeri peritum. Etiam draco regale est ad ovum
forma mundiali. De nativitate alexandri . xxvii.

Demum parturiente olimpiade assidebat nectanabus terres cir
sum et astrorum motus inspectans. Tandem inter vehementius
in gemiscens exegit puerum. Terram et ad humum lapsus est mox
ptinus insequitur. hic tonitruum crepor ventorumque conflictus et ful
gurum corruscatio. Iustinus li° xii°. refertur tertius eadem die qua
natus est due aquile tota die perpetes sup culmine domus patris
eius sederant omne duplicis imperii europe et asye preferentes
Natum appellavit philippus alexandrum in memoriam filii sui
qui ex sponsis impositis occubuerat. Actor. Erat aut puer multum et
forma pulcherrimus. sub crispa paululum et flavescente cesarie come
leonine oculis egregiis decorus alio admodum nigro . leno vero glau
2 co atque dissimili. Nutrix eius alacrinis vel ut alibi legitur alacro
2 nis pedagogus leonides litterature polinitus inger musice alti
2 spus geometrice menecles oratorie . anaximenes phie aristo
teles milesius ut in hystoria eius legitur. Refert tamen Jeronimus quod aristoteles
librariorum velocitate monstravit alexandro initia litterarum Jeronimus ad
in epistola ad halectham. Sicera narrat hystoria alexandri potentis
2 simum regem et in moribus et incessu leonidis pedagogi sui no
potuisse carere vitiis quibus adhuc parvulus fuerat infectus
Actor. Hunc leonidem quem ut refert Seneca postea leonibus ob
iecit devorandum. De obitu platonis et de discipulis eius

Anno otthi xxx° philippi aut xvii° plato moritur. xxviii.
Post quem achademiam speusippus tenuit. Seneca in epistola lxiii.
plato natali suo decessit et annum unum atque lxxx implet
sine ulla deductione Ideo magi qui tunc atheniis erant immola
runt defuncto
ampliorem fuisse sortis quam humane rati quia consumasset
perfectissimum numerum quem novem novies multiplicata componunt

Augustinus de civitate dei libro 7o laudat plotinum inter semideos post herculem
et romulum. Semideos autem homines. Posset utrumque tamen inter
numina collocat. Nos autem platonem licet cui quam homini preclaro
comparamus. Hugo floriacensis in hystoria ecclesiastica libro 1o. Platoni successit
apuleius et apuleio hermes egyptius quem trismegistum vocant.
Actor. Discipuli plotini ut legitur in templorum locis reconditis
disputabant ut ad moniti augustiorum intuitu silentio nichil aliud
quam de virtutibus cogitaret quorum quidam oculos effodisse leguntur
ne per eorum visum a contemplatione sapientie avocarentur. De apuleio
platonico et dictis eius capitulum xxix.

De apuleio multa loquitur Augustinus
in libro de civitate dei huius vero duos libros unum de vita et mo-
ribus platonis de quo iam aliqua superius posui ubi dixi de ortu
platonis / Aliud vero qui intitulatur de deo socratis de quo hec pauca
que secuntur excerpsi. Apuleius in libro de deo socratis. Solet apud
prudentes viros et in operibus elaboratis indicatio respectior in rebus
subitoriis venia prolixior. Nulla res est que eadem simul sit festi-
nata et premeditata. Nec est quisquam cui omnia que gerere possit et laudem
diligentie simul et gratiam celeritatis. Homines vero plaudentes ratio-
ne pollentes. Immortalibus animis moribundis membris levibus et an-
xiis mentibus brutis et obnoxiis corporibus dissimillimis moribus simi-
libus erroribus audacia pervicaci pertinaci spe casso labore fortuna caduca
singillatim mortales volucri tempore tarda sapientia cita morte / Haut
humana contemptu vanitas gaudiat ad miraculum. Demones sunt genere
animalia ingenio / rationabilia animo passiva corpore aeria tempore eterna
Et nudi paucis ipsi porta voluptates consilia hos corpus corde sed alienis
vocibus colligunt et ut ita dixerim non auribus sed animis cogitatum nichil
est deo gratius et plenius quam vir animo perfecte bonus qui ceteris an-
tecellit. Ingens miraculum est quod ea que virtute videri necesse non
sunt dicta tam negligit et cum sit in artis disciplina simul ignoran-
tiam detrectat. Equi divites spectantur plerumque nequiquam his incar-
num. Nec enim in magnis emendis phaleras consideramus et balthei
polimina inspicimus sed equum ipsum nudum et solum ut sit ad speciem
honestus ad cursum vegetus / ad vecturam validus. Sic igitur in
hominibus contemplandis / noli illa aliena extimare sed ipsum homi-
nem penitus considera ipsum ut meum socratem pauperem specta. Alie-
na voco que parentes pepererunt et que fortuna largita est ut pro-
sapiam et invidiosas divitias. Generosus est parentes laudas. Di-
ves est non credo fortune. Actor. De plotino et dictis eius capitulum C.

Fuit et alius platonicus nomine plotinus de quo etiam Augustinus in pre-
fato libro loquitur. Cum et illa notabilem recitat sententiam
fugiendum est igitur ad clarissimam patriam et ibi pater et ibi omnia.
Que ergo classis aut fuga. Similem deo fieri. Macrobius in libro
1o de sompnio scipionis. Plotinus inter libros quos scripsit de
virtutibus dicit quatuor esse quaternarum genera virtutum. Primas vocat
politicas. Quarum prudentie est ad rationis normam que cogitat queque
agit universa dirigere / ac nichil preter rectum velle facere. humanisque ac-
tibus tamquam divinis arbitris providere. Fortitudinis animum supra periculi me-
tum agere nichilque nisi turpia timere adversa vel prospera fortiter
tolerare. Temperantie nichil penitendum appetere / in nullo legem

moderationis que nichil appetendo cupiditatem domat. Iustitie unicuique servare quod suum est. His virtutibus vir bonus primum sui atque inde rei publice rector efficitur. Secundas quas purgatorias vocant hominis sunt qui divini capax est solumque animum eius expediunt qui decrevit se a corporis contagione purgare et quadam humanorum fuga solis se divinis inserere. Hee sunt otiosorum qui a rei publice actibus se sequestrant. Harum quid singule velint superius expressimus cum de virtutibus philosophantium diceremus quas solas quidam existimaverunt esse virtutes. Tertie sunt purgati iam defecatique animi et ab omni mundi aspergine presse pureque detersi. Illic prudentie est divina non quasi in electione preferre sed sola nosse et hec tamquam nichil aliud intueri. Temperantie terrenas cupiditates non reprimere sed penitus oblivisci. Fortitudinis passiones ignorare non vincere ut irasci nesciat nichilque cupiat. Iustitie ita cum superna et divina mente sociari ut servet cum ea perpetuum fedus imitando. Quarte sunt que in ipsa divina mente consistunt que vocantur exemplares quod ex earum exemplo reliquie omnes per ordinem defluunt. Transferendo aliarum rerum virtutum ydeas esse in mente divina credendum est. Illic prudentia est mens ipsa divina. Temperantia quod in se perpetua intentione conversa est. Fortitudo quod semper idem est nec aliquando mutatur. Iustitia quod perenni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur. Hec sunt quaternarum quatuor genera virtutum in passionibus quibus homines metuunt cupiuntque dolent gaudentque maximam habent sui differentiam. Has prime molliunt secunde auferunt tertie obliviscuntur in quartis nefas est nominari. Auctor. De mercurio trimegisto et dictis eius. Ci.

Hermes autem qui trimegistus sive mercurius scribit libros de diversis de quibus libris scripta sunt hec. Deus rerum factor deus secundum fecit deum quem fecit primum et solum et unum bonus ei visus est et replenissimus omnium bonorum et letatus est. Hic est filius benedicti dei atque bone voluntatis cuius nomen humano ore non potest enarrari. De solo bone voluntatis eius non humano ore non potest enarrari et qui ab omnibus indagari dicto dogmate omnia dominante deo mortalibus. Sicut deus dilexit unigenitum suum sic verba non potest super homines. Hec verba Hermetis qui et mercurius vocatur propter filii autem ratione filio commonachus est in hoc dissonat quod dicit deum fecisse deum. Debet enim dicere genuisse. Preterea filius non potest dici secundus aperte quasi posterior sit tempore vel minoris dignitatis sed tantum sub auctoritate quia scilicet pater est auctor filii et quod filius est auctor spiritus sancti et auctor omnium creaturarum sicut totum hoc apparet. Extat etiam liber alius trimegisti ad asclepium de quo hic pauca excerpsi. Mercurius trimegistus asclepiades. Deus te nobis o asclepi ut divino sermoni interesses adduxit quem si intelligens videbis eris omnium bonorum tota mente plenissimus si tamen multa sunt bona et non unum in quo omnia. Alterum enim alteri consentaneum esse dinoscitur. Omnia unius esse vel unum esse omnia. Philosophia sola est in cognoscenda divinitate frequens obtutus et sancta religio. Simplici enim mente divinitatis colere eius que sunt venerari agere quoque dei voluntati gratias que est sola bonitatis plenissima hec est nullius animi importuna curiositate violata philosophia. Solus est homo duplex et eius una pars simplex quam vocamus divine similitudinis formam. Humanitas semper incorruptibilis cum originis sue immutabilitate perseverat. Immobilis est eternitas neque enim tempore

agitata sunt exordium regis et mobile temporis momentum semper re
novat. Sicque efficiat ut et eternitatis stabilitas semper moneat. et
temporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currendi. Omnia autem
deus et omnia alia et in ipso et per ipsum. Nos ergo agentes gratias
adoremus. Hee sunt ix summe mansionis dei cum gratie agunt. amor
talibus hominum adorationibus et laudibus et obsequiis aliud aliquid quam
delectant. Nos presentis nostri optamus si diuine placet pietati
ut nos mundana custodia absolutos superiores porte nature re
stituat. Et hec de rebus huius subdens diligentibus simul mundo viventibus

Hystoria alexandri. De interitu nectanabi et agatocle tyranno. Cap.

Hoc tempore alexander factus annorum xii. prouincias faciebat et usum
armorum semper mente meditabatur. cum exercitibus uideri gaudebat
et equis insiliens cuncta ut peritissimus miles agebat. Cum ergo
philippus ad quandam ciuitatem cunctis proximam proficisceretur non simili
affectu quo solitus erat tamen olimpias nectanabum repetit cum
quo fuit semper clandestino marito consilio. Cui dum assiduum sibi ale
xandro arte illa astricta loqueretur. petiit alexander ut doceret
eum artem illam. Quod et fecit. Cumque iam nulla arte profecisset
alexander non modicum nocte quadam apparuit fosse prope menia
ubi nectanabus cum docet conuenerat alexander nectanabum in
ipso precipitat. Cumque ille letali ictu ceruicis afflictus conquereretur.
Cui hec respondit. Dicit alexander. Conquerendum est tibi de arte qua
nouas quippe nescius que te impendebant hominum nunc nescius
nimis latens rimare ea que sunt celi ad hec magus nulla
mortalium contra fatum fuga est. Olim prefatum sciam cognoui me
a filio interficiendum. Tunc alexander. Cui ergo filius tuus. Tunc ille
omnia confessus est et egypti fugam regnaque arte olimpiade potitus
sit Sohys dictis mam confirmat. Tunc alexander imposuit eum in
humeros et regiam reuertitur eique sepulturam erigit compositum atque
omnia indicauit. Tunc illa admirata est se tot annis amago
illusam rem gebri fecisse. Eusebius metronius. Anno othi xxxi.
et philippi xviii. i. ante annos ol. c. xv. dionisius corintho pulsus
est. Justinus li. xxii. Huic postmodum successit agathocles qui ex hu
mili et sordido genere usque ad regni peruenit maiestatem. In sicilia
patre figulo natus forma et pulchritudine corporis egregius diu vitam
stupri patientia exhibuit annos autem pubertatis egressus libidinem
a uiris ad feminas transtulit. Post hec apud utrumque sexum famosus
uitam latrociniis mutauit. Interiecto tempore cum siracusas accessisset
atque inter municipes incolas esset diu sine fide fuit quia ne in
fortunis quid amitteret nec in cetera diaque in quinarum her inde bauur
In summa egregia militiam fortitudine non minus tunc seditioni quam
antea turpi vita in omne facinus promptissimus erat. Hystoria alexandri

De bonis indole alexandri. Cap.

Eodem quoque tempore philippus
rex macedonum delphos misit super regni sui sollicitus successo
resumque accepit in hunc modum. O philippe is demum talis erit
et orbi parebit. quicumque bucefalum equum insiliens medium pelle
transierit. Erat autem bucefalus equus forme spectabilis ex regio grege
armenti formatis pedibus ad pegasi fabulam et qui simile laesione

donti eius quod proicerentur. Homines autem comedebat ut belua. Cum enim modo pabulo se vivebat. Hunc asservari Philippus iusserat sed clausum presertimque agebat autem tunc temporis Alexander annum etatis xiiii° anno vero ii° olimpiadis c° xx°. Cui die quadam die locum quo Bucefala clausus erat preteriret gemitus ad socios ait. Rugiunt hinnitus aures meas cum non rugitus alicuius leonis offendunt. Adque Ptholomeus qui post eum postea dominus est. Cui uno hec est ille Bucefala quem obsequendi dominum pro tunc hactenus claudi iussit Alexander. Autem custodibus custodie claustrisque remotis equum educit iubasque eius leva cum apprehendisset tergum quadrupedis insultat effrenemque hac atque illac deduxit. Cum cum admiratione intuentibus foret tradit quidam rem patri Philippo nunciavit. Sed ille ad memoriam monitis oraculi occurrit apprehendens filium salutat ut totius orbis dominum. Post hec adire licet

Alexander autem annum agens xv. petiit ut sibi quadrigis certandi Philippus quatuor equos tradat. Illi ocius preparari iussit. Igitur ascensa navi secunda admodum tempestate appulit cum. Cum in loco suo curam equorum famulis mandasset spectaculis admirandum status loci peragrare obviam ei fuit Nicholaus rex Acarnanie quondam condiscipulus eius qui prior salutat Alexandrum non tamen sine egestate ancilla. Nam ante inquit sperner. Nec ille resalutat. Tunc sedo Nicholaus. Et a quo inquit te arbitraris salutatum. Cum ipse ego sum Nicholaus rex Acarnanie. Et Alexander. Cum ut inquit ipse dixit tibi ista vana iactatio de sedis crastinis fluctuas. Neque enim istud arrogancia apparet. Et Nicholaus bellum inquit foret adsis. Fatetur Alexander se Acarnania quadrigarum studio corone venisse. Tunc Nicholaus felle demum indignacione suffusus conspuit adolescentulum et maledictis increpitum dereliquit. At vero Alexander qui omnium disciplinarum continentiam ducere didicerat abstersit sputamina et ad iniuria arridens ait. Iuro equidem Nicholae per iura numinaque mee maiestatem quod te et in patria certamine superabo.

De reconciliatione olimpiadis cum viro suo. Capitulum

Non multo post cum dies certaminis advenisset Alexander Nicholao superato et reliquis qui certamini adfuerunt corona redimitus repatriat Macedoniam offenditque Philippum spreta olimpiade in Cleopatre nuptias decumbere. Dic autem nupciarum intuens triclinium regis coronatus. Summe inquit pater fuit primum laboris mei fructum. Et coronam in eius capud transtulit et ait. Tu ego iterum ducam item regalibus nuptiis conjugabo nos quoque participabo genus. Et hijs dictis adversus Philippum discubuit. Aderat autem inter regales delicias Lisias quidam risus concitando genus facetissimus. Qui cum ingratum regis adolescentulo vellet adiungere infaustis dicteriis urbanis fecerunt ridiculis sepius illum aggressus ac sepius admonitus ut ad aliud se verteret Alexander non obaudiret tamen Alexander iratus poculum quod ei gerebat iecit in oculos Lisiam vulnerat. Sed rex efferrescente ira prosiliens in Alexandrum vulnerato arrete procumbit. Tunc Alexander arrepto gladio omnes velut ad se comprehendendum irruentes dissipat et effugit. Cum autem

addunt Philippum graviter vulneratum tubicinis inducentes lectulo
deposuit per dies plures cum iam spes esset recuperationis ingreditur
Alexander ad Philippum et Olimpiadem amicum eius reconciliat
Helinandus. **De Xenocrate philosopho. C. v.**
Anno iiii^m. d^c. c. xv^o qui fuit annus Othi xxvii. et Philippi in
alios xxvii. et etatis Alexandri xxiii. Speusippus mortuus
est in aliis tribus annis tardius. Cui successit Xenocrates. Quem
Tullius dicit fuisse philosophorum gravissimum. Valerius. Tanta nunc Xenocrati
tanta auctoritas sua sapientia attulerat ut cum testimonium dicturus
coactus ad aram accessisset ut iuraret omnia se vere retulisse pro-
hibitus sit a senatu iurare. Alexander ad Xenocratem legatos cum b
aliquot talentis misit quos ille ut erat solitus modico apparatu ex-
cepit. Postera die interrogantibus cui numerari pecuniam vellet
non intellexistis inquit hesterna cena ea me non indigere. Ita rex
philosophi amiciciam emere voluit. philosophus regi suam vendere noluit. Idem
Xenocrates aliquando iuvenis in summum Phrine nobilissimi Atheniensium
scorti sponte concubuit. Que cum per quibusdam iuvenibus pignus
posuisset se eius corrupto castitatis abducturam. Itaque cum diu se
libitu attrectasset omnino cum illa ad libidinem non potuit. Cumque
iuvenes ab ea pignus reposcerent illa dixit se de homine non de
bestia vel statua pignus posuisse. Idem cum quibusdam detractoribus
interesset et taceret querentibus eis cur solus taceret quia dixisse me
inquit aliquando penituit tacuisse nunquam. Iustinus viii^o libro.
**Qualiter Philippus Greciam subiecit et Vagosus Iudeam item tributariam fecit. C. vi^o.**
His temporibus Philippus cum Methonam
V 15 urbem oppugnaret de muris sagitta iacta dextrum eius
oculum effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum nec iracundior
adversus hostes factus est adeo ut interiectis diebus pacem deprecantibus
dederit nec moderatus tantum verum etiam mitis adversus victos fuerit.
Idem eiusdem viii^o. Grecie autem civitates dum imperare singule cupiunt
imperium omnes amiserunt. Itaque Philippus velud a specula quadam
libertati omnium insidiabatur. Comestor. Artaxerses autem qui Othus
dictus est misit Vagosum contra Iudeos [?] cum regionibus transfluvianis [?] civita-
tes. Erat autem in Iherusalem summus sacerdos Iohannes qui Iude patri suo
successerat. Frater eius Ihesus qui ad pontificatum aspirabat
captata Vagosi familiaritate sibi comparavit. Qua consultus [?] ille altercatus
in templo adversus Iohannem adeo irritavit fratrem ut eum interficeret.
Unde Vagosus indignatus ascendit in Iherusalem. Cumque prohiberet eum
ab ingressu templi. Numquid inquit ego sum cadavere quo templum
prophanasti. Et ingressus templum spoliavit illud et imposuit Iudeis
templi item tributa ... anni septimi a quibus continuerunt
esse absoluti fuerant. Idem Othus apostatans Iudeorum captivam
Hircaniam accolas translatos iuxta mare caspium collocavit. Hoc tempore
V 16 Ysocrates nobilissimus libro qui ... orationes ... scribit xc. et
iiii^or agens annum composuit. Opus ardentis [?] ... plenum. Hoc quoque
apparet senescentibus ... eruditorum ... aliorum industrie ...

florem inventute retinuit. Caladinus inphemius platonis ysocrates
in exortationibus suis virtute laudans cum omni honore tantumque pro[sequitur] ...
consiste tam genus eam dicat addidit spem et solam que res in
possibiles ad possibilem redigit facilitatem declarare. Quod .n. gratiosam
ingenuitatem ut aggredi pigeat vel ceptum fatiget ut tamquam
victa difficultatibus se tempet alabore cadens ut opinor vis animi
tie contra impossibilium pene rerum exstancias cum aliis exparantis inter
di religione alii parvuli voto conplacati opibus admiratulat effectu
chronicis. De regno arsis et arsami et darii filii eius. C. vii.
Anno regni philippi xxiiii^o. persarum primus regnavit arses othi filius.
Cepit igitur anno quinte etatis cc. lio mundi iiii^m. dc^o. xxiiii.
et regnavit annis iiii^or. Helinandus. Hunc inter reges persarum non
numerat iustinus sed statim post othum ponit darium. Tertullianus
autem hunc regem vocat arsinum quem dicit regnasse anno uno.
ysidorus appellat eum xerxem quem dicit regnasse annis iiii^or. Ieronimus
super danielem vocat eum arxen alii appellant eum arsamum. Come-
stor. Post othum rex filius eius arsamus et mortuo iohanne
in ihesum successit ei filius eius iadus in sacerdocium. Post arsamum
regnavit filius eius darius. Hic prefecit regionibus cussitum sanabal-
lam de genere cuthorum de quibus samaritani descenderunt. Erat autem
iado frater manasses ad pontificatum hanelans ... quod nycaso fi-
liam sanaballe duxit uxorem. Cumque murmurassent in sacerdocio consor-
2 ti sui ierosolimite et inhibebat eum accessu ab uxore aut ab intro-
itu sacrario. Itaque manasses cum uxore transtulit se ad socerum
suum qui pollicitus est quod edificaret ei templum instar ierosolimitani super
montem garizim. Et hoc cum summa regis favore edificatum est. Interim
autem contraxit ei abigaum qui de mediterraneo inter terminos ...
de transierunt ad manassem plures de iudeis quibus sanaballa
pecuniam ministrabat terram colendam deputabat et habitaculum. Eo tempore
manlius torquatus consul romanorum filium suum de gente tali secuni ferivi
precussit quia contra imperium consulum cum hostibus pugnaverat licet vic-
tor pugnaverit. Hystoria alexandri. De nece philippi macedonis. C. viii.
His temporibus methona civitas inimica obsequio de-
stitisse adqua philippus cum incitatus cum dexter velut ... 
destruat cum exercitu misit alexandrum quam urbem subegit. Iussus
quippe adpriam ut victoriam nunciaret vidit in domus regia amos bar-
baro habitu. Percunctansque cognoscit regis darii legationem qui de-
mandat pertributo atque censu terre scilicet et aque. Cumque miratur alexander et
peteret more tributum. Dixitque viri qui spem illorum cum videbatur
quod in clementia vendicat ipse mortalibus quam deus tantis in quo
largitus est. Igitur servi iubet ad darium a se mandata scilicet uti abhac
petendi consuetudine temperarent. Sim aliter scirent se cum alexandro
pro actibus certaturum. Hec dicens corrigit honore pristini. Rursus
dominum inimica civitas de obsequio cavillatur alexandro datur
expeditio et illuc ire iussus est. Interea pausanias quidam
nobilis opibus et deliciis affluens in olimpiadis amore prolapsus est

Cui cum pugillaticos attemptaret et illi consentiret sic ut defunc-
to philippo ad illum cum simulet. Pausanias optimum tempus existimans
quia alexander tunc forte abierat tunc iam formidolosum non erat
nimium repente irruit super philippum eumque vulnus confecit. Cui
cum letaliter ictus esset mox pausanias festinat ad raptu olim-
piadis. Igitur cum adhuc pluribus in theatro turbare forte rebus co-
ncurrentia perpetratis alexander superveniens offenditque turbas et phi-
lippi mulieres. Invenitque in regiam deprehendit pausanie viole-
nciam. Cumque cum iaculo destinaret tenerique formidine matris
volvendo olimpias sic eum adhortatur. Iaculare inquit fili iaculare
ne dubites. alexander autem cum adhuc philippus spiraret comprehendi
iussit pausaniam illorsum adduci gladiumque in dexteram patris
misit quo manum eius opperiret occiditque eum. Ergo iam moriens
philippus ait Nichil est quod me sinis ante aut mors contristet
vltus a auctorem iniurie libens oppetam adiecit. Preceptor
o alexander dum nunc tue pugnati perduxisse quod vindictam filius
eet paltura hostiis dictum sponte exalavit. Iustinus libro xo.

De moribus eius siue et de pausania eius interfectore. C. ix.

Fuit autem philippus rex armorum quam conviviorum apparatibus stu-
diosior cui maxime opes erant instrumenta bellorum ditatque
quesitu quam custodia sollercior. Itaque inter cotidianas rapinas
semper inops erat. Cuius in eo et fides pari iure dilecta. Nulla apud
eum turpis ratio conquerendi fuit. Blandus pariter et insidiosus erat
alloquio qui plura promitteret quam prestaret. In seria et iocos artifex
amiciciam vtilitate non fide colebat. Gratiam fingere modico instru-
ere inter concordes odia et apud utrosque gratiam querere sollempnis illi consue-
tudo. Inter hec eloquencia et insignis oratio acuminis et sollercie
plena ut nec ornatui facilitas nec facilitati inventionum deesset
ornatus. Valerius in libro vij°. Philippus alexandri quorundam
macedonum benivolencia donis ad se conatum attrahere sic in-
crepuit. Que te fili ratio in hanc vanam spem induxit ut
eos tibi futuros fideles existimares quos pecunia ad amorem
tui compellasses. Idem libro i°. Philippus per alexandri oraculo
appollinis admonitus ut a quadrige violencia salutem custodiret
eius currus protinus regnum disiungi iussit locumque qui in boecia
quadriga vocabatur semper vitauit. Sed pausanias in gladio quo
illum occidit quadriga fuit celata. Valerius viij° libro. Cuius
ut etiam memoria assequerentur etiam sceleribus innotescere non
dubitauerunt. Nuncque eius in inpulis pausanias erat
repertus. Nam cum hermoclem percunctatus esset quo nam modo subito
clarus posset euadere isque respondisset si aliquem illustrem virum
occidisset statim ut eius adipisceretur gloria interficeret philippum inter-
fecit. Et certe quod querebat assecutus est. Tam enim se parricidio quam
philippus virtute notum reddidit. Sic est in [illegible] dyane
ephesie templum incendere vellet ut opere pulcherrimo consumpto nomen
suum per totum orbem innotesceret. Tullius in libro de officiis

Iterum de scriptis et gestis philippi. C. xi.

Extant ep(isto)le philippi ad alexandrum et antipatri ad cassandrum
et antigoni ad philippum filium trium prudentissimorum quibus precipue
ut crone benigna multitudinis animos ad beniuolenciam allicit aut
milites quoque blande appellando animos delinit. Orosius li° iij°.
Philippus eodie qua interficiatur interrogatus quis finis homini magis
esset optandus respondisse fertur cum ex optimis qui inuo forti prosperitate
suarum gloriam in pace agnati sine offensione corporis reddidere ac
subito et acerbo inopinato fato potuisset accidere. Sed ipse mox ob-
iunit nec abstraxit dii filii quos semper pendebat quorumque templa
aras et simulacra subuerterat cum nec ipsi videbatur crudelissimam
mortem adipisceretur potuit impediri. Idemque contra iouinianum libro i°
Philippum regem macedonum contra quem demostenes philippice tonat
in procente cornore cubiculum uxor exclusit irata. Cum exclu-
sus tacuit et in iniuria sua ipsum tragico consolatus est. Seneca
de naturalibus questionibus li° i°. Asclepiodotus narrat demissos quam
plurimos a philippo in metallum antiquum olim destitutum ut ex-
plorarent que libertas eius esset quis status an aliquid futuris
reliquisset vetus auaricia descendisse illos cum multo lumine et multos
duraturos dies. Deinde longa via fatigatos vidisse flumina in-
gentia et conceptus vastos aquarum inercium pares nec compressos
quidem terra supereminente sed libere laxitatis non sine horrore
visos. Orosius li° iij°. De incestu minucie virginis et mi-
rabili romanarum facinore. c. xii. In castum una
Hos tempore minucia virgo vestalis ob admissum scelus obruta in campo
qui nunc sceleratus vocatur. Jeronimus contra iouinianum li° i°. Cassandram
et crisimrates apollinis et iunonis virgines nominant. et sacerdotes
dyane thauride et veste innumerabiles extiterunt. Enumerat una
minucia propter suspicionem stupri viua defossa et iniusta ut reor
pena si grauiorem tamen putare lesa virginitas. Et addit Ceterorum
eius primis quanto honore virgines fuerit hic apparet quod consules
et imperatores et in curribus triumphantes qui de superatis gentibus
trophea referebant omnis dignitatis gradus viis de via cedebat soli-
tus sit. Orosius li° iij°. Paruo deinde tempore interiecto claudio l.
marcello et valerio flacco consulibus incredibili rabie et amore
scelerum romane matrone exarserunt. Erat utique foedus ille ac pesti-
lens annus infectusque iam catervatim strages agebantur. cad-
ent cum pene omnes corrupto aere sumpsere credulitas erat
cum perferente quadam ancilla radice et quirente primum multe
matrone ut biberent venena coxerant compulse deinde simul et hau-
rire consumpte sunt. Tantaque fuit multitudo matronarum in his sim-
ul consciarum ut trecente et lxxx a dampnate simul fuisse referantur
ho adulteris. Continencia quinti libri. In augusti preferi
Liber v. continet hystoriam clxxxxviii annorum. alexandri et
deinde ptholomeos egypti reges xi usque ad iulium cesarem
qui deuicto pompeio primus romanorum singulare imperium
arripuit quod meruit. Flosculi theofrasti philosophi et catthonis et honorum

scipionum plauti quoque et terencii cecilii stacii poetarum et alia multa habet capitula lxxiii. i De regno darii filii arsami et alexander macedonis et moribus eius. ii Qualiter alexander annos militum sibi conciliavit iii De regionibus quas pugnis sibi subdiderunt
iiii Qualiter tyrum sibi repugnantem destruxit v De mutuis epistolis darii et alexandri vi De primo eorundem congressu et alexandri victoria
vii Qualiter thebas destruxit et reedificari fecit viii De subiugatione atheniensium et de mane philosopho ix De secundo congressu cum dario x De luxuria alexandri et sibilla xi De hostiis quas alexander in templo dei obtulit xii Quod hamonis filium vocari se iussit xiii Quod alexander cum dario noluit confederatione sed tantum dedicionem xiiii Qualiter alexander intimatum se simulans cenavit cum dario xv De ultimo congressu et victoria alexandri xvi De persecutione darii xvii De morte eiusdem et consumptione pugnatorum in eius exequiis xviii De canaxime et epicuro philosophis xix De sinistris epicuri circa corporis voluntates xx De dictis eius moralibus et eius erroribus xxi De insolencia alexandri post victoriam xxii De reclusione x tribuum xxiii De ultione necis darii per alexandrum et alexandriis quas edificavit xxiiii De clicone que accidit ex potacione permittit xxv De calistene philosopho et eius auditore lysimaco xxvi De itinere alexandri in indiam et de natura illius terre xxvii De ingressu illius et legatione pori regis ad eum xxviii Qualiter alexander porum bello superavit xxix De gloria palacii et basilice pori xxx De itinere alexandri per occeani littora xxxi De candace regina et eius fedore cum alexandro xxxii De mirabilibus que vidit alexander in india xxxiii De eodem xxxiiii Item de eodem xxxv Item de eodem et de arboribus solis et lune xxxvi De visis arborum ad alexandrum xxxvii De ceteris mirabilibus que vidit alexander xxxviii Item de eodem xxxix Item de eodem xl De iactancia et ambitione alexandri xli De suspicione eiusdem ac timore xlii De ultimo eiusdem adventu in babilonem xliii De veneno sibi propinato xliiii De morte eiusdem xlv Epilogus de pace bragmanorum cum alexandro xlvi De mutuis epistolis alexandri et didimi regis super eorum philosophia xlvii Adhuc de eodem xlviii De eodem xlix Item de eodem l Item de eodem li De divisione monarchie alexandri in iiiior regna et de ptholomeo sother egypti lii De theofrasto philosopho et dictis eius quod uxor sapienti ducenda non sit liii Item adidem liiii De menandro poeta comico et philemone et ortu regni asie lv De victoria romanorum de samnitibus lvi De papirio consule bellicoso lvii De fabio consule lviii De marco curio consule lix De cassandro rege macedonum et olimpiadis nece lx De polemone philosopho lxi De ortu regni syrie lxii De sclauco nicanore lxiii De symone eleazaro pontificibus et pharo alexandrie lxiiii De regno ptholomei philadelphi et eius amore circa septuaginta lxv De lxxii interpretibus quos ei petenti misit eleazarus lxvi Qualiter eum in scripserunt et ei libros sacros transtulerunt lxvii De approbacione translacionis et eiusdem venderatione lxviii De studiis et libris ptholomei lxix De breno gallorum duce qualiter macedones et delphos superavit lxx Qualiter idem brennus cum suis per sabariam appollinis propter ea succubuit lxxi Qualiter apud mace

dones galli corruerunt lxxii De quibusdam prodigiis et bellis lxxiii
De archesila philosopho et achia demitorum nonorum et errore. lxxiiii De
arade philosopho et arato astrologo. lxxv De zenone et crisippo stoicorum
principibus lxxvi De diodoro socratico et carne ade persis lxxvii De
sumptis stoicorum vere et falsa lxxviii Disputacio contra stoicos de
beneficiis lxxix Iterum de eodem lxxx De mutatione speciei vel consilii
lxxxi De passione et voluptate lxxxii De virtutibus et viciis lxxxiii
De erasistrato medico et primo bello carthaginensi sub duello consule lxx
xiiii De bello reguli contra carthaginenses lxxxv Iterum de eodem
romanorum preliis contra eosdem et de nece reguli. lxxxvi De omnia ponti
sice et antiochus lxxxvii De potentia philadelphi et romana clade
lxxxviii De regno ptholomei euergetis et antigono macedone lxxxix
De prodigiis que bellum punicum precesserunt et de subversione sagunti xc
De regno philopatoris et antiochi magni sentencia. xci De etna victoria
hannibalis contra romanos. xcii De marco marcello qui syracusas cepit
et de archimede philosopho xciii De victoria hannibalis contra flaminio consule
xciiii De bello canensi. xcv. Quos invenente tempestate prohibitus est han
nibal romam capere xcvi De scipione affricano xcvii Iterum de affri
cano xcviii De panecio philosopho. xcix De valerio marcello fabio con
sulibus et eorum triumphis. C. De victoria scipionis contra patris Ci. Quos
romani victis carthaginensibus pacem concesserunt. Cii. De morte philopa
toris et eius conubium agatoclis. Ciii De regno ptholomei epiphanis
et de antiocho magno. Ciiii De plauto poeta comico et dictis eius. Cv.
De libertate grecorum a romanis concessa et ennio duce Cvi De duobus
fratribus scipionibus Cvii De seleuco philopatore et heliodoro et titollimo
et quibusdam preliis romanorum Cviii De fuga et morte hannibalis et
de prusia Cix De victoria messeniorum contra achees et morte affricani
Cx De regno philometoris et statio poeta et dictis eius
et ptholomei. Cx De regno philometoris et statio poeta et dictis eius
Cxi De antiocho epiphane et prophanatione urbis sancte et ambitione pastorum
Cxii Iterum de eodem. Cxiii De apprehensione equitum pacera et morte me
nelai et spoliacione templi. Cxiiii De secunda repulsione antiochi ab
obsidione alexandrie et de bastarnarum subversione. Cxv. De subversione
regni macedonum per romanos et ennio poeta. Cxvi De impietate antiochi
in iudeos et zelo mathatie Cxvii De vii machabeis iuvenibus Cxviii De
preliis iude et machabei et turpi morte antiochi Cxix De antiocho eu
patore et eius prelio contra iudeos. Cxx De demetrio rege et victoria
iude de nichanore Cxxi De terencio et eius comediis Cxxii De flosculis
comediarum eius Cxxiii De regno iudeorum resuscitato et morte iude
Cxxiiii De ionatha duce et pacuvio poeta et theatro rome prohibito
et rege syrie alexandro Cxxv. De regno eugetis secundi et sacris cibele
susceptis a romanis Cxxvi De preparatione belli punici tercii et situ carthagi
nis Cxxvii De subversione carthaginis Cxxviii De demetrio cretensi et
et morte alexandri et eugetis Cxxix De accio tragediographo et quibus
dam romanorum preliis Cxxx De antiocho adolescente et dolis triphonis et dura
tu symonis. Cxxxi De simili bello sicilie et eius portentis. Cxxxii De
attalo rege asie morte et aristonico. Cxxxiii De prodigiis bellum
cimbricum precedentibus Cxxxiiii De antiocho demetrii et nece symonis
pontificis et successione iohannis hircani. Cxxxv De iterato regno
demetrii et victoriis romanorum contra gallos. Cxxxvi De astucia ptholomei

[et] rete demetrij · Cxxxvij · De antiocho gripo · Cxxxviij · De regno tho
lomei phiskonis · Cxxxix · De bello iugurtino [et] de filia lucij helij
fulminata · Cxl · De regno aristi et morte eius · Cxli · De alexandro
ianeo [et] crudelitate eius · Cxlij · De victoria romanorum contra cimbros duce
mario · Cxliij · De expulsione phiskonis ab egipto per uxorem cleopatram
Cxliiij · De regno ptholomei alexandri [et] fine regni syrie [et] lucullo
[et] pompeio · Cxlv · De prodigiis que sociale bellum ytalie presserunt
Cxlvj · De bello pompei contra asculum urbem [et] contra competentes · Cxlvij
De bello ciuili [et] fuga marij · Cxlviij · De regressu marij [et] conti-
nuacione belli ciuilis · Cxlix · De mitridate et eius bello contra romanos
Cl · De astucia eius et tyrannide contra romanos · Cli · De statu re-
gni phiskonis [et] scriptoribus illius temporis · Clij · De silla victore mitri-
datis et eius morte · Cliij · De victoria luculli contra mitridatem · Cliiij
De regno alexandre · Clv · De ethachone stoico pho [et] dictis eius
Clvj · De cathone stoico [et] dictis eius · Clvij · De dictis eiusdem · Clviij
De eodem · Clviij · De eodem · Clix · De diogene babilonio [et] discipulo
eius antipatro · Clx · De morte mitridatis et bello pompeij contra regne
Clxi · De regno aristoboli [et] contencione fratris eius hircani · Clxij · De
expulsione aristoboli [et] restitucione fratris eius hircani · Clxiij · De
alexandro aristoboli antipatro · Clxiiij · De fuga aristoboli et ceteri et
quibusdam syrie presidibus [et] illius temporis scriptoribus · Clxv · De regno
cleopatre [et] inicio romani imperij · De regno darij filij arsami et
alexandri macedonis et moribus eius · Cap · primum

V22

Anno primo olimpiadis · cxi · qui fuit etatis quin-
te · cc° · lv° · mundi vero · iiii · dc° · xxviii° · plasmacio-
nis · regnauit darius arsami filius annis sex · Eodem
anno alexander philippo patri successit in regnum et
regnauit annis xij · Justinus lib° ix° · Huic [et] virtutes vi-
cijs maior fuit pater vincendi racio utrique diuersa fuit apta ille ar-
tibus · diuersa bella tractabat · Deceptis ille gaudebat hostibus · hic palam fusis
Prudens ille consilio · hic animo magnificencior · Iram pater dissimulare plerumque
etiam vincere · hic ubi exarsisset nec dilacio ulcionis nec modus erat
Vini nimis uterque auidus · sed ebrietatis diuersa vicia · Pater mos erat
etiam de conuiuio in hostem procurrere manum conserere periculis se temere of-
ferre · alexander non in hostem sed in suos seuiebat · Amabat pater
imalebat hic metui litterarum cultus utrique similis · Sollercior pater ma-
iorum · hic fidei verbis atque oracione philippus · hic rebus moderacior per-
cendi victis filius animus et promptior et honestior frugalitati pater
luxurie deditus magis filius erat · Justinus li° xi° · Prima illi cura
paternarum exequiarum fuit in quibus ante omnia cedis consocios ad tu-
mulum patris occidi iussit · Soli alexandro lincestarum fratri pepercit ser-
uans auspicium dignitatis sue nam regem eum primus salutauerat
Emulum quoque imperij cataranum fratrem ex nouerca susceptum interfici
curauit · hystoria alexandri · Qualiter alexander duos militum
presbiteros collocauit · rubrica
Procurata patris sepultura mox ascendens
illius statuam quotatque multitudine uniuersa plebis ait ex
tempus ... ut quemque cepit alexandro multitudo fidens in re tu
illos fremeret · Namque nichil dignum nidetur · bella in eos primum

more qui nos gestam⁹ pridem iniit aut cepit spoliare eciā et
[illegible] lib° ce huis dictis acquiescit omnis miles ac si diuinitus notatus
fuisset Justinus lib° xi°. Alexander in inicio regni sui macedoni-
bus i(m)munitatem cunctarum rerum preter milicie vacacionem dedit. Quo
facto tantum sibi fauorem omnium conciliauit ut corpus hominis non certum
regis mutasse se dicerent hostes alexandri. Tunc alexander rescissis
prius thesauros arma opesque distribuit cunctis. Commutatis igitur militibus
quos ipse vetera asseruerat congregat macedones xv. peditum auxi-
liaque diuisa in xxiiii. equites vero indigenas duo milia dcc. leues
aut armature thracas. dcc. cumque hic modo cum uteri militi congregato
collegit admodum lxxx. milia decem. militantium. Nutus tirannus
et iustinus li° xi°. Non aut iuuenes robustos nec primum flo-
2 rem etatis sed veteranos plerosque emerite milicie qui cum patre patruis-
que militauerant elegit ut non tam milites quam magistros milicie
electos putares. Ordines quoque non nisi sexagenarius duxit ut si
principia castrorum cerneres senatum te priscae alicuius rei publice vide-
re diceres. Itaque nemo in prelio fugam cogitauit sed victoriam nec impedimentis
cuiusque spes sed in lateribus fuit hystoria alexandri De regionibus
quas pagrauis sibi federauit. iii. thesaurus fundantissime fa-
) Siticum alexander vie sumptu orphilippi more classi elaborata cum
2 sit in tractum licaoniam cum sunt veteres etas lucanie nominant dedi-
Nuncque regionum migratibus ad amicicias federatis transmittit primus
ad italiam. Romane ytalia transiens legacione patris et honore potitur
romanorum per annulum quippe qui tunc consul erat corona cum auream
margaritis insignitam dirigunt ad argumentum amicicie preciosa per
futurum. Idque alexandro magne gratie fuit cum liberalibus. Consulem co-
honoratum remisit addunt etiam a romanis duo milia militum cum argenti
pondera talentorum. xi. Hinc igitur pergens omnem libiam peragrat. Collo aut
aditu ad egipti ulteriora gaudebat classis iussa se apud metropolim egipti
Egiptiorum quorum nescio et sede regni dignum duxerunt sedem reparatorum ue-
nisse dices Intueretur igitur ibi alexander statuam quandam nigro lapide
cuius tam prouidam visum est. Erant illius nectanabi fuisse qui olim
in festantibus persis cum deorum monitu presciuisset fortune sue lapsum
locum suum declinauit. Hic alexander cognito statuam complexus patrem
salutauit eiusque filium se fatetur. Rursusque omnes syrie ciuitates quas
cunque transit nomini suo addidit. ac deinde tyrum aduenit. Cum ci tirii
menibus. obseratis ingressum illi denegant. Ipse non diu uterem vio-
lentus dum ipse nollet multis macedonum cesis pedem refert Qua-
liter tyrum sibi repugnantem destruxit. iiii. Initiis literas eis hic
ost hoc gradum tyriis minatus est missisque iiii. tenodi iussit dicere.
fuit. Imperiale quidem verba cum clemencia ac iusticia me vre
vrbi donari. Sed quia nos primi omnium qui meis iussis insolencius
obuiaretis terribile exemplum aliis prebebitis quam nimium sit in macedonum
dexteris valere et sapere. Non enim valebitis si in hiis perseueratis. Hiis
literis tyrii lectis prouiciores legatos corripi iubent ac tormentis suorum
affectos crucibus affigunt. Hiis incentiuis exstimulatus alexander
qui in dignacione permotus vehemencius quam urbem aggressus diruit
ac vastat omni sexu et etate perempta. Tiro deinde sharapam
preficit. Auctor. Justinus li° xviii°. Erat vero cunctis qui prius superfuerant

ob memoriam iniurie sue cadis as(…) mendicos fecit oculis affixisse genus tantum scrutatoris in violatum suasse regumque stirpi eius restituisse. De quo scrutatore supius egimus cum de tironii cadme tractavimus. Et nondum sed in istimus ex gestis secundam victoriam de dario narrat alexandrum in siriam venisse ubi multos reges cum insulis obvios habuit. Ex quibus plurimorum singulorum alios in potestatem recepit aliis regnum ademit substitutis in loca eorum novis regibus. Insignis autem quibus extitit fuit addalominus rex ab alexandro sydone constitutus qui prius solebat operam ob locare ad puteos exhauriendos et ortos irrigandos quem alexander spretis nobilibus regem fecit ne non dantes sed genus hinc an putarent. De minibus epistolis darii et alexandri. v.

Hystoria ves alexandri dicit cum iam devicta siria primas litteras a dario missas huiusmodi accepisse. Rex regum darius ac consanguineus deorum alexandro famulo suo mihi dico sed mando et venit ad puteos tuos scilicet famulos meos atque ingremio matris tue ubi autem docere mirke offlari ad quam rem habendam et stichicam misi te pilam et loculos cum aureis habena admonet te discipline nedum in digesta. Pila vero quod cum hus statio tue congruat etatibe nec ob opera qua vitu latronum tibi consilium genus pari aggressus es ab Nam si omne huiusmodi hominum genus pari conspiratione tecum convenire stipendium imperium nequaquam terere potest. Tanta quippe michi exercitum multitudo adest ut multi melius quam arene maris possit comparari. Auri porro et argenti tanta copia ut si meo libitui fuit totam humum inde consterne possim. Qua propter aureos misi ut si ad rensionem suppliciis indiguerit habeas quo tibi virique victua emas. Sin autem iussionibus meis obaudire distuleris protinus mittam viros qui te vinctum atque genuchlose liberibus affectum maiestati mee deducant ut ora fama tes alexandri numinis veneat. Quibus alexander. Quid tante adordes. barbaricis prius causa que arrogantie quid sit responsum nostra consciencie probatione. Nam certam libris, in excellentioribus modis et quanto plus defuerit iuvenum eo magis lacitabus indulge. Hos dictis consertos legatos donatos cum eo auro quod secum detulerant remittit misua cum litteris huiusmodi. Alexander rex regum consanguineus deorum dario salutem dicit. Turpe michi videtur nimium quod abhorrens tantum regem totis viribus ut sese iactat consilium sub conditione conplablum ut vero humilium atque inter eos ablecto audiam ac latroni alexandro dum quelibet fruiturum. Quero igitur quorsum te sentencia duxit quando dixisti te auri et argenti opibus estuare. An ut his conquistis auri sit vobis furor aut desiderium et obstinatius atque audacius dimicaremus adversum vos addis et misisse te in habena et pilam loculosque cum aureis de quibus quamvis ut visum est dictitares ego tamen velut auspicato omnia coste gessa consistibor. Namque habena accipi optans quam mihi vti in subditos tibi. Pila vero simulacio orbem rotunditatem sui totum orbis dominium promittit. Aurum quoque addidisti opinium tuorum me dominum futurum testatum. De primo conflictu congressu et alexandri victoria. vi.

Lectis hiis litteris alexander et darius arrogantius motus ad satrapas ulterius taurum montem degentes scribit talia fere quidam

adolescens insanire philippi filius asiamque uniuersam inuesit. Ergo
quo placet nobis ut liberis puerilibus conuenit affectibus inductisque pro
ueste purpurea uos reddatur. Satrapas uero et classem eius una
cum nautis ponto subiuge multisque tunicis adrubri maris ultima
transferri. Cumque rex fremente tanta arrogancia ad alexandrum inuat
alexander ultra nos libis sed scias gladiis nos propugnandum. Dimica
tibus eis tam spes comitis fluctuaret tandem repentino imbre prodeunte
pre celitus sibi adiutum dicentes fugam capessunt darius post se
amisso curru equoque consciens uelociter. In hoc prelio primo quo fuit
ut ait iustinus in campis adrestis fuit conflictu. dc. milia militum
quorum magis cedes fuit. Sicque de exercitu alexandri nos cecidit ix.
pedites et cxx equites quos rex alexander impense humatos statu
is equestribus donauit cognatisque eorum immunitates dedit. Post
hanc victoria maior pars asie ad ipsum defecit. Sed de repentino imbre
celitus emisso in hac pugna sola loquitur hystoria alexandri. Que
post hanc victoriam narrat alexandrum misisse ad scamandrum duce
suarum provinciarum ut sibi auxilia mitteret se aut ipsum omnem athaiam
peragisse multisque ciuitatibus acquisitis collegisse clxx. armatorum
quos transduxit tamen ubi hasta defixa dixisse fertur ut si quis illa
rex miles vel grecus aut barbarus humo euelleret potitum prie
sive suorumque meminisset Quomodo thebas destruxit et reedificari fecit
Hinc thebas dicit eum iter ad darium duxisse sed thebani vii.
contra eum portas clauserunt. Quam cum oppugnaret unus the
banorum aptauit tibias prouolutusque tyranni pedibus cecinit melos
dicens. O fortissime regum hanc ne urbem occides quam dii inmor
tales conspicie tue principes tibi peperere. Hanc olim hinc liberum ortum
hanc herculis nutrite hos muros amphion et zetus tue patris
maxima stirpis edificauerit. Sed alexander sedari non potuit qui
igne et ferro urbem uastarat. Demum thebani qui fuge potuerunt
mittunt ad consultandum appollinem si forte urbem reedificari facta
permittet. Cui responsum hunc uersum retulerunt magigena alcides
et pollux ~~arte sua~~ testibus uictor arte sua thebis reditum tulitque
dedere. Thebis autem diruptis alexander corintum aggreditur apud quos
tunc sollempne agebatur certamen. Petieruntque alexandrum uti adesset
et certamini presideret. Tunc thebanus quidam clitomachus nomine
presertim certamen luctamus in pugna testium atque pugillatus in quo
utroque uictor extitit. Interrogabat consuetudine more a precone quis esset nomine
uel unde se cum presertim uidit se uocari clitomachum sed ciuitatem
thebe destructe. Propterea alexandri animum adeptus est. Intelliges autem
alexander quod precipit desperantes intencio edificiis per precones ree
dificari. Thebas tres conmissum in honore triumphorum. Herculis qui
pugillatum inuenit et mauri qui luctam reperit et pollucis qui
testium fuit inuentor. Sicque impletum est appollinis responsum.
De subiugatione athenarum et de mede philosopho. viii.
Post hec alexander athenas perrexit qui cum lacedemoniis ab eo ad
persas defecerunt actore demostene magno auri pondere apposite

corrupto qui quendam subornauit qui diceret orgyam macedonum in thesallie ciuibus copiis suis compressisse. Itaque insperatus aduenit alexander qui hos motus compescuit. Hortatur eschines ut alexandro sedant contra. Demades nititur ut rebellent. Cui dixit ille dixit illud ad eius conjugium amico amicitiam mecum regnante peccamus et ipsum reprehendis quod. Hic demades ut ait seneca athenis cum qui necessaria funeribus uendicabat dampnauit ut probasset eum magnum lucrum optasse quod contingere illi sine multorum morte non poterat. Demosthenes probat hunc eius factum non esse laudandum. Non enim inquit quisque reprehendendus est dampnandus. Hic tempore demades. Athemensibus alexandro diuinos honores exhibere nolentibus ait videte ne dum celum custoditis terram amittatis. Hic demades de mare pro bruant inseruii qui contra eschinem conabatur ut dixi. Consultusque demostenes vidit eschinis consilium utile. Itaque mittitur alexandro corona aurea per eundem demostenem. Post athenas deinceps lacedemonios superauit. Hec autem omnia dicit Justinus alexandrum fecisse ante prima congressionem cum dario circa urbe gordiem quam darium secundo prostratum fuisse eius aduentum nuntia. De secundo congressu cum dario. ix.

Alexander ergo inquit Justinus xi° libro timens angustias magna festinatione taurum transcendit et stadia uno die processit. Cumque tharsum uenisset captus regni apparens amenitate que mediam urbem interfluit qui sicut historia alexandri refert fluuiorum secundus est uel magnitudine uel perspicuitate puluere armis plenus puluis ac sudore perfrigidam in aquam se proiecit cum repente neruos eius occupat rigor. Hystoria uero alexandri dicit quod cum armis sponte se precipitauit et natabundus peruenit. Sed tremor te tunc corpe inuidit aque illius nebe in inicia tanta de rigore neruorum in inuria permixtaque ut mors inreparabilis videtur. Sed a philippo medico potulum confectum accepit ac statim in sanum reddita die sanitas recepit. Remittens autem. Tunc primo dos coticie dux laborissimum iter per desertum aggressus et exercitus darij iuxta tigridis alueum locatus est. Justinus libro xi°. Habebat autem exercitus darij [illegible] peditum et [illegible] equitum. Tunc suos hortatur alexander ut spernant illam aciem auro argentoque fulgentem. Magis plus preda qua uicti sit. Hystoria alexandri. Captoque conflicto fit congressu bellica cum corpus indutus armis macedonicis astyo alexandrum ferit sed ictus ille per galee fortitudinem frustratus dissiluit. Comprehensus ille regi offertur. Requisitusque causam facti ait se pactum fuisse apud darium per hoc facto precium cum filio si eum interficere potuisset. Alexander precepit laudare et laudatum ad patria redire concessit. Deinde ciuitatem in inuabilem urbem tridue prius accessit aduentu autem suo primo ita perdidit. Coacta in unum in inuabili multitudine arietum cornibus eorum et tandis ramos frondibus iubet annecti ut cornibus eorum

silvam quandam superiorem agent et tractis ramulis pulvis concitus
dimicantium veri eminus confudisset. Prelio quippe inter reges
inchoato tam diu anceps certamen fuit quo adusque darius fuge-
ret. Homicidium magnum factum est de persis. Cesa sunt peditum lx. et
unum milia equitum .x. capta plus. Ex macedonibus occisi pedites
cxxx. equites .cl. **De luxuria alexandri et superbia .x.**
Alexander opes darij divicias que et apparatum contemplatus admira-
cione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivia et ma-
gnificencias spectare. Tunc et barsenem captivam diligere propter forme pul-
critudinem cepit. ex qua postea susceptum filium herculem vocavit.
Memor tamen adhuc darium vivere parmenionem misit ad occupandam
persicam classem alios que amicos ad recipiendas asie civitates.
Que statim audita fama victorie ipsis darijs prefectis cum auri
pondere tradentibus se in potestatem victoris veniunt. Comestor. Tunc
alexander cepit hospitale ad monarchiam orientis et intrans
syria cepit damascum et subiugata sydone tyrum obsidebat.
Tunc sanaballa relinquens darium cum .viii. milibus in alexandri presidium et
auxilium dicens se libenter obsequi ei quam dario et quod loca
sub potestate sua constituta ei contradidit. Et grate susceptus est ab ale-
xandro. Iste duxit sibi in generum manassem fratrem principis
sacerdotum gentis unde multos que alios cum eo viros de sua gente
quos aiebat velle sibi templum constitutis locis edificare
Et ad presidium alexandro testabatur quia potencia iudeorum in duo
divisa non rebellaret. Concedente ergo alexandro omni studio
edificavit sanaballa templum et altare quod permansit usque ad destruc-
cionem stadium pronus et ibi constituit manassem pontificem
Porro dum alexander erat in obsidione tyri scripsit ad principem
sacerdotum in ierusalem invitans eum ut sibi preberet auxilium et commeatum
venalia pararet et redderet sibi tributa que prius dario conferebat.
Et videt iaddus se dario sacramenta dedisse dixit eo vivente posse
transgredi constituta. Tunc comminatus est alexander genti iudeorum
quod preconi disceret quibus deberent constituta servare. Tunc iniectis
aggeribus tyrum fecit comburere. Terra vastata gazam obsedit.
Et mortuus est sanaballa. **De hostijs quas alexander in templo dei obtulit .xi.**
Alexander autem capta gaza in ierosolimam
festinabat. Et timentes iudei clamaverunt ad dominum et immolabat
hostias et iaddus orabat pro gente. Cui cum post sacrificium obdormisset
precepit ei deus ut consuleret sereno civitatem ornare et ipse pon-
tificalibus indutus. et reliqui sacerdotes cum eo legitimis stolis in-
duti obviam procederent alexandro. Et surgens a sopore oraculum
omnibus indicavit. Audiensque non longe adventare alexandrum
processit cum sacerdotibus et civili multitudine sacra ad locum qui sa-
phin appellatur. quod latine translatum scopulum sonat unde ierosolima
solima et templum videri possunt. Et stetit cum gloria ipse cum omnibus qui
sequebantur regem. Nam alexander intuens antistitem ponti-
ficali stola insignem et super cidarim laminam in qua scriptum

erat nomen dei depictum. de quo tradijt cum solus et nomen
adorauit et pontificem ueneratus est. Et absumpserunt principes
parmenio et ludificata regis mente putauerunt. Solus parmenio quesiuit ab eo cur sacerdotem gentis iudee adorasset. Et dixit Non
hunc adoraui sed deum qui principatu sacerdotij fecit. Nam prius
istum tali habitu dudum aspexi adhuc in dyon ciuitate macedonie
constitutus. Cumque mecum cogitarem utrum asiam possem obtinere iussit
me confidere. Nam ipse exercitum producet et principatum persarum michi
tradet. Nunc autem primo uidi istum factum eius effigiem quam
michi promisit uenturam confido et postea deum adoraui et hominem
ueneratus sum. Et ingressus est urbem alexander et in templo
sacrificauit deo secundum sacerdotis ductionem. Et attulerunt ei danielem
in quo scriptum erat quendam grecorum destructurum potentiam persarum arbitrans
de se scriptum esse gauisus est et in crastinum conuocans populum iussit petere que uellent. Et ipsis petentibus concessit iudeos ubique patriis
uti legibus et vij^m annum sine tributo esse propter sabbatum terre. Et
deinde ad alias ciuitates profectus est. Tunc samarite uidentes eius
munificentiam erga iudeos cognatos esse dixerunt se iudeorum origine
suam ab effraym et manasse retrahentes. Et postulauerunt ut
templum eorum in garizim honoraret quod in reditu se facturum
promisit. Cumque peterent ab eo relaxationem septimi anni quesiuit
quid erant. Et dixerunt se esse hebreos. Cumque addidit utrum essent
iudei negauerunt se esse iudeos. Et dixit Iudeis hec tantum ego
concessi. Augustinus libro xviij^o de ciuitate dei. Hostias sane alexander
immolauit in templo dei non ad eius cultum uera pietate
conuersus sed impia uanitate cum dijs eum falsis colendum putans
Iustinus libro xj^o. Quod hamonis filium uocari se iussit

Alexander inde ad hamonem profectus est cupiens originem. xij.
diuinitatis acquirere simul et matrem in infamia liberare. Pre-
missis autem subornat antistites quid sibi uellent. Ergo
ingredientem templum statim cum antistites ut hamonis
filium salutauerunt. Letus de adoptione hunc se patre censeri iubet
Orosius libro iij^o. Sic alexander nobis prodit dijs sinceris ac mu-
tis uel impietate antistitis esse quod uellet fingere uel immolatoris consule-
tis quod uellet audire. Valerius libro ix^o. Alexander tribus insolen-
tie gradibus exultat. Fastidio philippi iouem ammonem patrem
ascruit tedio cultus macedonici uestem persicam
assumpsit spreto mortali diuinum caput latus est. Nec fuit ei pudor
eius filium tune honorem dissimulare. Iustinus libro xj^o. Reuersus
alexander ab amone alexandriam condidit et coloniam macedo-
nicam caput egipti esse iubet. Quod alexander cum dario
noluit conciliationem sed tantum dedicionem. xiij.

Darius cum babiloniam perfugisset alexandrum per epistolas precatur
ut redimendarum sibi captiuarum potestatem faciat et pro quod magnam
pecuniam pollicetur. Et alexander precio sine regnum petit
non pecuniam. Interea darius ei mandat quod regni portionem et filie
matrimonium ei daret. Sed alexander sua sibi dari rescripsit

Iussitque supplicem bonis regni arbitraria victori permittere. Valerius
li. v. Alexander ad premonitionem dante se visurum condicione darij
si alexander esset. Audit. Et ego uterer si parmenio essem. Condicio
autem erat darius daturus alexandro partem regni sui tauro tenus
montem et filiam in matrimonium cum dotes decies centum milibus talentis
Iustinus li. xi°. et quintus curtius. Tunc darius spe pacis a
missa obviam vadit alexandro cum ccc. milibus peditum et C. mi
libus equitum. Cui in itinere nunciatur uxorem eius ex collisionem
abortivi partus decessisse eiusque mortem illacrimatum alexandrum exe
quias benigne prosecutum cum non amoris sed humanitatis causa fecisse.
Nam semel tantum cum alexandro visam esse cum matrem simulacque
filias eius frequenter consolaretur. Tunc darius se victus esse vere cum
cum post tot prelia et beneficiis ab hoste superetur gratumque sibi esse si vince
negat quod a tali potissimum vinceretur. Scribit itaque tercias epistolas
gratias agens quod nichil hostile in suos fecit. Offert deinde maiorem
partem regni usque eufraten flumen et alteram filiam uxore et pro reliquis
captivis xxx. talentorum. Ad hec alexander gratiarum actionem ab hoste
supervacuam esse dicit nec a se quicquam factum in hostis adulacionem
nec quod in dubios belli exitus aut in leges pacis sibi lenocinia que
reret sed animi magnitudine quo didicit adversus vires hostium non
adversus calamitates contendere. Pollicetur praestaturum se ea dario si secundus
sibi non par haberi vellet. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi
nec orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere. Proinde deditio
nem ea die aut in posteram aciem paret. Hystoria alexandri

## Qualiter alexander internuncium se simulans cenavit cum dario.

Alexander prope strangam flumen castra metatus visum xiiij.
est autem ei ut ipse ad darium internuncius iret. Commutato ergo solo en
medo atque alio uno satellite devenit ad strangam flumen. Quod
flumen plerumque ex vehementia frigoris adeo stringitur ut et currus
onustissimus vadabile se praebeat. Ibi eumedum subsistere iubens ten
toria darii adiit. Qui cum perquirendi adventus causam percunctaretur. Cui
querenti alexander obvius ait. En tibi assum internuncius alexandri
cuique mandata sunt tua. Ego inquit arbitror eum regem qui minus
estimat contendit ad plurimum proprie ignavie et diffidencie testem esse
Crastina quippe videbis quod tempus agitandi dederis nobis. Tunc darius. Nunquid
tu ipse dicis alexander qui nobis adeo constanter confidenterque bellum indicas
Negat ille se alexandrum esse sed eius internuncium constare. Tunc darius
eius manu apprehendens secum duxit in regiam. Ad cenam alexander
iussus est cum dario discumbere. Contigitque vere memorabile quoddam fa
cere. Nam quodcumque vas adbibendum suscepit ebibito vino in sinum
vas sibi recondebat. Quod cum dario ministri indicarent et ille eum
quasi furti argueret. Audit alexander hunc morem observari in curia
alexandri et se putasse idem ibi observari. Placato rege et hoc sile
tio unus ex quinquaginta principibus pasarges nomine qui aliquando hospicio suscep
tus fuerat a philippo cepit recognoscere alexandrum. Sed alexander
sentiens vela cum poculis que sinu gestabat prosiliens exiit et
mox pro foribus unum ex suis detentum equum suum transfodit gladio
et fuge consulunt equo ascenso. Ipse autem insecuti sunt eum sed coru

mobilis tardior et alexandri cursus efficacior fuit. Darius autem
dampnis hostis elapsi nimio merore affectus est. Valerius li. iiii.
Alexander darii castris in quibus omnes necessitudines eius erant cum effes-
tione sibi gratissimo latus suum tegente ad eas colloquendas venit.
Darii mater effestionem quia et statura et forma prestabat more
persarum adulata tamquam alexandrum salutavit. Admonita
tamen erroris per summam trepidacionem verba querebat excusacionis. Cui ale-
xander. nichil est inquit quod hoc nomine confundaris. Nam et hic alexan-
der est. Utrumque merite notis. Maximus enim rex et totius orbis
terrarum aut victoria aut spe pariter complexus tam paucis verbis se cum
comite suo partitus est. Hystoria alexandri. Alexander autem ad flu-
vium veniens intravit in alium locum non congelatum unde ipse et equus
eius simul in profunda fluitantes prosiliunt. Erat autem nox. Ipse vero
equo impulso natans exiit. Ostenditque eunuchum cui cunctum
rei ordinem explicat et eorum narratis principes suos letificat.
Sequenti die instructam ordinatamque aciem in exercitu longam collocat.

De ultimo congressu et victoria alexandri. xv.

Verum darius cum suis adventabat. Justinus li. xi. Et ecce repen-
te curis alexandrum ante pugnam somnus arripuit. Cumque
ad pugnam solus rex deesset a parmenione egre excitatus cuncti-
bus sompnii tam omnibus inter pericula eum et metus semper sompnii
parcior fuit magno se estu liberatum dixit. Sompnumque sibi arrepenti-
na securitate datum quod simul cum omnibus darii copiis confligeret verentem
longam belli moram si ipsi exercitum divisissent. Hystoria ale-
xandri. Statim itaque alexander ut nemo de suis fluminis iussit
datque locum persis transeundi. Commissoque prelio fit et utrimque strages
magna. Tandem ipse fugit darius perdicte. Cumque omnes pre
fluminis impulsu in consulte irruerent strangulati sunt officium derelinquunt omnesque
ingressus subiugat civitatem. Reliquos macedones insecuti ob-
truncavit. Justinus in li. xi. Raro in ullo prelio tantum sanguinis
fusum est. Hystoria alexandri. Darius autem cum victos suos videret
mori cum ipse voluit. Sed a proximis fuge compulsus est. Quadam nobis
quibusdam ut pons cydni fluminis aditum hostium impediendum inter-
cluderetur. dixit non ita se saluti sue velle consultum ut tot milia sociorum
hostibus obiciant. Debet et aliis fuge viam quam patuit esse. Cu-
tus tutius alexander autem periculosissima quoque aggrediebatur et ubi confer-
tissimos hostes acerrime pugnare conspexisset eo se semper ingerebat
periculaque sua non militum esse volebat. Marcianus li. vi. In ale-
xandri victoria lunam secunda hora noctis defecisse scribunt nobil-
ia mirabilia nunciavit quod in sicilia in exortu primi splendore
conspecta est. Emilio alpiano et frontino consulibus xi. kl. may
defecit sol quod in campania hora diei vii. contigit marmorum xi.
suevit. Et fuit est pene damnum moralis perplexionis rotunditatis
variante. Hystoria alexandri.

De persecutione darii. xvi.

Tunc darius cum spe meliori deposita ingressus regiam
suam humi sese ineffabili ululabundus prostravit.
lamentatione nimia fatigatus tandem quiescens surbit

alexandro. Dño meo alexandro Darius salutem. Competentius
feceris si in fatione nuptias illas quas tibi fortuna subiugauit
benefecisti igitur ut matrem coniugem ac filias meas ut te dignum est
meminisse dignis modis eas remittas. Ceterum tue beniuolentie vicissi-
tudine spondeo ut thesauros omnes quoscumque regios ac patres
mei humili suffossos michi reliquerunt ipse tibi tradam. Persarum quoque
ac medorum ceterarumque gentium tibi regnum concedo. Cui tamen alexan-
der se non facturum dixit. Tunc darius poro regi scripsit ut ei
auxiliaretur contra alexandrum multa illi promittens. Quod alexan-
drum non latuit. acceleratoque darium preuenire cupiens caspias
portas intrat. Marcianus libro vi°. de geometria. Porte autem caspie
sunt tantarum passiones fereis trabibus absperate que uno
tempore extra sperentibus obcludunt. Josephus. Cuius persequente
alexander darium transire fecit mare pamphilicum. Deo uolente
legitur mare illud fuisse diuisum et qui regnum persarum per eum
delere voluit. Justinus libro xi°. Orosius libro iii°. Hoc prelio
alexander ad se imperium rapuit quinto ut sexto regni sui anno
Cuius tanta felicitas fuit ut per totum nemo rebellare ausus sit
Triginta iii diebus predam percensuit. In urbe et in capsa cl
talentorum inuenit. Expugnauit et persepolim caput persici regni
urbem multis annis illustrem refertamque opibus terrarum spoliis que
intulit unus primum patefecerunt. Justinus libro xi°. Inter hec octingenti gre-
ci occurrerunt alexandro quos darius captiuos tenuerat trun-
cata corporis parte. Quibus cum dedisset alexander redeundi copiam
maluerunt agros ibidem accipere quam se domum suis conspectui reportare.
Hystoria alexandri. Aderant autem dario fugam molienti duo sa-
trape bessus et narbarsanes quem ingressum alexandri cum potentia
comperiunt et letaliter vulnerauerunt aufugitque donec duos scirent quos se-
cus interet. Justinus libro xi°. De morte eiusdem et consumptione
pugnatorum in tribus prelijs xviii° c°

Interea alexander comperit darium a cognatis suis cathenis et compedibus
aureis vinctum in vico parthorum cui nomen thara. Hystoria alexandri
ad quem iacentem tum uenisset alexander ille manus supplices tendens
et attrectans genua alexandri ut poterat tamen sic eum alloquitur
En michi multe fortuna constituto magnum ad mortem mee solacium
quod in tuis manibus o alexander regum fortissime spiritum efflam.
Unum quod ne irrideas michi sepulturam quia in illum persis
cum macedones consequantur. Rogo domine matrem meam et ultimo
uxorem in manus tuas commendo filiam vero roxanem habeat pro te
tibi commendo ut eam coniugio tuo dignam censeas. Hijs dictis spiritum
exalauit. alexander vero multis lacrimis admixta dignitatibus ritu per-
sarum eum sepeliri iussit. Orosius libro iii°. Tribus hijs prelijs
totidemque annis quinquies decies centena peditum equitumque
milia consumpta sunt et quod ex eo regno illisque populis bene iam per-
annos non multo plures decies nouies centena milia profliga-
ta referunt. Justinus libro xii°. alexander in persequendo dario

amissos milites magnis funeris impensis extulit Reliquias
eorum xiij talentorum divisit. Equorum maior pars etiam amissa
est in utilibus fit qui suppleverunt pecunia omnis ccc. talentorum
Bactrianis congesta est. Regis primus expeditus est. Iuxta argis
rex lacedemoniorum concitata rebellione ab antipatro opprimitur
Militibus tertius. Ad alexander audiens hostes quidem vinci gau-
visus est sed antipatrum vicisse nec tacitus quidem indignabat-
ur sue detractum glorie estimans quicquid accessisset alieno. Jeronimus. Igitur
anno vi regni sui. i. anno scilicet olimpiadis cxij. alexander
interfecto dario babilonem obtinuit in quo regnum persarum
destructum est quod permansit annis ccxxxi. reges xiiij.
a primo ciro usque ad ultimum darium arsami filium dictum.

**Anaximene et epicuro philosophis. xviij.** clari habentur. Eo d-
ot tempore anaximenes reperitur. Aut iste anaxime-
nes pristinus discipulus anaximandri qui supra positus est
in olimpiade lvi sed anaximenes orator qui fuit magister
alexandri magni in arte oratoria qui admirabilia tradi-
tur historiam alexandri que sue nove fuit scripsisse. De hoc
refert valerius quod cum alexander ad diruendam lapsacum
civitatem cum impetu ferretur processit contra menia obviam anaxi-
menem preceptorem suum. Sciensque quod precibus ire eius opponeret
iuravit se non facturum quicquid petisset. Peto ergo inquit ut lapsacenam
diruas. Ita salus urbis vetustissime nobilitati beneficio obtenta est.
Epicuri autem licet ipse ut ait Jeronimus liberalis non didicit rationem dispu-
tandi teste boecio ignoravit multa tamen egregie dicta reperiuntur.
Tertullianus in apol. Epicurus omnem cruciatum dolorem-
que despicat modicum quidem contemptibile pronuntiando magnum
non diuturnum. Jeronimus contra iovinianum libro 1o. **De sentenciis epicuri contra**
E-picurus assertor voluptatis quamquam **corporis voluptates. xix.**
quam discipulus eius metrodorus leontion habuit uxorem
raro dicit sapienti ineunda coniugia quia multa incomoda ad-
mixta sunt nuptiis. Et quo divitie et honores corporum sanitas
cetera que indifferentia nominamus nec bona nec mala sunt. Sed
velut in meditullio posita usu et eventu vel bona vel mala fiunt
Ita et uxores sitas in bonorum malorumque confinio. Grave autem esse
viro sapienti venire in dubium utrum bonam vel malam ducturus
sit. Idem libro 2o. Ad autem mirandum sit epicurus voluptatis
assertor omnes libros suos replevit oleribus et pomis i. vilibus
cibis dicens esse vivendum quia carnes et exquisite epule ingenti
cura et miseria preparate maiorem penam habent in inquirendo quam
voluptatem in abutendo. Corpori est inquit cibo tantum et potu indigere
ubi aqua et panis sunt et cetera huiusmodi similia ubi nature satisfactum
est. Quicquid super fuit non ad vite necessitatem spectare sed ad viciorum
voluptatis. Porro eos qui carnibus vescuntur indigere etiam
hiis que non sunt carnium. Qui simplicia victu utuntur eos
carnes non querere. Sapiens quoque speram dare nos non posse

si mense habundanciam cogitemus que labore nimio reperta indiget
dator. De dictis eius moralibus et eiusdem erroribus. XX.
r Cuncta quoque de elegancioribus dictis epicuri inserta in libris suis
composuit quorum ista que sibi recuperis Honesta res est leta
paupertas. Illa vero non est paupertas si leta est. Satis magnum alter
alteri theatrum sumus. Nemo nostrum ita vivit cuncta tamquam modo in
teatro. Si autem sua non videntur amplissima licet totius mundi
dominus sit tamen miser est aliquis. Vir bonus eligendus est nobis ac semper
ante oculos habendus ut sic tamquam illo spectante vivamus et omnia tamquam
illo vidente faciamus. Si ad naturam vivas numquam eris pauper
si ad opiniones numquam eris dives. Exiguum natura desiderat opinio
immensum. Multis parasse divicias non finis miseriarum fuit sed
mutacio. Aut circumspiciendum est cum quibus edas et bibas quam quid
edas et bibas. Nam sine amico visceratio leonis ac lupi vita est.
Si vis divitem facere non pecunie adiciendum sed cupiditati de
trahendum. Ridiculum est currere ad mortem tedio vite. Sed tamen in
dictum quam appetere mortem cum vitam inquietam tibi feceris metu
mortis. Sic fac omnia tamquam spectet epicurus. Divicie sunt
ad legem nature composita paupertas. Inicium salutis est noticia peccati.
Meditacio mortis. Ira est modestia. In insaniam gignit. Idem eciam
dicit. Non potaciones nec commessaciones nec copie feminarum nec
copia piscium ceterorumque que splendidos usui pariunt omnium
suavem vitam faciunt sed sobria disputacio. Hinc corporis omnium
moderate utantur qui vero immoderate illas consumunt. Multe enim
ex deliciarum epulis molestie generantur. Hactenus de dictis eius lau
2 dabilibus. Erravit autem in multis plus quam omnes alii philosophi. Nam
putavit deum res humanas non curare sed ociosum esse et nichil
agere. Dixitque voluptatem summum bonum esse et animas cum corporibus in
terire. Primo errori videtur Seneca in libro iiii de beneficiis relat
tamquam in libro de provisione corporis humani. Secundo videtur Tullius in libro
de officiis. Et Ambrosius ~~eiusdem~~ in libro eiusdem tituli. Et Augustinus
in libro de civitate dei. Tercio videtur idem Tullius in libro de senectute. Et
in libro de re publica et in Tusculanis. Iustinus in libro xii.
De insolencia alexandri post victoriam. XXI.
r Post hec alexander habitum regum persarum et diadema insolitum
antea regibus macedonicis velut in leges eorum quos vicerat
transiret assumit. Que ne invidiosus in se unus conspiceretur amicos
quoque suos longam vestem auratam purpureamque sumere iubet.
Inter pellicum regiarum greges electe pulchritudinis nobilitatisque noctium
vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adiecit ne
ieiunia et dissoluta videretur. Convivium quoque more regia magnificencie
ludis exornat immemor prorsus tantas opes amitti his mo
2 ribus non queri solere. Cepit quoque in suos sevire non regio sed
hostili odio indignans se carpi sermonibus dicencium eum philippi
2 patris patriique mores subvertisse. Propter que crimina parmenion
senex dignitate regi proximus cum philota filio de utroque questionibus

Hircis gentibus imperat. Post hec dyancas. euargitas. ginnas. p
arapanienos adaspios ceterosque populos qui in radice caucasi mo
rabant subegit. Caucasus ipse autem mons et taurus qui
pene mediastenus orbis consistit quia pagiret nisi mala resi
stissent hec plura nomina per diversa loca habet. Ita idem et ephates
et sarpedon et caucasus et porte caspie vel armenie et innu
tauris. et coraxitis et scithicus et ceraunias. ysidorus libro
xiiii°. Mons caucasus ab india usque ad taurum porrectus
pro gentium ac linguarum varietate quaqua versum vadit diversis voca
bulis nuncupatur. Ubi autem ad orientem est pro altitudine consurgit
sublimitate pro nivium candorem caucasus nuncupatur. Nam
orientali lingua caucasus significat candidum est enim densissimis
nivibus candidatus. Unde et scythe qui eidem monti iunguntur
croacasim eum dicunt. Casim enim apud eos candor sive nix
dicitur. Hee sunt gentes quas subegit alexander circa caucasum
montem. Ex historia scol. De reclusione x tribuum. xxii.

Cum venisset alexander ad montes caspios miserunt filii cap
tivitatis x tribuum postulantes ab eo egrediendi licentiam. Ex
dicto enim tenebantur egredi non licere. Cumque quesisset causam captivitatis
accepit eos a parte recessisse a deo israel vitulos aureos immolan
do et per prophetas esse predictum eos captivitate non redituros. Tunc
alexander dixit quod digni erant artius includi. Cumque angu
sta manu obstrueret molibus bituminatis et videret laborem
humanum ad hoc non sufficere oravit deum israel ut opus illud
compleret. Et accesserunt ad se invicem prerupta montium. Ex quo
liquido apparet non esse voluntatis dei ut exeant. Exituri
tamen circa finem mundi magnam hominum stragem facturi. Hec autem
addit iosephus dicens. Deus quid facturus est pro fidelibus suis
si tantum fecit pro infidelibus. Solinus. Porte caspie panduntur itinere
manu facto longo viii milibus passuum. Nam latitudo
vix plaustro est permeabilis. In hiis angustiis etiam illud asperius
quod preter latera saxa liquitibus inter se salis venis commeant
humorem affluentissimum qui constrictus vi caloris includitur
estiva glacie corporatur et ita labes in via accessum negat.
Preterea viii° et xx° milium passuum tractu omnis quasi in paga
humo arida sine presidio sitit. Tunc serpentes undique genera
quamvis ab illo statim die illuc confluunt et ita periculi et difficul
tatis concordia ad caspios nisi hieme accessus negatur. Hystoria
Alexandri. De ultione necis darii per alexandrum et alexa
ndriis quas edificat. xxiii.

Alexander cum scire vellet qui darium
regem interfecerant ait. Gaudeo me hostem maximum darium
subiugasse. Et licet ipse et exercitus non sum hec gratam condignam
rependere hiis qui hierusalem inimica erga me contestati sunt
Habere igitur ut se prodant. Iuro igitur per regis numen mee maie
statem sublimes illos et notissimos me facturum. Tunc au
dito bessus et ariobarzanes se produnt. Tunc alexander in al
tissimo loco iussit crucifigi dicens se omnino non transgredi

nec se esse verum principem quia sublimes eos ac notissimos omnibus
fecerat. Justinus libro xii. Unus autem ex amicis darii vinctus ad eum
perductus est qui darium non solum prodiderat sed etiam interfecerat.
Tunc alexander in ultionem proditionis fratri darii tradidit cruciandum.
Curtius tertius. Dicebat enim falli eos qui proditionis premium ab eo
sperarent cum violate fidei neminem atrociorem fore vindicem
ultoremque. Justinus libro xii. Tunc alexander ut in illis terris nomen
suum relinqueret urbem alexandriam super amnem tanaim condidit intra
diem septimum decimum muro sex milia passuum consummato translatis
eo trium civitatum populis quas cyrus condiderat. Marcianus libro vii.
alexander in ponto fecit quandam alexandriam. Tunc ex corrupta est sed
reparata est ab antiocho seleuci filio et seleucia dicta. Justinus libro xii.
In bactrianis quoque sogdianis quia xii. urbes condidit distributis
hiis quoscumque in exercitu seditiosos habebat. Historia alexandri. has omnes
suo de nomine alexandrias vocat. alexandria bucifala a nomine
equi sui. alexandria iuxta sa alexandria apud porum al' sitchia.
alexandria babilonis alexandria apud massagetas. alexandria
apud egiptum. alexandria apud origala. alexandria apud [illegible]
alexandria apud troadam alexandria apud tigridem fluvium. alexandria
apud scitiam. Insigniunt quorum nomina earum primorum quoque elementorum
grecorum caracteribus ut legentur in eis alexander rex genus iovis.
A. B. I. H. E. De clitone quem occidit et postea penituit. xxiiii.

Vadam die cum sollempni convivio orta inter amicos alexandri ebrios
rerum a philippo gestarum mencione cepit se ipse preferre patri et ...
suarum magnitudinem celestem extollere assentante maiore parte
convivarum. Clitus autem fiducia amicicie regie cum palmam tenebat
senex et sapiens philippi memoriam tuebatur. Ob quod iratus rex
telo a satellite rapto eundem in convivio trucidavit qua cede exul-
tans mortuo patrocinium philippi laudemque obiectabat. Postea
vero exsatiato facinore occidi voluit se flens quem amplexabatur. Simul
interea recitabat et se audienti consternebatur. clemencia interfecisse seque se
in annis intervenissent. Recordabatur enim quod nutrix sua soror cliti
fuerat et quod tot annos interfecerat parmenione et philotam amitam
consobrinum nostram sicut et fratres suos attalum quoque et eurilocum et pau-
saniam et alios macedonie principes. Justinus libro xii. alexander ergo
quatriduo cibo non comedit. Obiecit illi quadriduo per secundam et mediam
data. Exercitus universi precibus exortatus est. Consultus libro illi proficere
pro calistenis philosophi condiscipuli sui apud aristotilem familiaris illi et tunc
ab ipso rege ad scribenda memorie acta eius accitu. Justinus.
De calistene philosopho et eius auditore lisimaco. xxv.

Revocato igitur in bella animo. Chorasmos et dahas in deditionem
accepit. Tunc non salutari tantum sed adorari se iubet acerrimus
inter recusantes extitit calistenes. Ob quod iratus alexander insidiarum
sibi paratarum finxit eum conscium. Crudelitasque truncatis omnibus eius
membris abscisis auribus et naso et labiis deforme ac miserandum
spectaculum reddidit. Insuper cum in cavea cum cane claudi iussit et
ad metum ceterorum circumferri. Tunc fertur lisimachus calistenis audi-
tor preceptoris sui virtutis ab eo accipere solitus miseratus tanti viri non
culpe sed libertatis penas pendentes venenum ei in remedia cala-

imitatus est. Cum alexander audito lisimachum obiici leoni in ubz
sed cum adgressum eius gestatis leo impetum fecisset manum ami
culo convolutam lisimachus intus leonis immisit abreptaque li
gua feram exanimavit. Quod cum nunciatum regi esset admiratio
in satisfactionem cessit carioremque eum propter constanciam tante virtutis
habuit. lisimachus quoque magno animo regis veluti parentis contumeliam
tulit. Multi autem principes macedonum qui alexandrum adorari no
lebant, ab eo sub specie insidiarum interfecti sunt. Retentus est tamen
a macedonibus modus salutandi regis explosa adoratione. Valerius
libro vii°. aristotiles calistenem auditorem suum ad alexandrum
mittens monuit ut cum eo quam rarissime loqueretur. quo scilicet apud
regias aures vel silencio tucior vel sermone esset acceptior. At ille
dum alexandrum persica macedonem salutatione gaudentem obiur
gat et ad macedonicos mores invitum revocare benivole perse
verat spiritu carere iussus sero neglecti salubris consilii penituit. ex gestis
hystoria alexandri. De itinere alexandri in indiam et de
[P]ost hec alexander indiam petit natura illius terre. xxvi.

que est prope ad orientem ubi asia consurgit. Orosius libro i°.
asia ad mediam frontem orientis habet in occeano eoo. hostia fluminis
gangis a sinistra. promontorium caligardamana cui subiacet ad eurum
insula taprobana ex qua indicus occeanus vocari incipit. ad dextram
habet ymaui montis ubi caucasus deficit promontorium samara cui ad
aquilonem subiacent hostia fluminis hottorogorre. hoc quod occea
nus sericus appellatur. In his finibus india est que habet ab occidente
flumen indum quod rubro mari accipitur. a septentrione montem cauca
sum. Reliqua ut dixi eoo et indico cinguntur occeano. hec gentes
XLiiii. absque insula taprobana que habet civitates x. et absque re
liquis insulis habitabilibus plurimis. Martianus libro vi°. In india sin
gulis annis estates due et bis fruges metuntur. hieme ethesias
perfert. Nunquam nulla opidorum habuit. nunquam pars tria ... ab
Solinus. In indorum nemora tam alta sunt ut transiaci ne
sagittis quidem possunt. In india quoque sunt nationes capitibus
caninis armate dimicte ... latratu ad sermonem habendo nulla
voce sed latratibus tantum sonantes victibusque historia alexandri
De ingressu illius et legatione pori regis ad eum. xxvii.
[I]ngresso alexandro in indiam mox obvii sunt ei legati quos
porus miserat cum hiis litteris. Iniungimus ... et fines
hos suadeo ut cum te hostem in ... ad ... molaris
Potes quippe nosse quis ille ego sum ... nulli adversum nos
liceat fortune. Quare ... te habet ad tuas grecias contentus re
dire. Neque enim si nobis grecia nostra opus esset non olim subacta
indis esset. Sed quod inutilis est nobis nichilque dignum opibus nostris
habet neque quesita neque quecumque. hec licet nichil timeret alexander
Iustinus libro xii°. Ingrediens autem indiam phalas equorum
et arma militum argento induxit exercitumque suum ab argenteis
clipeis argiraspidas appellavit. Cum autem ad urbem nisam ve
nisset oppidanis non repugnantibus fiducia religionis liberi
patris a quo urbs condita erat parci iussit. Tunc ad spectaculum

Sacri montis dixit. spacium in alb[is] bonis uite hedera qz nō alibi
inveniri quam sub manum cultus erat coronatus. Statim autem ut ad
montem accessit repente furore cepit et in ululatus liber tu stu
pore regis in voxa distinie ut intelligeret alexander se suo
statim magis quam spiciamis preuido consuluisse. Inde regna
theophilis regine petit. Que cum se dedisset ei gaubitum recep
tum regnum ab alexandro recepit illecebris consecuta quod ui non po
terat filiumque ab eo genitum alexandrum vocauit qui postea re
gnauit indis. Cleophis autem regina prostrata pudicicia scor
2 tum regium ab indis deinceps est appellata. Poro inspectante
alexandro in india quosdam palantes hostes tu a satellitum
turbeque acriter desertus erat solus cum lisimacho qui contra inceptus
harenarum moles tonnes fuit. Quod ideo fit cum philippus tu
ad facere voluisset mox ulamus regis expirat. Et lisimachum
alexander equo desiliens haste cuspide ita in fronte uulnerat
ut sanguis aliter claudi non posset quam ut dyadema sibi de
raptum rex alligandi uulneris causa capiti eius imponeret
Quod auspicium primum futurae regie maiestatis lisimacho fuit.

Qualiter alexander pori bello superauit. xxviii.

P orus bello reparato scriptum suum macedonas in bactra iubet
t egerem alexandrum quod nat sibi hostem deposit. Tunc alexander
pugne moram fecit. historia alexandri. Sed in prima congressione equus
alexandri bucefala dextra pori ictus occubuit. Ibi autem mace
donibus super omnia que possunt amplius attulit incomoda dignum
fuit tam infamis his iux. Alexander equo deiectus concursu satelli
tum liberatus est. historia alexandri. Neglecto igitur omni ope alex
ex animo equum caudam apprehensum impetus retrahit metuens
ne spolium indi raperent quod sibi uilde erat pudibundum. Atque ita
suis receptis datur utrique spacium .xx. dierum uel sanandi uulnera
tos uel sepeliendi mortuos. In hiis diebus inijt alexander consilium
ut porum ad singulare certamen prouocaret dicens imperatores
unde laudem captare non posse cum subditis suis periculum
fieret. Quod rapore placuit considerati exiguitatem corporis alexandri
cum ipse v. cubitorum alexander uix triu tantum mensuraret.
Historia alexandri. I nterea alexander deposito cultu regio et
sumpto habitu militari peruenit in castellum pori quasi quidam
nuncius certamine eius. Quo sollicitatus porus quid faciet
aut cuius etatis esset. Cui alexander uidit. Tamquam homo seni
2 ex duxit inde in tabernaculo suo se accensis ignis calore calefaciat
Tunc ille gaudio alacer quod tam seine decrepito plenum esset
promissum tu ipse erat iuuenis elatus timore. Quid ergo
inquit non respicit etatem suam. Tunc alexander dixit se
rogatum esse macedonum militem et ignorare quid faceret
alexander. Cui porus tradidit epistolam minis plenam multa ei
pollicitus si eam traderet regi alexandro. Alexander autem iurat
illi futurum ut littere ille in manus alexandri peruenirent. historia

alexand' Igitur cu dux pt' r locus prelio constitiss' statiq pugna regalis sui accepit alexandro locu simulque ciuitate r poro ipis destinate tandem porus quadam repentina tumultuacione suorum qu'sus ut videt quid nam eet id qtinuo alexand' eius inguina gladio trãsfodit eumq prostrauit. Tunc nisi indi mox in alexandrum consurgere conabant'. alexand' aut' manu silencio posita tumultum repressit atque ab eo reddita omnes vis indorum se illi subdidit victor. H et hysto. alex. Justinus aut' dicit ipso bello in quo equus alexandri bucifalus a poro multis vulnibus obrutu r captu fuisse. Qui inuictus se ab eo doluit ut cu venia ab hoste accepisset neq cibum sumere voluit neq medicinam curari passus sit egreque sit ab eo obtentum ut vellet viuere. Tunc alexand' ob honorem virtutis incolumem in regnum remisit. Duas urbes ibi condidit. niceam r bucefala

Ex epla alexandri De gloria opatus r basilice pori xxix.

In conflictu pori fuit pt' peditu copias xiiij. dcc. quadrige cc falcate. Capti sunt ibi elephanti CCCC. qui turres gestabant cu iaculatoribus suppositis. In domo regia pori erant columpne auree solide ingenti crassitudine atque altitudine cu suis capitellis aureo xxx aurati que parietes lamminis crassitudine digitali aurea solida ex auro [illegible] inter columpnas pendebat in qua erant folia aurea r racemi cristallini lignis interpositis distinguentibus smaragd'. Thalami r cubicula omnia margaritis unionibus qz r carbunculis ornata erant fores eburnee laquearia hebenina testudines cypressini in quibus lauabant' in balnearibus Statue quoque ex auro solide cu crateribus aureis r d numere thami foris extra domus parietu in [illegible] [illegible] varijs coloribus obserabant. Ita aurea platanu ungwibus vostrisque manmatis ex auro [illegible] torquibus margaritas r uniones gemma multa ibi gemea r cristallina vasa r [illegible] multa aurea in [illegible] sunt rara argentea. Tunc omnibus [illegible] [illegible] alexand' aureis laminis totum agmen conclusit statque signa r vexilla aurea r tanta auri copia ut vix eam ferre animalia possent auru vehebant elephantes ingentis magnitudinis mille. Incignis quorum mulis r camelis et elephantibus erat frena aurea fulcitque tunc in exercitu alexand' quadrige equorum omnes falcate bige mille. cc. Equitu turme xxx. peditu tercenta milia [illegible] mulorum [illegible] ad subarcialia r sarcinas militum subuehendas erant duo milia camelorum dromedariorum r boum alia milia duo qui frumenta vehebant armentorum ad usus carnis cotidianos ingens numerus. Justinus libro xij°.

De itinere alexandri per oceani littora. xxx.

Post h' alexand' oxidracas r gangaridas expugnat Cumque ad [illegible] venisset ubi cum cc. [illegible] equitum [illegible] volunt [illegible] imperia [illegible] quem alexand' [illegible] Dehinc alexand' ad amnem [illegible] pergit [illegible] in oceanum [illegible] in [illegible] quos [illegible] condidit [illegible]

accepit. hinc mandros et sugambros nauigat que gentes ei resiste
runt. sed armatis lxxx. milibus peditum et lx milibus equitum. Urbs
victis quibusdam eorum ad urbem duxit desertam a defensoribus. In qua
primus de muro desiluit sine ullo satellite et unus tot milium
hostium impetum sustinuit donec cognito eius periculo amici quidam eius ad eum
desiluerunt primusque deiectus. In eo prelio sagitta sub mamma traiectus est
cum sanguinis fluxu deficeret eo genu posito tamdiu preliatus est
donec eum a quo vulneratus fuerat occideret. Curato vulnere gravior
ipso vulnere fuit. Deinde cum vulneris dolore eum angustiaret
dicebat. Omnes me iurant iovis esse filium sed vulnus hominem me
esse clamat. Iustinus libro xii°. Igitur rebus ordinatis polipercontha cum
exercitu babilonem mittit. Ipse autem cum lectissima manu nauibus oc
2 ceani litora peragrat. Augustinus libro iiii° de civitate dei. Cum
enim peragret quidam pirata dromedes archipirata quidam fuit
rogatus est ab alexandro quid sibi videretur ut mare haberet infestum
fudit. Cui ille inquit ut orbem terrarum. Sed quia id ego exiguo nauigio
facio latro vocor tu quia magna classe imperator vocaris et revera re
mota iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia et latrocinia
quid sunt nisi parua regna. Historia alexandri De candace regina et
Interea candace regina audiens eius federe cum alexandro xxxi
famam alexandri misit unum de pictoribus suis iussitque ut dilige
tissime ymaginem eius depingeret sibique deferret. Iam vero alexander
miserat ei litteras iura amicicie continentes. Quapropter illi rescripsit hec
sibi omnibus placere ut federis illud pretium inter se mansurum
consistet addiditque quibus quod tibi opus est. Amicicie argumentum centum
lateriulos auri grandissimos ethiopas impubes quingentos psitta
cos vi. sfingas vi. et preter hec armenicos corona margaritis et
smaragdis cum carbunculis miniatis preciosiorem et loculos refertissimos
tam quam gemmis margaritarum atque gemmarum ad x numero aliosque locu
los eburneos lxxx. et in deliciis tuis feras quam que sunt in varia
cia elephantos CCCL pardos vi. rinocerotas lxxx pante
2 ras iiii° Canes vero qui homines efferacissimos xl tauros
CCC. virgas hebeninas mille dentes ad tuas tussiendas misit ale
2 xandro. Inter hec contigit ut filius eiusdem candacis candaules nomine
cum ad sacrificandum iret quodam hebricorum regulo subripie
de uxore spoliaret. Qui mox ad alexandri confugit auxilium
Tunc ephestionum satellites perrexerunt obtulerunt ptholomeo quod tunc
pro rege erat super ordine alexandri autem tholomeum regi
ornamentis indutum precedere iussit et sese pantigano satellite
obtulit. Tunc iussus a tholomeo sive candauli auxilium assumptis
iiii° milibus militum cum eo profectus est et recepit uxorem recuperatam
ablatam. Cumque pacatis cum puero tholomeo gratias referret ille
dixit se nichil inmeruisse cum sed omnes velle mittere se antigonum
pertinuisse. Dictusque alexander sub nomine antigoni assumptis pa
cis cum candaule profectus est. Quem cauritque filio mater aduentante
2 di. Tunc alexandrum ephestionum deosculata est et cetera quamque

illum demonens ondit ei diuicias suas. alexander autem dicebat
se multo mirabilia in greda vidisse. Cui illa dixit. Nunquid tu ipse
es alexander. Quo negante duxit eum in secretiorem aulam et ostendit
ei ymaginem eius dicens cognoue ymaginem hanc et videbis
audaciam alexandri sollertiorem. At ille frendens quebat se non
habere gladium secum suum. Cui regina depone hunc metum nam
filium quem filio meo saluasti semper tibi saluabo. Tunc relinquens
ipsum antigonus in nomine alexander exiit. Carogatus autem filius
candacis iunior qui filiam pori habuit uxorem uolebat inter-
ficere alexandrum sed ipse non dimisit. Epistola alexandri De
mirabilibus que vidit alexander in india xxxvi.
Scitum mense maio victus est darius mense iulio victus est
porus acceptis autem alexander et duabus indorum qui breui ductus
itineris uenerat confectus est mense augusto ferventes sole harenas
nas et loca arida et vasitate volens nos in battriam ad abditos
fines quod gemme foliis arborum detrahendo sanguine compluri vel
leve vestes detexunt. Cepit quoque exercitus siti laborare zephirus autem
miles in galea lapide concauo aquam galea protulit ad alexandrum
ipse siciens. Quam alexander conuocato exercitu palam effudit sufficit
quod omnibus unda. Tunc illis flumine apparuit cuius ripam pedum
sexagenum arundo vestiebat pinorum abietumque robora vincens
in crassitudine qua indi utuntur ad edificia aqua uero fluminis
inbenita et gustu amarior elleboro quam nec homo bibere nec pecus
sine tormento poterat. Tunc coguntur et homines et iumentorum in cunctis
rebus quam perderent. Milites ferri sudore lambebant aliqui quorum
olei gustabant. Quidam etiam urinam suam bibebant. Hora nona
venerunt ad castellum in medio amnis situm cuius homines semi-
dos preterisse alexander ut eos ostenderet aquam dulcem nullo appa-
rente paucis in eos iecit sagittas. Cumque magis ipsi timore se
absconderent ccc^os milites ex macedonibus leuiter armatos natare
iussit. Cumque iam partem quartam fluminis enatassent ab ypopotamis ab-
sorti sunt. Tunc alexander iratus in eos qui se ducebant c.
ductores in flumine precepit. Qui mox ab ypopotamis similiter deuorati
sunt. Deinde viderunt homines vendentes ex arundine per flumine
uehi nauiculis qui illis ostenderunt ubi inueniri posset aqua dulcis
ad quam peruenientes quam bibentes tota nocte in circumstantibus leonibus
ursis et tygridibus pardis et linxibus defixerunt. Tunc quia siracum inplu-
uis occurrebat et quorum nauem deferebat. Solinus
Cum autem peruenisset alexander Iterum de eodem xxxvii.
ad aquam dulcem reddito exercitu collocauit castra in longum
xxv stadia et totidem in latum iussitque extra castra accendi per noctem
mille ducentos ignes. Leuanteque accensis lignis amicis xii mili-
bus. Tunc venit ad exercitum magna multitudo scorpionum post scorpio-
nes super venit innumera vis cerastarum. Post cerastas venerat
et innumere serpentes variis distincte coloribus. Erat quedam rubenti-
bus squamis erant quedam nigri et candidi coloris quedam
auri colore consiles. Sibilabat tota regio. Post venerat bissta-
ti serpentes binorum trinorumque capitum et multitudine columpnarum aliquo

pectores. Quorum pectora erecta ritu crisulis longius sauces gesta
oculis scintillantibus alitu pestifero frontem castrorum dispensat alexander
clipeis enim manibus sciebat eos tamen hastas longas quam spiculis
acutissimas. Tribus horis cum huiusmodi bestiis pugnauit amisse
triginta suis et viginti militibus. Post hec venerunt albi leones corpi
bus tauris grandi quos ex capitis venabulis occiderunt. Deinde
venerunt apri ingentis forme cum horribilibus pantheris. Post hec
venerunt vespertiliones columbarum corporibus equales qui habebant dentes admodum
homini. Postea venit vna bestia maior elephante tribus armata
fronte cornibus quam indi appellant odontotirannum capitis equini
coloris atri. Macedones xxx vi. occidit et liii. calcatos inutiles reddi
dit. Que vix tandem venabulis occisa est. Deinde venerunt mures vul
2 pibus pares. Quorum morsu quadrupedia statim expirabant hominibus
autem non usque ad mortem morsus nocebat. Deinde venerunt aues
vulturibus similes sed maiores colore fuluo rostro et pedibus nigris
Qui non hominibus nocebant sed pisces a flumine cum vnguibus attrahe
bant. Tunc alexander ductores suos trimfario premuniri iussit ut
nocte vim aspirantibus consumerentur sicut macedones consumi voluerat
quorum constringi fecit. Justinus libro xii. Cum venisset alexander ad vr
2 bem ambigeri regis oppidani in victum cum ferro audientes sagit
tas veneno armant plurimos interfecerunt. Ptholomeus vulneratus Regi
autem per quietem monstratur herba in venenum remedia. Peragrata et
india cum ad saxum mire asperitatis et altitudinis peruenisset in quo
multi populi confugerunt. Cognouit herculem ab oppugnatione eiusdem
saxi terre motu prohibitum alexander quod cum summo labore repulso omnes
loci eius gentes saxo potitus in deditionem accepit. Capitulum alexandri
Et venit autem ad herculis liberique tro Item de eodem xxxiiii
phea in vltimis finibus orientis posita in utroque dicunt auri solidum
habebant simulachrum. Sed alexander explorare cupiens fecit ea perforari
ut cum simili metallo repleri. Deinde venit ad paludem quandam piratam
et cannosam vbi occidit eos belua nomine quis tergo serrato vno capi
te sunt ypopotamo pectora cocodrilli genus alto capite dimissis munito
dentibus que duos milites vno ictu repentino occidit. Que tandem
ferreis vix comminuta malleis hastis transfigi non potuit. Cum epulari
vellent vix autem bibebat venerunt elephantorum immensi greges.
Tunc alexander imperat equitibus vel saltus ut ascenderet equos secum
quod tollerent sues quorum grunnitu elephanti timore territi sunt quod de ele
phantis deuicti lxxx quorum dentes et cornua detraxerunt macedones
et eos tunc preda vexerunt alexander autem in anteriores perfectus indie regio
2 nes qua in patenti campo videt mulieres virosque pilosos toto corpe
re. Quomodo pedum altiores nudos et sine veste quos indi ictifanos vocat
qui magni assueti fluminis et stangnis quia hiis viuat cum de pisce
et aquarum haustu viuentes. Cum autem exercitus alexandri appropinquaret
ad hunc modum gentem videndam statim submiserunt se in fluctibus. Post
hec in Beronice macedones plena nemora ingentibus cinocefalis
qui temptabant eos lacessere sed fugiebant ad ictum sagittarum. In loco
illis cum erecta erant tentoria alexandri et largi ignes accensi

repente euro flante tabernacula conuulsa sunt et quadrupedia fon
tibus et racionibus urebantur. Alexander hortabatur milites forti ani
mo esse dicens quod accidisset ex equinoctiali tempore non contra deorum motu
bris mense autumpno iam vergente hieme. Cenantibus
autem eis mox in nubium vellerum tardus nix cepit. Cuius aggeracionem
timens Alexander ne castra tumularentur iussit milites ut calones
collocarent que iam penes omnes ignes extinxerat iussitque
amplius ignes accendi. Valerius Tunc adiutores alexandri
semis confectum macedonum militum nimio frigore superstitem ipse
sublimi et propinqua igni sede sedens statim descendit et suis ma
nibus torpore frigore duplicatum in sua sedem imposuit. Exigenti
milites inter nives perierunt que momento temporis postea dilap
se sunt. Exepla alexandri. Deinde nige sunt nubes arden
tes de celo tamquam faces descendere ut incensu earum totus campus
arderet. Dicebant milites ira esse deorum eo quod alexander ausus
esset transgredi herculis et liberi metas. Triduo deinde continuo fuit
tempus nubilum sine sole claro Iterum de arboribus et de arboribus
solis et lune. xxxv.
Exinde iuit alexander montes che
neses in ethiopia et antrum liberi in quos missi homines
tercia die febribus mortui sunt ideo ut dicebatur quod preter religionem
et sine muneribus speluncam dei introissent. Post hec iuit alexander
feminas et viros pantherarum tigridumque pellibus contectos locus autem
erat largus thure et opobalsamo que plurima ramis inna
scebantur. nemorum hunc vescebantur incole regionis. Tunc apparuit
eis antistes oraculi duarum arborum altior pedibus decem statura
nigra corpore, cannis dentibus perforatis auribus ex quibus pendebat
nimones et ramuli ferinis [illegible] pellibus vestitus. Cum di
xit alexandro Si adeunt pueri ingratia femine vacans licet
ut intres diuinum locum. Imperauitque alexandro et omnibus
sociis eius ut deponerent vestes et anulos et calciamenta. Erat
autem nemus intra parietem non magno edificatum opere opobal
samumque cum optimo odore ex omnibus ramis arborum fundebant ma
nabat. In medio autem luci ille arbores due apparuerunt similes cu
pressis frondium alte pedibus centum. Cum diceret alexander eas frequenti
bus imbribus tantum crevisse affirmabat sacerdos unquam in hiis
locis fuisse se pluviam vel feram vel avem vel serpentem et quod in
eclipsi solis et lune eedem arbores vehementer flerent. Erat ac
arbor solis mascula robur lune femineum. De responsis
arborum ad alexandrum xxxvi.
Cum autem alexander sacrificare
vellet prohibuit sacerdos thus more patrio non licere igne vi
vere at in vitio pecorum ut prouolutus arborum truncis eas oscu
laretur. Rogauitque solem et lunam ut eis victoria daret. Circa
In solis ortu quem sciebat solis arbor loqui indico sermone te
neris fio victor arbor In mente bellis alexander ut consulerit omnes
eius orbis terrarum Sed vivus amplius imperium non
venturum quia fata ita de capite tuo statuerunt. Ipse autem ...

lune ortum arbor lune greca indicit. alexander tamen plenum finem
etatis habebis. sed sequenti anno mense maio in babilone morieris et a quo
minime speras decipieris. Mane facto iterum venit ad sacerdotem adhuc despe-
tem indutis pellibus ferinis qui cubitis ingens cuba in tabula hebeni
na que [illegible] cena supponebat et calor burnens. Tam ere
et ferro textulo argento egent auro habundant opobalsamo vescun-
tur sine cadaverino puro contiguo monte potant aquam homines
accubentes et quiescentes sine ulli lectualibus. stratisque tantum pellibus
ferarum hic amictu et victu contenti vivunt annis .ccc. Iterum dixit
arbor solis greca ad alexandrum. Si mortis tue ut petis insidia-
torem tibi prodidero facile instancia fata vitabis. Michi quod tres
sorores irascentur. clotho lachesis atropos. ad annum et menses
octo morieris non ferro quod suspicaris sed veneno. Mater tua turpis-
simo ac miserando quamque exitu insepulta iacebit in via pre-
da avium ferarumque. Sorores tue felices diu erunt tu autem regibus
super [illegible] dum tamen erit orbis terrarum. Unum tamen ne nos ultra
sollicitet sed concede binos luci [illegible] et ad satisfacietatem revertere

De ceteris miraculis que vidit alexander. xxxvii.

Dehinc pervenit alexander in vallem iordiani in qua erant serpen-
tes habentes in collo lapides smaragdos qui laserem et albo pi-
pere vescebantur. Illi autem serpentes inter se quot annis [illegible] mira
depugnat multique mortibus depereunt. Unde alexander cum suis pau-
cos efferre potuit ingentis forme smaragdos. Post hec incidit
in bestias habentes capita hominum et caudas unguibus binis latas
pedibus sex. Cum quibus liberabantur homines et inutiles fiebant.
Hiis intermixti erant grifi rostra habentes aquilarum et alia parte
corporis dissimili qui mira celeritate in ora et oculos macedonum
insiliebant. Pedum erat binorum thoracumque clipeos durissime caudas
liberantes qui partim sagittis partim contis militantibus confixi sunt
In eo certamine mortui sunt .cc. et vii. milites ferarum utrumque ge-
neris morsu. Occise sunt autem bestie xviii. Inde venit alexander
ad flumen oraunas quod sine flexu recto fertur ad oceanum latitudinis
stadia xx. ad ripam alteram hoc vescebat harundines .ccc. per
littora quarum unam xxx. milites vix ferre possent. Excedebat
autem altitudinem arborum procerissimarum. In quo arundineto erant in-
numeri elephanti qui inter alexandri exercitum vexare
temptabat. Transierunt autem flumine navibus ex harundine factis.
In ulteriori littore erant indi balleares

Iterum de eodem. xxxviii.

ferarum pellibus contecti qui se alexandro hospites prebuerunt. Et
dederunt ei et sociis eius spongias albas et purpureas in manibus
cum bucinis et cocleas capientes binos sextarios congios et singulas
mollesque tunicas ex vitulorum marinorum pellibus factas et alias
cocleas sextariales esse pulcherrime. Item dederunt ex ipso flumine
extractos femore humano crassiores [illegible] [illegible] pistum sapore pre-
[illegible] et fungos in mense [illegible] xx. cocto rubiores. Posuit
[illegible] et murenas habentes pondera .cc. et pisces [illegible] pondere
centeriorum l. qui [illegible] nassis [illegible] capiebant. ne

arundines morsu confligerent. Ibi apparuerunt eis capillate mulieres que pisce vivebant in mersis aquis. Et ignaros homines regionum in flumine natantes aut torquendo in gurgite suffocabant aut tractos in arundineto cum essent specie mirabiles affectu suo amore inertes rumpebant aut venerio consummabant voluptate. Quarum duas alexander cepit colore nimio similes nimphis demissis per terga capillis. Inde venit ad gangem qui borea et flante currit sicut eufrates notho flante. Horum fluminum ripe alta ab altera comparatione non sunt aquarum latitudine. Iterum de eodem xxxvi. c.

Postea incidit alexander in feras quarum capitibus ad instar serratis eminebant ossa que in more arietino in homines impingebant et multitudinem clipeos eorum transfigebant. Hanc occiderunt macedones viii milia CCCC et l. Tandem venit alexander ad fasiacam insulam ubi porum regem cum exercitu reliquerat iussitque alcioni quem preposuerat persidi ut faceret pori preconium et babiloniorum pilas duas aureas et solidas in quibus omnia facta scriberet et statueret eas in ultima india ultra trophea liberi et herculis quorum C erant. Ipse vero alexander quoque sua aurea statua illis altiora denis pedibus et omnia miracula fecit in eis scribi que in india viderat. Amisit in expeditione indie de viris suis circiter mille l. Nam bestie cum latis caudis griffes ad similitudinem occiderunt de macedonibus ccc et xviii. In antro liberi perierunt tres viri deinde. Duos autem milites occidit bestia duorum capitum et ergo serrato. Bestia vero maior elefante cum tribus cornibus in fronte que dicitur odontotirannus occidit viros xxvi et lii inutiles calcando fecit. Serpentes autem cristati binorum et ternorum capitum et altitudine pestiferi occiderunt xxx. Sues et viginti milites hyppotami. CC milites natantes absorbuerunt. Historia alexandri.

Porro alexander inter miracula non computabat dona audacis regine vel plicatos et fugas pardos et uxoriosas elephantes et panteras canes et tauros gemmas et aurum ebur et hebenum et cetera in libro debuisse. De iactancia et ambitione alexandri. xl. c.

Cum ergo alexander victor orientis arces supra humana tolleret corinthii per legatos ibi gratulati sunt et illud civitatis sue donaverunt. Cum risisset alexander hoc officii genus ait unus ex legatis. Nulli umquam civitatem donavimus alii quam tibi et herculi. Libenter ergo accepit delatum honorem cogitans non quod sibi civitatem darent sed cui dedissent. Et homo glorie deditus cuius nec finem nec modum noverat tamquam celum quod mente vanissima complectebatur tenuit ad pro eo honorem sui respexit. Idem alexander gloriari solebat a nullo se beneficiis victum. Idem cum festivos premisit in occeano explorare gentes et insulas et bella in ignoto mari querere. Hic alexander anaxarcho comiti suo ex auctoritate demonstranti innumerabiles mundos asserenti. Heu me inquit miserum quod nec uno quidem adhuc sum potitus. Tullianus in apologetico. Hic est anaxarchus qui cum in exercitu suo tamquam captiva pilo contunderetur tunde tunde aiebat anaxarchi follem anaxarchum autem non tundis. Valerius. Idem cum athenienses torquere

adulterium apud tacitum lingue immutatum eo quod Amalchidas cum cohi
bere non posset non erit inquit hic quoque per te corpus mei tue dicioni
subiectus quam dentibus abscisam et commanducatam linguam in os eius expuit
Tullius tusculanarum. In tempore illo dixit quidam Scytha maximus
natu Alexandro. Si dii habitum corporis tui aviditati animi tui
parem esse voluissent orbis te non caperet altera manu orientem
altera contingeres occidentem. Numquid tu ignoras arbores magnas diu
crescere una hora extirpari. Stultus est qui fructus earum spectat alti
tudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen pervenire contendis
cum ipsis ramis quos comprehenderis decidas. Leo quoque minimarum avium
pabulum fuit nichil tam firmum est cui periculum non sit ab invalido.
Denique si deus es tribuere mortalibus beneficia debes non sua eis
eripere. Si autem homo es id quod es semper esse te cogita. Stultum
enim meminisse propter que tui obliviscaris. Justinus in libro xii.
Editum alexandri in babi **De superstitione eius ac timore xli**
lonia sacrificat oceano in mari propinquum imperiique redditum
imprecans. Valerius. Cui sacrificanti quidam puer nobilis assi
stens arrepto thuribulo in brachio eius ardens carbo delapsus
est. Et licet ita ureretur ut odor ad circumstantes perveniret brachium tamen
immobile tenuit ne sacrificium impediret. Alexander autem divinis diu
cremari permisit volens experiri perseverantiam pueri. Justinus
libro i. Supra. Post hoc Alexander hostio fluminis Indi in vehitur
ubi in monimenta rerum a se gestarum urbem Barcen condidit aras
que statuit relicto uno ex amicis litoralibus Indis prefecto. Inde
iter terrestre facturus cum arida loca in itinere intervenire dicerentur putei
os opportunis locis fieri precepit. Egressus autem urbe forte monitus
erat ut eum qui sibi egresso primus occurreret mactari iuberet.
Asinarium autem omnes obvium sibi iussit occidi. Et querente ut quid
se innocentem morti addiceret respondit et oraculi precepto. Et mox a
sinarius. Si ita est o rex asinum potius huic morti destinavit
Delectatus rex eius visu illius animal mactari iussit. Agellius. Cum ego
Alexander orientem preliis et victoriis urgeret in illis tam negociis
litteras Aristoteli misit non eum recte fecisse quod disciplinas que
ad nature contemplationem spectant quibus ab ipso eruditus foret libris
foras editis in vulgasset. Nam qua inquit re alia ceteris
omnibus prestare poterimus si ea que ex te accepimus omnium prorsus
fient communia. Cupere ego doctrina antecedere malim quam copiis
atque opulentiis. Rescripsit Aristoteles libros illos nec editos esse nec
non editos quia solis erunt congnoscibiles qui eos intelligerent.
Hystoria alexandri. **De ultimo eius adventu in babilonem. xlii**
Post hoc Alexander amazones tributarias fecit ac demum babilo
nem contendit. Justinus libro xii. Cui venienti occurrunt
legationes Carthaginensium ceterarumque Affrice civitatum sed et hyspa
2 niarum Sicilie Gallie Sardinie et quarundam ex ytalia adventum
eius babilone opperiri. Carthaginenses autem expulsi sunt prius ad spe
culandos alexandri actus miserat simulare congnomento
Rodanum virum solacia fecundia quam per orbes insigne angebat

cum eorum metu et tyrus urbs auctorum originis sue capta et ale-
xandria cumulata carthaginis metum affrice et egipti condita
Igitur amilchar per primenona adita regis obtento perfugisse se ad re-
gem tamquam pulsum patria fingit militemque se expeditionis offert atque
ita exploratis eius consiliis in tabellis ligneis vacua desuper cera
inducta civibus suis omnia perscribebat. Igitur cum tantorum legatorum
alexandro babiloniam festinanti veluti conventum orbis terrarum acturo
quidam ex magis predixit ne urbem introiret testatus hunc locum ei
fatalem fore. Ob hoc omissa babilonia in bursia urbem trans eufra-
tem olim desertam concedit. Ibi autem ab anaxarcho philosopho compulsus est
rursus magorum predicta contempnere tamquam falsa et incerta et si fa-
tis constent ignota mortalibus ac si nature debeantur inmutabilia.
Reversus est igitur babiloniam. Crutus tirtius. Indignatus igitur thaba-
nes magus artis magice professione magis quam scientia celebratus dicit
curatam mortalium quos nos pena tempestiva dici potest quod in suo quisque
negotio felicior est quam malicio. Iustinus libro xii. Cum ergo rediisset
babiloniam multe de [illegible] gentes per legatos suos [illegible]. Quos
statim alexander sine aliquo respectu amicicie in conspectu legatorum
~~neg~~ necari iussit. Post hec filiam darii statiram in matrimonium re-
cepit et obtimatibus macedonum electas ex omnibus gentibus nobilis-
simas virgines tradidit. Hinc ad contionem exercitum vocat et remittit
se es alienum omnium ipsa expensa solutum viginti milia talentorum
in hos sumptus expensa sunt. Post hoc dimissis veteranis exercitum
iunioribus supplet. Cui dispositio veteranorum egre ferentes missionem
tempus flagitabat. Nec hec iam precibus sed conviciis agebant dicentes
eum solum cum patre suo amone inire bella [illegible] correptionem
tum alexander ubis mil[illegible] presidet tribunali in contione in eorum re-
dissiluit et nemine prohibente decem de sedicionis auctoribus ma-
nu sua corripuit. Historia alexandri. De veneno perpinato
Cum iam [illegible] rex [illegible] sepissime adversum de simultatibus an xlvi
typatri et olimpiadis patrum prolonnitas in sediciones eorum tamquam vinde
alexander cunctarum antipatrum de macedonia antipater autem cassandrum
ipso iunctus veneno efficacissimo preparato regi destinatur. Cassander
Iustinus. Iubet unus ex amicis alexandri ex consilio decidit de
tibus primo forme pueritieque mox obsequio regi preparatus que
contra de cuius regem alexander dum luxurit tumulumque ei xii milium
talentorum fecit cuique post mortem ut deum coli iussit. Postea re-
ditus est in babiloniam. Crutus tirtius. Igitur alexander babiloniam
reversus multis ociis datis diebus intermissum olim convivium sollempniter
instituit. Totusque in leticia effusus ad diei noctis pervigilem
duxisset recedentem iam ex convivio medius thesalus instaurata
comessatione et ipsum et sodalis eius invitat accepto poculo
media potione velut telo confixus ingemuit elatusque manibus e conviva-
bi interpolem ebrietatis dissimulavit. Re autem vera insidie fuit
Ructam in famam successorum potencia oppressit. Auctor in sediciose
antipater fuit. Cuius veneni tanta vis fuit ut non ere non ferro
non testa contineretur nec aliter ferri nisi in ungula equi potuit
Elatus est igitur convivio semianimus et extinctus ita ut ferro

in remedia posset tractu hostium velut nullum molliret. Iam
quidem antipater ad occupandum regnum cassandrum filium subornaverat
qui cum fratribus philippo et iolla ministrare regi solebat. Pharmacum quoque
ab alio quam thessalo et fratribus credit tradi aput thessalum paratum
repetitumque convivium. Philippus autem et iollas pregustare ac temperare po-
2 tum regi soliti in aqua frigida venenum habuerunt. Valerius. Alexander | qua pregustata eo potionem [?] miscuerunt
iam gravatum se manu cassandri in somniis viderat quem tamen antequam
videret notum sibi cognoverat. Iustinus li. xii. De morte eius c. xliiii
Quarto die rex indubitatam mortem sentiens agnoscere se fatum
domus sue ait et suorum maiorum. Nam plerosque eacidarum
intra xxx. annum defunctos. Tumultuantes deinde milites insidiis
que perire regem suspicantes ipse sedavit eosque omnes cum prolatus
esset in mediam ed[i]tissimum urbis locum ad conspectum suum admisit osculandamque
que dexteram suam flentibus porrexit. ad postremum corpus suum condi
in amonis templo iubet. Querentibus amicis quem imperii faceret
heredem. Tradit dignissimum. Nec nominatur filium herculem non fratrem
arideum sed et roxanem uxorem pregnantem relinquebat qui nepharium
esset viro forti alium quam virum fortem succedere aut tanti regni
opes alios quam probatos relinqui. Sexta die preclusa voce exemptum
digito anulum perdice tradidit. Decessit ergo alexander mense iunio
annos tres et triginta natus vir supra humanam potentiam magni-
tudine ad preditus. Nam tanta felicitas in illis sibi fuerat
ut illo parente nullius hostis arma nec in fines timuerit cum
nullo hoste unquam congressus est quem non vicerit. Nulla urbem
obsedit quam non expugnavit. Nulla gentem adiit quam non cal-
cavit victus tamen ad extremum est non virtute hostili sed insidiis
suorum et fraude civili. Actor. Legitur quod alexander lapidem quendam
secum gestabat quod qui gestaret venenari non poterat. Erat
autem insitus in bravali eius sed ab insidiatoribus nocte illa qua
venenum sumpsit ei subreptus est. Iustinus li. xiii. Exstincto mor-
2 tuo in ipso etatis ac victoriarum flore triste apud omnes tota
babilonie silencium fuit. Sed nec devicte gentes fidem nuncio ha-
buerunt credentes eum vel mortalem quem totiens pene morte erep-
2 tum viderant. Ut autem mortis eius fides affuit non ut hostem
sed ut parentem luxerunt. Mater quoque darii audita morte eius
mortem sibi ipsa conscivit. Macedones autem eo mortuo ut hoste
amisso gavisi sunt. Iudas contra iohannis. Rogodune nec filia darii
post mortem viri unitatem que illi sedas impetrare suadebat
credidit. Eusebius. Alexander. Eo dux de alexandri sepultura
iurgia oriuntur. Macedonibus enim in sua tumulare cupientibus
Tandem iovis oraculum consulentes responsum acceperunt eum apud egip-
2 tum sepeliri oportere non in mephis urbe nulla quam ipse edi-
ficavit. Hinc ergo ei honorificentissime exacta est sepultura. Actor.
Epilogus de pace bragmanorum cum alexandro. xlv.

Alexander ut legitur cum ad ultimum litus occeani pervenisset bragma-
norum insulam debellare parabat at illi epistulam hanc ad eum
miserunt. Audivimus invictissime rex prelia tua et felicitatem
ubique subsecutam. Sed quid erit homini satis cui totus non
sufficit orbis. Divitias non habemus quarum cupiditate nos debeas

expugnat omnem bona omnibus grata sunt ista nobis pernitiosa
est. Procul a nobis aureo et gemmis vilis et varia vestis; femine nostre
non ornantur ut placeant, quia quidem ornamentorum cultum oneri
potius deputant quam honori. Et enim nesciunt in augenda pul-
critudine plus affectare quam nate sunt, contra nobis usum
duplicem ferant. Tegumentum in vita et in morte sepulturam.
Regem habemus non propter iustitiam sed pro nobilitate suadat. Nunc cum
locum habet vindicta ubi nulla fit iniuria. Hiis verbis motus
alexander vos in pace dimisit actor. Constant igitur epistole ale-
xandri et didimi regis bragmanorum ad invicem transmisisse
quas hic abbreviatas inserere nolui alexander ad didimum.

De mutuis epistolis alexandri et didimi regis super corpus philosophia. xlvi.

Sepius ad aures meas fando pervenit, vomerunt ante
me agi a vobis qui ubique sunt sanum discrepare. Et vos
quidem nomine nobiles vivendi licentia videmur in ardua. Rex
quod te didime per has literas consulere propavi, ut si verum est quod
didimum te philosophantes hic firmant, inter occultant copedias
quos dicere estis ego quorum si sunt pro disciplinae huius secta-
tor existam. liberalis cum est res communicata et nostra parti despe-
ndio ac inalba petitapata transfundit. Sicut communia face
si lumina succendis nullum dampnum perpeti materie gaudebit que
quidem facultatem accepit plus lucendi quotiens tantis accepit ple-
grandi. Didimus rescribit. Numquam de nobis dudum ad te
platos non in mitto fame in credulus respirasse. Solet enim
gaudere figmentis. Nunc autem comme in dubitantes pope veru
solum. Genus bragmanorum pura et simplici vita vivit,
nullis verum capitur illecebris. Nichil appetit amplius quam
ratio nature flagitat. Facilis nobis alimonia non quam luxurie
sagacitas ex omnia elementa perquirit sed quam tellus sevo in
violata producit. Mensam epulis honoramus in noxius
sunt et quod nulla genera morborum et nomina in mensam sed diuturna salu-
te perfruimur. Opem non prestamus alter ab altero non invicem inter pares locum
ad prebet. Invidie in nullus superior est. Omnes divites sumus. Paupertas
tabes equalitas. Iudicia non habemus quia corrigenda non facimus.
Leges nullas tenemus quas apud nos dum perstant una genti
legem contra ius non iure nec laborem qui nutrit, avaritiam non
exercemus omni turpe devitamus, libidini membra ad debilitandum
non tradimus. Omnia possidemus quecumque non cupimus. Est enim fero-
cissima pestis cupiditas que solet egenos quos capit efficere
dum sine inquirendi et invenit. Sed et magis quos facit locupleta
mendicat. Sole calescimus rore humectamur. Sitim vino fran-
gimus thermum nostrat fluvius. Somnus sollicitudo non rumpit
mentem cogitatio non fatigat. In hominis nam sibi superbia non
agimus imperium. Nec quemquam ut nimia servitute cogimus
preter corpus quod solum animo famulari debet censemus aliorum est in
obsequium coge quos nobis sues adiuvamus. Dum pergemunt celebis ad vo-
pite quamquam bonorum spondeamur hereditas.

Adhuc de eodem. xlvii.

Non construendis domibus igne saxa non solvimus nec ad mixturam pul
veris cementa duriora construimus quia parvas ac defossis telluris
speluncis aut gravis moncium latebris capacitas habitamus ubi
ventorum fremitus nullius tempestatis turbinis formidamus. Tucius nos
defendit ab ymbribus spelunca quam tegula. Cumque geminus est nobis usus
mansioni dum vivimus sepulture dum morimur. Nullus nos preciosus amicit
sed membra papiri tegmine vel quod est verius pudore velamus. Femi
ne nostre non ornantur ut placeant nec student in augenda pul
critudine plus affectare quam nate sunt. Nam quis potest opus
nature corrigere. Vestes autem sunt aut infructuosum est quia vincat aut
fumosum quia possint. Ad concubitum non nos amovet libido sed sobolis
amor. Bella non gerimus sed pacem moribus non viribus confirmamus.
Sola fortuna est adversus quam sepe pugnamus tempus vincimus.
Nemo parens filii comitatur exequias nulla construimus instar
templorum sepulcra defunctis nec congemmatis urnis fima combusta recon
dimus quod non honoris decorem est sed pene. Sed hec sunt argumenta
vestra divicie que nec parietibus vinctis congestis et mortuis super
vestra cessisse contulistis. Nos nec telluri timemus priores quos condidit
fovere sunt iste. Vos estis malorum omnium causa mortalium. Omnia tene
tis criminibus vos quibus imperatis. Sola sapiencia bragmanorum nos su
perat non amando pestilenciam. Nos bragmani non patimur nec in
fectis actibus celum temerarium. Semper tenet apud nos eo tempus na
concordiam et mores suas elementa non offensa custodiunt. Medicine
remedium nobis parsimonia est que non solum illapsos potest curare
dolores sed etiam prevenire ne veniant. Nulla nos ludicra nec
spectacula nec carmina certamina nec sermonis turpitudines affec
tamus sed theatrum spectantes in voluminum rerum opum monimenta acle
gimus que non sunt maxime videnda deflemus. Alia porro nobis
spectacula exhibet mundi machina diversaque voluptates. Siquidem
videmus celum pulcre formatum siderum varietatibus spectamusque
fulgoribus rutilare pelagus colore purpureo venustatem
cernimus terra amplectitur cum multiformes pisces per equoreas undas
saltus exercent. Camporum et virencium spe delectamur. Quorum odor gra
tissimus flores suavitatis exhalans oculorum simul pascit et animum
Nemorum quorum opacitatis et fontium arridet amenitas qua vane
simul alites musicos concentibus personantes dulce melos componunt
hec sunt nostra spectacula que re mirari difficile est et inspectare cul
pabile. Nos mercandi causa pontum classibus non sulcamus.
Nunc nos pecunia speciosa decore sive pulcritudinis inflammavit
nec famulos nos sibi faciet multis casibus opum cumulata mate
ries quos liberos reddidit absoluta pauperies. De eodem. xlviii

Verum bene loquendi non discimus magisterium facundie rethorum oratio
num opera damus cum officium est felicitatis sermonibus signi
tare iudicia et innocencie fidem confirmare curiis ac preciosis
vos assignatis pessimos. Qui non putat se alicuius laudis
fructum per iniquam victoriam rapuisse nescit innumeros
se sue consciencie perdidisse. Semper est apud eloquenciam gestorum omnibus
solum comparens non mentiri. Philosophorum scolas minime frequentamus
quorum doctrina discordes nichil stabile certumque diffinit quorum
alia pars in honestate alia in voluptate constituit summum honorem

divinum precibus in votis non mactamus nec delubra metallis
argenteis incrustata fundamus nec auro altaria de gemmis
splendentia dedicamus. Nunc si ut non tantum largiaris deo superiorem
te asseris. Si ut tantum parem quorum numinis facias contumelia
est. Non suscipit deus sacra sanguinea, cultum diligit intentum et
verbo spiritali oratibus quod solum ei cum homine est commune quia similitudine de-
lectatur. Nam verbum deus est, hoc mundum creavit, hoc regit atque alit omnia.
Hunc veneramur, hunc diligimus, ex hoc spiritum trahimus. Et quidem deus ipse
spiritus atque mens est, ideo non terrenis divitiis nec largitate munifica
sed religiosis operibus et gratiarum actione placatur. quapropter minime iudicor
deos vos miserabiles indicamus qui originem irarum et celestem
non suscepistis magnitudinem cum deo hominis cognacionem sed splendorem gentis
in rebus vilissimis obscurastis. Nempe quibus industria in carne
voluptas est hanc sentitis et colitis clamatis cum contrectacio in-
venis honesta est et contagio morientis molesta est. Omnium usibus
elementa vexantur et mundus in prohibendis laborat obsequiis.
Et quod est inhumanius audetis deum aliis carnibus expiare
et in sacrare decapti. Ite cum mea non spirituales deos sed terri-
fices terrenos invocatis qui vestra vita supplicacionum diversitate dissi-
pant. Quos mali infelicissimos quorum religio tamen est et vita
supplicium. Alexander. Item de eodem plix.
Si ita sunt ut asseris soli quam video et bragmani homi-
nes tenentur, solique exortes creduntur esse. Nemi-
nem omnibus caret divini qui gessis nunc voluptatibus non
utuntur. aut deos se esse putantur aut invident deo hic indicio
meo dementie potius quam prophetie mandanda sunt. Didimus
Nos non sumus incole huius ~~incole~~ mundi sed advene nec
ita in orbem terrarum venimus ut in eo libeat consistere sed transire.
Properamus enim ad larem patrum nullis delictorum ponderibus
gravati nec aliquibus illecebrarum tabernaculis commorantes nec
flagitiorum carceribus obligati. Nichil enim mentorum pene congre-
gamus quippe qui nuda conscientie fronte progredimur ut expediti
ac faciles spatium propositi decurramus itineris. Deos autem
nos esse non dicimus nec cunctis deo invidiose detrahimus
sed bonitate dei nos male uti asserimus nec omnia nobis licere
sed nec decere censemus hoc ea que voluntas et vanitas ho-
nestate plurimis negamus admittere. Deus enim rerum conditor
varias species formavit in mundo quia universitatem potuerat
sine earum diversitate subsistere quorum usum humano arbitrio permisit
dispensandum. Nunc ergo deterioribus omissis meliora sectatur
non ipse quidem deus est sed dei amicus efficitur. Alexander.
4 Nunc ideo beatum te dicis quia meandi Item de eodem. l.
parte nobis natura constituit sedem in qua nec accessus nec
exitus advenis nec excessus indigenis aperitur hic eorumque
opposite facultatis obsessi mutare patriam vitam non valetis
laudatis et quod dampnatis ita patitur conscie studio vos me-
ruisse iactatis. Unde nullius virtutis multum est id vocasti quod mutari
non possit. Sed nec gloria dicenda est qua sibi quisque non
dedit. Non tunc bragmanos mandavit fecunda tellus nec

arbores multis decorat vel plantariis modum seu camporum
vel edificia pulcra constructis haud vero magnifica. Lo vo quod ferri
metallum nobis indigencie nature non prebuit quo ducta hec manas
contulimus. aliunde aut assumere negotia occasior namque non
potest in deorum veste est nobis herbe palmitibus et depastos antra hor
ribilem pecudum more tussige. Ergo non in angustiis et inegesta
te sed opulencia temperantia vixisse laudandum est. aliorum estates
et paupertas sole constitui gloriam solitimur. Illa quidem non vitium ut cupiat
ista quidem non sufficit ut capiat sententiam vestram nullius ut asseris decor
augetur. Ornatibus assentio quippe vel tabes effigiem vel materies
ulla suppeditat. Venus apud vos ut dicitur incestu vel adulterio
flammatur. Quamvis res vestre si ipsos non intuitur in dicto vindictam amo
rum abstrahitur amoribus predicte contemplato non deformitatis ar
ceret aspectus. Sed quia res que solet adversitatibus guarans aufere
non desiderium libidinis sed scilicet id est non s metens aspele phile scorpz
ab spe. Nos autem qui nullius medie lege constringimur adhuc vivi
dum libero utitamur arbitrio ut voluntatem contineamus digna sumimus
conquirimus. addit enim nobis viltas nativa blanditias quas plerumque
viles cohibet. Eusebius in cronicis. De divisione monarchie alex
andri in iiij^or regna et de ptholomeo sother rege egipti . li . 8

Alexandro itaque mortuo apud babilonem toxicato post eum multos
principi divisi regnaverunt. hinc alexandrinorum nascitur regnum
quod est egipti et per diversas gentes quas quas alexander tenuerat
divisi regnaverunt. Primus in egipto tholomeus lagi filius cepit anno
quinte etatis CC°. lxxxiiij° mundi vero iiij. dc°. xl. regnavit annis
xl. Macedonie regnavit philippus qui et arideus frater alexandri
annis vij. lidiam et traciam et hellesponto lisimachus tenuit
Comestor. Cum enim redisset alexander in babilone sumpto veneno a suo
rore sua usum lingue amisit et in extrema voluntatem suam scripto
expressit. Et voluit monarchiam suam in aliquem succedere nec ab
patri ei imposito apud persas legitur sed xij quos ab adolescen
cia socios habuerat regni successores instituit. hec autem constitu
cio stetit. Nam in iiij^or occisis tamen aliis alibi regnaverunt sicut
in historia danielis est comprehensum. Itaque tholomeus rex egipti
qui cognominatus est sother cum regno suo adversus syria apposuit
ut adiceret et iudeam. Et ascendens in ierusalem die sabbati sciens
ea die iudeos arma non moturos sub simulatione sacrificandi
deo nullo contradicente intravit. Unde secundum iosephum omnibus sabba
thides iudeos ridiculos appellavit qui superstitiose supersticione grave
dampnum sustinuerunt. Ptholomeus namque multos de iudea et garizi
captivos trahens ad egiptum rediit et venditioni proponens
eos a negociatoribus nationum distracti sunt et dispersi. Et per hac capti
vitatem licet non sunt generaliter diffusi dispersi sunt in nationes
et in actibus apostolorum legitur convenisse in ierusalem iudeos ex omni
natione que sub celo est. Jaddo pontifici successit filius eius
Symon iustus. Valerius li° vi°. Theodorus cyrenensis cum rege
lisimacho intrepasset et obiceret cum ille cruci affigi iussisset
terribilis autem quod sit purpuratis tuis ista sequitur meum mortem est

summi an. in sublimi putrescat. Eusebius. Eo tempore Appius Claudius
Cecus Rome claruit qui aquas Claudias in urbem duxit et viam Appiam
stravit. De Theofrasto philosopho et dictis eius. lii.

Eodem tempore Theofrastus philosophus claruit qui a divinitate loquendi
ut ait Ieronimus nomen accepit. Actor. Hic fuit discipulus et successor
Aristotelis. Unde de hoc refert Agellius in libro noctium acticarum
dicens. Aristoteles iam senior affecto egrotoque corpore et spe vite tenui
fuit. Tunc omnis sectatorum eius cohors ad eum accessit orans ut
ipse deligeret loci sui et magisterii successorem qui preponeretur. Erant
tunc in eius studio duo precipui Theofrastus ex Lesbo et Menede-
mus ex Rodo. Aristoteles autem iussit sibi afferri vinum Lesbium et
Rhodium et utrumque satis commendavit et Lesbium magis. Unde nemo
dubium fuit quin lepide simul et verecunde successorem sibi illa
voce non vinum delegisset. Itaque Aristotele defuncto omnis achademia
ad Theofrastum convolavit. Huius Theofrasti dictum est illa sua Ex-
pedit iam probatos amicos amare non amatos probare. Et illa
de inimico vindictam si te inimicum senserit perdidisti. Et illa Gravius
adversarium sentiet decipies. Huius quoque sententia fuit amandum certo ex
iudicio. Composuit in tempore libros de amicitia in quo aliqua dicta
profert sed varia in rebus quibusdam et contestatur. Actor. Theofrastum
accusasse naturam dicitur quod cervis et cornicibus vitam diuturnam quorum
id nichil interesset hominibus vero quorum maxime interfuisset tam exi-
guam dedisset vitam quorum si etas posset esse longior omnibus
perfectis artibus omni vita erudiretur. Querebatur ergo tunc se cum
illa videre cepisset extingui. Huius contra Iovinianum libro primo. Quod
uxor sapienti ducenda non sit. liii.

in quo querit an vir
Fertur aureolus Theofrasti liber de nuptiis. sapiens ducat
uxorem. Et cum definisset si pulchra esset si bene morata si ho-
nestis parentibus nata si ipse sanus ac dives sit sapientem inire
aliquando matrimonium statim intulit hec autem raro in nuptiis universa
concordant. Non est igitur ducenda uxor sapienti. Primum enim impediri
studia philosophie nec posse quemquam libris et uxori pariter inservire
Multa esse que matronarum usibus necessaria sunt preciose vestes aurum
gemme sumptus ancille suppellex varia lectice et esseda deaurata
Deinde per totas noctes garrule conquestiones illa ornatior procedit
in publicum hec honoratur ab omnibus ego in conventu feminarum misella
despicior. Cur aspiciebas vicinam. Quid cum ancilla loquebaris. De foro
veniens quid attulisti. Non amicum habere possumus non sodalem alterius
amorem sui odium suspicatur. Si doctissimus preceptor in qualibet urbium
fuerit nec uxorem relinquere nec cum sarcina ire possumus. Pauperem
alere difficile est divitem ferre tormentum. Adde quod nulla est uxoris electio
sed qualiscumque venerit habenda. Si iracunda si fatua si deformis si
superba si fetida quodcumque vitii est post nuptias discimus. Equus asinus bos
canis et vilissima mancipia probantur prius et sic emuntur. Sola
uxor non ostenditur ne ante displiceat quam ducatur. Si totam domum
commiseris ei serviendum est. Si aliquid tuo arbitrio reservaveris fidem sibi
haberi non putabit et in odium vertetur et iurgia. Et nisi cito consulueris
anus venena parabit aurifices et institores gemmarum sericarumque

castitatem si custodire velis pudicicie et si pluribus suspicionibus iniuria
aliud quid prodest diligens custodia cum uxor impudica servari non possit
pudica non debeat. Infida enim custos castitatis est necessitas et illa vere pu-
dica dicenda est cui licuit peccare si noluit. Pulcra facile adama-
tur feda facile concupiscit. Difficile est custodire quod plures amant. Mo-
lestum est possidere quod nemo habere dignatur. Minori tamen miseria de-
formis habetur quam formosa servatur. Nichil enim tutum est in quo
totius populi vota suspirant. Ieronimus ad Iovinianum libro i°.

Quod si propter dispensationem domus et langoris solacia et fugam
solitudinis ducuntur uxores multo utique melius servus fidelis
dispensabit auctoritati domini obediens et eius dispensacioni obtemperans
quam uxor que in eo se estimat dominam si contra viri faciat vo-
luntatem. Assidere autem egroto magis possunt amici et vernule beneficiis
obligati quam illa que nobis imputet lacrimas suas et hereditatis spe
vendat // et sollicitudinem iactans languentis animum desperatione
conturbet. Quod si ipsa languerit coegrotandum est et numquam ab eius lectulo
recedendum. Aut si bona fuerit uxor et suavis quod tamen rara avis nulla
et cum parturiente oportet gemere cum periclitanti torqueri. Sapiens autem num-
quam solus esse potest. Habet secum omnes qui sunt et qui umquam fuerunt boni et ani-
mum liberum quocumque vult transfert. Quod corpore non potest cogitatione
complectitur. Et si hominum copia defuerit loquitur cum deo. Numquam minus
solus erit quam cum solus fuerit. Porro liberorum causa uxorem du-
cere ut vel nomen nostrum non intereat vel habeamus presidia senectu-
tis et ut certis utamur heredibus stolidissimum est. Quid enim ad
nos recedentes e mundo pertinet si nomine nostro alius non vocetur
cum innumerabiles sint qui eodem nomine appellentur. Et que senec-
tutis auxilia sunt nutrire domi illum qui aut prior te forte mo-
2 riatur aut perversissimis moribus sit aut certe cum ad maturam etatem
venerit tarde ei mori videatur. Hec et huiusmodi Theofrastus disserens
quem christianorum non suffundat quorum conversacio in celis est. Eusebius in
cronicis. De menandro poeta comico et philemone. Tercio regni

a mo ptholomei quinto menander comicus primam asie · lxi ·
fabulam cognomento orgen docendo superavit. Actor huius Menandri
mencio Ieronimus et illud senarium quod posuit apostolus in epistola ad corinthi-
2 os. Corrumpunt mores bonos confabulaciones pessime. Agellius
Iste menander a philemone nequaquam pari scriptore in certaminibus come-
diarum sepius vincebatur. Quem cum forte invenisset obsecro inquit
Philemo cum bona venia dic michi. Cum me vincis non erubescis?
Actor huius philemonem in Helymandrum notare videtur. Valerius
Philemonem nimii et immoderati risus abstulit. Nam cum paratas
ficus et in conspectu positas asello consumente puerum ut illum abigeret
inclamat. Quem cum iam comestis omnibus supervenisset quia inquit
tam tardus fuisti da nunc merum asello. Ac protinus urbanitatem dicti
crebro anhelitu cachinnorum prosecutus senile guttur salebris spiritus
angustia pregravatum. Eusebius in cronicis anno vi° ptholomei regis
Egipti et philippi macedonis regnum asie cepit. In qua regnavit
primus antigonus annis xviii. Deinde demetrius qui et poliorcetes.

xviij. Tandem tradidit semetipsum seleuco regi syrie. Qui destructo regno asie captoque demetrio sine rasie preterea imperavit. Eo tempore anno ptholomei viij. menedemus et speusippus philosophi insignes habentur. Eusebius in cronicis.

## De victoria romanorum de samnitibus. lxij

Temporibus ptholomei romani samnites ditissime contra se pugnantes ad extremam inopiam redigunt anno xviij. huius victoria facta est anno ptholomei vij^o ab urbe condita CCCCxxxvj^o. Orosius. Anno precedente romani a samnitibus victi fuerant. Tunc samnites novum habitum sumunt de argentatis armis vestibus utentes iterum bello se offerunt adversus quos missus est papirius consul cum exercitu. Qui cum ab auguribus vana dictantibus prohiberetur congredi spreuit eos et feliciter congressus victoriam obtinuit. In quo prelio cesa sunt hominum xij milia capta iiij^or milia. Sed post hanc victoriam subito tam intolerabilis pestilencia corrupit civitatem ut pro eam quacumque ratione sedanda libros sibillinos consulendos putarent. Horrendumque illum epidaurium colubrum cum ipso esculapii lapide advexerunt quasi vero pestilencia aut iam sedata non sit aut post orta non sit. Augustinus in libro iij^o de civitate dei. Erat autem pestilencia orta contra milicibus que iudice monebantur. Antiqua matronas sanctius cederet ubi ad lectus in urbem esculapius occupabat quod antiquitatem se non obstetrice prestabat. Pecudes quoque similiter moriebantur ita ut defectionem generis animalium crederet. Sic ergo per oraculum sibillinum a magno impietatis vel desidie timore liberatus est esculapius perdidit quoque xl^a eodem tempore in foro horrenda altitudine nives remanserunt tiberisque glacie duratus est. Orosius.

## De papirio consule bellicoso. lxvij.

Vicit ergo papirius ut dictum est contra consilia vana augurum tamen speciali contemptas contra pepererit. Hic papirius adeo apud romanos bellicosissimus habebatur ut cum alexander magnus disponere diceretur ab oriente descendens obtinens viribus affricam atque inde in ytaliam transvehi romani inter ceteros duces tunc in re publica vel expeditione sua optimos hunc papirium fore qui alexandri impetum sustinere posset meditarentur. Macrobius in libro de saturnalibus. Hic papirius cum esset puer forte cum patre suo in curiam ierat. Tunc velut percontari cepit mater quid in senatu egissent patres. Puer ut tacendum esse negasset id dici licere. Mulier fit avidior audiendi secretum rei et silentium pueri animum eius ad inquirendum exurbat. Tunc puer urgente matre lepidi atque festivi mendacii consilium capit actum in senatum dicit utrum videretur utilius et e re publica esse ut unus ne duas uxores an una apud duos nupta esset. Hoc illa ut audivit ad ceteras matronas retulit. Postridie ad senatum confluunt orantes ut una potius duobus nupta fieret quam uni due. Senatores quenam illa esset mulierum intemperies et quid sibi postulatio hec vellet mirabantur et non parve rei prodigium illam vecordiam sexus impudicitiam pavescebat. In fine puer papirius publicum metum demit que matri dixerat enarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri exosculatur consultum facit ne postea illum pueri cum patribus in curiam post hec introiret. Orosius.

## De fabio consule. lxviij.

Anno post victoriam papirii de samnitibus fabius gurges consul pugnans cum samnitibus amisso exercitu victus in

urbem refugit. Cumque senatus de ipsius morte eo deliberaret, pater eius fabius
maximus ignominiam filii deprecatus legatum se filio iturum ultro ob
tulit, si illi depellende ignominie iterumque gerendi belli facultas daretur.
Qua impetrata pluribusque aperto tum subito pugnantem filium consulem respi
ciente pontio samnitum duce et infestis hostium telis circumclusum
videret, in medium se agmen primus semper equo vectus ingessit. Quo
facto permoti romani tota ibi incubuere acie donec ipsum ducem pontium
deleto hostili exercitu victum oppressumque ceperunt. Cesa sunt in eo prelio
samnitum xx milia, capta iiii milia cum rege suo pontio. Cessitque
hoc bellum per lix annos et tandem capto pontio finitum per fabium
patrem consulem. Valerius libro iiii° quod fabius maximus qui ad se quinquies
et ipse annos paucis maioribus quam suus sepe consulatum gesserat accedit
comitiis quibus filius eius consensu summo consul creabatur qua constanter
potuit cum populo id egit ut aliquam vacationem huius honoris fabie genti
darent, non quia de virtutibus filii diffideret erat enim illustris sine ma
ximum imperium in una familia continuare. Quid hac moderatione
valentius que etiam parentes affectus qui potentissimi sunt superavit.
Auctor. Porro pontium samnitem testatur cicero in libro de senectute fu
2 isse contemporaneum archite tarentini et platonis. Cuiusque etiam illa est
gloriosa sententia quam idem tullius ponit in ii° libro de officiis. Utinam
inquit pontius samnis ad illa tempora me fortuna reservasset et tunc
essem natus quando romani dona accipere ceperunt. Non essem passus
eos diutius imperare. Orosius. De mario atrio consule. lix.

Anno post hanc victoriam de samnitibus gestum est bellum cum sa
binis atrio consule ubi quot milia hominum interfecta quot
capta sunt ipse consul ostendit. Cum enim in senatu magnitudinem
agri sabini acquisiti et multitudinem capti populi referre vellet numerum
explicare non potuit. Valerius libro iiii° Marcus curius exactissima
norma romane frugalitatis idemque fortitudinis specimen perfectissimum sam
nitum divitias contempsit. Nulli [illegible] paupertatis eius mirati sunt. Nam
cum ad eum in scamno assidentem foco et catino ligneo cenantem
magnum auri pondus publice missum attulissent, benigneque
invitatus ut eo uti vellet, vultu protinus risu soluto sup
vacue inquit. Narrate samnitibus M. curium malle locupletibus impe
2 rare quam ipsum fieri locupletem. Et mementote me nec acie vinci nec
pecunia corrumpi posse. Idem cum in ytalia pirrum regem exegisset
nichil omnino ex preda regia qua exercitum urbemque ditaverat attigit.
Decretis etiam senatus septenis iugeribus agri populo sibi a l. [illegible] assig
natis modum non excessit parum ydoneum rei publice civem arbitrans
qui eo quod reliquis tribueretur contentus non esset. Idem secutus fabricius
luscinus honore et auctoritate omni civitati temporibus suis maior censu
vero par cuiuslibet pauperrimo. A samnitibus quos universos in clientela
habebat pecuniam et munera sibi missos remisit continentie sue beneficio
sine pecunia predives sine usu familie [illegible] comitatus quia
locupletem illum faciebat non multa possidere sed modica deside
rare. Enim non [illegible] fabricii disciplina [illegible] tuberone [illegible] quem ex
[illegible]. Cui consulatum [illegible] ethiolorum gens vasa ar
gentea magno pondere [illegible] quesita [illegible] fabricata [illegible]
sisset qui superiore tempore gratulandi causa ad eum [illegible]

retulerunt se in eius mensa fictilia vidisse monitos re con-
tinere qui paupertati succumbendum putaret eo sertinus suis abire
permisit. Remit autem quo ventum est a finis vix impetrari potuit ne
supellectilem illam fastidiant qua tunc consul non erubuit Fabri-
bius macrone.

De cassandro rege macedonum et olimpiade. ca. lx.

Anno ptholomei viii° regnavit cassander apud
macedones post philippum arideum. Justinus. Nam olim-
pias alexandri mater cum ab epiro in macedoniam prosequente
eacida rege molossorum veniret prohibita a finibus macedo-
num euridice et arideo rege. Moti macedones ad olimpiadem
transierunt. Cuius iussu et euridice et rex occiditur. Vi autem post ale-
xandrum potitus regno. Propius quam euridice multa sub nomine viri
gesserat per cassandrum quem flagiciose cognitum ad summum fastigium
honoris honorum gradus pervexerat. Cui per libidinem mulieris multas
grecie civitates afflixit. Justinus. Sed nec olimpias diu regnavit.
Nam cum plurimum cedes passim faceret muliebri magis quam regio
more favorem sui in odium vertit. Audito itaque cassandri ad-
ventu diffisa macedonibus cum nuru roxane et nepote her-
cule in pidnam urbem concessit. Comitate fuit eam deidamia
eacide regis filia et thessalonica privigna philippi filia et multe
alie matrone speciosius magis quam utilis grex. Mox cassander
pidnam urbem obsedit. Cum tum fame et ferro urgeretur olimpi-
adem illa longe obsidionis tedio pacta salute victori se
tradidit. Cum quo convocato populo sciscitatur quid de ea fieri vellet
omnes sine respectu pristine maiestatis occidendam eam de-
creverunt. Olimpias autem videns obstinatos ad se venire armatos
vidit veste induta regali et duabus ancillis innixa ultro
obviam procedit. Qua visa percussores attoniti maiestatis
prioris et tot in ea occurrentibus regum suorum nominibus substi-
terunt donec a cassandro missi sunt qui eam confoderunt non
refugientem gladium aut vulnera nec muliebriter vociferantem sed virorum
fortium more pro gloria veteris prosapie morti succumbentem ut ale-
xandrum posses et in moriente matre cognoscere. Compones
se insuper expirans capillis et veste crura contexisse fertur
ne quid posset indecorum eius in corpore videri. Actor

De polemone philosopho. lxi.

Et dicit helinandus xenocrati successisse
polemonem. Valerius libro vi°. Perdite luxurie atheniensis adolescens
polemo non modo illecebris sed etiam ipsa infamia gaudens cum
e convivio non post solis occasum sed post ortum surrexisset et
domumque rediens xenocratis philosophi patentem ianuam vidisset vino
gravis delibutus unguentis sertis capite redimito pellucida veste
amictus refertam turba doctorum scolam eius intravit. Nec tam
deformi contentus introitu consedit ut etiam clarissimum eloquium
et prudentissima precepta temulencie lasciviis elevaret. Orta de-
inde ut par erat omnium indignacione xenocrates vultum in eo-
dem habitu continuit. Omissaque re qua disserebat de modestia ac
temperancia loqui cepit. Cuius gravitate sermonis polemo resipis-

resipiscens watus suum coronatum capite dextram gerens paulo post bra-
chium intra pallium reduxit. Pacante ipse genitalis ovis quilibet
deposuit ad ultimum et totam luxuriam posuit. Sicque unus oronis medi-
cina sanatus Pompeiani gancone maximum pertinens evasit. Perfunctus
igitur annus in nequicia non habitavit. De ortu regni Syrie. lxxi.

Anno Ptholomei xii° Antigoni viii° regnum Syrie a Babilo-
niis et superiorum locorum nascitur. Et regnavit primus Seleucus Nica-
nor annis xxxii. Secundus Antiochus qui et Sother xx. Deinde An-
tiochus qui Theos dicitur xv. Seleucus Gallinicus xx. Seleucus
Philopator xii. Antiochus Epiphanes xi. Antiochus Eupator ii.
Demetrius Sother xii. Alexander x. et in filius ii. Demetrius an-
nis iii. Antiochus Sidetes ix. Demum misso ab Arsace Partho-
rum Demetrius sicut eius regnavit annis iiii. Antiochus Gryphus
vel Cyprius xii. Antiochus Cizicenus Grypho victo Syriam tenuit.
Sed Gryphus superato Ciziceno eandem recepit. Et ita post successione
regnaverunt in mutuo adversus se dimicantes annis xviii. Postea Phi-
lippus annis ii. Demum capto a Gabinio regnum Syrie finitur. De
Seleuco Nicanore lxxii.

Huius quidem Seleuci Nicanoris mater
Laodice cum nupta esset Antiocho claro inter Philippi duces
visa sibi est in quiete ex concubitu Apollinis concepisse gravidamque
factam munus concubitus anulum accepisse cum gemma anchora
sculpta iussamque donare filio quem peperisset. Admirabilem fecit
hunc visum anulus qui postera die eiusdem sculpture in lecto inven-
tus est et signum quod in femore Seleuci natum cum ipso parvulo fuit. Cum
obitum Laodice anulum Seleuco eunti cum Alexandro ad Persicam
militiam edocto de origine sua dedit. Ubi post mortem Alexandri
occupato regno Orientis urbem condidit ibique gemine originis me-
moriam consecravit. Nam et urbem ex Antiochi patris nomine An-
tiochiam vocavit et campos vicinos urbi Apollini dicavit. Filii
quoque et nepotes eius anchoram in femore veluti notam generis
naturalem habuere. Hic primus Babiloniam cepit. Inde auctis ex
victoria viribus Bactrianos expugnavit. Deinde transitum in Indiam
fecit que post mortem Alexandri veluti cervicibus iugo servitutis
excusso prefectos eius occiderat. Auctor ~~libertatis~~ libertatis Sandracottus
fuerat sed titulum libertatis post victoriam in servitutem verterat. Siquidem
occupato regno populum quem ab externa dominatione liberaverat ipse ser-
vitio premebat. Hic cum Anandro rege inmissa iussus salutem pedum
celeritate quesierat. Ex qua fatigatione cum somno captus
iaceret leo ingentis forme ad dormientem accessit sudoremque pro-
fluentem lingua ei abstersit expergefactumque blande reliquit. Hoc pro-
digio primum ad spem regni impulsus contracta manu latronum
Indos ad novitatem regni sollicitavit. Molienti deinde bellum
adversus prefectos Alexandri elephantus ferus infinite magnitudi-
nis ultro se obtulit et veluti in domita mansuetudine eum
tergo excepit. Sicque dux belli et preliator insignis fuit. Cum
hoc fecit pacem Seleucus. Eusebius in cronicis. Hic Seleu-
cus Antiochiam Laodiciam Seleuciam Apamiam Edessam et

pellam urbes condidit babilone quorum obtinuit **De symone et elea
zaro pontificibus pharo alexandrie lxxiiii**

Ho tempore iudeorum pontifex maximus Symon onye filius
clarus habetur cui cognomentum iustus fuit propter sollicitudinem divinam
religionem et in cives suos pronam clementiam ... comitus
mori. Seleucus in eas urbes quas construxerat iudeos transtulit
ius eis civium et municipalem ordinem cum grecis equali honore
tenendum. Censu rome agitato inventa sunt civium romanorum
ducenta septuaginta milia. Pontifex iudeorum eleazarus post symo
nis suscepit templi ministerium filio symonis sua pro admodum
derelicto apud macedones regnavit pirrus et post lisimachus vale
rius. valerius. Theodorus cirenensis cum rege lisimachum increpasset
et ob hoc cum ille cruci affigi iussisset tibilis ait hoc sit pur
puratis tuis mea siquidem nichil interest humi an in sublimi pu
trescam. Eusebius in cronicis. **A**nno ptholomei xl° sostratus
gnidius pharum in alexandria construxit. Ysidorus li. xv. inter miraculis
mundi. hic farus inter vii. mundi miracula fertur computatur. Nam super
iiii^{or} cancros vitreos passus xx^{ti} in mare fundatus est. Quomodo
cum tam magni cancri fusi sunt. Quomodo portati in mare et
non fracti. Quomodo fundamenta cemento super ipsum adherere potuerunt
et sub aqua quare cementum stare potuit vel quomodo non cancri non
franguntur aut quomodo non lubricant desuper fundamenta. Hoc magis mira
bilium est et ad intelligendum quomodo factum sit difficile. Ysidorus li. xv. Pha
rus est turris maxima ad prelucendum nautis in portu fabricata sic
dicta quia longe videtur a navigantibus fos enim lux oros visio dicitur.
Hieronimus. **De regno ptholomei et philadelphi et eius amore circa**

**P**ost ptholomeum lagi filium regnavit in egipto **scripturas. lxv**
ptholomeus philadelphus. Cepit anno quinte etatis CCC viii
mundi vero iiii. dcc^o. lxxx^o et regnavit annis xxxviii. hic iudeos qui
in egipto erant liberos esse permisit et vasa eleazaro pontifici ihe
rosolimorum votiva transmittens divinas scripturas in grecam vocem ex
hebrea lingua per lxx. interpretes transferre curavit. Quas in alexan
drina bibliotheca habuit quam sibi ex omni genere litterature comparaverat. Cor
mestor. Hic enim studiosus et librorum cupidus demetrium bibliothece sue
prefecit. Quem cum interrogasset ad quot milia librorum xx. adesse videtur. Sed
paulo post hec usque ad l. posse pervenire. Et nunciato sibi dixit
apud iudeos esse legem ore ipsius dei editam et digito eius
scriptam. quam summo opere laborandum dicebat ut in grecum genus
eloquium translatam in armariis regalibus haberet. hic enim erat lex dei quam phi
zena dicunt id est vinculum. zem enim vitam vel vinculum sonat quam vulgus
appellat zonam. Et ad condendam legis scientiam addidit quod non nisi
ad dei iniurias cultoribus transferri potuisset. Nam theopompus cum
hystoriis quas scribebat eam voluisset inserere mente alienatus est et dampna
tiam per dies xxx. Theodectes quorum per ... tam sensus est et cetus
et penitentes sanati sunt. Et suggessit regi ut scriberet pontifi
ci iudeorum ut iudeos hebraice et grece lingue peritos ad ipsum dirigeret

cum lege dei qui ad eam transferendam sufficient. Ideo ut impetret mu-
nera cum epistola mittenda censuit ad sacerdotem. Ibi aristeus qui longo tempore
iudeorum calamitati compatiens optimum tempus liberandi eos inveniens ait
Quod postulas obtinebis si tot iudeis in regno tuo servientibus
Solue itaque eos et nichil gratius erit pontifici et iudeis. Nec
absque hoc quod dico me iudeorum affinem estimes sed quia scio tua imperia
a factore omnium deo gubernari. Et liberavit rex decem milia centum dans
dominis eorum pro capite centum dragmas argenti. Cumque dixisset rex quam ma-
gnum est dixerunt magnum est quidem sed non regi munifico.

De lxxij interpretibus quos ei petenti misit eleazarus. lxxij

Tunc scripsit rex eleazaro in hunc modum. Gentem tuam quam captivos
nos inveni libertate donavi arbitrans hoc deo iocundum esse. Ex his
quosdam milicie assignavi alios quorum fidem probavi constitui
in pallatio. Leges quoque vestras in mea bibliotheca reponi decrevi. Bene
ergo facies mittendo nobis viros seniores qui valeant interpretationem
earum tante nobis relinquere. Transmisi modo argenti C talenta pro
immolationibus faciendis et reparavi L talenta auri ad crateras et liba-
toria facienda et gemmas sine numero ad artificum operationem. Tu manda
nobis que concedis facere volueris quod gratanter amplectemur. Tunc mittens
ad eum eleazarus quod postulabat rescripsit ita. Ad interpretandam legem quam
postulas misi viros seniores de unaquaque tribu vi legem scientes
Tue autem pietatis erit ut interpretationem ad nos eam tantum remittere. Hii sunt
septuaginta interpretes qui lxxij fuerunt more sacre scripture lxx
dicuntur que medietatem omittit si super aliquam summam excreverit septem sub-
ticet. Cum autem venissent ad regem longue ab eo collatio fuit non
tam ad regem intromissi usque in diem quintum. Imminebat enim illa
die sollempnitas triumphalis de triumpho scilicet quodam quem maiores
sui ea die habuerant. Ea igitur die suscepit eos quos tota venuste
perpetuo decrevit honorare. Qualiter eum instruxerunt et ei libros sacros transtulerunt lxvij

Post susceptionem vero xij diebus fuerunt cum
rege et scrutatus est ab eis que in corde suo disposuerat preci-
pue de duobus de cognitione dei et regni gubernatione. Cumque instru-
xissent eum de regni administratione plenius disputaverunt de uno deo co-
lendo et quod nulla natura deus esset. Unde est quod ubicumque occurrit
ris de trinitate vel subplenius transferunt vel enigmatice transtulerunt
ne tres deos colendos tradidisse viderentur. Similiter et de incarnatione
ubi mentionem facientes ut in ysaia quicumque dixisset nobis puer
natus est et addidisset vi eius nomina quorum unum est deus pro illis
vi nominibus transtulerunt magni consilii angelus ne viderentur tradidisse
hominem deificatum. Tunc dederunt regi rotulum quem attulerant
Nec sufficiebat admirari tantarum tenuitatem et compaginationem
que oculis deprehendi non possent quasi litere auree in candore tantum
adeo legibiles apparebant. Introducti autem sunt in domum regis
secus mare secretam que ad negotiorum deliberationem erat. Et date sunt
singulis celle singule et preparatus est eis oportunus et regimodum ad
interpretandum. Diluculo egrediebantur ad optandum bona regi
secundum consuetudinem. Tunc lavabat se ad mare secundum purificationem

indorum. Postea interpretabantur usque ad horam nonam. Inde transibant ad cibum
et requiem. Et consummaverunt opus lxx. duobus diebus. Unde quibusdam
visum est quod non transtulerunt tunc nisi pentatheucum cetera preterea unus vel plures
qui redierunt vel per aliquem postea ad regem redeuntes transtulerunt
psalmos et prophetas. Verumtamen si sit mirabile fieri potuit ut in tot
diebus interpretati sunt legem psalmos et prophetas. Ieronimus. Nescio videtur
velle quod interpretatores xl. dierum in salubro conscribebat omnibus constan
tes unam. Et est mirandum quod ut asserit Esdras legem quam
incendium reparaverat preterea cum veteri scriptura que apud samaritanos con
tinetur. **De approbatione translationis et eius remuneratione. lxviii.**

Opere completo convocavit Demetrius qui super libros erat omnes
Iudeos qui erant in Alexandria et ex provincia cunctores. Et
lecta est coram omnibus translatio eorum et approbata. Postea delata
est ad regem et coram eo relecta. Cumque peterent interpretes a rege
dari auctoritatem ut inmobilis permaneret quod se scivit laudare si demum
ita caste corrigerent eam ut quod semel iudicatum foret non tangere
mutare. Et remisit eos muneribus honoratos. Eleazaro quoque transmisit
munera. In templum eius misit preter vasa mensam auream gemmis
inpreciabilibus insignitam. Cuius crassitudo erat dimidii cubiti
et materiam superabat opus. Iosephus libro xii. Cum autem clamassent
seniores ut hii qui preerant exaltent orantes prospera regi divitias
eventum minime delectatus rex percepit adlationes. Nam sepius
natura quod summo gaudio patitur quod et dolentibus solet accidere. Cum vero
dixit Demetrius neminem fuisse ausum horum legum tangere
conscriptionem quod divina et venerabilis esset quia licet sint quidam adeo
hoc presumentes. Significabat enim quia Theopompus volens in historia
aliquid de hiis conscribere sit mente turbatus plus xxx. diebus. Et cum
quietior adeo merita supplicabat deum unde sibi dementiam facta suspi
catus esset. Nemo in sompnis vidit quod ei hoc ideo accidisset quia
divina scrutatus esset et proferre ea ad homines impuros vellet. Cumque
talis cessasset recepit sensum. Referebat et de Theodecto tragediarum poeta
quia cum vellet fuisse in aliquo dramaticorum meminisse que in divino
volumine continentur oculis obscuratis et glaucomate causam sue cecitatis. Et ita
liberatus est a passione deo veniam indulgencie deprecatus. **De studiis**

Sit itaque Ptholomeus rex cum **et libris prefati Ptholomei. lix.**
ditissimus bibliothecam ut decuit est connivi que litterature sibi comparavit.
Cui Demetrium Falereum prefecit grammaticorum tunc probatissimum ducem et pre
sentiam mandaverat. Et in tota (?) memoriam quibus aut vetustas
aut curiositas propinabatur ad famam ex suggestu eiusdem Deme
trii libros et sacros obtinuit. Idem misit Dionisium ad Indiam ut
res indicas mencione poneret. Ptholomeus iste canones astrorum
composuit et libros multos conscripsit quod fecit descripcionem orbis terre per erra
tosthenem philosophum qui admirativus ... Ptholomei a Siene usque
ad Meroen invenit ... stadiorum. De polis quoque ... punctualia
locorum aspectione ... horoscopis simili dime
sione ... longitudine formatis ...

supputationis homines doctos quod nasci fecerant singulis quibusque imposuit atque una die omnes umbras meridiani temporis observari fecit et notare unumquemque sui gnomonis umbram quantitate et longitudinis atque ita comperit quod ultra decem stadia adusque longitudinis gnomonem umbra non vadit. Hoc autem conclusit quod partes ccc lx quibus omnis zodiaci tractus dimiditur ad solis usque perveniat et partes qui ibi in comparata et incommutabilis sunt nec minus intra hoc amplius quam decem vel quindecim stadiorum in spatium obtineat. Compta ergo magnitudine unius per lineas que ad zodiacum pertinet et illa trecen-
2 ties sexagies multiplicando tenebat hic diffinitur stadiorum ducentorum quinquaginta duorum milium .i. miliaria xxxi et unum milia et quadringentorum trecentorum et sexaginta per unum dans et stadia decem .i. lxxxvii milia et semissem. Igitur xxiiii^ta partem tot stadiorum transcurrit sol in una hora .i. stadia x milia et quadringenta sive mille ccc^ta xii miliaria et semissem hore autem parte xv^a .i. unius ex ccc lx gradibus circumspicit vel describit solem decem stadia sive lxxx unum miliaria et semissem transcurrere predicti viri ambobus claret dimissione Eusebius invenit. De Brenno gallorum duce qualiter macedones et delphos superavit.

Anno ptholomei philadelphi iiii^o regnante x^o macedonum sostenes annis duobus Justinus li. lxx. Brennus quo duce portio gallorum in greciam se effuderat audita victoria suorum qui belgio duce macedonas vicerat adunatis cl milibus peditum et xv milibus equitum in macedoniam irrumpit agros et villas depopulatur. Cui cum occurrisset sostenes cum instructo exercitu pauci a pluribus trepidi a valentibus facile victi sunt. Brennus autem qui ei iam parva spolia fastidit animum ad deorum templa convertit scurriliter iocatus locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur delphos adit aurum religioni predam offense deorum preferens quos nullis opibus egere ut potest qui eas hominibus largiri solent affirmabat. Templum autem apollinis delphis positum est in monte parna-so hinc rupes undique cingentes in eo saxo consedit atque ita templum et civitatem non muri sed precipitia nec manufacta sed naturalia
2 presidia defendunt. Media saxa rupes in formam theatri recessit. Quam ob rem et hominum clamor et si quando accedit tubarum sonus personantibus et respondentibus inter se rupibus multiplex audiri ampliorque quam editur resonare solet. Que res maiestatis maiestatis maiorem terrorem ignaris rei et admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu medie ferme montis altitudine planicies exigua est atque in ea profundum terre foramen quod in oracula patet ex quo frigidus spiritus vi quadam velut vento in sublime expulsus mentes vatum in vecordiam vertit impletasque deo responsa consulentibus dare cogit. Multa ibi et opulenta regum atque populorum visuntur munera. Igitur gallorum exercitus cum primum commeatibus egesta vina invenit. Itaque multitudo tanquam victoria letum se per agros dispersit desertisque signis vagabatur ad occupanda omnia. Fama vero opinione adventus eorum prohibiti fuerunt agrestes avidi messas. &c.

vinaque in vallis efferre. Erat in conspectu Brenni acies peditum
lxv milia Delphorum sociorumque ut iiii milia milites erant.
Erant autem in templo multe statue cum quadrigis solido auro fac-
te. Ob quarum cupiditatem Galli sine respectu periculorum in bellum
ruebant. Delphi autem cadentes Gallos ex summo montis vertice par-
tim saxis partim armis obruebant. Qualiter idem Brennus cum suis
per fallaciam Apollinis postea succubuit. lxxi.

Inter hec etiam repente universorum templorum antistites simul
ipse vates sparsis crinibus cum insignibus atque infulis pavidi ve-
cordesque in primam pugnantium aciem procurrunt advenisse deum
clamantes eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta
fastigia et iuvenem super humanum modum insignis pulchritudinis
comitesque ei duas armatas virgines ex propinquis duabus Diane
Minerveque edibus occurrisse et audisse se stridorem arcus ac
strepitum armorum. Proinde ne cunctarentur diis antesignatis ho-
stem cedere actos monebant. Quibus vocibus incensi omnes
statim in prelium prosiliunt. Nam et terre motu portio montis ab-
rupta Gallorum stravit exercitum. Insecuta deinde tempestas est que
grandine et frigore saucios ex vulneribus absumpsit. Dux
ipse Brennus cum dolorem vulnerum ferre non posset pugione
vitam finivit. Alter ex ducibus duobus qui cum eo erant cum x mi-
libus sauciorum Grecia excessit. Quibus pavidis fugientibus nulla
sub tectis acta nox est nullus sine labore et periculo dies imbres
assidui et gelu nix concreta et fames et lassitudo et super hec ma-
ximum pervigilie malum miseras belli reliquias obterebant. Ita
quod ex tanto exercitu nec ad memoriam tante cladis superfuit. Ex
libris Justini. Qualiter apud Macedones Galli corruerunt

Apud Macedones autem post Ptolemeum regnavit Antigonus. lxxii.
generatus ab Alexandro xii annis xxxvi°. Justinus. Porro
a Brenno duce cum in Greciam proficisceretur ad tuendos gentis terminos
relicti fuerant peditum xv milia equitum tria milia. Qui fugatis
Getarum Tribalorumque copiis Macedonie imminentes legatos ad An-
tigonum regem miserunt qui pacem ei venalem offerrent simul
et castra regis speculaverunt. Quibus in convivium ad cenam exposito
et grandi pondere auri et argenti et elephanti ad terrorem ostenso
illi autem redeuntes et omnia in maius extollentes opes regis
et neglegentiam nunciant. Igitur nocte castra regis aggrediuntur. At ille
pugnam pridie dederat suis ut omnibus rebus ablatis in proxima
silva taciti se occultarent. Galli vero omnia repperientes vacua
sine custodia timentes ad postremum ablatis que invenerant ad litus
veniunt. Ubi dum naves incautius diripiunt ~~a reg~~ a remigibus
et ab exercitus parte que illo cum coniugibus et liberis confugerat trucidantur.
Eo tempore reges orientis sine mercenario Gallorum exercitu nulla bel-
la gerebant neque pulsi ad alios quam ad Gallos fugiebant. Tan-
tus terror Gallici nominis et armorum invicta felicitas erat ut
aliter neque maiestatem suam tutam neque amissam recuperare se

posse sine gallica virtute arbitrentur. Itaque residui in auxilium emmenis bithinie regis invocati regnum cum eo parta victoria diviserunt eamque regionem gallogreciam vocaverunt. Actor.

De quibusdam prodigiis et bellis

Anno ab urbe condita CCCCLXXVII secundum Orosium qui fuit LXXIII annus vero philadelphi obscena et dira prodigia vel visa rome vel nunciata sunt. Edes enim salutis ictu fulminis dissoluta et pars muri sub eodem loco de celo tacta. Lupi tres ante lucem ingressi urbem semiesum cadaver intulerunt sparsumque membratim in foro ipsi strepitu hominum conterriti reliquerunt. Apud formias multis ictibus fulminum menia undique ambusta et dissoluta sunt. Apud agrum calenum repente scisso hiatu terre flamma eructata est. Tribus diebus totidemque noctibus terribiliter exestuans quinque agri iugera exhausto penitus ubertatis succo in cinerem convertit ita ut non fruges solum sed et arbores cum imis stirpibus absumpsisse referatur. Sequitur abhinc quod sempronius consul adversus picentes duxit exercitum. Et cum directa intra iactum teli utrimque acies constitissent repente ita cum horrendo fragore terra tremuit ut stupore miraculi utrumque pavefactum agmen hebesceret. Tandem pertinacia conciti concurrere ceperunt. Triste adeo id bellum fuit ut merito diceretur tanto humano sanguine suscepturam cum gemitu tunc horribili terra tremuisse. Romani pauci admodum eo prelio qui evadere vicerunt. Iustinus. Eo tempore pirrus de epiro rediens macedonie fines invadit antigonum vincit macedoniam in deditionem accipit. Pirrus autem se ad deniceda regna invictus habebat. Ita devictis tractatis celeriter carebat. Tanto melius studebat acquirere imperia quam retinere. Deinde illi bellum adversus spartanos fuit maiore mulierum quam virorum virtute. Ubi et ptholomeum filium et exercitus partem robustissimam amisit. Deinde ad oppugnationem urbis tanta feminarum multitudo convenit ut pirrus non fortius victus quam verecundius recederet. Eusebius. Minucia eo tempore virgo vestalis ob incorruptionem defensa pressa est.

De archesila philosopho et academicorum nonnullorum errore LXXIIII

Eodem tempore polemo philosophus moritur post quem archesilas et crates clari habentur. Actor. Hic archesilas quondam ut ait augustinus capitulo [illegible] secta achademicorum novorum qui dicebant nichil sciri sed omnia esse dubia hic ut ait seneca ipse omnis scientie eripuit. Error est autem repugnantia scire quam nichil homo sciat sic breviter improbat augustinus de civitate dei libro XI capitulo. Et nos in nobis esse et nos esse novimus et id esse ac nosse diligimus. Nulla in hiis veris achademicorum timemus argumenta dicentium. Quid si falleris? Si enim fallor sum. Nam qui non est utique nec falli potest. Ac per hoc sum si fallor. Quia ergo sum quoniam esse me fallor quomodo esse me esse si fallor. Quia igitur essem qui fallerer procul dubio in eo quod me novi esse non fallor. Consequens est autem ut etiam in eo quod me novi nosse non fallor. Sicut enim novi me esse ita novi etiam hoc ipsum nosse me. Eaque duo cum amo eundem quoque amorem quiddam tamquam tertium nec imparis

potores industria solide laudis cupidus appetendas effecit. Actor. De
sectis stoicorum veris et falsis. lxxviii.

Quo stoicorum sententia cuius secte principes fuerunt zenon et crisippus
fuit ut ait Ieronimus in dial. contra pelagianos posse omnes perturbationes
eradicari et extirpari de mentibus hominum. hoc idem sentiunt veteres acha-
demici peripatetici easdem perturbationes debere frangi regi et moderari
et sicut insrenes equos quibusdam lupatis cohercere. Horum sectas pos-
tillus intuscularis tonigeres inspiratoribus libri aut ticinis de pa
doxis de sententiis stoicorum totus contextus est quarum quedam quidem ve-
rum plenes aut false sunt vi paradoxa que ibi ponit. Verbi gracia
primum est solum bonum esse. Secundum in quo virtus sit ei nichil deesse ad
bene vivendum. Tercium quia ut magis est culpa. Quartum omnes stultos
insanire. Quintum omnes sapientes liberos esse et omnes stultos servos.
Sextum solus sapiens dives est. Item stoicorum fuit illa que ponit
Seneca in iiii^o li^o de beneficiis dicens. Negamus iniuriam accipere sapi-
entem qui eum illo pugno percusserit iniuriam dampnabitur. Negamus
stulti esse quicquid est et eum qui rem aliquam stulto subripuit furti
condempnabimus. Insanos omnes dicimus nec tamen omnes curamus
elleboro hiis ipsis quos vocamus insanos et suffragium et iurisdictionem
committimus. Idem ibidem in li^o iiii^o. Dicunt stoicos omnia vicia
esse in omnibus nec quivis est alius malicia alius luxuria
inclinatur. Idem in li^o v^o. Disputacio contra stoicos de beneficiis lxxix.

Satis stoici quod nemo malo homini posse prestare beneficium est quod
possit ergo beneficium non accipit malus. Sed si malus non accipit
beneficium ergo non debet reddere. ergo ingratus non est. Iste bonus vir omnia
recte facit ergo ingratus esse non potest. Et ita nec bonus quisquam ingratus est
nec malus. at quid dicimus. Vnum apud nos bonum honestum est id pervenire
ad malum non potest. Desinit enim esse malus si ad illum virtus intraverit.
Quamdiu autem malus est nemo illi dare beneficium potest quia convertit ad illum
pervenit prono usu corrumpitur. Quemadmodum eo stomachus morbo
vitiatus et colliges bile quoscunque accepit cibos mutat et libus
et omne alimentum in causam doloris trahit ita animus cecus quidquid illi com-
miseris id onus suum et perniciem et occasionem miserie facit. Ita in
codem. Nec potest ad malos pervenire quod prosit immo quod non noceat
quecunque enim illis contingunt in sua vertunt. Ideo nec beneficium dare
possunt quia non potest quod non habet dare. Sed quamvis hec ita sint omnem
accipe quedam malus potest que beneficiis similia sunt. Que nisi non redditis
ingratus erit. Sunt enim animi bona sunt corporis sunt fortune. Prima
astutis et malis submonentur. Peripatetici non que scholastica habent longe
lateque limites ponunt aiunt omnia beneficia perventura ad ma-
los qui non redditur ingratus est. Nobis autem non placet esse beneficia
que non sint animum factura meliora commoda esse illa et expetenda non
negamus. Cleantes autem vehemencius agit licet inquit beneficium non
sit quod accepit tamen ingratus est quia non fuit redditurus et si accepisset.
Sic latro est et antequam manus inquinet quia ad occidendum iam voluntate
armatus est et habet enim et apta ope rapinam et in rapit. Ita de eodem

[Q]uo nemo p(er) nos ingratus e(st)? o(mn)es **Item de eodem lxxx**
ti sit nu(n)quid o(mn)es ingrati. Nam ut dicit(ur) o(mn)es stulti mali s(un)t
et qui unum h(abe)t viciu(m) h(abe)t o(mn)ia. Q(ui)d? si n(on) undiq(ue) g(e)n(er)i hu(m)ano (con)viciu(m)
fit? No(n)ne publica querela e(st) b(e)n(e)ficia p(er)isse et pauciss(im)os e(ss)e qui de
bene merentib(us) non invicem pessime mereant(ur)? Nec e(st) q(uo)d hanc tantu(m)
n(ost)ram murmuratione(m) putes. Alius qui eos p(ro)ph(et)as domo clamat et
... querulos genus o(mn)e dampnatum vox mitti(tur). Non hospes
ab hospite tutus. Non sperar(e) agendas gr(ati)as quor(um) gr(ati)a rara e(st). Imminet
exicio vir (con)iugis illa mariti. B(e)n(e)ficia in scelus v(er)sa s(un)t et sanguini
eor(um) n(on) p(ar)cit(ur) p(ro) quib(us) sanguis fundend(us) e(st) similis se ac deposito loco pu
tat stare qui usq(ue) ad su(m)mu(m) venit p(er)stetit. Ille postremo die dic(er)e audeat
vixi et que(m) dederat cursum fortuna p(er)egi. Idem in vii(o) li(bro). Dicitis stoici
o(mn)ia sapientis e(ss)e. Q(ui)d (er)go h(ab)et q(uo)d p(otes)t dare sapienti si o(mn)ia eius sunt?
Nichil p(ro)hibet quid et sapientis esse et eius qui possidet. Iure civili o(mn)ia
regis sunt et tamen illa quor(um) ad regem p(er)tinet universa possessio in
singulos dominos descripta sunt. Dare tradere et donum ... possu(m)
et mancipium n(on) dare ... dicam. Ad regem enim p(otes)tas o(mn)ium p(er)tinet
ad singulos p(ro)p(r)ietas. Item: nos sua ... Omnia sapientis s(un)t. ...
sapiens ... Sic et ... mutuum sumere. Et quid aliter
sapientis est aliud meum possum donare sapienti. Non minus est aliquid
sibi tuum et totu(m) posse donari. Cui ... domum ... aliquid
tuum aliquid meum res tua est usus rei tue meus. Libros dicimus esse
Ciceronis. Eosdem libros suos vocat ... utrumq(ue) verum est. Alius illos
tamquam auctor, alius tamquam emptor sibi asserit. Cesar omnia habet,
fiscus eius privata tantum ac sua. Universa in imperio eius sunt, in patrimonio
propria. Sub optimo rege omnia rex imperio possidet, singuli
dominio. Sic sapiens omnia possidet animo, iure ac dominio tantum
sua. Idem in li(bro) iiii(o). **De mutatione sententie vel consilii lxxxvi**
[S]i promiseris alicui te daturum b(e)n(e)ficium et postea sceleratum
esse ... dabis an non? Si facies sciens ... das
... Si negas ... p(ro)misisti ...
... loco titubat et illud superbum. Stoici p(ro)missum ... sapien
tem consilii sui penitere aut ... q(uo)d fecit nec mu
tare consilium. Non mutat sapiens consilium o(mn)ibus his manentibus
que erant cum sumeret. Ceterum ad omnia cum exceptione venit si n(ichi)l
inciderit q(uo)d impediat. Imp(ru)dentium ... ista fiducia est fortunam sibi sp(ond)ere.
Sapiens utramq(ue) eius partem cogitat. Tunc fidem fallam, tunc in-
constancie crimen audiam si cum omnia eadem sint que erant promittente me
non prestitero promissum. Omnia esse debent que sunt cum promitterem
ad q(uo)d ut prestare debeat ... ut postea ... loquar.
Licet non omnia sint tamen q(uo)d dixi ... dabo ...
... Non est turpe cum re mutare consilium.
Hec usq(ue) de Seneca. Aug(ustinus) li(bro) xiiii(o) de civitate dei. **De passione et**
[Q]uas greci ... latine aut ... **voluptate lxxxvii.**
... Stoici tres esse voluerunt pro tribus perturbationibus
in animo sapientis pro cupiditate voluntatem, pro leticia gaudium, pro metu
cautionem. Pro egritudine vero vel dolore quam nos vitandi ambiguitatis

ta tristiciam malignum esse negaverunt esse posse ad in animo sapientis
voluntas quippe inquiunt appetit bonum quod facit sapiens Gau-
dium vero de bono adepto est quod ubique adipiscitur sapiens Cautio
devitat malum quod debet sapiens devitare Tristicia porro quia de ma-
lo est quod iam accidit et nullum malum existimant posse accidere
sapienti nichil in eius animo pro illa posse esse dixerunt apud nos
licet non tamen verum quamvis animum vastatur quia vere vastatur nec
verum sit triste sed quod sit tristitia nec verum timeat sed quod timeat
Idem in libro v° Stoici vituperant eos qui virtutes appetendas propter voluptatem
dicunt pingunt quandam tabulam in qua voluptas in sella regali
quasi delicata quedam regina considet cui virtutes famule subiciuntur
ut faciat quod illa imperavit Iubetque prudencie ut vigilanter inquirat
quomodo voluptas regnet et salva sit. Iusticie ut prestet beneficia quibus potest
ad comparandas amicicias corporalibus commodis necessarias nulli quam faciat iniuriam
ne offensis legibus voluptas secura vivere non possit. Fortitudini iu-
bet ut si dolor corpori acciderit qui non compellat in mortem teneat domi-
nam id est voluptatem fortiter in animi cogitacione Temperancie ut tantum
capiat alimentorum vel aliorum delectabilium ut voluptas non impediat
Surgat pro loco voluptatis gloria vana delicata quedam mulier infla-
ta ut nichil provideat prudencia nichil distribuat iusticia nichil
toleret fortitudo nichil moderetur temperancia nisi unde placeatur hominibus
et ventose glorie serviatur. De virtutibus et viciis lxxxiii.
(S)toicorum quoque creditur illa esse sententia qui unam virtutem habet
omnes habet et qui unam non habet nullam habet. Similiter de viciis
qui unum habet omnia dicitur habere ut supra in sancta testatur est. Augustinus ad Ieronimum
Ecce quicquid etc. de viciis utrum ipsa similiter sint omnia ubi unum erit aut
nulla sint ubi unum non erit laboriosius est id ostendere propterea quia uni
virtuti duo vicia opponi solent et quod aperte contrarium est et quod specie similitudinis
adumbratur. verumtamen quia sicut audaces qui timidi non sunt et nimis
timidi a quibus abest audacia cum sit utrumque vicium quando qui vera virtute
fortis est nec temere audet nec inconsulte timet cogimur fateri vicia
plura esse virtutibus cum aliud aliud vicium vicio tollitur ut amore
laudis amor pecunie aliquando vincitur ut plura succedant
vel ut qui ebriosus fuit si modicum bibere et tenaciter et ambitiosus
didicerit possunt itaque vicia cedere et viciis succedentibus et ideo
plura sunt quam virtutes in eo quo una ingressa fuit quod secum ceteras ducat pro
facto vicia cedunt omnia quecumque ingressa fuerunt. Non enim omnia
vitant sed aliquando totidem pauciora pluribus vel plura paucioribus succe-
debant. Hec utrum ita se habeant diligencius inquirendum est. Non enim
est ista divina sentencia est quedam dicit qui unam virtutem habuerit omnes habet
cuique nulla non est ubi una defuerit sed hominibus quod visum est multum
quidem ingeniosis doctis studiosis sed tamen hominibus. Ieronimus super ysaiam
libro xiii° Disputant stoici multa turpia apud homines consue-
tudine verbis honesta esse ut patrare adulterium incestum
et his similia rursusque re honesta hominibus videri turpia ut
liberos procreare inflatum ventris crepitu digerere alvum
secessione relevare vesicam urine effusione laxare. Eusebius contra

De herasistrato medico et primo bello carthaginensi sub duello consule lxxxiij.

Anno philadelphi xv° floruit herasistratus medicus. Actor. hic ut legitur pulsu cognovit amantem. Unde refert Valerius quod cum Antiochus Seleuci filius noverce infinito amore correptus esset ab herasistrato medico sanatus est. Cum pulsu eius ad ingressum noverce languidiorem fieri atque ad recessum noviter id pro indicavit. Cum carissimam coniugem filio concessit dubitatur. Experimus meo. Anno philadelphi xvij° rome virgo vestalis ob stuprum defossa lapide viva fuit. Anno eiusdem xx° romani carthaginenses navali certamine superant et contra libie urbes capiunt. Orosius. Gneo cornelio asinagino duilio consulibus cum annibal senior hostis ytalie maritima infestata lxx navium classe vastaret romani tunc classem fabricaverunt atque instructam pepererunt. Quod duilius consul celeritate implevit. Nam intra lx dies quam arbores cese erant c xxx navium classis deducta in anchoris stetit. Cornelius asina consul alter cum xvj navibus lipparam insulam petit. Ibi ab hanibale quasi ad colloquium pacis evocatus punica fraude captus atque in vinculis necatus est. Quod ut duilius consul audivit cum xxx navibus adversus hannibalem profectus est. Commisso navali prelio hanibal amissa navi qua vehebatur scapha subductus aufugit. xxx° et una naves capte sunt. xiij merse. tria milia hominum occisa sex capta referuntur. Actor. Hunc quem vocat orosius duilium dicit helinandus illum eundem quem vocat ferro duellium. Qui primus rome ... duellius qui primo rome navali certamine triumphavit. Filiam virginem duxit uxorem tante pudicitie ut etiam quorum seculo exemplo fuit quo impudicitia monstrum erat non vicium. Is iam senex et trepidi corporis in quodam iurgio audivit sibi obiectum os fetidum. tristis se domum contulit. Cumque apud uxorem questus esset quia nunquam se monuisset ut huic vicio mederetur. fecissem inquit illa nisi putassem omnibus viris sic os olere. laudata utrumque pudica et nobilis femina si ignoravit vicium viri sui patienter tulit et quod mariti infelicitatis corporis sui non uxoris fastidio sed maledicto sensit inimici. Orosius. De bello reguli contra carthaginenses lxxxv.

sortitur locum cum exercitu ... Gneus regulus bellum carthaginense. Hic post ad flumen bagrada castra constituit ubi cum plurimos militum aquandi necessitate descendentes ad flumen serpens mire magnitudinis devoraret. Regulus ad expugnandam bestiam cum exercitu profectus est. Cum ... mitteret eius iaculis atque omni telorum ictu irrito magna militum multitudine morsu eius ... impetu pro ... peremptus ... animadvertit ballistas deferri iussit per quas molare saxum in spinam eius ... compagem totius corporis solvit. Que mox ... belua ... est. Corium eius rome deductum cxx pedes fuisse dicitur. Regulus autem adversus tres imperatores Asdrubales duos et ... amilcarem atrocissimum bellum gessit. In quo cesa sunt carthaginensium xviij milia capta v milia viri elephanti abducti ... lxxxij ... in deditionem accepta. Carthaginenses autem xantippum regem lacedemoniorum bello prefecerunt cum ... amplius

Hyspanorum et gallorum. Xantippus instructis penorum copijs et in campum
deductis longe firmius quam antea apparatu pugnam cum romanis
gessit ubi xxx milia romanorum militum prostrata sunt. Regulus
ille dux nobilis cum .v.c. viris captus et in cathenis coniectus. qui anno
x.o belli punici nobilem triumphum carthaginensium prebuit. Xantippus
autem tam audacis facti conscius varie instabilem mutacionem timens illico
ex affrica migravit in greciam. Item de ceteris romanorum prelijs
contra cosilium et de nece reguli lxxxvi

Emilius paulus et fulvius nobilior consules audita
captivitate reguli et clade exercitus romani transire iussi sunt in
affricam. Cum cum classe .ccc. navium clipeam petunt. Eo cum pari
classe carthaginenses veniunt. Nec differri potuit navale cer=
tamen. C.iiii^or naves carthaginensium merse xxx cum pugna=
toribus capte. Ibi et xxxv et quinque milia militum corpora cesa
sunt. romanorum ix. naves depresse mille et c milites periere. Te=
nuerunt clipeam consules. Duo hannones imperatores penorum
ix milia militum perdiderunt. Ro. autem classis cum ad ytaliam predis
honusta remearet naufragio [illegible] et CC xxx navibus
[illegible] lxxx vix abiectis omnibus liberatur. Hamilcar autem dux
penorum cum exercitu in numidiam mauritaniamque missus pregrava
hostiliter crudeliterque omnes egit. Cum nullum cepisse dicuntur
mille argenti talentis et xx milibus boum reliquos condempnavit
Deinde lucio cecilio metello gayo furio placido consulibus hasdru=
bal novus carthaginensium imperator cum elephantis C xxx et
equitum peditumque plusquam xxx milibus lilibeum venit ex affri=
ca et continuo cum metello consule apud panormum pugnam conse=
ruit. Metellus magno consilio et usus prius beluas tunc in fugam
tunc in mortem egit. xx^ti milia carthaginensium cesa sunt. In eo pr=
elio cesa sunt xxx^ti vi elephanti occisi. C.iiii^or capti et per ytali=
am ducti magnum spectaculum ytalicis gentibus prebuerunt. Hasdru=
bal cum paucis lilibeum fugit atque absens a penis dampnatus
est. Post hec fessi tot malis carthaginenses petendam pacem a
romanis decreverunt ad quam petendam attilium regulum antea ducem
romanorum iam per v. annos captivum inter ceteros legatos miserunt
prius iuramento constrictum si quod volebant minime perfici rediturum
se carthaginem. Perrexit ille autem in senatu contraria persuasit quam
arbitrabantur non utile esse rome rei publice mutare captivos
[illegible] post hanc persuasionem apud ad hostes redire compulsus est sed
quia iuraverat sponte conpulit. Cum [illegible] carthaginenses
excogitatis atque horrendis cruciatibus necaverunt. Inclusum quippe
in angusto ligno ubi stare cogeretur clavisque acutissimis undi=
que confixo ut se in nullam partem sine poena acerrimis
inclinaret resectis palpebris et vigilando necaverunt. [illegible]
[illegible] De Onia pontifice et antiocho theos lxxxvii.

Anno philadelphi xxx iudeorum pontifex onias filius sy=
monis iusti clarus est qui conscripta ptholomeo regi tributa

ne redderet ad iura eius respondit verum Iosephus vir inter suos no-
bilis legatus Iudeis ad Ptholomeum missus eius familiaritate regis
obtenta ipsi eum meruisse obsequia dux inde et magistratum sumtuum
2 eius constituitur. Eo tempore regnabat in Syria Antiochus qui vocabatur
theos regnavit annis xv. Ieronimus super Danielem. Hic adversus Philadelphum
bella gessit quia plurima cetigit Babilonis et orientis viribus. Cum
dimicarent volens autem Ptholomeus Philadelphus post multos annos
molestiam finire tandem filiam suam nomine Beronicem Antiocho uxo-
rem dedit. Qui de priore uxore nomine Laodice habebat duos filios
Seleucum qui cognominatus est Galinicus et alterum Antiochum. Duxit itaque ea-
usque ad Pelusium et infinita auri et argenti milia dotis nomine
accepit eam et Phernophoros id est dotalis est appellatus. Antiochus
quoque Beronicem consortem regni habere se dixit et Laodicem concubine loco post
multum temporis amore Laodices superatus eam cum liberis suis duxit
in regiam que metuens ambiguum viri animum ne Beronicem reduceret
virum suum per ministros veneno interfecit. Beronicem autem cum filio quem
ex Antiocho natus erat Icadioni et Geneo Antiochie principibus occiden-
dam tradidit. filiumque suum maiorem Seleucum Galinicum in patris loco
regem constituit. Auctor. Porro de morte huius Antiochi narrat
Valerius maximus quod hoc modo celata fuit. Regi namque Antiocho
unus ex plebe equalibus et ipse regi sanguinis nomine Artemon per quam
similis fuit. Tunc Laodice uxor Antiochi interfecto viro dissimulandi
sceleris gratia in lectulo perinde quasi ipsum regem egrum collocavit
admissumque universum populum et sermone eius et vultus simili fefel-
2 lit. Credideruntque omnes ab Antiocho moriente Laodicem sibi et na-
tos eius commendari. Ieronimus super Danielem. De potencia Philadelphi.
Philadelphus apud grecos viguit et romana clade lxxxxviii.o
Orator ipsius tantam potencie fuisse narrat. ut Ptholo-
meum patrem vinceret. Narrant hystorie habuisse eum peditum cc.ta milia
equitum xx.ti milia curruum milia duo et elephantes quos primus
adduxit ex ethiopia. CCCC.tas naves longas quas nunc libur-
nas vocant mille quingentas alia ad cibaria militum portanda
mille auri quoque et argenti grande pondus ita ut de egypto per singulos
annos xiiii milia et lxxx talenta acciperet argenti. Constituti ar-
2 tabas que mensura tres medios et tertia parte modii continet quinquies
decies centena milia. Eusebius in cronicis. Anno Philadelphi ultimo i.
xl.o rome templum veste marium est. Orosius anno ab urbe condita
cccc.o viii.o repentina subversio ignis rome convenit tristem romanorum. Si
quidem quinto Lucatio Catullo. aulo Manlio consulibus Tiberis insolitis
auctus imbribus et ultra opinionem vel diuturnitate vel magnitudine redun-
dans omnia rome edificia in plano posita deleuit. Diverse equalitas
locorum ad unam convenit perniciem. Nam eque segniora inundatio tenuit
maledicta dissoluit eque cursus torrentis invenit impulsa deie-
cit aquarum cladem gravissimam gravior ignis secuta est vastator. Ex
ignis incertum unde surrexit plurimas civitatis partes pervagatus

tū hominum domorumque inpensabilem stragem fecit tū et tantum opum
uno conflagrasset incendio quantum plurime tempore quoque victorie conferre non
possent. Cumque omnia in circuitu fori popularetur edem Veste corripuit.
Et ne sibi quidem diis subvenientibus ignem illum qui eternus putabatur
temporarius ignis oppressit. Unde et Metellus pontifex dum ardentes
deos eripit vix brachio semiustulato aufugit. Orosius. De
regno Ptholomei euergetis et Antigono Macedone. lxxxix.
Hinc Egyptiorum iiij^o regnavit Ptholomeus Eugetes. Cepit anno
quinte etatis cc^o xlv^o mundi vero iij^m. dcc^o. xviij^o. Regnavit annis
xxvi. Comestor. Hic frater Ptholomei Philadelphi ab Egyptiis Eugetes dicitur
id est benefactorum vocat quia post vastatam Syriam Ciliciam et partem Asie
inter innumera spolia que cepit etiam deos eorum quos Cambises in Persas
transvexerat revexit. Eusebius in cronicis. Anno Ptholomei 3^o. Quintus
Ennius poeta Tarenti nascitur qui a Catone questore Romam translatus
habitavit in monte Aventino parco admodum sumptu contentus et unius
ancille ministerio. Anno Ptholomei ix temporibus Virgo vestalis Rome a servo
corrupta semetipsam manu se interemit. Iudeorum pontifex Symon Onie filius
clarus habetur sub quo Ihesus filius Syrach sapientie librum composuit quem
vocant panaretos. Et Symone mortuo fecit [illegible]. Anno Ptho
lomei xiiij^o regnat apud Macedones Antigonus annis xv. Se
neca in li^o ij^o de beneficiis. Ab Antigono quidam Cinicus petiit talentum.
Respondit Antigonus plus esse quam Cinicus petere deberet. Repulsus petiit
denarium. Respondit minus esse quam quod regem deceat dare. Turpissima
est huius modi cavillacio. Invenit quo neutrum daret. In denario regem
in talento cinicum respexit cum posset et denarium tamquam cinico da-
re et talentum tamquam rex. Nichil autem tam exiguum est quod non honeste
regis humanitas tribuat. Idem Seneca in li^o v^o. Vicit beneficiis Antigonum
Porum. Cum in ingenti prelio superasset hostem primus belli adprehensum
transtulit et illi imperium tamen tradidit quod esse regnum nolle regnare non
posset. Actor. Hec est Seneca de Antigono nescio quo. Nam Antigonus
iste cuius huius nominis fuit iiij rex Macedonum post Alexandrum
magnum et hunc dicit Iustinus Lacedemonios expugnasse. Eusebius
in cronicis. Anno Ptholomei xix^o. xl^o milia Gallorum ab Romanis
cesa sunt. Actor. De prodigiis que bellum punicum precesserunt
a Anno eiusdem xxiij^o. et de subversione Sagunti. xc.
ab urbe condita d^o xxx. bellum punicum secundum surrexit. Sicut computa
tionem Orosii. Hic bellum multa prodigia precesserunt de quibus quedam posuit
Orosius. Plura vero post Valerius sed non satis claret. Eiusdem belli
tempore hic dicat ait enim. Inter initia motusque bellorum Rome bos in
genium fuisse in humanum sermonem. Carnes quoque admodum nimbi
dissipate cecidisse quarum maiorem partem prepetes diripuerunt
aves reliqua humum per aliquot dies neque odore tamen neque aspectu
deformi mutata iacuit fertur. Quoque in Piceno lapides pluisse in
Gallia lupum vigili evaginatum gladium abstulisse. In Sicilia quod
duo scuta sanguine sudasse a metentibus cruentas spicas in cor
be cecidisse. Ceretes aquas sanguine mixtas fluxisse hic Valerius

et ptm puta add^r. Bello punico ij^o extitit quem dominis bene dixisse
Caue tibi roma Hunc dicit ultimo prodigio de boue locuto a scripulatum
Aug^ns xviij^o li. de ciuit. dei addens et alia quedam c. Dicit n. omitto
boues locutos in fantes nondum natos de uteris matrum quedam uerba cla
masse uolasse serpentes feminas et gallinas et homines in masculum
sexum fuisse conuersas. Eusebius marcus. Anno ptholomei xxv^o terra
et rodus ita terre motu concusse sunt ut colossus magnus rueret
Actor. Colossus ille rodius inter vij mundi miracula computatur. Fuit
autem ymago erea c. xxvj pedum sicilis [illegible] ubi [illegible] quomodo tanta
ymmensa moles fundi potuit uel erigi aut stare. Quidam pedi
bus altior fuit quam colossus rome. De tempore autem quo primum factus
fuit non legi. Eodem anno fuit annus ab urbe condita d. xxxviij.
De quo refert orosius quod eodem anno hannibal penorum imperator sagu
2 tum florentissimam hyspanie ciuitatem obsedit et fame consumptam
cum iam incensa delevit. Aug^ns lib. iij^o de ciuit. dei Saguntinorum ciui
2 tas ab hannibale obsessa primo fame contabuit. Nam et suorum cadaui
2 bus a quibusdam pasta perhibetur. Deinde omni fessa rerum necessitate
captiua in manus hannibal peruenit ingentem rogum publice fecit
in quem ardente ferro et trucidatos omnes se suosque miserunt. Hanni
bal autem legatos romanorum ad se missos in miserrimo et aspectu
suo abstinuit. Expl. et. De regno philopatoris et antiochi ma
p. Post ptholomeum eugetem regnauit magni qui [illegible] xvi
pro ptholomeus philopator. Cepit anno ante etatem ccc. lxxi.
mundi uero iij^m. dcc^l. xliij^o et regnauit annis xvij. Ea que in secundo
machabeorum libro scripta sunt subhoc principe gesta referuntur. Comestor
Hunc philopatorem eugetis filium uicit rex syrie antiochus magnus
et iudeam sibi subiugauit. Pontifex iudeorum fuit onias magnus
symonis filius ad quem ad renouandum fedus quod legerat fuisse inter
abraham et maiores suos lacedemoniorum rex arrius legatos misit
Porro antiochus tributa annua et impensas templi que philadelphus
relaxauerat iudeis renouauit. Cum uero finitimas regiones sup
modum infestaret delata est res ad romanos. Et missi sunt adeum scipio
asiaticus et scipio affricanus et ab infestatione sub religione iurisiura
2 di amouerunt eum. Insuper tulerunt ab eo obsidem filium eius seleucum
Cum uoluerunt recipere ab eis traditur pro filius minorem natu antio
chus epiphanes ita quod esset obses perpetuus id est non rediturus. Post cuius
antiochi seniorem defendit omnias in egipto adeptus est epiphanes
ut supra dictum est. Et ocisus est in persis antiochus magnus neuce
et inebriatum cinctus a sacerdotibus qui in ydolo ministrabant ei thesauros
et cum paucis inclusit eum in aditum Actor. De tercia uictoria
o tempore romani ab hannibale ter uicti hannibal ~~[illegible]~~ contra romanos
leguntur. Quod autem hannibal aprucia inbutus fuit odio xvj
romanorum ut ait iustinus. Testatur et ualerius qui dictis in capitulo de o
2 dio dicit quod adhuc nomine amorum esset signum ueliens quintus inter se
odio roma et carthago dissiderunt in flicto in terra pede suscitato

q(uod) pulsus tunc interas sive belli fore dixit ad alterutra p(ar)s inhabi-
tabilis erat redacta. Orosius. Hoc itaque tempore publico consilio
Scipione et publio Sempronio longo consulibus Hannibal pireneos montes
transgressus inter ferocissimas gallorum gentes ferro viam aperuit. Et nono
decimo die a pireneis ad alpes pervenit montanosque gallos repellentes
cum ab ascensu superans in vias rupes igni ferroque rescindit. Qua
tardum ibi gelu oratus quinto decimo die cum maximo labore ad plana ytalie
pervenit fuisse tunc exercitus eius an c. et xxx^ti^ milibus peditum et xx^ti^
milibus equitum describunt. Hannibali ytaliam ingresso scipio consul occurrit
Commissoque prelio apud ticinum ipse graviter vulneratus per scipionem filium admo-
dum pretextatum qui postea affricanus cognominatus est ab ipsa morte liberatus
evasit. Cepis et ibi omnis pene exercitus romanus. Pugnatum est deinde
eodem consule ad flumen trebiam iterumque romani pari clade superati sunt. Sem-
pronius consul cognito collegae casu a sicilia cum exercitu redit. Item sil-
aput eundem flumen congressus amisso exercitu pene solus evasit. Ibi et
Hannibal sauciatus est. Item postea cum in etruriam transiret in sum-
mo appennino tempestate correptus biduo continuo cum exercitu in ni-
vibus conclusus et constrictus obriguit ubi magnus hominum numerus
iumenta quam plurima elephanti pene omnes frigoris acerbitate pe-
rierunt. Tunc romani dei **De marco marcello qui siracusas cepit et de archimede philosopho xxiii.**
Gneus autem romani
nominis marcus marcellus qui syracusas urbem ornatissimam
cepit refertur prius tamen deflevisse ruinam eius et cum eius sanguine pe-
ac illi lacrimas effudisse. Gessit autem romanam prudentiam. Et in hoste se-
ruarde. Nam prius quam oppido victor intrasset edicto constituit edicto
ne quis corpus liberum violaret. Orosius. Anno ab urbe condi-
ta d° xliii° Claudius marcellus syracusas opulentissimam urbem
Sicilie secunda oppugnacione vix cepit. Quam cum iam pridem obsedisset archi-
medis siracusani civis admirabili ingenio perciti machinis repul-
sus expugnare non potuit. Auctor. Ex ... libris ... constat
Archimedem philosophum tunc temporis floruisse de quo legitur quod libellum relin-
quit de quadratura circuli de qua dicit aristoteles quod scibilis quidem est
sed tamen non scitur. De hoc archimede refert valerius maximus
in capitulo de studio et industria dicens. Marcellus captis syracusis
machinacionibus archimedis perturbatis diu victoriam suam inhibitam
senserat delectatus autem eximia illius prudencia ut capiti eius
parceretur precepit. At is dum animo et oculis in terra defixis formas de-
scribit militi qui predandi gratia domum eius irrupat strictoque
super caput gladio quisnam esset interroganti propter nimiam cupiditatem
investigandi quod requirebat nomen suum dicere non potuit. Sed
protractis manibus pulverem noli inquit obsecro istum disturbare. Cum
mox quasi negligens imperii victoris obtruncatus sanguine suo lineamen-
ta confudit. Orosius. Hoc tempore alter Scipio frater consulis scipionis
in hispania plurima bella gessit magonem quoque penorum ducem
bello vicit et cepit. Dirus et tunc romani prodigiis territi sunt. Nam et

solis orbis minui visus est et apud arpos palme in celo vise sol quoque
pugnasse cum luna apud capenas interdiu duas lunas ortas In sardi
nia duo scuta sanguinem sudasse faliscis celum scindi apud anthium
metentibus cruentas spicas in corbem decidisse. Orosius. De victoria
hannibalis contra flaminio consule xciiii. Secundo acerrime
citur hannibal sciens flaminium consulem in castris esse imparatum obrueret
primo vere aggressus arripuit propiorem sed palustrem viam Et cum forte
sarnus fluvius late redundans pendulos et dissolutos campos reliquisset
de quibus dictum est. Et que rigat equora sarnus. In quos cum exercitu pro
gressus hannibal nebulis maxime que de palude exalabantur prospectu
auferentibus magnam partem sociorum iumentorumque perdidit. Ipse autem uni
elephanto qui solus superfuerat supersedens vix difficultatibus evaser-
sit. Sed cum oculum quo iam diu eger erat violentia frigoris vigiliarum
ac laboris amisit ubi vero proximus fuit castris flaminij vastatione
locorum circumiacentium eum in bellum provocavit. Ibi romanus exercitus ante
hannibal circumventus funditus trucidatus. Ipse quoque consul occisus est
xxv. milia romanorum in eo prelio cesa vi milia capta referuntur
De exercitu hannibal duo milia ceciderunt. Tantus etiam ita in
tentus fuit ardor pugnantium ut ingentissimum terre motum qui tunc
forte tam vehemens factus est ut urbes diruisse et montes transtulisse
et rupes discidisse et flumina retrorsum coegisse refertur pugnantes
omnino non senserint. Inter hanc cladem ad trasimenum lacum factam et
illam cannensem que postea secuta est fabij dictatoris tempus medium
fuit. Valerius. Nunciata clade que ad lacum trasimenum acciderat
quedam mulier sospiti filio obviam ad portam facta in amplexu
eius pre gaudio expiravit alia cum falso morte filij nuncio domi
mesta sederet ad primum conspectum redeuntis filij exanimata est. Auctor sco.
quoque metro. anno post captas syracusas scribit romanos capuam
et siciliam sibi subiecisse. In hoc prelio cato miles adolescentulus
cum fabio profectus est ut ipse testatur apud tullium de senectute. Oro
sius. De bello cannensi xcv. Emilius paulus et publius
a Anno ab urbe condita d. xl. lucius terencius varro consules
contra hannibalem missi impaciencia varronis consulis infe
licissime apud cannas apulie vicum omnes pene romane spei vires
perdiderunt. Nam in ea pugna xliiii milia romanorum interfecta
sunt quamquam et de exercitu hannibal magna pars cesa est perijt in
eo bello consul emilius paulus consulares et pretorij viri xx. No
biles viri xxx. Pedestres milites xl. milia equestres tria
milia d(e) ti(tulo) varro consul cum l. equitibus venusiam fugit hannibal
in testimonium victorie tres modios anulorum aureorum carthaginem
quos romanis interfectorum equitum romanorum senatorumque detrahi
misit. Valerius huius pugne successu hannibal adeo elatus
ut nec quemquam civium suorum in castris admiserit nec responsum
illi nisi per interpretem dederit. Orosius. Tunc romani nimium

dictatorem creat qui delecta iuventute ab annis xvii in mature in ordinatam
tamen milicie iiii legiones vix confecit. Tunc et servos spectati vo-
toris ac voluntatis vel oblatos vel certa si ita opus fuit publico pre-
cio emptos sub titulo libertatis ad sacramentum milicie adegit. Arma
que deerant de templis detracta sunt. Egenti erario private opes sub-
se sunt. Homines quorumcumque sceleribus aut debitis obnoxii erant
cum impunitate promissa velud asylo patefacto Iunius dictator milicie
mancipavit. Sex milia armatorum sic fuit. Campania
vel potius omnis ytalia desperata romani status recuperatione ad Hanni-
balem defecit. Lucius Po. iiii^o [illegible]. Deficiente erario post
pugnam Cannensem mox in usus publicos opus venire privatas a-
se vno quam id quod habebat consentiente ut preter singulos anulos aureos
singulasque bullas nichil sibi ac filiis senatus ipse relinqueret. In hac
pugna Cannensi Hannibal quorum tunc erat crudelissimus ad satiatatem
tanta cede preter iussisse perhibetur. Orosius. ***Quod veniente tempesta-
te prohibitus est Hannibal romam capere xcviii***
Anno x^o postquam Hannibal in ytalia venerat Gneo Fulvio et
sulpicio consulibus Hanibal de Campania movit exercitum et
cum ingenti clade omni via latina percurrit ad Anienem flumen
tribus miliaribus ab urbe consedit. Incredibili totius civitatis metu
cum senatu perplexo trepidis matronis per propugnacula currentibus
Hannibal primus pugnam ... expeditis equitibus
usque ad portam Collinam processit. Deinde omnes copias in aciem
duxit. Sed et consules non detrectavere pugnam. At ubi composite utro-
que acies constiterunt in conspectu Rome premium victorie futuro tanto
se subito imber grandine mixtus effudit ut turbata agmina vix
armis retentis in sua se castra colligerent. Deinde ad serenitatem red-
dita in campum iterum processissent imperus violencior sic tempestas
maiore metu mortalium audaciam cohibuit. Et conversus in re-
ligionem Hannibal dixisse fertur potiunde sibi Rome modo vo-
luntatem non dari modo potestatem. In hispania ambo Sci-
piones a fratre Hannibal interfecti sunt. In Campania vero Capua capta
et agitato consilio populi. Principes campanorum veneno sibi mor-
tem consciverunt. Senatum omnem capua consilhante senatu romano
Fulvius suppliciis necavit. ***De Scipione Affricano xcviii***
Interfectis Scipionibus Scipio qui post Affricanus dictus est admodum
adolescens annos natus xxiiii imperium in hispania consula-
re sortitus est. Cum mox ultionem patris et patrui animo intenderet
Pireneum transgressus primo impetu Carthaginem novam capit ubi
ubi stipendia magna presidia valida copie auri argentique ma-
gne ... habebant. Ibi et Magonem fratrem Hanibal captum
cum ceteris Romam misit. Solinus. Meritis virtutibus nati auspicata
tempore sue qualis fuit Scipio Affricanus prior qui ab hoc primus
Romanorum Cesar dictus est quod ceso matris utero in diem venerat.
Valerius lib. iiii^o. Scipio xxiiii agens annum cum multos
obsides quos in urbe Carthagine clausos habuerant in sua potestatem

redegisset virginem inter eos forme egregie etatis adulte inveniens celebs
et victor postquam cepit illustri loco inter celtiberos natam nobilissimo
gentis eius invenibili desponsatam accersitis parentibus et sponso inviolatam
tradidit. Aurum quoque quod pro redemptione puelle allatum erat summe dotis
adiecit. Qua continentia ac munificentia invenibilis obligatis celtiberorum
animis romanis applicando meritis eius debitam graciam retulit. Actor. Scipio affri
canus ut ait valerius solutioris vite primos adolescencie annos egit re
motos tamen a luxurie crimine sed punicis tropheis devicte carthaginis
imposito iugo teneriores. Hic dicere solebat turpe esse in re militari dicere non
putaram quia explorato et excusso consilio que ferro aguntur administrari
oportet. Nam inemendabilis error est qui violencie martis committitur. Tul
lius in libro [illegible]. Eundem dicta de [illegible] scipionis [illegible]
[illegible] in suos [illegible] in omnes [illegible]. Scipio
solebat conqueri quod in rebus omnibus homines diligenciores essent capras et
oves quot quisque haberet dicere posse amicos quot haberet non posse dicere. Item
minoris affricani uxor fuit tercia emilia nomine **De affricano. xxviii.**
cornelie graccorum. Hec tante ut ait valerius comitatis fuit et
paciencie ut sciret viro suo ancillulam ex suis gratam esse dissimulavit et
post mortem affricani manumissam in matrimonium liberto suo dedit.
Valerius libro vi°. Scipio emilianus cum de duobus consulibus in senatu contenderet uter
adversus Viriatum in Hyspaniam mitteretur omnibus quoniam ea eius sententia
exspectantibus [illegible] neutrum mihi placet mitti quia alter nichil
habet alteri nichil est satis eque malam licentis imperii magistram iudicans inopiam
et avariciam audivit. Quo dicto ut neuter mitteretur obtinuit. Actor. Di
cebat scipio nil esse difficilius quam amicitiam usque ad extremum vite diem
permanere. Interdum enim dirimi competitione uxorie vel alterius commodi quod
idem adipisci uterque non possit. Pestem enim nullam esse maiorem amiciciis
in plerisque quam pecunie cupiditatem in optimis quibusque honoris certamen et glorie
ex quo inimicicias maximas sepe inter amicissimos extitisse videmus.
Idem eciam dicere solitus erat numquam se minus ociosum esse quam cum ociosus
nec minus solum quam cum solus esset. Tullius in libro i° de officiis. Pa
necius auditorum et familiaris suus affricanum solitum ait dicere
ut equos propter crebras contenciones preliorum ferocitate exultantes domito
ribus tradere solent ut hiis facilioribus possent uti sic homines secundis
rebus effrenatos sibique presidentes tamquam in gyrum racionis et doctrine
duci oportere ut perspicerent rerum humanarum imbecillitatem varietatemque fortune. Idem
in libro ii° laudat Panecius affricanum quod fuit abstinens. Quid ni lau
det? Sed in illo alia maiora. Laus abstinencie non hominis solum
illius est sed eciam temporum illorum. **De panecio philosopho. xxix°.**
Ut patet ex libris Tullii multis. Eo tempore Panecium floruisse
cum multa de officiis conscripsit. Agellius in libro noctium acti
carum [illegible] philosophus [illegible]. Panecius vero
hominum qui etatem in medio agunt rerum ac sibi suisque esse usui vo
lunt ad cavenda pericula comparandis assidua et prope cotidiana oportet esse

dio corrupto ac cinitarto ut sint ad lectam qui pancracij vocantur.
Ita sed illi aduitandos ictus tunti et ad faciendos sunt pati ita
dumque amens viri prudentis aduersus ira et speculacias [illegible]
dum in loco atque tempore prospicit. Sed cuncta ardua septa inuicti animus
in pugna acierum flectens complexa cogitaciones quam contra fortune verba atque
insidias inimicorum quam brachia et manus protendens neque animam aduersa
repentina in consilio imparatus inpotentissime exercet. Orosius. De
valerio marcello fabio consulibus et eorum triumphis. C.

Eodem anno quo scipio carthaginem nouam in hyspania cepit
Valerius leuinus consul collega claudij marcelli ex macedonia
rediens agrigentum urbem sicilie expugnauit. Ibique hanonem affrorum
ducem cepit. xl. ciuitates in deditionem accepit. xxvi. et vi. expugnauit.
Eodem anno in ytalia hannibal gneum fuluium proconsulem et xi
tribunos. xxvii. milia militum interfecit. Marcellus autem consul triduo
continuo cum hannibale dimicauit. primo die pari pugna discessit secunda
victus die victus consul. Tercio victor viii milia hostium interfecit et han
nibalem cum reliquis fuge in castra compulit. Hoc fere eodem anno
quo fabius tarentum expugnat. Valerius. quod fabius captiuos ab
hannibale interposita numerorum pactione redemit qui cum a senatu non
patraretur misso in urbem filio fundum quem unum possidebat ven
didit precium que protinus hannibali numerauit. Ex cum primorijs quam
predam fidei in opere esse maluit. Idem fabius cum apud trebiam
eos qui presidijs [illegible] ad hostes confugerant manus
abscidit ut reliquis metum defectionis inicerent. Sequenti anno post
predictam marcelli victoriam qui annus fuit xiiii. [illegible] idem
marcellus in ytalia ab hannibale cum exercitu occisus est. Scipio
autem in hyspania penorum ducem hasdrubalem et castris exuit. Et
lxxx. ciuitates aut deditione aut bello captas redegit. affros cum
[illegible] vendidit sine precio dimisit hyspanos. hannibal autem utrumque
consulem marcellum et crispinum insidijs circumuentos interfecit. De vic
toria scipionis ex affris. Cj.

Exinde scipio hyspania [illegible] roma venit. Consul autem
cum licinio crasso creatus in affricam transijt hannonem amilca
ris filium ducem penorum interfecit. [illegible]
[illegible] xl. milia penorum ex [illegible] Sempro
nius consul cum hannibale congressus victus roma refugit. Scipio
autem in affrica aggressus hiberna penorum atque numidarum que ut
quam [illegible] ab utica [illegible] nocte [illegible] incendit. Peni trepidi
[illegible] accidisse ignem putantes inermes ad conpescendum
[illegible] ab armatis oppressi sunt. In utrisque ca
stris xl. milia hominum igni ferro que consumpta sunt capta v. mi
lia. Duces ipsi miserabiliter ambusti egre effugere asdrubal dux
pater carthaginem profugus venit. Siphax autem et asdrubal mox
plurimum in reparant exercitu atque iterum cum scipione congressi victique fugantur.

Siphacem fugientem Lelius et Masinissa ceperunt. cetera multitudo cirtam
fugit. Cirta a Masinissa oppugnata in deditionem recepit. Siphacem ca
tenatum victum ad scipionem adduxit. quem scipio cum ingentibus spoliis
plurimisque captivis producendum Lelio tradidit. Valerius. Masinissa rex
parva fidei precibus ... salutem sua cum custodia ...
Orosius. Quod romani victis carthaginensibus pacem concesserunt. Oro.

Annibal rediens in affricam iussus fessis carthaginensibus
sibi ut subveniret flens reliquit ytaliam omnibus ytalici generis
militibus qui eum sequi nollent interfectis. Cui ad affricanum litus
appropinquanti iussus quidam nauticus a scopulo in arborem navis atque
inde speculari quam regionem tenerent sepulcrum dirutum se prospicere dicit
abhominatusque dictum Hannibal deflexo cursu apud Leptim oppidum copias
exposuit. Qui statim ... carthaginem venit. Deinde colloquium
petiit ubi dum se diu attonita admiratione invicem duo clarissimi
duces suspexissent infecta pace negato prelium consertum est. Quod
diu magnis ducum artibus dispositum magnis copiarum militibus gestum
magis militum viribus confirmatum romanis victoriam contulit. lxxx. ibi
elephanti vel capti vel occisi sunt carthaginensium ~~...~~ interfecti
xx milia. Dux Hannibal omnia et ante plura expertus cum paucis
quattuor vix in ore militibus inter tumultum elapsus adrumetum confugit
postea carthaginem post vi et xxx annos quam inde puer cum suis
discesserat venit consultantique senatui unica esse residua spe non impe
tranda pace persuasit. Igitur Cornelio Lentulo Publio Elio Peto
consulibus carthaginensibus pax scipione volente senatu ... gesta
est. Naves eius plus quam quingente in altum producte in conspectu urbis incense sunt.
Scipio cui ex cognomento affricanus ... triumphans urbem ingressus est.
Quem Terentius qui postea comicus ex nobilibus carthaginensium cap
tivis pilleatus quod insigne indulte sibi libertatis fuit triumphantem post
currum secutus est. Ieronimus super danielem. De morte philopatoris et eius concubini agatoclis. Cap.

Antiochus magnus rex
Syrie incredibilibus dissensionibus locis babilonis concitatis congregat
et Ptolomeo philopatore mortuo adversus filium eius qui tunc quinque an
norum erat et vocabatur Ptolomeus epiphanes rupto federe movit exercitum.
Tanta autem dissolucionis et superbie fuit agathocles philopatoris con
cubinus ut subdite prius egipto provincie rebellarent ipsaque egyptus
sedicionibus vexaretur. Philippus quoque rex macedonum et antiochus
magnus pace facta adversus agatoclem et Ptolomeum epiphanem dimi
caverunt subiecta condicione ut proximas civitates regno suo singuli
reges ... iungerent. Justinus libro xxx. Mors philopatoris
diu pecuniam regiam ... rapiunt et imperium inita cum perditissimis
societate occupare conantur. Diu ~~...~~ diu celata fuit. Re
tamen cognita concursu multitudinis et agatocles occiditur et mulieres
in ultionem ... patibulis suffiguntur. Mortuus est autem phi
lopator relicto quinquenni ex euridice sorore filio ... anno
et mari spacio ... motus fuit terre ... ad admiratione

navigantium repente exsurgendo cum calidis aquis insula emersit. In
asia quoque eadem die iterum terre motu rodi multisque aliis ciuitatibus grauiter
ruinarum labe concussit quasdam solitas absorbuit. Cuius prodigio
territi cuncti uates canebant oriens romanorum imperium macedonum
grecorum aut persarum ac macedonum uacaturum. Hec comestor. De regno
ptholomei epiphanis et antiocho magno. C.iiii.
Siturum (?) egyptiorum rex regnauit ptholomeus epifanis annis xxiiii. Cepit
anno ante christum ccc.lxxxviii. anni mundi iiii.m ii.c lxx. Huic
Scopa principe militie destinato iudeam capit et plurimas syrie ci-
uitates. Anthiochus uero Scopa superato urbes syrie recepit et iudeis
uolunctate iungitur. Qui iudeorum erga se cognita uoluntate magnis
eos muneribus donat et epistolas laudibus plenas scripsit. Iudei uero ptho-
lomeo iugiter conuenit se ptholomeo epifani et duabus ptholomei parti
posita in contraria studia scindebantur. alii ptholomeo alii anthiocho fa-
uentibus. Denique onias sacerdos assumptis iudeorum pluribus fugit
in egyptum et a ptholomeo susceptus honorifice accepit regionem eliopo-
leos. Et gaudente rege templum construxit in egypto simile templo
iudeorum quod permansit usque ad imperium vespasiani annis cc.l.
Eo tempore ciuitas multitudine repleta est. Eo autem antiochus tenente
iudeam missus est Scopas ethol. filius duci exercitum ptholomei aduersus
anthiochum. Qui iudeam cepit et plurimas syrie ciuitates et patriam
obtinuit ptholomeo. Sed ad uenies in egyptum accipit ptholomeo antiochi
occidit Scopa duces ptholomei iuxta fontes iordanis in paneas
uinc contra est initio etiamum fugauit cum x milibus armatorum
obsidebit clausum sydonie ob quem liberandum misit ptholomeus
duces inclitos eropum et menocleum et damoxenum sed obsidi-
onem solui non potuit donec Scopas fame superatus manus
dedit et nudus cum sociis dimissus est. Veniens autem anthiochus
in ierusalem honorifice susceptus est et expugnato Scopa presidio dare
in ierusalem honorifice susceptus est et expugnato scopa presidio de arce
uelimorum eos qui peperit eius erant ... Cognita autem
iudeorum erga se uoluntate magnis eos donauit muneribus. Expe-
bus moratur. Anno ptholomei epiphanis vii. Neuius comicus
utica moritur pulsus roma factione nobilium et maxime metel-
li. De plauto poeta comico et dictis eius. C.v.
Eodem anno plautus ex vmbria sarsinas rome moritur.
Qui propter annone difficultatem ad molas manuarias pistori
se locauerat ibi quociens ab opere uacasset scribere fabulas solitus.
Hec hieronimus. Tertullianus autem plautus eloquentissimus fuit. Unde et Varro in suo libro
de lingua latina eloquia musarum plautino sermone dixit. Hec est illa plauti-
na eloquentia quam lepos atticus et musa ut dicitur eloquio compen-
dias. De comediis autem plauti comedis ex illa sola que dicitur au-
lularia pauca morales et breues sententias excerptas. Hic in
serui. Plautus poeta comicus in aulularia. Pecunia regina ac solli-
citudinum causa est et caput. Tibi nunc esse sufficiens quantum in bonis est. Si
pudet uolendum nos quod putamus opus nos nunc fallimus
// nisi meo honori (?) ... nunc in rebus uincito

Quid ita stulte miraris si te qui novit despicit qui non novit
diligit. In divinarum questionibus stultum me reperies. Suspicientur atque in
pluribus facilius sustinentur omnem quam collegi. Nemo te nimis sodalis
[illegible] singularis et hos parum sic nos pacientur. Omnes de
spiritu maioribus [illegible] vidimus ab equalibus dissentimus. Quid si respice
quis ille et alius [illegible] est in corde alius in vultu. nichil magis adu-
latores sepe alios laudant qui sunt fugaces feras vel pugnaces
bestias aut vestigiis [illegible] aut tubalibus deprehendunt aut canum
[illegible]. Multo in medius et ingenii te luce quisquis venor
publice. Et quos heredes potentes et divites et clericos maiores [illegible]
[illegible] donum [illegible] ne apud quos diu apud [illegible]
[illegible] in nocte [illegible] devita quietem devote
auferunt. Commentum et debatthatores et ista simula ubi quos ut
amicos parat itidem vel odiorum dacent. Patria deside ac trimo-
nia [illegible] assignatur. sit [illegible] summa. Nemo ad facultates
nos ad [illegible] respicit. Semper divites diligens. At pauper neglexeris
temporibus [illegible] quale tu nosti divites nosti pauper es. Hec
si cognosces felix eris. Da [illegible] adnotari [illegible] vere
de lingua. Iras atque omnia loca Iustinia [illegible]
penatibus [illegible] aliquid sed plus [illegible]
sunt rapide [illegible]. Nemo sibi [illegible] arbitretur. dici [illegible] nos.
[illegible] dicimus. [illegible]

**De libertate grecorum a romanis concessa a tito quinctio duce. Cvij.**

[illegible] quorum [illegible] Titum [illegible] grecos
liberos esse iusserunt. universa [illegible] imperata fecit. Eo tempore
regnabat apud Macedones Philippus. Bellum [illegible] Philippo re-
gi macedonum superato cum roma omnes grecie urbes que sub
eius dicione erant libertate donassent tunc tali clamore alacritatis
[illegible] ut aves que super volabant attonitas paventes
[illegible] decidisse. Eo tempore matrone [illegible] domum [illegible] sunt
obsesse quia legem oppiam tolli cupiebant que eis [illegible] veste
varii coloris uti nec auri plus semiunciam habere vel [illegible] ve-
hiculo [illegible] urbem mille passus nisi sacrificii gratia [illegible] permittebat.
Et quidem obtinuerunt ut [illegible] annos senatus abolevit. Oro-
sius. Publico Scipione Affricano consule [illegible] consulibus apud Mediolanum
[illegible] gallorum cesa sunt. [illegible] gallorum romanorum
vero v milia [illegible] Iustinus. Antiochus [illegible] Antiocho [illegible]
Romanorum dux cum [illegible] rostratis navibus [illegible] bellum navale [illegible]
[illegible] ad invitandum. [illegible] res [illegible] illi restituendo fortune
[illegible] Itaque [illegible] quam [illegible] timuit ad hostes [illegible] deserunt [illegible]
mandavit [illegible] statuit [illegible] cladem [illegible] gratia accepta nove [illegible]
mitti [illegible] cum duce [illegible] Tradita igitur Hannibali classe [illegible]
[illegible] cladem Antiochus fuit.

**De duobus fratribus Scipionibus. Cvij.**

[illegible] nec diu opimis victorie [illegible] liberis [illegible]
[illegible] civitatis erat sed adversus Hannibalem quis [illegible]
quam Affricanum fratrem [illegible] cum vincat poenos ope Scipionis

esset. Creatus igitur consul lucius scipio cui datur legatus frater
affricani ut intelligeret antiochus non maiorem fiduciam se in ha-
nibale victo quam romanos in victore scipione habere [illegible] dam-
num. Antiochus cleopatram filiam suam dolum tendens ptholo-
meo epifani egyptum obtinere non potuit [illegible] ptholomeo [illegible] eius
[illegible] dolum eius cauens se coniunxit et cleopatra magis
viri partes quam patris fouit. Unde vertit se ad asiam maritimam
[illegible] aduersus plurimas insulas ciuitates rhodum et samum et
colophon et phoceas et ultras alias insulas. [illegible] [illegible]
scipio nasica cum fratre suo publio scipione affricano qui han-
nibalem vicerat. Cum non [illegible] nasica [illegible] affricani [illegible]
genitum et [illegible] potentissimis [illegible] si nollet bello [illegible]
[illegible] legationem abstulit affricanum [illegible] in iniuria [illegible]
Scipio nasica adolescens adhuc edilitatem curulem petens
manum [illegible] rustico ope [illegible] more candidatorum
[illegible] apprehendens [illegible] interrogat cum utrum manibus
solitus esset ambulare. Sed [illegible] repulse [illegible] scipioni [illegible]
[illegible] ad [illegible] manasse. Omnes enim rustice tribus paupertatem sibi [illegible]
[illegible] indicantes iram suam aduersus [illegible] eius urbani
tatem [illegible] ostendit. Scipio affricanus inter alios le-
gatos ad antiochum missus est cum hannibale colloquium habuit
sed infecto pacis negotio ab antiocho discessit. Tunc [illegible]
hyspania [illegible] [illegible] pretores bella horrida cruenta
[illegible] gesta sunt. [illegible] marcus. De seleuco
philopatore et heliodoro et cecilio et [illegible] plus romanorum Cviij.

[illegible] ptholomeo epifanis xvij^o regnauit syrie et
asie seleucus qui et philopator annis xij. Comestor pater
antiochum magnum regnauit in syria filius eius maior seleucus
[illegible] sed [illegible] pontifex [illegible] onias. Nam omnia [illegible]
[illegible] in egypto filius eius [illegible] pro [illegible]. Cui successit filius
eius onias. Undique misit seleucus [illegible] heliodorum in ierusalem
ad spoliandum [illegible] erarium templi non uasa sed donaria in
usus templi. [illegible] ingresso in templo [illegible] duo iuuenes
[illegible] occiderunt eum [illegible] iosephus [illegible] angelos
[illegible] fuisse in [illegible] hominum [illegible] machabeorum legitur [illegible] apparuit [illegible]
[illegible] equi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] moriturus. Timens [illegible] onias in [illegible] seleuci orat
[illegible] perfecto et [illegible]. [illegible] rediens ad regem ait
Si quem [illegible] mittat eos
[illegible] ut spolient templum. [illegible] marcus. Eo tempore
[illegible] titus [illegible] liuius tragediarum scriptor qui ob
ingenium [illegible] alimio salinatore [illegible] liberos erudiebat libertate
donatus est. Iustinus. Eo tempore [illegible] qui antiochum in [illegible]
bella [illegible] victi sunt. Orosius. In hyspania [illegible]
ulteriore lucius emilius [illegible] populi [illegible] [illegible]

cepus et lucanus aut bellum in hispania confecerunt aliquibus tamen variis cum
suis simul capitum ... et ita ut ne unius quidem superfuit sed ...
plures hoc rome nunciarunt. Fulvius autem consul de victoria in gallogreciam que
nunc est galacia transiectum ad olimpum montem pervenit ad quem cum uxoribus gal-
logreci ad coniugibus et liberis confugerant. Ibi romani de locis superioribus graviter
attriti saxis et sagittis cominus tandem telis tamen usque ad congressum hostium
perrumpentes xl milia gallorum victorum interfecisse referuntur. Marcus autem
consul ad apuanos ligures profectus superatus quattuor milia militum amisit et nisi
in castra refugisset similiter ad eundem exitum perisset. Justinus. De fuga
Victo hannibal cum antiocho romani infestantes et morte hannibal et de prusia
conditiones pacis deditionem eius posceret admonitus ... Lix
gam cretam defertur. Ibi cum diu quietam vitam egisset invidiosumque se propter ni-
mias opes videret amphoras plumbo repletas in templo dyane quasi
fortune sue presidia deponit atque ideo nichil de illo sollicita civitas quoniam velut
pignus opes eius tenebat ad prusiam contendit auro suo statuis quas secum
portabat infuso ne conspecte opes vite nocerent. Dehinc cum prusias ter-
restri bello ab eumene victus esset et prelium in mare transtulisset hannibal no-
vo commento auctor victorie fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles
lagenas conici iussit medioque prelio in naves hostium mittit. Id primum
ponticis ridiculum visum fictilibus dimicare qui ferro nequeant. Sed ubi serpen-
tibus cepere naves repleri ancipiti periculo circumventi hosti victoriam ces-
serunt. Que ubi romam nunciata sunt missi sunt a senatu legati qui utrum-
que regem in pacem cogerent hannibalemque deposcerent. Sed hannibal cognita
sumpto veneno legationem prevenit. Auctor. De hoc vero prusie rege bithinie
filius qui et prusias dictus est legitur in valerio libro i quod pro superiore ordine
dentium unum os equaliter extentum habuerit nec ad speciem deforme nec ad u-
sum ulla ex parte incommodum. Refert etiam valerius de hannibale quod cum apud
bythiniam regem prusiam exularet auctorque ei committendi prelii esset atque prusias
non audere sibi portendi in extis videre diceret ad prusiam hesitantem ait tu in-
quit vituline carunculae quam imperatori veteri mavis credere. Item valerius
libro vii refert quod cum sub hannibalis obsidione casilinates clausi cu-
ncta sua pinguissima membris suis subtracta conspicerent. Et lora etiam
vinculorum corporibus subducta et pelles scutis detractas ferventi aqua resolutas ad
mandendum maluerunt quam armis discedere. Et addit. Quid si tam acerbitatem
intuearis inopie. Quid si constanciam respicias fidelius ... quos
cum obsidione et fide ad extremum ... permanent quendam murem
captum ducentis potius denariis vendere maluit quam famem levare. Qui
avaricie pretio fame consumptus est et qui emit vixit. Sed prudencia utrique
sui mutata eventu. Post hannibal cum ... obtinuit ut in flumine gello
de corporibus romanis ponte facto exercitum traduceret. Justinus. De victoria
messeniorum contra acheos et de morte affricani et ptholomei. Lx

His temporibus inter messenios et acheos de principatu orto dissensionis
motu bellum exortum est in quo nobilis ille acheorum imperator phi-
lopomenes capitur non quia pugnando vite pepercit sed dum suos
in prelium revocat in transitu fosse equo precipitatus est. Quem captum
messenii verecunda dignitate interficere ausi non sunt. Sed captivum

plurimorum cum tunc in medio hospiti condixerunt effuso obviam
populo corpus quod eum in theatrum duci iusserunt ut omnes cernerent quem
capi potuisse incredibile videbatur. Iube ei incantatoribus ducto scandia
magicis eius senium dederunt. Verum ille letus atque vicissim accepit
precepto prius alligatas perfectum atque eorum que prius ante inscia omnium
ducebat in columnis effugisset. Tunc ut accepit tamen se non nisi tot
bus male consultum atque eius occupavit. Augustinus. Eo tempore scipio affri
canus ardens inimicorum accusacionibus tamen quam patria quam sua virtute
salvam et liberam reddiderat populi in oppido linterni post insignem
suum triumphum nullo illius urbis captus desiderio vitam finivit. In
hunc sepulcro iussu eiusdem scriptum est ingrata patria ne ossa quidem
mea habes Ieronimus super danielem. Mortuus autem est ptholomeus epyfanes
anno regni sui xxxvi. Senecta autem suis aduabus suis. Magnam
unius quem ab illo tantas res moverat ubi fuit periculum. Audit amici
tas sibi esse dimicias. Verum divulgatum est non populos timentes dictes
me ipsorum auferat seditas maleficiorum artibus eum occiderunt. De regno
philometoris et stacio poeta et dictis eius. Capitulum lxi.

Post hunc igitur regnavit in egipto ptholomeus philometor filius cleopatre
filie antiochi magni sororis antiochi epyphanis. Ieronimus
hic fuit egiptiorum vii. Cepit autem quinta etate .CCCC.xii.o mundi
vero iiii.m dcc.o lxxx.a et regnavit annis xxxv. Eusebius in cronicis
Eo tempore stacius cecilius comediarum scriptor clarus habetur natione
gallus et eius primum contubernalis. Cum in mediolanense post mortem
Ennius post mortem ennii et iuxta ianiculum sepultus. Actor. Hunc sunt
ut ait agellius. Inimici pessimi sunt fronte hilari corde tristi. Ex
tant autem duo libri stacii poete metrice scilicet achilleidis et thebaidis
De quibus quedam pauca que sequuntur scripta sunt. Stacius in libro achil
leidis. Vae aut gaudia vires. Sequitur gaudia forme adiciunt Nec
latet haurit amor sed fax vibrata medullis in vultus atque ora
redit lucemque genarum tingit et impulsum tenui sudore pererrat
Idem in thebaide libro i.o Gentilis animos subiit fragor ergo huius
invidia atque pavens odii metus. Inde regendi secius amor rupte
que vices iurisque secundi ambitus impaciens et summo dulcius unum
stare loco sociisque comes discordia regni. Idem in libro ii.o Non parit
plus regnum sancte. Semper timendo sceleris Idem in libro iii.o Pes
simum in dubiis augur timor sunt ante seda cupido quorum morte
leuis facit tior. Idem libro vii.o Tu alatius quem invictus inhibent honore
des. Idem libro x.o Mille modos leti miseris mors una fatigat
Idem libro x.o Pavolis amor ardua vincit pectora et ubi dat
vires nimius timor. Non frena animo permitte calenti da spacium
tenuemque moram male cuncta ministrat impetus. Idem libro xi.o Hic
ut amens furor et instans pietas. Comestor. De antiocho epyfa
ne et prophanatione urbis sancte et ambicione sacerdotum. Capitulum lxii.

Igitur audiens antiochus epyfanes qui rome obses erat fratrem
primum heredem mortuum scienssque se inheritanciam de regno syrie habere
de se primus clam rome egressus est hic quidam habitant septimenea

senatorum redisse Seleucus in Syria regnum se omnibus et munificentiam
exposuit. Breuiter erat in agentibus et acer in hostes unde rapsis cognomina
tus est Epiphanes quod sonat illustris. Et mortuo sic regi pred. Exspectans
merus. Anno ergo philometoris v. antiochus qui Epiphanes Syrie regnauit
annis xi. Eo tempore aristobolus natione iudeus peripateticus philosophus agno
2 scitur qui ad philometorem ptholomeum in complacentiam in moysen scripsit commen
talos. Comestor. Antiochus autem regno suscepto magis sibi in scita appe
2 ruit quam paterno obtinendo palliauit. Tunc surrexerunt in ierusalem filii
belial in traducentes ritus gentium. Et petierunt ab antiocho ut facerent
in ierusalem ephebiam .i. lupanar ephebeorum et quod leuiter fecerunt antiocheni
et gymnasia in quibus dogmatizabat de ritu gentilis. Et fecerunt sibi pre
putia .i. non circumcidebant paruulos suos vel quia ritu pellicatorum vincebat
secunda tamen volunt quod quedam velamina faciunt circumcisioni sue ne in re
mundatione appareret dissimiles. Causa vero huius flagicii erat hec. Onias
sine liberis duos habebat fratres iesum vel oniam et iohannem qui contendebant
de pontificatu et ut placerent antiocho declinauerunt ad ritus gentium adeo ut
etiam nomina gentilium sibi imponerent. Et iesus dictus est iason iohannes
modo vel onias menelaus. Cuius plures erat cum iasone supplicatur antiocho
de faciendo gimnasio in ierusalem. Et audiens eum viri pessimi culpabiles
malos et in violare sabbati et huius. Propterea antiochus amouit iasonem
et eleuat ~~menelaum~~ Menelaum qui fratres eius omnia in antiochiam. Hic nam cum
vidisset fratrem suum descenderat ad regem si posset mutare animum regis. Sed cum
nequiret sedebat in antiochia in asilo. Et veniens postea cum menelaus
fecit eum occidi. Actor. Hec madurator helynandus autem qui videtur concordi
nem historie diligentius scrutatum fuisse ita dicit Iterum de eodem. C xiii.
Cum susceperisset regnum antiochus nobilis iason ambiens sacerdotium
summi venit ad antiochum et promisse ei argenti talenta ccc lx
vectigalia suscepit sacerdotium et constituit in ierusalem gimnasium sub arce et ephebia
in quibus posuit obtimos quosque ephebor(um) et ierosolimitas antiochenos scrip
sit. Hic quorum qui prius vocabatur iesus se fecit vocari iasonem et frater eius
qui iohannes dicebatur se vocauit menelaum. Erant autem ambo fratres Onie
pontificis qui sine liberis erat. Dicitur autem augustinus quod ignis sacrificii qui per
lxx annos babilonice captiuitatis sub aquis vixerat extinctus est antiocho
iasoni vendente sacerdotium. Cum autem quinquennalis agon tyro celebraretur
et rex presens esset misit iason trecentas didragmas in sacrificiis herculis que
date sunt in fabricam nauium triremium. Post hec antiochus veniens ierosolimam
solempniter susceptus est a iasone honorifice cum facularum luminibus et laudibus.
Post hec iason expulsus est in exilium in amaniceam regionem supplantatus
a menelao fratre suo quem prius oniam fuisse nominatum dicit. Iosephus menelaus
petrus autem. Comestor. Non oniam sed iohannem eum dicit fuisse appellatum.
Non multo post amoto eodem menelao substitutus est pro lisimachus fra
ter eius. Post hec fecit menelaus occidi oniam abandronico cum antiochi
incidam commisit dans ei uel tecta aurea quedam vasa templi que furatus
fuerat. Cuius cedes cum querela delata esset ad antiochum antiochus ipse
indignatione commotus fecit andronicum purpura exutum per totam
ciuitatem circumductum in eodem loco in quo oniam occiderat occidi iussit. Deum.

infestus et lisimacus fratres eorum. **De apparicione equitum per aera**
**et morte menelay et spoliacione templi. Cxxiiii.**
Antiochus autem secundam profectionem in egiptum parante contigit per totam civitatem
ierusalem diebus xl. videri per aera equites discurrentes auratas sto-
las habentes et hastas quasi cohortes armatos et cursus equorum per ordines
digestos et congressiones fieri cominus et scutorum motus et galeatorum multitudinem
gladiis districtis et telorum iactus et aureorum armorum splendorem
omnisque generis loricarum. Post hec iason cum mille viris apprehensa civitate
obsedit menelaum in arce. Et ibi victus refugit in ammanitem
et inde ab aretha arabum tyranno expulsus est in egyptum. Et tandem
apud lacedemones mortuus et sepultura caruit (?) patria sua. Postquam
autem expulsus antiochus ab egyptiis venit in iudeam et spoliavit
templum et posuit in arce presidium macedonum et reversus in terram suam
antiochiam et cum suspicaretur iudeos se deserturos et iratus cepit
civitatem et iussit fieri cedes senum et iuvenum mulierum et infantium.
Interfecta sunt ergo in triduo lxxx. milia et xl. milia vincta et non minus
venundata. ablatis quoque de templo mille dcccctis talentis regressus est
antiochiam. **De secunda repulsione antiochi ab obsidione alexa-**
Post biennium rursum contra ptholomeum **drie et de bastarnarum submissione**
congregavit exercitum (?). Justinus. Antiochus ptholomeo maiori **Cxxv.**
sororis sue filio regi egipti bellum infert segni admodum et cottidiana
luxuria ita in desidenti ut non solum regie maiestatis officia intermitteret
verum etiam sensu hominis nimia segnicia careret. Pulsus igitur regno ad fratrem
minorem ptholomeum in alexandria confugit participatoque cum eo regno le-
gatos romam ad senatum mittunt. Cum ergo duo fratres ptholomei obsiderentur
alexandrie ab avunculo suo venerunt romanorum legati quorum unus nomine
popilius levas precedere eum ab egipto iubet. Cum autem rex osculum
ei obtulisset nam inter eos coluerat popilium cum rome obses fuisset
popilius privatam interim omissa amicicia iubet cum mandata patrie
intercedant prolatoque et senatus decreto et tradito cunctari eum videret
consultacionemque ad amicos referre virga quam in manu gerebat amplo cir-
culo inclusum ut amicos caperet consulere eos iubet nec prius egredi inde
quam responsum senatui daret aut pacem aut bellum
cum romanis habiturum. Vide (?) super danielem. Cum fregisset popilius orbem in
harenis baculo quem tenebat manu nec inde recederet rege stante
in littore et stupefacto cum dixisse fertur. Senatus et populus romanus
precipit ut in isto loco videas quid consilii geras. Quibus dictis per-
territus antiochus dixit. Si hoc placet senatui et populo romano recedendum est
et non legatum locutum sed curiam sperans (?) cum celeres (?) potius
recedens. Post biennium autem quam templum spoliaverat antiochus misit
in ierusalem qui tributa exigerent a iudeis et cessarent cultu dei et in
templo iovis olimpii simulacrum et antiochi statuas poneret (?) ...
... Eo tempore apud macedones regnavit perses. Orosius (?) ... tribus (?)
bellis (?) et innumeris consulibus bastarnarum gens ferocissima actore perseo phi-
lippi filio perdomita (?) est sollicitata et ... plus facultate.

sine ulla pugna uel aliquo hoste deleta est. Nam tunc forte Danu-
bius qui et Hister crassa glacie superstratus pedestrem transitum facile
praebebat. Itaque cum impudenter toto cum maximo simul agmine in summa
hominum et equorum multitudo transiret enormi pondere et concussione concu-
tium gurgitis gelu conglaciata crusta dissiluit totumque agmen quod
diu sustinuerat mediis gurgitibus victa tandem et comminuta destituit
atque eadem rursus fragmentis impedientibus superducta subtexit. Pauci
ex gente propter utramque ripam vix confossis lateribus euaserunt. Iustinus.

De subversione regis Macedonum per Romanos et Ennio poeta. Cap. lxxvi.

[E]o tempore gravissimum est bellum Macedonicum inter Perseum et Romanos
ubi fuerunt in auxilio Persei Scordisci Galli Histrici et Daci. Nam
Daci suboles Getarum sunt qui cum Orole rege adversus Bastarnas ma-
le pugnassent ad ultionem segnitiae capturi somnum capita loco pe-
dum ponere iussu regis cogebantur ministeriaque uxoribus quae ipsis ante fieri
solebant facere. Neque haec ante mutata sunt quam ignominiam bello accep-
tam virtute delerent. Contra Paulus Emilius consul datur qui post
adventum Macedoni cum bello decernit. Valerius. Cui cum forte evenisset
ut bellum cum Perse rege gereret veniens domum e curia filiolam osculatus tristem
animadvertit. Causam cum quaereret illa dixit Persam periisse. Decesserat autem
catellus quem in deliciis habuerat nomine Persa. Ex quo fortuito dicto
certam spem clarissimi triumphi animo praesumpsit. Iustinus. Pridie autem quam pugna
consereretur luna nocte defecit id portendere Perso omnibus praesagientibus
finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus. Prima pugna. Marcus
Cato oratoris filius dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat
equo dilapsus pedester proelium aggreditur. Nam cadentem manipulus
hostium cum horrendo clamore veluti iacentem obtruncaturus circumsteterat.
At ille citius corpore collecto magnas strages edidit. Cum ad illum unum
opprimendum undique hostes convolarent dum procerum quendam petit gladius
ei e manu elapsus in mediam cohortem hostium decidit. Ad quem reci-
perandum umbone se protegens inspectante utroque exercitu inter hostium mucrones
sese immisit recollectoque gladio multis vulneribus acceptis ad suos cum cla-
more hostium rediit. Huius audaciam ceteri imitati victoriam pepere-
re. Perseus rex fugam cum x milibus talentorum Samothraciam fertur.
Ad quem Gneus Octavius ad persequendum missus [illegible] cum duobus
filiis Alexandro et Philippo cepit captumque ad consulem reduxit. Oro-
sius. In eo proelio xx^ti milia peditum caesa capti [illegible] sunt. Rex
autem cum equitatu fugit sed continuo captus atque in triumpho
cum filiis ante currum actus est. Et postea apud Albam in custodia defecit.
Filius eius iunior fabricam aerariam ob tolerandam inopiam Romae
didicit ibique consumptus est. Eusebius. In Oriente. Igitur ante Philometoris
xvi^o Antiochi cognomento Epiphanis viii^o Macedonum regnum defecit. Enni-
us autem poeta lxx annis maior articulari morbo periit
sepultus in Scipionis monumento via Appia intra primum ab urbe mi-
liarium. Quidam ossa eius Rudiam ex Ianiculo translata affirmant.
Comestor.

De impietate Antiochi in Iudaeos et zelo Mathathiae. Cap. lxxvii.

Antiochus itaque ab Egipto repulsus principes volens redire in
Jherusalem cum furore et apperuerunt ei portas fautores sibi. Et intravit
sanctuaria procedens et expoliavit templum Menelao ductore tollens vasa et
posuit in templo ydolum Jovis Olimpiaci vel Hospitalis. Oblationes mo-
saycas se prohibuit altare erexit ammonens et carnem suillam edere
et ydolis immolare cogit iudeos. Arcem quam munivit in monte Syon
in qua posuit presidium Macedonum qui iudeis erat in omnibus infestus.
Mulieres quasdam circumcidisse filios suos arguisse suspendebat et parvulos
ad colla earum. Videntes autem Samaritae iudeos hec pati de consuetudine
more sue se non esse cognatos iudeorum fatebantur. Et quod habebant predica-
verunt templum super Garisim dei ex mandato regis. Tunc multi iude-
orum sponte quidam timore iussa regis peracti sunt prelati vero prioribus
legibus adheserunt. Erat autem vir Hierusalem sacerdos nomine Mathathi-
as de vico Joachim. Erantque ei filii v. Johannes Symon et Iudas
Eleazarus et Jonathan. Hii videntes mala in duce [illegible] plan-
xerunt. Et venientes emissarii directi a rege in Modin statuentes
ydola. Tunc quidam ex iudeis immolat in medio. Et succensus Ma-
thatias cum filiis trucidavit eum super aram et nuncios regis interimit
aram quoque deponens clamat. Si quis zelum dei habet sequatur me. Et cum omni
tribu sua fugit in solitudinem omnia relinquentes. Multi quoque cum filiis
et uxoribus ad solitudinem confugerunt malentes [illegible] uti quam inquinari.
Tunc emissarii regis aggressi sunt eos in diebus sabbatorum quibus
in speluncas [illegible] ignem [illegible] quosdam alios in speluncis
globis fumi suffocantes. Et perierunt [illegible] plures autem liberati
adiuncti sunt Mathatie et cum iudicio sibi statuit. [illegible] decrevit eos
pugnare in sabbatis diebus. Si super hec legem [illegible] hostes.
legis dantes tamen ut posset quilibet et lex [illegible] anno uno [illegible]
gessit ingratus et mortuus est. Sane in [illegible] Antiochi cum
cogerentur iudei [illegible] legibus [illegible] due mulieres delate sunt natos
suos circumcidisse. Et has infantibus ad ubera suspensis [illegible]
[illegible] carnifices [illegible] precipitaverunt. Eleazarus quoque unus
de [illegible] scribarum [illegible] ore [illegible]
[illegible] sacrificii [illegible] amici [illegible]
[illegible] rogabant ut simularet se adimplere regis
mandatum. Sed [illegible] aiebat adolescentibus [illegible] forte deliquisse
Et plagis [illegible]

**De vii. Machabeis martiribus. C. xviii.**

c. Contigit autem et vii fratres una cum matre
comprehensos compelli a rege ad esum carnis porcine. Tribus
renuentibus iussit rex coram eis sartagines et ollas [illegible] suc-
cendi et primogeniti lingua amputata. Cumque cute capitis abstracta
et summitate pedum et manuum precisa coram matre et fratribus missus in
sartaginem torrebatur. Et in eundem modum singuli fratres ad ordinem
generis torquebantur premissa [illegible] exhortatione ut regi obedirent
et viverent. Supra modum autem mater mirabilis singulos hortabatur ad mar-
tirium que et ipsa novissime post filios defuncta est. Josephus tanti pro

gatiua virginum asserunt complurimi de hiis vii fratribus eciam sollempnizare Jo
hannes. Crisostomus in sermone de machabeis. Sepe mater si videt filium suum febribus
estuare ita patitur ut ardores illius optat in sua membra transferre et sani
tatem in filium transfundere. Et cum vera sit mentis viribus talis affectus matrum
quod mater illa vii machabeorum gemitus in suppliciis filiorum puniebatur quasi ipsa
pateretur et maior erat passio in matris visceribus. Cruenta in filiorum corporibus clama
rissimum illud simul et dulcissimum matris spectaculum audivisset in qua confli
ctum affectionis humane et pro ipsorum fide tormentorum. Dulcissimum vero pro vir
tute fidei que delectabatur domesticarum conspectu passionum quos quoniam sacrilegi
regis crudelitatem confessio gloriosa vincebat. Mater illa dolores partuum suorum
oblita conspectu orbitatum suarum non frangebatur sed confortabatur. Quam nature
tyrannidem deo superante calcavit. Crue et bestiarum ferocitatem subigere consuevit.
Sepe enim difficiles capi belue per amorem ad sobolis sue capiuntur. Cum dum
natorum suorum dilectionem vite sue preferunt ita affectu pietatis manente in manus
venatorum incidunt. Cum in prius catulos corporis tenuerint ut passionis capti
vitatem preveniat ad capturam pruda. Nullumque est aliud tam in furiam quod non pro
filiis suis defendendis robur assumat. Nullum ita mansuetum quod arrepte
catulis non irritetur et adversus rapientem contra pro virtute desaviat. Hec mu
lier ista tamen et phariones et per cetera irracionabilia iure porrecta atque diffu
sam nature tyrannidem fidei virtute dissoluit et videns catulos suos di
sci et tanta magnanimitate se omnem passionem super gressam invitavit ut in mola
torem filiorum suorum hortatu suo appareret et persecutori ingereret. Et cum videt
tos super prunas ignitas spargi et unius caput clavis affigi alterius capite
cuta detrahi. Et totam corporis extracta pelle nudari in hiis omnibus virum time
bat ne tyrannus parceret et persuasionibus diaboli soluto certamine triumphantium
sonderet totus filiorum eius de quibus corporis sine corona maneret. Cumque diabolus
eam victam ad certamen adducere voluit ut prius virtute eius infructam
invincibilem per ipsa quibus eam vincendam putabat ea vincentem confusus
est. Mater enim illa exemplis filiorum confirmata plurimum congressa est in quoque
nimirum legio in animo completa est. Pugna dilatata est gloria passionis et
corona martirii et ideo omnes virtutes et gloria confluebat. Quia primum quemque
filiorum ipsa passa est et illos tales ipsa prefecit. Comestor. De preliis
Jude machabei et tempore morte Antiochi. Lxix.
Judas autem machabeus audiente patre surgens primo quidem appollonium
samarie ducem. Deinde seron ducem inferiorem siriae contra se venientes
occidit et corporum agmina eorum cedit. Primusque fugavit antiochi quoque
duces lisiam et gorgiam de iudea expulit et templum ab alienigenis
pollutum est post tres annos quibus prophanatum fuerat emundavit ipsaque
per dierum encenniorum sollempnitatem instituit. Sed et thimotheum ducem
amonitarum vilissime expugnavit. Missis quoque fratre suo symone ad gali
leam fratrum liberatione simul ipse cum ionatha galaditas fratres abinimi
cis hostibus liberavit aliaque plurima bella viriliter egit. Interea vero per...

ambulabat Antiochus superiores regiones et audivit esse civitatem Elimaidem
in Perside opulentam et templum in ea locuples nimis erat velamina aurea
et lorice et scuta que reliquit Alexander. Et querebat predari eam sed non potuit.
Nam Elimaide fugaverunt eum ignominiose. Et nuntiatum est ei in via quomodo fugati
erant principes eius in Iudea et versus in furorem iussit agitari currum sine
intermissione superbe intonans venturum se Ierusalem et quia faceret eam poli-
andrium Iudeorum. Et statim apprehendit eum amarus dolor viscerum. Contigit
illum impetu euntis de curru cadere et collisus est. Et ebullierunt vermes de car-
nibus et viventes effluebant et fetore illius gravabatur exercitus. Cumque nec ipse
fetorem suum ferre posset ductus est ad cognitionem sui demum et ait. Iustum est mor-
talem subditum esse Deo. Et vovebat se liberaturum Iudeos et pares Athenien-
sibus facturum pollicebatur se quoque futurum Iudeum et in omni loco predicaturum Dei potesta-
ora tem. Et desperans scripsit hoc ad Iudeos orans ut fideliter adhererent Antiocho
filio eius. Cumque presentiret se pati hoc propter templi violationem vocavit Philippum
collactaneum suum. Constituit eum tutorem regni dans ei diadema stolam
et anulum ut ferret ea ad Antiochum filium suum et poneret eum super solium
regni. Et mortuus est Antiochus peregre in montibus et miserabiliter. Quod
cum accepisset Lisias constituit Antiochum quem nutrierat regem et vocavit
eum Eupatorem. Ieronimus super Danielem. Porro Antiochus ille Epiphanes
adeo luxuriosus fuisse legitur et in tantum dedecus regie dignitatis prosti-
bula et corruptelas venisse ut mimis quoque et scortis publice iungeretur
et libidinem suam populo presente compleret. Eusebius intromittit.

**De Antiocho Eupatore et eius prelio contra Iudeos. CXX.**

Anno igitur Philometoris xvii° Sirie et Asie regnat Antiochus Eupator
annis duobus. Comestor. Tunc cogitavit Iudas ut obsideret eos qui
erant in arce presidii et fecit balistas et machinas et comportavit aggerem.
Tunc egressi sunt quidam de obsessis et adiunxerunt se illis viri impii
ex Israel et venerunt ad regem et dixerunt. Quousque non vindicas nos qui
decrevimus servire patri tuo et tibi. Ascende et libera obsessos tuos et redde nobis
hereditates nostras. Et iratus rex vehementer collegit exercitum. Sed et de re-
gnis aliis venerunt ad eum conductitii et erant c. peditum et xx equitum
et elephanti xxxii. Et applicuit ad Bethsuram ut expugnaret eam. Et
recessit Iudas ab arce et admovit castra contra castra regis. Et ordinavit
rex diluculo exercitum et ostenderunt elephantis sanguinem uve et mori ad acuen-
dum eos in prelium. Et statuerunt singulis elephantis ad custodiam m. pedites
loricatos et equites quingentos. Et turres lignee erant super singulos et in turre
xxxii viri pugnantes desuper et unus Indus regebat bestiam. Et distincta est pars
exercitus regis super montes, alii per loca ibant humilia. Et resplenduit sol
in clipeos aureos et resplenduerunt montes ab eis. Et appropiavit Iudas in pre-
lio ad pugnam et ceciderunt de exercitu regis dc viri. Et vidit Eleazarus filius
Saure unam de bestiis tectis eminentiorem et arbitratus regem esse in ea. Cucurrit
per hostes et subiit elephantem et suffodit eum in umbilico et cadens elephas
oppressit eum. Tunc diverterunt Iudei a prelio et ascendit rex post eos. Et
capta Bethsura positisque custodibus in ea obsedit urbem et statuit
illic balistas et machinas et ignis iacula et scorpios ad mittendas
sagittas et fundibala. Esce autem non erant in urbe eo quod septimus annus
esset. Et egressi sunt plures. Tunc audivit Lisias quod Philippus rediret
a Perside et querebat suscipere regni negotia et suggessit regi dicens.
Deficimus cotidie et esca nobis modica est et munitus est locus quem

obsides et incumbit nobis ordinatio de regno. Demus ergo dextras homi
nibus istis statuentes ut ambulent in legibus suis et sinent nobis. Et facta
pace iuravit rex et principes eius. Et intravit montem syon et videns
munitionem loci rupit iusiurandum et destruxit murum in giro. Et reversus
antiochiam invenit philippum dominantem in ea et occupavit eam. De
metrio rege et victoria iude de nicatore. Cxxi.

Eo tempore exiit demetrius seleuci filius ab urbe roma et ascendit
in civitates maritimas et regnavit ibi. Hic cum adhuc puer esset
patruus eius antiochus epiphanes regnavit pro eo et dederat ro
manis in obsidatum patris. Audiens vero quomodo defecit rediit et plebs
recepit eum. Sed et antiochum ligavit exercitus et lysiam ut traderent
eos ad eum. Quod cum accepisset ait. Nolite michi ostendere faciem eorum. Et occi
derunt eos exercitus et sedit demetrius super solium regni sui. Tunc venerunt
ad regem impii ex israel et alchimus adcomita dux eorum qui volebat fieri sacerdos
et accusaverunt iudam dicentes. Perdidit iudas omnes amicos tuos et nos dispersit
dit de terra nostra. Mitte ergo virum cui credis qui videat exterminium et vindicet.
Et constituit rex alchimum principem sacerdotum et misit cum eo bachidem
principem in iudeam. Multi vero de populo crediderunt ei dicentes homo sacerdos de semine
aaron venit non decipiet nos. Et occisi sunt ad bachidem sexaginta ex eis in
diebus una die. Tunc reversus est bachides ad regem et commisit regionem alchimo
qui fecit malum in israel plusquam gentes. Sed attendens iudas accessit et cepit in
regiones et fecit vindictam in viros desertores videns autem alchimus quod non
posset iudam sustinere rediit ad regem accusans iudam in multis. Et misit rex
nicanorem qui cum eo simulat romam in iudeam mandans ei ut tolleret populum. Et
congressi sunt contra eum capharsalama et victus iudas fugit in civitatem david.
Et reversus est nicanor ad regem. Cumque congressus iudam cum multis samarie ei
proposuit committere cum eo in die sabbati. Machabeus autem cum paucis dedit cum eo
formidantes impetum nicanoris et multitudinem illorum. Singulos armavit non clipei
et haste munitione sed sermonibus optimis et exhortationibus et exposito ei
somnio quod in illa nocte viderat de onia et ieremia prophetis orantibus. Qua
confortati impetum facientes in hostes prostraverunt ex eis xxx. Nicanore autem
eis interempto. Cuius et caput amputantes cum dextra quam extenderat super templum
contendat suspenderunt eam contra templum. Linguam eius minutatim in frusta
dederunt avibus ad comedendum. Et statuerunt diem illum sollempnem omnibus
annis. Miserunt et epistolam dispersioni iudeorum in egipto et aliis etiam
regionibus consultantes que est secundus liber machabeorum hortantes ut
sollempnitates duas esse noverint institutas scilicet scenophegie quorum
diem observaverint et diem ignis qui datus est de aqua crassa quando neemias
obtulit sacrificia. In eadem epistola recapitulat bella que contra hostes susceperant
et quanto adeo liberati fuerunt. Et siluit terra iuda aliquot diebus paucis
temporibus in tranquillitate. De terencio rethore comedo. Cxxii.

Eo tempore publius terencius carthaginensis comediarum scriptor ob ingenium
et formam liber donatus in archadia moritur. Cui primam andriam cum
edilibus venderet cecilio iussus est recitare legit. Actor. Hunc terencius libro
de epitaphiis. Natus in excelsis tectis carthaginis alte romanis ducibus bellica

peda sui despexit mores hominum inveniens suvidi quam cum sui despiciebat
unde et inter multa quid leno dolis quid fingat avarus hic quam non
legit sic puto tantum erit. De comediarum scriptoribus plautus et terencius pre
cipui sunt. Comedia interpretatur villanus cantus. Comediarum usus hinc
inolevit ex eo quod antiquorum ut puto collectas de adiacentibus villis singulis
in aliquo loco capacissimo confluerent et ibi quosdam ipsorum secundum statum vite
sue respicientes compositos in festivis diebus recitabant. Hoc quia consuetudine
apud grecos et latinos usus inolevit ut devulgata materia vulgari sermone
tractanda fuerant. Et si quod vulgare erat paulatim quibusdam facetiis et satiris
condiri quasi loquendi intentionato veli et simili materia in carminum redacta est
Unde oracius fescennina per hunc inventa licencia morem versibus alternis
obprobria rustica fudit. Tria vero sunt genera comediarum. Togata pretexta pal
liata. Togata est vestis quibus apud romanos que utuntur tam nobiles quam
ignobiles. Unde togate comedie de gestis ex personis ignobilium tantum
pretexta est vestis nobilium. Unde pretextate de gestis ex personis nobilium tan-
tum aut a latinis condite sunt. Pallium vero est vestis propria apud grecos unde
palliate dicte in latinum translate ut plautine terenciane fuerunt duas
reprehendit oracius dicens vel qui pretextas vel qui docuere togatas. Porro
in comedia erant tres persone necessarie comitor defensor recitator. Sunt
autem terencius istas proposuit optimas. Titus livius scriptor tragediarum comediarumque
defensorem damianum calliopium recitatorem. De flosculis comediarum. C. XXIII

Situm comediarum terencii breves et morales sententias hoc loco
excerpere decrevi. Ait ergo in andria. Desinant maledicere malefacta
ne noscant sua. Arbitror adprime in vita esse utile ut ne quid nimis. Hoc
tempore obsequium amicos veritas odium parit. Ingenium est omnium hominum
a labore proclive ad libidinem. Si illum obiurges vite qui auxilium tulit
quid facias illi qui dederit damnum aut malum. Quando si non potest id quod
vis id velis quod possis. Facile omnes cum valemus recta consilia egrotis
damus. Tu si hic sis aliter sentias. Uxorem his moribus dabit nemo. In eu-
nucho. Pergit dicere que vult audiat ea que non vult. Idem in eunucho. Plenus
sum rimarum hac atque illac perfluo. Sine cerere et libero friget venus.
Ergo ipse pronus opus est quo defensorem paras. Idem in heautontimoru-
menos. Ut quid aliena cures que ad te non pertinet. Homo sum humani nichil
a me alienum puto. Deteriores omnes sumus licencia. Ita fere comparata
est natura hominum ut aliena melius videant et diiudicent quam sua. Ius summum
sepe summa malitia est. Nulla est tam facilis res quin difficilis siet
si invitus facias. Nonne hoc flagicium est te aliis consilium dare
foris sapere tibi non auxiliari non posse. Nec tu maiores ... iures
fuit sic non cognovi et falsa erit. Idem in adelphis. Homine imperito nun-
quam quicquam iniustius qui nisi quod ipse facit nichil rectum putat. Coram aliquem laudare
in eundem est ne magis assentandi causa facere videar. Quod tu si agas ut si quod
bene properes neque obtemperat. Dominus cogit id voluntas impetrat hoc
in fabula. Ita vita est hominum quasi cum ludas tesseris. Illud quod ma-
xime opus est iactu non cadit forte ut illud quod cecidit arte corrigas.
... in amicorum ... Sepe tu duo alicubi
... dicere possis hoc ... impune ... ille ... Non quod
res difficilis sit sed quod qui facit ad omnia alia etate sapimus rectius

hoc solum bonum senectutis affert omnibus quod attentiores simus ad rem quam
Terencius poeta sat est. Errauit longe animo sua qui imperium credit esse grauius aut stabilius
aliquod fit quam illud quod amicitia iungitur. Pecuniam in loco negligere ma-
ximum interdum est lucrum. Istud est sapere non quod ante pedes modo est videre sed
etiam illa que futura sunt prospicere. Inspicere tamquam in speculum vitas hominum iu-
beo atque ex aliis sumere exemplum sibi. Ut homo est ita mores gerere. Omnes
quibus res sunt minus secunde magis sunt nescio quomodo suspiciosi ad contumeliam omnia accipiunt
magis. Propter suam impotentiam se semper credunt negligi. Idem in Hecyra. Uno
animo omnes socrus oderunt nurus. Mulieres ferme ut pueri levi sententia
sunt. Istud vero sapere est ut ubi cumque opus sit animum flectas quod opus for-
tasse fuerit et mox facias ex quo multa et sunt comoda eius equum est
te ferre incomoda. Idem in Phormione. Tua inique comparatum est ut hii
qui minus habent semper aliquid ditioribus addant. Omnes maxime homines secundis re-
bus tamen maxime meditari animo oportet quo pacto adversam erumpnam ferat
nec quid animus sit novum et sit quicquid preter spem evenerit in lucro deputare.
Quot homines tot sententie suus cuique mos est. Nichil est quod male narrando possit
depravari. Eusebius in cronicis. De regno iudeorum resuscitato et morte
Iterum a tempore machabeorum renascitur regnum iude. Cxxxiii.
iudeorum dux iudas machabeus filius mathathie cum iudeorum pontifex
decimus. Suscepit autem ducatum ipse anno ii° demetrii sother qui fuit xxvi
ptholomei philometoris et tenuit annis iii. Deinde frater eius ionathas xix.
Postea frater eius symon viii°. Deinde filius symonis iohannes hircanus xxvi.
Postea aristobolus filius iohannis rex pariter et pontifex primus apud iudeos
diadema sumpsit in sangue post cccc. lxxxiiii°r annos babilonie captivitatis
et regnavit anno i°. Deinde iannes qui et alexander xxvii°. Postea
alexandra uxor alexandri ix. Post mortem hircanus filius alexandri
xxxiiii. Tandem ab antigono dimicante contra iudeos obsessus principatus
pontificatus [illegible] constitutus est princeps alienigena herodes filius antipatri
ascalonite sub quo natus est dominus et regnavit annis xxxvii. Quo in [illegible]
mortuo anno domini vii° loco eius filius eius archelaus constituitur ab
augusto. Et iiii°r fratres eius tetrarche fiunt scilicet herodes antipas lisias
et philippus. Regnavit autem annis ix. Post hunc herodes tetrarcha xxiiii°r
postea agrippa vii. Deinde agrippa filius agrippe xxvi scilicet usque ad sex-
tum annum vespasiani in quo iudea capta est et ipsa subversa est. Et iudei capti-
vati venundati sunt. Tunc regnum iudeorum defecit scilicet anno domini lxxii°.
Comestor. Iudas quidem audiens famam romanorum et victorias quas in orbe
obtinuerant nuncios ad eos misit et habito responso mutui federis obtinuit.
Nec multo post a demetrii ducibus in bello occisus. Eusebius in cronicis.
De ionatha duce et pacuuio poeta et [illegible] rome physico et rege
Anno itaque philometoris xxxiii et demetrii Syrie alexandro. Cxxxv°.
vi° dux iudeorum ionathas frater eius et frater iude qui bachiden ducem
demetrii a iudea expulit et pontificatu annis xix. Eo tempore aristar-
chus grammaticus agnoscitur. Pacuuius quoque brundusinus tragediarum scriptor
clarus habetur ennii poete ex filia nepos vixit quoque rome quo ad pic-
turam exercuit ac fabulas vendidit. Deinde tarentum regressus prope nona-
genarius diem obiit. [illegible] pacuuius ut ait agellius dicebat
se odisse homines ignava opera et philosopha sententia [illegible] posse indignos

aut in tollerancia qua quod homines ignavi ac desides apti barba et
palleis mores et emolumenta presidio in lingue verborum quam artis gererent et
vicia fraudulenter acquirerent intuentibus viris apud maiores. Eo tempore censores
theatrum lapideum in urbe construi censuerunt. Cui rei tunc fuerat scipio nasica
gravissima oratione obstitit dicens inimicissimum fore bellatori populo ad
nutriendam desidiam lasciviamque construere adeoque movit senatum ut non
solum vendi omnia theatro comparata iusserit sed et subsellia ludis poni
prohibuit. Unde hic dicunt mi quibus quociens contra oblatam libidinis
decrevit offensio eo acciperent quia non templa sed theatra in quibus ad ava
luxurie virtutis victime trucidantur. augustinus in libro primo de civitate dei. Scipio va
sica prohibuit senatum construere theatrum persuadens oratione gravissima ne grecam
luxuriam virilibus patrie moribus paterentur obrepere. Et pro paulo. Cum propter
sedanda corporum pestilencia ludos sibi scenicos exhiberi iubebant. Pon
tifex aut propter cavendam animorum pestilenciam ipsam scenam construi prohibebat
Et paulo plus. Neque enim consulebat ille feliciorem fore rem publicam stantibus
menibus ruentibus moribus. Iustinus. Interea antiochus cum demetrio
defecit adiuvantibus eos ptholomeo rege egipti et attalo rege asie
et ariarate cappadocie. Primo bello a demetrio lacessiti subornant pro
palam quendam sortis extreme iuvenem qui sirie regnum velut pa
ternum armis repeteret. Et ne quid contumelie deesset nomen et alexand
indicitur. Quem igitur ab antiocho rege dictum fuisse alexander admirali verum
indicitur. Contracto iam varietate proximorum sordium oblitus totum fere oriente viribus suis
cinctus bellum demetrio infert victumque vita pariter et regno spoliat.
Comestor. Et venit ptholomeus de egipto et filia eius cleopatra et oc
currenti sibi alexandro ptholomaide dedit eam uxorem. Tunc alexan
der vocavit ad se ionatham et induit eum purpura et scripsit eum
inter primos amicos. Erant autem iudeorum insignia regalia purpura
fibula aurea diadema et sceptrum. Scolastica. De regno euergetis
secundi et sacris sibille susceptis a romanis. Capitulum xxvij.

Anno ionathe xiiij. alexandri vero vij. quinta sextata ... xl.
vij. mundi vero iij. d. ccc. xx. ptholomeus euergetes secundus
egiptiorum vij. regnavit annis xxix. Auctor. Hoc tempore ut ait augustinus
scipionem nasicam subtitorem belli punici in susceptionibus sacris sa
cris de urbe senatus elegit. De quo (sic) dicit ovidius in iiij. fa
storum scripta fuisse in carmine sibille. Mater abest matrem iubeo roma
ne requiras. Cum veniet casta et accipienda manu. Et pontifices
inspectati sunt de carmine eorum cuius sacra tunc pessimi cum ut ait
augustinus allata sunt. Hunc ergo dea sibille scipio nasica templum
facere incepit. Post quem metellus opus ampliavit. Post quem augustus
templum perfecit. Iuvenis fecto quod erat nomine aplis scribebat ... propter
ipsam tam qua potuit ovidius. Contulit eo ... de quo
pallam tam qua potuit ovidius. Contulit eo ... de quo de
tubia metellus fecit ait david. mos scipio in manet. In
aliquibus domibus tunc comedebat quia sibille mutavit sedem
primi ludi fiebant in honore eius quia ipsa est mater deorum

Sacerdotes eius galli dicebantur i. insani et eunuchizati morentes po-
nebantur in messis recapsus per illud agnoscat priscos ut dicta prisca
tibos i. modo c. lat recapsum et alias habebat... id. Laudibus clisse
misceantur capus ... Augustinus de civitate dei libro vii. Attinus in aurius
delicatos amoria gallus abscidit per vinalem faciem ... et alias
et temporibus pulcrior porphirius philosophus nobilis floris ... prohibuit ... a
abscissum quod flos decidit ... fructum. De mollibus autem matri magne contra
omnem virorum mulierumque verecundiam consecratis qui usque in hesternum diem ma-
didis capillis facie dealbata fluentibus membris incessu femineo per plateas
carthaginis etiam a populis unde turpiter viverent exigebant nichil varro dicere
voluit nec uspiam me legisse commemini. Defecit interpretatio erubuit ratio
conticuit oratio. Iupiter ut feminas corrumperet unus ganimedes ... alium
... ipsa deorum tot mollibus possessa republica ... contaminat ...
... in illa ... libro i. De separatione belli punici tercii
... ad senatum delenda carthagine contra carthaginem. Cxxxvii.
... scipio nasica nolebat urbem emulam romani imperii diruendam
... ut diruerentur contradicebat catoni timens infirmitati animorum ho-
stem securitatem et tamquam pupillis civibus idoneum tutorem necessarium
videbat esse terrorem nec fefellit ... quos amarum luxuriosumque ... excessus et
providentissime carnales ... cavebat quia civitatis hostium maximum
fortissimumque nolebat auferri ut timore libido premeretur libido pressa
non luxuriaretur cohibita nec avaricia grassaretur quibus vitiis obseratis
civitati utilis virtus floreret respublica. Prevaluit autem catonis sententia
Orosius. Consules itaque sunt ... lucius censorinus et marcus
manilius et scipio tunc tribunus militum qui postea victam maiorem affri-
canam castra tenuerunt. Ibi carthaginiensibus ... ut ar-
ma et naves traderent non moratur tanta vis armorum repente
tradita est ut facile tota ex hiis affrica potuisset armari. Sed cartha-
giniensis postquam arma tradere ... vacua urbe recedere procul a mari
x. milibus passuum iussi sunt ad dolorem ac desperationem conversi aut
defensuri civitatem aut cum ipsa consepeliendi. Duosque sibi
duos asdrubales crearunt arma facere aggressi eris ferrique inopia
opera auri argentique metalla supplentur. Consules oppugnande
carthaginis statuunt. Cuius situs fuisse hic dicitur. Triginta mi-
libus passuum muro amplexata tota pene mari cingebatur absque
faucibus qui tribus milibus passuum aperiebantur. Is locus murum
xxx. pedes in latum habuit saxo quadrato in altitudinem cubitorum xl.
arx cui byrse nomen erat paulo amplius quam duo milia passuum
tenebat. Ex una parte murus communis et urbis et byrse imminens mari
quod mare stagnum vocant quod obiectu protente lingue tranquillatur.

De subversione carthaginis. Cxxxviii. ...

Consules igitur cum inibi aliquantam muri partem quassatam machinis
diruissent in carthaginiensibus victi et repulsi sunt. Et eos
fugientes scipio repulso autem muros hoste defendit. Censorinus
in urbem rediit manilius amissa carthagine ad asdrubalem

arma quatit. Scipio masinissa mortuo inter tres filios masinis
se numidie regnum dimisit. Anno tercia carthaginem versus manlius
tercia urbem oppugnatur atque diruerunt. xl. ibi milia affixorum capta vii
milia capta sunt hasdrubal penorum imperator masinisse nepos
subpellicorum frangitur. Tercia asiis pr. suspicioni perdeunt accepe
de Juventius pretor ex macedonia ad usus pseudo philippum
congressus cum magna clade romani romam exercitu insectans cum Igitur anno
ab urbe condita dcvi. anno i. anno i. post bellum punicum Gneo cor
nelio lentulo lucio mummio consulibus. publius Scipio. super
anno consul dictus carthaginem summa sorte malliti desolatoriem in
gredit. ubi de continuis sex diebus noctibus quasi pugnatur. ultima
carthaginenses desperacio ad deditionem traxit petentes ut quos belli
clades reliquos fecit saltem servire liceat. Primum agmen mulierum
satis miserabile post virorum magis deforme descendit. Nam fuisse
mulierum xxv. milia virorum xxx milia memorie traditum est. Rex
Hasdrubal se ultro dedidit. transfuge qui esculapii templum occupa
verant voluntario precipicio dati igne consumpti sunt. Uxor hasdru
balis se duosque filios suos fero viri dolorem et furore femineo
in medium iecit incendium eundem nunc mortis exitum faciens
novissima regina carthaginis que quondam prima fuisset. Ipsa autem
civitas xvii. continuis diebus arsit miserabile spectaculum de variete
condicionis humane victoribus suis prebuit. Diruta est autem carthagi
ne omni murali lapide in pulverem comminuto. dcc. post annum
quam condita fuerat multitudo omnium captivorum exceptis paucis principibus
vendita est. Ista vero post quam capta fuit anno bello punico
tercio consummato. Capelius in cravinis. **De demetrio eucapi**
**a** milo ptholomei euget · **et morte alexandri et eugetis. Cxxix.**
v. ionathe ind xliiii. regnavit in syria demetrius annis
tribus. Comestor. hic demetrius cretensis ir (?) amplius fugit ad cre
tenses paternos amicos et assumptis viribus directa redit in manum
in terram philisteorum et in sinum alias. Et constituit appollonium in
duas civitates qui prodiunt iona amplius. Item assumptis x. equites
et delectis eminentibus ioppem expulit inde appollonium. Et fuge
runt castres appollonii in azotum et intrant fanum dagon ut se
tuerentur. Et succendit ionathas civitatem et fanum et sua erant devorasse
in campo et succendit in fanum fere octo milia. Et audivit ale
xander demetrium eius traditur. Itaque glorificatus ionathas. Et exercitum
et rex egipti socer eius in dominum magis. quorum abstulit regnum
alexandri dolo et tristes in singulis civitatibus relinquebat custo
des retollens filiam ab alexandro dedit illam demetrio. Et in
travit antiochiam imposuit sibi duo diademata egipti et
asie. Tunc alexander venit quam cum in bello et victus est a ptholo
meo et fugit in arabiam ad parvos minos cum antiocho filio suo.
Rex autem arabum timens dominum ptholomei tradit alexandrum

z respuat filium et misit caput alexandri ptholomeo. Qui gauisus est sed
statim in tercia die moritur. Eusebius in cronicis. De accio tragedio
grapho et quibusdam romanorum prelijs. CLXXX.

(E)o tempore lucius accius tragediarum scriptor habetur clarus natus
manemo et serrano consulibus parentibus libertinis. Hic cum iam pacu-
bio tarentino sua scripta recitat aquo et fundus acciarum dicitur pisaurum
d. quia illuc inter colonos fuerat ex urbe deductus. Auctor hic accius ut ipse
agellius hac similitudine utitur est. Quod in pomis itidem est ingenijs
que dura et acerba nascuntur postea fiunt mitia et iocunda. Sed que
gignuntur statim mollia et in primo humida non matura mox fiunt putrida.
Relinquendum igitur visum est quod dies atque etas mitificet. Deinde hic de illo
refert valerius quod in collegium poetarum venienti iulio cesari nunquam
assurrexit non maiestatis immemor sed quod in comparatione communium
studiorum aliquanto se superiorem esse confideret. Quare propter insolencie crimen
caruit quia ibi volumina non ymagines certamina exercebant. Eusebius
in cronicis. (E)o quoque tempore brutus siue brucius galleciam usque ad occea-
num subegit. Orosius. Hic in ulteriore hispania LX. gallogrecorum qui
lusitanis in auxilium venerant asperimo bello et difficili interclusos [illegible]
venientes oppressit. Quorum in eo prelio L. milia occisa VI. milia capta refe-
runtur. In citeriore autem hispania lepidus proconsul vacceos innoxiam gen-
tem et supplicem [illegible] per senatum prohibente pertinaciter oppugnare temptauit
et pertinacie penas luit. VI. milia quippe romanorum deinde iniusto bello in-
cessime cessa sunt reliqui exutis castris armisque perditis euaserunt. Comestor.

De antiocho adolescente et dolis triphonis et ducatu symonis. CLXXXI.

(T)riphon autem erat quidam prius alexandri primus. Qui videns quod omnis exercitus
murmurabat contra demetrium iuit in arabiam et reduxit inde anti-
ochum filium alexandri in terram patris sui et imposuit ei diadema. Et
congregati sunt ad eum exercitus quos dispersit demetrius et pugnauerunt contra
demetrium et fugit et obtinuerunt antiochus et triphon antiochiam. Et scrip-
sit antiochus adolescens ionathe ut esset de amicis regis et misit illi va-
sa aurea. Et misit iona[thas] romam renouare cum eis amiciciam. Spartiatis
quoque scripsit quos super lacedemonios dixerunt duos fratres. Pridem scripsit
nobis arius rex vir sibi oria summo sacerdote iudeorum quia de genere abra-
he estis et fratres nostri. Et nunc misimus ad vos ut innouemus fraternitatem
vestram. Et rescripserunt spartiate pecora vestra et possessio vestra nostra sunt et nostra vo-
bis. Eo tempore cogitauit triphon occidere antiochum adolescentem et in-
ponere sibi diadema. Sed timuit ionatham strenuum defensorem antio-
chi et elegit ut eum prius occideret. Et prospexit ionathe ut occurreret ei in
bethsan. Et venit ad eum iona[thas] cum XL. milibus virorum. Videns triphon ait
ut quid vexasti populum. Elige tibi paucos et veni mecum ptholomaidam
et tradam eam tibi et reliqua presidia. Et credidit ei ionathas. Cum
que intrassent ptholomaidam ligauerunt eum ciues et omnes qui erant
cum eo interfecerunt. Eusebius in cronicis. Anno quoque ptholomei euergetis
VII. demetrij vero VI. symon loco ionathe fratris in sacerdotium assumptus
prefuit iudeis annis VIII. post demetrium vero regnauit in syria frater eius

antiochus qui congregatis exercitibus annis xx. Comestor. Tryphon
autem ad id fecit ut antiochus dolo occidit eumque sumpsit pro eo in asia
rector. De seruili bello et eius portentis. Lxxxxvi.

Eo tempore iuxta eusebium seruile bellum ortum est in sicilia quod
iuxta orosium monstra quedam precessisse leguntur. Orosius. Seruio ful-
uio flacco quinto calpurnio pisone consulibus rome puer ex ancilla
natus est quadrupes quadrimanus oculis quattuor auribus totidem na-
turali duplex. In sicilia mons ethna vastos ignes eructauit ac
fudit. Qui torrentum modo per prona precipites proxima queque corripien-
tibus exussere flammis longinquiora autem fauillis calidis cum vapore
graui late volantibus torruere. Quod sicilie semper vernaculum genus
monstri non portendere malum solet sed inferre. In bononiensi agro
fruges in arboribus enate sunt. Igitur in sicilia bellum seruile ortum
est quod adeo graue ratione multitudinis seruorum instructu copiarum mag-
nitudine virium fuit ut non dicam pretores romanos quos penitus pro-
fligauit sed consules quoque terruit. Nam lxx seruorum tunc in arma
conspirancium fuisse referuntur excepta vrbe messana que seruos liberaliter
habitos in pace continuit. Ceterum sicilia misera quod miserior est quia insula
et clausa vndique mari malo suo intestinum gerit foras non potest
Eusebius narrat. De attalo rege asie minoris et aristonico. Lxxxxvii.

Serui qui in sicilia rebellabant obsidionis necessitate compulsi
sunt ad seua in inuicem cadauera deuoranda compulsi sunt. Justinus
Eo tempore in asia minore rex attalus florentissimum ab eumene
patruo regnum susceptum cedibus amicorum et cognatorum suppliciis fe-
dabat nunc matrem nunc berenicen sponsam maleficiis eorum necatam
confingens. Post hanc scelestam violenciam rabiem squalida vestem
sumit barbam capillumque in modum reorum siccari summittit. Non in
publicum prodire non populo se ostendere non domi leciora conuiuia inire aut
aliquod signum sani hominis habere prorsus ut penas pendere manibus
interfectorum videretur. Omissa deinde regni administratione ortos fodie-
bat gramina serebat et noxia innoxiis permiscebat atque omnia
veneni succo infecta velut peculiare munus amicis mittebat
ab hoc studio erarie arti fabrice se tradit ceraque fingendis ere fun-
dendo procudendo oblectabatur. Matri deinde sepulcrum facere instituit cui operi
intentus morbum ex solis feruore contraxit et die vii decessit. Populum
romanum heredem regni instituerat. Hoc tempore mortuo attalo ari-
stonicus eumenis filius ex pellice ephesia cytharistae cuiusdam filia
genitus velut auitum regnum asiam inuasit multaque secunda prelia
aduersus ciuitates que metu romanorum tradere se eidem nolebant fecit
Contra quem aduersus quo aristonicum publius licinius crassus consul
et pontifex maximus cum instructissimo exercitu et datis copiis amicis
regibus scilicet nichomede bitinie mitridate ponti et ariarathe ca-
zathe cappadocie pilimene paflagonie regibus cum magnis copiis

adiuvabat. Consul Crassus in bello victus. Et cum Crassus per plurima cedem ac
fugam actus ipse iam circumventus ab hostibus et pene captus esset, excogita-
to genere mortis effugit dedecus servitutis. Nam virgam qua utebatur
ad equum in oculum tracis impegit, qui ira et dolore exardescens
gladio latus eius transfodit. Augustinus libro iii° de civitate dei. Cum adversus
Athenienses regemque Aristonicum bellaret, Apollo Cumanus quadriduo
flevisse dicitur. Quo prodigio aruspices territi cum id simulacrum putassent
in mare proiciendum, Cumani senes intercesserunt atque retulerunt tale
prodigium et Antiochi tempore bello in eodem apparuisse simulacro. Et quia Romanis
feliciter provenisset, ex senatus consulto eidem Apollini sua dona missa esse testa-
ti sunt. Tunc periciores acciti aruspices viderunt quod fletus ideo pro-
sper esset Romanis quia Cumana colonia greca esset suisque terris unde
adductus esset Apollo, id est Grecie, luctum et cladem significasset. Deinde mox regem
Aristonicum victum et captum esse nunciatum est. Actor. De prodigiis
bellum Arvernense precedentibus. LXXXIIII Antiochi viii° qui
a Anno Ptholomei Evergetis xxiiii° et Symonis viii° et fuit annus [illegible]
ol. c. lxv. Arvernus nobilis urbs Gallie ut scribit Eusebius capta
est a Romanis. Sed Orosius dicit hoc contigit sub prefatis regibus in ma-
tris et anno ab urbe condita dc° xxviii°. Ieronimus autem post hoc anno ab ur-
2 be condita dc° xxv°. Temporibus autem secundum Orosium hii casus contigerunt. Orosius.
Gaio Sempronio Tuditano et Marco Acilio consulibus Publius Scipio
Africanus pridie quam contione deprecatus salutem patrie contestatus quod sibi propria
laborando ab improbis et ingratis denunciari cognovisset, alia die mane
in cubiculo suo exanimis repertus est, hic quidem uxoris sue Sempronie
Graccorum sororis dolo necatus fertur. M. Emilio autem Lucio Oreste con-
sulibus Ethna vasto tremore concussa globis igneis exundavit. Rursus-
que alia die Lippara insula et vicinum circa eam mare in tantum efferbuit
ut exustas quoque rupes dissolverit tabulataque navium liquefacta cera
excoxerit exanimatos pisces supernatantes excoxerit, homines quoque nisi
qui longius potuerunt diffugere, reciprocato hanelitu calidi aeris adustis
interioribus vitalibus suffocaverit. Deinde Marco Plautio Hypseo M.
2 co. Fulvio Flacco consulibus vix dum Africa a bellorum excidiis quiescente
horribilis et inusitata perdicio consecuta est. Nam cum per totam Africam immense locu-
starum multitudines coadunate essent et non modo iam cuncta spem frugum abstraxissent
herbasque omnes cum parte radicum foliaque arborum cum teneritudine ramorum
consumpsissent, verum etiam amaros cortices atque arida ligna praeroserent,
repentino arrepte vento atque in globos coacte portataeque diu per aerem
Africano pelago immerse sunt. Harum cum immensos acervos longe
lateque fluctus reiecta late litora replevissent, taetrum nimis
2 mis atque ultra opinionem pestiferi odorem tabida putrefacta
congeries exalavit. Unde cunctorum pariter animancium tanta pestilencia con-
secuta est ut avium pecudum ac bestiarum corrupcione aeris dissolu-
2 tarum putrefacta passim cadavera vitium corrumpentis augerent. In Nu-
midia in qua tunc Micipsa rex erat, dccc milia hominum perisse
traditum est et circa oram maritimam maxime que Carthaginensi adia-
cet litori ad ccc plus quam cc milia. Apud Uticam vero tricentum [illegible]

xxx milia qui ad presidium totius affrice ordinate fuerant consumpta
sunt ab arabis. Et hec clades repentina ac tam violenta contigit ut hic
apud uticam sub una die per unam portam cadavera innumerabilia per que mille
mortuos elatos fuisse narret. Comestor. De antiocho demetrii

et morte symonis pontificis et successione iohannis hircani. cxxxv.

In tempore surrexit antiochus filius demetrii in terram patrum suorum
et convenerunt ad eum omnes exercitus ita ut pauci essent cum tryphone.
Porro trifon fugit navigio in orthosiade. Rex autem persequens eum
constituit cendebeum ducem maritimum et reliquit ei exercitum ut expugnaret
iudeam. Quod cum audisset symon vocavit duos filios suos seniores iudam
et iohannem et dedit illis xx. pugnatorum et equites et profecti sunt adversus
cendebeum. Et insonuerunt sacerdotes tubis et conversus est in fugam cendebeus
et castra eius. Et ceciderunt ex eis ii. milia virorum et redierunt filii
symonis in pace. Porro ptholomeus filius abobi constitutus erat dux in
campo iericho. Erat autem gener summi sacerdotis et habebat aurum et argentum
multum. Et exaltatum est cor eius et nolebat obtinere regionem
Et occidit symonem in dolo uxoremque cum duobus filiis vinctam misit
quorum iniectos occupare urbem et alios in gazaram ut interficerent iohannem
Sed praevenerunt quidam in gazaram nunciaverunt iohanni que facta fuerant
et ipse festinans occupare ierusalem. Et occidit eos qui venerant eum perdere
et factus est princeps sacerdotum pro patre suo. Eusebius in cronicis. Anno
igitur ptholomei euergetis xv. symone pontifice iudeorum interfecto successit
ei iohannes filius eius qui et hircanus annis xxvi. Comestor. Hic
dictus est hircanus a devictis hircanis. Cum iosephus in libro quem condidit
de ... in religione sacerdotii insigniter ducatum regnaverit. ... erat hic
...
cum duobus pueris tenebat in vinculis et confugerat ad opidum agon
obsesso igitur opido cum iohannes acrius insultabat ptholomeus matrem iohannis
et fratres super muros usque ad sanguinis effusionem cedebat. fractus
pietate iohannes ab impugnatione temperabat. Mater tamen clamante
ne propter se fieret salus ptholomei multo morte sua sic vindicaret
immortaliter meliorem. Ob hoc demum tota obsidione cunctis venit
annus feriatus iudeis necessitate ab obsidione iohannes. Ptholomeus
vero interemptis matre et fratribus confugit ad zenonem philadelfie
tirannum qui cotila cognominabatur. Eusebius in cronicis. De vincto

regno demetrii et victoriis romanorum ex gallis. cxxxvi.

Anno ptholomei euergetis xlvi. iohannis hircani iii. demetrius
iterum syrie regnavit annis iii. Anno iii. demetrii ... ac
regnante post ... antiochum ... quedam cronica fuit ab urbe condita
dicta ... de quo sic scribit Orosius. Anno ab urbe condita
... xxviii. fabius consul bituito regi arvernorum bello maximo
instructo ... ut bituitus paucis
romanorum vix ad ... quos habebat in agmine sufficere
posse iactabat. ... sibi ad transeundas copias ... pontem ...
... intelligeret alium ... lintribus ... que ...
... constratis tabulis instruxit. Commissa pugna ... fuit

agitata victi galli quousque in fugam dati sibi quisque timet coacervate
in consulte agminibus [illegible] proprio [illegible] cuncta viserent at mox
cum ipsis lintribus mersi sunt. Centum lxxx. milia armatorum in exercitu
bituiti fuisse traduntur ex quibus centum l. milia uel capta uel mersa
sunt. Eodem anno dicit Orosius quintum marcium consulem gallorum gentem
sub radice alpium sitam aggressum esse. Qui cum se romanis copiis circumseptos
viderent et se bello impares occisis coniugibus ac liberis in flammas se precipitare.
Qui vero per romanos preventi facultate agendi tunc mortis sive copia caruerunt
uel capti fuerant alii ferro alii suspendio alii veneno uel negato cibo se
peremerunt. Nullus omnino uel parvulus superfuit qui non mallet mori quam
servire. Justinus. De astucia ptholomei contra demetrium. C.xxxvii.

Dum ptholomeus rex egipti bello petitus a demetrio cognovisset
cleopatram sororem suam opibus egipti navibus impositis ad filiam et de-
metrium generum in syriam profugisse immittit iuvenem quendam egip-
tium protarchi negotiatoris filium qui regnum syrie et armis peteret et
composita fabula quod per adoptionem regis antiochi receptus in familiam regiam
esset nec syris quemlibet regem aspernantibus ne demetrii superbiam paterentur
nomen iuveni alexandri imponitur. Auxiliaque ei ab egipto ingentia.
Interea corpus antiochi interfecti a rege parthorum in loculo argenteo ad se-
peliendum remissum est in syria. Quod cum ingenti studio civitatum et regis
alexandri ad firmandam fabule fidem excipitur. Que res illi magnum favo-
rem popularium conciliavit omnibus non fictas in eo lacrimas existimantibus.
Demetrius autem victus ab alexandro cum undique circumstantibus malis
premeretur ad postremum etiam ab uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis
servulis cum tyrum religione se templi defensurum petisset navi egrediens
prefecti iussu interficitur. Alter ex filiis seleucus quod sine matris auctoritate dia-
dema sumpsisset ab eadem interficitur. Alter cui propter nasi magnitudinem cognomen
gryppus fuit rex a matre statuitur ut nomen regis penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem esset. Eusebius
in cronica. De antiocho grippo. C.xxxviii. uel [illegible] annis

Post demetrium igitur syrie regnavit antiochus qui et gryppus. xii. Justinus.
Alexander autem occupato syrie regno tumens successu rerum sper-
nere iam ipsum ptholomeum a quo subornatus fuerat in regnum cepit. Ptho-
lomeus igitur reconciliata sibi sorore ingentia grippo mittit auxilia. et filiam
[illegible] nuptum. Sed videntes populi syrie paulatim ab alexandro
deficiunt. Conserto itaque prelio inter reges victus alexander profugit in an-
tiochiam. Ibi inops pecunie cum ad stipendia militibus deesset in templo
iovis solidum ex auro victorie signum tolli iubet facetis iocis sac-
rilegium circumscribens. Nam victoriam sibi commodatam a iove esse dicebat.
Interiecto deinde die cum ipsius iovis aureum simulacrum infiniti
ponderis tacite evelli iussisset deprehensusque in sacrilegio concursu
multitudinis esset in fugam versus magna vi tempestatis oppressus ac deser-
tus a suis a latronibus capitur perductusque ad gryppum interficitur. Gryppus
porro recuperato patrio regno externisque periculis liberatus insidiis matris
appetitur. Que cum cupiditate dominationis prodito marito demetrio

rato filio infesto Grypus quos victoria insolentem dignitas sua fecit dolet
benedicti abrogatam poculum veneni obtulit. Sed premonitus Grypus
velut pietate cum matre certaret bibere ipsam iubet; instat; ad postremum prolato
indice eam arguit solam defensionem sceleris superesse affirmans si
biberet quod filio obtulit. Sic victa regina scelere in se verso veneno quod
filio paraverat extinguitur. Regni quoque securitate accepta Grypus oc-
tonis quietem cum ipse tum regno prestitit. Natus deinde ibi est eius
emulus frater Cyzicenus ex eadem quidem matre genitus sed ex Antiocho pa-
truo susceptus. Hunc cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis
cum eo de regno contenderet excitatur. Comestor. Porro Antiochus Ponti-
cus rex Syrie obsedit Ierusalem quam obsessam aperuit Hircanus David
de uno loculis existentibus sepulcri David et sustulit auri plus quam
tria milia talentorum, dedit quoque trecenta Antiocho ut ab obsidione re-
cederet. Et ut placaret invidiam populi de sepulcri apertione de reliqua pe-
cunia primus instituit xenodochia pauperum in Ierusalem. Samariam captam
solo equavit, quam Herodes reedificans in honorem Augusti Sebasten dixit. Sub hiis
temporibus anno Ptholomei Evergetis xxvi Hircani iii Marcus
Terentius Varro philosophus et poeta nascitur. Eutropius. De regno
Ptholomei Physconis Cxxxix. Sub eodem Egypti vii regnavit
anno ipsius Hircani xv Antiochi xix. Item Ptholomeus
ex Egypto pulsus est. Egiptiorum viii regnavit Ptholomeus
Physcon qui et Soter. Cepit autem etatis quinte CCCC lxxvi°
mundi iiii. Hic xlii° regnavit annis xvii. Justinus l. xxx
viii°. Hinc post legatos regnum et uxor Cleopatra regina soror eius
deseritur. Letus igitur quod sine certamine fratris regnum cepisset Cyrenosque
subornavit. Autem Cleopatra et principum favore filium fratris statim in
Alexandria ingressus et fautores pueri trucidari iussit. Ipsum
quoque die nuptiarum inter amplexus matris in convivio interficiebat
inter apparatus epularum et sollempnia religionis. Sic postea
in thorum sororis ascendit. Atque thoro sororis atque filii eius
non minor suppliciis qui eum ad regnum vocaverat fuit. Siquidem
peregrinis militibus licencia cedis data omnia sanguine cottidie manabant.
Ipsam quoque sororem filia eius virgine stuprata et per vim
et in matrimonium assumpta repudiavit. Quibus rebus territus populus
solum vertit metu mortis exul relinquit. Solus igitur in tanta
urbe cum suis relictus Ptholomeus cum se regem non hominum sed vacuarum
edium videret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus
obviis legatis Romanorum Scipioni Africano et Spurio Mummio et
Marcello qui ad inspicienda sociorum regna veniebant procedit.
Sed quam crudelis civibus tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim
et vultu deformis et statura brevis et sagina ventris non homini
sed belue similis. Quam feditatem nimia subtilitas perlucide vestis
augebat prorsus quasi astu que inspicienda preberentur que cum

studio occultanda pudibundis viris erant affricanus aut quod inspi-
cit urbem alexandrinis spectaculum fuit. Eusebius. De bello iugurtino
et de filia lucii helvii fulminata . CXXXX . durant capitu-
a Anno huius ptholomei xii° iugurta contra romanos. Orosius. Iugur
Nulla romani militis tumultuosior pugna et crebrior fuit adeo ut
discursu et fremitu circumsonante et inspectantium excitatus pulvis
caelum subtexerit diem abstulerit noctem obduxerit tantusque telorum
imber ingruerit ut nulla pars corporis alicui tuta esset quippe cum et
ad prospiciendum impedimento caliginis et ad cavendum confusione
multitudinis deerat. Romanus laborabat eques maurus ac numida velut
collocatum hostem opportuno belli impetu vitare sed potius dimissa
tela mittebat tum quod valida iacta non erant ita coacti in unum ro-
mani equites in unum pedites densabant. Et cum iterum confisi
hostes non solum agminis extrema laniarent verum etiam media confossi
procul telis cedunt turbatosque romanos insuper et estus solis intolle-
rancia sitis morte in instancia usque ad extremum desperationis defatiga-
vit subito novum contra romanos adversus afflictos tempestatis imbrium
quod suffragium caelo missum insperate saluti fuit. Siquidem repentina
pluvia sitientibus romanis restaurantibus refrigerium potumque prebuit
porro autem numidis astilia eorum que manu intorquere sine amen-
tis solent lubrica ac per hoc inutilia reddidit. Scuta etiam que elephan-
ti coriis contecta habilia et tuta gestabant cum ea natura est ut ac-
ceptum imbrem tamquam spongia bibat atque hoc in tantum repentino
pondere fiat quod circumferri non potuit defendere nequiverunt. Tunc
boccus et ingenti numidarum rex fugiunt. Post hec . c . xl ta
milia armatorum ab eisdem regibus abducta sunt quin usque ad i-
nternecionem ceduntur cesa referunt. Ex eo boccus spe belli pacem a
romanis petivit atque in pretium pacis iugurtam dolo captum catenis
que obvinctum per sillam legatum misit ad marium. Qui in triumpho
ante currum duobus filiis suis actus et mox in carcere iugulatus est.
Isdem diebus lucius elius eques romanus cum uxore et filia
de roma in apuliam rediens tempestate correptus cum filiam conster-
natam videt ut citius prioribus tectis succederet relictis vehiculis
correptisque equis filiam virginem equo insidentem in medio agmine
accepit. Puella continuo ictu fulminis exanimata est sed omnibus
sine scissura aliqua vestimentis detracte ac pectore pedibusque vinculis
dissolutis monilibus et anulis discussis ipso corpore illeso nisi quod
obscenum in modum nuda et lingua paululum exerta iacuit. Equus
quoque ipse quo illa vehebatur stratoris frenis vel cingulis dissolutus
passim ac dispersis procul exanimis iacuit. Eusebius. Maromiet
a Anno ptholomei phisconis xvi aristobolus De regno aristoboli et
rex fit et pontifex simul capitulum morte eius . CXXXXI .

iudeos diadematis sumpsit insigne. Comestor: mortuus est enim
iohannes hircanus ~~aristobolus~~ relictis v. filiis. aristobolo primogenito
et antigono cum tribus minoribus cumque nullus eorum ad regendum populum
sufficeret uxorem suam dexterissimam iudicem filiis prefecit. aristo
bolus vero impatiens matrem suam cum fratribus minoribus vinculat.
in carcere et antigonum quem diligebat sibi ~~ad~~ a se constituit. Impo
suitque sibi diadema restitutum et regnum iudeorum per quod erat ante a se
dechia (?) per quos regnum fuerat interruptum annis .ccc.lxxxv. et mensibus
tribus vel a reditu de captivitate babilonis tempore lecto intermissum
fuisse regnum usque ad hircanum et aristobolum vel usque ad aristobolum
hircani. Post tamen regnavit aristobolus cum per annum et quod matrem in
vinculis fame perimeret. Cumque egrotaret aristobolus in monte qui
postea absolute dictus est antonia videbat antigonus de galilea in
qua militia gloriosa fuerat in diebus novis armis redeuntibus. Cumque
ingrederetur templum in diebus scenophegie absconditum tamen fuit et ut audiret
dicionem armorum proprio armatus intravit. Quod videntes cum illi inprimis
et maxime uxor sua qui occasionem erant in invidit sed ipse ei assen
sum non prebebat accusabat cum dicens aristobolo sed tamen audiens
de constantia in manu forti et armata intravit ut te perimat et
regnet. Quod ita probare potes. Iube eum venire ad te. Si venerit
armatus sunt huius que dicimus certus esto. Posuit autem ad suggestio
nem uxoris aristobolus armatos in subterraneo qui si veniret ar
matus eum interficerent. Et ad vocandum fratrem aristobolus precepit nuncio
ut diceret ei ne veniret armatus. Sed regina corrupit nuncium cum
muneribus. Erat eo tempore in templo quidam iudas nomine
de genere essenorum qui scolastice sue arte sua predixerat de morte anti
goni eadem die. Gloria paulopost occasus est antigonus cum armatus
descenderet per quod sentiret audiens autem rex mortem fratris persolvit
adeo quod morbus invaluit ut sanguinem laxatis visceribus evomeret.
Et ingemiscens ait peccatis non erat ut dei lumen fallax mea latere.
Quid corpus in pulvere si animam anima dampnata detinebat utinam non
ferres paulatim sanguinem meum eius sed totum simul accipiat. Et
huius dicti expiravit. · De alexandro ianneo et crudelitate eius · Cxlv

a

uo mortuo uxor eius quia plures quos non suscepisset
fratres viri solvit a vinculis maiorem natu alexandrum
regem constituit. Qui cognominatus est ianneus quia rex modestia
patruus (?) videbatur. Qui fratrem suum prevaricantem quia regno aspirare videbatur
occidit. Tamen non secundo vivere coegit quantumcumque duxisset uxorem
novam alexandram que et salomia dicta est. Hic adeo nequissimus
fuit quod in tribus annis tria et l. milia suorum interfecit. et saepius
eius detestabantur. Cumque offensus esset populus munivit sibi valla
tum in terra que bare dicebatur. Tamen quia regina amicitiam vestem

tertius nam iudici deserunt cum defendi posset a duobus ab omni invente a
deo aut offensus erat iudicibus ut semel condempnatum eum quo nam pacto
eius perdi posset vindicavit et moreretur. Obiit . . . pluribus ulterius suppo-
dit octingentos viros uxoratos uxoresque eorum et liberos necavit . . .
sceleribus . . . **De victoria Romanorum contra Cimbros duce Mario. C.**
anno . . . per consul. . . . xviij. Cimbrorum caesa sunt lxxx capta xl m.
capta per Marium cum duce . . . Auctor. Cum hiis Cimbris Teuto-
ni sunt. Secundum Orosium . . . ait epistola ad Augustinum. Gens
Teutonica Gallorum populos Oceani atque Germanie confecta littoribus
omnes Gallias invadunt . . . consulibus Romanis . . . apud aquas
Sextias a Mario pugnante superata est. Teutonorum . . . cum aliis se
. . . captivis . . . servandas . . . quod curis assulerunt de-
pacte sunt ut templo . . . ac . . . in servitium traderentur. Quod
cum non impetrarent sub monte casus littore . . . cum suis parvulis li-
beris mane mortue sunt . . . suffocate laqueo faucibus . . .
complexibus se tenentes. Orosius. Teutones autem et Cimbri integris
copiis Alpinum nives emensi Italie plana . . . persuaserunt. Ibique cum
rigidum genus . . . blandioribus annis . . . ac lavacro
emollierunt. Marius consul . . . Catullus adversus eos missi
duo ad pugnam et campo dato Hannibalis secutus ingenium in ne-
bulam disposuit pugnam in sole pugnavit primo . . . per tractus
Gallorum sunt quod Romana acies prius offendit disposita quam ad
. . . senserunt. Cumque . . . equites . . . in suos agentes
totumque multitudinem in dispositam . . . ad montana . . . conturbarent
. . . ad . . . adversus . . . eorum . . . 
. . . et splendor . . . [red] . . . ut tanta . . .
. . . Romanorum . . . ultima . . .
Centum xl milia eorum tunc in bello caesa, lx milia capta di-
cuntur. Aquilius . . . pugna que plaustris in modum
castrorum . . . Romanos . . .
nos. Sed . . . absassis . . . cum . . .
. . . in . . . tempus . . .
. . . suppeterant . . . Nam alie concursu mutuo
iugulate, alie apprehensis invicem faucibus strangulate, alie funi-
bus per equorum crura . . . ipsisque . . . equis . . . stimulatis pro-
tracte . . . quibus equorum crura nexuerunt . . .
. . . atque exanimate sunt, alie laqueo de sublato . . .
plaustrorum temonibus pependerunt. Inventa est quedam que duos
filios . . . per colla eorum laqueis ad suos pedes innexuit et cum
se iam suspendio morituram dimisisset secum traxit occidendos.
. . . Stratis ipse gladiis Lugius et Boiorix reges . . .
ceciderunt, Claudicus et Caesorix capti sunt. Itaque in hiis duobus
plus quam cc. xl milia Gallorum milia occisa et cxl capta sunt absque
innumera mulierum multitudine que se suosque parvulos femineo furore . . .

manu virili necaverunt. Actor. **De expulsione phistonis ab egipto per uxorem cleopatram. c.xliii**

c. Eodem anno quo et numancia capta et lxxx capta fuit [illegible] s. phistonis xvii° fuit et eodem phistone ab egipto expulsi per uxorem cleopatram incipiunt regnasse eo quod sup. sit [illegible] Justinus in li. xxxix° sic narrat. Cleopatra eo gravatur socio regni filio ptholomeo qui marito incedit abducta ei pulchre uxore eam degenerem qui expulerat et duos filios habebat expulsum cogit accersito minore filio alexandro et rege in loco fratris constituto sed ut filium regno expulisse contenta bello cyprii exulantem persequitur. Unde eo pulso interficit ducem exercitus sui quod vivum eum manibus emisisset quamquam ptholomeus verecundia matris belli non viribus minor ab insula recessisset. Hec justinus de illo ptholo. quem fervor dixit magnus per uxorem expulsum. Porro de illo quem phistonem eo generunt iam eum depulit ptholo. eo et pulsus per uxorem dimissus et expulsus tacitus in exilium profectus e. eo filio quem ex sorore susceperat eum uxore sua pelice. Conductoque mercenario exercitu bellum sorori et patrie intulit. accersitumque deinde maximum natu filium nomine alexandrum quem se regem creavit interfecit. Tunc populus statuas eius et ymagines detraxit. Qui sum studio sororis existimans filium quem ex ea susceperat interficit corpusque in membra divisum et in cista composita matri die natalis eius inter epulas offerri curavit. Que res non regine tantum verum et universe civitati acerba et luctuosa fuit. tantumque merorem festivissimo convivio intulit ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verso igitur studio procerum ab epulis ad exequias membra lacera populo ostendit et quid sperare de rege suo deberent filii cede demonstravit. Hec ille.

**De regno ptholomei alexandri et lucreto pompeio et fine regni syrie. c.xlv.**

c. Expulso igitur de regno phistone per uxorem cleopatram et in principio regnante successit eis ptholomeus nomine ptholomeus qui et alexander. Cepit autem anno etatis quinte ccc° xv annis mundi iiii° m ii° dccc lxxvi et regnavit annis x. Hoc tempore regnabat apud syros alexander iannaeus qui regnavit annis xxvii. In syria vero antiochus cyzicenus qui annis xviii. Post quem regnavit philippus annis ii. Deinde antiochus in parthos fugiens pompeio se tradit. Post quem philippus captus et a gabinio regnumque syrie finitum est sub anno ptholo. vii° vel viii°. Que usque syria possessa per reges in romana dicionem cessit. Titus lucretius poeta nascitur. Qui postea amatorio poculo in furorem versus cum aliquot libros per intervalla insanie conscripsisset quos postea cicero emendavit propria se manu interfecit. Anno etatis xliiii°. Lucius pomponius bononiensis atellanarum scriptor hoc tempore claruit. Valerius iii° li° apud pomponium in termino ... de campana invenit apud illam ornamenta et plurima

illius scilicet ouidii trax[it] simone in die de scola redierunt libri di
antes de libris illis inquit ornamenta sunt una et una numquam phi[losop]h[us]
qui id composuit quia dum uerum collabi solet bene uero metis v[illegible]
patet aliud temporis fortune accipit in tempus. Itaque quorsum attinet
aut diuinas inquam pro salute aut pompeius in ultio [illegible]
[illegible] cum et illarum frons [illegible] multis intus [illegible] sit uestra [illegible]
[illegible] solet [illegible] Actor. Eo tempore sociale [illegible]
bellum sociale in ytalia exortum est quod in [illegible] quedam prodigia p[re]
asserunt. Orosius. De prodigiis que sociale bellum ytalie presserunt
a nno ab urbe condita dc[lx]i. vi[o] iulio cesare et lucio CXLVII
marcio philippo consulibus antestantibus causis sociale bellum tota co
mouit ytalia. Siquidem liuius drusus latinos omnes spe libertatis
illectos cum placitum explere non posset in arma concitauit. Eo accessit
in [illegible] urbem dira prodigia terruerunt. Nam sub ortu solis globus
ignis a regione septentrionis cum maximo celi fragore emicuit. Apud
arretinos cum panes per conuiuia frangerentur cruor e mediis pani
bus quasi e mediis corporibus fluxit. Praeterea per vii continuos dies grandine
lapidum intermixtis etiam testarum fragmentis terram latissime uerberat.
In samnitibus uastissimo hiatu terre flamma prorupit et usque ad celum
extendi uisa est. Compluribus preterea iter facientibus romanis globus coloris au
rei celo ad terram deuolui maiorque factus rursus a terra ad orientem
solem ferri atque magnitudine sua ipsum solem obtexisse
se uiderunt. Drusus tantis malis anxius domi sue incerto
auctore interfectus est. Igitur picentes vestini marsi peligni marru
2 cini samnites lucani cum ad hoc occultam defectionem meditarentur gaium
seruilium pretorem legatum ad se nuntium missum apud asculum occiderunt.
Statim quoque clausa ciuitate omnes ciues romanos inducta cede iugulauerunt.
Continuo atrocissima priorem infaustissima portenderunt prodigia. Nam
quoque omne genus animalium que mansuetum homini blandi[illegible] atque inter
homines uiuere solita erant relictis stabulis pascuisque cum balatu hinni
2 tu mugituque miserabili ad siluas montesque fugerunt. Canes quoque quorum
natura est extra homines esse non posse lacrimosis ululatibus uagi lupo
rum ritu oberrabant. Augustinus libro iii[o] de ciuitate dei. Ante quam se adversus
romam sociale latinum commoueret omnia animalia humanis usibus
subdita canes equi asini boues et quecumque alia pecora sub hominum
dominio erant subito efferata et domestice lenitatis oblita relictis tectis
liberi uagabantur et omnem non solum alienorum uerum etiam dominorum aditum
aspernabantur. Nec sine exitio uel periculo audentes si quis de proximo
urgeret. Quanti mali signum fuit si hoc signum fuit quod tam malum fuit
si etiam signum non fuit. Orosius. De bello pompeii contra asculum
b nno autem pompeyo et lucio porcio urbem regit picentes CXLVIII
cio cathone consulibus pompeius dum obsedit asculum ciuitatem
cum expugnasset [illegible] in campis picentum infensa oppressio
vicisset xviii milia marsorum in ea pugna cum francone imperatore

suo casu sunt capta iuxta milia. Quadringenta autem milia ytalica viri
peracti ante confugi montes coacti in unum agmine forte conscenderunt
in conspectu conjuratique sumibus urbe mortem vigiliarum. Itaque ita ut
attonita timore hostium fecerat alij stipitibus uel saxis uel laqueis
alij armis sub ... paternis cuncti ... dentibus ... unda
tis in modum vinctorum vescebantur. Nec ultimum est ... in ... tibus
mortem ... in diuina ... quam malo modo ... uti
uexatione diu ... pr. Eadem die ... conspecti ... sunt
... duo ... quoque ... pro ... suis per magistratus
epulas largaque ... ad ... proucatus ... &
uero assumptus est. Cunctis ... eius laudantibus sed ... pro ...
te De bello ciuili et fuga marij Capitulum CXLV

Anno ab urbe condita dc° lxij° secundum Orosium uero finito sociali
bello romane primum bellum ciuile quoque est. Marius sille consul
... mithridaticum in asiam ... iussus ... in campania tunc ...
sociali belli reliquias conspiciente ... conspirant ... populi et ... bellum
... mithridaticum. Quo cognito silla ... cum
... et ... cum ... legionibus ... urbem
... prius ... legatum marij qui prima victima belli ciuilis
... urbem ... incendium ... faces ad inflammandam urbem
... primus ... ab ... et ... via ... agmine in forum
... omnibus ... Marius ... nobilium inflammata plebem ...
... ordine ... aduersus sillam ... temptasset
... libertatis ... ad arma ... repugnare
... tamen in capitolium confugit. Sed cum ... sillam ...
... diffugit. Ubi tunc sulpicius collega
marij ... prostratus est. ... quod ... hostem
iudicauerat ... mitti ... de ... corporis
... dedicauit. Actor ... est ille sulpicius de quo
Valerius loquitur. Valerius libro ... Seruilij sulpicij galli ... mortale
supplicium qui ... quod ... ... ... ...
... absque ... sed ... ... lex ...
... quibus ... suis ... huius de
... ... ... ...
... tunc ... imitator ... ...
... Marius fugiens ...
... paludibus ... abdidit. ...
... luto ... turpi ...
... deductus ... ...
... Valerius ... publicas
... marium ... domo ... ...
gladium tenens aggredi ... sed ... uiri ... ab
... fugit ... De egressu marij

et continuatione belli civilis. C xlix. / aufugit. Sollicitatorque
M[arius] de carcere lapsus de vinculis in affricam. Contra filio et his in
custodia servabantur. Quinto Romam ingressus timens consuli Octa-
vio et Cinne et [illegible] ad perfliganda urbem exercitu fecit. Quatuor partes
diviserunt. Tres [illegible] legiones Mario date sunt, [illegible] copiarum genus
Carbo [illegible] et partem Sertorius accepit. Facta porta [illegible] timens senatus et
Gneus autem Pompeius [illegible] ad exercitum accepit ut rei publice
[illegible] qui diu sese [illegible] rerum [illegible] suspenderat
[illegible] amicis et in via ad Octavium alterum consulem se contulit et
mox cum Sertorio conflixit. [illegible] pugna [illegible] nox diremit.
[illegible] milites [illegible] parte [illegible] sunt. Postea die cum [illegible]
[illegible] ad sepulturam [illegible] miles Pompeianus [illegible] qui [illegible]
erat corpus agnovit et mox pectus suum gladio [illegible]
lacrimas et sanguinem fundens [illegible] cadaveri [illegible] annis
fere xl [illegible] sunt bella civilia. Marius autem coloniam
Hostiensem vi ingressus omnem ibi [illegible] libidinis avaricie crudelitatis
exercuit. Pompeius fulmine afflatus interiit. Exercitus eius pestilencia
corruptus [illegible] Nam xi [illegible] Romanorum ex castris
Pompeii mortua sunt vii milia autem de parte Octavii consulis sideratu
sunt. Marius Anticiam [illegible] civitates hostiliter irrupit et
[illegible] in his per proditores civitatem intravit bona [illegible] diripienda
permisit. Post Cinna consul cum legionibus et Marius cum fugitivis
urbem ingressi nobilissimos [illegible] ex senatu [illegible] consulares viros
interfecerunt. Marius cum [illegible] capita [illegible] quinque
capitolium collata rostris ad spectaculum ornatum [illegible] ac septimum
consulatum cum Cinna ~~[illegible]~~ [illegible] consule [illegible] in exordio consulatus
[illegible] sui tamen morte [illegible] est. Cinna bonorum [illegible] ma-
lorum [illegible] suppleuit. Nam cum introducta [illegible] fugitivorum ma-
nus in [illegible] [illegible] vel [illegible] actionibus [illegible]
[illegible] [illegible] militibus [illegible] in [illegible]
e. [illegible] sunt in illa die in [illegible] urbis [illegible] fugitivorum. Item
Cinna [illegible] consul ab exercitu suo interfectus est [illegible]. De Mitridate
et eius bello contra romanos C L. Anno ab urbe condita
[illegible] tempore [illegible] bellum Mitridaticum ut ait Orosius [illegible]
anno [illegible] fuit [illegible] [illegible] ultimo [illegible] Sirie [illegible]
bellum [illegible] romanos [illegible] Mitridates [illegible] annos [illegible] regni sui
ut ait Justinus per [illegible] annos [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Mitridatis futuram magnitudinem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Nam eo quo genitus est anno eo quo [illegible]
[illegible] stella cometes per [illegible] lxxx diebus ita [illegible] ut
celum omne [illegible] videretur. Nam [illegible] sui [illegible] partem
celi [illegible] [illegible] solis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] et qui [illegible] equos [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] super etatem [illegible]

mitridate veneno eum appetivere. Sed metuens antidota sepius
bibit. Itaque se adversus insidias exquisitis tutioribus remediis stagnavit
ut ne volens quidem senex veneno mori potuit. Helinandus.
In quibusdam quorum compilationes physicas legisse me memini quod mitridates
timens ne a suis intoxicaretur rute folia xx. cum duabus nucibus
et totidem caricis admixto sale cotidie ieiunus edebat. Iustinus.

De astucia eius et tyrannide contra romanos. C.l.

Inimicos deinde mitridates ne insidia quod veneno non poterant ferro
peragerent venandi studium finxit quo per vii. annos neque urbis neque
rurum tecto usus est. Sed per silvas vagatus diversis montium regio
nibus pernoctabat ignaris omnibus quibus esset locis assuetus feras cur
su aut fugare aut persequi cum quibusdam etiam viribus congredi. Quibus
rebus et insidias vitavit et corpus ad omnem virtutis patientiam duravit. Ad
regnum cum accessisset statim perdomuit pontum et cappadociam occupat.
Cum de asia tractaret tacitus cum quibusdam amicis regno profectus univer
sam nemine senciente peragratus est. Omniumque urbium situm ac regiones
cognovit. Inde in bithiniam transcendit et quasi iam dominus asie optima
queque victorie sue commentatus est. Post hec in regnum cum iam perisse crederetur
reversus est et invento parvulo quem per absenciam eius soror uxorque laodice
enixa fuerat. Que cum eum perisse crederet in concubitus amicorum proruerat
ta quasi admissum facinus maiori scelere tegere posset venenum advenienti
paravit. Sed cum ex ancillis mitridates cognovisset facinus in auctores
res vindicavit. Deinde mitridates cum orientem ad ipsos romanos
mat legatos quoque ad cimbros et gallos grecos et sarmatas et bastarni
as auxilium petitum misit et de sacia [illegible] iubet aquilium
et manium asianum consulem in fuga victum quibus pulsis cum
nichomede pulsis ingenti favore civitatum exceptus. Multum ibi
auri argentique magnumque belli apparatum invenit [illegible]
congregatum civitatibus concedit. Orosius. Post hec mitridates cum [illegible]
set ephesum [illegible] cepit edicto ut per totam asiam quicumque inventi
essent cives romani sub una die omnes necarentur. Et sic est. Nec ex
plicari aut comprehendi ullo modo verbis potest. Que tunc multitudo civium
romanorum cesa sit. Quis meror plurimarum provinciarum. Qui gemitus
occidendorum [illegible] ordinacio fuit cum singuli quique aut prodere inno
centes hospites et amicos aut ipsi periclitari pena hospitum cogerentur.
Archelaus quoque dux mitridatis cum c.xx. milibus peditum atque equitum
tum in achaiam premissus athenas ceteramque greciam partim in prin
dicione obtinuit. Silla cui post consulatum mitridaticum bellum obvene
rat archelaum apud piraeum atheniensium portum septemplici muro
communitum diu obsedit. Orosius.

De statu regno phisconis et scriptoribus illius temporis. C.li.

Annus alexandri [illegible]
xii. seculi etatis quinte de [illegible] mundi [illegible] iii. dcc. lxxxvi. egyptiorum
xii. ptholomeus phiscon [illegible] regnat annis viii. Hic enim qui antea
fuerat victus regressus de fuga regnum obtinuit quia alexan-
drum qui eum eiecerat ab incestus [illegible] cives repulerant. Hunc

anno iiij° templum tertio apud delphos ardentibus incensum est. anno v°
Valerius catullus scriptor liricus verone nascitur. anno vj° Salustius
crispus scriptor hystoricus in sabinis amiterno nascitur. Plotius gallus
primus rome latinam rethoricam docuit. De quo cicero sic refert. Memoria
teneo pueris nobis primum latine docere cepisse plotium quendam. Descriptio
rome facta in qua inventa sunt hominum iiii^c lxiii milia. Publius terentius var
ro vico atace in provincia narbonensi nascitur. qui xxxv anno agens
grecas litteras summo studio didicit. Eodem anno rome capitolium in
census est. Augustinus in libro ii° de civitate dei. De silla victore mitrida
tis et eius morte. C lxi.

Silla cum esset in asia bellum in mitri
datico gerens per lucium titium mandatum accepit a iove quod esset
mitridatem superaturum. Ad et sequitur. Hinc postea volenti redire in
urbem et suas proprias iniurias civili sanguine ulcisci item mandatum
est ab eodem iove primiliteri quodam legionis vi^te prius se de mitridate
pronunciasse victoriam et tunc promittere daturum se potestatem qua recu
peraret ab inimicis rem publicam non sine multo sanguine. Cum tunc quesisset quo
silla tarentum ubi sacrificasset vidit in capite vituli iecoris similitu
dinem corone auree. Tunc prenunciavit aruspex. Fudit preclaram ei prosperi
victoriam. Iussitque ut extis illis solus vesceretur. Postea pro intervallo
servus cuiusdam lucii pontii vaticinando clamavit. A bellona nuncius
venio victoria tua est silla. Deinde adiecit arsurum esse capitolium.
Quod cum dixisset continuo egressus est e castris. Postera die concitatior rediit
et capitolium arsisse clamavit. Ad vero asserit Augustinus [illegible]
libro i° lucie sille felicis si non fuisset uxorem metellam quam palam
erat impudica et quia honestissimi mala [illegible] dicitur ab atheniensibus
cantabatur et silla ignorabat. Beatamque domus sue primum [illegible]
dedicit. Valerius libro ix°. Silla dum ire nimio ob crimen favit nemo multo
alienus sanguine profuso ad ultimum et suum erogavit. Puteolis in ardens
indignatione quod granium principem eius colonie pecuniam ab decurionibus
ad refectionem capitolii promissam cunctanter dare audivit concitatione ni
mia in moderatoque vocis impetu convulso pectore spiritum cruore
ac minis mixtum evomuit. Igitur in dubio est silla ne prior an ira
cundia silla sit extincta. Eusebius. De victoria luculli de
mitridate. C lxii.

Anno alexandri iannei xxiiii°
etatis quinte 9° a mundi vero iiij^m dcc° lxxxiii° regnorum xi° ptho
lomeus dionisius regnavit annis xxx. hujus anno iiij° lucius lucullus primus
imperator appellatus est. victa armenia mesopotamia et nisibi cum regi
bus capta. Orosius. Marius et [illegible] duces mitridatis ad versus
lucullum missi magno [illegible] bello congregato cum publio rutilio apud
calcedoniam [illegible] cum plurima [illegible] copiis parte [illegible]
lucullus autem mitridatem cizicenos obsidentem fossa cinxit [illegible] quod facie
bat pati compulit atque ad ipsos cizicenos ut bono animo essent nunciavit
unum [illegible] natandi peritum. Qui duobus utribus suspensis media
apprehens regulam [illegible] submergens vii milia passuum transmeat
[illegible] inopia laborans [illegible] copiarum [illegible] abire precepit. Nam lucullus excipiens [illegible] plurimum

xv. horum tunc iuxta narrant. Tunc et fantinus qui se mitridati
inpetrauit et metrophanes regius prior amanto victi cum duobus mili
bus equitum a messanam fugerunt atque in numeratam uel mantuam
digressi incolles campos aut maritimos inciderunt ubi non solum mortis
usta uel saxa que quadam fuligine obfuscata dicuntur verum et campi ambusto
solo squalidi per milia passuum sine ullo ignis uel fornacis indicio rupe
dulo impressum cineris putres iacent. Turbas ex locis torride voragines
dudum quas grafictas uocant. In quibus diu obcecati inopinatis tan
pertis excepti sunt celam in regis castra venerunt. Comestor. De regno alexandre. Clv.

Porro alexander iannei cum quievisset a bellis regitans
fatigaretur morbum quartano natum putans intempestiuis laboribus
militie se reddidit et xxvii° vero regni sui anno mortuus est duos relin
quens filios hircanum aristobolum. Sciens quod filios pro pre indicis odiosos
regnum reliquit uxori que sibi subiunxit phariseos beniuolentiam illi sepe
comparauit turbande ipsius regi gestis et simulatam religionem insistens deserve
bat. Eusebius in cronicis. Tertio anno regni ptholomei dionisii vi. reg
nat alexandra iosephus annis ix. Comestor. Cum ea regnaret
hircanum primogenitum pontificem declarauit cum sufficientem regem indicans
quod modestus erat moribus ut aristobolum eo quod feruens ad vindic
tam privatum vivere cogit. Eo tempore orta est in iudea questio phariseorum
de quibus post compertus aliis explicabitur. Quorum consilio utebatur alexandra
quorum consilio optimates quosque incolarum aut exilio dampnauit aut in
terfecit. Demumque diogenem qui alexandro fuerat amicissimum occidit. Alexan
dri generis quidem duos sibi conflauerat amicos ut in inimicos tuendos dedicata
runt proinde multi ad aristobolum confugerunt cum proximo tuentur.
Actor. Hoc tempore floruit possidonius stoicus discipulus panetii ut
ait tullius. De quo dicit solinus quod gneus pompeius possidonium petiturus
a littore venit. De ecathone stoico philosopho et dictis eius. Clvi.

Eodem quoque tempore extitit ecathon discipulus eius stoicus cuius
sunt ratione dicta nec stoicis ab eis multa inveniuntur. Sunt quoque
dicta que a tullio et seneca excerpta sunt ut est illud de finibus tum
si sperare desieris metu seneca adludit ... Item illud in vi.
de beneficiis quid profecerim amicus mihi esse cepi. Item illud in ix. Si
vis amari ama. Item in libro de beneficiis. Nunc hominem magnus est
et quod vitium ... est non ... sed ... fieri. Item
querit ab ecatone an beneficium dare ... duo possit. Sunt enim
quidam qui ita distinguunt. Nam beneficia et quedam officia quedam
ministeria. Beneficium est quod alienus dat alienus aut est qui potuit
sine reprehensione cessare. Officium est filii uxoris earumque personarum
quas necessitudo suscitat et opem ferre iubet. Ministerium est quod seruo
sua eo loco posuit ut nihil eorum que prestat imputet superiori. ...
Hunc ecatonis plures utiles questiones posuit tullius in libro iii° de
officiis. Eusebius in cronicis. De catone stoico et dictis eius. Clvii.

Eodem tempore marcus porcius cato stoicus philosophus agnoscitur.
Virgilius maro in pago qui andes dicitur haud procul a mantua
nascitur. Pompeyo et crasso consulibus. Actor. Porro cathonis

(Margin note beside the ecathon passage: panetii floruisse / Hecathon)

ut ait agellius de illa sua vita quam ipse uti ferrum e[st]. Si exerceas
conteritur si non exerceas rubigo consumit. Similiter homines exercendo videmus
conteri. Si in autem inertia atque torpedo plus detrimenti facit quam exercitatio.
Idem Cato dicebat militibus suis: Cogitate cum animis vestris si quid pla
bonum recte feceritis labor iste recedet a vobis cito, bonum factum a vobis dum vi
vitis non recedet. Sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas
cito abibit, nequiter factum apud nos semper manebit. Hic Cato ut ait
Tullius ... sua senectus vel senectute que non plane probantur
in vulgus. Hic cum ab eo quereretur quid maxime expediret rei familiari,
respondit: bene pascere. Quid secundum? satis bene pascere. Quid tertium? male vestire.
Quid quartum? arare. Cumque quereret quid fenerari, respondit: Quid hominem occidere?
Idem ait amicicie si forte cum pluribus ignorantur qualitate sunt dissuen
de sunt magis quam discindende. Idem multo melius esse de quibus
dam acerbos inimicos mereri quam eos amicos qui dulces videantur.
Illi enim verum sepe dicunt, hi numquam. Ipse Cato ... ex pectore
estimabatur. tandem tedio duplicis contentionis scipionum inter ... melio
rem vitam invenit. Marcia Catonis filia minor cum ab ea quereretur
cur post amissum maritum denuo non nuberet, respondit non se invenire
virum qui magis se quam sua vellet. Scripsit autem Cato libros de mori
bus partim ~~...~~ prosayco sermone partim metrico. Cum a pueris in
scolis frequentata sit, antique usus assiduitate viluisse videatur, multas
tamen continet sententias egregias et notabiles. Ex quibus has admoniciones
utiles legentium breviter excerpsi. Cato in libro de moribus:

De dictis eiusdem · Lviij ·

...ni des videto. Antequam voceris
ad consilium ne accesseris. Maiori cede. Que legeris memento. Patere
legem quam ipse tuleris. Beneficii accepti memor esto. Pauca in convi
vio loquere. Miserum noli irridere. Nil temere credideris. Tute consule. Plus
vigila semper ne somno deditus esto. Nam diuturna quies vitiis alimenta
ministrat. Virtutem primam esse puta compescere linguam. Proximus ille deo est
qui scit ratione tacere. Sperne repugnando tibi tu contrarius esse. Conveniet
nulli qui secum dissidet ipse. Cum culpas alios, nemo sine crimine
vivit. Que nocitura tenes, quamvis sint cara, relinque. Utilitas opibus
preponi tempore debet. Temporibus mores sapiens sine crimine mutat. Cum
moneas aliquem nec se velit ipse moneri, si tibi carus, noli desistere
ceptis. Contra verbosos noli contendere verbis. Sermo datur cunctis, animi
sapientia paucis. Dilige sic alios ut sis tibi carus amicus. Sic bonus esto
bonis ne te mala damna sequantur. Rumores fuge ne incipias
novus auctor haberi. Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.
Rem tibi promissam noli promittere certam. Rara fides ideo quia multi
multa loquuntur. Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento. Plus
aliis de te quam tu tibi credere noli. Ne cures si quis tacito ser
mone loquatur. Conscius ipse sibi de se putat omnia dici. Cum
felix fueris que sunt adversa caveto. Non eodem cursu respondent
ultima primis. In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus Accipito placide plene lau
dare memento. Infantem nudum cum te natura creavit Paupertatis honus pacienter
ferre memento. Quod prestare potes ne bis promiseris ulli. Ne sis ven
tosus dum vis bonus esse videri. Quod vile est carum quod carum vile puta
to. De eodem. Clix. tu ne feceris ipse Turpe est doctori cum culpa
Que culpare soles ea. redarguit ipsum. Quod iustum est petito vel quod
videatur honestum. Nam stultum est petere quod possit iure negari
Ignotum tibi tu noli preponere notis. Vincere cum possis interdum cede sodali
Obsequio quia dulces retinentur amici. Ne dubites cum magna petis im
pendere parva. Ira odium generat concordia nutrit amorem. Quem supe
re potes interdum vince ferendo. Maxima etenim morum est semper patien
cia virtus. Utilius est regno meritis acquirere amicos. Mitte archana
dei celumque inquirere quid sit. Cum sis mortalis que sunt mortalia
cura. Impedit ira animum ne possit cernere verum. Quod nimium est fu
gito parvo gaudere memento. Victorem a victo superari sepe videmus
Lis minimis verbis interdum maxima crescit. Litis preterite noli ma
ledicta referre. Nec te collaudes nec te culpaveris ipse. Hoc fa
ciunt stulti quos gloria vexat inanis. Labitur exiguo quod partum est
tempore longo. Insipiens esto cum tempus postulat aut res. Stulti
ciam simulare loco prudencia summa est. Consilium archanum tacito committe
sodali. Indulget fortuna malis ut ledere possit. Prospice qui veniunt
hos casus esse ferendos. Nam levius ledit quicquid previdimus ante. Rebus
in adversis animum submittere noli. Fronte capillata post est occasio cal
va. Pauca voluptati debentur plura saluti. Somnia ne cures nam
mens humana quod optat. Dum vigilat sperat per somnum cernit ipsum
Instrue preceptis animum ne discere cesses. Nam sine doctrina vita est quasi
mortis ymago. Commoda multa feres sin autem spreveris illud. Non
me doctorem sed te neglexeris ipsum. Quid statuat de te sine te deliberat
ipse. Cum recte vivas ne cures verba malorum. Arbitrii non est quod
quisque loquatur. Interpone tuis interdum gaudia curis. De eodem. Clx.
Utile consilium domini ne despice servi. Nullius sensum si prodest spreveris
umquam. Multorum disce exemplo que facta sequaris. Que fugias
vita est nobis aliena magistra. Quod nosti factum non recte noli tacere ne
videare malos imitari velle tacendo. Iudicis auxilium sub iniqua
lege rogato. Ipse etiam leges cupiunt ut iure regantur. Quod merito
pateris patienter ferre memento. Cumque reus tibi sis ipsum te iudice damp
Admiranda canunt sed non credenda poete. Inter convivas fac sis
sermone modestus. [illegible] pia consumunt dum [illegible] aliena. Fac
tibi proponas mortem non esse timendam. Que bona si non est finis tamen illa
malorum est. [illegible] bonis si non [illegible] optimus esse. Despice
divitias si vis animo esse beatus. Quas qui suspiciunt mendicant
semper avari. Commoda nature nullo tibi tempore deerunt. Si contentus eo
fueris quod postulat usus. Dilige denarium sed parce dilige formam. Reb
age que [illegible] vincimus vitare memento. Incumbit [illegible] suspiciens

nec ita laboris. Sed tu prosperitate et afflictione dissolute quod sit ulla inquit
solent primo que sit neglecta oratio. Cum te detinuit levibus damp-
-na voluptatis indulgere gule noli que ventris amica est mul-
ticia est in morte alterius sperare salutem. Cum tu vel potes vel sedu-
que amicus. Non tu fortuna hominis sed vita pretenda est. Non metuit
mortem qui scit contempnere vitam propaganda est rerum doctrina bonarum
cum orbi cum mali est quecumque voluptas. Tu qui multis ubique adulta
canto. Rebus in adversis melius sperare memento. Una dies quales fuit
monstrabit amicos. Ne pudeat que nescieris te velle doceri. Scire
ad laus est culpa est nil discere velle. Sed potes id tempus nam
libus tempus vincis. Turpe est multo quam nolunt vendere in alterum
Cont. hominem iniustum pone contendere noli semper in deis in rebus ulla
sit' viis. Sed quidam qui sibi deus pacis amor. Tempora longa tibi
vite promittas noli. Quicumque ingredi(?) primum mors corporis umbra
velud dum parcus dolor et medicina dolorum. Quos similes dicis
hominis hic animis efficaces obeunt quorum sunt cuncti vita et dolor

De diogene babilonio et discipulo eius antipatro Clxi.

Loquebantur ut legitur de ipso diogenes babilonius et antipater eius discipulus
de quibus loquitur cicero in libro iii° de officiis hoc modo. Cum inquit de celan-
dis vitiis venditoris erga emptorem utrum omnia vitia vendenti oporteat
dicere vel quedam et tacere liceat. In huius modi causis aliud diogeni babilonio
videri solet magno et gravi stoico. aliud antipatro discipulo eius homini
acutissimo. antipatro omnia patefacienda ut ne quid omnino quod venditor
norit emptor ignoret. Diogeni venditorem quatenus iure civili constitu-
tum sit dicere vitia oportere. Cetera sine insidiis agere et quoniam vendat velle
quam optime vendere. Advexi. Exposui vendo meum non pluris quam
ceteri fortasse etiam minoris cum maior est copia. Cui fit iniuria. Exoritur
antipatri ratio ex altera parte. Quid ais. Tu cum hominibus consulere debeas
et servire humane societati eaque lege natus sis et ea habeas principia nature
quibus parere et qui se sequi debeas ut utilitas tua communis sit vicissim-
que communis utilitas tua. Celabis homines quid iis adsit
commoditatis et copie. Respondebit diogenes fortasse sic. aliud est celare
aliud tacere. Neque ego nunc te celo si tibi non dico que natura deorum sit quod
sit finis bonorum. bonorum que tibi plus prodessent cognita quam tritici
vilitas. Sed non quicquid tibi audire utile est et dicere. Immo vero necesse
est homines natura coniunctam societatem. Memini inquit. Sed numquid ista so-
cietas talis est ut nihil suum sit cuiusque. Quod si ita est ne vendendum quidem
quicquam est sed donandum. Respondet ille. Quid est enim aliud inquit
erranti viam non monstrare quod athenis exsecrationibus
sanctum est publice. Si hoc non est emptorem pati ruere et per errorem
in maximam fraudem incurrere. Plus etiam est quam viam non
monstrare nam est scientem in errorem alterum inducere. Respondet diogenes.
Num te emere coegit qui ne hortatus quidem est. Ille quod non

placebat proposuit tantum quod placebat emisti. Denique iste te sciret non laudaret. Dum autem emptoris et indicans vili sibi frumentum venditoris ex non sit. Sic autem dicam non omne prandium et quod dicam et in patiendo putatis. Quod non simulandum et quid venditorem quoniam rei quam vitia narrare. Quod non tamen absurdum quam si domino iussisse ita praeco praedicit domum pestilentem male materiatam ruinosam plenam serpentibus ego vendo. Hoc Augustinus. Tullius exposuit non in quaerere sed utrumque simulare. Nichil debet venditor emptori celare quod vitium sit nisi quod tu scias id ignorare emolumenti causa velis eos quorum interest id scire. Hoc autem celandi genus quale sit et cuius hominis quis non videt. Certe non aperti non simplicis non ingenui non viri boni versuti potius obscuri astuti fallacis fraudulenti dolosi malitiosi callidi veteratoris vafri. Quod si vituperandi qui reticent quid de hiis existimandum est qui orationis vanitatem adhibent. Orosius.

De morte Mithridatis et bello Pompeii contra Tigranem. c. lxxi.

Interea Pompeius cum Armeniam contra Tigranem proficisceretur ... ubi complures praefectos de ponto in Persiam ad Ecbatanam urbem captos praefecti regni. Lix. ... Interea Mithridate in Bosphoro cerealia sacrificante terrae motus repente adeo exortus est ut magna clades urbium atque agrorum secuta narretur. Eodem tempore Castor Mithridatis praefectus qui Fanagoriis praeerat occisis amicis regis arcem occupavit et quattuor Mithridatis filios ad praesidia Romana transmisit. Mithridates accensus ira scelera sceleribus cumulavit. Nam complures tunc amicos suos et Exipodram filium suum interfecit cum iam Macharem filium suum parricidio ante punisset. Pharnaces alter filius eius exemplo fratrum territus exercitum ad persequendum se missum sibi conciliat et mox adversus patrem duxit. Mithridates diu ex altissimo muro filium frustra precatus ubi inexorabilem vidit moriturus exclamasse fertur. Quoniam Pharnaces mori iubet vos si estis dii patrii precor ut quandoque et ipse hanc vocem a liberis suis audiat. Statimque descendens ad uxores pellices ac filias suas venenum omnibus dedit. Quod cum ipse novissime hausisset nec tamen propter remedia quibus vitalia sua armaverat adversus noxios sucos veneno confici posset frustra quoque spatiatus si quo tandem modo infusa pestis per venas agitatione corporis acta discurreret Gallum quendam militem iam fracto muro descendentem invitavit eique iugulum praebuit. Hunc exitum Mithridates sortitus est homo omnium ut ferunt superstitiosissimus annos natus lxxii. Regnavit annis lx. Contra Romanos bellum annis xl gessit. Bellum Tigrani Pompeius intulit. Ille se ei dedidit et ad castra Pompeii xvi miliario ab Ecbatana venit diadema suum cum procubuisset ad genua Pompeii in manibus eius collocavit. Quod ei Pompeius reposuit etc.

honorifice cum titulo regni tantum privatim vivat regendi potes-
tas adepta est et Siria simile et Zophene et vi talentorum argenti
quod pro pelis dederat quia bellum sine eo Romanis gerere noluit. Comestor.

De regno aristoboli et relegacione fratris eius hircani. Clxiij

Anno autem regni sui ix° egrotat alexandra et aristobolus collecta
plurimorum parte munire se regalibus castellis. Quo audito [illegible] quilibet
hircani mater uxorem aristoboli cum filiis in custodia retinendos
obsides accepit. Interim regnum sibi aristobolus usurpavit. Ea mortua
aristobolus collecto exercitu contra fratrem movit arma. Cumque congressi
venerunt in campis iericontinis victus hircanus fugit in iherusalem.
Tandem ea lege in concordiam redierunt ut aristobolus regeret hircanus
vero sublatis quibusque singularibus honoribus domos [illegible] permutaverunt. Erat
tamen cum hircano antipater ydumeus cum quo prudentia et strenuitate
timens aristoboli calumpnias et pretendebat [illegible] persuasit hircano
ut se dolo temptato quereretur et ut ad arethan regem arabum confu-
geret eius auxilio rediret in regnum. Nocte egressi venerunt ad
regem arabum in oppidum quod petra dicitur. Ibi regem suadebant ut contra
quem collecto exercitu aretha venit in iudeam et obsedit iherusalem. Et cum
eum oppressisset [illegible] romanorum [illegible] obsidionem [illegible] cum
non desiit [illegible] regem [illegible] tributa [illegible] pom-
peius [illegible] tigranem regem armenie [illegible] [illegible]
presidem sirie. Qui cum audisset dissensionem fratrum in iudea [illegible]
[illegible] iudea [illegible] sub [illegible] manum valida
[illegible] mittit inde adque legati [illegible] utrique venerunt auxi-
lium [illegible] postulantes. Corruptus autem [illegible]
missis ab aristobolo quod [illegible] romanorum [illegible]
bas legatos misit [illegible] pompeii [illegible]
ab obsidione recedunt. Recedens ergo aretha hircanum et antipatrem
philadelphie collocavit. Qui [illegible] arabum in [illegible]
[illegible] convenerunt. Cum [illegible] pompeius [illegible] cum [illegible]
[illegible] ut violenciam aristoboli digna [illegible]
[illegible] et hircanum restitueret regno. Sed [illegible] aristobolus sibi [illegible]
[illegible] sicut [illegible]

De expulsione aristoboli et restitucione eius hircani. Clxiiij

[illegible] autem pompeius ei regnum
[illegible] [illegible] in dignitate in salutato pompeio [illegible]
sit [illegible] se in alexandria [illegible] oppidi [illegible]
[illegible] ut [illegible] ad se descenderet. [illegible] magnum iussit
[illegible] pompeius vocabat
[illegible] ab oppido [illegible] ibi custodibus precepit ut non [illegible] manum
[illegible] obtemperaret abiitque [illegible]
[illegible] magnum [illegible] morte [illegible]
[illegible] nunciata. Cumque [illegible] aristobolus [illegible]
ei [illegible] in alexandrio [illegible] romano

gitorum cupiens. Sed ut horum effectum est, accessit Gabinius ad suscipiendum Ircanum custodes ut in oppidum reciperent. Hijs commotis Pompeius Aristobulum in custodia collocavit. Cum autem obsedisset Ierusalem, orta est dissensio in urbe. Nam fautores Aristoboli urbem sibi, fautores Hircani eam tradendam Romanis contendebant. Sed pars Aristoboli victa in templum secessit, recepto autem Pompeio in urbem templum expugnabat. Cuius septentrionalem vallem implere aggeribus labor erat immensus nisi observasset septimis diebus quibus operari Iudeis prohibitum non est aggerem fieri compescuisset. Tempore tamen tercio mense irrupto est templum. Faustus autem Cornelius Sille filius primus ingredi ausus est. Et invenere Romani prophanantes templum et ut alii legunt equos in porticibus stabulantes. Ubi quia iam tradunt nunquam decreto pugnasse Pompeium quam vincit, qui hactenus fuerat fortunatissimus. Post autem ingressus templum Pompeius admiratus est tam ornatum et religionem templi, ut in eo nichil tulit preter eius ditionis, ut a sordibus mundarent templum. Cumque imposuisset velimus liberatum Hircanum pontificem, decollato Aristobulo captivum duxit duos suos filios eius Alexandrum et Antigonum cum totidem filiabus Romam. Et que tunc comprobabat Syrie et Iudee amministratione Scauro commissa reliquit secum cohortibus duabus. Eusebius in cronicis sic: anno Ptolomei Dionisii xv regnavit Hircanus apud Iudeos annis xv. Hircanus apud Iudeos in xxxiiii°. Comestor

## De alexandro aristoboli et antipatre. Clxx.

a. Alexander autem Aristoboli filius elatione fugit. Qui magnam manum collecta Iudeam compellabat et Hircanum inquietabat. Obtinebat et munitissima loca, missus est autem in Syriam Gabinius et Scauro successit, cum quo Marcus Anthonius militabat. Qui cum iuxta Alexandrion obsedisset Alexandrum, consilio matris Alexandri sic fecit et castra. Qui Gabinius consilio mulieris omnes munitiones reddidit Alexander belli fecit recepta civitate reparabat. Gabinius vero ob reginis auro suo et ceteris captivis innuens qui Rome fuerant abducti. Preterea Gabinius curam templi Hircano mandata gente Iudeorum in quinque conventus divisit, que Pentarchias unde singulis suspiciens. Eo tempore fuit et Antipater amicissimus Gabinio et Marco Anthonio. Adeo et claruit, quod duxit in uxorem nobilem regnantes Arabum Cipre nomine. Qui suscitavit quattuor filios et filiam. Primogenitus fuit Fasalus, secundus Herodes qui postea dictus est Ascalonita, tercius Iosephus, quartus Ferozas. Filia vero dicta est Salomia.

## De fuga aristoboli et natali et quibusdam Syrie presidibus et illius temporis sepultoribus Clxxi

P. Post hec tamen elapsus est Roma Aristobulus. Qui magnam manum conflata Alexandrium muros redificabat. Ad quem debellandum missus est a Gabinio Anthonius. Captusque iterum Aristobulus cum filiis Romam reductus est. Filium quidem in custodia senatus retinuit, filios autem in Iudeam remisit quia

gabinius et se scripserat spopondisse uxori aristoboli pro castellorum
traditione. Post hec gabinius it apud egyptum detinetur. alexander aristo
boli filius iudeos iterum ad dissensionem induxit. Sed uictus gabinius
pacem fecit et hircano pontificatum confirmat. Quo mortuo missus est preses
syrie crassus ut contra parthos qui tunc romanis dimicabant repugnaret
Hic superbus ad parthos militie cum fere auro de templo tollit et
quibus pompeius abstinuerat. ii milia talentorum. Sequenti anno in obsidione
se miscuit. Cui successit preses syrie cassius qui in omnibus consiliis antipatre
utebatur. Eusebius. His temporibus oracius flaccus poeta satiricus et liricus
venusii nascitur. apollodorus pergamenus grecus orator calidii et aug
gusti preceptor clarus habetur. Ea quoque que de catillina consule a cedime
salustius scribit et liuius hoc tempore gesta sunt. Cicero cum fecit in capi
tolio honorifice susceptus applauso. Catullus anno etatis sue xxx° rome
moritur. messala corvinus orator nascitur. virgilius cremone studijs eru
ditur. Deinde supra togam mediolanum transgreditur et post breue tempus
romam proficiscitur. Opera autem liuius historicus et marcus calidius orator
diodorus quoque grecus scriptor historie clari habentur. sed romis plautus orator qui
decimoque in assirica per annum sibi consilij pudore mori maluit quam euadere

De regno cleopatre et initio romani imperii. Clxvii.

Post ptholomeum dionisium xii in egypto cleopatra cepit anno regni
hircani xvii. etatis scilicet quinte anno xl° mundi vero iii. dcc. xvi°
et regnauit annis xxii. Comestor. Eo tempore factum est dissidium inter
romanos pompeio et iulio. C. Cesare. aut post senatus et pompeii fugam
tunc maior romanorum urbis omnibus romanis potens et dictator. post eum loco
qui et aug cleopatre fratris sui donat concilia romanis nascuntur impera
torum tam presentis cesaris imperium principis aug gestorum historia ut plenius
comprehendi et bella que in imperium gessit sequens liber texuit. Iuncti
hunc sextum libri principium abrupimus atque latinorum augere volumus hec
exordium breuiter et succincte ponimus aquo romanorum imperium initium
sumpserit et quandiu ac per quos romana res publica augusti temporibus cete
risque ad imperii monarchiam administrata sunt. Continentia sexti libri.

Liber sextus continet historiam lxi. annorum per tempora duorum impera
torum scilicet iulij cesaris qui fuit primus et octouiani augusti
sub quo passus est deus. hic inseruntur flores rhetorici tullij ciceronis
et valerij maximi poetarumque omnium et comicorum. epilogus quoque de
incarnatione domini. hic autem capitula. cxxviii. i. De hijs qui romanorum
primi reges fuerunt ante iulium cesarem. ii. De bello eius antequam consulatum
iii. De bellis eius contra gallos belgicos atque britanos. iiii. De ceteris
eiusdem preliis contra gallos. v. De dictis moralibus iulij cesaris. vi. De quibusdam
dictis eius ex libris eiusdem. vii. Flosculi libri ciceronis de
de officiis. viii. Item de eodem. ix. De eodem. x. De eodem. xi. De
eodem. xii. De eodem. xiii. Flosculi eius de amicicia. xiiii. Item de eodem.
xv. De eodem. xvi. Flosculi eiusdem de senectute. xvii. Item de eodem. xviii.
Flosculi de oratore. xix. Flosculi de paradoxis. xx. Flosculi philippicarum

De odiis herodis in antipatrum et eius in carceratione ·xcix· De morbo et morte herodis et vocatis antipatri ·c· De substitucione archelai et lite fratris pro regno ·ci· De in...ioribus regibus in iudea et de simulato alexandro et de vicissitudine regni ·cii·
De reditu domini ab egipto et morte glaphire et de filio archelai ·ciii· De in-
ventione domini ihesu in medio doctorum ·ciiii· De primis imperatoribus
et morte augusti et athenodoro quoque stoico ·cv· De omnibus poetarum scriptis
eius ·cvi· Flosculi morales epistolarum eius ·cvii· Flores libri sui de tibi
·cviii· De eodem ·cix· Iterum de eodem ·cx· Flores libri de arte amandi
·cxi· Item de eodem ·cxii· De eodem ·cxiii· Flosculi de remedio amoris
·cxiiii· Item de eodem ·cxv· Flosculi libri metamorfoseos ·cxvi· Item
de eodem ·cxvii· Flosculi libri fastorum ·cxviii· Flosculi libri tristium ·cxix·
Adhuc de eodem ·cxx· Flosculi libri de ponto ·cxxi· Adhuc unde supra
·cxxii· De valerio maximo et libris eius ·cxxiii· De dictis eius sepius mo-
ralibus ·cxxiiii· Adhuc de eodem ·cxxv· De eodem ·cxxvi· Item
de eodem ·cxxvii· Adhuc de eodem ·cxxviii· De eodem · De hiis qui ro-
manam rem rexerunt ante Iulium cesarem ·

## Regnum latinorum sub iano ut aiunt primo rege exortum ab anno ·lxxvi· aoth iudicis

est usque ad annum viii^m. darii qui fuit lxxx^us post transmigrationem babilonis ·x^us· post reversionem extitit per annos
d^{cc}. lxxxxvii et reges latinos vi. albanos xiiii ro-
nos vii. usque ad tarquinium superbum. Reges latini ceperunt a iano
albani ascanio. Romani a romulo. Sublatis expulsis ab urbe regibus
per brutum consules rem publicam tractaverunt usque ad iulium c. i. usque
ad annum xx^m. Certam regis imperio per annos CCCCC. lxii. Horum
itaque primus fuit brutus anno primo. Et inde x viri constituti anno xl^o.
Camillus consul anno ccxxvii^o. Attilius dictator anno ccxlviii. pa-
pirius consul anno clxxxvii^o. Manlius torquatus anno cc^o. xliii^o.
Publius cornelius scipio anno cc^o xlii^o. Fabius maximus dictator
anno cc^o. xcviii^o. Lucius emilius paulus terencius varro anno cc^o xc-
ix^o. Levinus et marcellus anno ccc^o. iiii^o. Claudius nero et marcus
livius salinator anno CCC v^o. Scipio affricanus anno CCC lxi^o.
Scipio affricanus iunior anno CCC. lxiiii^o. Scipio nasica anno CCC
xci^o. Postumius et metellus anno ccc^o xciii^o. Marius et gneus ma-
nilius anno CCCC iiii^o. Silla anno cccc^o. xxii^o. marcus tullius cice-
ro anno cccc^o. xlix^o. Pompeius et crassus anno CCCC. lxii^o. Demum
cesar imperavit solus anno cccc^o lxii^o. Hec de temporibus consulum excerpsi
illos potius signans quorum temporibus aliqua memorabilia contigerunt
ut temporibus scipionum bella punica tempore marii ingruentium per-
ditionis katilinarum Iulius cesar De bellis eius antiquo contra
4. ic cesar quondam rheno facto ponte transiens germanos. ii.
germanos vastare cepit quam ... cetera parte gallie. Nam gallia omnis
in tres partes divisa est quarum unam incolunt belge aliam
aquitani tertiam qui ipsorum lingua celte nostra galli appellantur.

hij omnes lingua institutis legibus inter se differunt. Gallos ab aquitanis
garona flumine a belgis matrona et sequana diuidit. Horum omnium fortis
simi belge propterea quod a cultu atque humanitate prouincie longissime absunt
minimeque ad eos mercatores sepe commeant atque ea que ad effeminandos
animos pertinent important proximique sunt germanis qui trans renum
incolunt cum quibus continue bellum gerunt. Omnium autem gallorum ut ad bel
la suscipienda alacer et promptus est animus mollis ac minime resistens
ad calamitates perferendas. De summis sepe rebus consilia ineunt quorum
eos in vestigio penitere necesse est cum incertis rumoribus seruiant et plerique
ad voluntatem eorum ficta respondeant. Gallorum pectora subita sunt et repentina
consilia nam omnes fere nouis rebus student et ad bellum cito mobiliter ex
citantur. Itaque ea que fertilissima sunt germanie loca circa herciniam
siluam volce tectosages occupauerunt ibique consederunt que gens summam et iusti
cie et bellice laudis opinionem habet. Hercinie silue latitudo nouem dierum
iter expedito patet. Multa in ea genera ferarum nasci constat que
reliquis in locis visa non sunt ex quibus sunt boues vri alces et altes
et vri. Apud germanos ea consuetudo erat ut matres familie sortibus
et vaticinationibus declararent utrum prelium committi ex usu esset necne.
Dicebant quod non esset fas germanos superare si ante nouam lunam contendissent.
Bello initio solebant omnem aciem suam redis et carris circumdare ne qua
spes in fuga esset. Heluanaudus De bellis eius contra gallos belgicos
Post hoc partem belgarum gens aduersum et contra britannos. m.f
cesarem exarsit. Ex quibus bellouagi et uirtute et auctoritate et hominum numero prestantes
fuere centum milia armatorum. Suessiones xii oppidis L. Neruij totidem
atrebates et ambiani x. Morini xxv. Menapij ix. Caleti
x. velocasses et veromandui totidem x. aduatici xxix. adules eburones
condrusi cenomani qui vno nomine germani vocantur xl. In summa fuisse
dicuntur cc.lxxxij armatorum milia. Omnes usque ad internecionem pe
ne deleti sunt. Deinde apud octodorum cum cesar in ytaliam proficis
ceretur plusque xxx barbarorum cesa referuntur. Aliquando xij cen
turiat galba quem cesar ad vagros et sedunos miserat. Ex aqui
tanis quoque et cantabris xxxviij cesa referuntur. Deinde cesar germa
norum CCCC cecidisse refertur. Julius cesar Renum transire
deliberat sed nauibus transire neque satis tutum arbitrabatur neque suemque
populi Romani dignitatis esse statuebat. Itaque licet summa difficultas faciendi
pontis proponeretur propter latitudinem altitudinem rapiditatemque fluminis tamen
sibi contendendum aut aliter non traducendum exercitum existimabat. Rationem
pontis hanc instituit. Tigna bina sesquipedalia paululum
ab imo preacuta dimensa ad altitudinem fluminis interuallo pedum duorum
inter se iungebat. Hec cum machinationibus immissa in flumine defixerat
festucisque adegerat non sublice modo directe ad perpendiculum sed prone
ac fastigiate ut secundum naturam fluminis procumberent. Hiis item contraria duo
ad eundem modum iuncta interuallo pedum quadragenum ab inferiori
parte contra impetum fluminis conuersa statuebat. Hec utraque insuper bipedalibus
trabibus immissis quantum eorum iunctura distabat binis utrimque fibu
lis ab extrema parte distinebantur. Quibus disclusis atque in contrariam

pterum vinctis tanta erat operis firmitudo atque ea sit, vna maior ut
quo minus aque se incitassent q̃ actionibus illigata tenentur. Dum opere
effecto exercitum traduxit. Cesar ad vtramque partem fluminis presidio relicto
in fines sicambrorum contendit. Diebus autem xviii. transactis consumptis
satis et ad laudem et ut ad utilitatem profectum arbitratus se in galliam
recepit pontemque rescindit. Deinde in britania proficisci contendit. Orosius
Cesaris equitatus primo congressu abritanis victus est ibique labienum
tribunum amisit. Secundo prelio cum magno suorum discrimine victos britanos
in fugam vertit. Inde ad flumen tamensim profectus cuius ripam atque
me toto sub aqua vadum acutissimis sudibus hostes prestruxerat. Et
ubi actionibus apertum est barbari legionum impetum non ferentes plures
se abdiderunt in silvis crebris eruptionibus romanos grauiter infestabat. Interea
trinouantum firmissima ciuitas cum androgeo duce datis xl. obsidibus
cesari se dedidit. Quod exemplum cetere secute sunt. Orosius
a Cesare abritanis reuerso Cesaris plus contra gallos. iiii.
galliarum ambiorix cum eburonibus et aduaticis conspirans
cottam et sabinum legatos apud eburones cum tota funditus legione
insidiis circumuentos occidit. Julius celsus. Ubi cotto balnerio qui
superiori anno primum ~~primum~~ pilum duxerat utrumque femur tragula tra-
iecit. Quintus lucanius interficitur. Lucius cotta legatus os funda
vulneratur. Quintus titurius gneum pompeium interpretem suum mittit
ad ambiorigem. Sabinus cum primis accessisset iussus arma abi-
icere imperatum facit. Illo sermone protrahente circumventus interficitur.
Deinde lucius cotta et lucius petro sedulus aquilifer. Reliqui
nocte desperata salute se ipsi interficiunt. Ambiorix autem victoria
2 hac elatus consilio in neruios. Deinde principatum contendebat. Indutiomarus et
cingetorix legatum ad ciceronem mittit qui tunc similiter in hibernis
consuetudinem primo romanorum accepit ab hoste armato quod tamen multitudo
hostium exhibere colligere potuit quod tamen in obsidione castrorum vallum
circumdandum et acceptiuus romanus docuerunt et instrumenta vnde
2 liam non habent gladiis conscindendo terram et sagulis exportando
vix tribus horis vallum .x. pedum et fossam pedum xv. per mi-
lia passuum xv. in circuitu perfecerunt. Interea C. xx. turres
mire altitudinis construxerunt. Et cum iam vii. dies noctesque fuis-
2 sent hostium tamen pugnauerunt at ventus subito plurimos exorta
est testas feruentes in tectum fundere flammataque fecit tela
ac mox concepto igne stabularia intra castra arserunt. Et sic
pertulimus tempestivis cum multis amissis obsessorum uariam incendium
Sed ut sic quidem romani cum vndique obruuntur ambulabant labo-
ribus vigiliis incendiis vexassemur. Tunc cicero literis iaculo
illigatis ad cesarem mittit quibus nunciat vnam deletam esse
legionem alteram et iam prope confectam. Cesar autem ad bel-
2 louacos ad marcum crassum mittit. Orosius propera cum duabus

legionibus eo adventante deserunt hostes obsidionem atque incen-
dentes raptis copiis ruunt. Cesar premissis se castris consulto condidit
Equitibus quos premiserat in fugam fingere imperavit ut ad transitum
vallis que in media erat. Sibique victoria videbatur hostes contemp-
tu sui irritaret. Quibus advenientibus insuper ab omni portas
sepsit. Quo viso galli quia vicissent ad obsidionem continuerunt vallo
circumfusi sunt. Cesar tunc repente portis patentibus effudit et omnes hostes
in fugam gallos vastissima cede compulit. Nam hec tunc fuisse re-
feruntur equitibus paucis per paludes in vias evaserunt. Iulius Cesar
Cesar legione producta incolumis fecit iter ad Ciceronem quemque mi-
litum cum sine vulnere conquo intellexerunt tunc quanto periculo et quanta virtute
pugnavissent. Cuius fama perferetur ad cesarem magnos gallorum
copias earum civitatum que appellantur Armorice convenisse et ad eum
re galli bella inciperent lege quam omnes puberes et armati con-
venire iubentur. Qui ex eis novissimus convenit in conspectu multi-
tudinis omnibus cruciatibus affectus necatur. Interea parta bello omni
Induciomaro tremendo principe castra recepit ut omnes unum pete-
rent Induciomarum inquit quia preter hunc nunciant quem illum
interfectum videt. Actor. De dictis moralibus Iulii Cesaris · V ·

Et talia multa de bello contra gallicam narrat Orosius
et Iulius Cesar. Sed in bello contra gallos Iulius Cesar
diligenter in libro v. descripsit de quibus nota quedam que sequuntur compa-
rata sunt Iulius Cesar commentariis li. Consueverunt dii immortales quo
gravius homines ex commutatione rerum dolerent quos pro scelere eorum
ulcisci volunt his secundiores res et diuturniorem impu-
nitatem concedere. Tota gallia communi sensu inter orbis terrarum obsi-
stere posset. Naturaliter omnes homines studio libertatis incitari
et conditionis servitutis odisse. Libenter homines id quod volunt credunt
Iracundia et temeritas gallorum genti maxime innata est ita
ut levem auditionem pro re certa habeant paululum fieri non posse
facilius reprimuntur qui se ultro morti offerunt quam qui dolo-
rem patienter ferunt. Idem in v. li. Rara omnium inimicorum est virtus
Qui volumus et libenter credimus quod nos sentimus ipsi reliquos
sentire speramus. Idem in v. Inter duos bellantes quam uterque tempus
agendi de pace et de tuo sibi utique consideret reparans dubia videntur
Sed si alter paululum minor fortuna tribuit omnino ratur. Quibusdam
partes qui superior videtur non aqua parte contemnere erit qui se omnia
liberaliter concessurat. Idem in v. Terror hominibus consilium huiusmodi eripit
et membra debilitat. Fortuna plerumque eos quos plurimis
beneficiis ornavit ad duriorem casum reservat. Idem li. v. Galli
homines apti sunt numeroque insidiosi qui pro virtute non pro do-
lum dimicare consueverunt. Actor. De quibusdam dictis ciceronis

p ciro tironem in gallia sub cesare militasse. Et libris eius. vi.
re. mo. in illud alsium torosium supius diximus qui multa
preclara dixisse atque scripsisse legitur. Augustinus de civitate dei li. xxii. Omnia
volens tractare sed potius breviter diffinire metus est iniustum quendam so
luta libidine scientia abominum gaudium mobili omnia sentiens timores
spaque [illegible] mutu sempiterno [illegible] romanus li. i. Tractat roga
tus ab yrtio ut post repudium terencie sororem eius duceret. Non
acquievit dicens se non posse uxori operam pariter et philosophie dare. Illa autem
[illegible] qui de fontibus tullianis hauserat nupsit salustio
inimico eius et rectori. Scripsit autem tractatus qui a marco tullio vocantur
de officiis libros tres. De amicicia. li. i. De senectute l. i. De oratore
l. i. De paradoxis li. i. Philippicarum l. i. Rethoricorum. l. ii. Tusculanarum. l. v. Orationum l. xii. Invectivarum l. vi. De legibus l. iii.
De fine boni et mali l. v. De natura deorum l. iii. De divinacione
l. ii. De fato li. i. De creatione mundi l. i. Dialogorum ab hortensio l. i. De petitione oratoris l. i. De achademicis l. i. De
hiis autem omnibus hec pauca moralia ad morum tractatum edificationem
legentium excerpta huic operi meo inserui. Tullius in li. i. de officiis

v Virtutis omnis laus in Flosculi librorum eius de officiis. vii.
actione consistit a qua tamen sepe fit intermissio multeque dantur
ad studia reditus. Sicut de hiis que terra gignuntur ad usum
hominum creari omnia homines autem hominum causa fuisse generatos ut
ipsi inter se alii aliis prodesse possent. In hoc igitur debemus naturam du
cem sequi communes utilitates afferre in medium. Fundamentum iusticie
est fides id est dictorum conventorumque constancia et veritas. In illis
promissis standum non est que quis non videt que quis metu coactus
vel dolo deceptus promiserit. Fundamentum iusticie est fides id est
dictorum conventorum constancia et veritas. Existunt sepe iniurie quo
dam nimis callida sed maliciosa iuris interpretacione. Ex quo
illud summum ius summa iniuria est factum iam tritum proverbium.
Quare suscipienda sunt bella ut sine iniuria in pace vi
vatur. Itaque pati que nichil turpius sit in insidiarum semper e
consulendum. Totius autem iniusticie nulla capitalior quam eorum qui
cum maxime fallunt id agunt ut boni viri videantur. Liberalitate
et beneficencia nichil est nature hominis accommodacius. Sed que
multas habet hec cautiones videndum est ne obsit vel
illi cui datur beneficium vel aliis. Sunt enim multi cupidi splendo
ris et glorie qui aliis eripiunt quod aliis largiantur et sic aliis no
cent et in alios liberales existunt. Nos autem ea liberalitate utamur
que amicis prosit et nemini obsit. Deinde ne maior sit liberalitas
quam facultas et tandem ut pro dignitate cuique tribuatur. Quod
fundamentum iusticie nichil enim liberale est quod non sit iustum

Spectandi sunt mores eius in quem beneficium confertur et animus erga
te. nos et civitas ac societas vite et ad mores utilitates officia sunt
collata. Omnium societatum nulla prestancior est nulla firmior quam
cum boni viri moribus similes sunt familiaritate coniuncti sunt. Nichil enim ama
bilius est nec copulatius quam morum similitudo bonorum. In quibus enim
eedem voluntates sunt in hiis fit ut alter altero eque ut se ipso
et fit unum ex pluribus. Vita victus communis consilia sermones
cohortaciones monitiones et obiurgaciones maxime in amiciciis vigent. Et est
ea illa iocundissima amicicia quam similitudo coniugavit. Sicut sciencia que
remota est a iusticia calliditas potius quam sapiencia est appellanda sic
animus paratus ad periculum si sua cupiditate non communi utilitate impel
litur audacie potius nomen habet quam fortitudinis. Fortes et magna
nimi sunt habendi non qui faciunt sed qui propulsant iniuriam. Vix
invenitur qui laboribus susceptis periculisque aditis non quasi mercedem rerum
gestarum desideret gloriam. Non est consentaneum eum qui metu non
frangitur cupiditate frangi nec qui se invictum a labore prestiterit
vinci a voluptate. Item de eodem viij. Nichil tam angusti tamque
fugienda est pecunie cupiditas. Nichil parvi est animi quam amare
divicias. Nichil honestius atque magnificencius quam contempnere
pecuniam si non habeas si autem habeas ad beneficenciam liberalitatemque conferre.
Multi tranquillitatem expetentes a negociis publicis se removerunt atque
ad ocium perfugerunt. Inter quos et nobilissimi philosophi longeque principes
severi et graves nec populi nec principum mores ferre potuerunt
vixeruntque non nulli in agris facilior quidem et tucior et aliis minus
gravis aut molesta ociosorum vita fructuosior autem hominum generi
et ad claritatem amplitudinemque apcior eorum qui ad rem publicam et ad res
magnas gerendas se accommodaverunt. Bellum ita suscipiatur ut
nichil aliud nisi pax quesita videatur. Fortis est animi et con
stantis non perturbari in rebus asperis nec tumultuantem de gradu deici sed
presenti animo et consilio uti nec a racione discedere. Illud etiam magni inge
nii est cogitacione futura precipere et aliquando constituere quid accidere possit
in utramque partem et quid agendum sit cum evenerit. Qui rei publice prefuturi sunt duo
precepta Platonis teneant unum quod utilitatem civium sic tueantur
ut quecumque agant ad eam referant obliti commodorum suorum. Al 2
terum ut totum corpus rei publice curent ne dum aliquam partem tuentur
reliquas deserant. Tutela aut procuracio rei publice ad eorum uti 3
litatem qui commissi sunt non ad eorum quibus est commissa gerenda
est. Nichil est laudabilius nichil magno et preclaro viro dignius placa
bilitate clemenciaque. Que tamen ita probanda est ut adhibeatur rei pu
blice causa severitas sine qua civitas non potest administrari. Omnis autem
animadversio et castigacio debet vacare contumelia nec ad eius
qui punit vel castigat aliquem sed ad rei publice utilitatem

respi. Cavendum est etiam ne maior sit pena quam culpa videndo prohibenda
est ira in puniendo maxime. Numquam enim qui iratus ad puniendum ac-
cedit mediocritatem illam tenebit que est inter nimium et parum. Qui ergo
rei publice presunt legum similes sint que ad puniendum non iracundia sed
equitate ducuntur. In rebus etiam prosperis superbia etiam est arro-
gancia caveamus ut adversas res sic et secundas immoderate ferre
levitatis est. Preclara est equabilitas in omni vita sicut sit idem sem-
per vultus eadem frons sicut de Socrate dicunt. Cavendum est etiam ne assen-
tatoribus sive adulatoribus aures patefaciamus neque nos falli fa-
cile est. Tales enim nos putamus ut iure laudemur ex quo nascuntur in-
numerabiles opinionibus et in maxima peccata et maximos errores dedimus.
Sunt quidam homines non re sed nomine. De [illegible]. ix
Videndum est ut quibus rebus nichil prendamus sed studia nostre
cuius regula metiamur. Nec enim attinet nature repugnare nec quicquam
sequi quod non queas assequi. Id maxime quemque decet quod
maxime suum est. [illegible] que nimis delectet magis consuet
sapientes [illegible] quam repente precidere. Luxuria cum omni etati
turpis est tum senibus maxime fedissima est. Peregrini autem atque incole officium
est nichil preter negocium suum agere nichil de alio inquirere minimeque
esse in aliena re p. curiosum. Ornatus corporis adhibenda est mundicia
non odiosa nec exquisita nimis sed tantum que fugiat agrestem et inhumanam negli-
gentiam. [illegible] et mediocritas optima est. Cavendum est autem ne aut
ingressibus tarditatibus mollioribus utamur ut pomparum ferculis similes
videamur aut nimias celeritates in ~~festinatione~~ festinacione suscipiamus
in quibus est [illegible] in constancia. Sit vox loquentis dulcis et non gra-
ciosa nec languens nec canora videatur [illegible] de quibus rebus
loquamur. Si de seriis severitatem adhibeat si de iocosis leporem. Or-
nanda est dignitas domo non quesienda tota querenda est nec domo
dominus sed domino domus honestanda est. In domo clari hominis
hospites multi recipiendi sunt et admittenda hominum cuiusque generis
multitudo atque adhibenda est cura largitatis alioquin enim ampla domus
dedecori domino fit si est in ea solitudo et maxime si ab alio domino
solita est frequentari. Magnum est etiam cum opportunitatibus [illegible]. Ordinem
[illegible] quam dixi [illegible]. Tempore et [illegible]
in re [illegible] in hoc sermone. Quemadmodum ergo in
[illegible] constancia sit in vita omnia apta sint inter se et in convenie-
ncia [illegible] delicta non multi intelligi possunt
ab hiis diligencius est declinandum. Si enim in organis musicis [illegible]
nisi paululum discrepet videatur [illegible] in omnibus discrepet [illegible]
ordinis [illegible] convenientia in ~~[illegible]~~ actionibus nostris adhibenda
est quia maior et melior est actionum quam sonorum concentus. De
[illegible] quos sit ut [illegible] in aliis qui in [illegible]
[illegible] Illiberales et sordidi sunt questus mercenariorum omniumque
opera non quorum artes emuntur. Est enim illis ipsa merces

auctoramento servitutis. Sordidi etiam sunt qui mercantur a mercato
ribus quod statim vendant nichil enim proficiunt nisi admodum mentiantur.
Minimeque artes probande sunt que ministre sunt voluptatum
ut quas exercent lanii piscatores coqui fartores et etiam unguen
tarii saltatores ludique talarius. Quibus autem artibus aut prudentia
maior inest aut non mediocris utilitas queritur ut medicina archi
tectura et doctrina rerum honestarum hec quidem honeste sunt hiis
quorum ordini conveniunt. Mercatura autem si tenuis est sordida
putanda est. Omnium autem rerum ex quibus aliquid acquiritur nichil est agricul
tura melius nichil uberius nichil dulcius nichil homine libero dignius.
Omne autem officium quod ad coniunctionem hominum et ad societatem tuendam
valet anteponendum est illi officio quod ex cognitione et scientia continetur. Est
enim humane vite aptius et utilius. Magnitudo animi remota commu
nitate coniunctioneque humana feritas quedam est et immanitas. Idem
in secundo libro. De offi. x. adipiscimur conspiratione hominum atque co
sensu magnas utilitates sensu sit nulla tam detestabilis pestis
est que homini ab homine non nascatur. Malum se est res quod cum vir
tute effici debet id pecunia temptatur. Quia commune quod honestum
decorumque dicimus per nos placet animosque omnium natura sua commovet
aditos illos in quibus hec ... remota animadvertimus ipsa diligere cogimur atque
quod quidem est causa diligendi coniunctissima. Nemo iustus esse potest qui mor
tem qui dolorem qui egestatem timet aut qui ea que hiis contraria sunt equi
tati anteponit. Tanta est iusticie vis ut ne illi quidem qui maleficio
et scelere pascuntur sine ulla eius particula vivere possint. Nam et
princeps latronum nisi equaliter predam dispertiat aut interficietur
a sociis aut relinquetur. Omnia ficta celeriter tamquam flosculi deci
dunt nec simulatum quicquam potest esse diuturnum. Cum vero iusticie
gloriam adepti sunt multum iusticie singularibus officiis. Prima adolescen
tibus commendatio proficiscitur a modestia tum pietate in parentes tum in suos beni
volentia. Facillime et in optimam partem cognoscuntur adolescentes qui
se ad sapientes et claros viros bene consulentes reipublice contulerunt
et cum hiis assiduus sit. Iudicis est semper in causis verum sequi. Be
neficentie ac liberalitatis duplex est ratio aut enim opera impenditur
in indigentibus aut pecunia. Facilior quidem est posterior locupleti presertim
sed prima lautior ac splendidior et viro forti claroque dignior
ac pluribus utilior. Nam prima ex archa secunda ex virtute depromitur
et ipse qui pecunie beneficium accipit deterior inde fit atque ad idem
semper expectandum paratior. Nec ita claudenda est res familiaris
ut eam benignitas aperire non possit nec ita reseranda ut pateat om
nibus. Omnino duplex largitionum genus est aut enim nocive est aut utile. Et
in hiis ipsis mediocritatis regula servanda est. Tenuitas non remota
gravissima est liberalitas. Nam mira liberalis bonitas quam omnes perfugium
est. Nec uno modo in disparibus causis affecti esse debemus dispensator
enim magis est benignitas in calamitosos nisi forte calamitate dig
ni sunt. Non tantum autem viro liberali in dando esse munificum sed etiam in exigen
do non acerbum in omnique re contrahenda vendendo emendo con

vendendo locando facilem cedentem multa de multis de iure suo cedentem a liti-
bus quantum liceat abhorrentem. Tuenda est tamen res familiaris quam
quidem dilabi sinere flagitiosum est sed ita ut illiberalitatis et avaricie absit
suspicio. Decore valde patent domus illustrium virorum illustribus hospitibus.
In beneficiis collocandis mores hominum non fortuna spectari honesta res
est. Sed quis est tandem qui inopis et optimi viri causam non anteponat
gracie viri fortunati et potentis a quo non videtur remunerandus fore? Prope
dicior atque celerior nostra voluntas est propensior [illegible] imbe-
cilles sunt et depravati ad iudicandum diviciarum. Nullum vicium detestabilius est quam ava-
ricia presertim in principibus et rem publicam gubernantibus. Habere enim questui rem publicam non modo turpe est
sed et sceleratum et nefarium. In illo Cesare tanta peccandi libido fu-
it ut quod ipsum peccare cum delectaret etiam si causa non esset. De ocio cap. xi
Publium Scipionem scripsit Cato dicere solitum numquam se minus ociosum
esse quam cum ociosus, numquam minus solum quam cum solus esset. Magnifica
vero vox et magno viro et sapiente digna que declarat illum et in ocio de
negociis cogitare et in solitudine secum loqui solitum. Due itaque
res que languorem afferunt ceteris illum acuebant, scilicet ocium et
solitudo. Detrahere aliquid alteri et hominem hominis incommodo suum
augere commodum magis est contra naturam quam mors. Sicut enim si unum-
quodque corporis membrum hoc sensum haberet ut posse putaret se valere si pro-
ximi membri valitudinem ad se traxisset, debilitari et interire totum
corpus necesse esset, sic unusquisque nostrum si ad se rapiat commoda alio-
rum detrahatque cuique possit emolumenti sui gratia, societas hominum et communitas
evertatur necesse est. Multo magis est secundum naturam magnitudo animi et iusticia et
liberalitas quam voluptas vita divicie. Magis quoque est secundum naturam pro
omnibus gentibus si fieri possit conservandis atque iuvandis maximos labo-
res molestiasque suscipere quam vivere in solitudine non solum sine ullis
molestiis sed et in voluptatibus maximis cum omnium rerum copiis. Er-
rat qui vicia ullius corporis aut fortune viciis animi comparat.
Homo naturę obediens homini nocere non potest. Una est omnibus proposita
ut eadem sit utilitas uniuscuiusque et universorum. Societatis arctissimum
vinculum est [illegible] magis contra naturam esse hominem homini aliquid
detrahere sui commodi sui causa quam omnia incommoda subire. Iu-
sticia est una omnium domina et regina virtutum. Sicut quedam membra
amputantur si languent et tamquam spiritu carere ceperunt ne noceant
reliquis partibus corporis sic ista hominis feritas et immani-
tas belue a communi humanitate segreganda est. Nichil tam [illegible] nam
est quam utilitas sed contra [illegible] turpitudo esse non potest. Qui de-
liberant utrum id quod honestum videtur sequantur an scientes scelere se
contaminent et si ad id quod deliberant non perveniunt in ipsa dubitatio-
ne facinoris convincuntur. Ea enim deliberanda omnino non sunt in quibus
turpissima ipsa deliberacio. Certe si omnes deos hominesque celare pos-
simus nichil tamen avare nichil iniuste nichil libidinose faciendum est.
In amiciciis maxime perturbantur officia quibus De ocio cap. xii
et non tribuendo quod recte possis et tribuendo quod non sit equum contra offi-
cium est. Honores et divicie et voluptates cetera huiusmodi
que videntur utilia nunquam amicicie anteponenda sunt. At neque

contra r. p. neque contra iusiurandum ac fidem amici causa vir bonus
faciet. Et si iudex sit de ipso amico. Ponit enim personam amici
cum induit iudicis. Sed tantum dabit amicicie ut amici causam malit
esse veram et ut moderate litis tempus quo ad leges permiserint
accommodet. Cum autem iuramento sententia dicenda sit meminerit se
deum testem adhibere. Si omnia facienda sint que amici velint non ami
cicie tales sed coniurationes putande sint. Cum ipsum quod utile videtur
in amicicia cum eo quod honestum est comparatur iaceat utilitas, prevale
at honestas. Cum autem in amicicia que honesta non sunt postulantur
religio et fides anteponantur amicicie. Nam nichil quod maxime
omnes debemus sepe vanitas et credulitas. Omnes aliud agen
tes et aliud simulantes perfidi sunt, improbi et malitiosi. Nullum
igitur eorum factum utile esse potest cum tot sit vitiis inquinatum. Col
lendum est bonis ... nec mendacem tam emptor quam
venditor si ad licitandum venit non plus quam semel eloquatur.
Vir bonus ... nichil cuiquam quod ipse sibi asciscat detrahet.
Bonus vir non modo facere sed nec cogitare quidem audebit quod
quod non audeat predicare. Quid interest utrum ex homine
quis in beluam se convertat an sub hominis figura immanitatem
belue gerat. Est etiam beluarum ... iurandi et cum hoste
sepe servanda sed non semper. Quod enim ita iuratum est ut mens conci
piens conciperet id fieri oportet. Quod autem aliter si non fecerit nullum
est periurium. Ut si predonibus vel piratis pro vita capitis precium
non attuleris nulla fraus est etiam si iuratus id non feceris.
Nam cum pirata non sit comprehensus numero hostium sed communis omnium hostis, cum hoc nec fides nec
iusiurandum esse debet commune. Non enim falsum iurare periurare est
sed quod ex animi tui sententia iuraveris sicut verbis concipitur id non facere
periurium est. Nec illa quidem promissa servanda sunt que his quibus promiseris
inutilia sunt quibus illa promiseris. Perverunt homines ea que
sunt fundamenta nature cum utilitatem ab honestate seiungunt. Omnes
enim expetimus utilitatem ad eamque rapimur. In iure iurando non
quis metus sed quid sit vis debet intelligi. Est enim iusiurandum af
firmatio religiosa. Quod ergo affirmate quasi deo teste promiseris
id tenendum est. Idem in libro de amicicia. Flosculi eiusdem de ami
a   micicia omnibus rebus humanis preponenda est. Tractatus xiii.
Nichil enim est tam nature aptum tamque conveniens ad res secundas
vel adversas. Sed hoc primum sentio amiciciam nisi in bonis esse non
posse. Negant enim quemquam esse virum bonum nisi sapientem.
Sed illam sapientiam interpretantur quam adhuc mortalis
nemo est assecutus. Illos bonos viros appellandos putemus qui
assequuntur quantum homines possunt. Nam optimam bene vivendi
ducem. Quanta sit vis amicicie ex hoc intelligi potest quod ex infi
nita societate generis humani quam conciliavit ipsa natura ita con
tracta res est et adducta in angustum ut omnis caritas

inter duos vel inter paucos coniungitur. Est autem amicicia nichil aliud nisi omnium divinarum humanarumque rerum cum benivolencia et caritate consensio. Qui non potest esse vita vitalis que non in amici mutua benivolencia conquiescit. Quid enim dulcius quam habere cum quo audeas sic loqui ut tecum. Quis esset tantus fructus in prosperis rebus nisi haberes qui illis eque ut tu gauderet. Adversas vero ferre difficile esset sine eo qui illas gravius etiam quam tu ferret. Et secundas res facit amicicia splendidiores et adversas partiens communicansque leviores. Nichil est virtute amabilius nichil quod magis alliciat ad diligendum quippe cum propter virtutem et probitatem eciam eos quos numquam vidimus diligamus. Scipio vero difficillimum esse dicebat quam amiciciam usque ad extremum vite diem permanere. Quidam enim cum devinciuntur conditione uxoria vel alterius commodi quod idem adipisci utrique non potest. Pestem vero nullam esse maiorem amiciciis quam in plerisque pecunie cupiditatem in optimis quibusque certamen honoris et glorie ex quo inimicitias maximas sepe inter amicissimos extitisse videmus.

Nulla est excusacio peccati si amici causa peccaveris. Nam cum conciliatrix amicicie virtutis opinio fuerit difficile est amiciciam manere si a virtute defeceris. Quod si rectum statuerimus vel concedere amicis quicquid velint vel impetrare ab eis quicquid velimus perfecte quidem sapientes simus si nichil habeat res vicii. Hec igitur lex in amicicia sanciatur ut neque rogemus res turpes nec rogati faciamus. Turpis enim excusacio est et minime accipienda siquis contra rem publicam amici causa se fecisse fateatur. Precipiendum igitur bonis est ut si in huiusmodi amicicias ignari aliquo casu inciderint ne existiment ita se alligatos ut ab amicis in re publica peccantibus non discedant. Nec minor pena statuenda est hiis qui alterum secuti sunt quam hiis qui ipsi fuerint impietatis duces.

Nos in maiori cura esse qualis res publica post mortem nostram futura sit quam qualis hodie sit. Hec igitur prima lex amicicie sanciatur ut ab amicis honesta petamus et amicorum causa honesta faciamus. Consilium vero libere dare gaudeamus. Plurimum in amicicia amicorum bene suadencium valeat auctoritas. Bonos boni diligant asciscantque sibi quasi propinquitate sibi coniunctos atque natura.

Nichil est appetencius similium sui atque rapacius quam natura. In vera amicicia non tam utilitas parta per amicum quam amor ipse delectat. Amiciciarum sua cuique permanet stabilis et certa possessio ita ut eciam si illa maneant que sunt quasi dona fortune tamen vita inculta et deserta ab amicis iocunda esse non possit. Multa que nostra causa numquam faceremus causa amicorum facimus. Que enim in nostris rebus inhoneste in amicorum fiunt honestissime ut precari pro amico indigno in aliquo debemus in nostri precio. Ieronimus de eodem .xviij.

mediam diffiniunt amiciciam paribus officiis et voluptatibus
Sed est quidem nimis exigue et exilis ad calculos vocare
amiciciam ut par sit racio acceptorum et datorum. Ditior enim et afflu-
encior videtur esse amicicie non observare restricte quis plus reddat
quam acceperit. Neque enim verendum est ne quid excidat aut ne quid
in terram defluat aut plus equo in amiciciam congeratur. Bo-
ni viri et sapientis est hec duo tenere in amicicia primum quod fictum
vel simulatum sit aperte enim odisse magis ingenui est quam fronte oc-
cultare sententiam. Deinde non solum allatas ab aliquo criminaciones re-
pellere sed ne ipsum quidem suspiciosum esse semper existimantem aliquid
ab amico esse violatum. Accedat huic debet suavitas quedam ser-
monum atque morum haud mediocre condimentum amicicie. Non est
negligenda fama nec mediocre telum ad res gerendas oportet existi-
mare benivolenciam civium quam blandiciis et assentando colli-
gere turpe est. Vere amicicie difficillime reperiuntur in hiis qui in
honoribus rei publice versantur. Ubi enim invenias qui honorem amici
suo anteponat. Firmamentum stabilitatis constancie quam in
amicicia querimus fides est. Veterrima queque ut amicicia sicut
vinum vetus debent esse suavissima. Maxima enim est vis ve-
tustatis et consuetudinis. Odiosum sane genus hominum officia ex-
probrancium que meminisse debet is in quem collata sunt non
commemorare qui contulit. Hii qui superiores sunt submittere se
debent in amicicia sic quodammodo inferiores extollere. Dispa-
res mores disparia studia disparia studia sequuntur quorum
dissimilitudo dissociat amicicias nec ob ullam aliam causam
boni improbis et improbi bonis amici esse non possunt nisi quia
tanta est inter eos quanta maxima potest esse studiorum distancia
Erumpunt sepe vicia amicorum tum in ipsos amicos tum in
alienos quorum tamen ad amicos redundat infamia. Tales
amicicie sunt remissione usus eluende et dissuende magis
quam discindende. Cavendum est ne non solum amicicie
deposite sed et inimicicie suscepte videantur. Nichil enim tur-
pius quam cum eo bellum gerere cum quo familiariter vixeris
hec autem dico nisi quedam admodum intollerabilis exarserit
iniuria ut neque rectum neque honestum sit nec fieri possit ut
non statim alienacio disiunctioque facienda sit. Sic conficiat
amicorum discidia si magis sit ut extincte potius amicicie
quam oppresse videantur. Et sit honor veteri amicicie tribu-
endus est ut in culpa sit is qui faciat non qui paciatur in-
iuriam. Quamquam autem communis error diligere maxime
eos nec indignos. Digni autem sunt amicicia quibus in ipsis est
causa cur diligantur. Rarum genus est equidem
omnia preclara rara nec quicquam difficilius est quam re-
perire quod sit omni ex parte in suo genere perfectum ipse hec

se ipsum diligit propterea non ut aliquam a se ipso mercedem exigat ca-
ritatis sue sed nisi in amicitiam idem transferatur verus amicus numquam
reperietur. Est enim verus amicus tamquam alter idem. Si quanto magis in
ipso vero prius bono homine et se ipsum propterea diligit deinde alterum
similem sui querit cuius animum ita cum suo misceat ut paene ef-
ficiat unum ex duobus. [illegible] de eodem. xvi. [illegible]

In talibus autem stabilitas amicitie confirmari potest qui benivolen-
tia primum cupiditatibus quibus ceteri serviunt imperabunt deinde
equitate iustitia gaudebunt omnia quod alter pro altero suscipiet neque quic-
quam nisi rectum et honestum alter ab altero petit ac solum colent se i-
nter se et diligent sed etiam verecundia colit [illegible] Itaque in
hiis error est qui existimat libidinum peccatorumque omnium in amicitia
patere licentiam. Virtutum enim amicitia adiutrix a natura data est non
viciorum comes ut quoniam solitaria non posset virtus ad ea que summa
sunt pervenire coniuncta et consociata cum altera perveniret. Si quis deus
nos ex hominum frequencia tolleret et in solitudine uspiam collocaret
atque ibi suppeditans omnium rerum quas natura desiderat copiam hominis
vero aspiciendi eriperet potestatem quis tam ferreus esset qui hanc
vitam ferre posset cuique non auferret voluptatum omnium fructum
solitudo. Natura enim nichil solitarium amat. Unde verum est
quod ab Archita Tarentino ut opinor dici solitum a senibus nostris
senes audivi. Si quis in celum ascendisset naturamque mundi et
pulchritudinem siderum perspexisset insuavem illi fore admirationem
que iocundissima quidem fuisset si aliquem cui narraret habuisset.
Et monendi sepe amici sunt et obiurgandi sed tamen ut monitio
acerbitate et obiurgatio contumelia careat. Et hec amice accipien-
da sunt cum benivole fiunt. Sed nescio quomodo verum est quod in An-
dria familiaris meus dicit Terencius. Obsequium amicos veritas
odium parit. Molesta est veritas siquidem ex ea nascitur odium quod est
venenum amicitie. Sed obsequium multo molestius quod peccatis
indulgens precipitem amicum ferri sinit. Maxima autem in eo
culpa est qui et veritatem aspernatur et in fraudem obsequio im-
pellitur. Cuius autem aures veritati clause sunt ut ab amico verum
audire nequeant huius salus desperanda est. Et monere igitur
et moneri proprium est vere amicicie et alterum libere facere non aspere al-
terum patienter accipere. Secundum est nullam in amicitiis pestem esse ma-
iorem quam adulationem que est vicium hominum levium
ac fallacium ad voluptatem omnia loquentium nichil ad veritatem. Om-
nino est amans sui virtus optime enim se ipsa novit quamque
amabilis sit intelligit. Omnium rerum simulatio viciosa est tollit
enim iudicium veri. Nam cum in hiis vis amicicie consistat ut unus
quasi animus ex pluribus fiat quomodo id fieri poterit si ne in uno

vinus animus est varius et commutabilis et multiplex. Nulla
est amicitia cum alter verum non vult audire alter ad mentiendum
paratus est. Aperte quidem adulantem nemo non videt nisi qui admodum
excors est. Sed callidus et occultus non facile agnoscitur
quippe qui et adversando sepe assentatur et litigare se simulans
blanditur atque ad extremum dat manus vincique se patitur ut
is qui illusus sit plus vidisse videatur. Omnia brevia tolera-
bilia esse debent etsi magna sunt. Idem in libro de senectute. Flo-
res Tullii eiusdem de senectute
auta in e senibus stulticias in [illegible]
Constantia atque gravitas quod omnes eam ut adipiscantur xvi
optant eandem adepti accusant. Senectus quiete et pure atque
eleganter acte etatis placida et lenis est senectus. Nam ipsa
bene acte vite multorumque beneficiorum recordatio iocundissima est.
Temeritas florentis etatis prudentia autem senescentis. Unde qui
legere aut audire antiqua volunt maximas res publicas ab adolescen-
tibus labefactas a senibus autem sustentatas et restitutas reperient. Nemo
tamen senex est qui se vivere annum posse non putat. Non viribus
aut velocitate corporum res magne geruntur sed consilio auctoritate
et sententia. Decorus est sermo senis quietus et remissus facitque
per se ipsa sibi audientiam diserti senis compta et mitis oratio. Ipsa
defectio virium adolescentie vitiis efficitur sepius quam senectu-
tis. Libidinosa enim et intemperans adolescentia effetum corpus tradit
senectuti. Ut contra morbum sic contra senectutem pugnandum est et
habenda ratio valitudinis utendum exercitationibus modicis
et tantum cibi ac potus adhibendum ut vires reficiantur non
opprimantur. Ut enim petulantia et intemperantia et in senectute aliquorum
pessimi vultus consuevit. Nec corpori tantum subveniendum est sed
animo multo magis. Nam quod senes dicunt stultos credulos
obliviosos et dissolutos non sunt hec vicia senectutis sed inertis
ignavie ac somniculose senectutis. Sicut enim petulantia
et libido magis est adolescentium quam senum nec tamen adole-
scentium sed improborum sic in senibus stulticia que deliratio dicitur
senum est non omnium sed levium. Senectus honesta est si ius suum
retinuit. Sicut adolescentem in quo est senile aliquid sic et senem
in quo est adolescentis aliquid probo quod qui sequitur corpore senex esse
poterit animo nunquam. In studiis laboribusque viventibus non
intelligitur quando obrepit senectus. Ita sensim sine sensu etas
senescit nec subito frangitur sed diuturnitate extinguitur. O precla-
rum munus etatis siquidem aufert nobis quod est in adolescentia
vitiosissimum scilicet libidines corporis. Impedit consilium voluptas rationi
inimica ac mentis oculos perstringit nec ullum cum virtute
commercium. Quapropter avaritia senilis odiosum et molestum est ca-
rere. Satiatis vero et expletis iocundius est carere quam frui

Quanta illa sunt que affert senectus animo tamquam emeritis
stipendijs libidinis ambicionis contencionis et inimiciciarum cu-
piditatum omnium secum esse secum vivere. Si vero habet aliquod pabulum
sicut studijs atque doctrine nichil ociosa senectute iocundius. Venio
ad voluptates agricolarum quibus ego hic incredibiliter delector que nec
ulla impediuntur senectute et mihi ad sapientis vitam proxime
videntur. Habent enim racionem cum terra que nunquam recusat imperium
nec unquam sine usura reddit quod accepit agroque cultu et bene
culto nichil potest esse uberius nec specie ornatius. Ille de senectute XVII
Apex senectutis est auctoritas velud in senatu ut quisque eta-
te antecedit ita sua principatu valet. Non tamen cani nec
ruge auctoritatem repente arripere possunt sed honeste acta supi-
or etas fructus capit auctoritatis extremos. Avaricia senilis
quid sibi velit non intelligo. Quid enim absurdius esse potest quam
quo minus restat vie eo plus viatici querere. At sperat
adolescens vel promittit se diu victurum. Quid enim stulcius quam
incerta pro certis habere. Sed enim est illa etas multo plures quam senec-
tus habet mortis casus. Facilius enim in morbos adolescentes
incidunt gravius egrotant tristius curantur. Inde est melioris
condicionis est senex quia quod sperat adolescens ipse consecutus
est. Ille vult diu vivere iste diu vixit. Quamquam michi quidem
nec diuturnum videtur quicquam in quo est aliquid extremum. Cum enim
id advenit tunc id quod preterijt effluxit. Hoc tantum remanet
quod virtute et recte factis quisque consecutus est. Mors est que contingit
adolescentibus adversante et repugnante natura. Contra que in seni-
bus mors venit tamquam sponte nulla vi adhibita. Et velut
Sicut ergo poma ex arboribus si cruda sunt vi avelluntur
si matura et cocta decidunt sic vitam adolescentibus vis
aufert senibus maturitas. Non est lugenda mors quam im-
mortalitas consequitur. Meditatio esse debet ab adolescencia ut mor-
2 tem negligamus sine qua meditacione tranquillo animo esse nemo
potest. Moriendum enim certe est et in quo tempore incertum. Omnium
rerum, dum sumus inclusi corporis compagibus, munere quodam necessitatis
gravi opere perfungimur. Est enim animus celestis ex altissimo
domicilio depressus et demersus in terram locum divine na-
ture eternitatique contrarium. Sapientissimus quisque equissimo animo
moritur nec eum vixisse penitet qui ita vixit ut non
frustra se natum existimet. Ex vita discedo tamquam
ex hospicio non ex domo. Commorandi enim diversorium natura
nobis dedit non habitandi. O preclarum diem cum ad illud divinum
animorum concilium cetumque proficiscar cumque ex hac turba et colluvione
discedam. Proficiscar enim ad viros sapientes et ad Catonem
meum Papirie cuius corpus ante crematum est quo nemo vir
melior natus est nemo pietate prestancior. Idem libro de oratore.

Memoria est thesaurus omnium rerum. Flosculi de oratore. xviij.

Magni et tristes mentis cogitationes et rebus adhibeatur ornata et si preclara sunt in oratione sunt quidem. Hoc uno maxime bestiis prestamus quod inter nos loquimur et sensus nostros exprimere possumus. Quis ergo hoc non iure non miretur et in eo elaborandum esse arbitretur ut in quo homines maxime bestiis, in hoc hominibus ipsis antecellat. Ingenium autem quod sollers motus et acres ad cogitandum et eloquendum maximam vim affert ad orandum. Quod ingenium est et in dicendo offenditur illud et ea que laudanda sunt obruit. Qui autem et optime dicunt maxime dicendi difficultatem variosque eventus orationis expectationemque hominum pertimescunt quod in multis advertere soleo et in me ipso et sepissime experior ut et ego albescam in principiis dicendi et tota mente atque artubus omnibus contremiscam.

Hystoria est temporum testis, lux veritatis, vita memorie, magistra vite, nuncia vetustatis. Idem in libro de paradoxis. Flosculi de paradoxis. xix.

Non expletur unquam neque satiatur sitis cupiditatis. Nec solum augendi qui habent libidine cruciantur homines sed etiam amittendi metu. Cui vir et deus vel natura animum dedit cum quo metus est perturbationis metus dummodo sit te ipse preter possessiones ut nichil aut te reparandum esse putes voluptas illos maiorem eo nunquam animo accedat sua reputatione commovent. Nichil est tam incredibile quod non dicendo fiat probabile, nichil tam horridum atque incultum quod non splendescat oratione. O qui te beatum qui te florentem putas te miserrime, te tue libidines torquent, tu dies noctesque cruciaris, cui nec satis est quod est et id ipsum ne non diuturnum sit times, te conscientie stimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimant iudiciorum atque legum. Sicut in ipso consulto et certa et vere bene esse potest sic bonus vir et sapiens et fortis miser esse non potest. Non nostra eventis sed factis hominum metienda sunt. Nichil meum nec cuiusquam alienum est quod auferri vel amitti potest. Omnes sapientes liberi, omnes stulti servi. Qui liber imperabit qui non potest cupiditatibus suis imperare? Refrenet primum libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, avariciam coerceat, ceteras animi labes repellat, tunc incipiat imperare aliis cum ipse improbissimis dominis dedecori ac turpitudini parere desierit. Quid est libertas? Potestas vivendi ut velis. Quis autem vivit ut vult? Qui recte vivit, qui gaudet officio, qui ne legibus quidem propter metum paret sed eas sequitur et colit, qui nichil facit nichil dicit nichil cogitat nisi libenter ac libere. Soli igitur sapienti contingit ut nichil faciat invitus, nichil dolens, nichil coactus. Cum vero servitus sit obediencia fracti animi atque abiecti et arbitrio suo carentis, quis neget omnes leves, omnes cupidos, omnes denique improbos esse servos? An quidem ille liber est cui mulier imperat, cui leges imponit, prescribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec ille imperanti aliquid negare potest vel audet recusare? Ego istum non modo servum sed

etiam acquisiverit summum appellandum licet amplissima familia natus sit
Non estimatione census sed victu et cultu terminatur pecunie modus
non esse cupidum pecunia est contentum vero suis rebus esse maxime sunt
certissime que divicie. Si isti callidi rerum estimatores prata et areas
quasdam magni estimant quod huic generi possessionum minime noce-
ri non potest quia nec naufragio neque incendio amitti potest quanti
estimanda est virtus que nec eripi nec subripi potest que neque incendio
neque naufragio amittitur qua qui prediti sunt soli divites sunt
Soli enim possident res fructuosas et sempiternas soli quia
quod est proprium diviciarum rebus suis contenti sunt. Mors terribilis
est hiis quorum cum vita omnia extinguuntur non hiis quorum laus
emori non potest. Omnis animi debilitas et humilis et fracta timidi-
tas fugitur. Animum hominis non archa dives appellari
solet. Idem in philippica prima. Flosculi philippicarum cap. XX.
Vos nobiles magni quidam principes decet non pecuniam quidem
non opes violentas et magnitudinem innixe fundam potenciam
sed caritatem civium et gloriam concupisse. Idem in secunda. Quod est
aliud beneficium latronum nisi ut commemorare possint hiis dedisse
vitam quibus non ademerunt. Quales homines in turpissimis
rebus sunt tales si vero homines sunt interdum animis relaxantur.
Nullum est amatorum presidium caritate et benivolencia civium
septus esse septum non armis. Male parta male dilabuntur.
Nomen vero pacis dulce est et ipsa res salutaris sed est aliud quam turpis
la libertas. Sicut quidam morbo aliquo et stupore sensus suavi-
tatem cibi non sentiunt sic libidinosi avari et laudis gustum
non habent. Idem in quinta. Omnia alia incerta sunt caduca et mobilia
virtus est una altissimis infixa radicibus que nulla vi labefactari
potest neque dimoveri loco. Idem in vi. O nec male nascentis facile
opprimuntur inveterata plerumque fit robustius. Idem in viii. Turpis
fuga mortis omni morte peior est. Idem in xi. Maioris consilii
est providere ne quid triste accidat sed animi non minoris fortitu-
dinis ferre si evenerit. Quo maior est vis ad quam corporis. Sunt quidam
sunt mala que ad conspiciuntur qua que occulta fiunt. Miserior
ergo est qui ipse suscipit scelus quam qui alterius facinus suscipere
cogitur. Lex nichil aliud est quam recta et a numine deorum tracta
ratio imperans honesta prohibens contraria. Idem in xiii. Omnes
homines est errare nullius autem nisi insipientis in errore perseve-
rare. Posteriores enim cogitationes ut aiunt solent esse sapienciores
Optimus est portus penitenti mutacio consilii. Idem in xiii. Id licet
dicimus quod legibus quod more maiorum institutisque conceditur. Ne-
que enim quod quisque potest id ei licet aut nec si nemo obstat propter
ea permittitur. Idem in xiiii. Brevis autem nobis data est vita sed
memoria bene acte vite sempiterna si non esset longior quam hec
vita quis esset tam amens qui maximis laboribus et periculis
ad summam laudem gloriam que contenderet. Idem in prologo rethoricorum

Sapiencia sine eloquencia parum Flosculi rethoricorum · xxi ·
prodest eloquencia vero sine sapiencia nimium
obest. Cum homines multis in rebus humiliores et infirmiores sint
bestiis hoc maxime bestiis prestare videntur quod loqui possunt.
Quare preclarum mihi videtur quiddam adeptus qui in ea re hominibus
antecellat qua in re homines bestiis prestant. Item in rethorica
prima. Partes orationis rethorice sunt vi scilicet exordium narracio particio
confirmacio reprehensio conclusio. Exordium est oratio animum auditoris ydonee
comparans ad reliquam orationem quod eveniet si eum benivolum
attentum docilemque fecerit. Benivolentiam quattuor ex locis comparamus
ab nostra ab adversariorum et ab auditorum persona et a causa ipsa unde agitur.
Attentos auditores faciemus si ea que dicturi sumus nova et magna
et utilia esse demonstrabimus et nos breviter tamen magnam rem exposituros
pollicemur. Dociles vero faciemus si aperte ac breviter summam
cause exponimus. Cumque dociles velis facere simul et attentum
facias oportet. Nam is maxime docilis est qui attentissime
audire paratus est. Narracio est rerum gestarum aut ut gestarum
exposicio quam oportet habere tria scilicet ut sit brevis et probabilis et
aperta. Multos autem imitacio brevitatis decipit ut cum breves
se esse putant longissimi sunt. Id dant operam ut multas res
breviter dicant non ut paucas dicant. Particio illustris et perspicua
totam facit orationem huius partes sunt due una que quid cum adversariis
conveniat et quid in controversia relinquatur ostendit. Ex qua certum
quiddam designatur auditori in quo animum debeat habere occupatum.
Altera in qua earum rerum de quibus dicturi sumus breviter exposicio ponitur
distributa ex qua conficitur ut certas res animo teneat auditor quibus
dictis intelligat fore peroratum. Et hec debet habere tria scilicet absolucionem
et brevitatem et paucitatem. Confirmacio est per quam argumentando nostre cause
fidem et auctoritatem et firmamentum adiungit oratio. Reprehensio est per
quam argumentando adversariorum confirmacio diluitur aut infirmatur
aut alleviatur. Conclusio est totius orationis exitus et terminacio.
Rerum expetendarum tria sunt genera unum quod sua vi nos allicit
ad se non emolumento aliquo captans sed sua dignitate trahens
ut virtus scientia veritas. Aliud quod non propter suam vim et naturam sed propter
fructum et utilitatem petendum est ut pecunia. Tercium ex horum partibus
iunctum scilicet quod et sua vi ac dignitate nos ducit et prebet quandam
utilitatem quo magis expetatur ut amicicia. Item primo. Que sunt
honesta. Item secundo utilia. Item in ij.o ea que partem honestatis continet
partem utilitatis. Sed in meliorem partem vocabuli conferuntur et
honesta nominantur. Ex quibus conficitur ut appetendarum rerum partes sint
honestas et utilitas vitandarum autem turpitudo et inutilitas. Item
Honesti autem partes due sunt quarum altera De eodem l. xxij.
simplex altera iuncta vel una propter se et toto appetitur altera
composita parte propter se composita propter utilitatis fructum. Item primo. Que omnes
res una in atque uno nomine virtus amplectitur. Nam virtus est habitus

animi modo rationi consentaneus. Habet in se partes quattuor: prudentiam,
iustitiam, fortitudinem, temperantiam. Prudentia est rerum bonarum et malarum
utrarumque scientia. Cuius partes sunt memoria, intelligentia, providentia. Memoria
est per quam animus repetit illa que fuerunt. Intelligentia est per quam
perspicit animus ea que sunt. Providentia est per quam futurum aliquid
videtur antequam factum est. Iustitia est habitus animi communi utilitate
conservata suam cuique tribuens dignitatem. Eius initium est a natura profectum,
deinde quedam in consuetudinem ex utilitatis ratione venerunt, postea
res et a natura profectas et a consuetudine probatas legum me-
tus et religio sanxit. Ius nature est quod non opinio genuit, sed
quedam innata vis inseruit, ut religionem, pietatem, gratiam,
vindicationem, observantiam, veritatem. Religio est que superioris cuius-
dam nature, quam divinam vocant, curam cerimoniamque affert. Pi-
etas est per quam sanguine coniunctis patrieque benivolis officium et dili-
gens tribuitur cultus. Gratia est in qua amicitiarum et alterius
officiorum memoria et alterius remunerandi voluntas continetur. Vin-
dicatio est per quam vis et iniuria et omnino omne quod obfuturum est defendendo aut
ulciscendo propulsatur. Observantia est per quam etate aut sapientia
aut dignitate aliqua antecedentes veneramur et colimus. Veritas
est per quam operam damus ne quid aliter fiat aut fuit vel futurum
sit quam confirmamus. Ius consuetudinis est quod voluntate omnium sine
lege vetustas comprobavit. Cuius genus est pactum, par, iudicatum.
Pactum est quod inter aliquos convenit. Par quod inter omnes equabile
est. Iudicatum est de quo alicuius aut aliquorum sententiis iam constitutum
est. Ius legis est quod in scripto quod populo expositum est ut observetur
continetur. Fortitudo est considerata periculorum susceptio et laborum
perpessio. Cuius partes sunt magnificentia, fidentia, patientia, perse-
verantia. Magnificentia est rerum magnarum et excelsarum cum animi ampla
quadam et splendida propositione cogitatio atque administratio. Fidentia
est per quam magnis et honestis in rebus multum ipse animus in se
fiducie certa cum spe collocavit. Patientia est honestatis aut
utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna
perpessio. Perseverantia est in ratione bene considerata stabilis et perpetua
permansio. Temperantia est rationis in libidinem atque in alios non
rectos impetus animi firma et moderata dominatio. Cuius partes sunt
continentia, clementia, modestia. Continentia est per quam cupiditas
consilii gubernatione regitur. Clementia est per quam animi temere in
odium alicuius in iniectionis concitati comitate retinentur. Modestia est per quam
pudor honestus claram et stabilem comparat auctoritatem. Hec omnia
propter se solum ut nihil addatur emolumenti appetenda sunt.

Honos alit artes omnes. Flosculi Tusculanarum [illegible]
que incenduntur ad studiorum gloria. Que melior [illegible]
natura quam eorum qui se natos ad homines iuvandos et
conservandos arbitrantur. Nemo umquam sine magna spe im-

mortalitas se pro patria offerret ad mortem. Et necessario quod inheret mentibus quasi seculorum quoddam augurium futurorum id et in maximis ingeniis et altissimis animis et maxime existit et apparet facillime. Quo quidem dempto quis tam amens esset qui semper in laboribus et periculis viveret. Tuscor. primo libro. Et quamquam norit artem in hac se exercitat. Nulla est celeritas que possit cum animi celeritate contendere. Animus si permanet incorruptus suique similis necesse est ut ita feratur ut penetret et dividat omne celum hoc. Itaque ei demum sedes naturalis erit cum ad sui simile penetravit in quo nulla re egens aletur et sustentabitur eisdem rebus quibus astra sustentantur. Cumque corporis facibus admoveri cupiditatibus inflammari soleamus profecto beati erimus cum corporibus relictis et cupiditatum et emulationum erimus expertes. Quodque nunc facimus tum multo magis faciemus libere ut nos in contemplandis rebus perspiciendisque ponamus. Quoniam natura inest in mentibus nostris insatiabilis quedam cupiditas veri videndi quam precipue fruentur qui tum etiam cum has terras incolentes caligine circumfusi erant tamen acie mentis dispicere cupiebant. Tota philosophorum vita ut ait tota commentatio mortis est. Nam quid aliud agimus cum a voluptate id est a corpore cum a re familiari que est ministra corporis et famula cum a re publica negotiis omnibus sevocamus animum nisi ipsum animum advocamus maximeque a corpore abducimus. Secernere autem a corpore animum nec quicquam aliud est quam mori discere. Hoc commentemur nos a corpore seiungamus id est mori consuescamus. Magni refert quali in corpore locati sint. Multa enim e corpore existunt que acuant mentem multa que obtundant. Unde Aristoteles ait omnes ingeniosos esse melancolicos ut ego me tardiorem esse non moleste feram. Idem in primo libro. Iterum de eodem libro. xxv.

Ut enim necesse est mori et quia nihil mortis est quod sit timendum mortem non timet magnum sibi presidium ad beatam vitam comparat. Consuetudinis maxima vis est. Idem in iii° libro. Natura parvulos dedit nobis igniculos quos celeriter malis moribus opinionibusque depravati sic restinguimus ut nusquam nature lumen appareat. Sunt enim ingeniis nostris semina innata virtutum que si adolescere liceret ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem simul atque editi in lucem et suscepti sumus in omni continuo pravitate et opinionum perversitate versamur ut pene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Homo qui in summa vanitate versatur nullam effigiem eminentis virtutis sed adumbratam ymaginem glorie consectatur. Est enim gloria solida quedam res et expressa non adumbrata. Ea est consentiens laus bonorum vox incorrupta bene iudicantium de excellente virtute. Ea virtuti resonat tamquam ymago glorie. Nam quia

recte factorum comes et ideo a bonis viris repudianda. Illa autem que se imitatricem eius esse vult temeraria atque inconsiderata et plerumque vitiorum laudatrix fama popularis simulatione honestatis formam eius corrumpit. Animus est ut ait Tullius semper curat hec pati ac perpeti et cupere nunquam desinit. Quemadmodum misericordia est egritudo ex alterius rebus adversis sic invidentia egritudo ex alterius rebus secundis. Stultitie proprium est aliorum vicia cernere suorum oblivisci. Idem in libro iiii° De q. tu. xxvi.

Amplissima omnium artium est bene vivendi disciplina quam vita hominis quam libris quidam persecuti sunt. Natura omnes ea que bona videntur sequuntur fugiuntque contraria. Voluntas est que quid cum ratione desiderat. Hec autem cum stoici diffiniunt quam putant esse in solo sapiente. Que autem ratione adversa vehementius incitata est libido vel cupiditas est effrenata que in omnibus stultis invenitur. Metus est opinio impendentis mali quod intollerabile esse videtur que facit recessum quendam animi et fugam. Opinatio est imbecilla assensio. Invidentia est egritudo suscepta propter alterius res secundas que nichil noceant invidenti. Misericordia est egritudo ex miseria alterius iniuria laborantis. Desperatio est egritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. Pigritia est metus consequentis laboris. Malivolentia est voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Ira est libido puniendi eius qui lesisse videatur iniuriam. Odium est ira inveterata. Inimicitia ira ulciscendi tempus observans. Discordia est ira acerbior intimo odio et corde concepta. Omnium perturbationum fontem dicunt esse intemperantiam que est a tota mente defectio sic aversa a prescriptione rationis ut nullo modo appetitiones animi contineri et regi queant. Avaritia est opinio vehemens de pecunia quasi valde expetenda sit inherens insita. Fortitudo est affectio animi legi summe in perpetiendo obtemperans vel conservatio stabilis iudicii in eis rebus que formidolose videntur subeundis vel repellendis vel scientia rerum formidolosarum contrariarumque aut omnino negligendarum conservans earum stabile iudicium vel brevius ut ait Crisippus fortitudo est scientia rerum perferendarum vel affectio animi in patiendo ac perferendo summe legi sine timore parens. Flagicii principium est ut ait Ennius nudare inter cives corpora. Idem in v° libro D. q. xxvii.

Non sunt ea bona dicenda nec habenda quibus abundantem licet esse miserrimum. Tardis mentibus virtus non facile committitur. Sapientis proprium est nichil quod penitere possit facere nichil invitum sed splendide constanter graviter honeste omnia nichil expectare ita quasi certo futurum vel cum acciderit admirari sibi stare iudicans. Stoici a sine bonorum esse senserunt congruenter nature et cum ea convenienter vivere. Si quidam esset suaviora non desiderat cum multa exeria

a lonbus quam gignuntur. et facili copia cum prauitate continencia ad de-
integritatem valitudinis que continencia in victu consequimur. et ho-
sudantes ructantes refertos epulis tamquam opimos boues tunc
intelliges qui voluptatem maxime sequuntur. eos minime consequi. Q(uo)d
dulcius ocio litterato. V(ehe)mentius fame aut demostenes qui illo
susurro delectari se dicebat consistentis mulierculae ut mos est in
grecia. Hic est ille demostenes. Quid hic leuius. Hic orator ille
tantus apud alios vero loqui didicerat non multum apud se. Idem
de legibus libro 1°. De legibus et de fine boni et mali xxviii.
Lex est ratio summa insita in natura que iubet ea que facienda
sunt prohibetque contraria. Nihil probabilius quam plane intelligi
nos ad iusticiam esse natos neque opinione sed natura constitutum esse
ius. Si quo modo natura sit iudicio homines humani nichil a se alienum
putarent coleretur ius equale ab omnibus. Sed tanta est corruptio
male consuetudinis ut ab ea extinguantur tamquam igniculi a natura da-
ti et consurgunt vicia contraria. Lex est ratio recta imperandi atque prohi-
bendi quam qui ignorat iniustus est sine scripta sit uspiam
sine nusquam. Iusticia est obtemperacio legibus scriptis institutisque populorum.
Virtus est perfecta ratio quod certe in natura est. Stultissimum est
iusticiam metiri non quidem. Non est boni viri errare et diligere
quod per se non est diligendum. Idem in 2° libro. Hanc video sapien-
tissimorum fuisse sententiam legem neque hominum ingeniis excogitatam
nec scitum esse aliquod populorum sed eternum quoddam quod vniuersum
mundum regeret imperandi prohibendique sapiencia. Ita principem legem
illam et vltimam esse dicebat omnia ratione aut cogentis aut vetan-
tis dei ex qua illa lex quam dii humano generi dederunt recte lau-
danda est. Idem in 3° libro. Et qui bene imperat paruerit
aliquando necesse est et qui modeste paret videtur qui aliquando imperare di-
gnus esse. Idem de fine boni et mali libro 1°. Nemo voluptatem
quia voluptas sit aspernatur aut dolorem quia dolor est consec-
tatur. Denique aut voluptates omittantur maiorum voluptatum
adipiscendarum causa dolores suscipiantur maiorum dolorum effugi-
endorum gratia. Idem in 2°. Omnia officia eo referri oportet
ut adipiscamur principia nature. Idem in 4° libro. Tota volup-
tas multis obscuratur in vita voluntaria. Idem in 5° libro.
Virtus racionis absolucio diffinitur. Idem de natura deorum libro 1°.
Multa sunt in commoda in De ceteris libris eius. xxix.
Multa que sapientes commodorum compensacione leniunt stulti ne-
vitare nouerunt nec ferre poterint possunt. Omnibus fere in rebus
quid non sit citius quam quid sit dicimus. Egyptii nullam
beluam nisi ob aliquam vtilitatem quam ex ea caperent consecrauerunt.
Nichil est virtute amabilius quam qui adeptus fuerit vbicumque
genitus erit a nobis diligetur. Amiciciam si ad fructum nostrum re-
ferimus et non ad illius commodum quem diligimus non erit
amicicia sed mercatura quedam vtilitatum suarum comparata et

avia et prodiges qui amo diligunt quod omnibus fructus capiunt. Honum autem
caritas gratuita est. Idem in primo li. Crimen tamen perfectionis est celestia
contemplari quam esse aliquid animum perstantissimum duxit quos negant.
Ad considerandum qualis sit natura deorum nil difficilius quam assuetudine
oculorum aciem mentis abducere. Idem in primo li. Veritatis tot appel
lo quos celeris amicos usquam. Idem de divinatione li. primo. Omnibus
in rebus temeritas in assenciendo errorque turpis est. Omnis quos mor
tis colligavit eorum tamquam animo perspicere possunt nichil certo fal
lent. Idem in 2º. Omnium rerum ignoratio in re nova ammiracionem
facit. Quod autem crebro videt quis non miratur. Et si cur fiat ne
scit. Idem de fato. Ad animorum motus voluntarios non est requi
renda externa causa. Motus enim voluntarius eam naturam continet in se
ut sit in nostra potestate nobisque pareat. Idem de creacione mundi.
Parentem mundi. Hoc in hominibus difficile est et cum iam quis eum
invenerit indicare in vulgus nefas est. Idem in dialogo ad hor
tensium. Omnis cognicio multis est obstructa difficultatibus
et in ipsis rebus obscuritas et in iudiciis nostris infirmitas
est animorum ingeniorum quod naturale est pabulum quoddam contemplacio nature.
Nulla virtus est ex se que non gratuita sit. Et cum quod voluptate quadam
inducti aliqua ad officium impelluntur non est virtus sed fallax quedam
imitatrix ac simulatrix virtutis. Idem de perfectione oracionis.
Omnia que vera lumina oracionis sunt probabile dilucidum breve
probabile illustre suave. Idem de karthaginensibus. Inepte quis
ille nondum fortunatus est contemnit salute. Sicut in oracione sua pro marcello. De ora
ad amorem pacem ad omnes quod adipiscuntur leticia provenit. tionibus ciceronis. xxx.
tantum vis est que non ferro et viribus debilitari. Nulla
quod possit animum vincere iracundiam cohibere victoriam temperare frangi
adversarium non modo extollere iacentem sed eciam amplificare eius
pristinam dignitatem. Hec qui facit non ego summis viris compa
ro sed simillimum deo iudico. Iracundia consilio inimica est victo
ria insolens ac superba est. Ipsam victoriam vicisse videris
cum ea que illa adepta est victis remisisti. Idem in oracione
pro ligario. Nichil tam populare quam bonitas. Nulla de vir
tutibus plurimis admirabilior nec gracior misericordia. Homines enim ad deos
nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando. Nichil habet
fortuna maius quam ut possit nec natura melius quam ut ve
lit servare quam plurimos. Idem pro deiotaro. Nemo servare quem
plurimos est qui sui proprie inducere non sibi se egnorem quem vos
probat. Idem pro cluentio quem meruit in corde. Officium liberale
est servare beneficium ut possis amicorum fidei fructum. Nemo
tam facinorosa iuventute est vita ut non eum iudicium primus

suis quietem quam suppliciis addicunt. Maiorum autem nostri multum fla-
gitia pretiis tegunt. Sed obstinato animo contumacia et magis ob-
ducta ut curiosis oculis perspici non possit. Quis unquam tam con-
scelus in aliquo fuit ut possit eum aut morte aut exilio supplicare.
Parentes fructum negligamus posteritatis glorie serviamus spemque
quod accidit feramus. Idem pro Caelio. Illud de te admonitum
volo prius ut qualis est iam te hominis ex existimet et ut
quantum avarus turpitudine labes tanto te [illegible] libertate se
iugabis deinde [illegible] que ad te [illegible] sint
[illegible]. Idem de Catilina. Iterum de eodem xxxi.

Habuit ille permulta maximarum non expressa signa sed adumbra-
ta virtutum utebatur hominibus improbis et quidem optimis viris
se deditum esse simulabat. Neque tale monstrum umquam ullum fuisse
puto tam contrariis diversisque et inter se pugnantibus nature studiis cu-
piditatibusque conflatum. Quis cum clarioribus viris quodam tempore iucun-
dior. Quis turpioribus coniunctior. Quis civis aliquando melior.
Quis hostis civitati tetrior. Quis in voluptatibus inquinatior.
Quis in laboribus patientior. Quis in rapacitate avarior. Quis in
largitione. Illud quoque in eo erat mirabile namque versare suam naturam et regere
ad tempus atque huc et illuc torquere et flectere cum tristibus et severe
cum remissis iucunde cum senibus graviter cum iuventute comiter cum
facinorosis audacter cum libidinosis luxuriose vivebat. Multos vi-
di tandem qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent se ad
frugem bonam recepisse graves et homines atque illustres fuis-
se. O magna vis veritatis que contra omnium ingenia calliditatem
sollertiam contra fictas omnium insidias facile se per se ipsam de-
fendit. Idem ad Quirites post reditum. Bona valitudo iocundior
est his qui gravi morbo recreati sunt quam illis qui numquam
egro corpore fuerunt. Omnia etiam desiderata magis quam assidue per-
cepta delectant. Idem pro domo sua. Est quidam modus religionis
divine et superstitionem non optat. Magna sunt que et nobilita-
tis non virtutis atque ingenii sed fortune et temporum munera quorum non
tam facultas et copia contendenda est quam impetrando vel re-
tinendo [illegible]. Idem de provinciis consularibus. Non enim is solum gra-
tus debet esse qui accepit beneficium sed etiam is cui potestas accipiendi
fuit. Idem de responsis aruspicum. Maior est vis in omni sta-
tu [illegible] quam si animo oculos non [illegible]. Idem pro Corne-
lio Balbo. Est hoc vitii malitia quedam atque labes vitii vel-
le minuere [illegible] florum dignitatis infringere. Usus assiduus
uni rei deditus et ingenium et artem sepe vincit. Idem in invec-
tiva in Catilinam priorem. Iam tecum sic loquar ut non odio
permotus videar quo debeo sed ut misericordia que tibi nulla debetur.
[illegible] ut aut pudor a turpitudine aut metus a peri-
culo aut ratio a furore te revocaverit. Idem in eadem absentem

Non intelligo cur audire quidam dolore perituros se cum multis
quam si soli pereant accipiant. Idem ut in Ciceronem. Deprehensi
Nequaquam turpis mors viro forti est. Acad. Idem Vanthoni
2 tib. Omnis cura et causa tamquam iusta arma contra prius capie-
di dictor. Ea a maiore turpe Salustii voluptas est equale apparere
ubis vitam agere ut omnes dentibus suis gemunt. Hec de libris Cice-
2 ronis ad prius concepta sufficiat. De invectivis Salustii et Ciceronis
Hunc quorum contemporaneus fuit Salustius ad invicem .xxxvi.
Hunc ut patet supra ubi dictum est quod fuit consulem ... unde et
scripserunt invectivas ad invicem. Scripsit Salustius de bello Kati-
linario librum i. de Iugurtino librum i. De quibus omnibus sed pauca excerpsi.
Salustius contra Tullium. Homo levissimus supplex inimicis
contumeliosus amicis nemini fidus senator levissimus patronus
mercenarius cuius nulla pars corporis a turpitudine vacat lingua
vana manus rapacissime gula immensa pedes fugaces
et que honeste nominari non possunt inhonestissima. Tullius
contra Salustium. Nec qui ita vivit ut tu aliter ac tu loqui potest
neque qui ita illico sermone utitur vita honestior est. Sepe vindi-
cimus offendere animos auditorum eos qui aliena vicia aperte di-
2 xerunt quam eos qui commiserunt. Idem in Katilinario. Ex opusculi
Priusquam incipias consulto Salustii in Catilinario xxxvii°
postquam consulueris mature opus est facto. Fortuna simul cum moribus
immutatur. Multos pessima ac diversa inter se mala luxuria
atque avaricia vexabant. Regibus boni quam mali suspectiores
sunt semper quam hiis aliena virtus formidolosa est. Optimus quisque
facere multo quam dicere virtuti omnia parent. Avaricia fi-
dem probitatem ceterasque bonas artes subvertit et pro hiis superbiam
et crudelitatem deos neglegere omniaque venalia habere edocuit. S-
ecunde res sapientium animos fatigant. Avaricia pecunie
studium habet quam nemo sapiens concupivit. Ea quasi
venenis malis imbuta corpus animumque virilem effeminat.
Semper infinita insaciabilis est neque copia neque inopia minuitur.
Adolescentium animi molles etate fluxi haud difficile ca-
2 piuntur. Idem velle atque idem nolle ea demum firma est amicicia.
Si quis in culpa vacuus in amicicia eorum inciderit
cotidiano usu atque illecebris facile par similisque ceteris efficitur.
Nulli mortalium iniurie sue parve videntur. Alia aliis licen-
tia est. Qui demissi in obscuro vitam agunt si quid delique-
2 rint pauci sciunt. Fama atque fortuna eorum pares sunt.
Qui in magno imperio preediti in excelso etatem agunt eorum facta
cuncti mortales novere. Itaque in maxima fortuna minima
licencia est. Et que apud alios iracundia dicitur in imperio super-
bia crudelitas appellatur. In luctu atque miseriis mortem

sunt cesares. Suetonius de xii cesaribus li° i°. De vita iulii
cesaris et pictura eiusdem maxime xxxviii.

Hic fuisse traditur excelsa statura colore candido membris
ore paulo pleniore nigris vegetisque oculis valitudine pro
spera nisi quod repente animo linqui et etiam per somnum exterreri sole
bat. Calvicii vero deformitatem iniquissime ferebat sepe ob
trectatorum iocis obnoxiam expertus ideoque et deficientem capillum
revocare a vertice consueverat. Vini quod parcissime ne inimici quidem
negaverunt. Circa victum adeo indifferens ut quondam ab hospite
conditum oleum pro viridi appositum aspernantibus ceteris solus etiam lar
gius appetierit ne hospitem aut rusticitatis arguere videretur.
Eloquentia militarique re aut equavit prestantissimorum gloriam
aut excessit. Reliquit etiam suarum rerum commentarios de quibus Cicero
sic refert. Commentarios scripsit valde quidem probandos. Nudi
sunt recti ac venusti omni ornatu orationis tanquam veste de
tracta. Armorum et equitandi peritissimus laboris ultra fidem
patiens erat. In agmine non nunquam equo sepius pedibus
anteibat capite detecto seu sol seu ymber esset. Longissimas
vias incredibili celeritate confecit. Si flumina morarentur na
do traiciens vel innixus inflatis utribus ut persepe nuncios
de se prevenerit. Antiqui plus equos dimittebat et imprimis suum
quo maior permanendi necessitas imponeretur auxilio fuge re
pto. Utebatur autem equo insigni pedibus prope humanis in
modum digitorum ungulis fissis quem apud se natum cum aruspices imperium
orbis terrarum significare aliud non pateretur sessorem alterius pri
mus ascendit. Inclinatam aciem solus sepe restituit obsistens
fugientibus retinens quoque singulos contortis faucibus convertens in ho
stem. Alexandrie circa oppugnationem pontis eruptione hostium
subita compulsus in scapham pluribus eodem precipitantibus cum
desiluisset in mare nando per ducentos passus evasit ad pro
ximam navem elata leva ne libelli quos tenebat made
fierent paludamentum mordicus trahens ne spolio poteretur
hostis. Qualiter se habebat erga subditos et erga pares

Delicta neque observabat omnia neque pro modo exeque xxxix
batur. Sed desertorum ac seditiosorum et inquisitor et punitor
acerrimus connivebat in ceteris ac non numquam post magnam pu
gnam atque victoriam remisso officiorum munere licentiam omnem
lasciviendi passim permittebat. Nec milites eos pro contione
sed blandiore nomine commilitones appellabat habebatque eos tam
cultos ut argento et auro politis armis ornaret simul
et ad speciem et quo tenaciores eorum essent in prelio metu dampni.

apud dirachium sceua oculo amisso femore et humero transfixus
scuto cxxx ictibus perforato custodiam porte commissi castelli reti
nuit atilius nauali ad massiliam prelio in iecta in puppe ho
stium dextera et abscisa transiluit in nauem vmbone obuios agens
Studium et fides erga clientes ne iuueni quidem cesari defuerunt a
2 micos semper tanta facilitate indulgenciaque tractauit ut gayo
oppio comitanti se per siluestre iter correpto quod subita valitudine
diuersorio loco quod unum erat cesserit et ipse humi ac sub diuo
cubuit Simultates contra nullas tam graues excepit unquam
ut non occasione oblata libens deponeret Sed et in ulciscendo
natura lenissimus In p. clodium pompeie uxoris sue adulterum
atque eadem de causa pollutarum cerimoniarum reum testis citatus
negauit se quicquam comperisse quamuis et mater aurelia et soror
iulia apud eosdem iudices omnia ex fide retulissent Interrogatus
que cur igitur repudiasset uxorem quoniam inquit meos tam suspitio
ne quam crimine iudico carere oportere. Comestor. De nece ari

Cesar autem per senatum et stoboli et exultacione antipatri. xl.
pompeium fugam tercium ac totum urbem omnibus romanis po
titus solutum aristobolum cum duabus cohortibus in siriam misit
facile putans iudeam sibi posse subiugari. Verum spes cesaris
frustrata est. Nam a studiosis pompei ueneno periit aristo
bolus. Seruabatur quoque corpus eius melle conditum prohibita sepul
tura donec iussit anthonius eum in monumentis regalibus sepeliri
est. Occiditur quoque filius eius alexander antiochie a scipione
securi percussus. Superstes antigonus cum sororibus suis ad ptolo
meum mennei filium confugit accepitque ptolomeus minorem
sororum alexandram uxorem ex qua ut quidam dicunt suscepit
lisaniam abiline postea tetrarcham. Post hoc fugato pompeio
in emathia cui militauit antipater et iudei sub pompeio. Qui
cum redisset in iudeam timens cesaris imperium liberos suos
ad arabes cognatos suos transmisit. Mortuo autem pompeio anti
2 pater in clientelam cesaris se contulit. Cumque uotis amplius ad
placandum enitaretur factus est amicus cesaris. Tunc cesar romana
ciuilitate simul et immunitate donatur eiusque gratia pontificatum
hircano confirmatur. Demumque antipater apud procuratores iudee delatus
est et regimen hircano concessum ita quod nec rex uocaretur. Postquam
cum antipater filium maiorem faselum iherusalem sub se procuratorem
statuit et herodem galilee prefecit. Suetonius. De prodigiis

Porro cesari futura cedes euidentibus mortis cesaris. xli.
prodigiis denunciata est paucos ante menses cum in colonia capua
deducti coloni ad extruendas uillas uetustissima
sepulcra disicerent idque eo studiosius facerent quod aliquantum
uasculorum operis antiqui scrutantes reperiebant tabula enea

dam monumento in quo dicebatur capis conditor capue sepultus in-
uenta est conscripta litteris grecis verbis hac sentencia. Quandoque ossa
capis detecta essent fore ut illo prognatus manu consangui-
neorum necaretur magnisque mox ytalie cladibus vindicaretur.
proximis diebus equorum greges quos in traiciendo rubicone
flumine consecrauerat ac uagos sine custode dimiserat comperit
pertinacissime pabulo abstinere ubertimque flere. Et immolantem mo-
nuit caueret periculum quod non ultra marcias idus proferretur. Pri-
die idus easdem auem regaliolum cum laureo ramulo pom-
peiane curie se inferentem volucres varii generis persecute ibi-
dem discerpserunt. Ea vero nocte cui illuxit dies cedis ipse
sibi visus est per quietem interdum supra nubes volitare alias cum
Ioue dextram iungere. Et calphurnia uxor ymaginata est
collabi fastigium domus maritumque in gremio suo confodi ac sta-
tim cubiculi fores sponte patuerunt. Comestor. Centesimo
die ante mortem eius fulmine cecidit in foro statua eius in
foro ... nomen eius superscripto. C. littera capitali abrasa. Noc-
te precedenti diem obitus eius fenestre cubiculi eius cum tanto
strepitu aperte sunt ut consurgens astraret ruinam domum esti-
maret. Eadem die cum iret in capitolium date sunt ei littere
indicantes mortem imminentem. Que dum inspiceret obstitit dima-
nu eius existente sunt non dum solute. Die sequenti apparuerunt
tres soles in oriente qui paulatim in unum corpus solare redacti
sunt significantes quod dominium lucii antonii et m. lepidi et augusti
in monarchiam rediret vel potius quod noticia trini dei et unius
toti orbi futura imminebat. Ricardus. De morte iulii
Denique cesar cum rem p. statum contra mo- cesaris. xlij
rem maiorum elatus instauraret a cotonibus bruto et cas-
sio in curia xxiiii.or vulneribus confossus interiit. In hac coniu-
racione. cc. lx. fuerunt consocios fuisse. Romanis itaque senatus de-
lere simulacrum capitolio cum actoribus cedis intende voluit
apud quos et ita per modum memorabilis status est ut omnes
post eum imperatores appellarentur cesares. Suetonius. Animad-
uertens cesar undique se strictis pugionibus peti togam cap-
ut obvoluit simul sinistra manu sinum ad ima crura de-
duxit quo honestius caderet et inferiori corporis parte velata
atque ita tribus et xx plagis confossus est uno tantummodo ad primum
ictum gemitu sine voce edito. Percussorum autem fere
neque triennio amplius quisquam supervixit neque sua morte
defunctus est. Dampnati omnes alius alio casu periit pars nau-
fragio pars prelio non nulli semet eodem pugione quo ce-
sarem violauerant interemerunt. Comestor. Occisus est autem
cesar dolo bruti et cassii anno etatis sue l. vi. Corpus eius

prositus combustus est. Statuit autem plebs in foro solidam columpnam
lapidis numidici xx. fere pedum scripsitque parenti patrie. Qua tumulatus est que
et iulia dicta fuerunt. De imperio octoviani augusti et eius
pulcritudine. xlvii.

Romanorum ii[us] regnat octovianus
Cesar augustus annis lvi. a quo ceteri romani imperatores
augusti appellati sunt. Cepit anno quinte etatis d. xl. viii. mundi
uero iiii.dccc. xxx. Hugo floriac. in histo. ccc.ca li. iii. Eo nullus
romanorum imperatorum in bellis felicior nec in pace moderatior fuit. Ad-
lescencia tamen sua ciuilibus bellis implicauit et illiricam pannoniam
iam occupauit. Et Cantabros et Hastures Hispanie populos superauit.
Et cum plerisque terre populis barbaris transgressoribus romanis legibus adsciuit.
Norici quoque dalmate. mesi. bessarum. triceis. daci et sarmate
duce eius sunt superati et tute. Sed augustus regni monarchiam
obtinuisset ita inter ipsum et Antonium romana res publica diuisa
manebat ut augustus ytaliam. galliam. hispaniam. antho-
nius uero asiam potiusque possideret. Erat autem anthonius gener
eius. Suetonius li. ii. Fuit autem augustus forma eximia et per
omnes etatis gradus uenustissima quamuis omnis lenocinii ne-
gligens et in capite comendo tam incuriosus ut raptim compluribus
simul tonsoribus operam daret ac modo tonderet modo raderet barbam.
Eoque ipso tempore aut legeret aliquid aut scriberet. Vultu erat uel in
sermone uel etiam tacitus tranquillo serenoque. Oculos habuit claros
ac nitidos quibus existimari volebat inesse quiddam diuini
vigoris gaudebatque si quis sibi acrius contuenti quasi ad fulgorem
solis uultum submitteret. Statura breui sed que commoditate
et equitate membrorum occuleretur ut non nisi ex comparatione alicuius
astantis procerioris intelligi posset. De strenuitate et pericia eius
in re militari. xlviii.

Itaque nationes male quietas adeo
regnum redegit ut nulli genti sine iustis et necessariis causis bel-
lum intulit. Bellum disciplinam militarem seuerissime rexit. Nec
legatorum quidem cuiquam nisi grauate hibernisque demum mensibus
permisit uxorem intuisere. Cohortes si que cessissent loco deci-
matas ordeo pauit. Centuriones statione deserta itidem ut manipu-
lares capitali animaduersione puniuit. Pro cetero delictorum uariis
ignominiis affecit ut stare per totum diem iuberet ante pretorium
interdum tunicatos discinctosque nonnumquam cum decempedis uel
etiam cespitem portantes. Nichil autem minus in perfecto duce quam
festinationem temeritatemque conuenire arbitrabatur. Crebro itaque iactabat sat
celeriter fieri quidquid fieret satis bene. Prelium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat nisi cum maior emolumenti spes
quam damphi metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo
secantes discrimine similes aiebat esse aureo hamo piscan-
tibus cuius abrupti dampnum nulla captura pensari posset. Ur-
bem pro maiestate imperii ornatam. Exoluit adeo ut iure sit
gloriatus marmoream se relinquere quam lateriam accepisset.
Iuuenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare.

44

n cum aliquo maiore natu coniunctiorum Imperatoris asseruit x.
admonitoribus vnicuique equitum volum vite reddere coegit. Nonnullos
quoque aliquos quod pecunias leuioribus vsuris mutuati grauiore fenore
collocassent. De liberalitate et humilitate eiusdem xlv.

Liberalitatem omnibus hominibus per occasiones frequenter exhibuit. Sed
et salubrem magis quam ambitiosum principem sciens quamquam
de inopia et caritate vini querentem populum seuerissima coercuit voce satis
prouisum dicens a genero suo Agrippa perductis in urbem pluribus
aquis ne homines sitirent. Regna quibus belli iure potitus
est preter pauca aut isdem quibus ademerat reddidit aut alienige
nis contribuit. Reges socios etiam inter semetipsos mutuis necessitu
dinibus iunxit promptissimus affinitatis cuiusque atque amicitie
conciliator et fautor. Plurimorum liberos et educauit simul cum suis
~~educauit~~ et instituit. Clementie ciuilitatisque eius multa et ma
gna documenta sunt. Cum Emilio Eliano inter cetera crimina vel ma
xime obiceretur quod male opinari de Cesare soleret conuersus ad accusa
torem commotoque similis velim inquit hoc mihi probes. Tiberio quoque de eadem
re sed violentius apud se per epistolam conquerenti ita rescripsit Etati
tue mi Tiberi noli in hac re indulgere et nimium indignari quem
quam esse qui de me male loquatur. Satis est enim si hoc habemus
ne quis nobis male facere possit. Templa quamuis sciret etiam pro
consulibus decerni solere in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc
honore. Argenteas etiam statuas olim sibi positas omnes conflauit.
Domini appellationem ut maledictum et obprobrium semper exhorruit.
Cum spectante eo ludos pronunciatum esset dominum equum et bonum et
vniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent statim ma
nu vultuque indecoras adulationes repressit et insequenti die gra
uissimo corripuit edicto. Dominumque se posthac appellari ne a li
beris quidem aut nepotibus suis serio vel ioco passus est atque
eiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temere vrbe
oppidoue ullo egressus aut quoquam ingressus est nisi vespera
aut noctu ne quem officii causa inquietaret. Cesarem se in mediis
ac interrogari et refelli ciuilissimo animo patiebatur. De pietate et
equitate eius erga subditos xlvi.

Forum angustius fecit non
ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam
filios suos populo commendauit ut non adiceret si merebuntur. Eis
pretextatis adhuc assurrectum ab vniuersis in theatro et a stan
tibus plausum grauissime questus est. Et amicos magnos et poten
tes in ciuitate esse voluit ut tamen pari iure essent quo ceteri
legibusque iudiciariis eque tenerentur. Recitantes comprincipia vel
solum patienter omnibus sed et commodulatis carminibus prosequebatur.
Obseruatum est et ne quouis introiret urbem suppliciandum de quo
quam sumeret prius vincere cognitione animum repentino ma
gis consensu detulerunt ei. Non multi [illegible] familiaritate te
stamento cauerat ut ab heredibus suis prelato titulo [illegible]

in capitolium deferrent votumque pro se solverent. Quod superstitem augustum reli-
quissent. Reges amici atque socii et singuli in suo quisque regno cesareas
condiderunt. Filiam et neptes ita instituit ut et lanificio assuefaceret
vetaretque loqui aut agere quicquam nisi propalam et quod in diurnos com-
mentarios referretur. Extraneorum quidem cetu adeo prohibuit ut lucio vinicio
claro decoroque iuveni scripserit quondam parum modeste eum fecisse quod
filiam suam baias salutatum venisset. Amicicias neque admisit et
constantissime retinuit non tantum virtutes ac merita cuiusque digne
prosecutus sed vicia quoque et delicta perpessus dumtaxat non minus se
ostendens quam facilis et clemens. Diomedem et dispensatorem ad simul
ambulante in occurrenti repente fero apro per metum obiectum maluit
timiditatis arguere quam noxe. Verumque non nimium periculi quod dolus
aberat in iocum vertit. De parsimonia eius in victu et eloquentia
et thoro quidem cum et ingenio eiusdem. xlvii. Inde
cubuisse aiunt nisi humili et modice instrato. Veste quoque non
temere alia quam domestica usus est ab sorore et uxore et filia
confecta. Togis neque restrictis neque fusis clavo nec lato nec angusto.
Cenam ternis ferculis aut cum abundantissime senis prebebat. Cibi mi-
nime erat atque vulgaris fere. Vini quoque natura parcissimus. Non amplius ter bibere super
cenam solitus neque tamen interdiu bibit sed pro potione sumebat
perfusum aqua frigida panem aut cucumeris frustum aut lactucule
thyrsum aut pomum succi vinosioris. Eloquentiam studiaque liberalia ab
etate prima et cupide et laboriosissime exercuit. Mutinensi bello in
tanta mole rerum et legisse et scripsisse et declamasse cotidie tra-
ditur. Reconditorum verborum fetoribus precipuam curam duxit
sensum animi quam apertissime exprimere. Sed nec tiberio parcit exoletas
interdum et reconditas voces aucupanti. Marcum quidem antonium ut insanum increpabat
quasi ea scribentem que mirentur potius homines quam intelligant. In-
genia seculi sui modis omnibus fovit recitantes et benigne et patienter
audivit. Componi tamen aliquid de se nisi et serio et a prestantissimis offende-
batur. Tonitrua et fulgura paulo infirmius expavescebat ut semper
et ubique pellem vituli marini circumferret pro remedio atque ad maioris
tempestatis suspicionem in abditum et concameratum locum se reciperet.
Superbus lucionis. De hiis que in principio imperii eius acciderunt.
Anno imperii augusti illo inter cetera portenta que facta xlviii.
sunt toto orbe bos in suburbio rome ad arantem locutus
frustra se urgeri non enim frumenta sed homines brevi defuturos.
labiis minorum septorum et domo mense per gaium cesarem prefectus
militibus. Publius mimo graphicus natione syrus rome scenam tenet. Cicero in formiano suo ab herennio et popilio
occiditur. Sexagesimo quarto etatis sue anno. Caput eius cum ma-
nu dextra pro rostris positum iuxtaque donata popilii militis
ymago que ibi stabat. Quintus naso nascitur in peligins.
Gaius falcidius tribunus plebis legem tulit ne quis plus te-
stamento legaret quam ut quarta pars heredibus superesset anno sequenti

taberna meritoria trans tyberim oleum terra erupit fluxitque tota die
sine intermissione significans Christi gratiam ex gentibus. Anno septimo corni-
ficius poeta a militibus desertus interiit quos sepe fugaces galeatos
lepores appellabat. Huius soror cornificia cuius insignia extant epi-
grammata. Eo tempore cornelius nepos scriptor historicus clarus habe-
tur. Cinna poeta quem virgilius in bucolicis notat ...
cia moritur. Comestor. **De prosapia ascalonite et uxoribus eius**
**ac filiis. xlix.**
Interea herodes ascalonita ab antipatre patre suo procuratore iudee a cesare constituto prefectus est galilee. Qui cum va-
lentissimus esset principem latronum ezechiam cum sequacibus eius interfecit
iudeamque tantam quietem reddidit ut publice herodes per galileam canta-
retur. Habebat autem uxorem nomine dosidem sed ignobilem de qua
et antipatrum suscepit. Superduxit quoque mariamnem neptem hircani
cuius et amore dedidit se et filios et posteros. Hinc secundum uxo-
res xx ex quibus vii masculinum suscepit sobolem. Sed de his pau-
cos memorare sufficiat. Primogenitus eius antipater ex doside. Alexa-
der et aristobulus ex mariamne. Archelaus ex machata sama-
ritide. Herodes antipas qui postea tetrarcha fuit et philippus ex
cleopatra ierosolimitana. De herode tamen hunc quidem mariamne filium
putant. At iudeorum optimates faselum et herodem apud
antonium accusabant quod rerum summam possiderent nomen tantum super esset
hircano. Herodes autem muneribus placatus antonius ... et in medio
... principis antiquum cum eo familiaritatem. Iudei autem iterum antiochie
a C. impetu eos accusare assistente hircano prohibebantur. Hirca-
num antonius qui nam rebus agendis esset aptissimum. Cumque
herodem et fratrem eius aliis pretulisset hilaratus antonius eos de
procuratoribus tetrarchas iudee declarauit. **De restitutione antigoni**
Abeunte autem anthonio roma pacorus rex **in regnum. l.**
parthorum in manu ualida eufraten transgressus adque de se-
dens lisanias antigoni nepos filius ptolomei ex alexandra
pollicitus est talenta mille et ingentes copias ut antigonum in re-
gnum reduceret. Accepit itaque dux cum multis milibus parthorum
antigonus urbem oppugnabat et faselus quidem muros herodes
uero domum regiam custodiebat. Sed cum intrassent urbem antigonum
in diebus penthecostes et in foro dimicatum est. Cum autem de pace
tractatum esset antigonus parthorum regem arbitrum in dolo deposcebat.
Egressus ergo hircanus cum faselo et antigonus ad parthorum regem
hircanus et faselus vinculis a parthis comprehensi sunt. Quo accepto
herodes adydumeos gentiles suos confugit. Premisit quidem uxo-
res et filios et uniuersam suppellectilem ... subsequens impetum
subsequentium sustinebat. Gementes autem post eius iudeos in fuga ex
posuit cum sexagesimo a ciuitate stadio dimicant. Ibique obtinenti
uictoria castrum muniuisset postea firmauit quod herodion vocauit.
Dimissis autem uxoribus et liberis in oppido masada sub custodia
fratris sui iosephi in petram ciuitatem arabie perrexit. Parthi uero
solum antigonum restituerunt in regnum uero et hircanum et fase-
lum uinctos ei tradiderunt illudendos. At ille hircani auricu-
las dentibus truncauit neque mutatis rebus posteum pontificatum

recepit ab antigono et celebrans sacra optime fecit nec virtute preventus
est. Tunc ait ut fieri copiam haberet manus liberas habet ad saxum fracto
capite expirat. Cognito quidem quod herodes evaserat ait se equa
nimiter mori quia ultorem inimicis relinqueret. Dubitatio fuit an quidam dicant
quod medicus ab antigono sibi immissus in auriculas eius venenum
pro medicamento infudit. Et mortuus est. Josephus non refert eum ad
parthos missum et diu captum ludibus. Qualiter herodes per antonium creatus est rex iudee. li. x

Herodes accepta morte fratris romam
properavit postquam tamen ... exposuit antonio. Tunc miratus eius
casum et missus senatui persuasit ut herodem regem regni iudee
declararent. Coronatus ergo herodes augusto et antonio hinc et inde
astantibus in capitolium ductus est. Ubi et decretum senatus super hoc facto
repositum est. Remissus est in iudeam herodes duo principes cum venditi
uel templo qui eum in regno collocarent. Cum venisset ergo in galilea
silonem antigonum donariis corrumpit et pecunia quibusdam adversis antigo
num simulans occasionibus differebat. Cumque tamen obsedissent
iherusalem romani et parthi ... cum inopia victus ab obsidione
discedentes in ydumea et galilea hiemabat. Nec tunc cum herodes
ociosus erat sed latronum multitudinem persequens et in cavernis eos igne
suffocabat. Inter quos erat quidam senior vii. filiorum pater quos ipse
occidit in hunc modum. Stans in ore spelunce singulos evocabat
nolentesque exire quemque filiorum trucidabat. Novissime et uxo
rem tamen ... confessum ... super mortuos misit. Cum autem
accepisset antonius dolum silonis misit sosium cum herode cum ma
nu valida. Tunc veniens in iudeam occisoque sibi pappo vicat
capiteque eius fecit fratri suo in solacium fratris sui occisi transmisit.
Tandem quinque mensibus obsessa ierusalem cum in sexto romani irruerent
in eam nulli parcebant etati licet herodes rogaret ut parcerent. Antigo
nus quoque descendens ad pedes sosii prostratus est. Cumque non mi
seratus sosius sed irridens antigonum appellavit et vinctum ducens
ad antonium remeavit. Tunc antonius securi percussit. Con
firmatus quoque est herodes in regno iudee quarto anno ex quo rome dya
dema susceperat. Inde est quod quidam plures quinque percurrentes annos
regni herodis legunt. Translatum est itaque regnum iudeorum ad ali
enigenam imminente christi adventu. Audiens hircanus herodem
regnantem redijt in iudeam et in pristinum statum restitutus est ex
cepto quod non ministrabat. Eusebius in cronica. De prophecijs

impletis. li. x

Herodes antipatris ascalonite filius et
Anno igitur augusti xvi. ... cypridis arabice regnum iudeorum
a romanis suscepit et annis xxxvij. rexit. Et tunc ergo deficiente
principatu pontificum regnum herodes et filii eius post eum
usque ad ultimam captivitatem ... ex suggestione sacerdotalis generis pontifica
libus constitutis neque perpetuitate vite sine legem moysi succedentibus
deo sed ignobilibus quibusdam et alijs tempore alijs non multi quorum modi
co tempore sacerdotium a romanis imperatoribus emebant. Tunc comple
ta est prophetia quo dicitur. Non deficiet princeps ex iuda etc. Ac
hoc est loco ... quem daniel septima signat accepit fine

Nam usque ad herodem xpi. i. sacerdotes et aut reges iudeorum qui impe-
raverunt ab instauratione templi sub dario usque ad hircanum annis
quadringentis octoginta tribus in summa. tempus ebdomadas quas daniel quoque
signat dicens. Et scies et intelliges ab exitu sermonis restaurandi et edifi-
candi ierusalem usque ad xpum principem ebdomades vij. et ebdomades
sexaginta duas. Que ebdomades septuaginta nove faciunt
annos quadringentos octoginta iiij or. in quibus xpi. i. sacerdotes per
unctionem imperantes regnaverunt usque ad hircanum. Quo occiso omni
a parthis capto herodes antipatri filius in regno adeptus patria iudeorum
ab augusto et senatu accepit. Et iterum post ebdomades vij. et lxij.
duas interibit christus et super templum erit abhominatio desola-
tionis. Itaque herodes ananihelum quendam de babilonia accitum
pontificem iudeorum constituit. Post tempus exiguum temporis aristobolo
fratri uxoris sue nepoti hircani successionem ei dedit. Quo
post annum interfecto rursum ananihelo reddidit sacerdotium. Hugo
ubi supra. De nece anthonij et cleopatre. lxiij.

Anno vero xx. lascivus antonius corruptus amore cleopatre
egypti regine repudiata augusti sorore ipsam sibi cleopatram
matrimonio copulavit et augusto bellum indixit. Sed augustus apud
epirum nondum motum signa cum navibus abundantissimo
imperium tu... antonius non occupaverat actiacum litus.
Sed ubi ventum est ad plenum et augusti classis cepit antonij
turbare navigium cleopatra regina cum aurea puppe velo pur-
pureo prima fugere cepit. Et illico secutus est eam anthonius
instante vestigiis augusto. Quod videns antonius propria se ma-
nu peremit. Regina vero ad pedes augusti provoluta temptavit
oculos eius. Sed frustra. atque desperavit. Que ubi se triumpho sibi
cognovit in tantorum nacta custodia in mausoleum odoribus
refertum iuxta sinum se collocavit antonij. Deinde ad mortis
sibi serpentibus mortem sopita est. Tunc augustus potitus alexa-
ndria urbe omnium urbium tunc opulentissima romam triumphans
ingressus est. Ex quibus patratis prelijs inclyti nominis eius fama
immutati legis iam se paris romanorum magnitudini accedit. Roma
regna que crasso interfecto diripuerant ultro ei reddiderunt et obsi-
dibus traditis firmum fedus absque fideli supplicatione suscipere me-
ruit. adhuc quoque scithe indi et garamantes et hispani templum
... legatos cum donis miserunt. superbius maxime. Igitur
cleopatra et anthonio assumit interfectis et alexandrie regno de-
structo anno imperij augusti xv. egyptus romana provincia
fit quam primus cornelius gallus poeta rexit. Et ex hoc loco qui-
dam primum annum augusti monarchie supputant. Hugo ubi supra.

Herodes igitur rex De apologia herodis apud augustum. lxiiij.
iudaice gentis antonio et cleopatra iam extinctis sponte ad

ad augustum navigavit et deposito dyademate se illi obtulit hum-
li quidem habitu sed regali mente et his eum adorsus est verbis Ego
inquiens auguste fateor me fidelem antonio fuisse socium utpote
qui ab eo regnum susceperim. Ea tamen nunc audacia non tali adversum
te. Non quidem belli particeps vel armis defensor sed domi rebus
gerendis occupatus subsidium tamen sibi misi nec non sensit antonius mu-
nimenta et adiumenta exercitus et frumenti copiam misimus absens. Nec
autem cessavi victo antonio legionibus tuis maximis iniusti eo
consiliis incepisti imperii romani iuribus quod deliquerat et abnega-
verat. Certe victus est antonius viribus tuis sed magis moribus
suis. Vicerat eum enim cleopatra uxor et egipciis amor tanto
preceps luxus iniecerat maxime quod maluit cum cleopatra vivere quam sine
ea vincere. Vincit enim mulier infestior suis quam adversariis. De-
nique victus est quia me audire noluit. Obstringebat enim me etiam
eius cleopatre cupiditas. Victus sum ergo cum antonio minor
cum flagicio quam illa cleopatra. Iniecit maxime antonius ille barbarum
ergo amicum non dereliqui nec adhuc venturus transtuli amicum insigni-
sed non absentiam contrariam ut nobiles indicia. Ad hec cesar vel-
2 ne inquit et nunc magis utilis regno tuo quam non muneribus virtutibus
sed dilexisti. Dignus est enim pluribus imperare qui sit tuens ami-
ciciam ut et in adversis positus non abnegaveris amicum. Et ideo ex-
petere audes quia nullis belli te mutatum eventibus nec enim anto-
2 nium deseruisti sed antonius te quia magis credidit cleopatre
quam te. Consilium eius te nobis adquisivit. Qui sibi persuasisti occidere
cleopatram ut fidelem repudiare. Ac non est minus sed altius eo
piri dissuasisti fecit antonius cum amice eos cum dissociavit et ex
consorte imperii hostem reddidit. Nunc autem ad obsequium reserveris
ut non requiramus antonium. Nisi enim dignus es ut quem bello vincas
benivolentia non vincas. Et cum hoc dixisset imposuit coronam capiti
eius. De amplificatione regni eius et edificiis que extruxit

a [A]mplificavit autem munificencia regnum illius dans ei gadaram .l v.
Gadaram et yppon samariam et ioppen turrimque stratonis
maritimas civitates. Ex quo herodes turrim stratonis ingressus
ex honorem cesaris pro marmore albo lapide renovavit et aulas edifi-
ciis reinstauravit. Cesaream civitatem vocari iussit. Appellavit urbem
quoque samariam quam nunc sebasten appellant non solum reedificavit
sed etiam replevit inhabitantibus. Eo tempore apud ierusalem turrim
magnam quam appellavit antoniam propter antonii gratiam in tribus annis
2 a cesare quem condidit templum ad fontes iordanis ad eius memoriam
religionis ut cesari templum condidit in urbe cesarea in iudea
condidit. Josephus in libro antiquitatum .xvi. herodes consumptis
pecuniis suis audiens hircanum ante se regem aperuisse tumu-
lum david et tria milia talentorum invenisse aperuit sepul-
chrum in spem et eadem invenit sed non tamen similiter. Et pecunias
quidem reportans sicut hircanus non invenit ornatum non reparavit

aurea columna tulit Omnemque diligenciorem inquisitionem faceret ac ual
let intrans ingredi adinuias in quibus David et Salomonis erant Ante
porta duo satellites eius flammis combusti sunt ab interiori parte
occurrentibus Tunc ille timore perterritus egressus est et propiciacionem
animavit ex lapide candido ad ianuam magnificentissimis sumptibus
expensis Comestor. Edificauit autem Herodes in Ascalone domum
regiam ob idque agnominatus est Ascalonita Natione uero
ydumeus fuit ex parte matris ex patre arabs Notula super historiam
comestoris vel ipse dictus est Ascalonita dicitur eius quia
Herodes Ascalonita fuit natione et edituus templi Appollinis
cuius filium Antipatrum paruulum rapuerunt latrunculi ydumei et ta
cis tantum fuit quod ex eis ortus est qui et patriarcha eorum vnde et
ydumeus dicitur est Comestor. Posuit etiam Herodes aquilam
auream super speciosam portam templi in magni ponderis hono
rem romanorum uerius ad cyrie frontibus sita quaedam herodion
in quo sepultus est fecit castellum in Iudea situs erat
erat locus regum ydumeorum quia uicinum gloriae cum ipsis religio
Dedit quoque ei cohorte CCCC galatas satellites stipatores
Cleopatre in manus scilicet sanguinis sicut amicos qui cum filiis
eleutherii erant affluxis eleutherio superioris galatie
si quid commodi faciunt dicatis Herodiani dicti sunt De nece
acta est autem dissensio Mariamnes uxoris suae et eius offensa
inter Mariamnem et sororem Herodis Salomam in filios eius
hec illi uero ille hanc ignobilitatem obiciebat Consilio uero
sororis Herodes Hircanum dolo occidit eo quod sibi regnum debe
Hircanus dicebat Inplacata uero Mariamnes Ionathan
fratrem eius cum esset xvii annorum pontificem ordinauit Sed
postea Saloma suggerente occisus est Ionathas eo quod ad regnum
videbatur aspirare Cumque accusaret Saloma Mariamnem de adul
terio addidit quod ipsa exemplar ymaginem suam miserat Antonio
ut ad amorem suum eum incitaret Cum autem ut agnosceret Hero
des properauit ad Antonium Mariamnem sub custodia viri Salo
me collocauit data ei secretius inter signia scilicet quod si necessita
tem ei fore Mariamnem occideret Cuius mora fuit Herodes
viri Salome que sibi fuerant imperata Mariamne indicauit
Reuerso autem Herode post tempus ipsum eius dormiret cum lacrimis
qui de morte eius imperauit aperire indicauit Herodes
quasi astratus Herodes sciscitabatur aperire Dormiuit in uir
tutis cum Mariamne Que dicit dormiuit Statimque Ma
riamnem occidi fecit et uiro sororis uero de morte uxoris
quam super modum diligebat indoluit adeo ut tamquam
lunaticus crebro in amentiam decideret Filios autem quos de ea
susceperat Alexandrum et Aristobolum romam misit liberalibus
artibus erudiendos Post hec redierunt a studiis filii eius

et erat Alexander acrioris (?) ... Quorum unum scilicet Aristobulum
filia Salome amice sue duxit uxorem, alterum filiam regis Ca-
padocie. Iam hi cum licentius de successione regni ad patre disceptabant.
Obliquo offensus pater Antipatrum cui promovere satagebat in
testato quorum apte iam fuerat successor declaratus. Unde predicti
filii de morte patris occulte tractabant. Eos Herodes pro hac causa
accusat. Hii vero Roma navigantes ut patris in ... deferent
ad ... Sebaste ... moriuntur. De Marco Varrone et laudi-
a Anno imperii Augusti xvi° regni vero Herodis bus eius. Hic
v° Marcus Terencius Varro pene nonagenarius moritur. Augustinus
de civitate dei libro vi°. Quis Marco Varrone curiosius deorum
figmenta conscripsit. Quis invenit doctius, quis consideravit attentius,
quis distinxit acutius, quis diligentius pleniusque conscripsit. Qui
tamen et si minus est suavis eloquio doctrina tamen atque sententiis ita
refertus ut in omni erudicione quam nos secularem illi autem libera-
lem vocant studiosum rerum tantum iste doceat quantum studiosum verbo-
rum Cicero delectat. Denique et ipse Tullius huic tale testimonium perhi-
bet ut in libris Achademicis dicat eam que ibi versatur disputa-
tionem se habuisse cum Marco Varrone homine inquit omnium facile
acutissimo et sine ulla dubitacione doctissimo. Addidit sine ulla
dubitacione de doctissimo perfecto de hac re sic erat certus ut
auferret dubitacionem quam solet in omnibus adhibere tamquam de hoc
uno etiam Achademicorum dubitator disputaturus se Achademicum
esse fuisset oblitus. In primo autem libro cum eiusdem Varronis litteraria
opera predicaret: nos inquit in nostra urbe peregrinantes errantesque tam-
quam hospites tui libri quasi domum reduxerunt ut possemus
aliquando qui et ubi essemus agnoscere. Tu etatem patrie, tu descrip-
tiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu pu-
blicam disciplinam, tu sedem regionum locorum, tu omnium divinarum
humanarumque rerum nomina genera officia causas aperuisti. De illo etiam
Terencianus elegantissimo versiculo breviter ait: vir doctissimus
undecumque Varro, qui tam multa legit ut aliquid ei scribere vacasse
se miremur, tam multa scripsit quam multa vix quemquam legere
potuisse credamus. De libris eius et opinionibus circa divina
b Hic tamen deos ita coluit colendosque censuit ut in ho-
eo ipso opere litterarum suarum dicat se timere ne pereant non
incursu hostili sed civium negligencia. De qua illos velud ruina
liberari a se dicit et in memoria bonorum per huiusmodi libros recon-
di atque servari. xli libros scripsit antiquitatum quos in res hu-
manas et divinas divisit. Rebus humanis xxv divinis xvi tri-
buit. Ideo autem dicit se prius scripsisse de humanis rebus quam de divinis
quod prius extiterint civitates deinde ab eis hec instituta sint.
Dicit autem alibi quod neque formula ... scriptorum fuisse si novam

credidit omnibus quia nec eam naturam inveniat nec se potuisse
si eius consuetudinem sequi. Hii autem inquit soli mihi videntur animum
advertisse quid esset deus qui crediderunt eum esse animam mo-
tu et ratione mundum gubernantem. Dicit etiam antiquos Romanos
plus annis centum et lxx deos sine simulacro coluisse. Quod si
adhuc inquit mansisset castius dii observarentur. Cuius sententie testem
adhibet gentem iudeam. Nam qui primi inquit simulacra populis
posuerunt et metum dempserunt et errorem addiderunt prudenter
existimans deos facile posse in simulacrorum stoliditate contempni. Deum
autem se Varro arbitrari dicit animam mundi quem greci kosmon
vocant et hunc mundum ipsum esse deum. Sed sicut hominem sapientem
cum sit ex corpore et animo tamen ab animo dici sapientem ita mundum ab
animo tamen dici deum. Mundum autem inquit in duas partes dividi
celum et terram. Celum in ethera et aera. Terram vero in aquam
et humum. Quas omnes iiii partes plenas esse animarum dicit in ethere
et aere immortalium in aqua et humo mortalium. Ab summo autem
circuitu celi usque ad circulum lune ethereas animas esse astra et stellas et
celestes deos intelligi. Inter lune vero gyrum et nimborum et
ventorum cacumina aereas esse animas sed eas animo non oculis
videri et vocari heroas et lares et genios. Idem in vi° libro agit
Varro tria genera theologie et posuit unum fabulosum quo
utuntur poete alterum naturale quo philosophi tertium civile quo populi. Sed
civilis theologie scripturas cronicas phisicas aut platonicis vel alte-
rius doctrine sue collocatione conatur tamen iste animam mundi
quam putat per cuncta diffusam corporibus mox hunc inquam
visibilis mundus iste constringit et multiplici ammixtione unde quam
plurium deorum nomina accepit. Actor. Huius autem Varronis hec
dicta moralia leguntur. Nimio imperitis autem in libris eius
multa bona sunt. Volui tibi ibi aliqua scribere. Sepe au-
divimus inter hos cognatos multa retinere posse vix et inter
longinquos cognatos longinquo intervallo. Extant etiam sententie Var-
ronis ad exemplum auditorum moriales atque notables de
quibus hec paucas que sequuntur excerpsi. De dictis Varronis moralibus. lix.
Cum ignaro litigat qui mori gratis
fert. Optimum est malum tacere quod nocere est molestum fieri
loquaris ut amicos facias ut pauci inimici fiant. In multis quam binis sa-
pere desperare est. Fecit fides gratiam in vite danti dampnum
non putes beneficium sed perdam. Stultus est qui rogatus
bis qui non. Detorquet est plus quam semel rogari turpissimum
est audacter sperare. Pulchrum est cum fenore data reddi. Ex animo
dantis accipit munus magnum amici. Divitias pulchre fuit terra
qua vis corpori amicum. Calamitosus fides non invenit quis
sed quid dicat aliter concordia mores ad concipiendum nos fortes
homo suum putat quod est. Ipsum est vir bonum proprium suo quo-
cumque fert iter fratrum et omnia sua custodit. Eo velut dicitur.

sunt divicie accipiende. Vulgus quicquid cum gaudio accipit cum fletu
amittit. Non tam laudis est meruisse quam non habuisse. Hoc cum ali
quid est illud quod nimis laudes et fides est in media opinionis [?] ne
utrumque attingeres. Elucidacionis et docendi gratia exemplorum
subsidiis facilitas intelligencie servit. Perit angustiam amator vi
tam [?] constat qualiter dicit quam sit optimum eligere auditorem quem
magis velles mirari [?] quam alterius. Omnia nosse est impossibile
pauca non laude. Sunt quedam que vitanda erunt ab animo
scientes [?] quia inspendi in locum occupat. Multum inde utpropriam [?]
spacium an libros [?] in speciales libri non nisi [illegible] ampla moni
menta sunt. Procopia inquiredorum [?] sunt ut absque negociandi
gratia sentiat animus. Ex tam studia intermittantur ne obmittantur.
Sancte [?] non variete [?]. Nil magistro doctus qui aspere nil didi
cit [?] sto [?] [illegible] auditorum narratores. Hoc audiendi
sunt ut qui rumores [illegible]. Tam videnda est in spere [?]
[illegible] quam ab stupescenda in primo optimorum [illegible]
constancia. Sic multi libros [illegible] ut [illegible] [illegible] sed
[illegible] [illegible] [illegible] labimur. Remit [?] [illegible] ad fastidientem stoma
chum ad simplicem [illegible] [illegible] in vitat [illegible]. Cavale
[illegible] est [illegible] acepta medicine non [illegible]. Non [illegible]
si [illegible] quid est paupertas. Nescire quid est paupertas op
timum [?] et ad summas divicias progressus. Non est miser nisi qui
se esse credit. Nusquam deveniat qui quod videt [illegible]. Non
tam modeste qui [illegible] [illegible] quam alie. Hoc aut fit [illegible]
[illegible] sibi non videt [illegible] [illegible] est quod difficilimum est [illegible]
ata [?] [illegible]. Vita [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] viatores non
[illegible] ut [illegible]. Hoc vita non [illegible] [illegible] fit sed ut ea preclarum
aliquid fiat. Qui in magis [illegible] [illegible] in viciis laudabitur.
Non est felicitas que [illegible] incipit miseriam adulacionis [illegible]
[illegible] cum laus [illegible] [illegible] [illegible]. Contempnendi sunt lau
datores [illegible] si vis ad summa [illegible]. Multi laudem amittunt
quam ipsi tam [illegible] [illegible] hoc aut [illegible] [illegible] se laudat
[illegible] in ipso apparent bona in aliis predicando. Desiderata non
[illegible] magni sunt [illegible] vilescunt [illegible] sed in gloria
est [illegible] in alienos [illegible] labores. [illegible] [illegible]

De cornelio gallo et plauto et virgilio. Capitulum

Anno augusti [illegible]. Cornelius gallus foroiuliensis
poeta [illegible] [illegible] egyptum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] anno. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] messala corvinus [illegible]
[illegible] urbis [illegible] [illegible] die [illegible] se abdicat. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] anno [illegible] [illegible]. [illegible] pla
[illegible] [illegible] [illegible] orator [illegible] [illegible]. Qui ad gallia
[illegible] [illegible] lugdunum [illegible] [illegible]. Macrobius in libro satur
nalium. Hic est plautus [illegible] in [illegible] amici [illegible] [illegible]
[illegible] volanti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo
[illegible] [illegible] [illegible] urbanitatem [?] vidit. Gallam [illegible]. Ante
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

facta quatit ambiguitas. Galla cum diceretur uxor planti Ro
tronicus Anno etatis sue xxxv. Virgilius brundusii moritur Sentio
Saturnino et lucrecio cinna consulibus. Ossa eius neapolim trans
lata in secundo ab urbe miliario sepeliuntur titulo huiusmodi super scripto
Mantua me genuit calabri rapuere tenet nunc parthenope cecini
pascua rura duces. Helinandus li. xvi. Commendacio

Virgilij et gestis eius. lxi.

c Constat virgilium omnium
omnes optimum fuisse poetarum. Macrobius dicit eum nullius scientie fuisse
se expertem inuentum cum homerus comparat dicens Conditor iliados
cantabitur atque maronis altisoni dubia facit carmina palma
Idem eum de intemperancia libidinis quod non reprehendit. Vnde vir-
gilio puer tollitur. Dicit hospitium tradunt suis actibus ydri
Augustinus in primo li. de ciuitate dei sic commendat eum virgilium inquit
quem paruuli legunt ut poeta magnus omnium preclarissimus atque op-
timus teneris ebibitus animis non facile obliuione possit aboleri
Ab hoc virgilio multa dicuntur mira actitata. Rome in neapoli campa-
nie dicitur fecisse muscam eneam que omnes muscas ab urbe
expellebat. In cadi dicitur macellum sic construxisse ut nulla ibi
caro putrescat. Dicitur quoque campanile quoddam sic construxisse
ut turre cum lapidea eodem modo mouetur quo campane eam
pulsabant. Sed hoc verum non videtur cum usus campanarum non
diu inuentus est nisi forte usus earum prius fuit apud paganos
quam apud xpianos. Sed certum quidam sic fecisse dicitur ut in eo
numquam pluit. De balneis quoque eius in tabula narratur. Credi-
tur et edificasse ab eo fuisse illud miraculum quod dicitur saluatio rome
quod inter vii. miracula mundi primum computatur. Erat autem ibi conspectus omnium
statuarum. Hinc statue scripta in noua inspectione gentes omnium ymagi-
gine tenebat gestabant tintinnabulum in ceruicibus statue erat
sacerdotes die ac nocte semper vigilantes qui eos custodiebant
Et quando gens in rebellionem consurgere conabatur contra imperium romanorum
statua illius commouebatur et tintinnabulum illius mouebatur de collo
eius et ut quidam addunt statua ipsa mox digitum indicem
pretendebat ad illam gentem radius nomen eius gentis que
in ea erat scripto. Quod nomen scriptum continuo sacerdotes principibus
deportabant. Amox exercitus ad eam gentem reprimendam mittebatur

q. ut e virgilius cum amm De dictis et scriptis virgilii. lxii.

abiciaretur ab emulis quod alienos versus suo operi inserebat
Respondit magis esse virtutis clauam extorquere de manu herculis
Hic virgilius dicebat parere se versus more ursino. Nam et
illa bestia fetum edit in effigiatum informemque postea lambendo
conformat. Respondit sic ingenii sui partus recentes rudi esse facie
et imperfecta sed deinceps tractando colendoque reddere hiis que oris
torus lineamenta. Augustinus in li. x. de ciuitate dei Dicit quendam
prophetia de angelis dicto ut illa Iam noua progenies celo
demittitur alto. Et te duce si qua manent sceleris vestigia nostri
Irrita perpetua soluent formidine terras. Ex his virgilii versibus. Hic Augustinus

addit etiam quod non a se ipso dixisse in egloga cuius quarto fere
versu indicat dicens ait: Ultima cumei venit iam carminis etas. Unde
ait hec a cumea sibilla dicta esse incunctanter apparet. Hieronimus non
placuit quod dicta centonia Virgilii et prophetarum. Sed a Virgilio centonibus
artificiose Christo coaptata etc. Item Ysidorus: Centones
apud grammaticos vocari solent qui de carminibus Homeri vel Virgilii
ad propria opera more centonario compilantur. Sicut inde composuit in unum sar-
cinatorum a facultate. Denique Proba uxor Adelphi centonem
ex Virgilio de fabrica mundi et evangeliis plenissime expressit materia compo-
sita secundum versus et versibus secundum materiam concinnatis. Sic quoque quidam
Pomponius ex eodem poeta inter cetera stili sui otia Titirum in hono-
rem Christi composuit. Similiter de libris Eneidos. Helius quoque Seneca
et Virgilium non tantum eloquentem fuisse in prescripta quedam in versibus fatetur.
Unde Seneca in libro IIII declamationum: Magna quorum ingenia non
plus quam in uno eminuerunt opere. Virgilius illa ingenii felicitate
in oratione soluta reliquit. Ciceronem eloquentia sua in carminibus desti-
tuit. Actor. Virgilius tres libros tamen creditur condidisse ut in epi-
taphio eius apparet quod dicitur: Cecini pascua rura duces. Per que
tria significantur Bucolica, Georgica et Eneis. Proinde Virgilius de
culice et Virgilius Methana quos Amclanus(?) ad centonem et
Lactancia(?) tradunt inter actores apocrifos reputandi sunt. De
Virgilii autem tribus libris pauca Flosculis librorum eius. Item
tas(?) has suas notabiles que sequuntur excerpsi. Virgilius
in Bucolicis: Pallas quas condidit arces ipsa colat. Trahit
sua quemque voluptas. Ab Iove principium. Qui legitis flores
et humi nascentia fraga frigidus o pueri fugite hinc latet
anguis in herba. Ultima cumei venit iam carminis etas. Magnus
ab integro seclorum nascitur ordo. Iam redit et virgo redeunt Satur-
nia regna. Iam nova progenies celo demittitur alto. Grandia
sepe quibus mandavimus ordea sulcis infelix lolium et steriles na-
scuntur avene. Non omnia possumus omnes. Frigidus in pratis
cantando rumpitur anguis. Numero deus impare gaudet. Tarde
venere bubulci. Omnia vincit amor et nos cedamus amori. Idem
in Georgicorum libro primo: Labor omnia vincit improbus et duris urgens
in rebus egestas. Felix qui potuit rerum cognoscere causas. Idem in secundo
libro: O fortunatos nimium sua si bona norint agricolas quibus
ipsa procul discordibus armis fundit humo facilem victum iustis-
sima tellus. Idem in tercio libro: Optima queque dies miseris
mortalibus evi prima fugit subeunt morbi tristisque senectus.
Frigidus in venerem senior frustraque laborem ingratum trahit.
Queritur maxime incipite domandi dum faciles animi iuvenum dum
mobilis etas. Idem in quarto libro: Est legum suada fides sup-
ma voluntas. Item mandat fieri quod iubet parere necesse est. Idem in
libro primo Eneidos: Rex eos dat(?) in genita(?) erat. Volvite corda
metu atque animum secludite curas. Rex durus et regni novi-
tas me talia cogunt moliri. Idem in primo libro: Furor arma ministrat

q̄ medicam p̄cipitauit. Idem in iiiiᵒ li. Quid non mortalia pectora
cogis auri sacra fames. Idem in xᵒ li. Degeneres animos timor
arguit. Virginum tuta fides. Improbe amor quid non mortalia
pectora cogis. Idem in vᵒ li. Varium et mutabile semper femina. Idem
in iiiiᵒ li. Nos ubi si longiter sunt. C. cor. C. sancta nox. Omnes
scelerum ... formas. Omnia ... ornare ... posse
... hec de ... dicta ad presens sufficiant. Vixit autem sub ...
tam. lxx. **De ortu beate marie virginis principio pau...**
**N**ativitas anno imperii augusti ... xxvii. Nata est beata virgo Maria
... ut narrat ... in libro ioachim et ... ...
elizabeth ... ioachim et anne fuit autem ex stirpe dauid
oriunda in nazareth nata ... in templo nutrita pater
ioachim vir autem anna dicebatur. Domum ... nazareth
... ... bethleem erat vita eorum simplex et recta ipsi
omnem ... suam triphariam diuiserunt unam pro templo et
templi seruitoribus impendebant aliam peregrinis et pauperibus erogabant
tertiam sibi et familie sue usibus reseruabant. Ita deo ... hominibus
... per annos circiter xx. absque ... prole ... libero
... ... si eis deus ... dare sobolem ... ... ...
... ... Cum in ... festiuitate singulis annis ...
... ... Cum autem in encenijs ... ascendisset
ysachar pontifex videns eum cum ... suis ... obloquens
... ... cum ... muneribus suis dicens cum ... deo non
posse ... ... indignum ... maledictum
esse qui non genuisset semen in israel. Cum ille obprobrij
... ... ad pastores qui ... suis in
pascuis erant secessit. Nolens domum repedare ne
forte a contribulibus suis qui hoc ... audierant eodem obprobrio
notaretur. Cum ... ibi aliquamdiu esset quadam die dum esset solus
angelus domini ei astitit cum in magno lumine ... visione perturba
... dixit. Noli timere ioachim ... ego sum angelus domini
missus ... ut annunciem tibi orationes tuas ... auditas et elemosinas
ascendisse in conspectu domini vidi ... pudorem tuum et audiui ...
obprobrium ... abiectum. Et ecce anna uxor tua pariet
tibi filiam vocabis nomen eius mariam hec erit ut ... ab
infancia sua deo ... spiritu sancto replebitur adhuc ex utero
matris sue ... ... ... ... comedet nec bibet ...
... foris sed in templo domini erit ... eius ... ...
... ... ... ... ... ... ita ...
... virgo generabit altissimi filium qui vocabitur ihesus ... nomen
... saluator erit ... ... Discedens ... angelus appa
ruit anne uxori eius eadem annuncians. ... angelico
... ... ... ... ... quibus erant ... ascenderunt
in ... ad portam auream sibi in uicem obuiantes ... de ...
... visione sua letati ... ... ... ...

duo simul conditori gratias retulerunt. Itaque adorato deo domum
regressi promissum dei hilares expectabant. De nativitate Ma[rie]
concepit igitur anna et peperit filiam nomenque mariam. lxv.
Et cum trium annorum spatium complevisset ablactata virginem ad templum
domini adduxerunt. Erant autem circa templum xv gradus iuxta
xv graduum psalmos. Nam quia in monte situm erat templum
altare holocausti quod foris erat non poterat nisi per gradus adiri. In
horum uno virginem constituerunt. Cumque se conscendit et ultroneis
quo modo se vestibus induunt virgo autem singulatim gradus sine
ducatu et levamine manuum ita ascendit ut perfecte etati in hac parte
nil deesse putares. Igitur sacrificio celebrato secundum morem legis et voto
suo perfecto virginem in septa templi cum aliis virginibus ibidem
educandam dimiserunt et domum reversi sunt. Hildefonsus allegans
quod beata virgo maria licet in utero matris sanctificata esset minime
eius nativitas celebranda esset. Nunc autem quia auctoritate
totius ecclesie venerandum constat eam ab omni peccato originali immunem
fuisse propter quod non solum maledicto eve matris soluta est verum
etiam benedictione divinis muneribus condonata est. Multis ergo quod nata est delectabiliter
celebrant nec originale peccatum in utero sanctificata contraxit. Ex mariali
Sancte dei genitricis marie nativitas olim quia ignoraba-
tur diu in ecclesia non celebrabatur. Sed sic divinitus revelata est.
Solitarius quidam sancte vite fuit qui singulis annis armoniam
in celo nocte nativitatis eius audivit. Cum miraretur quod tali
tempore non audivit rogavit dominum ut sibi ostenderet quid hoc esset.
Cui angelus domini apparens talia retulit. Virgo preclara que dominum
genuit hac nocte nata fuit. Quod quia ab hominibus ignoratur ab
angelis in celo celebratur. Ea manifestata divulgata eius
nativitatis celebritas ab ecclesia instituta est. Jacobus filius Joseph quod
in libro de infantia salvatoris. De bona indole eiusdem. lxvi.
Cum autem esset virgo maria trium annorum ita maturo gressu
ambulabat et perfectissime loquebatur quasi iam esset xxx. annorum.
Ita orationibus insistebat et facies eius splendebat ut vix posset
in eius vultu quisquam intendere. Insistebat autem lanificio et
omnia que mulieres antique facere non poterant ipsa in tenera etate
posita explicabat. Hanc autem regulam ipsa sibi statuerat
ut a mane usque ad tertiam orationi insisteret a tertia usque ad nonam
in textoris opere se occuparet. Ab hora nona non recedebat ab oratione
usque dum ei angelus domini appareret de cuius manu escam acciperet.
Omnis sermo eius ita erat plenus gratia ut in lingua eius cognosceretur
deus. Semper in oratione et in scrutatione legis dei permanebat.
Erat sollicita circa socias suas ne aliqua ex eis vel in uno
peccaret ne aliqua in murmure vel superbia circa parentes suos exsisteret.
Sine intermissione benedicebat deum. Et ne forte in salutatione
sua a laudibus dei tolleretur si quis eam salutabat ipsa pro
salutatione deo gratias reddebat. Cottidie escam quam de manu
angeli accipiebat ipsa tantum reficiebatur cibum vero quem a pontificibus
tribuebatur pauperibus dividebat. Frequenter videbat cum ea angelos

loqui et qui bene obtemperabat ei. Ambrosius in libro de virginitate. Sit igitur
vobis tanquam in imagine descripta virginitas Marie, de qua velut spe-
culo refulgeat species castitatis et forma virtutis. Virgo erat corpore et
mente, corde humilis, verbis gravis, animo prudens, loquendi parcior, legendi
studiosior, non in incerto divitiarum sed in prece pauperis spem reponens,
intenta operi, verecunda sermoni, arbitrum mentis non hominem sed Deum
querens. Nullum ledere, omnibus bene velle, maioribus assurgere, equalibus
non invidere, iactanciam fugere. Quando illa vel vultu lesit parentes,
quando fastidivit humilem, quando derisit debilem, quando vitavit inopem?
Nichil torvum in oculis, nichil procax in verbis, nichil in actu inverecundum.
Non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulan-
cior, ut ipsa species corporis simulacrum fuerit mentis et figura probitatis. Augustinus
in libro de natura et gratia. Excepta itaque sancta virgine Maria, de qua propter honorem
Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo questionem. Unde enim
scimus quid ei plus gratie collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum,
que concipere ac parere meruit quem constat nullum habuisse peccatum.
Hac ergo virgine excepta, si omnes sancti et sancte cum hic viverent in-
terrogati fuissent utrum sine peccato essent, omnes una voce clamas-
sent: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos seducimus et cetera. Eusebius in cronicis.

## De Oracio poeta et libris eius et flosculis poetrie. lxxvi.

a Anno imperii Augusti xxxx°. regni vero Herodis xxvi°. Ora-
tius lyricus etatis anno l° Rome moritur. Actor hic Oracius inter
satiricos et liricos poetas latinos obtinet principatum, et quamvis
summus poeta ab omnibus appellatur, non tantum carminum actione verum in com-
mentissimus fuit sed tantum carminum [illegible]. Scripsit autem libros sermo-
num et epistolarum, carminum, odarum et poetriam. Cuius morales sen-
tencias sentencias excerptas hic inserere volui. Oracius in poetria.
Debemur morti nos nostraque, mortalia facta peribunt. Et adhuc
subiungit liber: Ut ridentibus arrident, ita flentibus assunt huma-
ni vultus. Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi. Tristia me-
stum vultum verba decent. Quid dignum tanto feret hic promissor
hiatu? Parturient montes, nascetur ridiculus mus. Reddere qui vo-
ces iam scit puer et pede certo signat humum, gestit paribus col-
ludere et iram colligit ac ponit temere et mutatur in horas. In-
berbis iuvenis tandem custode remoto gaudet equis canibusque
et aprici gramine campi, cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
utilium tardus provisor, prodigus eris, sublimis cupidusque et ama-
ta relinquere pernix. Multa senem circumveniunt incommoda, vel
quod querit et inventis miser abstinet ac timet uti, vel quia res
omnes timide gelideque ministrat, dilator, spe longus, iners, avi-
dusque futuri, difficilis, querulus, laudator temporis acti se pue-
ro, castigator censorque minorum. Omne tulit punctum qui miscuit
utile dulci. Non semper feriet quodcumque minabitur arcus. Indig-
nor quandoque bonus dormitat Homerus. Qui placuit paucis, decies repe-
tita placebit. Offendunt [illegible] dona quia cena sine [illegible]

prodesse volunt aut delectare poete aut simul et iocunda et idonea
dicere vite. Vingula de fallant animi sub vulpe latentes ... explanum.
**Flosculi epistolarum eiusdem LXVIII**
Cuius animo fervens est qui non moderabitur ire. Dimidium facti
qui bene cepit habet. Impiger extremos currit mercator ad Indos
per mare pauperiem fugiens per saxa per ignes. O cives cives querenda
pecunia primum est virtus post nummos. Vides quid pecunia comparat sine
virtute. Quod petiit spernit repetit quod nuper omisit. Estuat et vite
disconvenit ordine toto. Diruit edificat mutat quadrata ro-
tundis. Semper avarus eget. Invidus alterius macrescit rebus
opimis et inde illiacos intra muros peccatur et extra. Invidia Siculi non in-
venere tyranni maius tormentum. Ira furor brevis est animum re-
ge qui nisi paret imperat hunc frenis hunc tu compesce cathe-
2 nis. Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.
Nec si forte suas repetitum venerit olim grex avium plumas
moveat cornicula risum furtivis nudata coloribus. Nec in
divitiis si non conceditur uti. Uxorem cum dote fidemque et amicos et
genus et formam regina pecunia donat. Forte per angustam tenuis vulpecula rimam repserat in cumeram
2 frumenti pastaque rursus ire foras pleno tendebat corpore fru-
stra. Cui mustela procul si vis ait effugere istinc macra ca-
vum repetes artum quem macra subisti. Nam expelles fur-
ca tamen usque recurret. Imperat aut servit collecta pecunia cuique. Quem
res plus nimio delectavere secunde mutate quatient. Tu quamcumque
deus tibi fortunaverit horam grata sume manu. Celum non animum
mutant qui trans mare currunt. Pauper enim non est cui rerum suppetit usus. Si ventri bene si lateri pedibusque tuis
nil divitie poterunt regales addere maius. Oderunt peccare
boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pene. Mors
ultima linea rerum est. Principibus placuisse viris non ultima laus
est. Virtus est medium vitiorum utrimque reductum. Stultitiam patiuntur
opes. Quid de quoque viro et cui dicas sepe caveto. Percontato-
rem fugito nam garrulus idem est. Nec retinent patule commissa
fideliter aures. Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Qualem commendes etiam atque etiam aspice ne mox incutiant aliena
tibi peccata pudorem. Nam tua res agitur paries cum proximus
ardet. Et neglecta solent incendia sumere vires. Dulcis in-
expertis cultura potentis amici expertus metuit. Tu dum tua
navis in alto est hoc age ne mutata retrorsum te ferat aura. Non cuivis homini contingit adire Corinthum. Oderunt hi-
larem tristes tristemque iocosi sedatum celeres agilem gnavum-
que remissi. Potores bibuli media de nocte Phalerni. Oderunt
porrecta negantem pocula. Quod medicorum est promittunt
medici tractant fabrilia fabri. Scribimus indocti doctique
poemata passim. Pigre est aliung sine cor. velox. alter-

m ob sequium plus equo primus alter urgeatur. Vana sepe captiua
Sunt qui nil vetitum nisi quod placuit sibi ducunt. Sunt qui turpe pu
tant parere minoribus et que imberbes didicere senes perdenda fat
Idem in libro sermonum. Flosculi Simonis eiusdem. lxix.
Est modus in rebus sunt certi denique fines, quos ultra citraque
nequit consistere rectum. Dum stulti vitant vicia in contraria cur
runt. Omnibus hoc vicium est cantoribus inter amicos ut nunquam
inducant animum cantare rogati iniussi nunquam desistant. Eque
contra pro crimina poscenti reddere rursus. Adsit regula peccatis
que penas irroget equas. Tractari mollius etas imbecilla solet
Virtus quorum fama decus divina humanaque pulchris divitiis parent
quas qui construxit ille clarus erit fortis et iustus sapiens
etiam et rex et quicquid volet. Tantalus a labris sitiens fugientia
captat flumina. Heu vicijs nemo sine nascitur optimus ille est qui
minimis urgetur. Gaudet in omni moles animi. Absentem
qui rodit amicum. Qui non defendit alio culpante sodales. Qui
captat risus hominum famamque dicacis fingere qui non visa
potest commissa tacere qui nequit hic niger est hunc tu romane ca
ueto. Sic acres animos alie obprobria sepe absterrent vicijs homo
sibi adiungere. Plus quoque stultus honores sepe dat indignis
hic nimios animique retundit metiens uti compositis metiens
se velut contingere sacrum. Multorum ingenium res adverse nuda
re solent celare secunde. Idem in libro carminum odarum. Flosculi
Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas eiusdem. lxx.
te summa brevis. Omnes manet una nox. Equam me
mento rebus in arduis servare mentem. Nichil est ab omni parte
et infima deo potens subdens moriens. Sepe ventis agitatur in
gens pinus et celse graviore casu decidunt turres feriuntque
summos fulgura montes. Rebus in angustis animosus atque fortis
appare sapienter idem. Nichil est ab omni parte beatum. Equa tellus
pauperi recluditur regumque pueris. Dulce et decorum est pro patria mori.
Iustum et tenacem propositi virum non civium ardor prava iubentium
non vultus instantis tyranni mente quatit solida. Crescentem sequitur
cura pecuniam maiorumque fames. Multa petentibus desunt multa. Bene est cui deus obtulit
parca quod satis est manu. Vanitas sepulte distat inertie cela
ta virtus. Non possidentem multa vocaveris recte beatum. Rectius
occupat nomen beati qui deorum muneribus sapienter uti duramque
callet pauperiem pati. Hec de flosculis librorum oracij
breviter excerpta sufficiant. Expliciunt oracij. De triumphis
romanorum et pacatione orbis sub augusto. lxxi.
Anno augusti xxxviij. herodis autem xxvij. tiberius
deletis innumeris armenijs et pannonijs triumphauit.
Drusus claudius et drusus privignus cesaris galliam germaniam
fortiter totas subegit. Idem drusus tiberij frater augustan
suspectos dance tenctheros et cattos perdomuit. Marcomannos

pene ad internecionem cecidit. preterea Cheruscos Suevos et Sicambros
fortissimas naciones et quibus non vires et gesserunt appeticionem
fiunt dabat preter uno bello sed et plus ipso superavit. Quorum
virtus ac feritas ex eo considerari potest quod mulieres quorum totum si aut
preventu romanorum inter claustra sua concluderant. deficientibus tel
is qualibet re qua velut telo uti furor posset paruos filios
collisos humi in hostium ora iaciebant in singulis filiorum necibus
bis parricide. Tunc et Massilia insulanos et Getulos late
vagantes Cossus dux Affrorum arctatis finibus coherceuit atque a ro
manis limitibus abstinere metu compulit. Tiberius eciam Germanos bello
arripuit et quibus xl. captivorum victor abduxit. Quod vtique
bellum maximum et formidolosum xv. legionibus per triennium gestum
est ii. fere vllum maius bellum ut Suetonius attestatur post
punicum fuit. Piso quoque vindices adversus vindelicos missus
est quibus subactis victor ad Cesarem reversus est Lugdunum.
Sub eodem vero tempore Quintilius Varus cum tribus legionibus
a Germanis rebellantibus insueta superbia atque avaricia instructos
agens funditus deletus est. Quam cladem in re publica Augustus
adeo grauiter tulit ut sepe per vim doloris capud parieti colli
dens clamaret. Quintili Vare redde legiones. Agrippa in
Bosphoranos superans signa romana que quondam sub Mitrida
te sustulerant recuperatis victos ad dedicionem coegit. Actor. Itaque
pacatis omnibus de virgine maria nasci voluit dei filius. Glosa
super Lucam. Augustus xii. annis circa tempus nativitatis in pace
regnavit ut et ad literam completum videretur illud ysaie. Conflabunt
gladios in vomeres et lanceas in falces. Non levabit gens contra
gentem gladium etc. Tali autem tempore voluit Christus nasci quia pacem
magnopere commendavit et amavit quia pacis amatores semper in nasci
voluit et ut discipulos quos ad predicandum missurus erat quocumque
mitterent securi transire possent et ubi mundum sed totum
fere terram tribunda romani nominis ambicio pertegerat. Scholastica supra

De coniugio beate marie virginis et ioseph lxxvi

Virgo itaque domina maria ad etatis processum cottidie et virtutibus
proficiebat et quia pater et mater dereliquerant eam dominus as
sumpsit eam. Cottidie ab angelis frequentabatur et divina visione
fruebatur. Bonis omnibus redundabat. Cum ad xiiii. pervenit annum
Tunc pontifex publice denunciavit ut virgines que in templo commu
ne haberent etatem amplexissent domum reverterentur ac nupciis operam
darent. Cum mandato ceteri omnes parent sola virgo maria
hoc se facere non posse respondit. Virginitatem parentes suos se domino
dedicasse et insuper se ipsam domino virginitatem vovisse nec
eam violare posse. Pontifex igitur in angustia positus cum neque
contra scripturam que dicit vovete et reddite votum confringendum neque
tamen morem genti insuetum introducere audere consi
luit cum senioribus quid faciendum esset. Omnibus quod domini

placuit domino super hoc esse consulendum. Et ecce quidem dixit in tribu t[illegible].
Pontifex vero omnes ad consulendum dominum accessit. Nec mora ex
cunctis audientibus de propiciatorio in loco sancto et vox ysaie vaticinio
requirendum esse cui virgo commendari et desponsari deberet. Illo siquidem
dicitur virga de radice yesse etc. Omnes ita de familia david
nuptiis habiles non coniugatos virgas suas ad altare iussit affer-
endas. Erat quoque inter eos homo nomine Joseph. Qui cum virgam suam
non tulisset, ipsa illico florem germinasset atque in eius cacumine colum-
ba de celo veniens consedisset liquido omnibus patuit ipsi virginem
desponsandam fore. Joseph igitur nuptiarum iure celebrato ipse in bethlehem
recedit domum suam dispositurus et nuptiis necessaria procuraturus.
Virgo autem domini cum vii aliis virginibus collactaneis suis coequa-
vis a sacerdote acceperat ad domum parentum nupta [illegible]. Jacobus filius Joseph [illegible]
Joseph post floracionem virge sue accepit mariam virginem quam [illegible]
quia similiter erat cilla iuvencula. Datique sunt ei in solacium
v. virgines que erant cum ea in domo sua. Quibus est data
a pontificibus sericum [illegible] bissum purpuram et linum [illegible]
runt quod ipsa sorte [illegible] quamque virgo. Et quid faceret. Et sor-
cit ut maria purpuram [illegible] acciperet ad velum templi
domini [illegible] aliis virginibus. Cum tamen postmodum omnibus purpuram
obtinuisset [illegible] in fatigacionem [illegible] ceperunt eam
reginam virginum appellare [illegible] audiens dominus in [illegible]
Non est [illegible] in fatigacione [illegible] imprecacionem [illegible]
sum prophetiam. Expaverunt ille [illegible] rogaverunt ma-
riam ut [illegible] oracionibus [illegible] super Math. i. lo-

De causis desponsacionis virginis Lxxiij

Voluit autem non de simplici virgine sed desponsata filius dei nasci.
Primo quidem ut per custodiam joseph virgo maledicta vitaretur. Secundo ne iu-
deis ut adultera lapidaretur. Tertio ut in egyptum fugiens haberet
mariti solacium. Martir et ignatius [illegible] addidit quartam causam
scilicet ut partus eius dyabolo celaretur. [illegible] Luca [illegible] virgo
maria fuit desponsata ne [illegible] infamia
cui [illegible] alumnis corruptele [illegible] insigne [illegible]. Maluit [illegible]
dubs aliquos de ortu suo quam de matris pudore dubitare quia
sciebat tenerum esse virginis verecundiam et lubricam pudoris famam
nec putat ortus sui fidem matris iniuriis astruendam. Nec
voluit virginibus sinistra opinione viventibus velamen
comparacionibus relinqui. [illegible] infamata quoque [illegible] nunc domini
lector. Sed non per custodiam joseph virginem marie [illegible]
quia non erat mos apud iudeos genealogiam [illegible] texere [illegible]
[illegible] autem [illegible] joseph fuisse [illegible]. Declaravit
est maria eiusdem tribus fuisse quia preceptum fuit in lege
ut tribus [illegible] quilibet de tribu sua coniugem
acciperet. Sic ergo marie genealogiam [illegible] texuisse ipsa notitias

iudeos in scandalum suscitasset. Si autem genealogiam ioseph reti
cuisset non agnoscerent ex qua tamen virgo fuisset. Dicit autem loquens
Crisostomus. Sed ideo nulla mulier scripta in genealogia christi memoratur
sed tamen peccatrices ut audiret ideo christum venisse ut peccata nostra
deleret. Non enim venit ut iudex sed ut medicus. Propter hoc ait idem
in Johannes Crisostomus. docet nos non de maiorum peccatis erubescere et ut
nullus elevetur in superbia de gloria parentum sed consideremus progenitores
christi de solis virtutibus glorietur. De generacione antecessorum lxxxiiij

De differencia Mathei et Luce in texenda genealogia Christi dicit Johannes
Crisostomus. Sed Matheus scripsit iudeis hebraice [illegible]
Nichil autem magis iudeos in initio suo delectare poterat quam christum
esse natum ex Abraham cui facta est prima promissio. Ideo ut redderet
eos attentos inde inchoat librum suum. Lucas autem omnibus
gentibus loquens super omnes superius ascendit et inchoat ab ortu scripture.
Item Matheus genealogiam descendendo computat quia humanitatem christi
per quam deus ad homines descendit. Lucas vero ascendendo quia
facti filiorum appetit. In baptismo enim incipiens usque ad deum ascen
dit ostendens baptizatos ascendere ad deum ut sint filii dei. Unde et lxxvii
posuit generaciones qui numerus remissionis est. Item Matheus iudeis loquens
qui ex Abraham erant genealogiam usque ad Abraham cui facta est
promissio. Lucas autem omnibus gentibus loquens sicut tam iudeis quam gen
tilibus usque ad Adam eam protendit quia omnes ex Adam. Idem dicit
Matheus Jacob genuit quia filios non tantum nominat. Lucas vero
qui fuit quia quosdam secundum legem vel per adopcionem filios interponit.
Unde dicit glosa. [illegible] Sed Mathan et Mathat ex eadem uxore
Estha singulos filios genuit. Mathan qui de David per Salomonem descen
dit prius eam duxit relicto uno filio scilicet Jacob obiit. postea Ma
that qui per Nathan descendit de David eandem duxit et genuit Heli.
Et sic Jacob et Heli fratres fuerunt uterini. Jacob autem uxorem fratris sui Heli
defuncti sine liberis ad suscitandum ei semen accepit et genuit Ioseph
natura quidem suum sed secundum legem Heli filium. Eusebius in cronicis

De morte catthonis et concepcione predictorum. lxxxv.

Anno imperii Augusti xlii. Marcus Porcius Catholatinus decla
mator tercio duplici quartane [illegible] interfecit. Helinandus
hic de isto catthone non potest intelligi qui apud uticam se occidit temporibus
Iulii Cesaris qui ponitur in cronicis olimpiade c lxxxvi. decem
et viii olimpiadibus ante istum catonem que faciunt annos lxxii.
Sed neque de catthone censorino qui et avus catonis uticensis flo
ruit temporibus tercii belli punici quo Carthago deleta est. De quo idem
tercio catthone qui de eis respondet hic intelligendum. Deinde iste uticensis
non tercio duplici quartane se interfecit. Sed de imperatore victore censorius
necnon declamator dicitur. Sed plurimis scriptoribus idem non orator fuit. Si
enim hic intelligendum esset de Marcho illo catone filio uticensis
in campo mortuus videretur longe ante hoc tempus et ante mortem
Tullii. Nam de illo dicit Tullius in libro iii de officiis. Marcus vero

catho qui in cathonis pro ut cum ceteris temporibus ita hiis qui illud
dehinc peruenit consilio et nonnullis videtur consiliis urbis tulli
quod ille catho iunior cathonis filius cum tunc mortuus fuit qui tam
ab eo ita laudatus sit. Deinde ab hoc anno quo fertur catho iste mor
tuus usque ad mortem tullii annis retro computatis inveniuntur. Qui
vel qualiter governacione tunc eo potuit qui sit laudabatur a tullio ut
tanto laudari meretur a laudatore tanto. Ita inter mortem catonis et
mortem maioris cathonis post hunc minores sunt anni ... plus
omnino ne Ennius et etiam tullii quintum (?) nichil prohibebat
intelligi de cathone uticensi dictor. Eodem anno zacharias pontifex
de stirpe abia qui inter xxiiii^or summos sacerdotes olim statutos
a david viii^a sortem sunt cum incensum ponere ingressus ad altare
thimiamatis offerret angelus ei nasciturum filium de uxore predixit. Qui
considerans uxoris sterilitatem et utriusque senectutem non credidit. Ob hoc usque
ad diem partus obmutuit. Nomen quoque pueri et magnificam potestatem
et abstinenciam angelus qui indicavit. Beda et clemens. Lucas ut ipsum
precursorem [illegible] hereditario iure nobilitatem ac vite primitatem sic ostendat
[illegible] cum primis simonis gaudio partus eius quadruplici i. aque ab offi
cio dignitate alongaminiter [illegible]. Concepit igitur elizabeth
et mensibus v. se occultabat quia pudor sui etate erubescebat. Non
enim in mystice [illegible] quia zacharias mutus [illegible] indicare non
potuit. Beda [illegible] exultat in adventu matris cognita [illegible]
Concepit quidem viii^o kl. octobris et equinoccio sicut autumpnali quando
noctes incipiunt crescere et dies minui. [illegible]
mense viii^o kl. aprilis quo dies incipiunt crescere et noctes
minui. Sextus quoque mensis concepit [illegible] sexte etatis [illegible]
dus super missus est. *De angelica allocucione beate virginis lxxvi*

Virgo itaque regia genus ornata virtutum gemmis [illegible] mentis corporis
pariter decore perfulgida speciosa et pulcritudine sua in celestibus [illegible]
ta celi civibus ipse produnt affectus ita ut regis [illegible]
[illegible] inclinaret [illegible] ad se nuncium de supernis [illegible]
[illegible] angelus adam quo [illegible] cubiculi [illegible]
[illegible] ubi illa fortassis clauso hostio super se orabat [illegible]
absconditis [illegible] supplicandum et quod apertum angelus [illegible]
[illegible] virginis [illegible] in proposito erat fuge [illegible] vita
[illegible] colloquia ne [illegible] perturbare [illegible] continentes
castitas temptare. Clamabat itaque [illegible] sine [illegible]
[illegible] hominibus non [illegible] Ave [illegible] gracia plena [illegible] gracia plena
quia deo et angelis et hominibus graciosa. Deo [illegible] angelis [illegible]
hominibus [illegible] gracia plena [illegible] toto [illegible] plenitudine
in ea posuit ut [illegible] vos [illegible] salutis [illegible] ab ea
[illegible] que [illegible] affluens. Dominus tecum
[illegible] qui filium [illegible] facit et [illegible] filius tecum qui [illegible]
[illegible] sibi [illegible] spiritus sanctus tecum qui tuum [illegible]
uterum [illegible] tu in mulieribus. Glosa i. [illegible] mulieribus quia [illegible]
[illegible] virginis [illegible] nomisti et quia virgo et mater [illegible]

gnabis Cumque cum audisset turbata est in sermone eius tum de angelica visio-
tionis de insolita salutatione vel quia ipsum virum esse credebat et sola in cu-
biculo erat. Richardus. Quod turbata est verecundie fuit virginalis quod non
perturbata fortitudinis quod tacuit et cogitavit prudencie. Et ait angelus
Ne timeas maria. Spiritus sanctus superveniet in te i. desuper modum quo in
aliis venire solet in te veniet. Itaque licet iam gratia plena esset non
superflue dicitur. Rabanus. Spiritus sanctus superveniet in te sed per habundanciorem gratie
plenitudinem. Nam prior quam gratia repleverat mentem sed ista etiam
ventrem. Et virtus inquit altissimi obumbrabit tibi i. oculto et secreto modo in te
incumbit. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Credo quod non fuit est
ipse videatur illud commune illud magis illud mirandum quod de purissima
carne virginis cum anima sua vivificata prius erat vivendum composuit
ergo indefinite [illegible] quia singularitatem [illegible] fuit et [illegible] sanctificationem
[illegible] assumpcionem. Ecce inquit ancilla domini humilitas [illegible] ut
sedes gratie appareret. Cumque [illegible] tam sublimis humilitas que honori
[illegible] non novit insolescere gloria nescit. Mater dei eligitur et ancilla
se nominat. Denique [illegible] se immemor [illegible] promissionis [illegible]
[illegible] fiat [illegible] verbum tuum. Verbum quod
erat in principio apud deum fiat caro de carne mea [illegible] verbum tuum fiat
[illegible] verbum non [illegible] ut [illegible] sed conceptum ut maneat
carne [illegible] non [illegible] fiat in nobis tantum audibile auribus sed
et visibile oculis palpabile manibus gestabile humeris. Fiat in me
non figuris [illegible] mortuis comparatum sed informatum humana
[illegible] incarnatum [illegible] et [illegible] non mortuum [illegible]
[illegible] sed spiritus sancti operatione. Comestor. De conceptione filii
[illegible] marie concepto est verbum dei ex virgine. lxxvii
de virgine plenus homo in anima et carne ita tamen quod lineamenta
membrorum [illegible] discerni non possent. Creditur autem viii kalendas aprilis
conceptus et revolutis xxxiii annis mortuus. Augustinus [illegible] feliciano
Non autem ad mariam locali motu divinitas venit sed ineffabili
potentie sue maiestate et utrumque [illegible] gignendus implevit [illegible] totum
[illegible] plenitudinem [illegible] et totus in celo et moriturus in uno
[illegible] mortem gustavit alio mortuos suscitavit. Sicque deum et hominem
[illegible] mediator [illegible] geminata [illegible]
Idem de doctrina christiana i° libro. Sicut cum loquimur fit sonus verbum quod
corde gestamus et locutio nominatur non tamen in eundem sonum cogitatio nostra
convertitur sed apud se manens integra formam vocis qua se insinuat
auribus sine aliqua labe sue mutationis assumit. Ita verbum dei [illegible]
mutatum caro tamen factum est ut habitaret in nobis. Johannes damascenus
Post consensum virginis spiritus sanctus supervenit in eam [illegible] verbum
domini quod dixit angelus purgans eam et potentiam deitatis verbi recep-
tivam preparans simul autem et generativam. Et tunc obumbravit eam dei
altissimi sapientia ipse et virtus [illegible]. Et copulavit sibi ipsi ex castissimis
et purissimis [illegible] virginis sanguinibus carnem [illegible]
[illegible] non antique [illegible] seminans sed per spiritum sanctum creans
auctor. Notandum itaque quod [illegible] generativa fuit [illegible] in virgine
non naturaliter sed miraculose i. spiritu sancto operante qui superveniens in ea

dedit ei virtutem qua in momento faceret istos iiii^or actus scilicet decisionem
purgationem consolidationem formationem corporis Christi. Alia tamen videtur esse opi-
nio quod illi iiii^or actus non fuerunt in virgine a virtute generativa sed a so-
la operatione spiritus sancti miraculosa. Sed prima videtur esse melior secundum sententiam
tamen plenius tenendum videtur vero mirum in virgine. Et quidem actus illi fuerunt in
mediate a spiritu sancto et nichilominus ex virgine immediate seu totaliter. Sed
de virgine materialiter de spiritu sancto effective. Licet ergo virgo non nichil contribuit
suscepit fuit tamen in tempore nunc Christo et plenius ex qua alia quelibet
filium nisi filii sui quem totaliter sancta est illa de tanto carnis Christi con-
cepit virgine ita quod nichil omnino secundum quod mediante actu iuris generativo
virginis deductum est conceptus ad debita quantitatem. Cum autem incarnacionem
filii tota trinitas operata sit. Sed tamen operacio spiritui sancto attribuitur propter
potissimum effectum gratie dei qua homo ille nullis precedentibus meritis
in ipso exordio nature sue verbo dei copulatus est in unitate persone. Nec
tamen absque dicendum est filius spiritus sancti licet spiritus sanctus hoc operatus sit. Ne
vel confusio sit in personis si dicantur esse duo patres vel ne sic esse
credatur et in hoc opere dedisse filio de sua substantia sicut pater filio. De unius
generacione. Actor. Cur deus voluit incarnari et cur solus unigenitus filius. lxxviii^o

Vt autem dicit Augustinus gratia dei non potuit gratuitius

commendari quam ut ipse dei filius unus in immutabilis mane-
re naturam humanam indueret spem et sue dilectionis hominibus daret homine
medio per quem ad illum hominibus acceret cum tam longe ab hominibus
esset in mortalis ab mortalibus vivis commutabilis. Ideo ergo deus homo factus est
ut gratiam suam erga nos commendaret et ut superbia hominis
qua erat humilitas dei redargueret ac sanaret et ut ipsius
morbi magnitudinem qua tam preciosam medicina sanari oportuit
ostenderet et ut et hominum dignitatem suam inter creaturas per quo
deus tanta facere tantaque pati voluit declararet. Item in ipso
homine Christo cui sine ullis precedentibus meritis unitus est deus gra-
tiam suam commendaret et ut per ipsum carnem venalem quam se in-
duisse gaudebat diabolus vinceret. Item ut homini quia per carnem
ceciderat per eius carnis antidotum sanaret et illuminaret et ut
nos tanquam corporis sui membra sua faceret et ut homo felici-
tatem nature deo per unionem conjunctam et in semetipso et in proximis
suis honoraret. Denique et ut totum hominem intus et foris
ad se conversum totum in se ipso beatificaret dum ex ascensu carnis videtur
per carnem et ascensu intus per divinitatis contemplationem totumque bonum
homo hoc esset ut sive ingrederetur sive egrederetur pascua inveniret.
Per quid ipsius filius incarnari potuerit non tamen oportuit sed filius
solus carnem assumpsit ut quia filius ymago patris est ad quam
et per quam homo factus est. Item est ymago recreationis qui fuerat
et creationis. Credendo enim mecum et imitando ipsum qui est ymago
dei recuperat homo imaginem similitudine. Et ut qui dei filius erat
eternitate ipse solus fieret hominis filius in humanitate nullaque inper-
sonis confusio fieret. Item ut homines filios dei per adoptionem

facit et ut hereditatem olim sibi promissam fratribus suis i. dei filiis per gratiam
adoptionis confirmaret. Item ut per quod per primum occasionatum fuisset per
ipsum confusione repararet. Dyabolus n. admirans videns filium dei per omnia
similem primis parentibus invidebat ei et voluit esse similis altissimo et hoc eius
fraudulentis suggestione voluit primus homo. Itaque talis fieri voluit
ut homo quilibet ipsum emulari possit in bono suo. scilicet humilitatem ipsius
imitando passionem quia totum opus trinitatis indivisa sunt tres
persone simul ipsum filium incarnationem operate sunt sicut tres domicelle
qui unicam conscripsit in dumme omnes simul unum opus faciunt. De modo
illius unionis et unitate personalitatis lxxix.

Talis itaque fuit illa susceptio que facit deum hominem et hominem
deum. Nulla quippe potest intelligi familiarior unio sine coniunctio
quia non necesse est de homine illo quod non sit nisi deus filio coniunctus
comprehenditur autem illa susceptio triplicem unionem scilicet ubi ad carnem
ubi ad animam deinde ad carnem. Et legitur verbum carnem assumpsisse
mediante anima quia tante subtilitatis atque simplicitatis est essentia divina
ut tercio corporis non conveniat unioni nisi mediante voluntate. Fuit
et aliorum sanctorum testimoniis quod non naturam naturam non persona personam
sed per naturam assumpsit. Quamvis in divina natura quidam sibi unisse
carnem non incarnatam esse. Ideo non filius dei non personam ho-
minis sed naturam assumpsit quia copula carnem cum anima non erat
una persona composita quam verbum accepit sed accipiendo univit et uniendo
accepit. Unde dicit Aug. homo assumptus dei assumptus vel ei unitur ad
hominis utique naturam non ad personam est referendum. Est ita christus una
persona gemine substantie quia deus et homo est non tamen deus hinc
persone quod dici potest aliquando filius dei venit cum homo coniunctioni eius
accessit. Ad hoc non potest deus creator nec aliquam vel quod corpus quanti-
tas quod deitati iuncta dicitur generat in accidentibus sicut patet album et
albedo que non sunt duo sed unum cum una ducatur unitatem
substantialem in accidentalem dicitur quantum binarius ~~accidentis~~ ille licet substantialiter
non numerat subiecta sed naturas sicut et binarius accidentium non
numerat subiecta sed suas formas. Hinc est quod si dei filius infini-
tas quantitates i. animas creaturas infinitas assumpsisset propter incompatibili-
tatem assumentis una sola persona esset. Et si primum unam illarum
diceretur petrus secundam aliam Ihesus non posset dici Ihesus est petrus
quia licet sit aliud ab eo substantialiter non tamen est ei personaliter.
Denique supposito Ihesu supponitur dei filius in quo petrus et licet
in accidentibus conveniunt ille due quantitates erit tamen filius dei
plures homines quia licet utraque deo generet in accidentibus ipsius
filii dei tamen in mutua collatione unius ad alterum neutra dege-
neraret sed a se mutuo distinguuntur tum sunt in diversis naturis.
Posito quoque quod deus pater assumat eandem quantitatem cum filio
pater et filius erunt unus homo. Et tamen iste homo erit alius
ab homine illo scilicet alietate personali non essentiali. Poterit et modo
dici iste homo est pater et filius non tamen pater erit filius et econverso.

De perfectione christi gratia et virtutibus ac sapientie plenitudine. lxxx.

Nullum autem est illustrius exemplum divine predestinacionis et gratie quam mediator ipse. Nec in homine illo naturam aliquid promeruit ut a filio dei assumeretur in unitate persone. Ita quod homo ille est gratia dei filius et ad hoc est predestinatus, i. gratia prevenientis. Nec ob hoc sequitur quod filius dei predestinatus sit ut esset ille homo qui esset homo non est gratia filio sed eius convenientia quod loquendum subiectum quia non est dei filius sive deitas quod homo vel humanitas. Itaque predestinacio secundum Augustinum est gratie preparacio qua deus homini Christo cunctisque quos in imaginis filii sui conformes fieri presciuit bona sine meritis ab eterno preparavit. Nec tamen Christus ipse secundum quod homo dicitur filius adoptivus aliquo modo sed tantum naturalis. Nam illi soli dicuntur adoptivi qui cum prius non essent filii postmodum in filios sunt adoptati. Tercium est autem illum hominem ab ipsa conceptione recepisse gratie plenitudinem cui soli datus est spiritus non ad mensuram. In ipso namque habitat omnis plenitudo quia sicut gratia plenus est sicut in capite sunt omnes sensus in ceteris autem solus tactus. Sic et singulis eius membris gratia data est ad mensuram qui de plenitudine eius acceperunt non secundum equalitatem sed secundum similitudinem. Nunquam enim illam eandem perfectionem acceperunt graciam. Puer igitur ille plenus sapientia et gratia fuit ab ipsa concepcione. Nec obstat quod legitur profecisse sapientia etate et gratia apud deum et homines. In aliis namque non in se proficiebat dum eis sapientie sue et gratie munera secundum processum magis ac magis patefaciebat ut per hoc eos et admiracione sue perfectionis ad dei laudem excitabat. Et ceteros deo prius ad laudem et hominibus ad salutem proficiebat. Dicimus autem animam Christi per sapientiam sibi datam in illo dei verbo unita est quod ipsa perfecte intelligit omnia sicut que deus scit. Capax enim est tocius et ideo ei congrue sine mensura datum est cum ipsa naturaliter capax est. Non est autem ei datum omnia posse facere que deus facit quia soli divinitati omnipotencia congruit. Sed licet omnia sciat que deus non tamen ita clare ac limpide omnia capit ut deus sed anima alia creatura liquidius atque purius. Cum ergo Christus viator fuit et comprehensor tantaque sapientie et gratie plenitudine ab hora conceptionis incepit ut deus ei plenius conferre non potuit. Nec habuit fidem virtutem neque spem quia non enigmaticam expectavit sed clarissimam habuit de deo cognicionem ac nostram comprehensionem habuit tamen quandam etiam bonam expectacionem que non erat aliqua virtus ipse sed racionis. Caritatem vero tantam habuit quod nulla maior esse potest sicut ipse dicit. Maiorem hanc dilectionem nemo habet etc. Qualiter secundum utramque naturam sit caput ecclesie. lxxxi.

Hec Christus est caput ecclesie iuxta secundum apostolum quod secundum utramque naturam potest intelligi. Nam secundum quod deus est caput secundum dominum quia spiritualiter nos vivificat atque sanctificat et regit membra eius ad libitum suum sicut caput membra sua

Et secundum hoc tota civitas est unum caput [illegible] angelorum sic et
hominum. Porro secundum humanam naturam dicitur metaphorice caput ecclesie
ex tribus collatis non solum propter nature conformationem qua convenit
caput ad corpus suum sed etiam quia ab ipso prodeunt omnes sen-
sus et motus spirituales in ecclesia tanquam ad corpus a capite.
Et hoc triplici fit modo: primo modo vite quia nobis omnia carismata meruit;
secundo modo doctrine quia nos exemplo suo erudivit et ipse per se et per predicatores
docuit suos; tertio modo quoque fidei quia per fidem qua in eum cre-
dimus ei assimilamur qui et in quantum homo propter plenitudinem gratie
est perfectissime similis deo. Non autem tertio modo auctoritatis fluunt
vel prodeunt ab illo homine sed a sola deitate. Ad inculcationem
quod sit Christus caput omnium sanctorum et secundum humanitatem non simpliciter
temporaliter sed meritorie. Unde caput fuit Abel tempore Abel secundum
humanitatem non que tunc erat simpliciter sed que erat in fide Abel.
Fides enim est [illegible] temporis et humanitatis que significatur in fide quia
se extendit ad omne tempus. Abel itaque per fidem qua Christum cari-
smatibus plenum ac deo simillimum credidit eidem assimilari
voluit et assimilatus est. Idemque per fidem istam aliqualiter [illegible] de
similitudine illius fluxit. Patet itaque quod Christus [illegible] filius est
membra corporis sui nobilissimi id est capud ecclesie que est corpus eius
misticum quia sicut omnia membra unius hominis vivificantur
corporaliter ab una anima que secundum est in capite sic omnes fide-
les vivificantur spiritualiter ab uno spiritu sancto qui principaliter est secundum
in Christo. Et sicut corpus Christi naturale constat ex purissimis mem-
bris sic ecclesia ex fidelibus incorruptis. Itaque naturale corpus Christi sacra-
mentum est corporis eius mistici. Unde dicit apostolus: Vos estis corpus Christi
et membra de membro id est Christo. Propter hanc corporis et capitis unitatem loquitur
scriptura de utroque tanquam de eadem persona vel sub alia metha-
phora sicut de sponso et sponsa. Secundum hoc est totus Christus una dicitur
una domus unus panis unum corpus et una [illegible]. Propter hanc et
unitatem dicitur Christus in nobis et loqui et operari et pati et delectari.

Quod etsi nature defectus nostros sed non omnes suscepit. lxxxvi.

Suscepit autem dei filius carnem passibilem carnem quoque passibilem
ac mortalem. Et sicut naturam hominis ita [illegible]
defectus assumpsit sic in carne famem et sitim lassitudinem et huius-
modi. In anima quoque tristiciam et timorem dolorem et huiusmodi. Non
tamen omnes defectus hominis accepit quia non defectum culpe sed
pene. Nec hos et omnes sed illos videlicet quos eum assumere
decebat sive dignitati non derogabat. Non enim su-
scepit ignorantiam neque peccandi pronitatem sive habilitatem nec
bene agendi difficultatem. Illos autem humanos [illegible] affectus
sicut famem [illegible] et mortem suscepit non conditionis necessitate
sed miseratione voluntatis. Non sicut quidam [illegible] timorem
tristitiamque in homine natura sed non sicut nos qui
defectibus huius necessario subiacemus. Propter ea et nunc duos

fuit hii affectus secundum passionem in ipso non secundum propassionem
et passionem quia nunquam spiritus eius animus adeo turbatus ut aliquatenus
a rectitudine vel dei contemplacione declinaret. Itaque sicut in cithara uoce
sit licet ipso omnia pacata fuerunt ita quod nullus ibi motus esset pugnans
repugnans fuit tamen in motus ille sensualitatis quo naturaliter
voluit non mori non fuit illicitus quia licet esset ad illicitum tamen
non tamen ad illicitum sensualitati. Nam aliud est affectus dire sensualitatis
aliud spiritus sensualitatis. Et quidem ut christus moreretur dei uo-
luntas erat cuius uoluntati non consenciebat. Et nichilominus
dei uoluntas erat cuique placebat ut sensualitas mori re-
fugeret quibus ipse christus et quamvis ipse vincit in precem et ymi-
bit suis in consumente tollacione non desperandi sed orandi exemplo
labijs sua docens sibi tenendi exemplum precem Itaque constat in eo duas
fuisse voluntates sed duas non diuina scilicet et humana. Humana
quoque dupliciter racionis scilicet et sensualitatis. Preterea necessitatem pacie-
ndi in anima simul aut paciendi et moriendi in corpore sicut
et alios defectus sponte suscepit. Igitur hanc ipsam non
fuit necessitatis ex illa conditione ad aliquem peccato esset obnoxius
sed accepit ex sola voluntate diuina infinite. Suscepit enim dominus
ut nostram tolleret ac de suo nobis tribueret. Suscepit quidem nostram
simplam vetustatem scilicet pene ut nostram duplam consumeret culpe
scilicet ac pene sumamque nobis duplicem nouitatem in simul iusticie
scilicet et glorie. Notandum quod christus de omni statu hominis aliquid ac-
cepisse qui venit omnes saluare. Nam iuxta quatuor status hominis
distinguntur primus ante peccatum. Secundus post peccatum et ante graciam. Tercius
sub gracia. Quartus in gloria. De primo accepit peccati immunitatem
de secundo penalitatem. De tercio gracie plenitudinem. De quarto perfeccionem
possibilitatem et perfectam dei contemplacionem Quod animam christi in
conceptione totum sibi meruit et originale uel fomitem non habuit lxxxiiij

Animam quidem passibilem et carnem mortalem filius
dei suscepit sed anima ipsa impassibilitatis fiet simul
et clarificacionis sui corporis mutatam a die concepcionis fuit. Non solum
enim cum spiritu obediens et humilis fuit sed statim ex quo fuit ex eo
glorificacionem suam meruit per caritatem et iusticiam et alias virtutes
in quarum plenitudine conceptus fuit. Tanta namque plenitudo
karismatum in eo fuit quod magis proficere non potuit. Unde dicitur
quod non fuit omnino incepta motus anime quo possit proficere
Non ergo plus meruit sibi per omnem patibulum crucis acceptacionem
per graciam virtutum. Nec perficit secundum anime meritum quantum ad vitam
meriti proficit quantum ad nostrum meritorum. plus enim habuit vitam
impassione quam in concepcione. Sed maioris virtutis non fuit
illa plus quam dum fuerat pauciora. Nam et obedientiam
et voluntatem perfectam non habuit. Si in anima maiorem habuit ad pati-
ebatur opere demum perfecte obediens et humilis extitit ex quo ergo fuit

Et quia non fuit originale non est decimatus in lumbis abrahe
Olim namque curatio fiebat per decimarum et hostiarum oblationem sicut et per
circumcisionem [illegible] peccantes qui ergo in lumbis corporaliter erant per
cadunt sicut et abraham dante decimas qui in lumbis eius erant decima
ti sunt illi duntaxat qui secundum rationem seminalem et per actum copule
descenderunt fuerunt scilicet in lumbis eius corporaliter materialiter scilicet et formaliter
et ideo curatione indigerunt sicut levi. Christus autem non sic quia materialiter
tantum ibi fuit non ~~[illegible]~~ secundum rationem seminalem nec per actum copule
abrahe descendit sed operatione spiritus sancti et ideo curatione non eguit ideo
quod decimatus non fuit. Unde dicit augustinus quod caro abrahe caro simul
fuit et vulnus prevaricationis scilicet in lege membrorum que commu
nicatione [illegible] propagatam seminali ratione est transscripta et medica
mentum vulneris scilicet incarnatio christi que in lege fuit actu concupiscentie materialiter
tamen divina operatione suscepta est. Illud ergo inquit in abrahe carne de
cimabatur quod curabatur non illud unde curabatur. In nobis quidem caro
nichil nisi peccatum concupiscit sed concupiscentia dicitur [illegible] carnali con
cupiscentia id est carne orta spiritus delectatur. Hinc in christo non fuit quia
ibi concupiscentia carnalis esse potuit locum [illegible] de nativitate domini

Cur tanto tempore distulit incarnari. lxxxiiii.

Essent autem illorum querele qui impio murmure divinis dispen
sationibus obloquentes de divine nativitatis tarditate causantur.
tamquam prioribus temporibus non sit impensum quod in ultima mundi eta
te sic gestum. Ubi incarnacio domini convenit facienda quod fuit [illegible]
[illegible] salutis humane in nulla umquam cessat. antiquitus. Glo
sa [illegible] ad gal. [illegible] utique dei consilio factum est ut non prius homo
[illegible] lex daretur vel dei filius mitteretur. Nisi [illegible] convinceret
superbia [illegible] suas [illegible] libero sufficienciam
arrogans a legem [illegible] satanam et dei filium frustra venisse
iudicaret. Homo igitur [illegible] vel [illegible] [illegible]
reliquit eum deus [illegible] arbitrio in lege naturali ut sic vires
sue nature cognosceret [illegible] deficeret nec sic humiliatur se ad poste
[illegible] gratiam sed superbe legem scriptam legi nature adiecta sibi suf
ficere putantes clamabat. Non deest qui impleat sed qui iubeat.
Ut igitur et ipsa convinceretur antequam filium mitteret per legem scriptam
[illegible] peccati morbum detexit non consumpsit. Lex data est morbus
[illegible] in valuit et infirmitas est aucta non legis sed nature vicio
[illegible] instancia ut sic cognita utriusque legis insufficiencia
et infirmitate sua clamaret ad medicum requireret gratie auxilium.
Et ita factum est. [illegible] qui per formam servi compassionem
languidis appareat [illegible] sanat. quem sacerdos et levi
ta [illegible] pertransibat quia sacerdotium et lex [illegible] neminem ad per
fectum duxit. [illegible] De mutua salutatione elizabeth
et marie lxxxv.
Exsurgens igitur maria
abiit in montana in civitatem iuda [illegible] regni [illegible] tribus

Hebron in tribu beniamin erat per quam forte transibat ad opidum
in quo dicitur tunc zachariam habitasse iiij° miliario a ciuitate ierusalem
tam distantem. Et lectio vel historia quod beata virgo primus cum benianit
aera. Ambrosius super lucam. Non quasi incredula de oraculo nec quasi
incerta de nuncio nec quasi dubitans de exemplo sed quasi leta pro voto reli-
giosa pro officio festina pre gaudio abiit in montana quo enim iam
deo plena nisi ad superiora conscenderet. Et quasi tarda festinacione quid nec
scit tarda molimina spiritus sancti gracia. Discite virgines sic mulieres
sedulitatem quam pregnantibus debetis cognatis exhibere. Maria cum que
ante sola in penetralibus versabatur non a publico virginitatis pudore
neque a studio asperitatis montes non ab officio asperitas itineris retar-
dauit. Discite virgines non circumcursare per domos alienas non morari
in plateis non aliquos in publico miscere sermones. Maria in
domo sera in publico festina. Intrauit ergo in domum zacharie
et salutauit elizabeth. statimque exultauit infans in utero eius. Orige-
nes in omelia. Ihesus enim qui in utero illius erat iohannem adhuc in uen-
tre matris posito sanctificare festinabat. Denique non ante maria
salutauit elizabeth sed statim ut locuta est verbum quod in ventre
matris sub conceptu dei filius infans in gaudio exultauit et tunc
primum precursorem suum ihesus prophetam fecit. Ambrosius. Repleta ergo spiritu
sancto elizabeth exclamauit vocem domini pro beneficiis. Non prius mu-
repleta quam filius sed cum filius repletus esset spiritu sancto repleuit
et matrem. Prophetauit enim spiritu paruulorum. Beda. elizabeth repleta
est post conceptum maria ante conceptum. Ibi autem primo ingressu marie
tantum personis elizabeth contigit ut ad salutacionem eius infans in
utero exultaret et ipsa mater spiritu sancto repleretur. quia putamus ipsi tali
tempore id est tum mensium manere addidisse prouisionem. Benedicta inquit
tu in mulieribus. Bernhardus. Omnia inquit vanitas est et genere singu-
super omnes filias eue que et si pariunt cruciantur et si non pariunt
maledicuntur. Tu autem benedicta es que nec sterilis manes nec
cum dolore paries. In maledictione stet beatam te dicent omnes gene-
raciones. Et tu quidem benedicta in mulieribus. sed singulariter super omnes
homines et angelos. benedictus fructus uentris tui. Benedictus quidem
in odore sicut scriptum est. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Benedictus
in sapore sicut scriptum est. Gustate et videte quoniam suauis est dominus
benedictus in specie in quem desiderant angeli prospicere. Glosa. Au-
dita igitur responsione elizabeth. Amplius tacere non potuit Maria
que conceperat regine virginali pudore accepta oraculo silencio
texerat iam congruo tempore patefecit. Beda. Ait ergo maria. Mag-
nificat anima mea dominum etc. Tanto inquit me dominus tamque inau-
dito munere sublimauit quod nullo lingue officio explicari sed ipso
vix intimi pectoris affectu valeat comprehendi. Et ideo totas anime
vires in agendas gracias laudibus offero totam in contemplanda
magnitudine eius cui nec est finis quicquid uiuo sencio discerno

gratulantur infantulus ex et causa illius in salutationis spiritus meus cum ma
[con]iunctate letatur cum mea pro tali [con]ceptione fecit Ambrosius **De ortu**
Mansit autem maria apud elizabeth tribus **precursoris lxxxvi**
mensibus que cum ipsius officio veniret officio inhebat expecta
sit autem ideo quia dominus eam aliena velaret sed ex frequens
in publico videri displicuit. Didicistis virgines marie pudore discite et
humilitatem. Junior ad seniorem venit et prior eam salutat decet enim ut
virgo quanto castior tanto humilior sit. Beda Cum diu ergo mansit ma
ria cum elizabeth donec partus eius [com]pleto precursoris domini sui ipsa qua
maxime veniat nativitate videt [?] tribus mensibus et sic reversa est
in domum suam. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu et erat in desertis
locis usque in diem ostensionis sue ad israel. Reversa autem maria in na
zareth inventa est desponsata in utero habens. Qui nolens eam tra
ducere in coniugem occulte voluit eam dimittere. In somnis autem mo
nitus est ab angelo ut acciperet eam in coniugem. Et ne suspicaretur
adulterium conceptum puerum de spiritu sancto indicatur et ut ihesum vocaret p
cepit Et accipiens sponsam in uxorem ad virginem virgo pura sit
virgo floreat. **De descriptione orbis et ortu salvatoris. lxxxvii**
Pacatis igitur omnibus regionibus pruinissimum orbem omnique bellorum
fragore sedato recoratis augustus rem publicam legibus pa
cificis ad equitatem sine mutare desiderans protulit edictum ut describe-
retur universus orbis. Comestor Volens enim scire numerum regionum in
orbe que romano suberant dicioni et numerum civitatum in qualibet
regione numerum quorum capitum in qualibet civitate precepit ut de sub
urbanis opidis vicis et pagis ad suam [con]fluerent homines civi
tatem matricem unde trahebant originem requisiti nummum argenteum
precium x nummorum usualium unde denarius dicebatur presidis provincie
tradentes se subditum imperio romano profitentur. Nam et nummus yma
gine cesaris impressebat et subscriptionem nominis Et numerus eorum qui censi
capite fuerant redigebantur in scripturis. Ascendit autem et ioseph a na
zareth in bethleem eo quod erat de domo david ut profiteretur cum maria
uxore pignate Iacobus in sup. Cum autem irent in bethleem dixit
maria ad ioseph Duos populos video ante me unum flentem et alium
gaudentem. Cumque illa ad putarem ioseph superflua apparens ei iu
venis in veste splendida increpavit eum dicens eam vidisse populum
iudeorum flentem et populum gentium gaudentem. Tunc iussit iumentum
stare et mariam de eo descendere atque ingredi speluncam tenebrosam
que lucem diei penitus non habebat Sed in ingressu marie cepit
tota splendere quasi ibi esset hora diei vi. Nec defecit lux illa die
vel nocte donec maria peperit masculum suum. Cumque nascentem
tenderent angeli et natum statim adoraverunt dicentes Gloria in
excelsis deo. Et Comestor **De tribus miraculis mundi usque**
Natus est autem dominus anno regni augusti **ad illud tempus lxxxviii**
xlii° nocte dominice diei Sed si tabulam computi retro
pointas in terminis cuius anni concurrentem v. regularem ianuarii
iii. Cum ibi metas [con]pleat iii. unum remanet. Itaque viii kl.
ianuarii in dominica in terminis quod convenit. Nam a die dominico
fiat lux Sicut et lux visitavit nos oriens ex alto inchoatur

ne secundum quosdam sexta etas a nativitate christi secundum apostolum qui dixit Cum
venit plenitudo temporis etc. Secundum autem alios a die qua baptizatus christus per virtutem regeneratiuam
datam aquis. Porro secundum alios a passione quia tunc aperta est porta iam
consumata est et secundum quosdam in septima concurrentur. Auctor compendij huius hic
go fuit annus etatis quinte seque que terminatur quingentesimo octavo xc ab i-
nicio regni David. Quadringentesimus xl. iiij ab exitu egipti duce moyse. Quingen-
tesimus vi^us a prima promissione facta abrahe. Millesimus tricentesimus xxxix^us a na-
tivitate ipsius abrahe. Millesimus xvi^us a diluvio. Duo milia ccc vi^us ab inicio mundi
iij milia ccc lxv^us. Et hec duntaxat secundum eos qui a b adam usque ad abra-
ham ex divina historia iuxta literam eorum supputacionem annorum colligunt. Ante
ipsum Abraham quoque usque ad nativitatem christi iuxta quod cesariensis
Eusebius et ipsorum hebreorum computacionem qui eciam hystoriis gentilium con-
dant maiores numeros secuti sumus ea numeri racione qui supius di-
ximus iudicium exposuimus. Verum ante tempora abrahe et ad diluvium qua-
propter multo plures annis in editione lxx legitur quam nostra reperiantur.
Etenim ut ait eusebius qui ante eorum supputacionem reperitur ab adam usque
ad diluvium fluxerunt anni ij milia cc xlij. qui simul sunt iij milia lxxx
iij. In editione vero legantur iiij milia ccc xlviij. Itaque si maio-
rem illum omnium sequi volueris et iuxta librum iudicum ab exitu de
egipto usque ad edificacionem templi ccc^tos annos numerans insuper
et in regibus annorum usque inde xij annos quorum x tantum hebreos ha-
bent. Acceptis hiis omnibus computatis in hebreis ab inicio mundi
usque ad nativitatem domini annos v milia c xix. Et hunc numerum assignat
beda quem tamen usualiter tenet ecclesia. Nunc vero tolle datis ad mi-
lia quinque duocentis nascenti domino tot beda dat protoplasto. Nos
tamen maiorem numerum qui hunc usque secuti sumus ecclesia prosequitur.

De duobus animalibus eum adorantibus in presepio. lxxxix

P Pastores quoque omnium asserebant se angelos vidisse in media
nocte ympnum dicentes deo et ab eis audisse quod natus esset
salvator hominum in quo restituentur filius israel. Tercia autem die
nativitatis egressa est maria de spelunca et ingressa stabulum posuit
in presepio puerum. Bos atque asinus genua flectentes adoraverunt eum
et ipsa animalia in medio eum habuerunt sicut per danielem est propheciam ab abacuc In
medio duorum animalium innotesceris incessanter adorabant eum. Tunc
impletum est quod dictum est per ysaiam. Cognovit bos possessorem suum. Comestor:
Mala quoque infantem pannis involutum reclinavit in presepio quia
non erat ei alius locus in diversorio. Difficile erat pauperibus pro
frequencia multorum qui ob id ipsum convenerant invenire in bennie do-
mos. Vel in quo diversitur qui erat inter duas domos opertum
habens quod diversorium dicitur. Sese recipiunt sub quo cives ad colloquendum
vel conveniendum in diebus ocij vel pacis intempie conveniebant forte
ibi ioseph presepium fecerat bovi et asino quos secum duxerat. In quo
repositus est ihesus adeo quod quidam referunt illud ex pre die. Cognovit bos
possessorem suum et asinus presepe domini sui. Et abacuc. In medio duorum animalium cogno-
sceris. Et inpicturis ecclesiarum que sunt quasi libri laicorum hec depinta
sunt. Et repicturis ecclesiarum que sunt quasi libri laicorum hec reputantur
secundum Bucardum. Hoc debemus abreviat secundum deus pater super stram-
vultis nosse quam longum ostendit breve fecit. Celum vult quod debito

Ceteram ergo amplexo mire ant (?) eius fo[rm]am in angusto locatus est presepio apostolo ait propheta a mystico in eo [...] fons et infans dei verbum vt qui est a se sic abbreviare voluit dominus maiestatis sue ut nobis formam daret humilitatis. Vnde eum ait Discite a me et cetera. Comestor Et festinantes venerunt betleem invenerunt verbum quod factum est ad eos Et qui audiebant mirabantur super hiis que dicebantur a pastoribus ad eos. Maria autem conservabat omnia verba hec conferens in corde suo. Beda. Maria sacras scripturas legerat et sciebat prophetas. Conferebat ea que secundum verum fuit dicta de domino cum hiis que videbat de ipsis scripta de domino Et collata ad invicem congruere admirata celestium cherubin sociasse voluit luce gratia. Comestor De circumcisione eiusdem · xc

Postquam autem dies consummati sunt ut circumcideretur puer vocatum est nomen eius Jhesus quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Richardus. Ecce verbum abbreviatum in carne amplius abbreviatum est suscepta circumcisione die nativitatis in octava et parvulus ab angelis quia in simplicitate et [...] quodammodo tamquam latuit in utroque tempore a plenitudine tantum fons est incepite quod mirum si pro nobis voluit circumcidi qui pro nobis voluit crucifigi. Totus siquidem nobis datus est et totus in usus nostros expensus. Actor. Christus dominus non indigebat circumcisione quia nullum peccatum contraxit in sua generatione voluit tamen circumcidi propter ea causas. Prima fuit ut in nobis fidem firmaret se veram quia ipse videtur se carnem assumpsisse non ficta ficta ut dixerunt quidam heretici. Secunda ut spem in nobis augeret scilicet spiritualis circumcisionis que in nobis futura est in die resurrectionis ab omni corruptione culpe et pene. Tertia ut caritatem confirmaret quia tenellus infans scilicet octo dierum iam incepit sanguinem suum pro nobis fundere. Quarta ut nobis exemplum humilitatis preberet contra mores prelatorum qui leges instituunt ut scilicet aliis sumunt imponunt honera que ipsi portare nolunt. sicut illi quos reprehendit dominus in evangelio alligat onera gravia et cetera. Quinta ut nos aliorum doceret quos vitamus scandala vitare doceret scilicet conformando nos eis. Iudei enim alii incircumcisos illos ipsos vitabant. Et dicit Augustinus illic quod non quod compis est omnis per omnia suos non congruens unde et paulus circumdedit thimotheum ut vitaret scandalum iudeorum. Sexta ut in nobis exponere vitium quod in isto membro dicitur abolevit unde sicut primo passus est in illo membro sic ultio in lingua insignum detestabilis luxurie et gule quibus fere omnis humana vita infesta est. Septima ut nostrum destitutus celaret propter diabolum propter homines indignos. Comestor De stella magorum duce · xci

Circumcidentes in die ecce magi venerunt ab oriente in Ierusalem dicentes ubi est qui natus est rex iudeorum. vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Successores fuerunt isti balaam qui stellam eius vaticinio et magi [...] sic impati magi quos in greca philosophos persae magos appellant venerunt a finibus persarum et caldeorum ubi fluvius est saba aquas et saba [...] regio dicitur. Crisostomus dicit stellam ante multo tempore quam iam tempore nativitatis apparuisse et ita multo ante tempore de longinquo venerunt

Potuit tamen sic ut in xiij diebus super dromedarios longa terrarum
spatia transmeavit. Audiens magos herodes rex turbatus est et omnis
ierusalem cum illo. Timuit quidem rex ne quis de semine hircani et
aristobuli natus esset regnaturus se tamquam alienigena desti
tuto. Turbatur autem civitas non nisi in malis perversa. Dicit ful
gentius stellam non creatam notabile et distinctam a ceteris
generibus stellarum. Et in loco quia neque in firmamento cum stellis immobilibus erat neque
in aethere cum planetis sed in aere vicina terrae tenebat vias. Et
in motu quia prius immobilis super iudaeam mansit. Deinde regnum se
mundi in iudaeam. Cum in deliberatione sua ubi tamen caput
adierunt. Cumque egressi sunt post motu notabili processit eos.
Quo pacto officio mox et desiit aliter impracticum materiam
verum scriptura sinat. Tamen quidam tradunt beda voluisse quod in
puteum bethleemiticum ceciderunt. Et post in diebus paulo Ren
storum quasdam virgines deo dicatas cum iudaeos vidisse fu
gissent domum magi qua dum servierunt lucas notavit de
tulerunt primo singuli aurum thus et myrrham secundum consuetudinem sabeis
oblationis significantes eum esse regem deum sed mortalem. Et postquam
impleti sunt dies purgationis mariae tulerunt puerum in ierusalem
ut sisterent eum domino id est praesentaret. Et dederunt hostias pro par tur
turum et duos pullos columbarum. Interim accedunt cum v siclis ar
genti. Et erat in templo Symeon senex qui spiritu venit in templum
et accipiens puerum in ulnas suas benedixit eum et dixit Nunc dimittis
etc. Et prophetans de passione christi ait ad mariam Et tuam animam pertransi
bit gladius id est passio christi. Nos cum sine nimio amore potuit
videre crucifigi filium etsi resurrectionem speraret. Eadem hora
superveniens anna prophetissa loquebatur de illo omnibus qui exspec
tabant redemptionem israel. De cultu et religione magorum
vel astrorum orientalium Chrysostomus super matthaeum libro io
Magi quoque confessi ut natus est dominus magi in hora per xvj
nulo dominum viderunt cum ubi tractibus et in ulnis vel quod dixit
Ubi est qui natus est rex iudaeorum etc. actibus vos quia cum vidisset
eum adoraverunt et in venta est magis fides decalcor quam a propheris
similia inimicos videntibus et alta intelligentibus. Muneribus autem
qua obtulerunt ei aurum thus et myrrham legi apud aliquos istos ma
gos ex libris ~~balam~~ balaam divinatoris appetitione stellae eius ac
cepisse statim tunc divinationis posita est dixit Orietur stella ex iacob
et consurget homo de israel et dominabitur omnium gentium. Audivi et aliquos
referentes de scriptura quadam et si non certa tamen non destruente fidem sed potius
delectata quomodo erat gens quaedam in ipso oriente iuxta
oceanum sita apud quos ferebatur scriptura de apparitione huius stellae
consentientes in muneribus huius vocis scriptura quia per generationes
studiosorum hominum patribus suis a filiis habebatur. Elegerunt itaque se
ipsos xij quosdam ex se ipsis studiosiores et amatores caelestium arca
norum ac posuerunt se ipsos ad expectationem huius stellae et si quis
eorum moriebatur filius aut aliquis propinquior in eius

loco conveniebant. Orabant autem magi sua lingua eorum quia de silencio
taciteque voce glorificabant deum. Hii ergo per annos singulos post messem ascen-
debant in montem qui vocabatur victorialis habens in se quandam spelun-
cam in saxo fontibus et electis arboribus amenissimus ubique se lavan-
tes orabant et laudabant in silencio deum tribus diebus sicque festina-
bant per singulas generationes semper expectantes ne forte in sua generatione
stella beatitudinis oriretur. Tandem igitur apparuit eis descendens super
montem illum victorialem habens in se quasi pueri formam et super se simili-
tudinem crucis que locuta est eis eosque docuit et ut proficiscerentur in
Iudeam precepit. Proficiscentes autem precedebat stella per annum et nec
cibus nec potus defecit in peris eorum. Cetera vero que ab eis gesta esse
referuntur in evangelio compendiose. Ut autem reversi sunt studiose magis quam
prius deum colentes glorificaverunt sed et omnibus in gente sua predicaverunt
et multos erudierunt. Denique cum post resurrectionem domini Thomas ivisset apostolus
in illam provinciam adiuncti sunt ei et ab eo baptisati predica-
tionis illius adiutores facti sunt. De persecutione Herodis et nece innocentium. xiiii

Nunc Herodes videns quod illusus esset
a magis. Videns enim magos [illegible] sibi [illegible] quidem [illegible]
putat eos visione stelle deceptos et erubuisse redire ad eum
et ideo ab inquisitione pueri cessavit. Sed cum audisset que dicta erant
a pastoribus et maxime prophetias Symeonis et Anne sensit se illu-
sum et de morte puerorum bethlehemitarum tractabat ut ille quem igno-
rabat cum eis occideretur. Propterea per ammonitionem angeli fugit
Ioseph cum puero et matre eius in egyptum usque ad obitum Herodis.
Hugo. Herodes vero ne forte ignobilis et ab ysmaelitico semine ac-
quisitus extraneus combussit omnes libros in quibus nobilitas gentis
in templo servabatur ascripta ut deficientibus probationibus ipse ad
hanc pertinere videretur. Utque suam sobolem regio iudeorum generi
coniungeret abiecta doside qua primum acceperat copulavit sibi Ma-
riagnem Aristoboli neptem Hircani filiam. Comestor. Herodes
autem dum de nece puerorum disponeret per epistolam citatur a Cesare Au-
gusto ut Romam veniret ad accusationem filiorum suorum. Cum autem
iter faceret per Ciliciam audiens quod naves tharsenses magos tu-
lisse iussu Alexandri combussit naves tharsis secundum quod David
prophetaverat. Cum vero coram Cesare disceptassent pater cum filiis concordia
facta est revocatio ut adolescentes patri in omnibus obedirent. Ipse
autem regnum dimitteret cui vellet. Non tamen confisus vinculis
[illegible] erat [illegible] ultima populo convocato tribusque filiis
astantibus et [illegible] fratrum a Cesare statum exposuit et se succes-
sorem iudicem constitutum [illegible] regnum ad suos [illegible]
existimaret. Tunc confirmatus in regno Herodes tandem qui specu-
latores misit occidit pueros omnes qui erant in bethleem et in finibus
eius a bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a magis.
Puerorum maxima pars duo miliaria a bethleem ad austrum sepulta

Innocentes quod innocens dum lapato notabili modo quod testes
xpi sed quod pro xpo occisi sunt quod ipsi non loquendo sed moriendo
confessi sunt. Propterea ecclesia eorum festum sollempnizat quamvis ad inferos
descenderunt. Unde et in eorum sollempnitate cantica letitie subtrahuntur
sicut Te deum laudamus et gloria in excelsis deo. Porro alia quod dicunt laus
tibi domine alii non cantemus quia iacebunt De fuga domini in egyptum et adventu leonis xxiii
a ante venit non dixit qua hora deus
pueros occidit ad monitum autem ioseph in sompniis ab angelo
ut cum matre et puero primam heremi peteret egyptum. Cumque
venissent ad speluncam quandam ut quasi sub ea refrigerarentur
descendit maria de iumento et sedebat ihesus in gremio eius. Erant autem
cum ea tres pueri et una puella iter agentes. Et ecce de spelunca
subito egressi sunt dracones multi. Quos videntes pueri exclamaverunt.
Tunc descendens ihesus de sinu matris est benignus opposuit se et stetit ante pe-
dibus ante eos. At illi eum adoraverunt et abierunt. Similiter et
leones ipsi adorabant eum et comitabantur. Antecedebant quoque
mariam et ioseph ostendentes viam in deserto inclinantes capita sua
cum reverentia obsequium caudis adulantibus exhibebant. Erant duo
boves de itinere eorum signarii quos dirigebat leones iumentis domini
ihesu omnia necessaria portabat. Sed arietes qui simul de iudea venerunt
agnos et lupos ambulabant sine formidine. Simul et leones
ursi et boves et asini in unum fuerunt simul ad pabulum accedebant.
Tunc impletum est quod dixit ysaias. Lupus et agnus pascentur et
Tertia autem die profectionis sue maria nimio solis fervore fatigata videns
arborem palme voluit in umbra. Cumque de iumento descendisset in
sedisset respiciens ad comam palme que alta erat et pomis
repleta ait. Si posset fieri ut caperem de palme fructibus gauderem. Et
dixit ei ioseph. Tu quod de fructibus palme cogitas ego autem de aqua
que nobis iam deficit in utribus. Unde sitimus nos et hi qui nobiscum
sunt et nostra iumenta. Tunc infantulus ihesus in sinu matris
virginis exclamavit et ait flecte arbor et refice matrem meam
de fructibus tuis. Statimque ad vocem eius inclinavit palma cacu-
men suum usque ad plantas matris et colligentes omnes fructus
quos habebat omnes refecti sunt. Postquam vero collecta sunt omnia
poma eius inclinata manebat expectans ut cuius imperio surgeret
cum imperio fuerat inclinata. Tunc ait ihesus ad eam. Erige te
palma et confortare et aperi autem ex radicibus tuis fontes absconditos et
fluant ex eis aque in satietatem. Et statim erupit fons vivus cum
limpidus et habundantes fluit agnatos deo. Conversus autem ihesus ad
palmam ait. Hanc dignitatem confero tibi ut unus ex ramis tuis
transferatur ab angelis meis et plantetur in paradiso patris mei. Et sic
statim accedentibus angelis domini super palmam ascendunt unum
de ramis eius et ibat volans. Dixit autem ioseph ad ihesum domine
nimius estus decoquit nos. Si vis teneamus viam maris ut

possimus parvitates matutinas requiescendo transire. Dixit ei ihesus
Noli timere ioseph. Ego vobis mansiones ab heremalo ita ut quo per xxx
dies pergendum erat in hac una die mansiuncula pergatis. Adhuc eo
loquente prospicientes viderunt montes egipti. Et gaudentes in unam
ex civitatibus nomine syrochem intrant. Et quia nullus erat in ea no-
tus apud quem hospitaretur ingressi sunt templum quod capitolium eiusdem
civitatis vocabatur. In quo ccclxv ydola erant posita quibus
singulis diebus honor deitatis sacrilegis probabatur. De ruina
ydolorum egipti ad eius ingressum xxiiii. ca.

Ut autem maria ingressa est templum cum infantulo omnia ydola cor-
ruerunt et in facie iacentia omnis se ee evidenter ostenderunt.
Et impletum est quod ait ysaias. Ecce dominus ascendet super nubem levem
et ingredietur egiptum. Cumque hoc nunciatum esset affrodisio venit in templum
cum omni exercitu suo. Ingressusque et videns universa que audie-
rat statim accessit ad mariam et adoravit infantem quem ipsa in sinu
suo portabat. Deinde allocutus est omnem exercitum suum dicens. Nisi esset
deus horum deorum nostrorum non ista coram eo se prostrarent nec in conspectu
eius prostrati omnes sunt iacentes protestarentur. Nos ergo quod deos
nostros facere videmus nisi cautius faciamus omnes poterimus periculum in-
currere sicut pharao in diebus illis quibus fecit mirabilia ma-
gna deus in egipto. Comestor. Tradunt quod sicut in exitu filiorum
israel de egipto non fuit domus egipti in qua deo percuciente non
iaceret mortuum primogenitum ita nec modo fuit templum in egipto in
quo non corruisset ydolum. Cassiodorus in tripartita hystoria libro vi. Fer-
tur quod in hermopoli thebaide arbor que vocatur persidis multorum lan-
guores sublevaret si fructus aut folium aut pars eius corticis collo
egrotantium ligaretur. Dicebat enim de arbore fertur quod dum apud egip-
tum ioseph cum christo et maria formidine fugisset herodis venisset ad
hermopolim civitatem mox ut ingrediebatur ad fores hec arbor
maxima christi salvatoris adventum inclinata est usque ad terram
et eum suppliciter adoravit. Hec ergo de ista arbore a multis audivi-
mus narrari. Reor autem signum fuisse facti omnibus divine presencie ad-
ventus quam ritu pagano. Hec arbor propter magnitudinem atque pulchritudinem
colebatur. mota est non ferens christi divinitatem. Demonibus quippe commissa-
tionibus tum movebant ad talem destructionem ut non ex omnibus simulacris
egiptiorum secundum ysaie prophetiam fugato quorum hinc demonio pro testimonio
christi adventus arborem vacuam remansisse. Igitur apud egiptios et palesti-
nos gestorum testimonia confirmantur. Eusebius in cronicis. De
iuda galileo et sexto pitagorico philosopho. xxv. ca.

Anno domini imperii augusti xliiii. Iudas galileus ad rebellandum
iudeos cohortatur. Sextus pitagoricus philosophus agnoscitur. Hieronymus
super eze. Pulcre in sexti pitagorici sententiis dicitur. adulter est pro-
prie uxoris amator ardentior. Huius libri quidam in latinum transferens
viri sexti nomine voluit illustrare eo quod ... in toto volumine
quod in duas partes divisit de nomine apostolorum vocari. Nec mirum

si gentilem philosophum damasum et romanum pontificem transtulit ad ecclesie
hij quorum cesariensis Ieronimus proponere librum pamphili nostris vocabulo
commentatur ut facilius tibi laudatore libros opusculos prius carton romanis
quibus galiarz. Auctor libri illud sexti insignia reperi sed eius pau
cas sententiolas istas ex quodam libro augustini collegi notabiles
libertatem arbitrij permisit hominibus deus ut puri et sine peccato vincere
sibi sicut deo. Templum dei est mens pura et altare optimum est ei cor
simplex sicut deo. Templum dei est mens pura et altare optimum
humilitatis. vir castus et sine peccato potestatem accipit esse filius dei. Come
stor. Porro iudas ille galileus fuit eciam ut tradit iosephus per
suadebat iudeis ut negarent tributa romanis asserens eos qui ...
timas et primicias deo solvebant non debere solvere tributa hominibus
Et intantum prevaluit hec doctrina ut pharisei et magis pro ipsi querent
ab ipso domino an solvendum esset tributum cesari propter ea principatus est
quod ei consenserunt. De tribus sectis iudeorum primatus xxiij

f fuerunt siquidem tunc temporis et inde tres secte iudeorum agnum
reliquorum vita distantes pharisei saducei esseni. Pharisei cultu
austero et victu pro parco utebantur tradiciones suas statuentes
quibus tradiciones moysi detrahebant. Pitacia cartacia in fronte
gerebant et in sinistro brachio quibus decalogus inscriptus erat quia
legebant et in sinistro brachio quibus decalogus inscriptus erat quia
dixerat dominus. Erunt hec verba que ego precipio tibi ante oculos tuos et in
manu tua sunt. hec dicebant philateria a philaxe quod est servare et
thorath quod legem sonat. Isti et maiores fimbrias aliis sentes
spinas eis affigebant quibus puncti in deambulando moveres ma
datorum dei fierent. Hij universa deo deputabant et maxime et facto
agendi quod non iusta sunt vel neglige in arbitrio hominum plurimum
esse dicunt tamen in singulis adiuvari et maxime qua permotibus
superiorum putant sibi preponendos se et natu maioribus nunquam contra
dicebant indicium dei futurum dicentes animam immortalem et corruptam esse
bonorum animas in alia corpora transire ad resurrectionem et in
fernalibus malorum autem eternis tormentis carceribus. Et quia agendi hominum bonum
dicunt. malorum autem eciam ideo pharisei dicebant. Saducei maxime negabant deum inspec
torem dicentes in arbitrio hominum situm esse ut bonum malum
ingererent. Animarum gratiam vel supplicia negabant vel honores. Nam
et resurrectionem mortuorum futurum negabant animas mori cum corporibus
putantes nec angelos esse dicebant. Solos v libros moysi recipiebant
quia sermones nimis erant nec austere sociales. Ob quod seniores sa
duceos id est iustos se vocabant essei sic in omnibus monasticam
agebant vitam nuptias respuentes non quod coniugia et honores sine
successione censerent comminendam sed cavendam intemperancia mulierum
Nullam earum fidem viro servare putantes. Omnia habebant com
munia oleum inquinamentum squalorem decoris putabant dummodo in
veste candida semper essent. Nulla eis certa civitas sed in singulis
civitatibus domicilia habebant ante solis ortum nichil prophanum loquentes
solem ut oriatur orantes usque ad quintam horam operantes
lotis corporibus aquis simul cibum in silencio edebant iuramentum habebant
pro periurio secte sue metuentes adhibentes nisi subauri peccatoe

Recepti autem sectam eorum post duos alios annos mores eorum pro-
babant. Despicientes inuptias a se pellebant ut herbas more pecorum
uiuentes et corpus usque ad obitum perimebat. Cum x sil(entio) sedent nullus
nonne inuitis loquitur. Sputum in medium uel in dextram partem sui
uitates. Adeo sabbatum obseruabat quod nec ea die aluum purgabat.
Dolabrum ferebant ligneum quo in loco secretissimo fodiebant
terram ad aluum purgandum dimissa ueste diligenter segregantes
ne splendori diuino facerent iniuriam. Ob id est statum sonantem
centum implentes uiuebant quia longissime abiectus simplicitatem
mortem pro iustitia cum mortalitate indignantes meliorem uiuis animas
apud creatas pro temporibus in corporalibus bonas ... corporibus uel
occeanum dicitur constituta ubi a primo ad orientem malis procellosa
et hiberna loca delegates. Erant inter eos qui futura predicebant. Quidam
coniugibus sed moderate utebantur. Nam si homines abstinerent deficeret
2 uetur genus humanum et deficeret. De nece duorum filiorum herodis. et eius pri-
1 [F]actum est autem ut qui herodes multos orbauerat testamento xxvij
filiis et ipse suis miserabiliter orbaretur. Nam per astutiam antipa-
tri fuit iterum suspecti alexander et aristobolus patri. Unde scribit herodes
augusto in uinculis filios accusans. Misit augustus saturninum
et pedanium legatos cum scripto ut coram hiis duobus collecto concilio
patrem filios iudicaret et decreuit si inueniret eos posse facere quod
uellet. Auditis autem hinc inde partibus legati illos dampnandos
pronunciauerunt non tamen morte. Tunc apud sebasten querit eos pater
in uincula. Explicatis uero eorum apposuit torquere ut ingressi eorum
fuerunt si in curiam suam aliquid machinarent. Confessus est
autem quidam multa sibi promissa ab alexandro si patri uenenum propi-
naret. Confessus est et tonsor se promissis sibi muneribus si dum
patri pareret barbam eum iugulauerit. Addiditque dixisse alexan-
drum non esse spem ponendam in sene qui canos tingebat ut ui-
deretur adolescens. Hiis motus herodes iussis spiculatoribus iussit
filios occidi et asportari in alexandrium ibique sepeliri cum ale-
xandro auo suo materno. Tunc inscripsit testamentum herodes
et antipatrum fecit regem instituit et herodem qui cognominabatur
antipas substituit antipatro. De odio herodis in antipatrum et eius
1 [A]ntipater uero intollerabile odium populi ... in carceratione xxviij
cepit cunctis scientibus quod fratribus suis struxisset calumnias. Et
ob hoc etiam patri eius in recto oculo aspiciebat adhuc etiam antipa-
molestus erat patri quod fratrem sibi substituerat eo quod ad filios ipsius
antipatri regnum transire uoluisset. Alia quoque maior causa inuidie
in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorum quos occiderat pa-
terna dilectione fouebat aliis alogoribus suis eos copulans ma-
2 trimonio. Erant autem filii iosephum plures ... de aristobolo
herodes scilicet agrippa qui iacobum occidit gladio et herodias quam
postea abstulit herodes antipas philippo fratri suo. Timuit ergo antipa-
ter ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum reuocaret herodes quia
eos omnino complectebatur. Commouit et pheroram in odium herodis
adeo ut pheroras secedens a se tractaret uitia que gessisset ei fudit

tus iordanem. Ipse uero et patre uolente quibusdam excogitatis occa-
sionibus romam properauit efficacissimum uenenum a quadam mulie-
re arabica comparans et apud uxorem Pherore reponens. Quod mitte-
ret dum ipse abesset per ministrum qui consueuerat patri propinare. Cumque anti-
pater rome esset mortuus est Pheroras. acceptisque Herodes de ueneno
reposito apud uxorem Pherore per ancillam arabicam adhuc in pace re-
cedente statimque euocatam uelociter sibi afferre iam uenenum
iubet. Illa uero quasi allatura egressa deiecit se per precipitium domus. Sed
feminina allata ad regem ait. Cum moreretur frater tuus uir meus
dixit mihi. Affer hunc mihi uenenum quod reliquit nobis antipater meque ui-
dente in igne comburere ne ad inimicos constantiam fraterni uoluntate seruans.
Ego uero magnam partem eius in ignem fundens modicum in pixide dimisi
casus et quia te metuebam reseruaui. Cumque pixidem cum ueneno
protulisset exspirauit. Acceptis quoque pluribus aliis argumentis quod
antipater in morte patris conspirauerit Herodes eum matre reuocata
et uxorem illius repudiauit. Cumque filium de parricidio publice ac-
cusasset parte uaria confessionis suis qui illis diebus in linea mendat
posuit eum in carcerem aplit aerithota De morbo et morte
uinculis complices filii quereret pater Herodis et nece antipatris xix
ut eos cum filio exquisitis perimeret suppliciis. Qui morbo in-
creditus est accedebat et senectus cum annos iam lxx natus esset.
Cumque eius clades filiorum affligebat. Erant autem duo uiri sophi-
ste quos non pauci adolescentium sectabantur cum leges exponerent.
His optimum uidebatur rege tabescente ut aquilam auream dei-
cerent quam rex super maximam portam templi contra priscas leges
posuerat. Fama dicta rex commotus ire magnitudine morbum
superat et in contionem productis in omnes uoluntas in iniuria haut
defunctus uidebatur. Sed adprensis illis in solos actores ultus est.
Alios quoque qui funibus demissi aquilam deciderant uiuos incendit
cum duobus sophistis. Deinde uariis affligebatur languoribus. Nam
febris non mediocris erat prurigo intolerabilis in omni corporis
superficie assidue uexabat. Coli tormentis pedes intercutaneo
aquis tumuerant. Putredo testiculorum uermes generabat. Crebra a-
nhelitus et interrupta suspiria que admodum dei ab omnibus
referebantur. Ipse uero iordane transiens apud callirhoen aquis
calidis utebatur. Cumque corpus eius oleo calido foueri medicis
placuisset, marcham (?) pena deuenissem ita dissolutus est ut et
lumina quasi mortuus resoluta torqueret. Tum ad clamorem astan-
tium respiciens uisus est. Cumque uidisset se certo audiret iudeos mortem
suam expectantes cum gaudio ex omni iudea nobiliores collectos in-
cludi precepit in ypodromo. [illegible] uocatis precipiens Sa-
lomee uxori sue ut cum alam afflaret statim illos occideret
ut ita omnis iudea in morte sua et inuita plangeret. Tunc
uero quos roma miserat uenientes epistolam tulerunt Cesaris ut
Antipatrem mortalitatis daret ut si mallet morte dampnaret. Quo uiso

paululum revocatus ad pomum quo libenter vescebatur petiit cultel-
lum quo id amputaret. Statimque ad tussi violenta di-
scendens ... conspiciens Achiabus ne ... impediret se ipsum dexteram
sustulit. Et Achiabus consobrinus eius dexteram continuit statimque ulu-
latus quasi rex mortuus esset in regia concitatus est. Quo audito Anti-
2 pater exultans custodibus multa promittebat ut eum solverent. Quod cum
comperisset Herodes gravius tulit exultationem filii quam mortem. Et continuo
satellitibus occidit eum sepelirique precepit in Hircanio. Statimque mutato
testamento Archelaum regni scripsit successorem ita tamen quod ab Au-
2 gusto susciperet diadema. Post mortem autem filii quinque diebus peractis
mortuus est xxxvii° anno postquam a Romanis rex declaratus est. In aliis
fortunatissimus in rebus domesticis infelicissimus fuit. Salome vero
quos occidi preceperat absolvit. Sepelivit eum Archelaus in Herodium
in lecto ipsius ... regio ornatus in funeris pompa pre-
mittens ... aromatis. De substitucione Archelai et tetra-
mortuus est autem Herodes anno domini ... trum regno. C. iv
gusti vero ... cuius loco successit Archelaus filius eius in
regno. Comestor. Archelaus itaque vii diebus in lugendo pre ...
convivia ... large omni populo exhibuit qui mos ... ob ...
sis fuit multos depauperavit. Candida veste indutus ascendit in tri-
2 bunal variisque favoribus a plebe susceptus est. Sedensque in tribunali dixit
se ... neque velle tempore donec ... confirmata esset successio
permittens quod melior pre omnibus appareret. Alii vero alii tributa
levari alii vectigalia tolli ... solvi custodias ac clamabat.
Postulatis autem Archelaus annuens celebratis epulis vacat cum amicis
suis. Orta est autem seditio que in novis urbibus solet accidere plurimi
sophistas pro defensione legis occisos lugebant. Omnes severe ponti-
ficem quem Herodes ... amovendum proclamabant. Instan-
te autem azimorum die ... ab ... prohiberet pontifex. Arche-
laus misso tribuno ... vos ... sedare attemptavit. Cum autem
... venissent ... missa grandi manu satellitum
Archelaus tria milia ... occidit per loca ... reddire
ad propria ... Et neglecta festivitate abierunt omnes. Ipse vero
cum Nicolao et Ptolomeo ... sui per Romam profectus est. Sa-
lomam et filios eius secum duxit ut ad testamento ... volun-
tatis testarentur. Philippo fratre regni procuratore relicto profectus est etiam
Rome Herodes Antipas ut de regno cum fratre disceptaret. Orator huius
... acrimonia dicendi plurimum confisus. Cesar quoque actoris
... copiam dedit ... cum primo
Gaium et Agrippa ... filia sua ... natum filium adoptivum ... iussit.
Archelaus sibi regnum deberi asserebat et ... testa-
tis voluntate. Antipas vero ... testamentum ... aiebat quod ...
... erat ... quod ... et ...
... Nam ... ipse appeteret addebat et
quod Archelaus ... regni ... ad Cesarem ... corpus
... sibi ... Postremo quod initia potestatis sue
... milium ... sanguine maculasset. Cesar vero
... differens ... deliberabat an alique regni successor

constitui oportet an toti familie distribui principatum. De quatuor
regibus in Iudea et de simulato Alexandro et divisione regni
Eodem sane tempore huiusmodi reges in Iudea successisse dicuntur. Ci-
rcam in Ydumea duo milia veteranorum qui sub Herode
militaverant regem creaverunt. Sephori vero Galilee Iudas filius
Ezechie latronis principis ab Herode olim capti dyadema sibi impo-
suit. Tusselum quoque Symon servus regalibus rapinis collectis fretus
a latronibus rex creatus est. Pastores quoque quendam pro corporis ro-
bore insignibus Israel regem sibi statuunt. Obsecit in summa da Cesa-
ri iussus est romam. Auctor philippus duabus tamen de causis in-
tendebat ut Archelao subveniret et si regnum Herodis nepotibus eius
distribui placuisset partem aliquam mereretur. Venerunt etiam ad l. de iudeis
Herodiani qui viii milia iudeorum rome tunc degentium secum tra-
xerunt adversarii. Ante captivitatem eorum finalem iudei per captivitates
preclaras ubi dispersi nominati fuerunt. Eo etiam tempore quidam natione
iudeus in Sydoniorum oppido conductus quia simillimus Alexandro Herodis
filio qui occisus fuerat videbatur venit in iudeam instinctu cuiusdam
liberti Herodis asserens sibi regnum deberi tamquam maiori filius Herodis
et tamen quia corpore matris sue Mariannes eum coniungebat. Cumque
plurimis iudeorum sequacibus venit Romam quos perfectus est igitur iudei
Rome degentes impendio eius studiose confluebant. Asseritque quatuor
vinculis aiebat lictores misertos fuisse alios similes eius morti sub-
iecisse Aristobolumque fratrem adhuc viventem morata vel Cipro latere.
Sed Cesar optime noverat Alexandrum. sciens quoniam Rome studuerat
puer amasiu finxit ad tempore quoz per disceptate plenius no-
taverat fallaciam similitudinis audivit. Iussitque laduum qui Ale-
xandrum bene cognoverat ut adse iuvenem adduceret vitam sibi pol-
licens si tante fraudis prodidisset auctorem. Cumque ille professus
esset se talia simulasse prodiciecta? iussit Cesar suasorem quoque eius
misit in Italiam fluctus Alexandrum pro similitudine corporis in remi-
gum conseruit. Tandem de consilio senatus Cesar monarchiam
Herodis distribuit mediam partem iudeam scilicet et ydumeam tradens
Archelao sub nomine tetrarchie pollicitus se factum eum regem si se
dignum probuisset. Mediam vero partem in duas secuit tetrarchias.
Cessitque in partes Herodis tetrarchie regio tusselum in Galileam
Iturea vero et Traconitidis regio cum ... philippo deputata sunt fratribus.
igitur Archelaus quam diu tetrarchus monarchus vero nunquam fuit. Archelaus
vero non solum in accusatores suos ... et sibi consubditos omnibus
pro despexit. De reditu domini ab egipto et morte glasire et exilio
Archelai. C .x.
nimis regni anno primo augustus... Ioseph ut rediret cum matre et puero in terram Israel. Cum ve-
nirent ab egipto post vii annos tamen audiret quod Archelaus prope
regnabat in Iudea noluit illo ire. Et admonitus ab angelo ivit
in Galileam et mansit in Nazareth. Auctor. Porro de infancia
salvatoris temporibus eius usque ad baptismo ... in ... nisi
quod Lucas dicit quod duodecimus remansit in urbe cum post triduum dicit

eum in templo sedentem in medio doctorum audientem et interrogantem
eos. Comestor. Hanc archelaus in concubina (?) sibi sumpsit alexan-
dri repudiavit mariagnem fratris sui filiam que prius ei dederat uxorem.
Duxitque glafiram filiam regis capadocie fratris sui alexandri quondam
uxorem et mortuo alexandro iube regi libie nuptam. mortuo quoque
iuba apud socerum suo in domo degentem. Cum autem in iudeam redisset
nupta archelao videt visa est instante sibi alexandro dicere satis
tibi fuerat libicum matrimonium et vix suis sua adperates meos fratri
meo. Impudenter iuncta es. Te ergo licet invitam recipiam. Cum
expedito somnio vix biduo supervixit. Tandem civibus accusatus
archelaus Cesare advocatus. Videns quidem die quinqua novem et
decem aristas plenas et maximas a bobus comedi somnium audit
Duxit caldeos vates consuluit symon enim qui aristas annos et
boves mutationes rerum interpretatur est. Eo quod agros arando vertunt et
mutaverint glebis. eum novem annis dixit regnaturum varias ac
ceptum rerum mutationes moriturum. Nono ergo principatus sui anno
volnam veniens a cesare damnatus in exilium pellitur. apud viennam
civitatem gallie. Ex glosis super lucam. De inventione domini ihesu
in medio doctorum. C. iij.
Et cum factus esset ihesus annorum
xii. ascenderunt ioseph et maria secundum legis consuetudinem ad diem
festum in ierusalem et puer ihesus cum eis. Qui peractis vii. diebus sollem-
nitatis redeuntibus illis remansit sponte sua ut sciant quod sibi liceat
matri quod debebat asserendo eo quod tamquam deo cum hominibus adorsis
fuerat satisfaciat deo sed et patri debitum exhibet doctrine spiritualis voce
ex qua loquitur sermo et argumentum quod pueri non curant qui patres suos re-
linquentes latenter in cenobia fugiunt ut ibi serviat deo Iuxta illud
Beati qui vivunt ... portant iugum ab adolescentia. vide domine qui ipse dicit Sinite
parvulos venire ad me quia talium est regnum celorum. quo parentes eius ... putatimus
et maria non potuerunt eum obliviscendo relinquere qui tanta sollicitudine
eum nutrierunt Credendum est quod mos erat filijs iste ad festa ex-
fluentibus vel ad propria redeuntibus quod incedebant diversis choros
seorsum viri et seorsum mulieres Pueri autem cum quolibet parente in-
differenter ire poterant Unde ioseph videns puerum ihesum non vi-
dentem putabat eum esse cum maria et similiter maria. Sic ergo venirunt
iter diei unius ambo sine puero et tunc eum se reliquisse
percepissent secunda die quesierunt eum inter cognatos et notos
Eo quod non invento tercia die regressi sunt ierusalem Utique completo
triduo amissionis eius in quo sanctum gloriosum consignatum est tri-
duum mortis eius in quo ... amissus est. Invenerunt eum
tamquam sapientem sedentem in medio doctorum sedentem sed tamquam
exemplar humilitatis prius audientem et querentem quam docentem
quia qui prius ludit quam ... interrogabat ergo non
ut disceret sed ut nos doceret quod vel hominibus docti ... pre...
debent ad audiendum quam ad docendum cum audiens sapiens sit.

Post hec ad plenum xij annos saluator impleuerat in templo sedens de
medio legis inter doctores magis docet quam discit uel interrogat Richardus
Humilitas uirtutis xpi quanto confundit superbia iuventutis parum
quid scio uel potius se in maior etiam scio non possum an sederet
inter magistros et contans propinquis adloquendum uelox ad docendum tar
dus ad audiendum Respius tanto tempore silens incipit in matre gloriam
timebat utique si nos non sibi strenui ex glosis conuentum ergo descen
dit cum eis in nazareth reduceret deus ergo xpo et tunc excelsa deitatis
tunc infirma humane fragilitatis ostendit. Itaque qui filius dei in templo
commoratur qui filius hominis cum parentibus quo uellent regreditur. Et
erat subditus illis. Ecce quod parentibus debeamus ostendit. Dicitur
autem ibi esse puteus fons de quo puer ihesus hauriebat et ministrabat
matri. Comestor. De primis iudee procuratoribus et morte augusti
tiberius ante de athenodoro quodam stoico. Lxiiij.

Archelai regnum in prouinciam redacti procuratores mittuntur a cesare
quorum qui cohorti ... consiliarij succedit ad missis
in iudeam equestris ordinis. Multi sane iudeorum et maxime
quidam galileus symon nomine increpabant quod preter deum dominos
ferrent mortales tributarii romanorum. Coponio enim procurante in
iudeam die azimorum cum mos esset media nocte templi portas aperi
ri samaritani quidam occulte uenientes in ea per totas porticus
et per totum fanum ossa iecerunt mortuorum. Et ex hinc maior templi custo
dia cepit adhiberi et ante diem porte non aperiri. Eo tempore
philippus tetrarcha reparans iudeam uocauit in honore iulie uxor
is cesaris paneas quod cesaream philippi dixit. Coponio
de roma reuerso successit ei marcus sub quo salome soror hero
dis defuncta est. Et huic successit annius rufus sub quo mortuus
augustus cum regnasset lvj annos et menses vj dies x. Ex
quibus xij annis antonius cum eo regnauit. Cum ii xlij anno
regni eius natus esset dominus qui xv anno tiberij sub tiberianis
pilato cesarem mortuum dominum quindecim annum agente. Hic in do
ty lvi tantos annos regni sui ponunt. Mortuus est anno uite
sue lxxvj apud appellam in ... campanie gloriatus se urbem
lateritiam relinquere quam marmoream inuenerat. Et sepultus
est in martio campo. Eusebius in cronicis. Eo tempore athenoro
dorus tharsensis stoicus philosophus et uarro et flaccus grama
ticus clari habentur. Auctor Athenodori legitur ex illa sententia. Tunc
scito te omnibus cupiditatibus esse solutum cum eo perueneris ut nichil
deum roges nisi quod possis rogare palam. De ouidio poeta
et scriptis eius. Lxv.

Eodem tempore legitur ouidius naso floruisse
qui scripsit multos libros metricos. Ex quibus sunt de uite
libellus unus in metrorum li. i. epistolarum li. i. sine titulo lib.
iii. De remedio amoris li. i. de arte amandi scripsit li. iii. me
thamorphoseos li. xv. De fastis li. vj. de tristibus li. v. De ponto.

li° 1°. Ex hijs omnibus pauca eleganter dicta et ea proprie que moralia
videntur. Carpe et hic super nobis Ovidius in l. de nuce. Pertimet
insidias qui scit se fore amator. Cur timeat tutum carpit inanis
iter viator Bambusio c. Nunc longius absunt natiuum retinet
immolata deus. Mente leba sequitur. Res timida est omnis miser
quam in viam. Desinet eo plus quam ignibus humor et tepidus
gelido flabit ab axe nothus et nox estiuo brume miscebitur. Eos
atque cadens regio vesper et ortus erit. Quam sic in certa positus
que supplicia carmine gratia commissis improbe rupta tuis. Pax erit hec
nobis semper dum vita manebit cum pecore infirmo que solet esse lupis.
Terra tibi fruges amnis tibi deneget undas. Deneget afflatum ventus
et aura suos. Nec tibi sol calidus nec tibi sit lucida phebe. Destitu-
ant oculos sidera clara tuos. Nec tibi vulcanus nec tibi se prebeat
aer. Nec tibi det tellus nec tibi pontus iter. Exul inops erres alie-
naque limina lustres. Exiguumque petas ore tremente cibum. Nec corpus
querulo nec mens vacet egra dolore. Noxque die gravior sit tibi nocte
dies. Sisque miser semper nec sis miserabilis ulli. Gaudeat adversis
femina virque tuis. Cum mala cum tuleris plurima plura feras.
Causaque non desit desit tibi copia mortis. Optata fugiat vita co-
acta necem. Luctatusque diu cruciatos spiritus artus deserat et longa
torqueat ante mora. Ovidius in libro epistolarum Epistole morales
r Res est solliciti plena timoris amor. Tarde que epistolarum eius. C vj
credita ledunt credimus amor. Eventusque commisso spes venit
equa venit. Exitus acta probat. Ars fit ubi a teneris crimen condiscitur
annis. Perlege quodcumque est quid epistola ipsa nocebit. Te quoque in hac
aliquid quod iuvet esse potest. Scilicet ut teneros ledunt iuga prima
iuvencos. Frenaque vix patitur de grege captus equus. Sic male
vixque subit primos rude pectus amores. Sint procul a nobis iuvenes
ut femina compti. Quod caret alterna requie durabile non est. Hec re-
parat vires fessaque membra novat. Leniter ex merito quicquid patia-
re ferendum est. Que venit indigne pena dolenda venit.
Nulla reparabilis arte lesa pudicitia est. Tangendo sat. promittas
non bene consortes impia dextra colit. Credula res amor est. Nunc
libet irati ipse dat arma dolor. Cepisti melius quam desinis
ultima primis cedunt. Dissimiles hic vir et ille puer. Quam male
inequales veniunt ad aratra iuvenci. Tam premitur magno
coniuge nupta minor. Cedunt anno perimendi nulle signum mors
est minus pene quam mora mortis habet. Imperat heu sperans? timide
non imperat ire. Possidet et incestis regna amore suis. Erubu-
eruntque pudor detrahit oculos quod fatis intacita signa fate-
bis erant. Spes bona dat vires. Spes bona sollicito victa
timore cadit. Saepe est supplicij causa fuisse primus. Non faciunt
molles ad fortia tela lacertos. Ingenium duris desinit esse
malis. Quis enim celavit ignem lumine nam semper proditur

ille suo certamine premia magna movet. Illa acceptissima
semper munera sunt auctor que preciosa facit. Est virtus placidis
abstinuisse bonis. Tarda solet magnis rebus inesse fides. An
nescis longas regibus esse manus. Velis intendere spiritum
// prosa iniuria passis. Flamma recens parva sparsa resedit aqua. Certus in hospi-
tibus non est amor errat ut ipsi. Cumque nichil speres firmi-
us esse fugit. Sed nimium properas et adhuc tua messis in herba est. Sal-
litur augurio spes bona sepe suo. Ambiguo medio in noctes captat
et annum. Adulter stupida credimus esse tamen. Explicit liber sine
titulo primus. Flores libri sine titulo. Centesimo septimo
Que sit quod bene fit Romeus aquila simul timeo quia facta
multa prius. Exemploque metu terreor ipse mei. Minuit vim
ocia dolorum. Nullis infirmas adimunt ira manus urbibus
obsessis clause munimina porte persunt. In media pace quod
arma times. Nox et amor vinumque nichil moderabile suadent
Illa pudore caret liber amorque metu. Ludunt formose casta
est quam nemo rogavit. Labitur occulte fallitque volubilis etas et
celer admissis labitur annus equis. Cede in res et ingenio
sua dare sit cito perniciosa perfida porrecta manus impia sub dulci
melle venena latent. Quem dicunt nullosque labes sepe
est senecta et longas hiemes perpetiamque sitim. Militat omnis
amans et habet sua castra Cupido. Que bello est habilis Veneri
quoque convenit etas. Turpe senex miles turpe senilis amor
Sepe soporatos invadere profuit hostes. Victique resurgunt
quosque neges umquam posse iacere cadunt. Non bene conducti ven-
dunt periuria testes. Non bene selecti iudicis archa patet. Non
est ... sordida preda bonis. Carmina quam tribuent fama
perhennis erit. Explicit incipiendo De eodem. Cviii.
Nec tacito vultu scire futura licet. Tunc etiam somnum pinguem
et frigidus aer et liquido tenui gutture cantat avis. Pascitur
in vivis livor post fata quiescit. Cum suus ex merito quemque
tuetur honor. Rarus amor est umquam qua tacuisse labor. Culpa
nec ex facili quamvis manifesta probatur. Felix qui quod amat defende-
re fortiter audet. Non mihi sunt vitium et sic ... Odi nec
possum cupiens non esse quod odi. Ecquis amore ... qui ...
... aspice ut virtus ... sortis assiduo ...
... libere ... Sed decuit reges ... mihi tur-
pe putem. Pigra velut tanti ... in hoste in hoste ...
... Infelix tota quicumque quiescere nocte sustinet et somnos
gelide nisi mortis imago longa quiescendi tempora fata dabunt
Credite tardanti multa puella nocet. Vult avarus opes

premia magna vocat. Stulte quid est somnus

et que lassavit eundo equora primus naufragos arce bibit
Sed vos respiciat tellus in sinu soluto. Candidus in municipio pan
da candida palmam. Felix que sua terra tenet. Nauta sollicitus
ventos opponet iniquos Et ipse tam letum quam prius cernit
aquam. Turnus est fecisse thorum legisse libellos Oceanum
digitis in cepisse lira et parvo prius nec leve vita more
Sed legis ingratum est quod nichil licet acrius urit Sed sequi
fugio quod fugit ipse vapor. Que flamma flammas in mare fudit
aquas. Idem in tertio. De eodem. Centesimo nono.
S iqua metu dempto casta est ea denique casta est que quia non
liceat non facit illa facit ut bene servetur iam corpus adultera
mens est Nec custodiri ni velit ipsa potest. Nec mentem servare potest
licet omnia claudas. Omnibus occlusis intus adulter erit. Cui pec
care licet peccat minus ipsa potestas. Semina nequicie langui
diora facit. Nitimur in vetitum semper cupimusque negata Sic
interdictis imminet eger aquis. Quicquid servatur cupimus magis
ipsaque furem cura vocat pauci quod sinit alter amant. Si
sapis indulge domine vultusque severos. Pone nec rigidi iura
tuere viri. Curia pauperibus clausa est dat census honores. Inde
gravis iudex inde severus eques. Omnia possideant illis
campusque forumque serviat hi pacem crudaque bella gerant
Sed aliquid omne sacrum mors importuna profanat omnibus ob
scuras inicit illa manus. Vive pius moriere pius cole sacra
colentem mors tamen a templis in cava busta trahit. Non ingra
tam amat quod odit idem. Quis furor est qui nocte latent
in luce fateri. Et que clam facias facta referre palam. Idem
in libro de arte primo. Flores de arte amandi. Cx ...
A rte cite veloque rates remoque moventur arte leves currus
arte regendus amor. Impiger est etas mollis et apta
regi. Quinque aliis cavit non cavet ipse sibi. Parva leves ca
piunt animos. Ingenium celeste suis velocius annis surgit
1 Vina parant animos faciuntque caloribus aptos. Cura fugit multo
diluiturque mero. Tunc veniunt risus tunc pauper cornua sumit
Tunc dolor et cure rugaque frontis abit Tunc aperit mentes etc.
Parcior in nobis nec tam furiosa libido est. Illegitimum sine flamma
virilis idem. Que dant queque negant gaudent tamen esse roga
2 te. Fertilior seges est alienis semper in agris vicinumque pecus
grandius uber habet. Mens erit apta capi tunc cum letissima
rerum Et seges in pingui luxuriabit humo. Pectora dum
gaudent nec sunt astricta dolore ipsa patent blanda tunc subit
arte venus ut fragilis glacies interit ira mora. Flectitur ira
tus voce rogante deus. Promittas facito quid enim promittere
ledit. Pollicitis dives quilibet esse potest. Spes tenet in longum

Sit procul omne nefas ut ametur, amabilis esto. Sit tamen ... sepe fefellit ... Sic
ne perdiderit non cessat perdere lusor. Tempore difficiles veniunt
ad aratra iuvenci. Tempore lenta pati frena docentur equi. Fer
reus assiduo consumitur anulus usu. Interit assidua vomer
aduncus humo. Quid magis est durum saxo. Quid mollius
unda. Dura tamen molli saxa cavantur aqua. Capta ...
... pergama capta tamen. Forma viros neglecta decet.
Vina parant animos et flamme que calet ipse favet. Cer
ta tibi a nobis dabitur mensura bibendi. Officium prestent mensque pedesque
suum. Iurgia precipue vino stimulata caveto et nimium
faciles ad fera bella manus. Facile est omnia posse deo. Sepe ta
cens vocem verbaque vultus habet. In nocte nimium te ... ad ...
Pessima sit nulli non sua forma placet. Decipiunt castas
premia forme. Reddite depositum pietas sua federa servet. Nec
enim lex equior ulla est quam necis artifices arte perire sua.
Quod refugit multe cupiunt. Odere quod instat. Palleat omnis amans
amans hic est color aptus amanti. Nil nisi turpe iuvat cura est
sua cuique voluptas. Ergo mille ... cotidie nulle modum
Non eadem tellus parit omnia vitibus illa convenit hec oleis hic bene
farra virent. Pectoribus mores tot sunt quot in orbe figure.
Qui sapit innumeris moribus aptus erit ... Iterum de eodem Ovi
Non minor est virtus quam querere parta tueri
Casus inest illic hic erit artis opus. Ingenium mala
sepe movet. Ut ameris amabilis esto. Forma bonum fragile est
quantumque accedit ad annos fit minor et spatio carpitur ipsa suo.
Nec viole semper nec lilia candida florent. Dextra precipue
capit indulgentia mentes. Asperitas odium sevaque bella mo
vet. Dulcibus est verbis alliciendus amor. Flectitur obsequio curvatus
ab arbore ramus. Frangis si vires experiare tuas. Obsequio
tranantur aque. Nec vincere possis flumina si contra quam rapit
unda nates. Obsequium tigresque domat Numidasque leones.
Rustica paulatim taurus aratra subit. ... parvos mu
nera tamen ... amica ... sola ... amo ...
honos amo ... amor. Ipse licet venias Musis comitatus
Homere si nichil attuleris ibis Homere foras. Cede repugnan
ti cedendo victor abibis. Que tamen ... mutata ...
quo solebas sub qua nunc recubas arbore virga fuit. ... as
suetudine maius. Da requiem requietus ager bene credita red
dit. Est mora tuta brevis lentescunt tempore cure. Vanescit
quod absens et novus intrat amor. ... culpa modesto
... animum ...
... Nec facile est equa commoda mente pati. ... vo
... ad ... reddunt. Qui ... placet ... sile
... Qui canit arte canat qui bibit arte bibat ...

anno culta ferenda tuo. Quot lepores Athos. quot apes pascuntur
in Hybla cerula quot baccas palladis arbor habet littore quot conche tot sunt
in amore dolores. Quod iuvat exiguum est plus est quod ledat amantes
Dedat ingenuos tedia ferre sinu est nulla nisi ardua virtus. Exigua
est virtus prestare silentia rebus at contra gravis est culpa tacenda loqui
Quod male fers assuesce feres bene. Dum novus in viridi coalescit
cortice ramus concutiat tenerum quelibet aura cadit. Mox etiam
ventis spacio durata resistit. Cum mora non tuta est totis in
cunctis venis utile tardo missis subdere calcar equo. In medio
dicite pantera dum dissimulet inimicos. Dum De eodem. Cxi
vires annique sinunt tolerate labores iam veniet tacito curva
senecta pede venture memores iam nunc estote senecte sic nullum
vobis tempus abibit iners. Audite eunt anni more fluentis aque
Nec que preteriit iterum revocabitur unda. Nec que preterijt hora
redire potest. Vestes quas geritis sordida lana fuit. Turpe pecus
mutilum turpis sine gramine campus et sine fronde frutex
et sine crine caput. Semper sunt plura dolora bonis. Res est blanda
canor persuadere illico nox sua sunt levia. Magnum opus est mores
composuisse bonos. Ignoti nulla cupido est. Admulceat lupa tendit
ovis. Predam ut capiat. Casus ubique valet semper tibi pendeat
hamus. Quo minime credis gurgite piscis erit. Discite ab alitibus
timuisse querelas. Mora semper amantes incitat. Iudice me
fraus est concessa repellere fraudem. Armaque in armatos sumere
iura sinunt. Candida pax homines trux decet ira feras. Ora
tument ira nigrescunt sanguine vene. Non valet in multis
damnosa superbia mea. Mollibus est verbis alliciendus amor. Sepe
tacens vocem femina vultus habet. Tunc bene fortis equus reserato
carcere currit. Cum quos preterat quosque sequatur habet. Qualibet ex
tinctos in iuria suscitat ignes. Quamvis orbe nichil cognitius
homines quam dolosque. Placatur donis Iupiter ipse datis. Sepe ore
dicte. Non cito credideris quantum cito credulus ledat exemplum vobis non leve
prosis erit. Carpe ab eos digitis et quandam gestibus edendi. Utria
lurides clamem animo si spectet edentem. obdurit redditat stulta
rapina mea est. Ffloscule de remedio amoris. Cxiij.
Terra salutiferas herbas eademque nocentes nutrit et urtice
proxima sepe rosa est. Utile compositum est per quas extinguimus flammas
mas nec sunt virtus protectus herbe tamen. Dum licet et modici tan
gunt precordia motus si sapis in primo limine siste pedem. Opprime
dum nova sunt subiti mala semina morbi. Nam mora dat vi
res teneras incidas prorsus uvas et validas segetes quod sunt herba
facit. Que prebet latas arbor spatiantibus umbras quo posita
est primum tempore virga fuit. Tunc poterat manibus summa tellure
revelli nunc stat in immensum viribus acta suis. Principiis
obsta sero medicina paratur cum mala per longas convaluere moras

Sed propera nunc te remedii differt in horas qui non est hodie cras minus
aptus erit. Vidi ego quod primum fuerat sanabile vulnus Dilatum lon-
ge dampna tulisse more. Dum furor in cursu est currenti cede fu-
rori. Difficiles aditus impetus omnis habet. Stultus ab obliquo qui
cum discedere possit. Pugnat in adversas ire natator aquas. Im-
paciens animus nec adhuc tractabilis arte respuit atque odio verba
monentis habet. Aggrediar melius tunc cum sua vulnera tangi iam sinet
in veris vocibus aptus erit. Quis matrem nisi mentis inops in funere
nati flere vetat non hoc illa monenda loco est. Cum dederit lacrimas
animumque impleverit egrum, ille dolor verbis emoderandus erit. Tempori-
bus medicina valet data tempore prosunt et data non apto tempore
vina nocent. Ocia si tollas periere cupidinis arcus Contemptaeque
iacent et sine luce faces. Quam platanus vino gaudet quam
populus unda et quam limosa canna palustris humo tam venus
ocia amat. Qui poterit facito ne nil agere amat. Saepe bibi
sucos quamvis invitus amaros eger. Et fateor medicus turpi-
ter eger eram. Ut corpus redimas ferrum pacieris et ignes. Ut
quod animo valeas quidquam tollere negabis. Ut valeas multa
dolenda feras. Et mala sunt vicina bonis errore sub ipso pro vicio
virtus crimina saepe tulit. Decipimur cultu gemmis auroque teguntur
omnia pars minima est ipsa puella sui. Summa petit livor perflant
altissima venti summa petunt dextra fulmina missa Iovis
Idem in secundo Iterum de eodem C xxiiij

Nempe livor edax pinguescere soles sole tumant imbre quanta
unda siti. Et quae non prosunt singula multa iuvant. Parva
necat morsu spaciosum vipera taurum. A cane non magno
saepe tenetur aper. Collige de multis grandis acervus erit. Rus tua
quod possunt offendi pectora facto forsitan hoc alio iudice crimen erit
Grandia per multos tenuantur flumina rivos. Pons cumulis inter de-
sederat nimium quadam flens clamat tu mi solus eras. Quae
nimis apparent retia vitat avis. Posse pati facile est tibi mi pa-
ciencia desit. Non facile est tauros ire vetare iuvenca. Pectus
torrens solet alveus ire. Est tamen hoc breve est illa pergemus
aqua. Saepe vir et mulier non multo pectus hostes esse solent
magna dampna mora bonis. Ut flent oculos erudire suos
ut pene extinctum cinerem si sulphure tangas vivit et ex modico
maximus ignis erit. Sunt quae non possunt aliquo cogente iubere
Dimicies alit luxuriosa amor. Non hic inde suam pamptas
prestat amorem. Eniant animos cithare cantusque liraque vi-
rica parant. Dies nimis ea plurima summas ut superant multo
torda sepulta modo mente nutritur ventis restinguntur ignis
lenis alit flammas grandior aura necat. Cum sibi ipsi placet
ardula turba simul. Ingenuis causa pusilla docet. Idem
in libro methamorphoseos 1°. Flosculi libri methamorphoseos

Pronaque cum spectent animalia cetera terram os homini sublime Ov(idius)
dedit celumque videre iussit et erectos ad sidera tollere vultus. Irrupit
vene peioris in evum omne nephas, fugere pudor verumque fides-
que, in quorum subiere locum fraudesque dolusque insidieque et vis
et amor sceleratus habendi. Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum ferroque nocentius aurum prodierat, prodit bellum
quod pugnat utroque. Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
non socer a genero, fratrum quoque gratia rara est. Imminet exitio vir co-
niugis, illa mariti; filius ante diem patrios inquirit in annos.
Vel honores. Victa iacet pietas. Qua terra patet fera regnat erinis.
In facinus iurasse putes. Nuda nocte iam regnet ubique. Clima
rigget amor et infamia nervo. Esse quoque in fatis reminiscitur
affore tempus quo mare, quo tellus correptaque regia celi ardeat
et mundi moles operosa laboret. Namque ubi temperiem sumpsere
humorque calorque concipiunt et ab hiis oriuntur cuncta duobus. Cumque
sit ignis aque pugnax, vapor humidus omnes res creat et discors
concordia fetibus apta est. Idem in I°. Inter utrumque tene, medio tutis-
simus ibis. Nox ulla potentia longa est, non est mora libera nobis. Heu
quam difficile est crimen non prodere vultu. Pallor in ore sedet, ma-
cies est in corpore toto, numquam recta acies, livent rubigine dentes,
pectora felle virent, lingua est suffusa veneno. Risus abest, nisi quem
visi movere dolores. Nec fruitur sompno; stabescitque videndo successus
successus hominum, carpitque et carpitur una suppliciumque suum est. Adoptataque nubi-
bus aeris polluit afflatu populos urbesque domosque. Vixque tenet
lacrimas quia nil lacrimabile cernit. Non bene conveniunt nec in una sede
morantur maiestas et amor. Idem in II° libro. Ultima semper expectan-
da dies homini est, dicique beatus ante obitum nemo supremaque funera debet.
Diminuunt et quod amantibus obstat. Inopem me copia fecit. Idem in III°
libro. Tempore crevit amor. Quoque magis tegitur, tectus magis estuat
ignis. Quid non sentit amor. Fas est et ab hoste doceri. Idem in IV° libro.
Subire mores sepe causas super mentum. Nuncia luctus. Ignis
bulo dum mortalibus omnem laudat opus et laudem. Idem
in VI° libro. Iterum de eodem CXVI ...

Achil est quod non effreno captus amore ausit; nec capiunt inclu-
sas pectora flammas super quantum in mortalia pectora cece noctis
sunt. Ipso sceleris molimine questus creditur et primus laudemque adimunt
sumit. Grande doloris ingenium est miserisque venit sollertia rebus.
Idem in VII° libro. Flebile principium melior fortuna secuta est. Cre-
dula res amor est. Formica parcum genus est patiensque laborum
quesitique tenax. Facies etasque iubebant credere adultum; prohibebat cre-
dere mores. Idem in VIII° libro. Sepe utile vinci aut facto no-
rant. Sepe suum fraudes oculis fert ira furorem.
Immensa est finemque potencia celi non habet. Semper amica multum ac-
cesse bonis. Idem in IX°. Quis non sua oplia victus gravaverasse velit.

Non vaccam vacce nec equas amor urit equarum urit oues.
aries sequitur sua femina ceruum. Sic et aues coeunt interque animalia
cuncta femina femineo correpta cupidine nulla est. Idem in x° libro
Omnia debentur morti paulumque morati serius aut citius sedem properamus
ad unam. Tendimus huc omnes hec domus ultima. In audaces non
est audacia tuta. Audentes deus ipse iuuat. Idem in xi° libro. Ana-
ribus inox ipse suas ad caput aurea fuget omnia. Ponitur in
dubio et credita res auctore suo est. Quis nisi laudamus hoste et
ob est sua gloria uilet. Idem in xiij°. Et utinam est quando ubis quam
pugnas. Pauperis est numerare pecus. Turpis sine
frondibus arbor turpis equus nisi colla iube flauencia uelent pluma
tegit uolucres ouibus sua lana decori est barba uiros. Idem
in xiij° libro ~~Morte carent anime. Cuncta fluunt nichil est~~ Inuia
uirtuti nulla est uia. Idem in xv°. Morte carent anime. Cuncta fluunt
nichil est quod toto perstet in orbe. Ipsa quoque assiduo labuntur tempora
motu non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen nec leuis hora
potest sed ut unda impellitur unda urgeturque eadem ueniens urgetque
priorem. Tempora sic fugiunt pariter pariterque sequuntur. Corpora uertuntur
nec quod ~~fu~~ fuimusue sumusue cras erimus. Ignis in densum spis-
satus in aera transit. Sic magnas tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet rerumque nouatrix. Ex aliis alias re-
parat natura figuras. Idem in xv libro. De fastis v°. Flores libri fastorum Exvij

Prospera lux oritur linguis animisque fauete nunc dicenda
bono sunt bona uerba die. Iuppiter arce sua totum cum spectat in
orbem nil nisi romanum quod tueatur habet. Tempore creuit amor qui nunc est
summus habendi uix ultra quo iam progrediatur habet. Et plures opes nunc sunt
quam prisci temporis annis. Dum populus pauper dum noua roma fuit
Nam postquam fortuna loci caput extulit huius et tetigit summo
uertice roma deos creuerunt et opes et opum furiosa libido et cum
possideant plurima plura petunt. Quo plus sunt pote plus sitiuntur
aque. In pretio pretium nunc est dat census honores census amicicias pauper
ubique iacet. Nequicquam et que te non sunt ex sene fastus inest
pulchris sequiturque superbia forma. Conscia mens ut cuique sua est ita
concipit intra pectora pro facto spemque metumque suo. Idem in ij°. Quid
non amor improbus audet. Idem in ij°. Differ habent parue commoda
magna more. Sollicite mentes speque metuque pauent ut labat
Idem in iij°. Conscia mens recti fame mendacia ridet sed nos
in uicium credula turba sumus. Spes stat ut et negat qua sit
... uictor it. Idem in v°. Omnia nunc
... anni luxuriant anni corpora quam ipsa iuuat. Nos quoque tangit
honor festis gaudemus et aris turbaque celestes ambitiosa sumus
Insuper pereunt ... tristia letis
... Sic agitur censura et sic exempla parantur cum
uindex alios quod monet ipse facit. Tempora labuntur tacitisque
senescimus annis. Et fugiunt freno non remorante dies. Idem in vi° de fastis

Flosculi libri tristium Ex primo no. Carmina secessum scribentis et
[C]armina proveniunt animo deducta sere- ocia querunt. Carminibus debes
omnis abesse metus. Nubila sunt subitis tempora nostra malis. Terri-
nimio penne stridore columbe unguibus accipitris saucia facta
simul. Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum tempore sic duro est inspicien-
da fides. Dum iuvat et vultu ridet fortuna sereno. Indelibatas cuncta
sequuntur opes. Vix duo tres michi de tot superestis amici. Cetera fortune
non mea turba fuit. Tot mala sum passus quot in ethere sidera lucent
parvaque quot siccus corpora pulvis habet. Illud amicitie sanctum ac venerabile
nomen re tibi pro vili sub pedibusque iacet. Donec eris felix multos numerabis
amicos. Tempora si fuerint nubila solus eris. Horrea formice tendunt ad
inania nunquam. Nullus ad amissas ibit amicus opes. Mobile sic sapit
fortuna limina vulgus. Quod nunc dum remanent rebus amicus qualibus
fortuna limina vulgus. Gena nec admiror metuunt si fulmina quorum
ignibus afflari proxima quoque solent. Pietas et in hoste probatur. Quibus
audaces cogitur esse metus. Idem eiusdem. Si non peccassem quid tu con-
cedere posses materiam vene sors tua nostra dedit. Si quociens peccant homines
sua fulmina mittat Iupiter exiguo tempore inermis erit. Non
vidi cur noxia lumina feci. Non potest quod non lede possit idem. Non
vacat exiguis rebus adesse Iovi. Sepit interdum modo dat medicina
dolorem. Omnia perpessus prius corrumpere mores. Credite mihi distat mores
vita ... Adhuc de eodem Lxix.
... Ingenio ... fuge
... porta meo vive tibi et longe nomina magna fuge
... sublimia semper ... ingenio ... Et facile motus ...
Tu quorum formida numinum sublimia semper potius ... tui ...
prior. Quanto quis maior tanto placabilis ire. Et facile motus ... Denique non possum
nudam capit. Pugna suum finem cum iacet hostis habet. ... Inscia
miliam sperare salute. Cur non sit penne causa ... Ista decens
facies longis vitiabitur annis rugaque in antiqua fronte senilis erit
Cur aliquis dicat fuit hec formosa dolebis speculumque mendax esse querere
tua largiter quod tibi libet fortuna rapitque. Est quedam flere voluptas expletur lacrimis
egreditur quam dolor ardua per preceps gloria vadit iter. Cur mihi
et vitam porta ... tuta ... Qui ... sis grato
sis amorum ... nobilitate genus. Hiis duo ... corporibus una
tibi ... quot amena rosaria flores quotque
lubrica ... littora quot ... quot alit quot ...
saporiferum ... Silva feras ... sapiens omnes casus ... patienter
ferre ... tot ... adversis ... Saliq adversis
amatos ... Strangulat ...
bitas ... intus cogitur et vires multiplicat suas ...
clausus dolor atque exestuat intus ... hospes. Passibus ambiguis fortuna
volubilis errat et manet in nullo certa tenaxque loco sed modo leta
manet modo vultus sumit acerbos et tantum constans in levitate sua est.
Ingenium longa rubigine lesum torpet ... multo quam fuit ante
minus. Fertilis assiduo si non renovetur aratro nil nisi cum spinis
gramen habebit ager. Contulit ingenium patiens longa malorum. Non

pras animo dat gl(ori)a vires et fecunda fit pectora laudis amor. Esse bo
num facile e(st) n(on) q(uo)d iuvet esse remotum. Rara quid(em) virtus q(uam) non
fortuna gubernet que maneat stabili cu(m) fugit illa pede. Ovi(dius)
in libro de ponto. Flosculi libri de ponto Cxx.

Cura p(ro)p(ri)e deum culpa p(ro)ximus erit. Horret admotas vulnera
cruda manus. Non e(st) in medicis semp(er) relevet(ur) ut eg(er) Nescio
qua natale solum dulcedine cunctos ducit et im(m)emores non sinit
esse sui. Hostis ad(est) dextra levaq(ue) a p(ar)te timendus vicinoq(ue) metu terret
utrumq(ue) latus. Cernis ut ignavum (con)sumat ocia corpus et capiunt vitium
ni moveant(ur) aque. Perdidit (et) ad inferias nullius habet. Quamvis
sit semp(er) ante indebita m(en)s in agnatu(m) ... (con)scientie ... dei numinis
Dampnosa libido non solet in mestos sepe venire cohors. Confugit
interim templi violentior ad aram ... offensi numinis horret
opem. Fortuna miserrima tuta e(st) nam timor eventus deterioris abest.
Sepe creat molles aspera spina rosas. Accipitrem metuens alis
trepidantibus ales audet ad humanos fessa venire sinus. Non est
conveniens luctibus ille color et q(uo)d ad p(ro)babile no(n) sit ho
... Credit(ur) iniqua virtus ... fortuna stat
q(uo)d caditq(ue) fides. Nec facile in lacrimis ... in multis ...
... qui putet esse sui. Ille ... sit ... desint no(n)
monet gratis pariter ex plurium. Nil nisi quod p(ro)sit ... e(st)
... mente spem fructus amicus nemo petendus erat. En redi
... quisq(ue) suos amat et sibi quid sit utile solicitus (com)putat
Illud amicicie quondam venerabile nomen p(ro)stat ...
... diligit(ur) ... fortuna ... que sunt
... quecunq(ue) fugat. En ego no(n) paucis quondam munitus amicis
Dum flavit ventis aura secunda meis ut fera nimbo so
nuerunt equora vento In mediis fracta nave relinquor aquis.
Sponte sua probitas officiumq(ue) iuvat mercede caret. Ipse ... pete
... conservata ... Saluq(ue) ingenium aliqua e(st) gar
... Rusticus agricolam miles
... utilitate probat. Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
auxilium nulla p(ar)te tulisse tuum. Turpe ... casum et fortune ...
Horret aquas ... tranquillas et naufragus
... Ascisit unde supra. Cxxi. Omnibus ... intra
desistunt ... fallaci piscis ab hamo ... putat. Omnia
Regia ... vires ... fiat
monet ... livor et in iusto tempore dente solet. Gratius ...
... culpa no(n) ... pati. Credendo ... temeraria fulmina torquet
... quam melius no(n) tetigisse fuit. Quondam maiora vi
favor ... labore. ... Sedentes ... ope
... phalus ... fruges poma dat
... Excitat auditor studium laudataq(ue) virtus crescit et in
... Omnia sunt hominum tenui pendencia

filo. Et subito cadit que valens vivunt ludit in humanis diuina potencia
rebus et certam presens vix habet hora fidem vix habet in nobis iam noua pla
ga locum. Quem non obruit tanti quoque respicis ira. Addita sunt penis
asspera verba meis. Sunt quippe alii se gratia facta poetis. Prius primus
quisque sequatur iter. Ne fore desende tamen mala causa silenda est. Nil
nisi solicite sunt tua verba preces. Nec tua si fletu scandantur verba nocere
bit fluctus et lacrime pondera vocis habent. Et gemis est mortis male viue
bit. Ubi desunt vires tamen est laudanda voluntas. Leta quid letis certum
cano tristia tristis. Conueniens operi tempus utrumque suo est. Credere mich
imperiosa pudenda relinquit et seruis cedere que plurimis fugit. Res ymmo
dedita cupido est. Quod fecit quisque tuetur opus. Tu modo fac timeas
eque tibi leta vident. Dum loquere fieri tristia posse puta. Actor
his adoptus de dictis ouidii breuiter tamen sufficiat. De valerio maximo et dictis eius. CXXI.

Preterea temporibus augusti fuit valerius maximus et
scripsit apertum corpore amplum volumine quo dedit et factis memorabilibus
antiquorum maxime et virorum qui apud gentiles romanos aut grecos
habebantur famosi vel illustres addens ex opposito quedam adiunctum
commendacionem et virorum detestacionem conuenienciam luculento sermone conscrip
sit in tractatu vnius vel duorum vel ni fallor ita dicit. Dum inquit au
gustus qui nunc imperat. Ex hoc ipsius grandi volumine plurima
quorum in hoc opere per diuersa loca inserui iuxta congruenciam tempo
rum illorum quorum facta illa vel dicta sunt agenda tamen adhuc in eiusdem libris
facta vel dicta notabilia restant quorum certa tempora reperire non potui
consulta quoque dicta egregia ipsius actoris scilicet valerii. Ideo ex op
eris eius pauca que sequuntur hoc in loco inserere volui in hunc modum
valerius in primo libro. De dictis eius moralibus. CXXII.

Vetusto gradu admirandam sui diuina procedit ira tarditatemque sui
longitudinem compensat. Idem in 2o. Fuit antiquorum illa simp
plicitas in rebus capiendis quamvis sunt tegimenta indicia certissima.
Nam maximis viris prandere et cenare in propatulo non erat verecundie
quia non ullas epulas habebant quas oculis populi erubescerent aliquo
sicalior est custos. Utrique adlumpnam qua luxuria ad visere vini
usus olim romanis feminis ignotus fuit ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur
Dulcedo vite multa est facere et pati turpius cogit quamvis in be ob hoc
efficacissimum dormimento et necessitas. Quid prodest foris esse strenuum
si domi male viuitur. Idem in eodem. Publica religione conscientia
si domi male viuitur. Idem in 5o. Nichil ita
Verus pulata laudacione non indiget. Idem in libro 4o. Nichil tamen
scelerata aut tam magnifico est quod non moderatione temperari desidet
perclare aut tam magnifico est quod non moderacione temperari desidet.
Illa potencia tuta est que viribus suis modum imposuit locupletem
facit aliquem non multa possidere sed modica desiderare verecundia
pares est omnibus honesti consilii tutela solempnium officiorum ...
ingrata cara proximis accepta alienis omni loca tamen tempore fauo
rabilem prestans vultum. Secundam excellentis pulcritudinis adoles
centes summa nomine ac mira specie cum plurimum feminarum solli
citaret oculos. Idem ... ac parentibus earum se suspectum esse
sentiret oris decorem vulneribus confudit deformitatemque sanctitatis sue

filium quam formam incitamentum aliene libidinis esse malunt. Gentis
carie regina artemisia virum suum mausolum fato assumptum quam ope
desideravit. Cum ipsa iam ac spirantis sepulture fieri comperimus corporis testimonio
qui illam continenti ossa potioni aspersa bibisse traduntur. Nullam tamen
modesta felicitas est que malignitatis dentes vitare possit alienis
incommodis suorum adhuc corporis insultat. Optima vindex inso-
lencie varietas condicionis humane liberalitatis duo sunt maxime fontes
probabilis verum iudicium et honesta benivolencia. Idem in libro v°
humanitatis dulcedo est inefferata lue Adhuc de eodem Cxxiiii
barbarorum ingenia penetrat oculosque et truces hostium vultus mollit
et inter districtos mucrones placidum iter reperit. Nulla acerbitate
fortune mollis sordibus pauci cara pietatis exhibuit qui et eo clarius
quo miserius comprimenti hec. Sanguinis ingenuus mulierem pretor apud
tribunal suum capitali crimine dampnatam in carcere necandam tradidit. Hanc
qui custodie preerat misericordia motus non eam protinus strangulat. Aditum
quoque filie sed diligenter excusse neque sibi inferret dedit. Futurum exi-
stimans ut inedia consumeretur. pluribus autem iam transactis diebus secum ipse
querens quidnam esset quod tam diu sustentaretur curiosius observans
animadvertit filiam exerto ubere famem matris lactis subsidio lenientem.
Que tam admirabilis spectaculi novitas ad iudices perlata re-
missionem pene mulieri impetravit. Quo enim non penetrat aut quid
non excogitat pietas. Quid enim tam inusitatum et inauditum quam
matrem nate uberibus alitam. Putaret hoc aliquis contra rerum natura
factum nisi parentes diligere prima nature lex esset. Idem de pietate predicatur
quod pero suum cymona consimili fortuna affectum parique custodia
iam ultime senectutis velud infantem pectori suo admotum aluit.
Herent ac stupent hominum oculi cum huius facti pictam ymaginem vi-
dent. Certe quod veteris admiracionis pietas duxit ex amoris mutuo
plurimum habent tamen de propinquis sine benivolencie gradus excipit
Nam sicut multo plurimum amoris vinculum ducitur plurima et maxima
beneficia a parentibus accepisse ita proximum iudicari debet ab eisdem
simul accepisse quam copiose etiam suavitatis illa recordatio est. In
eodem domicilio antequam nascerentur habitavi. Idem cuius amabilis in
fancie tempora peregi eosdem parentes appellavi. Cara est uxor dulces
liberi iocundi amici affines accepti. Sed post hec cognitis nulla
benivolencia debet accedere que priorem exhauriat. Genucio pretori pa-
trem consurgenti novum generis prodigium incidit. Nam in eius capite
subito velut cornua erupissent. Responsum est regem eum fore si in
urbem venisset. Quod ne accideret voluntarium ac perpetuum sibimet
indixit exilium. Digna pietatem que quod ad soliditatem glorie attinet
vii regibus preferatur. Idem in libro v° De eodem. Cxxv.
Asellius inter patres cum de temporibus liberius multa loqueretur. ab amicis
nec sic facere admonitus duas res que hominibus amarissime vi-
dentur magnam sibi licenciam prestare videlicet senectutem et orbitatem
Manlius cum ei consulatus cum omni consensu deferretur et ille se excusa-
ret adverse valitudinis oculorum cum recusaret instantibus cunctis alium
inquit quirites querite ad quem hunc honorem transferatis. Nam si

me cum grauius cogitas nunc ego moueo nos siue non nos meum ipsum
precii potius. Similiter ad amici amicitiam in iniuste rogacioni resistet
et quod ad indignacionem deposcit. Unde quod amici spes et amicicia tua si
~~precio aliquid inhoneste~~ quod rogo non facis offendit. Summo quod in tua
fit per te aliquid inhoneste fecerunt sunt. Antonius orator clarissimus
incesti reus agebatur accusatores seruum eius in iudicio postulabant
eo quod ab eo cum ad stuprum iret laternam prelatam contenderunt. Erat au
tem et nunc inberbatus consistens atque sollicitus ultro hortatum
est ut se iudicibus torquendum traderet affirmans nullum ore suo uerbum
exiturum quod causam eius lederet. Itaque plurimis uerberibus laceratus ecu
leoque impositus candentibusque laminis ustus omnem uim accusationis
custodita rei salute subuertit primum et fortem gerens spiritum famuli
nomine inclusum. Panapionis quoque seruus ad rivalis fidei ad dominum
proscriptum occidendum milites uenisse cognosceret mutata cum ueste
permutato et anulo illum postico clam emisit se autem in cubiculum
lectulumque recepit et ut Panapionem occidi passus est. Caduca nimirum
et fragilia puerilibusque consentanea crepundiis sunt ista que uires et
opes humane uocantur affluunt enim subito repente dilabuntur nullo
in loco nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt sed incertissimo
flatu fortune huc et illuc acta quos in sublime extulerunt improui
so recursu destitutos profundo cladium miserabiliter immergunt.
Itaque nec existimari nec dici bona debent que inflictorum malorum
magnitudine desiderium sui duplicant. Idem in libro vii°. Iterum
imperium nostrum non tam robore corporum quam uigore de eodem lxxvi
re animorum incrementum ac tutelam sui comprehendit. Quare felicitatis
appellacione uocari conprimit qui in cumulum malorum obicit. Rex
ille subtilis iudicii quem ferunt traditum sibi diadema prius
quam capiti imponeret retentum diu considerasse ac dixisse. O nobilem
magis quam felicem pannum quem si quis penitus quam multis solli
citudinibus periculis ac miseriis sit refertum cognosceret ne humi quidem
iacentem tollere uellet. Similiter aliquid cupere et in eo perseueran
di moram et dulcedo nimia est ocius. Idem in vii° libro. Bene fecit
uenditore nec commodorum spe augere nec incommodorum conquerens obscura
re et Licinius Stolo cum lege sanxisset ne quis amplius quam quin
genta agri iugera possideret ipse mille comparauit simulandique criminis
gratia filio dimidiam partem emancipauit. Ob hoc autem a Popilio accusatus
primus lege sua cecidit docuitque nichil aliud debere precipi nisi quod
prius imperauit quisque sibi. Deinde quid industrie studio maiore
uidetur contrario Roppine non subiecti debet non quos enarrat
uires sed quos nutrierunt dictus homo quippe uere ira contemni
labore pacientem et non sinit eloquencie ornamenta imperfectione
apta congruente corporis motu consistit. Cui ad se instruxit
tribus modis homines aggreditur scilicet aures corporis pronunciando oculos de
mulcendo animos innadando. Idem in libro viii°. Adhuc de eodem lxxviii
6 laudem malo legenda quam donati aliquid facilius est quam
uitam conseruare operi suo non ut honorem uerum recipiat
sed ut se ipsam recognoscens ad primam impelli ualeat. Et in
desiderius illius loquar quas et in breuitatis metis cogniciorum operum

negata affectio omne studium ad lautiorem sui cultum hortatur
conferre cum a nobis Campani excellentes viros in hac parte contendere ungu-
entum dictatorium in delicias prolapsos etc. Quid vero nos scimus quid etiam
dampnosius quibus virtus atteritur victorie languescit sopita gloria in
infamiam convertitur animique pariter et corporis vires expugnantur. Antiochus
Syrie rex cuius exercitum cecam et amentem luxuriam comitatus est imitatus magna
ex parte clavos aureos crepidis subiectos habuit argenteaque vasa ad
usum culine comparavit et tabernacula textilibus sigillis adornata statuit
avido potius hosti optabilis preda quam ulla ad vincendum strenuo mo-
ra. Crudelitatis horridus est habitus truculenta species violentus spiritus vox
terribilis omnia minis et cruentis imperiis referta cui plerumque dare
remedium est. Ire et odii affectus magnas impressiones pectoribus humanis exci-
tant fluctus. Ille procursu celerior hic nocendi cupidine pertinacior
uterque consternationis plenus ac numquam sine sui tormento violentusque do-
lorem cum inferre vult patitur anxia sollicitudine ne ultio non
contingat anxius. Sed precipue eorum imagines expresse sunt quos ipsi
am clari personis aut deo aliquo aut facto vehementiore conspici
voluit. Avaricia latentium indagatrix lucrorum manifeste prede vorago avi-
dissima nec habendi fructu felix et querendi cupiditate miserrima. Hec autem omnis
Septimuleij precordia possedit qui cum Gracci familiaris fuisset caput eius abs-
cidere et per urbem pilo fixum ferre sustinuit quia Opimius consul aurum
ei repensurum edixerat. Sunt etiam qui tradant eum liquato plumbo ca-
vata parte capitis quo ponderosius esset implesse. Odiosa Septimuleij
avaricia Ptholomei vero regis Cypriorum risu prosequenda. Nam cum amplis
sordibus magnas opes corripuisset ac propter eas periturum se videret ideoque
omni pecunia navibus imposita in altum processisset ut classe perforata suo
periret arbitrio et hostes preda careret aurum et argentum mergere non sustinuit
sed futurum necis sue premium domum revexit. Hic procul dubio non pos-
sedit divicias sed a diviciis possessus est titulo quidem rex insule
animo vero pecunie miserabile mancipium. De eodem. LXXVIII. C

[O]cultum iam insidiosum malum perfidia latebris suis extrahatur
cuius efficacissime vires sunt mentiri et fallere fructus autem in aliquo
admisso scelere consistit. Cum eorum certus cum crudelitatibus nephariis vin-
culis teneatur tanto in huiusmodi affectus humanos grave contemptum salutis
bona fides prestat ... reprehensionis quam illa comperti lau-
dis. Temeritatis et vehementes sunt impulsus quorum ictibus humani ingenij
mentes concusse nec aliena facta iusta examinatione perpendere valent.
Temeritati proximus est error tam ad ledendum par quam tamen facilius est
ignoscendus quia non sua sponte sed vanis concitatus imaginibus
culpe se implicat. Quale vite cursus nostro arbitrio tranquillo
motu peragitur ipse tamen mortis dum rapide noctis ostenditur. ...
... consumitur nox vel similis et interripiendo spiritum idem gaudium
potuisse quod fulmen ... idem valuit. Nunciata etenim clade que ad
lacum Trasimenum inciderat mater una sospiti filio ad ipsam portam
obvia facta in mediis complexu expiravit. Altera quoque cum falso morte filii
nuncio mesta domi sederet ad primum conspectum redeuntis exanimata est. Et
quos dolor non extinxerat leticia consumpsit. Sed minus mirum
quia mulieres. Iuventius Thalna consul cum in Corsica imperium subegerat patris

facere precepit licet devictas ei a senatu supplicationes innuentibus i tanto
illas anno leges ordinata caligine lucis foederum collapsus mortuus est Cy
et ad quam nimio gaudio cunctum convenerat Corporis et tanta societas
insimo vinclo cogentis facile diruit iminenti studio bona retinendi
est tamen caduca possessio tam leni afflatu molenciae gaussa dilabi pt
superbus invanuis. Continencia septimi libri

Liber vii continet historiam tantum xxiiii annorum per tempora duorum similiter imperatorum scilicet tiberii sub quo dominus apparuit et mansit et gaii caligule. Cum igitur liber maximam partem teneat gesta domini et mirabilia beatae virginis matris eius male sit sunt capitula. cxxvii.
De imperio tyberii et superstitionibus eius initiis ii. De gulositate et crudelitate eiusdem. iii De forma et gestibus ac studiis eius. iiii De famoso pauline ludibrio in templo ysidis. v De herode tetrarcha et procuratore iudee valerio et post de pilato. vi De odio iudeorum in pilatum. vii De predicatione baptiste et baptismo domini. viii De columba et voce patris. ix De ieiunio et temptatione domini. x De prima vocatione discipulorum. xi De ordine historie ad hinc usque ad incarceracionem iohannis. xii De apta predicatione domini et electione xii apostolorum. xiii De sermone domini in monte. xiiii De quemadmodum vii. beatitudinum et vii donis. xv De oratione dominica. xvi De adaptatione vii petitionum ad vii dona. xvii De quibusdam illic insertis et de possessionibus. xviii De ordine historie post sermonem domini usque ad legationem iohannis. xix De legatione iohannis et responsis christi de ipso. xx De multiplici laude iohannis baptiste. xxi De ordine historie post legationem iohannis usque ad eius decollationem. xxii De decollatione iohannis baptiste. xxiii Testimonia iosephi de io. b. et de domino ihesu et eius facie corporali. xx- iiii historie series post iohannis decollationem usque ad domini transfigurationem. xxv Ordo historie ab hinc usque ad scenophegiam. xxvi A scenophegia usque ad encenia. xxvii De encenniis. xxviii De lazari suscitatione et iudeorum contra ihesum conspiratione. xxix De mutuis epistolis domini ihesu et abgari regis edisse. xxx De thadeo apostolo post assumptionem domini ad eundem regem missio. xxxi De ultimo adventu domini in urbem. xxxii De susceptione eius in ramis palmarum. xxxiii De secunda visitatione vendentium et ementium de templo. xxxiiii De hiis que gessit in iiia feria. xxxv De gestis iiiie ferie. xxxvi De hiis que sunt gesta in vta feria. xxxvii De cena domini et institutione eukaristie. xxxviii De predicatione negacionis petri et trina oratione domini. xxxix De ligatione domini et eius condempnatione et de penitentia iude. xl De discussione cause eius coram pilato. xli De illusione herodis et iudicio pilati. xlii De illusionibus militum et crucifixione domini. xliii De susceptione latronis et recommendatione virginis matris. xliiii De tenebris universalibus aeris et consummatione dominice passionis. xlv De morte domini et signis in elementis ostensis. xlvi De vulnere dominici lateris et illuminatione percussoris. xlvii De nomine eiusdem longini militis. xlviii De sepultura domini. xlix De triduo mortis eius. l. De adventu mulierum ad sepulcrum et resurrectione domini. li. Qualiter christus glorificationem suam meruit. lii. Quod sola humilitate passionis meruit nobis ingressum paradisi. liii De hora dominice resurrectionis. liiii. De dominice resurrectionis adventu mulierum et nuntio angelorum. lv. De argumentis dominice resurrectionis et nuntio apparitionum. lvi. De apparitione facta ioseph et exaltatione iudeorum cum custodibus sepulcri. lvii De revelatione ioseph super liberatione sua de carcere. lviii De illis qui cum domino resurrexerunt et de gemmatione karini et leucii. lix Relacio eorundem de illustratione inferni in adventu christi. lx. De descensu christi ad inferos. lxi De religatione sathane et inferni spoliatione. lxii De occursu enoch et helie et latronis de christi ingressu paradisi. lxiii De fine narrationis eorum et de scriptione. lxiiii De ascensione domini. lxv De reditu discipulorum in urbem et electione mathie

epistola pilati tiberio missa super crucifixione domini xxiiii De exiliis et morte
pilati et eius successore xxv De perdicione et ambicione herodis agrippe
xxvi De inuidia mutua inter herodem agrippam et herodem tetrarcham inter xxvii
De incarceracione ipsius herodis tranquillo tiberio xxviii De morte ty-
berii et successione gaii et ~~eius vita et studiis et ludis~~ De exal-
~~tacione~~ sublimacione herodis xxix De imperio gaii et eius vita et stu-
diis et ludis xxx De exiliis herodis tetrarche et herodiadis xxxi De phi-
lone et scriptis eius xxxii De tirannide gaii qua dei cultum sibi usur-
pavit xxxiii De crudelitate eiusdem xxxiiii De impudicicia eius et pro-
digalitate et rapina xxxv De statua gaii quam in templo collocari
erigi mandavit xxxvi De nece eiusdem imperatoris De imperio tyberii
cesaris et bonis eius inicijs i

## Mortuo igitur Augusto Romanorum tercius regnavit Tyberius annis

xxiii Cepit autem anno domini xvi° ab inicio mundi
iiii M CC lxxxix. Suetonius libro iii° hic civiliter
se admodum gessit inicia principatus ac paulominus
quam privatum egit ex pluribus maximisque honoribus preter paucos
et modicos non recepit. Prenomen imperatoris cognomen patris
patrie et civitati in vestibulo coronam recusavit. Adulaciones adu-
latus consularem satisfacientem sibi ac per genua orare conante ita suf-
fugit ut caderet supinus atque etiam si quid in sermone vel in continua
oracione blandius de se diceretur non dubitaret interpellare ac reprehendere
et commutare continuo. Sed adversus convicia malos quoque rumores et fa-
mosa de se ac suis carmina firmus ac paciens subinde iactabat in
civitate libera linguam mentesque liberas esse debere. In appellandis
venerandisque singulis et universis prope excesserat humanitatis modum.
Curiam ingressus nisi plus intravit. Quendam adversus simul suaz
dextrum ne comes quidem est. Consulibus palam erat ipsum quoque assurgere
et decedere via. Presidibus honerandas tributo provincias suadentibus
rescripsit boni pastoris esse tondere pecus non deglutire. Ludorum ac
munerum expensas corripuit abolendum supellectili modum cu-
ravit et per symoniam publicatam ex° quoque illinc. Senatorem cessu
ra removit quod uxorem prandio deducta post triduum repudiasset.
Mathematicos urbe expulit sed deprecantibus ac se artem desitu-
ros promittentibus veniam dedit. De gulositate et aviditate eius ii
In castris tyrocinium ob nimiam aviditatem pro tiberio biberius
pro claudio caldius pro nerone mero notabatur. Postea princeps in ipsa
publicorum morum correctione cum pomponio flacco et lucio pisone noctem
continuumque biduum epulando potandoque consumpsit. Quorum alteri siriam
provinciam alteri prefecturam urbis confestim detulit. Ignotissimum in
questura candidatum nobilissimis anteposuit ob epotatam in convivio
propinante se vini amphoram. Asellio sabino sexcenta decem donavit
pro dialogo in quo boleti et ficedule et ostree et turdi certamen
induxerat. Patrimonii parcus ac tenax comites peregrinacionum
expedicionumque numquam salario cibariis tamen sustentabat. Missio
nes et legatorum transfugas fecit ex penis mortem commorte prandium

captans. Procedente mox tempore ad rapinas animum intendit. Con-
stat Gneum Lentulum cui census maximus fuerat metu et angore
ad fastidium vite ab eo actum et ne quo nisi ipso herede moreretur compertum.
Cum soleret exercitare cottidiana questiones super cenam proponere et comperisset
Seleucum grammaticum inquirere suis per ministros quos quoque tempore tractaret
auctores atque ita paratum venire, primum a contubernio suo removit deinde etiam ad
mortem compulit. Militem pretorianum ob subreptum e viridario pavonem
capite punivit. Nullus a pena hominum cessavit dies ne religiosus quidem
ac sacer. Accusati damnatique multi cum liberis interdictum est ne damnatos pro-
pinqui lugerent. Nemini delatorum fides abrogata, omne crimen pro capitali
receptum etiam paucorum simpliciumque verborum. Obiectum est poete quod in tragedia
Agamemnonem probris lacessisset, obiectum historico quod Brutum et Cassium
ultimos Romanorum dixisset; animadversum est statim, scripta abolita, quamvis probarentur
ante aliquot annos etiam Augusto audiente recitata. Quibusdam custodie
traditis non solum studendi solacium ademptum sed etiam colloquii
usus. Citati ad causam dicendam partim se domi vulneraverunt certi damnationis
et ad ignominiam vexationemque vitandam, partim in media curia venenum
hauserunt, et tamen colligatis vulneribus ac semianimes palpitantesque adhuc
in carcerem rapti. Mori volentibus vis adhibita est vivendi. Nam mortem
adeo leve supplicium putabat ut cum audisset unum ex reis Carnulum
nomine eam anticipasse exclamaverit: Carnulus me evasit. Presenti
et cuidam pene nativitatis. Periit [illegible] anno imperii vero

## De forma et gestibus ac studiis eius. iii. capitulum

Corpore fuit amplo atque robusto, statura que iustam excederet, latus
ab humeris et pectore, ceteris quoque membris usque ad imos pedes
equalis et congruens. Sinistra manu agiliore et validiore, articulis ita
firmis ut recens et integrum malum digito terebraret. Oculis pergrandibus
et qui quod mirum esset noctu etiam et in tenebris viderent, sed ad breve et cum primum
a somno patuissent; deinde rursum hebescebant. Incedebat cervice rigi-
da et obstipa, adducto fere vultu, plerumque tacitus, nullo aut rarissimo
etiam cum proximis sermone, eoque tardissimo nec sine molli quadam digitorum
gesticulatione. Que omnia ingrata erant atque arrogantia plena. Va-
litudine prosperrima usus est. Circa deos ac religiones neglegentior, plenus
ac persuasionis mathematice cuncta fato agi. Tonitrua tamen preter-
modum expavescebat et turbatiore celo numquam non coronam lauream
capite gestabat, quod fulmine afflari negatur id genus frondis. Artes
liberales studiosissime coluit. Affectatione et morositate nimia stilum
obscurabat morione ut alii contempore qua acria perstancia scribit
Egesippus in libro ii.

## De famoso Pauline ludibrio in templo Ysidis. iiii.

Temporibus huius Tiberii sub quo passus est dominus
Famosum ludibrium Pauline spectatissimi generis femine Rome
perpetratum est. Nam cum esset prestantissimi decoris et eminentis gratie,
temptata muneribus illecebris ducis precibus non inflexa, nuptiis suis fidem
patuit viro. Nam subornatis Ysidis sacerdotibus qui velut numinis
ad eam mandata preferrent, quod eam ad templum invitaret delectatum
se eius sedulitate et pudicicia. Hec quod ei secreta nocte committeret
accepit. Hec illa leta accipiens ad maritum detulit. Qui sibi ad ex-
hortationem ab eo suam posse gratiam negabat se non posse obedienciam.
Itaque composita et exornata sua pergit ad templum Ysidis nocte peregit

Remotis ergo per illam arbitris cum interiori templi cognitionem preparatam se esse sci-
tis suis apposuit estimans quod ad eam deus suus veniret in templo latens
vim ei ad noctem prodesset quo finitus somnio plena de ape mundus
assumpto anubis vultu atque habitu advenit et in oscula eius venit Ille
perfecta mulier anubem se esse dicit. Illa deum se credens et se beatam
asserens quod eam meretricis dignatus sit amplexum petenti non ne-
gavit. Prius tunc uterque deus hominum misceri possit. Ille genuit sa-
quod ionem summum deorum alcmena suscepit et plures alie deos
pepererunt. Desine quoque illa suadet deum ex generandum mulier itaque post
concubitum rediit ad maritum letior dicens quod deo sit mixta et eius
promisso deum creatura sit ingens. Insuper mulieris mariti gaudium.
Postea occurrit mulieri mundus et ait. Beata paulina quod cubiculi dei magni
deus anubis. Sed disce te quod diis ita et hominibus non negasti quibus
dii tribuunt quod tu negabas quia nunc formas suas nobis dare
nunc nomina designant. Ecce ad speciem sua deus anubis vocavit et mundum
ut tibi iungeret. Quid ergo tibi profuit duricia tua nisi ut te xx· milium
que tibi obtuleram compendio defraudaret. Mulier se illusam intelli-
gens redolens in iniuria pudicitie scandalum marito confessa est et ille
principi querelam detulit. Quod motus potenter vir cominalia atque
auctores flagicii commento sacerdotes et templo rapit quem subigit confessos
cruciat simulacrum ysidis tibi destruxit. Mundo autem fugiendo penas
permissa est eo quod in amoris deformitate grandis superatus lenius estima-
retur amulctandum. Quod igitur ludibrium imperante tiberio acciderit perse-
verandum ad putanum ut esset colligatur deformitas imperatoris. Sicut
enim boni principis vita quedam bonitatis perscripto et vivendi forma est
sic eius contrario lex flagitiorum. Eusebius in cronicis. De herode te-
trarcha et procuratore iudee valerio et postea de pilato · v· capitulum

a Anno tiberij 4° regnavit herodes tetrarcha post archelaum annis xxiiij^or^.
Gaius asinius orator asinij pollionis filius tamquam regalius ambiret
duris a tiberio suppliciis enecatur. Anno eiusdem vi° livius historiographus
patavii moritur. Ovidius poeta in exilio fit et iuxta oppidum thomas
sepelitur. Anno vero xiij° urbes hee motu terre corruerunt ephesus magnesia
sardis mossynon thie cesarea philadelphia thmolus themus tyme zmir-
na appollonidia hircania. Comestor. Porro tiberius ut augusti succes-
sor uxoris eius iulie filius valerium gratum procuratorem misit in iudeam
qui essenii putans pietatem palam vendebat sacerdocij principatum et
amovens annam hismaele pontificem declarat. Sed eum cito non post multo
abiciens eleazarum anne filium subrogavit. Post annum et hic amotus sy-
monem instituit. Sed et post annum iosephum qui et cayphas apposuit.
Tunc post annos xi relinquens iudeam romam reversus est. Cui suc-
cessor missus est a tiberio poncius pilatus sub quo herodes in honore
tyberij tiberiadem edificavit. De odio iudeorum in pilatum vi capitulum

b His temporibus tiberius multos reges ad se vocatos non remisit inter
quos archelaum capadocie retinens regnum eius in provinciam vertit
et mazaca caput regni cesaream nominavit. Sane pilatus noctem
imagines et statuas cesaris que et insigne cesaris militantibus in
erant secum secus ignorantibus iudeis ab ierusalem constituit
cesaream quam rediit. Sed aut plinius de voluminis ad eum descendisset

supplicantes de signis amouendis ita obtigerunt iudeorum qui passi sunt
iudex persecutores sine signis ingredi consueuerunt. Sedit pro tribunali
pilatus milites armatos circumponens morte eis minabatur si non
acquieuissent. At illi mortem potius eligebant quam ut patrias leges
prophanarent. Admirans ergo pilatus constantiam iudeorum in legalibus
institutis auferri precepit ymagines. Iterum pilatus urbem iherusalem
uidens urbem aque penurie laborare apud gazophilacia templi
et ex operibus templo dicatis aque ductum cepit edificare sumptibus in
cium torrentis qui stadiorum ducentorum interuallo distabat. Iudei ac
clamabant ut ab illo opere cessaret. Ob hoc pilatus multos iudeorum
occidit plebemque sauciauit. Intulisse et aut opus quia iudei lega
tionem accusationis in pilatum ad tiberium duxerunt. De predicatione
a Anno xv° imperii tiberij cesaris sub ... et baptismo domini. vii.
Dum super iohannem in deserto ut baptizans et predicans populum
ad redemptorem annunciaret et uenit in regionem iordanis baptizans
baptismo penitencie quia ad primam baptizandos monebat et non nisi
quos penitentes uidebat baptizabat predicans futurum baptismum in re
missionem peccatorum propter assuefactionem et baptizabat. Eodem anno
dicitur quidam secta tahale incepisse quorum vacas hic et quintum hic
anno fundata est cauasio et inchoauit baptismum. Quidam ab in
carnatione ponunt alij a passione domini cum inchoasse testantur dicentes vi et
vii° quinquagesimo simul incepisse. Vtebatur autem iohannes cilicio de pilis
camelorum et zona pellicea circa lumbos. Locustas quasi nesciebat vescebatur
et melle siluestri. Tunc uenit ihesus a galilea in iordanem ut baptizaretur ab eo
Actor. lig. n. non habet peccatum originale nec venialem tamen voluit baptizari
sed gl. Primo scilicet ut baptismum iohannis comprobaret. Secundo ut omnem iusticiam
legis impleret nolens legem alijs imponere quam ipse non seruaret. Tercio
etiam uoluit circumcidi et in templo offerri et comedere typicum pascha. Quarto
ut exemplo nobis ... humilitatis preberet sic inquit quod a suo baptismo dignum
et Quinto ut tactu sui sacri corporis aquas sanctificaret i. in generatiua vi
conferret. Sexto ut in visibilem columbe adueniente spiritu sancto ad uentum in
visibilem in lauacro baptismi ostenderet. Septimo ut manu continentibus sanctum
baptismum gratiam superfluam indicaret. vii° ut probaret quod baptizati filii dei
sumus renatos filios dei facere sibi faceret sine ostenderet. Comestor. Et ipse
erat incipiens quasi annorum xxx° i. xxx° annum incipiebat xiii tantum
diebus cum super annis transactis. Et secundum hoc uixit ihesus tantum xxxii annis
et dimidio ... eadem die reuoluto anno conuertit aquam in uinum et in
sequenti pascha sub xxxi anni incarceratus est iohannes. In pascha sequen
ti i. xxxii anni decollatus est. In tercio pascha i. xxxiii anni passus
est dominus. Et ita impleuit xxxii annos integros et de xxxiii° computatur a
tempore a natali usque ad pascha quod pro anno dimidio computatur. Comestor
tamen dicit cum iam compleuisse xxx annum. Et secundum hanc opinionem
uixit dominus xxxiii annis integris et tantum de iiii° quantum est a nata
li usque ad pascha De columba et uoce patris. viii. ... 
Ihesu baptizato et orante pro baptizandis ut acciperent spiritum sanctum
confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt celi i. in firmamento
splendor factus circa eum ac si celo aperto descenderet et seruauit splen
dor celi empirei terris infunderetur. Et spiritus sanctus corporali specie

columbe venit et sedit sup caput eius. Auctor. Dicit gl. qd vera fuit
columba et verum corpus columbe formatum ad horam. Nec tamen qr spiritus sanctus corpus
illud assumpserit in unionem sicut filius carnem sed tantum ad demonstracionem
ut visibilem invisibili posset agnosci. Ut spiritus sanctus in baptismo nobis dari ostenderet
qd n. celi apti sunt tempore spiritus sanctus venit qd vox patris insonuit celestia
aniscita sunt nobis. Sed quare potius in columba venit quam in
alia specie ut ratione ne pre simplicitatem et eius in qua descendebat mitem et
humilem ostenderet. Columba enim simplex est et mansueta. Item quia
baptizatos replet vii donis que signantur in columba quibus contraria sunt vii
vicia capitalia. Columba n. habet gemitum pro cantu. Ecce spiritus timoris contra
superbia alienos pullos tamquam suos nutrit. Ecce spiritus pietatis contra in
vidiam. Super aquas sedet ut accipitrem preuisa in aquis umbra
declinet. Ecce spiritus scientie contra iram. Ira enim mentem perturbat ut non
previdat insidias diaboli et ideo non caveat. Unde dicitur calma dum videre
quia impedit ira animum ne possit cernere verum. Ecce domum
fortitudinis contra accidiam. Non vivit de rapina sicut alie aves minas
avicllas in nadunt quibus se et pullos suos nutriunt. Ecce spiritus consilii
contra avariciam vicium culpat. Ecce spiritus intellectus contra luxuriam
que hominem facit brutalem sicut equus et mulus quibus non est intellectus. Unde
suo nescit. Ecce spiritus sapientie contra gulam. Dicitur n. sapia a sapore
Sed dicit glo. qd ideo sup dominum in columba specie apparuit qr nos per unitatem man-
suetudinem colligere venit sup discipulos autem in igne quia eos ad consummate
dam peccati rubiginem ante et aliis nunciabant accende. Sed queritur
de columba ista quid factum sit. Et dicit gl. qd ita de illa sentiendum sicut de
aliis figmentis ingenibus dominus apparuit que completo officio suo resoluebantur
in subiacentem materiam. Comestor. Tunc cognovit baptista qd dixit
2 se ante nesciat qd s. ipsius solus baptizaret i. potestatem baptismi sibi retineret
sed potestatem baptisandi ministerium tamen aliis daret qui enim miserat eum baptizare
in solitaria ducebat vitam dixerat ei qui multos baptizabis sed inter illos
super quem videris spiritum descendentem et manentem hic solus est qui baptizat
in spiritu sancto. Et tunc vox patris audita est de publicum. Tu es filius meus dilectus.
Auctor ex gl. De ieiunio et temptacione domini ipsa vocatione discipulorum. ix.

1 Tunc s. post baptismum suum modo ductus est a spiritu sancto qui cum descenderat
in baptismo qui quos replet mittit ad pugnam replet eis fortitudinem
in desertum qd est inter iherusalem et iericho ubi signanter dicitur adam incidisse in
latrones. Et revera latrones ibi habitasse adhuc probat ipse locus qui dicitur
domin. i. sanguis propter effusionem sanguinis que ibi fiebat. Ideo autem dicitur qd
samaritanus eadem via descendit quia tamen in ductus filius dei qui
est custos hominum easdem temptaciones ibi sustinuit. Ideo autem in desertum duci
voluit. i. in locum latronis quia in deserto pugnaturus apparens qui adam
in paradiso deliciis affluens victus est oblectamentis. Ductus est ergo in desertum
ut temptaretur a dyabolo. Ideo temptari voluit ut temptaciones superando
nobis potestatem superandi tribueret sicut et mors ut morte sua mortem destru-
2 eret. Et hoc statim post baptismum hoc nobis insinuans qd post perceptionem
gracie requiritur statim temptacio. Hostis n. quosque negligit sibi iam subiectus quos
quietos iure possidere se sentit. Quare vero hoc ieiunavit xl. diebus et xl.
noctibus propterea consistit. Hoc. Sine ipsius hoc numerus in materia quinta est
vero ipse epyphania non statim ieiunat eciam sed tamen post xl. dies
est apud nos ieiunium sive hec consuetudo ieiunii ista signis observanda quod
ut quam primum curdant ascendunt ad ea sed xl. ascendunt ad l. septem cum

nus sup fundaus et (con)gregatis omnibus partibus sue simul tunc ascend. ad l.
monte ba. aut dyab. xl. dierum ieiunio stabat in tot diebus moysi legem
datam fuisse tot annis filios isrl in heremo pane angelorum uixisse. Et
ideo sensit diuinum esurire qd non legit de moyse et helia accessit ut
temptaret si eum posset ducere in peccatum et ut exploraret si esset dei filius
quod audierat uocem sanct. Hic est filius meus que stabat quasi uictus
et se perdi potestatem amisisse sed usque ad mediam futurum non expectabat
Temptat. aut in eisdem tribus quibus adam deiecerat sed non ordine eodem
Primo in gula ut esuriens pane uideret in moderato tibi appetitu accen
deret. Secundo de auaricia ubi sup montem ostendit ei omnia regna mundi
Tercio de superbia ut iactantie ostendit se filium dei Tunc abscessit ab eo dyab
et consumpta omni temptacione ad quam ualebat lucas addit usque ad tempus. Tempore
passionis addixit timore mortis putans eum dicere Tunc aut omnino uictus
religatus est in inferno in diebus antixpi soluendus prout in apocalipsim iohannis
Credendus est homines assumpsisse formam in qua dum [illegible] posset ei
Altera die stabat iohannes De prima uocatione discipulorum. x.
et ex discipulis eius duo quorum unus erat andreas. Et uidens ihm ambu
lantem dixit Ecce agnus dei. Obht illi duo eius discipuli secuti sunt eum
et uiderunt ubi maneret. Inueniens aut andreas symonem fratrem suum
dixit ei Inuenimus messiam. Et adduxit eum ad ihm. Intuitus autem eum
ihus dixit. Tu es symon bariona tu uocaberis cephas qd est interpretatum
petrus. Bariona hebreum est et sonat filius iohanna corruptum
corrupto. Cephas hebreum est et syrum petrus grece latine. In crastino uo
lens ihus exire in galileam Inuenit philippum et dixit ei. Sequere me
Qui inueniens nathanaelem fratrem suum adduxit eum ad ihm. Quo
ueniente ad se ait ihus. Ecce uere israhelita in quo dolus non est. Eglo
[illegible] quia doctissimus erat in lege noluit eum deus in apostolum eligere cum
aliis quia omnes apostolos uoluit eligere de ydiotis ut confunderet mundi sa
pientes. Comestor. De ordine historia ab hinc usque ad incarcera
Et regressus est ihus in galileam hinc usque cionem iohannis. xi.
idem ordo historie [illegible] apud omnes [illegible] ordinatur usque
ad incarceracionem iohannis. Et aut certa qd eadem die sed reuoluto anno
fecit tria facta sunt aduentus magorum tricesima die primi anni. Baptis
eadem die tricesimi anni uel tricesimi primi mutacio aque eadem die reuolu
to anno. Postilla beda quorum dicit quia post anno reuoluto eadem die
fecit miraculum de quinque panibus et duobus piscibus unde eciam illa dicitur solet
epyphaniorum pluraliter i. illustracionum xpi que plures eo die facte sunt
Et alias est quidam [illegible] nominibus distinguit epyphaniam uocantes
illam que per stellam facta est in modo [illegible] theophaniam illam que in baptismo
bethphaniam illam in domo phagiphania illam que in cibo. Phage enim
dicitur comedere. Comestor. Credi aut omnis est diu post illud miraculum
in domo sua discipulos uocasse et occulte predicasse usque ad incarceracionem
iohannis. Itaque ipsa die epiphanie in cana galilee inuitus ad nupcias inui
tatus cum matre uirgine aquam in uinum conuertit. Has enim autumant [illegible]
fuisse iohannis euang. qui et ut aiunt uolentem nubere reuocauit Ambu
lans aut iuxta stagnum genesareth qd est mare galilee uel lacus tiberia
dis dicitur Iterum petrum et andream simul et duos zebedei filios iacobum
iohannem ad se uocauit ut de captura piscium transirent ad piscacionem
hominum. Etenim ambabus nauibus [illegible] repletis piscibus aliquantulum
eum secuti sunt sed iterum ad sua redierunt. Deinde in nazareth
uenit et die sabbati synagogam ingressus [illegible] ysaie legit quam

in scripto impletum audiit. Post hec Jesus venit in iudeam in regione duarum tribuum
prexit ibique cum discipulis suis moram fecit. Quibus discipulis baptiza-
tibus Johannes etiam in Ennon iuxta Salim baptizabat. Et multos ad se venien-
tes ad Jesum mittebat. Unde Johannis discipuli murmurabant quia inge-
nii gloriam zelabant. Johannes autem eorum invidiam retundebat seipsum
sponsi sed eius amicum non sponsum sed eius paranimphum se dicebat.
Deinde Jesus eorum invidiam agnoscens ad diem festum pasche ultima ascendit
ibique tunc prima vice de templo vendentes et ementes eiecit. Deinde Jesus
presciens ortam contra se phariseorum invidiam et maxime cum audisset
post traditum Johannem reliquit iudeam et abiit iterum in galileam.
Arguebat enim Johannes Herodem propter Herodiadem quam contra legem
usurpat. Non licet tibi habere uxorem fratris tui eo quod vivente. Super matheum
legitur quod Herodias filia erat regis Arethe et una cum fratre Philippo ex-
tis inter eos quibusdam simultatibus invito Philippo dederat Herodi que-
cum esset inimicos inimici erant. Super quo cum argueret eum Johannes sug-
gestione Herodiadis misit eum in carcerem. De apta predicatione
Cum autem audisset Jesus venit dum electione xii apostolorum. xii.
habitavit Capharnaum in finibus Zabulon et Neptalim et cepit
predicabat dicens Penitentiam agite appropinquavit enim regnum celorum. Et circuibat totam Galile-
am docens in synagogis eorum et sanans omnem languorem in populo.
Et abiit opinio eius in totam Syriam. Glossa super Matheum. Et secute sunt
turbe multe quadripartite scilicet alii propter celestem doctrinam ut discipuli alii propter
curationem infirmitatum alii sola fama et curiositate experiri volentes si vera
essent que dicebantur de illo alii propter invidiam volentes eum capere in
aliquo verbo vel facto et accusare alii propter indigentiam panum sequebantur eum
propter cibum corporalem. Comestor. Videns ergo Jesus turbas ascendit in mon-
tem. Et cum sedisset vocavit ad se quos voluit ipse et fecit ut essent cum
illo xii quos et apostolos id est missos nominavit. Quare vero Jacobus Al-
phei posterior in catalogo inveniatur Jacobo Zebedei et minor dicatur et
ille maior cum prerogativa sanctitatis sue factus sit ab apostolis post christum archiepiscopus
Jerosolimorum et senior illo fuerit. Ratio quia ad quod melius videndum dicendum
quod Anna mortuo Joachim de quo susceperat virginem Mariam data est
in uxorem a quibusdam generis sui Cleophe fratri Joseph de quo suscep-
tam filiam vocatamque Mariam dedit uxorem Alpheo de qua nati sunt
minores consobrini Jacobus Symon et Judas apostoli et Joseph qui Barsa-
bas qui iuste dicitur post cum Mathia electus fuit. Et hi iiii proprie
consanguinei domini sunt fratres domini quia non solum cognati erant sed reputaba-
ntur agnati eius tamquam ex duobus fratribus Joseph et Cleopha descendentes.
Inter quos tamen per antonomasiam Jacobus dictus est frater domini quia similis
fuit ei in facie. Item mortuo Cleopha Anna nupsit viro tertio
scilicet Salome suscepitque ex eo filiam vocavitque Mariam sicut et alias post-
que Salome. Et hanc duxit Zebedeus genuitque ex ea filios Jacobum maiorem et
Johannem. Licet ergo posterior natu tamen maior dictus est quia prius
vocatus est ad eos et plus adquesivit ei quod et Roma conservat ecclesia
ut singuli in ordinibus suis priores sint prius ordinati ita dicitur Jacobus.
Alii vero inducunt aliter agnominari solum nominibus virorum ut
Maria Cleophe dicitur et pro viro mortuo has duas Marias
nupsisse Cleophe et Salome vel priores viros fuisse binomios
et dicunt Zebedeum Cleopham Alpheum Salomam. Dicitur Anna
cognomine vocata in hiis versibus. Anna viros habuit Joachim

cleophe salome ꝗ Tres parit has duxit ioseph alpheus zebedeus
xpm pa ioseph iacobum ~~minor~~ cu symone iudam. altera gni restat
iacobum parit atq iohem De sermone dni in monte. xiij.
Leuatis ad celum oculis docebat eos dicens. Bti paupes spu et c. Hic
simone videtur esse dissonancia int matheum et lucam. mt. eni
dc eum sedentem in monte lucas illo ptm descensum monte in loco campestri
Item mt. tantum discipulis lucas discipul simul et turbis Itm matheus
sedendo lucas stando Sed vidit augustinus ingl quia potuit esse
ut in monte xij. apl electi simone huc pmo facit ceptum descensum
a monte aliud simul turbis simul et discipulis vel et qd electis xij
in sinpalio montis ptica descendens in aliquid planiciem que erat
in monte simone facit unum turbis simul et discipulis ipsis simo
pfecte coplenti doctrina nom t. quit in admones. Et sicut letus t. da
tum e in monte sic et nom Et ut dc. gl. Sicut in lieti testamento
primus cponit. x. pcepta in quibus gsistit summa om preceptorum
et ptica p ptes i. ptictala pcepta coplicant ita dns in principio ser
monis sui vij. vtutes cponit ex quibus pendet omnia que in monte
docuit sic n. e qualibus pdicator in principio simonis cponit thema
in quo breuit cphendunt omnia que p singulas ptes sunt coplicada
hijs e vtutibus dicitis simorz cponit. Cuilibus s. vij. vtutibus cponit
addit e octavam que no tam singlaris vtus quia pbs vl e cpsto
aliarum dum s. paciencia Nam pacia spus pfcm ht Ideo n. ei p
ponit quin singlae sicut alijs sed coe s. regium alorum qd etiam
quis paupertati adiecerat ubi dc. glo. qd octa redit ad caput Sed
dum at qd sicut in ordine sermonis scdm matheum ponit viij.
vtutes ita et sm lucam cponit iiij. adequas similit omnia que
scuntur referri possunt. Hinc aut dre io iusticia e scdm glo.
Math. refert simone scdm discipul in sumitate montis lucas turbis
in loco campestri. Sed ille refert qd ptinet ad pfectos ille uero
scdm qd ad impfectos. Octonagenarius n. ptinet ad pfectionem
p. viii etatem in qua erit summa pfectio. Quaternarius ad im
pfectionem ptinet p. iiijor ela quibus homines carnales sut sub
vetri licz pro eadem instimentur scdm matheum et scdm lucam ibi
cu sub octonario hic sub quaternario. Mansuetudo n. et pax referunt
ad placationem. cpmendicia cordis ad paupertatem spus. luctus ad esuries in
iusticie h. e iiijor possunt apparn iiijor vtutibus cardinalibus. Na
paupertas spus ad ~~temperanciam~~ temperancia ptinet esuries ad iusticiam
luctus ad prudentiam pacia ad fortitudinem h. s. in gl. qd. e ij glo.
mt. describit tantum btitudines electorum luc. uero e ve reprobrum
quia videt auditores adhuc minus idoneos ad bona cpellendi
sunt pfectis aut saltem e puniis innitat De conueniencia vij vtut
um vij donis. xiiij.
tum videlicet e de imo ad ordine
harum vij. vtutum. Et nota qd sicut in candelabro erat vij
lucerne vij. emunctoria et vij. emunctoria et hoc sibi conueniens sine
habent Ita hic simone dns distinguit tres septenarij s. vij. pe
ticiones orationis dnice quibus petunt vij. dona spus sci ut dicet
infra. vij. qz vtutes vij. btitudines p vij lapades intelligunt
vij. vtutes que lucent in tabernaculo ecce scd corda dno populum

misteriorum quibus replentur lampades oleo sunt vii peticiones orationis dominice quibus impetrantur vii dona ut eorum replicant vii virtutes ut plenius fulgeant. inspirat iudicat cum vita quantumcumque proficiant plene fulgere non valent sed multas sordes et impedimenta tenent. hinc est quod lucubrula .i. exterrere que igne spiritus sancti paulatim consumuntur et sic omnia purgabuntur per illas vii beatitudines. Et ideo ut dixi est sibi invicem subserviunt unde dicit glossa quod singule virtutes ut impleantur postulant suffragia vii donorum quem scilicet vii dona vii peticionibus dominice orationis spectant. Paupertas igitur spiritus dono timoris repletur contra superbiam. Mansuetudo dono pietatis collatur contra invidiam. luctus dono sciencie illustratur ut sciat homo quibus malis involvatur. Et contra iram que spiritum mentis turbat. Esuries iusticie spiritu fortitudinis fulcitur ne in nimia labescat Et contra accidiam. misericordia spiritu consilii regitur ut sciat homo cui vel quantum misericordia sit Et contra avariciam que sibi omnia retinet. Mundicia cordis spiritu intellectus repletur contra luxuriam que hominem facit brutum ut sit sicut equus et mulus quibus non est intellectus. Pax fruitur dono sapiencie homo non nisi pacatus sit totus vel se et erga proximum non potest celestia sapere et contemplari. Sed quando pax est inter carnem et spiritum sapiencie agit animam ad contemplationem. Ipse est spiritus sapiencie per quem subicit carnem spiritui ut fiat pax quia ut dicit Gregorius. Gustato spiritu desipit omnis caro. hic est contra gulam que tantum terrena sapit. Et nota quod Ysaias vii dona spiritus sancti enumerat descendendo. Hic autem et vii virtutes et vii dona sive donorum peticiones enumerantur ascendendo quia Ysaias ibi agit de incarnatione per quam descendit ad nos. Hic autem tradit doctrina virtutum per quam debemus ad eum ascendere.

## De oracione dominica. xv.

Oro quod sermonem inter alia multa interserit oracio dominica Cui cetera elemosinam et ieiunium adiungit quia ut dicit glossa oracio avicula est que celum penetrat et duas habet alas scilicet elemosinam et ieiunium Ideo prius agit de elemosina que pertinet ad ieiunium et magis ad caritatem pertinet magis quod deo placet sicut ipse dicit Misericordiam volui et non sacrificium. Postea vero de ieiunio et medio loco de oratione quia ipsa oracio quasi cum duabus pennis a deorsum sublevata celum penetrat. Porro de oratione tangit tria locum cum dicit autem intrabis in cubiculum. Et modum cum dicit Nolite multum loqui. et materiam cum docet vii peticiones dicens Pater noster et cetera. Formam autem orandi nobis tradit propter tria scilicet ut rogant deum honorandum et ut ab eo solo petamus et ut quid petendum sit instruamur. Porro hec oracio super omnes alias privilegiata est in tribus scilicet in dignitate brevitate fecunditate. Dignitate quia a christo edita unde dicit glossa. Nulla oratio magis spiritualis est quam ista que ore veritatis processit. Brevitate propter vii scilicet ut cito sciatur ut melius memorie commendetur ut frequentius dicatur ut dicentes tedio non afficiantur ut nos de ignorancia excusemus ut deus cito exaudire credatur ut magis affectu quam voce rogetur. Fecunditate quia omnia petenda in se continent. Omnis enim peticio aut est de bonis adipiscendis aut de malis amovendis Omnia mala aut presencia sunt et de his petimus ibi Sed libera nos a malo. aut futura et hoc ibi ne nos inducas in temptationem. Et preterita et hoc ibi dimitte nobis debita nostra. Item omnia bona aut sunt

temporalia et hec ibi petuntur Panem nostrum cottidianum da nobis hodie aut
spiritualia sive gratuita et hec ibi fiat voluntas tua aut eterna et hec ibi
adveniat regnum tuum. Sunt autem ordine premittenda captacio benivolencie
secundum glossam et hec animorum scilicet apud rogati cum dicitur Pater apud rogantis cum
dicitur noster. Apud assessorum cum dicitur qui es in celis id est in sanctis hominibus et angelis ab
ipso negotio cum dicitur Sanctificetur nomen tuum **De aptatione vii**
[I]n hiis autem vii petitionibus vii do- **petitionum ad vii dona xvi**
na spiritus sancti petuntur quibus eciam congruunt vii virtutes super quas
vii beatitudines promittuntur hoc modo. Sanctificetur nomen tuum id est da nobis
spiritum sapiencie quo commendati tibi firmissime adhereamus ne a sancti-
tate nominis tui aliquo discrepemus. Et hec est perfecta pax. Adveniat regnum
tuum id est da nobis spiritum intellectus ut mundetur cor nostrum ut videatur rex et hic
regnare intelligatur. Fiat voluntas tua etc. id est da spiritum consilii ut imple-
amus tuam que maiore perficitur in una iuxta illud. Meam non
lui et non sacrificium. Panem nostrum cottidianum da nobis hodie id est da spiritum fortitudi-
nis ne deficiamus in via sed semper magis ac magis esuriamus
iusticiam. Et dimitte nobis debita nostra id est da spiritum scientie quo peccata nostra
cognoscentes lugeamus et sic nobis dimittantur. Et ne nos inducas in
temptationem id est da spiritum pietatis quo mansuefacti nec contemnamus nec in-
temnamur et sic in temptationem non inducamur. Sed libera nos a malo
id est da spiritum timoris quo in spiritu humiliati a peccato liberemur quia timor
domini expellit peccatum. Alia tamen glossa adaptat ordine retrogrado ante
id est fiat ut amor id est ne ut fidelitas. Unde dicit glossa. Quod predicti significantur
in omnibus hiis petitionibus non dubitant a deo tribui quod petitur
sed pro condicione pacti sui non negligamus scilicet ut debitoribus
nostris debita dimittamus **De connectionibus illic insertis et de**
[U]nde patet quare cum iste iiii^or ultime petitio- **possessivis xvii**
nes coniunctionibus copulantur et non tres prime. Item cum in tribus
primis fit mentio tamen de persona rogati videlicet dicendo tuum. In iiii^or au-
tem ultimis tantum exprimitur persona rogantis ubique nostri ponitur nos vel nostrum
dicendo ad patrem quia sicut glossa tres prime pertinent ad statum future glorie.
Cum enim dicitur Sanctificetur nomen tuum id est fiat esse nobis cedat petendi-
di missio sive finis qua perficiatur nos sonat. Cum dicitur Adveniat
regnum tuum petitur securitas qua vacabit. Cum dicitur Fiat voluntas
tua petitur dilectionis consummatio qua comprehendit. Prima videt fidei spe-
rei iii^a caritati. Et quia tunc erit deus omnia in omnibus scilicet in commu-
tabili veritas incommutabili securitas incorruptibili bonitas id est caritas
Ideo nulla persona tunc postulatur. Ideo nulla nostri vox coniunctiva in-
cedit sed tantum in iiii^or ultimis que pertinent ad statum vie ubi
multis indigemus. Ideoque plura petuntur et sunt diversa. Martha ma-
gis sollicita est et turbatur erga plurima. Sed unum est necessarium quod erit
in patria. Ad secundum dicendo quod ea que petuntur in tribus primis omnino
perfecta sunt quia consummatio erit plena perfecto. Que autem petuntur in iiii^or
ultimis imperfecta sunt quia autem nulla perfecta. Inperfecta autem ipsa a nobis
et in nobis. Quod facimus mentionem ibi tantum de persona nostra vel ultimo
tres persone nobis. Quibus sunt cum angelis. iiii^or autem ultime nobis solum

natiue non anglis cum de finibus Nota tamen qd inter petro
s. pauce anni et l. io ponitur tamquam consum pacientem recepe
bilem quia quadrat ad utrasque in verbis petri. Ubi cum petri patris
qui dicebatur e s. d. qui sim heuanitas uocatus e et sumit cum
facimento et nobis solis fuerint sim dicitur ad nos primum e et
paucis anglorum vita quem nobis dicit. Ideo quod petrus ab ipse quidem
2 [illegible] addit adhuc Tribus aut sequentibus intrante quintane
capulatum De historie ordine per simonem dum usque ad ipso
initio simone dum ad predicandum dixi iohannis xviii
F plus auxit ad potestatem curandi ut ipsa miraculorum apud fidem
faciat simoni inspiciens eos quos peregeret et quid faciunt a quo
abstinuit et aquibus caneant et aquibus non timeant Ipse quoque demone
dependens tactu sanat leprosum non solum per occultum dei misterium sed
ut nobis formam humilitatis preberet cum quilibet homini per quamque crudelitatem
dolore [illegible] ab horret et ut se non esse sub lege que leprosum tangere
prohibebat sed potius dominum legis ostenderet et ut gratia evangelii super
legem ostenderet. Ingressus aut capharnaum curavit servum centurionis
et puerum socrum. Ante portam urbis naym suscitavit vidue filium por
vo scribam volentem eum sequi ut signa faceret dispexit additum e na
nam gloriam respuit aliud vero absque dilatione sequi se iubens nec
prius sepelire permisit Transiens aut lacum genesareth ventis et
mari frementibus imperavit et in terram gerasenorum transiens ibi duos
obsessos a legione demonum curavit. Ut in velut demones ut ab hoc
bus ducti sunt eos saltem in rebus suis nocere voluit. Et ob hoc
porcorum gregem inmittendum in eis submiserunt. Quod utique permisit dominus
ut eorum impie voluntati cederet sed ut ipsa infectio porcorum esset
occasio salutis hominum. Timore cum oratione pastores fugerunt et hominibus
civitatis nuntiaverunt. Ipse ut ostenderet quam dignior sit homo bestiis cum
pro salute duorum hominum perire permiserit duo milia porcorum. Et etiam per misterium
quia lupi quem more porci vixerit dyabolus in eum potestatem non accipit
Reversus aut capharnaum curavit in domo paraliticum ante se per tegulas
submissum. Postquam vidit remittens peccata que fuerant morbi causa quia
causa cessante debet effectus cessare. Transiens aut per samarie regionem
ad civitatem magnam sichen super puteum iacob fatigatus sedit ibi
et samaritanam atque per eam ceteros samaritanos plures convertit Inde
galileam in veniens filium reguli vero absens sanavit et in domo levi
cum aliis adque inimicis comedit. Querelas phariseorum super hoc quod ipse
recipit et discipulos dicit quod non ieiunabat excusavit. Item iairi
filiam suscitavit atque unam mulierem emorroissam sanavit. Duos quoque
cecos illuminavit vel monachum ac surdum ac mutum sanavit. Sed non
in potestate belzebub hec facere ostendit. Post hoc ut quidam dicunt cenatus
in nazareth ad prandendum in domum pharisei magdalene dimisit peccata
quod plures sum dicunt in bethania. Sed nec locus nec tempus [illegible]
exprimitur. Hanc mariam dimississe peccatis suis scientia e in eandi
quam crevit. Hanc maria mirabat cum albam Itaque ad in domo sua suscepto martha mi
nistraret marie per i. contemplationis ociam eius iustis prelata e eo
quia maiorum sit multi sed quia tucior et quia iocundior et quia
diuturnior. Nam activa marthe in quibusdam aliis preferetur

ocio male quia s(ecundu)m Iob vite pugna homo ad laborem nascitur. Est
gravior et qua multorum fecundior et qui pluribus utilior

**De questione iohannis et testimoniis xpi de ipso xix c(apitulum)**

Iohannes autem vinctus cum audisset miracula que faciebat xpus
dubitantes discipulos misit ad eum interrogandum an ipse esset xpus.
Non enim ipse iohannes dubitat qui dixit Ecce agnus dei videt tamen
melius gl(osa) quod dubitabat an ipse vel per alium spoliaturus esset infernum
Et ideo quesivit. Tu es qui venturus es. an alium expectamus q(uasi) d(icat) ipse es
ut descendam ad infernum nuncium Quod ego te nunciavi superis sic ut
nunciem inferis. Ihesus autem amovit dubitationem eorum per tria signa adventus
sui adventus. Et illis abeuntibus commendavit iohannem turbis multi-
pliciter ne turbe suspicarentur eum dubitasse. et levem motum fuisse et ut sciret eum
non sibi sed discipulis suis quesisse. unde primo commendavit eum a constantia
fidei. Deinde dicitur a parte ab ... penitencia ... committentes actionem
ab officij dignitate deinde a parte ab aliorum sanctorum comparatione ad campis como-
ditate attamen ubi dicit quod inter natos mulierum non surrexit maior io(hanne) bap-
tista non tamen super filium hominis sed et fractionem exemit dicto xpo excludit
quia super quem modum beata virgo mulier non fuit unde subiungit
Qui autem minor est in regno celorum maior est illo Quod de ipso xpo intelligitur
secundum gl(osam) accipitur qui tunc in ecclesia militante minor aliis reputabatur aliter
quoniam secundum glo(sam) novissimus angelus celi vel minimus sanctorum qui iam in
ecclesia triumphante regnat cum deo maior est in dignitate quolibet homine
adhuc peregrinante in mundo

**De multiplici laude iohannis baptiste xx c(apitulum)**

Iohannes baptista domini sicut ex evangelica historia colligi potest
commendabilis fuit in tribus. Primo in nativitate in qua sanctitatem eius
attestantur viii miracula. Primum quod angelus visibiliter apparens eum nasci-
turum annunciat. Secundum quod lingua mutuli ligatur. Tercium quod in-
fecundos senes parentes fecundatur. Quartum quod eum spiritus in utero
sanctificatur et replevit. Quintum quod salvatorem non dum natum exultavit. Sextum
quod eius spiritu matrem repleta mariam dei genitricem prophetavit. Septimum
quod iam natus loquelam credenti restituit. Item secundo mirabilis fuit eius
vita et hoc in tribus. Primo in humilitate quia cum tam famosus esset
ut posset putari xpus si vellet negavit se non solum esse xpum
sed heliam et prophetam et hoc contra eos qui se iactant de gratia vita sancta
Item in abstinencia non solum cibi et potus et vestis sed etiam solacij
humane societatis quia in deserto habitabat. Cum autem deserti etc. Item in
patientia ut contra phariseos qui dicebant demonium et fecerunt in eum quecumque
voluerunt. Et tandem contra herodem qui eum adulterio uxoris fratris
decollavit. Item tercio mirabilis fuit eius doctrina et hoc similiter in tribus
scilicet in prophetia quia solus inter prophetas quem pronunciavit digito ostendit
Item in predicatione quia cum eum palpavit. Cum in et primum reges
herodem arguebat in facie propter herodiadem. Item in consilijs providentie
cum consulebat singulis ad se venientibus secundum status in quibus erant
ut turbis publicanis et militibus propter hec ea dicitur fuisse mirabilis
in vita patri. Cum ubi videtur alia tria quibus mirabiliter apparebit
insignitus scilicet triplex aureola. Prima quia dignitatem virginitatis servat
Secunda quia predicator fuit. Tercia quia martyr. Habet tria vero sil-

in aliis sanctis reperiunt. Unde ista ter dicitur et ternarius quo appet mi
rabilis in terra et omnibus modis. Unde et hinc testimonium perhibent tres
de celo et tres de terra. De celo pater verbum spiritus sanctus. Iustus filius quinque habens
tres in terra scilicet spiritus cum videbat et linquit aqua baptismi sanguinis
martirii. De ordine predicationis christi post incarcerationem Johannis usque ad eius decollationem xxi.
Post hec dominus horum discipulorum alios apostolos xii designavit
qui signantur. Instituit ut sicut xii apostoli xii tribubus destinati
fuerunt sic lxxii horum totidem linguarum gentibus evangelium predicarent
Et sicut in apostolis forma fuit episcoporum sic et in istis forma sacerdotum ordinis
presbiterorum. Cum missi bini et bini cum gaudio sunt reversi gratiantes sibi
nomen christi et demonia subiecta. Videbat sathane per superbiam corruentis
exemplo deterrentur. Ea de causa tempore adhuc renotantur. Cum in transiret
sabbato per sata discipuli esurientes ut homines grana confricata manibus edebant
Unde phariseis eos de sabbati solutione redarguentibus excusabat eos dominus
quod necessitas famis sustinebant sicut David qui panes propositionis comedit
cum quia pueri transcontollerent plente apud deum sabbati hoc faciebat. In
alio quoque sabbato synagogam intravit et aridam manum consedentibus manu
eam sanavit. Eadem die cum in monte pernoctasset in oratione
ascendens in naviculam docebat turbas stantes in littore proposuit
quibus eis in mare parabolas quinque de semine quod in mare cecidit. Dicens [illegible]
de zizaniis bono semini superseminatis. Item de grano sinapis quartam
de fermento abscondito in tribus farine satis. Iniuria quidem dicitur simile
utraque crescere usque ad messem videretur cum qui dicitur Paulus qui ait auferte malum
a vobis ipsis. Sed quid inter triticum antequam veniat ad spicam et
lolium quia vobis similia et nimis distingui possunt. Hoc intelligitur de am
biguis. Illud Pauli de manifestis. Tunc dimissis turbis in domum
venit et quia quinque parabolarum exposuerat eis in navi secretum
petentibus illic exposuit et insuper alias tres vel exposuit dicens
de thesauro abscondito in agro secundum de bona margarita inventa et
empta. Tertiam de sagena in mare missa. Veniens autem in patriam
suam docebat in synagogis iudeorum. Unde et mirabantur putantes
eum esse fabrum quia ioseph fabri filius. Ideoque non nisi paucos ibi
curavit per impositionem manuum. Et dicit nemo propheta acceptus in patria sua
repleti sunt ira et eicientes eum de urbe duxerunt ad supercilium
montis ut precipitarent. Sed ipse per medium illorum transiit tunc eum
euadere voluit quia venit locum adhuc illis reseruabat et
quia nondum hora passionis venerat et quia genus mortis Christus non
elegerat adhuc ostenditur ibi locus qui dicitur saltus domini similiter malo amaza
[illegible] medium ubi dominus descendens impressit se rupi cedens et vi
prestitit et quasi locum latibuli in quo adhuc vestigia rugarum
vestimentorum eius et zonam lineamenta que apud eum fuerant
impressa notantur. Comestor. De decollatione sancti Iohannis baptiste
Illo tempore Herodes tetrarcha diem natalis sui celebravit xxii
coram principibus et primis galilee ubi puelle saltanti datum est caput
Iohannis in disco premium. Est autem notandum quod Iohannes valde contra
credidit et quod Herodes cum uxore defuncte Iohannis publica oratione sua
2 sua privatus secreto tractavit. Auctor. Nota in Iohanne fiducia corri
piendi quod faciunt tria scilicet immunitas a peccato quia turpe.

e doctori est secundum contemptus Herodis qui omnia et donaret et ipse tamen ... de ci-
bo tiranni tamen zelus et ipse erat ardens. Herodes autem vii modis peccavit. Primo
quia adulterium cum uxore fratris sui commisit. Secundo quia contra iustum non sustinuit.
Tercio quia diem natalis sui superbiendo celebravit. Quarto quia saltatrici reddit.
Quinto quod inordinate iuravit. Sexto quia impietatem sub specie pietatis palliavit.
Septimo quia innocentem interfecit. Comestor. Tradunt Iohannem in castel-
lo Arabie quod Macherunta dicitur truncatum, corpus vero in Sebaste urbe Pale-
stine sepultum. Caput autem in Ierusalem humatum est iuxta Herodis habitaculum. Ossa
eius tempore Iuliani apostate sparserunt gentiles invidentes mira-
culis que fiebant ad eius monumentum. Que rursus collecta ab eis cremata
sunt et pulvis ventilatus. Unde qui semel martirium in vita, in morte quodam-
modo iteravit, facientes eum in natalicio eius ossa collecta cremari. Dum autem
colligerent ossa quidam monachi a Iherusalem immixti latenter colligentibus ma-
gnam corporis partem tulerunt. Tempore vero Marciani principis duobus monachis
orientalibus qui ob orationem venerant Iohannes in ruina revelat caput suum
sed non multum post in manus perditorum pervenit ... ab aliis inmissum in Emi-
senam et in quadam spelunca immunda sub terra non parvo tempore ignobiliter
reconditum fuit. Demum idem Iohannes caput suum ostendit Marcello religioso
abbati et presbytero cum in eadem spelunca habitaret. Unde cum ille Marciano eius-
dem urbis episcopo indicasset elevatum est. Ex quo tempore in eadem urbe decollatio
Iohannis celebrari cepit ea die ut arbitramur qua caput inventum est et
elevatum. Sive ut alii tradunt non ex festo decollationis sed de collectione
ossium eius festum sit constituta. Comestor. **Testimonia Iosephi de Io-
hanne baptista et de domino Iesu et eius facie corporali. xxiii. capitulum**

Iosephus aliam causam tradit necis baptiste dicens eum predicasse hominibus
et ob tantum baptismi multos congregasse in unum. Timens Herodes dispendium
populi sui suspicione Iohannem occidit eum. Et refert Iosephus iudeos tradi-
disse Herodem destructum in prelio proximo bello ab exercitu Arethe regis.
Idem quoque Iosephus de domino Iesu commendationem ponit in hunc modum. Iosephus
in libro antiquitatum xviii. Fuit his temporibus Iesus sapiens vir si tamen eum
virum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorum
qui libenter que vera sunt audiunt. Multos quoque sibi iudeorum et multos
de gentibus sociavit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostre gentis
cum Pilatus crucis ... decrevisset non deseruerunt eum hii qui
ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertia die vivus sicut divini prophete vel hec vel
alia de ipso futura predixerant. Sed et usque in hodiernum diem christianorum qui ab
eo dicti sunt et nomen perseverat et genus. Iohannes Damascenus in iiii libro. Ipse
quoque Iosephus ut aiunt historie tradit dominum Iesum visum fuisse cum ciliatum
i. iuncta supercilia habentem, bene oculatum, longum vultum habentem ... incorpora-
tione psalmi xliiii ad principalem imaginem. Quamvis quo sit speciosus forma
pre filiis hominum, de quo in ysaia legimus non est ei species neque decor.
Sed ibi quidem ignobilitatis corporis propter flagella et sputa et alapas et clavos
et in iurias patibuli commemorat. Hic autem pulchritudo virtutum ...
a venando corpore non quo divinitas Christi hominibus comparata speciosior sit.
Hic non hic comparationem sed absque passionibus anime pulchrior fuit ...
virgo de virgine qui non ex voluntate viri sed ex deo natus est. Nisi enim ha-
buisset et in vultu quiddam sidereum in oculis statim eum secuti
fuissent apostoli nec illi qui ad comprehendendum eum venerant corruissent.
Ieronimus super Matheum libro i. Frustra igitur arguit quod Porfirius et Iulianus augustus
vel imperitiam historici mentientis vel stultitiam eorum qui statim secuti

sunt salvatorem qui mirabiliter quedam hominum notatorum sunt scripta cum
tante virtutes tantaque signa precesserint que apostolos angelique videbantur vidisse
se non dubium est. Et ecce fulgor ipse et maiestas divinitatis occulte que
etiam in humana facie relucebat corpo[ris] primo aspectu eos ad se trahere
poterat sicut magnes lapis anulos et capulas et confortat et copulat communi.
Hystorie series post iohannis decollationem usque ad transfiguracionem
domini xxiiii.
Audivit autem herodes famam ihesu et ait: Iohannem
ego decollavi. Quis autem est iste de quo audio talia. Et querebat vi-
dere eum. Quod cum audisset ihesus secessit in desertum locum ut sui
daret formam vitande temeritatis et etiam ut parceret inimicis ne scisma
dinum homicidio augerent. Illuc turbas multas cum sequentes curavit
et de v panibus ac duobus piscibus exceptis v milia hominum saciavit et de frag-
mentis quorum xii cophinos repleverunt. Ubi cum turbe vellent eum regem
rapere quia sub tali rege viderat eis se non posse egere ascendit in
montem solus orare. Porro navicula in qua discipulos eum precedere
compellit iusserat iactabatur fluctibus. Unde videns eos laborantes quarta
vigilia noctis ambulans super aquas ad eos venit et petrum cum
mergeretur erexit. Nec vero ventus cessavit. Altera die turbe cum quereret eis
dominus dedicat quam dabant manna tamen quod patres comederunt perierunt et
dixit eis verba spiritualia de corpore suo que quidam carnaliter accipientes et
abhorrentes abierunt retrorsum. Quendam phariseus ipsum ad prandium
invitatum super hoc quod non lotis manibus manducaret increpat. Quem dominus
contra de ypocrisi et quod traditiones suas servabat et contra mandata dei re-
darguit. Abiens autem in fines tiri et sydonis cananeam similiter accepit.
Ad se clamantem exaudivit filiam eius a demonis vexatione curavit.
Inde ad locum maris galilee per decapolim i regione x urbium venit ibique
surdum et mutum sanavit ~~ac multos imminentes~~. Post hec ascendens
ierusalem ad diem festum in probatica piscina languidum sanavit ac in
deos murmurantes quod operaretur in sabbato redarguit. Instruxit dicens pater
meus non tantum vi primis diebus ut putabat spatium fuisse sed etiam
operari usque modo. Ego operari cum illo addidit et potestate sibi data a
patre mortuos suscitandi et iudicandi predixit et de antichristo quod
eum recepturi essent venientem non in nomine patris sed suo relictis
illis iterum trans mare galilee in desertum abiit ibique de vii panibus
et paucis pisciculis iiii milia virorum absque mulieribus et parvulis saciavit
statimque navigio transiens in partes magedam que et dalmanutha
cecum ibi sanavit. Veniens autem in partes cesaree philippi fidei confessio-
ne apostolorum potioribus accepit eique claves celi se daturum promisit et forte tunc
ei soli vel pro eis omnibus cum aliis dedit. Tunc discipulis passionem suam
predixit. Corpus ad eius imitationem invitat. Ordo historie abhinc
usque ad scenophegiam xxv.
Post dies vi petrum et iacobum et
iohannem in montem thabor secum duxit coram eis se transfiguravit.
Et in tanta mortali gloriam in mortalitatis sue prout voluit ostendit.
Sequenti vero die lunaticum quem discipuli sanare non potuerant ad pre-
ces patris sanat. Et cum venisset capharnaum accedentibus questo-
ribus census capitis petrum ad mare misit qui statim more pi-
scis inventum pro se et pro domino solvit licet deus sicut doctos

ea tamen que sibi data erant ad usus pauperum in proprium usum expendere
voluit. Cum autem quesissent inter se quis eorum maior esset accesserunt
ad ihesum dicentes vel querentes ut hanc eis questionem diffiniret. At ille ut
eos ad humilitatem revocaret in medium eis exemplum ostendit eis parvulum
amplexans eum quem tradunt quidam fuisse marcialem lemovicensem
tam apostolum. Porro scandalizatores pusillos cavendos ac precici-
dos ostendit per amputationem membrorum. Et ad ostendendum quanti sint pu-
silli apud deum proposuit eis parabolas tres scilicet de ove perdita. Iuncta
de dragma simul et de filio prodigo addidit. Iam de modo corripiendi
fratrem secreto peccantem et de remittendo peccati usque septuagies sep-
ties. i. cccctis xc vicibus. Et quod omni petenti dimittendum sit per parabo-
lam servi subdidit cui debitum dominus revocavit quia conservo misereri
noluit. Post hoc in iudeam veniens phariseis querentibus ~~de quacumque~~ de causa
fornicationis eam dimittendam legem non de libello repudii obdurationem
cordis eorum fuisse concessam adstruxit. Dicentibus discipulis non expedit nu-
bere. Ac si omnem continentiam putarent meritoriam distinxit eam triplicem
scilicet nativam et fictitiam sive coactam et voluntariam que dicitur victoriosa
vel que sola est meritoria. Post hec ambulabat in galileam quia in
iudea querebant eum interficere. Aderant eo tempore quidam nunciantes
ei de galileis quorum sanguinem miscuerat pylatus cum sacrificiis eorum.
Iuda namque dicens se dei filium multos seduxit de galileis. Et eos
cum duxisset in garizim ubi dixerat se ascensurum in celum coram eis
dum sacrificaret ei superveniens pilatus ipsum cum eis omnibus occidit. Timuit
enim ne et iudeos seduceret. Cumque putarent eos passos ideo quia maxi-
mi essent ceteris galileis ait dominus multos non minus fuisse scelestos
et similiter nisi penituerint perituros. Super quo dixit eis similitudinem
ficulnee non facientis fructum. Cumque sabbato doceret in synagogam
sanavit mulierem a satana xviii annis incurvatam. Asceno
imminente scenophegia cognati phegia usque ad adventum xxvi
eius ipsum ut ad diem festum iret. Ascendit ibique gloriam miraculorum
ostenderet. Inhabitabat gloriam eius querentes ut probet principes sicut ceteris
ille non acquievit sed privata latenter ascendit. Et alii quidem dicebant eum
esse bonum alii non seductorem. Facta igitur in turba dissensione de eo missi
a principibus et phariseis ministri ut apprehenderent eum sermonibus eius capti
redierunt dicentes quia nunquam sic locutus est homo. Cumque mansisset in templo
diluculo absolvit mulierem accusatam de adulterio. Relictis quidem
dixit sicut magister relicti remanent misera et utraque ... et miseri-
cordia et comprimere. Tunc tamen docens ab avaricia et brevis est
hominis vita proposuit eis similitudinem de divite cuius prefructuum uberta-
te libabat horrea sua ampliare. Cum autem inter cetera se lucem
mundi et filium dei diceret ac se esse priusquam abraham fieret
volentibus illis eum lapidare se abscondit ac de templo exivit. Pre-
teriens autem cecum natum illuminavit. Et adolescentem quendam de via salutis
signa perfectionis docuit omniaque propria relinquentibus premium super-
promisit. Phariseis non superbis eum deridentibus eo quod eorum lex bona
terrena promitteret contra eorum avaricia proposuit eis exemplum de divite
purpurato. Discipulis autem parabolam de villico alia quoque de denario

dimisit. Cum autem sabbato manducaret in domo cuiusdam principis phariseorum
coram phariseis insidiantibus sibi sanavit ydropicum. Similiter parabolam eis
dicens licet in sabbato cum ad die licebat ex pecore [illegible] si lapsum esset in
puteo sublevare in traditionibus suis opus quia detrimentum esset. LXX. ag
bus vacandum est in sabbato sed [illegible] illud non est ratio maxime que fit pro
ubo. Postea contra phariseorum superbia hortabatur invitatos ad distribuendum
humilitate opus atque in invitationibus ad pauperum propter quam divinitus invitatorum
Tunc dixit quidam ex discumbentibus beatus qui panem in regno dei man
ducabit. parabolam de cena magna proposuit. **De encenniis XXVII**
F acta sunt autem encenia Iherosolimis i. festa dedicationis et hiemps
erat. Et quidem hoc festum non ad primam vel secundam templi dedicationem
spectabat sed ad tertiam. Prima non fuit in autumpno quando salomon
dedicavit templum decima die septembris. Et usque ad illud templi eiusdem
fiebant quod annis festa duo ad diem dedicationis s. reparato. Cum
lus reedificatum fuit templum redeuntibus de babilone dedicatum est
in vere i. xiij die martij i. xvj. luna. Cum autem antiochus epipha
nes polluisset templum sordibus ydolorum et asportasset utensilia eius
iudas machabeus filius asmonei de genere sacerdotali mundavit
templum et restituit utensilia in locis suis et tertio dedicavit illud quarta die
decembris. Tunc ihesus in templo in porticu salomonis ambulabat i.
in porticu templi ubi salomon ad orandum stare solebat. Cumque iudei insidio
se ab eo quererent an ipse esset christus. Ihesum temptavit dicens Opera
que ego facio testimonium perhibent de me. Et cum vellent eum lapidare quasi
blasphemum quia se unum esse cum patre asserens innuebat se esse
et sapientiam sanctam hominis [illegible] vidit [illegible] ambiguitate
eorum manus eorum mitigavit et transiordanem abiit. Cum autem accepisset
lazarum infirmari [illegible] mansit adhuc in loco ubi erat
duobus diebus ut compleretur mors illius quadriduana. Tunc in betha
niam abiit eumque mortuum sua virtute suscitavit. Petrus raven
nensis episcopus. **De lazari suscitatione et iudeorum contra ihesum conspiratione**
L azare veni foras. Ad vocem christi cepit inferni fores **XXVIII**
pulsare [illegible] lazari reposcere [illegible] tartara [illegible] furoris
[illegible] antiqua [illegible] penarum [illegible]
tot seculis adeo [illegible]. Et videns hominem [illegible] quis esset
an solus aut cum [illegible] mortis accessus [illegible]
[illegible] Cui responderunt ministri [illegible] autem christus est rex glorie [illegible]
plis adhuc tartarum. Ego regem glorie scio [illegible] modo possidere
cum [illegible] non possit sufferre hunc autem [illegible] hominem de
[illegible] corporum et mortalem [illegible] quorum hominibus [illegible]
atque [illegible] et [illegible] angelis autem [illegible]
ac [illegible] ipse est deus [illegible] et redemptor cum ipse caput tuum
[illegible] imperium [illegible] iudicio suo [illegible]
per [illegible] attrahis [illegible] filius dei [illegible]
[illegible] unus [illegible] quia [illegible] cogatur adhuc tartarum
ista non ardens [illegible] adesto [illegible]
[illegible] deplorans. Ego autem et si [illegible]
[illegible] tua [illegible] et [illegible]
[illegible] quis [illegible]. Sed apparuit homo qui dicitur christus tamen se [illegible]

iactans sacerdotes tuos accusans templum arguens sabbata tua violat
et legem solvit. Tantusque cottidie crescit auribus ut lazarum iam
iure meo manentem effractis inferi claustris eruerit. eum aut cito
submerge vel si semel patefecerit ianuas omnes quos tot seculis ser-
vavimus amittes adhuc filius dei sum prius respondit Satan. infernus ut tar-
tarus tenebras noctis teneat nos innocentes. Quadam autem vice ad
solius culpam comparatam patriarchas prophetas virgines castos coniuges et cete-
ros parvulos bonum et malum ignorantes carnifex iste crudeliter ad se tra-
here non cessat. Pro ego moriar ne moriantur omnes. Ego deli-
ctum ad solvendum patris cruoris tuam sanguinem meum funda ut ad
te tua tabula redeat Satan cari sanguinis mei redemptio sit mor-
tuorum adhuc tertio. Tunc lazarus cepit exire et tartarus ad reddendum
omnes pie mortuos Christo iussus est obedire. Tunc Christus advocata
patria clamat voce magna: lazare veni foras. Mox tartarus
lazarum ad superna retulit timens ne diu tardius eum respueret
omnes cogeretur efferre. Sic festus et unorum relator qui raptor
esse consuevit mortuorum. Comestor. Creditur autem hoc fuisse feria ea
die qua legitur in xl. hoc est feria vi. ante ipsi sunt dies plura scilicet die
mensis primi secundum legem multique iam ascenderant ad diem festum
pasche ut sanctificarent se. Hoc itaque miraculo divulgato pontifices et phari-
sei collegerunt concilium contra eum timentes propter amittere gentem et locum
eo quod omnis turba post eum iret et crederet ... ipse sacra corporalia
et ablutanda esse docet. Tunc Caiphas pontifex legis prophe-
tavit quod mors eius ... Ihesus ergo palam
apud eos ambulare desijt et in desertum iuxta civitatem effron seces-
sit. Adrianus papa ad Karolum. De mutuis epistolis domini ihesu et
circulatione quidem sublimium abgari regis edisse. xxix

Respitibus orientis rex agnovit quod redemptor ... ...
... die passionis ... regi edissene civitatis ... ... corpo-
ris illum ad se invitavit ut et persecutores iudeorum aufugeret et
auditas iudicibus ... et sanitatem ... illi ... suo
... ... si facie ... corporis ... ... vultus ...
transformata ... ... ... desiderij tui ... refugens
et quod de me audisti ... impossibile ... ... quia cum
... ea que de me scripta sunt ... tibi unum ... discipulis
meis qui ... tuo sanitatem ... et ad solummodo ...
vos perducat ... alibi quoque legitur quod legati regis abgari ad eum
... ... ... facies salvatoris ... ...
appropinquasset unus palatio abscondit eam sub tegula in qua
itidem ymago ... apparuit ... quod ... ubi et
usque hodie ... tegula ... in civitate ... adhuc ...
... Eusebius in historia ecclesiastica libro i°. Rex ...
abagarus ... ultra eufraten ... ...
... morbo quod corporis ... ...
... qui ... ... ... ...
... ... ... ... ... ... ...

morbo metuit quibus te cura eius differt dignus eo efficitur responso
ipsius salvatoris in quo sibi et tarda promittitur et quod non multo post
desiderii sui consequitur effectum. Hec igitur in archivis publicis
Edisse de scripta reperimus in quibus cartis que gesta regis abgari
servata antiquitus continebantur. Abagarus euchanie filius thopar-
cha Ihesu salvatori bono qui apparuit in locis Ierosolimorum salutem. Auditum
michi est et de sanitatibus quas facis sine medicamentis et herbis. Etenim
ut fertur cecos facis videre claudos ambulare leprosos mundas et immundos
spiritus ac demones eicis et eos qui longis egritudinibus affliguntur curas
mortuos quoque suscitas. Quibus auditis de te omnibus statui in ani-
mo meo unum e duobus aut quia tu sis deus et de celo descenderis
aut filius dei sis qui hec facis. Propterea scribens rogaverim te ut digneris
usque ad me fatigari et egritudinem meam qua iam diu laboro curare.
Nam et illud comperi quod iudei murmurant adversum te et volunt tibi insidi-
ari. Est autem michi civitas parva quidem sed honesta que utrisque. Ex-
emplum rescripti ab Ihesu per Ananiam cursorem ad Abagarum tho-
parcham. Beatus es qui credidisti in me cum ipse me non videris. Scriptum est
enim de me quia hii qui me vident non credent in me et qui non vident
me ipsi credent et vivent. De eo autem ut scripsisti ad me ut veni-
am ad te oportet me omnia propter que missus sum hic explere et postea
completus recipi me ad eum a quo missus sum. Cum ergo fuero assumptus
mittam tibi aliquem ex discipulis meis ut curet egritudinem tuam et vitam tibi
atque hiis qui tecum sunt prestet et civitati tue prestet ut nullus adversa-
riorum umquam eam expugnare possit.

## De thadeo apostolo post assumptionem domini ad eundem regem misso. xxx.

Erat autem hiis epistolis ad-
iunctum etiam lingua syrorum quod infra scriptum est. Postea vero quam Ihesus
assumptus est misit ei Iudas qui et Thomas Thadeum apostolum unum ex
septuaginta. Quod cum innotuisset abgarus considerans mirabilibus que faciebat
recordatus est quod ipse esset de quo Ihesus sibi scripserat dicens. Cum autem fuero assump-
tus mittam tibi aliquem de discipulis meis qui egritudinem tuam sanet.
Et vocans ad se tobiam apud quem manebat ait ad eum. Audivi quod
vir quidam potens venit et manet in domo tua adduc eum ad me.
Cumque venisset thobias nunciavit. Dixit tadeus quia maxime propter ipsum missus
sum. Postera igitur die statim intravit. Ingressu vero eius abagaro
divinum nescio quid splendoris in vultu apostoli thadei. Quod cum vidisset
abgarus adoravit eum super quod admirati sunt omnes qui assistebant
regi. Ipsi enim nichil horum videbant quia soli abgaro fuerat ostensum.
Et rex dicere cepit ad thadeum. Vere discipulus es Ihesu filii dei. Et thadeus
respondit. Quia magnifice credidisti in eum qui me misit propterea
missus sum ad te. Tunc et abgarus adeo usque adeo inquit
credidi in eum ut et iudeos qui eum crucifixerunt vellem si vellem in-
vadere tanta exercitus copia trucidare. Et si non romani imperii
auctoritas impediret. Et thadeus ait. Dominus meus voluntatem patris
sui implevit qua impleta assumptus est et reversus ad patrem. Di-
xit abgarus. Et ego scio credo in eum et in patrem eius. Et tha-
deus. Propterea inquit pono manum meam super te in nomine eius

Et ad hoc scabellum statim dum ostenderet morbo quo tenebatur absolutus.
Non solum autem illum sed et abdium quendam abde sed filium podagra labo
rantem multosque alios urbis illius cives variis obsessos incommodis
sanat. Et opera magna et admiranda perficiens predicabat verbum dei. Post
hec autem abgarus ait ad thadeum. Tu quidem cum virtute dei hec facis verum
queso te enarra michi de adventu ihesu quomodo factus sit et de virtute eius in
qua faciebat hec que audivimus. Et thadeus. Crastino congrega michi omnes cives
tuos et seminabo in eis verbum vite vel de adventu ihesu quo modo factus sit vel de
vel qua de causa. Cui respondit quod solus ascendit cum grandi multi
tudine ad passionem suam. Jussit ergo abgarus ut omnes cives convenirent et
audirent predicationem thadei. Et post hec iussit ei dari aurum et argentum
sed ille non accepit dicens. Si nos nostra derelinquimus quomodo accipiemus
aliena. Eusebius in cronicis. De ultimo adventu domini in iherusalem xxxi.
Anno itaque imperij tiberij xviij. ihesus xpistus secundum prophetias que de eo fue
rant plenarie ad passionem venit anno etatis sue xxxiij°. Come
stor. Post hec autem dum complerentur dies assumptionis eius firmavit faciem suam
ut iret in iherusalem. assumptionem ihesu dixit lucas non solum tempus quo assu
mi debebat de mundo ad patrem sed et post pascha et agnus paschali
qui decima die mensis primi assumebatur de grege et servabatur usque ad quartam
decimam. Tunc enim modum ihesus decima die, i. in ramis palmarum venit ad
locum passionis et mansit immo usque dum passus est. Rector. Ipse ergo
ihesus faciem suam firmavit, i. impletam inter locum quo pati debebat
prefixit secundum misso verbis de prophetias. Posui faciem meam ut petram dicit.
Comestor. Et ingressu cuiusdam castelli occurrerunt ei x. leprosi. Quorum
decem eius iussu sacerdotes peterent mundati sunt quorum unus qui samari
tanus erat reversus est et gratias egit. Ceteri vero qui iudei permanserunt in
ingrati. Porro samaritae quia videbant euntibus in iherusalem adorare nolue
runt eum hospicio recipere. Dum irati iohannes et iacobus ignem de celo ad
eos consumendos impetrare ut huiusmodi vindicta que laudata est in helia
in ministris et adhuc increpata quia non hec appetebat potius sed ille si co
na. Tunc iterum predixit eis secreto se mortem crucis passurum tertia
die resurrecturum. Unde filij zebedei putantes eum in iherusalem carnaliter
in proximo regnaturum suggesserunt matri sue ut peteret unum sedere a dextris et alium sinistris
quo ergo postea peteret eis concessionem in eius regno. Cognoscens corpus ihesus
tenuitatem reverentiam hos ad humilitatem ostendens per hanc eos revocavit ad pus
lim... per quam per honoris ambitionem. Primus autem cum ingrederetur iericho ce
cum nabim illuminavit et eandem urbem perambulans in domum zachei di
vertit. Ingressu vero iericho duos cecos secus viam sedentes quorum unus
erat barthimeus sanavit. Igitur ante sex dies pasche venit bethaniam. i. ante
ramos palmarum quia dies sextus erat ante pascha si incipimus et
diem pasche cum in 4ta interpositum. Et erat in domo symonis qui fuit lepro
sus et adhuc sanatus sed tamen adhuc pristinum nomen manebat. Unde adhuc
dicitur matheus publicanus. Multique iudeorum venerunt illuc qui convenerant
ad diem festum non propter ihesum tantum sed ut viderent lazarum. Cogitaverunt ergo
principes sacerdotum ut lazarum interficerent. Fecerunt autem ei cenam et martha
ministrabat et lazarus unus erat discumbentium. Qui ut ait augusti
nus dubitantibus quibusque interrogantibus loca penarum respondens nimia dilige
ti narratione indicavit. Vita in inferis longis temporibus ignorata tandem

incurrit proditorem. Maria ergo aperuit alabastrum et effudit unguentum
super caput ihesu et etiam unxit pedes eius et extersit capillis suis
In memoriam huius in cena sabbato dicitur quod debet erogare pauperibus
qui etiam sunt pedes domini quorum modo traditur ambulantes in terra
Cum largitionis occupatione ea die non confunditur ad aliqua etiam
cum ceteris diebus quadragesime statimque faciat ad celebrandam missam
Indignabatur autem iudas scariothis de deperdito unguento quia fur
erat et loculos domini habens in uxori et filiis dabat que furabatur

De susceptione eius in ramis palmarum xxxii

Cum autem ascendebat ihesus ierusalem et discipuli eius. Et cum
venissent bethphage qui erat viculus sacerdotum in latere montis
oliveti misit duos de discipulis in castellum quod contra eos erat
i. in ierusalem ut adducerent ei asinam et pullum qui erant alligati in bivio ista
quod communis fuisse pauperibus qui propria iumenta non habebant. Cuius iumenta quis opera
tus fuerit pabulum dabat et et pullo. Cum quippe ad opera ciuitatis intrabant
. Tamen quamquam ascenderet eum. In hoc itinere dum ascenderet in ierusalem pri
[illegible] quandam cum [illegible] esurisse et accessisse ad ficum. Et cum non in
venit quidquam in ea nisi folia ait. Nunquam ex te amplius nascatur fructus. Et statim
aruit quod legitur apud matheum legitur sequenti die fore putamque recapitula
do dictum. Et cum appropinquaret ihesus ad descensum montis oliveti multi de
descendentibus cum eo substernebant vestimenta sua in via alij cedebant
ramos de arboribus et sternebant in via. Turba autem multa que venerat
ad diem festum et pueri hebreorum tollentes ramos olivarum
processerunt ei obviam et qui precedebant et qui sequebantur clamabant osanna
i. salva obsecro. Et quidam phariseorum de turba dicebant ei ut increparet
discipulos. Quibus respondit. Si hij tacuerint lapides clamabunt quia hijs in
passione tacentibus petre scisse clamaverunt cum dominus moreretur. Et ut appro
pinquavit flevit super ciuitatem dicens. Quia si cognovisses subaudi flevisses si cognosceres
scilicet ruinam tuam futuram et causas eius. Ventor. De eiectione vendentium et e[mentium] xxxiii

Et intravit ihesus in templum ut doceret nos formam religionis sunt quoque
propter tria. Primo secundum glossam ut doceret nos sanctum ibi esse ad eamque orationes deo gratias sit
peragendas primo domum orationis si ibi est ad eamque orationes deo gratias sit
et ad agenda negotia secedamus. Item quia locus publicus erat ubi possit
in veniri ostendens se non invitum sed sponte pati. Item ut ostenderet ruinam
urbis propria flevit maxime propter sacerdotum culpa processuram. Sacerdotes
enim audientie sue consulentes in porticibus templi hostias vendebant tamquam ge
neris ne venientes de longinquo nichil offerre si hostias propter hoc non in
venirent. Et ne etiam pauperes qui nichil secum proferebant ex eorum occupationem
perderent petere non habere possent ibidem nummularios qui mutuo sub fenore
darent pecuniam. Sed quia lex non patiebatur ut a suis fenus usuras acciperent
excogitaverunt ut collibistas facerent. Collibia autem apud eos dicuntur
vilia munuscula ut ciceris et uve passe et pomorum diversi generis quia quod
nummus non licebat in talibus licet. Quod prohibuit ezechiel dicens usuram
et omnem superhabundanciam non accipietis. Sic hodie quidam sub nomine caritatis
usuram palliat. Et facto flagello de funiculis eiciebat ementes et vendentes
et non sinebat vas aliquod deo non dicatum transferri per templum. Tradunt quidam
quia quidam fulgor radiosus effulgebatur ex oculis eius quo territi sacerdotes et
levite non poterant ei resistere. Iero. super math. li. iii. Inter signa omnia
que fecit hoc mihi videtur esse mirabilius quod unus homo in illo tempore contempti
bilis et in tantum vilis ut postea crucifigeretur scribis et phariseis contra se semi

entibus et turba sua videntibus destrui potuit unius flagelli verbera tanta
multitudine eiecta mensarumque subversione et cathedras confringere atque alia facere que
infinitus non posset exercitus. Igneum enim quoddam atque sidereum ex oculis eius ra
diabat et divine maiestatis in facie lucebat. Comestor. Et accesserunt ad eum
ceci et claudi in templo et sanavit eos. Et admirantes principes sacerdotum
et pueris clamantibus dixerunt ei Audis quid isti dicunt? et non arguis eos. Et ille
quasi diceret nos sequimur quod audivimus. Et vidit. Relicto templo hic et
in tribus diebus sequentibus .i. hoc autem dixit ihesus non imperando non compellendo
vel hortando sed predicando. Et respiciebat divites qui mittebant
munera sua in gazophilacium vidit autem et quandam viduam pauperculam
mittentem duos eros minutos valentes quartam partem sicli scilicet obulos
.v. et dixit eam misisse plus quam omnes quia totum victum suum quod habe-
rat alii vero ex habundancia partem non totum. Dixit autem ad quosdam qui in se
confidebant tamquam iusti pre aliis et ceteros aspernabantur certas parabolas
de phariseo et publicano. Et intulit quia omnis qui se exaltat humiliabitur. At principes
in sedendo pre timore populi vel pre multitudinem disserendi quia magister erat non die sed
nocte docendo ad eum venit qui eum de interrogatione de initio regni dei
instruxit. Et cum vespera iam esset hora circumspectis omnibus exiit in bethaniam
et ibi mansit. Glossa. ut dicit quia pauper et nulli adulator nullum in tanta urbe
invenit qui ei hospicium daret. Erat ergo diebus docens in templo noctibus
exiens morabatur in bethania. Iesus tota illa septimana penosa dicitur quia per
totam illam laboravit dominus non vacando sed propinqua vindicta adorum operatus est unde
doctor. De hiis que gessit in secunda feria xxxiiii. capitulum

Iesus autem in montem oliveti venit in templo et sedens docebat populum. Pharisei
autem videntes et insidiantes ei quia sciebat eum esse mansuetum
et iustum predicatorem et vobis quem gravem esse vellent adduxerunt ei mulierem
lapidandam secundum legem ut si iudicaret eam lapidari quasi crudelem eum
invidient. Quoniam gratiam autem quam ipse predicabat. Si autem dimitti quasi
hostem legis condempnarent. Ipse autem utrumque calumpniam prudenter evitavit
quia et iusticiam et clemenciam in iudicio suo protulit cum iusto iudicium sal-
va misericordia sua ad digito scripsit in terra. Qui sine peccato est mittat in illam
lapidem. Et autem scripsit ad literam incerte est. Quidam dicunt quod id quod eis vide-
bat quod eis vult velle in quandam epistola eam scripsisse. Terra terra absorbe
viros istos abdicatos. vel secundum glossa. terra terram accusas. vel forte peccata eorum
scribebat. Mulier inquit ubi sunt qui te accusabant. Qui vocant ad quendam
fugata sunt iudicio iusticie. Nemo te condempnavit quia quilibet eorum sciebat
se similiter inquinatum. Nec ego te condempnabo. quasi dicat. Illi dimiserunt te
in dampnata propter peccata sua et ego te absolvo quamvis mea. Vade et amplius
noli peccare. Sicut supra protulit iudicium iusticie salva misericordia et ita e converso pro-
fert iudicium misericordie salva iusticia secundum glossa scilicet ut mecham peccata dimittens
et ut iustus ne amplius peccaret interdicens. Nam utrumque vie domini misericordia
et veritas. Et notantur hic in summa v. que observanda sunt iudicibus in summa pro-
cedenda. Primum quod mala et discreta deliberatio sua scilicet ut non propere precipitentur
sed diligenter examinentur. secundum id iob xxix. Causam quam nesciebam
diligentissime investigabam. unde et deus audita causa non statim protulit sententiam sed tacuit primo
et scribebat in terra non quia ignoraret sed ut nos instrueret. Tercia causa
discreto notatur in digito. Secundum est pronum compassio qua dicitur inclinatus se in
terram. ut in termina ad exemplum scilicet ut non sine dolore compassionis
procedat procedat sententiam et devitet. Tercium est iudicis recto fine scilicet ut non flectantur
precibus vel muneribus vel aliquo tali unde ipsius sententiam pietatem erexit.

se Christum inte[ri]us ipse purgato sine qua nemo potest digne aliud indicare sig[num]
illud C[hristus]. sine peccato etc. C[hristu]s tunc ad instantia admixio ad exemplum
Christi qui utraque fuat ut dicitur. Et Iudei et ipso hominum iudicando si[ng]ula
etc. venerunt autem quidam gentiles ut adorarent in die festo et dixerunt
Philippo domine volumus Ihesum videre. Qui assumpto Andrea dixerunt
Ihesu. Et dixit Ihesus venit hora ut clarificetur filius hominis q. d.
plenitudo gentium credentium est. Sed non nisi per passionem futurum
in sinuavit dicens. Nisi granum frumenti etc. Pater clarifica nomen tuum
hoc. Et venit vox de celo et clarificavi et clarificabo iterum i. clarum
feci ut desistam vel secundum Crisostomum clarificavi in baptismo et in transfi-
guratione et clarificabo in resurrectione et ascensione et iudicio. Et dicebat
quidam tonitruum factum fuisse alii quod angelus locutus est ei. Et ait
Ihesus. Non propter me hec vox venit sed propter vos. Nunc princeps mundi eicietur foras i.
princeps amatorum mundi. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. Et
lego si exaltatus fuero etc. Et ad vesperam exiit foras et abiit in Bethaniam
et iterum rediens de mane

### De gestis tertie ferie xxxv.

sabbi in templo docebat populum. Et accesserunt ad eum principes sacerdotum
dicentes. In qua potestate hec facis q. d. Quid est quod eicis de templo
quos nos ad hoc posuimus hospitalis reddens nobis inquietos. Ihesus autem
responsionem reddidit sponte non solutionem que claudit clauso respondens.
Sed aut approbanda veritas aliis et eo ipsis respicere indicavit per parabolam
duorum filiorum quorum uni dixit pater vade in vineam meam. Et
respondit nolo. Post tamen ivit. Alii vero dixit vade et respondit
vado sed non ivit ad eam quorum posuit parabola de cultoribus
vinee sanguinis magis et post hec alia de invitatis ad nuptias regales
ut hinc inde vestes imperiales. Tunc pharisei volentes eum capere de verbo
posuerunt ei questionem apud iudeos de censu et tributo cesari solvendo vel
non solvendo dicentibus quibusdam solvendum esse etc. h. presente et
non solvendo dicentibus quibusdam ... et quod cum populus videretur pharisei autem etc. contendentes
tamen qui decimas et oblationes et vota secundum legem dei solvebant.
humanis legibus subiacere non deberent. Ipse vero sic respondit ut et deo et ce-
sari iura sua servaret et illorum calumnias pateret. Evadite. Deinde
quorum sapientes Saduceorum questionem solvit et quia propheticas
non recipiebant auctoritate scripture mortuorum resurrectionem probavit.
~~Tunc ... docuit ... que in phariseorum doctrina audiendam sed~~
~~opera vitanda.~~ Sed et phariseum temptando interrogando de mandato legis
primo et ... instruxit et quis esset proximus per parabolam sauciati
a samaritano curati ostendit quod ... ipse esset dei filius per auctoritatem David
probavit. Tunc et docuit turbas quod in pharisaeorum doctrina audienda sed
eorum vita non imitanda. Deinde tribus ... arguens. s. de alubi
tione de incredulitate et ipsa doctrina de gula et superstitione avaritia
de ypocrisi et crudelitate. Egressus autem de templo predixit discipulis eversionem
templi signaque eversionis urbis et signa adventus sui quedam quedam
utrisque ... verba quia. Et dixit et ... adventus
iudicium tribus similitudinibus eius ... s. fulguris
et diluvii et ... In illa die de quolibet hominum genere dixit quosdam
assumendos in regnum et quosdam relinquendos ad supplicium s. de ag-
ricolatoribus qui pertinent ad prelatos et de mola activis que ad coniuga-
tos et de ... contemplativis que ad continentes. Secundum hec tria genera

tres parabolas posuit primam de virginibus propter famulas vel famulos qui sunt
ad perfectos secundam de x. virginibus qui sunt ad contemplativos tertiam de talentis
multiplicandis qui sunt ad activos. Quartam vero describit ventilacionem
aree que fiet in extremo iudicio. Comestor. Finitis autem sermonibus
hiis eadem die scilicet tertia feria dixit discipulis suis. Scitis quia post
biduum i. quinta feria adveniente agnus paschalis immolabitur et tunc
erit filius tradetur ut crucifigatur. De hiis que gesta sunt circa

Tunc scilicet circa ista principes sacerdotum videntes. feria xxxvj.
ihesum abiisse et dixisse non me videbitis amodo. Congregati
sunt cum senioribus populi in atrium cayphe et querebant ut eum tenerent
et occiderent non tamen in die festo ne forte tumultus fieret in populo
audiens autem iudas eos congregatos abiit ad eos et pepigit cum eis
de ihesu tradendo pro xxx argenteis forte quia tunc audierat
dominum tertia die moriturum reputavit eum in morte detineri
morte imminentem sibi lucrativam facere voluit. Ex glosa. Premis-
sa est et supra causa que compulit iudam ad vendendum
dominum. Quia cum esset fur et loculos haberet et videret unguentum
super caput et pedes eius effusum quod putabat esse vendendum
et sibi tradendum precium ut aliquid inde furaretur quod perdiderat
in effusione unguenti voluit recompensare in venditione magistri
Et forte hec fuit causa quare matheus hic factum marie recitavit scilicet
ut congruenter subiungeret factum iude quo vendidit dominum tamquam
estimans effusum ad tantum. Quid vultis inquit michi dare et ego vobis
eum tradam. Quasi vile mancipium venale exponens permittit
in eorum potestate quantum vellent dare. Qui cum vilia exponuntur solet
querere venditor ab emptore quantum dabis aut tantum eius. Notula
super hystoria. Quia autem iiii. feria ad passionem venditus fuit dominus
ea die [illegible] lectionem ysaie premittens ipse [illegible] legitur. Ecce in-
[illegible] cuius [illegible] quorum venditionis hominis [illegible]
in ieiuniis quatuor temporibus [illegible] locum [illegible]
Comestor. Et ita quatuor occasione querebat opportunitatem tradendi
eum sine turbis. De cena domini et institutione eukaristie xx

Prima autem die azimorum i. in eadem die qua vespera erat. xvij.
agnum immolandum et edendum cum azimis premisit discipulos
ut pararent. Et ita scilicet ihesus volebat [illegible] ad ce-
nam cum discipulis ante diem festum pasche i. ante primum
diem azimorum qui celeberrimus erat inter vij. dies paschales
Sciendum vero quod hoc nomine pascha [illegible] et adtria aliquando
pascha dicebatur vespera qua agnus immolabatur ut ibi.
Scitis quia post biduum pascha fiet. aliquando ipse agnus ut ibi ubi vis
paremus tibi comedere pascha aliquando vero vij. dies sequentes in quibus
comedebantur azima vel ex azima ipsa ut ibi. Non in die festo
ne [illegible] sed eo propter hanc [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cum [illegible] luna fuisse xiiij. et in
vespera illius fuisse pascha iudeorum. Sed dubium [illegible]
feria die passionis anticipavit pascha comedere iudei [illegible]
scilicet circa ista [illegible] fuit luna xiiij. unde queritur tunc [illegible]
potuit comedere fermentatum [illegible] tempore [illegible] fermentato [illegible]

aut errorem eorum qui hoc loco putant hic accipi pascha pro die immo-
lacionis sed accipitur pro prima die azimorum ut dictum est. Et si verum esset
quod dicunt de die pasche mendacium erat quia quartadecima die christo
celebravit pascha id est agnum credibile est eum comedisse cum azimis secundum
legem. Preterea dies ipsa precedens necessario immolacionis non dicebatur
pascha nec erat sollempnis cum tamen luna non fuit quartadecima dies
ante diem festum. Et non quod inmissum legitur dominum comedisse carnes
nisi agni paschalis. Surgens autem a cena lavit pedes discipulorum.
Sed non quod dixit qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet
perpenditur a quibusdam quod apostoli baptisati erant. Et cum recubuisset
iterum docuit eos quale hoc fecerat in exemplum scilicet mutuo sibi sub-
veniendi. Ihesus autem turbatus spiritu dixit amen dico vobis quod unus vestrum
me tradet. Turbatus est Ihesus innocentibus compatiens iude quem
notabat. Sic ipsi innocentes turbantur cum vident reos tanquam zizania
tempore tritici ante messem evelli. Ergo phariseus qui dicit a
turbatione non cadit in sapientem. Et dicebat singillatim Nunquid
ego sum domine? Qui intingit ait mecum manum in catino. Quod et
cum in eodem catino cum domino edebant et alii non quasi dicens unum unum
de xii me tradet. Forte ideo dixit intingit quia succus agre-
stium lactucarum necessarius erat ad esum agni. Recumbebat autem
discipulus quem diligebat Ihesus in sinu eius non aliud ut tradi-
tur nisi quia discumbebat inclinans ad pectus domini. Huic submissa
voce exposuit proditorem cui scilicet panem intinctum porrigeret. Et tunc
introivit sathanas in iudam non tunc primo sed ut qui possessum possideret
ut actor. Timuit iudas ne iudicaretur tacendo se prodere ait Nunquid
ego sum rabi? ait ille. Tu dixisti. Non dixit coram aliis con-
fiunt eum. Potest enim sic intelligi. Non ego dico sed tu dicis vel
quia latenter notatus non resipiscebat manifestius eum notabat
quasi dicens Tu te ipsum prodis non ego. Exivit iudas continuo. Erat autem
nox. Tunc ait Ihesus Nunc clarificatus est filius hominis id est electo de
medio proditore remanserunt soli mundi cum suo mundatore. Et addidit
continuo clarificabit eum deus id est clarificabit. Quod potest intelligi de resurrectione
et de imminente traditione per quam mortuus apparuit is qui omnium ipsorum
eum expectabat. Cenantibus autem benedixit panem et fregit. Credo
verborum mysterium esse pactum glo. Benedixit quia naturam humanam quam assump-
2 sit gratia divine virtutis implevit. Fregit ut ostenderet corporis sui frac-
tionem non sine sponte sua fore. Accipite ait et commedite et
non est intelligendum hic quod discipuli sumpserunt corpus de manu domini
sibi ministraret sed ipsemet ministrabat qui consecraverat. Et est sensus
accipite et comedite id est commedite sacramentaliter et comedite spiritualiter
hoc est corpus meum etc. Et non quod in sermone quo hec verba proferuntur
sed corpus meum hoc est sanguis meus ex virtute horum verborum fit transsubstan-
tiatio. Unde credibile est dominum cum eadem verba dixit transsubstantiasse
panem et vinum in carnem et sanguinem. Et tunc cum dicit unum contulit
illis imposterum. In lucas dicit eum addidisse hoc facite in meam
commemorationem. Tamen scilicet illis instituit hoc sacramentum ecclesie
promissionem destituit

De predicatione negationis petri et trina oratione domini. xxxviii.

t Tunc ait illis Ihesus. Omnes scandalum patiemini in me ista noc-
te. Scriptum est enim: percutiam pastorem etc. Et cum dixisset Petrus
Et si omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor. Respondit Ihesus: Priusquam gal-
lus bis vocem dederit, ter es me negaturus. Sed evangelista hoc plenius
expressit ceteris. Post primam enim negationem Petri gallus semel can-
tavit. Sed ante galli secundum cantum iterum bis negavit. Et ita trina ne-
gatio Petri ante primum galli cantum inchoata est, ante secundum impleta. Alii
modo evangeliste dicentes priusquam gallus cantet ter me negabis de incep-
tione agunt, id est trinam inchoabis negationem. Marcus vero de completione
eius scripsit. Et ait Petrus: Et si oportuerit me mori tecum,
non te negabo. Non mentitur, quia credidit; nec enim quod promittit.
Tunc subdidit Ihesus eos consolando longum sermonem quem scripsit Iohannes:
Non turbetur cor vestrum etc. Tunc venit cum illis in villam que
dicitur Gethsemani, que est ad radicem montis Oliveti. Et introivit Ihesus
in ortum cum discipulis suis. Et cum intrasset, dixit eis: Sedete donec
vadam et orem, et etiam vos orate ne succumbatis temptationi.
Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei tamquam fortioribus et hiis
ut quibus ostenderat gloriam sue maiestatis, ostenderet miseriam et tri-
stitiam passionis. Cepit contristari ut veritatem probaret hominis assumpti.
Et bene dicitur cepit, quia ipse morem tristitie ne ei dominaretur, sed sub-
iecit eam voluntati divine. Hanc autem tristitiam secundum glossam passus est non
solum timore mortis quam ipsa natura abhorret, sed propter infelicitatem
Iude et scandalum apostolorum et excecationem Iudeorum et eversionem Iherusalem.
Veniens autem ad discipulos invenit eos dormientes. Et dicit Petro
quia fortior erat elatus: Sic promitte, quasi dicat: sic erat faciendum,
vel sic implens quod promiseras. Vigilate et orate, quia spiritus quidem
promptus est ad resistendum, caro autem infirma ad tollerandum. Tunc abiit
secundo et oravit. Et apparuit ei angelus confortans, immo emotiva sensua-
litatis secundum quam inmoratus est paulominus ab angelis, illam scilicet mo-
tum quo exhorrebat mortem. Sicut etiam ipse Christus eam confortabat
eam dicens: Abba pater, Non sicut ego volo, sed sicut tu. Perficiebat
etiam eum angelus amplexatione corporali prout oportunum erat. Unde est
illud Angelis suis Deus mandavit etc. quod de toto Christo bene accipitur
secundum glossam, id est de capite et de membris. Et factus est in agonia contra mor-
tem quam scilicet timebat de eo quod prius egit acrius orabat pro resistendo.
Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis. Et rediit
ad discipulos et invenit eos dormientes. Tercio abiit et oravit secundum
glossam ut tres apostolos ... capitibus vel tutela casu-
dum vel cautelam adeo populum et ut ad virtutem ordinem
designaret vel ut nos trinam temptationem orationis clipeo vincamus. Tunc
venit ad discipulos et ait illis: Dormite. Et cum paululum dormissent,
ait: Sufficit. Surgite, eamus; ecce appropinquavit qui me tradet. Commentum.

De ligatione domini et eius conductione coram Caypha et suspendio Iude. lxix

a [A]dhuc eo loquente venit Iudas cum cohorte mi-
litum accepta a presidibus et turba ministrorum accepta a principibus sacerdotum
et ramis dato eis signo osculo et suscepto osculo cum dixisset
Ihesus querentibus ego sum, abierunt retro et ceciderunt. Postea tenuerunt
eum et ligaverunt, adduxerunt autem eum ad Annam primum qui non collega

cayphe. sed quia portarius eius adolescens autem sequebatur eum amic-
tus syndone super nudo corpore. Qui relicta syndone aufugit
ab eis. Tradunt quidam hunc fuisse iohannem quem tunc fuisse ado-
lescentem longa post eius vita iudicio est. Sequebatur autem eum
petrus a longe. Iohannes notus pontifici introduxit petrum.
Interrogabat autem ihesum pontifex de doctrina eius. Et cum dixisset
ihesus palam locutus sum interroga eos qui audierunt, unus
ministrorum dedit alapam ihesu. Erat autem petrus stans in atrio
calefaciens se. Qui post trinam negationem recordatus verbi quod
dixerat dominus egressus flevit amare fugiens in cavernam que
modo gallicantus appellatur. Mane facto convenerunt apud cayphan
sacerdotes et seniores populi et scribe et pharisei et querebant falsum testimonium
contra ihesum. Et dixerunt duo falsi testes. Nos audivimus eum dicentem
possum destruere templum hoc manufactum et post triduum non manu
factum edificare. Cumque non responderet ihesus. Coniurans cayphas dixit
ad ihesum. Adiuro te per deum ut dicas nobis si es christus filius dei
benedicti. Et ait ihesus. Tu dixisti. Tunc princeps sacerdotum
scidit vestimenta sua dicens. Blasphemavit. Quid vobis videtur.
At dixerunt. Reus est mortis. Tunc consputerunt in faciem eius et
quod erat proprium iudeorum spuere in facie aliis quos abhorrebant. Et ad-
duxerunt eum vinctum in pretorium et tradiderunt pontio pilato presidi.
Et non introierunt ne contaminarentur in domo gentilis. Tunc
iudas penitentia ductus retulit xxx argenteos dicens principibus
sacerdotum. Peccavi. Forte sathanas qui possederat eum per hoc fecit
quod voluit recessit ab eo et ideo potuit iudas dolere quod fecerat
ut condoleret ihesum vivere immo sathanas effecit sibi maiorem
mortem. Nam proiectis argenteis in templo abiens laqueo se suspen-
dit. Actor … ut … se possimus celi terre … in
aere cum demonibus … ut … laqueo quia
… proditionis … Dicit tamen super psalmum. …
quod … offendit iudas qui se suspendit quam … quod eum
prodidit. Et crepuit medius et effusa sunt viscera eius. Quod tamen
relatum est … quo … an post effuderit. Utrum ea-
dem die se suspendit an distulit dubium est sed quod …
dum super psalmum … Quidam tamen dixerunt quod audita …
qua non sperabat se suspendit. Comestor. De accusatione eius
… autem ihesus … ad cayphe coram pilato xl.
iudeos pilatus. Quam accusationem affertis adversus hominem
hunc. Et primum eum accusaverunt in duobus quia prohibebat tributa dari
cesari et quia dicebat se christum regem esse. Quantum ergo pilatus primum
… tamen nullam reputavit quia forte audierat christum dixisse
reddite que sunt cesaris cesari et que sunt dei deo. De secundo dixit ad ihesum
Tu es rex iudeorum. Respondit. Regnum meum non est de hoc mundo. Cui
pilatus ergo rex es tu. Respondit ihesus. Tu dicis quia rex sum ego.
ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Cui pilatus quid
est veritas. … Respondit ihesus veritas de terra
orta est. Dicit pilatus. In terris veritas non est. Respondit ihesus …
veritatem … et nunc iudicatur ab hijs qui in terra …

Sunt predicte. Interim autem preses in populo videt plurimos de iudeis clami
tantes et ait. Non omnes vultis eum mori. Dicunt
ei seniores iudeorum. Ideo venimus et omnes volumus ut moriatur.
Stabat autem vir quidam iudeus nichodemus ante presidem pronuncia
bat ihesum multa mirabilia fecisse in populo suadens eum dimitti. Aliquis
et quidam iudeus coram eis dixit. Ego per xxxviii annos iacui in
lecto et quidam portantes me in lecto duxerunt eum et ad vocem eius sine
mora sanatus sum. Et alius dixit. Cecus natus sum et in ipsis
in posuit manus suas super oculos meos et statim vidi. Et aliquis
curuus eram et erexit me. Alius quoque dixit. Leprosus eram et
mundauit me. Mulier et quedam nomine veronica dixit. Sanguinis flu
xus eram xii annis tetigi fimbriam vestimenti eius et stetit fluxus.
Dicunt iudei legem habemus ut iubemus in testimonio non recipe. Dicunt alii
Iste homo propheta est et demonia eum ei subiecta sunt. Pilatus ergo
ista sedicione in populo insistebat quia (?) tenebat occasionem dimitte
di eum. Comestor. Et ibi conuersus dixit eis iudeis. Nullam in eo (?)
inuenio causam. At illi clamabant. Commouet populum vniuersum incipi
ens a galilea usque huc. De illusione herodis et iudicio pilati xli

Cumque accepisset pilatus quod homo galileus esset quia herodes
erat ierosolimis his diebus volens ei deferre misit eum ad illum
ut dominus galilee galileum vel absolueret vel dampnaret. Et ideo re
conciliatus est pilato super nece galileorum quam fecerat (?). Qui cum in
terrogasset ihesum in multis et non accepisset responsum albo (?) sprevit eum et illusit ei
estimans eum fatuum ac remisit in dura (?) veste alba. Tunc pilatus
dixit iudeis. Quia nec ipse nec herodes inueniebat in eo causam
et ideo correctum flagellis dimitteret. Turba autem vniuersa clamabat.
Crucifige eum. Cumque pilatus renuisset accusabant eum iudei (?) quia
filium dei se fecit. Clamabant et. Si hunc dimittis non es amicus
cesaris. Omnis qui se regem facit contradicit cesari. Audiens hec
pilatus eduxit eum et sedit pro tribunali in loco golgatha. Erat autem
parasceue hora quasi vi. Cumque accusaretur ihesus in multis nichil respondit
Solebant autem festo pasche presides vnum introducta (?) con
suetudine dimittere vnum de vinctis quemcumque petissent in memoriam
quod eadem die egressi erant de seruitute pharaonis. Cumque optionem
dedisset eligendi ihesum innocentem aut latronem barrabam elegerunt
barrabam. Tunc misit ad pilatum vxor sua. Ista cum di... (?) po
terat cognoscere diabolus misterium crucis et ideo laborabat ne christus
moreretur forte ideo sic gaudebat in inferno vnde hoc notauit [illegible]
per magistrum (?). Cogitante ergo pilato quid ageret de ihesu misit ad eum
vxor eius nocte ista dicens. Nichil tibi et iusto illi. Et iudices (?)
iudei dixerunt pilato. Nunquid non diximus tibi quia maleficus est
Ecce fantasma (?) immisit ad vxorem tuam. Comestor. Videns autem
pilatus quod nichil proficeret lauit manus coram flagellis cesum tradidit
eis ut crucifigeretur. Forte ideo cesum ut saciati flagellis a morte
desisterent. Adhuc columpna cui alligatus fuit vestigia cruoris
ostendit. De illusionibus militum et crucifixione domini xlii.

Milites ergo presidis suscipientes ihesum exuentes eum induerunt
ei clamidem coccineam ad similitudinem purpure qua reges

verbant. Diademata autem plectentes de spinis imposuerunt ca-
piti eius. Creditur autem aculeos eius cum corona de capite [illegible]
Sed et flagellis cruor corporis contractus est et sanguis sudor aliaque
partes corporis [illegible] ut tantum manus [illegible] dicamus [illegible]
[illegible] sed tamen veste cincta [illegible] ascendisse de [illegible] aliter
dum [illegible] in manu eius arundinem et illudebant ei tamquam
volenti regnare ut valenti. Et flexo genu dicebant Ave rex
iudeorum [illegible] cum [illegible] propositio iudeis [illegible] vellet
tunc conspuentes in eum arundine percutiebant caput eius Et po-
nentes eum purpura induerunt eum veste sua et duxerunt eum
ut crucifigeretur baiulantem sibi crucem. Sequebantur autem ihesum mulieres
plangentes eum quibus conversus ait Nolite flere super me sed super [illegible]
[illegible] gentis [illegible]. Et venerunt in locum calvarie sic dictum quia ibi
decollabantur rei et multa ossa ibi capitum sparsa erant. Cum autem crucifige-
rent eum dicebat Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt
Diviserunt autem vestimenta eius excepta tunica [illegible] quia [illegible]
erant milites qui crucifixerunt eum. Tunica erat inconsutilis
[illegible] opere [illegible] non scindi non poterat sortiti sunt de ea cuius
[illegible]. Scripsit autem titulum causam eius [illegible] titulo causam mortis
eius Ihesus nazarenus rex iudeorum q.d. Ideo crucifixus est quia
rex erat iudeorum Et scripsit illum hebraice grece et latine ut omnium
[illegible] linguarum homines qui venerunt ad diem festum legere possent
et intelligere. Dixerunt autem iudei ut mutaret titulum et noluit
Crux [illegible] super lignum transversum ad [illegible] formam than
T. Sed pilatus supposuit tabellam et tabula affixam ei cum
tabula crux titulus sit. T. Dicitur autem [illegible] crucem fuisse [illegible]
diversa ligna [illegible] in totidem divisis quibus lignum erectum transversum
tabula super posita Truncus et quidam [illegible] in fixa erat crux qui
in rupe fuit defossus. Fuerunt autem ligna [illegible] cipressi
[illegible] et ut quidam tradunt olive et cedri. De passione latro-
Pretereuntes autem blasphema- nis commendacione [illegible] mat. xxvii
bant eum dicentes vach qui destruit templum dei Similiter et
sacerdotes illudebant ei dicentes alios salvos fecit seipsum non potest
salvum facere q.d. Nunc apparet quia non in se sed in beelzebub
sanabat aliquos potius se salvaret. Demones autem [illegible] vires
suas [illegible] ut descenderet de cruce. Tamen in
[illegible] super [illegible] demonem sedisse super brachium
crucis [illegible] expectans [illegible] Unus
autem de pendentibus latronibus blasphemabat eum alter increpans
blasphemantem ait Memento mei domine cum veneris in regnum tuum
Et audivit Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso Non intellige de
[illegible] unde expulsus est adam neque de angelico quia ad illud anima
[illegible] ascendit sed in [illegible]
[illegible] mecum [illegible] in paradiso fuit forte anima [illegible]
in sinum abrahe et [illegible] Et quia [illegible]
[illegible] et aliis locis [illegible] quidam dicentes [illegible]
multa loca beatorum preter aliud paradisum s. ade et loca [illegible]
et intra ubi beati vivunt [illegible] tamen [illegible] dicebant. Stabat autem

ius. circa crucem ihesu et maria cleophe et maria magdalena et iohannes. Ambrosius super lucam: Fugientibus apostolis maria ante crucem stabat et piis spectabat oculis filii vulnera. Spectabat non pignoris mortem sed mundi salutem. Aut fortasse cognoverat per filii mortem mundi redemptionem, aula regalis putabat se sua morte publico muneri addere aliquid. Sed ihesus qui factus est sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber suscepit quidem matris affectum non quesivit alterius hominis auxilium. Comestor. Tunc dixit matri: Mulier ecce filius tuus. Et iohanni ait: Ecce mater tua. Et ex illa hora cum esset beata virgo cum apostolis ipse specialem eius curam habebat. Jeronimus: pudicissima virginitas virgini discipulorum accedens quam virgini commendata est ut esset ad invicem grata societas, ex floridis apostolus ... et memoria ... alternatim predicatorum splendore decoratus auctor.

**De tenebris universalibus actis et hora sexta dominice passionis. xliiii**

a Sexta autem hora tenebre sunt facte super ... Glossa: nam sol pendentem dominum suum videns ... Eusebius: luna ... non mirum quia magis sol patiebatur eclipsim vel ne impii luce illius fruerentur. Et quod super universam terram ... legitur quod tunc athenis vigebat studium et cum intellexissent philosophi causam tenebrarum non invenire possent. Dixit dionysius ariopagita quod deus nature patiebatur. Et fecerunt ei aram et superposuerunt ignoto deo sicut legitur in actibus. Jeronimus dicit glossa: Ne putetur secundum consueta eclipsis per tres horas tenebre facte sunt, scilicet a sexta usque ad nonam. Non poterat esse tunc eclipsis quia luna erat xiiii. ideo plena. Erat autem in oriente quando sol in occidente. Propter istas tres horas nos ... celebramus tenebras et etiam ut triduane mortis domini triduanas faciamus exequias. Eusebius in cronicis. Ethnicorum quoque commentariis ... aliud verbum scripta reperimus quod eo tempore solis facta est defectio. Bitinia terre motu concussa et in urbe nicena edes plurime corruerunt. Scribit super hiis et phlegon olympiadarum egregius supputator dicens: Quarto anno cc. ii. olympiadis magna et excellens inter omnes que ante eam acciderant defectio solis facta est hora diei vi ita ut in tenebrosa nocte visus sit et stelle in celo vise sunt. Cetera omnia hiis congruunt que in passione domini acciderunt. Comestor. Et circa horam nonam ihesus clamavit: Heloy lamazabatani. Et dixerunt quidam: Heliam vocat iste. Hii romani erant non intelligentes hebraicum. Clamabat autem derelictum se a patre quia traditus calamitatibus videbatur, derelictus vel quasi sic inutilis tunc videbatur eius passio quia de toto genere hominum non videbantur qui redimi nisi latro qui sic solus credebat et iam tunc dicit ... Singularis sum ego donec transeam, excepta beata virgine quam tunc esse credidisse creditur. Antequam ... Postea dixit ihesus: Sitio. Et unus continuo accurrens implevit spongiam aceto et imposuit arundini supposita ysopo et colligata dabat ei bibere. Potuit esse quod ... vinum ... bibebant ad bibendum et ... quod ... factum est ... et notandum ... mus ... alius ... dicit ... alius ... Cum ergo libasset ihesus acetum dixit: Consummatum est. Quasi ... putabat fieri antequam moreretur. Glossa super matheum.

**De morte domini et signis et miraculis ostensis. xlv.**

Ihesus autem circa horam nonam cum clamasset ... emisit spiritum ... Dic ... tradam ... iudicii ...

uocem dicentem audiuit. Et dicendo vocis ut quo tempore clausit ad pre-
ualicanti eo tempore primo latroni ianua reseratur paradisi. Actor. Et no-
ta quod hunc dicitur quando descendit spiritus tamquam columbam de archa que ramum oli-
ue tulit i. reconciliatione inter deo per mediatorem illud Reconciliati sumus
deo per mortem filii eius. Johannes dicit tradidit spiritum quia per cum nec redemptio-
nis solutum. Mat. et lu. dicunt expirauit asserit dicens ut dicit hu-
go florat eodem anno quo iohannes captus est capite .viii. kl. april
in quo adam formatus est. Et dicit glo. sup. mat. Ideo omnia elementa
conditori suo moriente compaciebantur. Comestor. Et ecce uelum
templi quod erat ante sancta sanctorum scissum est a summo usque deorsum. For-
te etiam uelum appensum ante fores templi quod ad beyredas fores
appositum dicit iosephus. Et interiori scissum est. Et tamen in ewangelio naza-
reorum super liminare templi infinite magnitudinis fractum est legi-
tur. audiuitas quod uoces in aere. Transeamus ab hiis sedibus. Terra quoque
mota est et petre scisse monumenta aperta et quedam sancti surrexerunt dampnis
et uenerunt in urbem et apparuerunt multis forte hii fuerunt de quibus
super exemplum adhibuimus legitur quod multi affirmabant sepulcri in iherusalem
ut ad deum resurgente resurgeret vnum ad aliquod corpus sic permanserit
et cum deo ascenderunt in celum. Quod autem aliqui uelitum sunt corpus
post quam deum resurrexisse testificati sunt. Euangelium quia certa ...
dam adiuit quamuis inuenit resurrexisse corpus fuisse
prohibet. hiis visis centurio et qui cum eo custodiebat ihesum timuerunt
dicebant. Vere filius dei erat iste.

De uulnere domini lateris et illuminacione percussoris. xlvj

Iudei autem ne remanerent pendentes in cruce in magno die sabbati rogauerunt pilatum ut frangerentur eorum
crura et tollerentur. ne festum paruare cruciatis sedaret. Venerunt
milites primi fregissent crura et uenissent ad ihesum inuenientes
eum mortuum esse non confregerunt eius sed vnus militum lan-
cea latus eius aperuit. Actor. vigilanter ... glo. dicit iohannes
aperuit non percussit uel uulnerauit ut ostiatur quod ibi ostium quod-
ammodo uite apertum est quia sacramenta ecclesie emanauerunt sine quibus
ad uitam non intratur. vnde sequitur et continuo exiuit sanguis et aqua sanguis
in remissionem peccatorum et aqua ad lauacrum baptismi conficiendi in medio illius
gratia. Erit fons patens do. da. et c. Ethimologia figure adimplere ...
... quia ... mortui non solet exire sanguis
... aut ... et que ... uni homi-
nis. Comestor. Et qui lanceauit eum ut tradunt quidam cum fere
caligassent oculi eius et casu tetigisset oculos eius sanguine clare
uidit. Egressus eius conuersus illuminatus in christum credidit unde militie
cedens instructus ab apostolis in cesarea capadocie xxxviij annis monasti-
cam uitam duxit et in omni sanctitate permanens ... plurimos ad fidem con-
uertit

De miraculo ... longini militis xlvij.

Hoc cum preses octauus cognouisset exhiberi iussit eum. Et ait preses
rectori. Audit ... christianum ... ut dominus suus christus ...
ac preses dixit. Qui eius sunt mei dicere non licet. Nomine
tamen dicito. Audit. Longinus uocor. Cui preses. Cuius prouincie es?
Audit. Ysaurie. Preses dixit. Cuius es an ingenuus. Audit.
Liberal... fui ... tempore militaui et omnia que habebam ...
dimisi ... quia ... dabant ... annis ... sol ... super

pauperibus erogavi. Preses dixit. Ergo tamquam ingenuus sacrifica diis
ut quiete vivas et duas penas defugias. Longinus dixit. Nemo potest
duobus dominis servire. Nam deus meus docet et iubet omne bonum
diis meis contrarium. Preses dixit. Nimium loqueris sed sacrifica diis et
indulgebit tibi deus tuus quia vita tua regali dignitati contraria. Sed faciam [illegible] video
enim quod per abstinentiam tuam penas tolerare non poteris. Longinus dixit.
Immo tu efficiaris christianus et indulgebit tibi rex tuus [illegible] deo
cognoveris. Iratus preses iussit ei omnes dentes auferri et linguam
abscidi. Longinus tamen loquelam non perdens dixit. Si credis me
vos deos esse quos tu colis, da me ut confringam illos et defendant
se si possunt. Et si illi noverint [illegible] deo meo. Preses dixit.
Os comminue. Et accipiens securim omnia ydola comminuit et in
templo quievit, confregit. Et omnes demones de ydolis exeuntes
templum intraverunt [illegible] et omnes
in presides irruerunt et insanientes et latrantes se ante pedes eius prostraverunt. Et ait illis
Cur habitatis in ydolis? Et dixerunt: Ubi Christus non nominatur
Longinus. Cur habitatis in ydolis? [illegible] Ubi est habitatio nostra astanti populo
et eius signum non est positum ibi est habitatio nostra.
dixit [illegible] vos qui datis et tollitis, ut effugere possitis in nomine
domini. Ecce videtis presidem virum sub pedibus meis [illegible] plus
quo clamabat dominus [illegible] in [illegible] demones hic
intus habitare. Et cum orasset Longinus exclamantes demones
exierunt et multi hec videntes crediderunt. Post grande tempus
ipse preses a diabolo instigatus dixit Longino. Civitas ista discessit
a pacificis deorum per magicas artes christianorum. Qui hoc audiens ingressus
tunc omnes principum Affrodisius Quintariensis dixit presidi. Cum
qui nos sanavit et cum eis liberavit torquentibus nos. Preses dixit
fantasma fuit et illusit sensus meos. Affro dixit. Nichil facis
servo dei nisi dominus eius [illegible] tibi. Tunc iratus preses iussit
Affrodisio linguam secari et statim orante sancto Longino preses
cecatus est. Tunc dixit preses Affrodisio. Fac ora dominum Longinum
ut oret pro me quia stulte egi in eum. Qui respondit. Nonne dixi
tibi noli nocere servo dei. Nam in vides quod ego lingua abscisa
loquor. Preses ait. Non solum oculos perdidi sed totum corpus meum
[illegible] Longinus dixit. Si vis sanari occide me citius
[illegible] oratio pro te [illegible] Et statim iussit eum decollari
abscisoque capite eius et statim ad lacrimas [illegible] et continuo
visum recepit et confessus [illegible] cum fide Christi permansit
Huius passio celebratur. Comestor. De sepultura domini. xlviij.

Ipsa autem die passione tardo sero Ioseph de tunis ...
[illegible] de ordine tua ab Arimathia que est in Ramatha diues et
[illegible] de quo etiam quidam putant conscriptum esse psalmum Beatus
vir qui non consensit actibus et consiliis aliorum, accessit ad Pilatum
corpus Ihesu et venit cum eo Nichodemus ferens mirre et aloes quasi
libras centum. Et acceperunt corpus Ihesu et involutum syndone
qua emerat Ioseph ligaverunt linteis cum aliis. Et per syndone simplici
syndone involuto corpore Ihesu instituit Silvester papa ut sacrificium
altaris in lineo tantum panno celebretur. De monumento domini
dicit Beda quod domus fuit rotunda de subiacente rupe

excisa tante altitudinis ut vix homo manu extensa culmen
posset attingere. Introitum habet ab oriente cui magnus lapis ap-
positus erat. Ex opposito in parte eius aquilonari locus quo corpus
dominicum positum fuit septem pedes habens longitudinis. Color eius mo-
numenti rubeoli subalbido et albo dicitur permixtus. Ex xlvii. c.
mich. c. viii aut processit ioseph tunc ihesu reperisset audientes
sed unde quaerebat illum eius custodiens talibus qui servabant eum
post coram eius magistratu dixit ei. Quibus ait se dicitatibus
solus militibus dixit se eis quia propter vit indoctus sed eis
ipse se dixit. Tunc apprehendentes iudei miserunt custodiri ipsum
per sabbatum dicentes se datiros tamen eius volentibus alios
inclusisse quod eum in cubiculo ubi non erat fenestra et hostium cu-
bili signaverunt annas et cayphas et custodes posuerunt. Comestor
Erat autem maria magdalena et altera maria sedentes ubi positum
erat corpus ihesu et revertentes paraverunt unguenta quamdiu licuit
eis operari sabbato autem quieverunt. Et posuerunt iudei custodes se-
pulcro consignantes lapidem. Actor De triduo mortis cap. xlix.
Stante dicitur augustinus gloria felicitas sit in sepulcro filius dei carne
sua non deseruit sed in utero virginis concipiendo formavit
assumens et ideo non destitit vita sed passus et non permansit
potentia. Credo autem aliquem dicentem animam tamen intellectam
divinitatem creatam univisse et deinde dimissa carne abiisse divinitatem
quorum accepere separatum fuisse solum propter quod inter xxx et medium
preparavit ut in miraculorum assumptionis recte dicitur medium
et anima inter carnem et deum sunt divinitatem. Est enim similior divinitati
quam caro quia simplicior. Horum similior carni quam divinitas quia
magis simplex. Horum et medium probavit ut in syllogismus terminorum
continuatur ut in linea horum coniunctis ut glutinum et amor
inter amantes de quo medio verum et quod eo dimisso recessit dimissio
extremorum. Hic autem non fuit anima igitur quod ad infernum descendit ca-
ro in sepulcro iacuit. Caro vero utrique permansit que in in-
ferno ut dicitur ambos lumine vite fruebatur etiam. Notandum igitur quod
quod anima christi in triduo mortis licet a carne separata multum
utilitatis habuit ex unione sui ad verbum. Ita etiam sciebat quod
de sui vero acceperat. Negatum habuit non in insepulta et potentia
spoliandi infernum. Priorum nullum habuisset si separata esset verbo et
ab unione sui ad verbum quod habuit. Credo similiter in hoc statu dei infirmi
dicitur infirmitatis eius non agnoscit ...tem sciam vel aliquos
huius, ...ing ...arpos habuit in ipso loco cum homo vivum ...
...tum retardans eius ... non potuit ... non dabitur in ...
vidit carnem. Notandum non quod animam ... quoniam dicitur ...
fuisse homini in illo triduo a corpore separata et anima. Et inde in
opinionis fuit et ubi mortuus dicit quod filius dei assumpsit hominem
quod esset et quod filius dei homo esse et dico.
dei non assumpsit hominem ipse sed animam hominis et quod filius dei
homo esse et ipsius ... solum et dicitur quod assumpsit corpus

et anima ut heretici. Unde p[rimi] dicunt q[uo]d x[ristus] in triduo non homo quia
tunc non fuit unio anime ad carnem que sola facit hominem. Tercia dicit q[uo]d
q[uo]d x[ristus] fuit [et]c[iam] in triduo eo modo quo quidam dicunt q[uo]d filius dei homo
e[st] i[d est] incarnatus. Ista opinio reprobata est. Ad dicit q[uo]d x[ristus] in triduo
fuit homo non essencie eo tamen quo ipse diabolice sed fuit ut
[illegible]. Nam illa susceptio triplex comprehendit animam s[cilicet] ubi
ad carnem ubi ad animam die ad carnem sed licet non fuit in triduo
quare ut illa susceptio fuit in toto. Quod autem in illo spolia
uit infernum dicit apostolus ad Col. Expolians principatus et
potestates s[cilicet] infernales aufferendo abraham et ysaac et ceteros ipsos
in inferno detentos traduxit s[cilicet] quasi victor palam per medios cap
tores vel traduxit i[d est] longe eduxit s[cilicet] in celum quo ascendens
in altum captivam duxit cap[tivitatem]. Ipse inferna penas [illegible] i[d est] expugnans
corpora [illegible] ut in actibus dicit petrus de ipso Quem
deus suscitavit solutis doloribus inferni vel quantum ad ipsum que dolo
res inferni annullavit liberavit vel quantum ad alios qui pene in
suis doloribus soluti sunt [illegible] in consolacione quiete inferni
abrahe non tamen penitus a dolore quem erat soluta sum in gl[osa]. Non
enim sed dolore suspendebat dilacionem sue liberacionis angustias legimus
de quo zach[arias]. Tu quoque in sanguine testamenti v[inctos] e[duxisti] [illegible]
signum Josephus inmissus est in lacum a fratribus Jeremias Daniel
vel [illegible] qui descendit in lacum in diebus nivis ut
leonem interficeret. Tunc impletum est q[uo]d dixit dominus de signo sicut
fuit ionas in ventre ceti [et]c. Quod intelligendum est synodochice
secundum ieronimum. Fuit enim dominus in sepulcro per partem parasceue s[cilicet] ab hora
nona et deinceps et per integrum sabbatum et partem diei dominice s[cilicet] per totam
noctem sequentem sabbatum que deputatur diei dominice secundum nostram
computacionem. Et ita per synodochen fuit ibi tribus diebus natura
libus que comprehendunt tres dies et tres noctes usuales. De adventu
Vespere autem sabbati i[d est] sero mulierum ad sepulcrum et [illegible]
te sabbatum i[d est] in nocte que sequitur diem sabbati septimane
addiciendo diurnum secundum nostram computacionem que s[cilicet] nox lucescit i[d est]
tendit in lucem vel luce illuminatur. Maria sabbati venit maria [illegible]
et [illegible] mos loquendi vespere sabbati et prima sabbati i[d est] prima sabbatum
[illegible] q[uo]d venerunt [illegible] vespere sabbati ut dicit m[arcus] [illegible]
in mane ut dicit [illegible] quia [illegible] ibant [illegible]
q[uo]d diversa tempora ad monumentum [illegible] mulierum in evangeliis [illegible]
non est [illegible] sed [illegible] visitacionis [illegible]
abiant et occurrunt et non parant. [illegible]
vel longius venit [illegible] maria [illegible] maria [illegible]
[illegible] maria iacobi et salome [illegible]
dicunt non fuisse nisi duas quidam tres sed q[uo]d tres magis [illegible]
[illegible]. Qui autem duas dicunt sic exponunt [illegible] q[uo]d salome
[illegible] et alterius marie [illegible] Et dicit io. [illegible] q[uo]d [illegible]
fuit [illegible] filiorum zebedei [illegible] salome [illegible]
[illegible] q[uo]d in principio [illegible] non fuit nisi due
[illegible] Comestor. Et dicebant ad invicem quis
revolvet nobis lapidem ab hostio monumenti. Et respicientes

viderunt revolutum lapidem et angelum sedentem super eum. Beda ergo
hic motus foris fuerat domino resurgente et clauso sepulcro egressus
erat Ihesus. Unde quidam monachus in Lamonaj Beda nomine anno
ab incarnatione domini millesimo c° xx° mirans de angulo suo quo
tectum erat in soluto sepulcro et pervio aut cum nox iaceret sta e
Sic Christus potuit clauso prodire sepulcro. Angelus autem postea tulit
lapidem ut egressum eius factum indicaret. Pro timore autem eius exter-
riti sunt custodes et iacebant velud mortui. Dicit glossa super Mt. Se-
pulto domino in vespera sabbati qua diu licuit operari, i. usque ad occasum sol-
is mulieres unguenta parabant secundum Lucam. Et quia pro angustia temporis
opus illud complere non potuerunt transacto sabbato, i. occidente sole ubi
licentia operandi rediit, emerunt aromata. Et quia nocte preoccupa-
te sepulcrum adire non potuerunt, mane adierunt secundum Mar. Glossa valde
autem Matheus autem ait sero sabbati i. in profunda nocte surgit et unguenta
sive venire ad monumentum. Quod autem sic eam vocat quia ab illa
hora qua sabbatum transactum erat licebat eis facere quod volebant
scilicet ungenta parare et ungere corpus. Et tunc secundum Lucam glossa ceperunt para-
re sed ut dies et nox ipsa retardavit eas ne possent hoc ad ipsum
ad monumentum usque in mane. Auctor. Quare Christus glorificationem

Nota quod Christus humilitate passionis suam meruit. Capitulum ...
meruit sibi tria scilicet claritatem glorie resurrectionis quia non
rapuit equalitatem divinam quod notatur ab apostolo cum dicit propter quod exaltavit
illum scilicet in ratione filii glorie. Item glorificationem sui nominis quod notatur cum
subditur et donavit illi nomen etc. Item potestatem iudicii et quod non omnis
subditur ut in nomine Ihesu omne genu flectatur. Unde tamen in omnibus
operibus suis meruit sibi vitam eternam ea gratiam adiutorie operationis absque
multitudine angelorum. Item operari tamen fecit opera sua tamen
fuerunt equa victoria sibi quia uno quoque opere suo meruit
totum premium. Unde sed dicit apostolus Christus factus est obediens etc.
propter quod deus etc. Ita potuit ne dixisse Circa. Exaltatio vel locutio
et Sarmaticane ut quodlibet aliud opus eius fecit. Et propter hoc dicitur
Ex. il. etc. Hoc tamen ponens dixit de humilitate passionis propter quandam
comparationem que fit propter quam in mutua ex omni scilicet ut eundem humilitatem
passionis videlicet propter quam exaltationem resurrectionis sicut ad domini
vel possessionem dicitur. Dicit qui lugent quando ipsi possidebunt etc. Maluit tamen
dicere propter quandam quam comparationem quam ipsi consolabuntur. Nota quod si Christus
si Christus primo opere quod fecit meruit totum premium suum quod ideo superflu-
a eius opera superflua fuerunt quia illis operibus plurimum meruit
quam prius meruerat ipsi non ad vitam merendam que attenditur penes
caritatem que numquam crevit immo tamen quantum ad vitam aliorum qui
attenditur penes opera. Nota etiam quod nunquam fuit vita sicut alij sancti
Ipse enim non homines et contempserunt excellencie quod ab ipso conceptum
ti operationis eius data fuerunt et carismata non ad meritum
vel quia summa caritas fuit in vita ea. premium meruit et
ita non crescunt et merendum sup vita fuit et in primis eius vita
dei non quantum ad omnia opera premium sed glorie adventum vita i. qu-
tum ad suffectum (?) que operantur que sibi data et non ad comprehendum
quod enim gratia fuit vadiis vita et premij que data et i ea

sola una dei et sit vel in primo xpi loqui hoc est quod dicitur amodo
vie dum una rum. Quod autem dicitur donavit illi nomen i. glorificavit
super omne nomen i. super omne nominale quod nomen est quod vocatur deus. Secundo
homo et ad resurrectionem fuit hoc nomen utique sed quod dicitur quo
ad ostensionem quia quod ante resurrectionem occultum erat secundum illud
vere tu es deus absconditus propter ipsam incarnationem postea est ut
scirent homines et demones ipsum esse deum. Quod vero ergo ex passione
acceperat secundum glossam dicitur ei donatum propter ipsam propter magnificationem contra
quae loquendo xpus non fuit beatior propter ipsam quam ante beatitudo
enim non consistit in duplici stola sed triplici stola anime quia sola deum
cognoscit diligit et fruitur. Sed quod est beatitudo eterna secundum illud hec
est autem vita eterna etc. Et sic fuit xpus comprehensor ab instanti conceptionis
suae nec fuit aliquid admixtum contrario i. dolori misere
quia indemnia est sola poena. Et potuit quidem ad illa pervenire
sine merito passionis quia potuit conspecta nobilitate et maiestatis
gloria mereri sed non sine merito misterie creature aliorum utentium.
Non enim ut dicit: ergo non potuit neque plenitudo divinitatis recipere non sufficit
quod virtus ei inesse potuerit alto nobilitate in dato quam per eos meruit.
Quod sola humilitate passionis meruit nobis ingressum paradisi.

Et quod ergo voluit pati et mori si ei virtus admissi hoc
vendum illa sufficiebant propter non passionis utrumque passio mel
more vel esse secundum vita secundum virtutes et humilitatis. Causa quare et libertas
apparuit nobis per mortem at passionis tolerantiam quod per paradisum
non meruit nobis aditum paradisi redemptorem apertam aperuit adiudicatio
dicendum quod xpus humilitate sola passionis meruit et nobis ex sili
lacrimis ianuam paradisi apertam et vitam eternam. Non quod ipsi de sibi
operibus suis equaliter sibi meruit non tamen omnibus equaliter nobis
non si meruit quod aperta patuit ut remissionem absolutam
factam. Secunda autem sunt opera talis cum in secunda ut ipsum diligere
et cetera. Secunda meritoria et satisfactoria ut eterna remunerationem
autem unde dicimus quod humilitas passionis xpi non tamen fuit remunera
toria vite eterne et sibi et nobis. Sed est satisfactoria per morte
non pro meruit nobis apertam quod per sola datum est nobis. Precium
redemptionis nostre. Tanta enim fuit humilitas in redemptione quanta
superbia in prima creatione. Et si autem meruit aliis operibus nobis vitam
eternam ex quod esse homini i. per quandam caritatem non tamen ianuae apertionem
quod in re sola operibus solutum est debitum pro quo excludebamur
a paradiso. Et ideo Abraham et alii sancti antiqui meruerunt introitum
paradisi quantum in se fuit ergo sed tamen illum heredibus non possent intrare
hoc parata erat sibi promissa quia obligata erat debitis sed
contingit in heredibus habitibus cum operabat quod debitum gratia in pluribus sol
vetur quod semper est in passione xpi. Et apostolus ad Hebr. quod xpus
destruxit mortem veram et secundum glossam fuit cum tertie cum qui mortem
nostram moriendo destruxit et hoc ideo omnes adhuc filii irae
nascamur et omnes moriamur tamen mors carnis duplex destructa est
si sequitur et addita spem resurgendi quod homines de resurrectione
xpi capitis sui certi sunt et ad timorem remouendum secundum quod nobis aperta
est ianua nec ita timenda mors corporis apparentis vir sicut

aliquid quod omnes descendebat dicens Ero mors tua o mors
scilicet in baptismo dicitur quia per gratiam omnis culpa originalis pena et actualis
abolet. Et eciam ipse fomes qui in carne remanet debilitatur.
Nunc tamen mors adhuc penitus destructa est sed in futura vi-
tam penitus absorta erit secundum id apostoli Ubi est mors que hodie dicitur
hoc fiet sicut dicit Comestor. De hora dominice resurrectionis. lxiij
De hora quidem vero dominice varie loquuntur actores sancti in-
le xpo. Gregorius dicit quod surrexit in ipso sabbati diluculo. Ambro-
sius incipiente aurora lucis dicit quod profunda nocte dum clausis porta-
rent ad monumentum custodibus dormientibus et principes sacerdotum
dixerunt quod discipuli eius nocte venerunt. Augustinus dicit quod diluculo sur-
rexisse qui dicunt dominum xl horis mortuum fuisse scilicet quartam
horam vespertinis passionis xxxvj duarum noctium vel partes
resurrectionis totidem diebus ante ascensionem inter mortuos esset
quia tota magdalena vidit mane prima sabbati et cetera Ecclesia quorum
assentire videtur in hoc quod matutinas laudes post medium noctis
celebrat. Figura vero ab ambobus fuit quod sampson in tipo christi
media nocte surgens tulit portas gaze. Sic ergo anima christi rediit
ab inferis et reddita est corpori suo impassibili. Petrus lumbar-
dus sentit quidem quod anima illa habuit aliquid impassibilis pro motu quod
non ante sed impassibilitas. Non tamen habilior fuit anima ante
vel melior quod non fuerit. Comestor. Utrum autem anima sua et in-
passibilis corpori sit reddita an tunc deinde tunc reddita est corporis re-
sumpta corporis glorificanda non motum in habere destructus
sunt quos eduxit dominus sed ubi sunt patres veteris deus noverit vel
quos eduxit dominus sunt in patriis manet id est in amplissimis sinus
sanctorum dicitur. De cuius sunt in ... maris id est super amplissimos fines
orbis dicitur. De diversitate adventus mulierum et visionis angelorum. lxiiij.

Narratur autem de diversitate adventus mulierum ad sepulcrum lxiiij
que visio eius mulierum et hec diversis apparitionibus et visio
angelorum. Maria magdalena dicit quod cognovit resurrectionem
angelo revelante. Johannes dicit eam ingressam et dixisse tulerunt dominum
eo. Johannes dicit eam pedes eius tenuisse. Johannes dicit eam pro-
hibuisse. Matheus dicit eam gavisam fuisse. Johannes flevisse. Sic fuit
dicit eas unam aliud vidisse Lucas et Johannes duos. Sicut enim
solvitur per ordinacionem historie. Sed quod ponit angelus etc. Dicit enim quod
prima sabbati diluculo venerunt ad monumentum ut omnes evangeliste con-
cordant. Sed autem finem dicit quod quo dicitur de terre motu et revolucione
lapidis et terrore custodum venit autem maria magdalena que ante
ceteras erat unde et sola quamvis erat tantum alias que
cum illa erant. Et videns lapidem sublatum cum quanta diligencia
inspiciat credens sublatum corpus abiit et nunciat petro et alteri
scilicet Johanni. Qui cum venerunt ad monumentum et non invenerunt
corpus crediderunt quod dixerat eis maria scilicet corpus esse sublatum et
abierunt. Maria autem stetit ad monumentum foris plorans scilicet in orto.
Et tunc viderunt angelum sedentem super lapidem revolutum
de quo mulieres ambe. Ad cuius verba maria dum flens inclinat

se z pspexit in monumento. Et tunc vidit duos angelos sedentes
vnum ad pedes z aliud ad caput de quibus lucas et io. qui dixerunt ei Mu-
lier quid ploras. Et intelligitur hic surrexisse angeli ut stantes viderentur
ut dicit lucas. Et dixerunt sed lucas Quid queritis viuen cum mortuis etc.
Post hec quasi maria retro vidit ihesum stantem secundum io. z non agnoscens
eum putabat ortulanum sed vocata ab eo cognouit eum Cui dixit
ei Noli me tangere Nondum enim ascendi ad patrem meum sup.
in corde tuo quia me non credis equalem esse patri sed sublatum
tamquam purum cadauer ac si dicat Anima tamquam mortuum quere-
rendum tangere non mereris Tunc egressa e de monumento i. de loco an
lapidem effossum et cum ea alie mulieres quas sibi ouiat timor dividiscat
et metuit quisque dicebant. Et tunc ihesus occurrit eis secundum math. z salu-
tauit eas tenuerunt pedes eius Sic colligitur angelos locutos bis
eas quesisse venientes ad monumentum at ipsius dum bis s. scilicet quando ma-
ria eum ortulanum putauit Et tunc iterum cum eis occurrit ut eas ipsa
repetito visione confirmaret Et tunc ergo maria magdalena anuncians discipu-
talie que cum ea erant secundum lucam. Sed adhuc obicitur de angelo
quem dicunt unum z math. apparuisse quia math. dicit eum sedisse foris
marcus vero intus dicit enim quod introeuntes in monumentum an. m. se index.
etc. Ad hoc respondetur soluit duplex secundum gl. s. vel dicendo quod duo fuerunt
angeli unus intus alter contra vel quod e probabilius ubi dicit math.
quod introierunt in monumentum non est intelligendum quod intrauerunt in ipsum
lapidem excisum in quo fuerat positum corpus sed in aliquo septa quem
ambiebat. Et ibi uiderunt angelum in aliquo spacio ante petram
sedentem sup lapidem revolutum De argumentis domine resurrectionis et
a nno igitur xix° imperij tiberij numero appertonum. lv.
[illegible] adhuc [illegible] iudex pilato mortuus e dominus resurrexit.
Resurgens autem ueritatem resurrectionis multis probauit argumentis multa de cor-
pore ondens [illegible] verum corpus e mortale ut sic ueritatem resurrectionis
astruerent z ab apostolis visionem postis omnem omnino cum hesitationis amo-
veret Commedit n. z bibit cum eis cum corpus spirituale alterum alie-
nu[m] mune indigebat Incarnacio ipso creatus ondit cum anima corporis
de mortalis penitus alium sit omnis deformitas creatus [illegible] ex dicto
illo que comedit quod sibi sit Non enim in nutrimentum corporis eius
cessit cum esset glorificatum Fundit Comestor quod cibi ab eo sumpti ad
mortem cesserunt corpori eius de almonia Propterea non ab sumpti ab
sumpti sicut aqua missa in igne consumitur vel glo. ibidem aliter
absorbet aqua terra siccitatis aliter radius solis caloris illa indige-
cia ille potentie. Comestor post hec argumenta lucas scribens histo-
riam actis apostolorum ponit et alia. sunt n. argumenta [illegible] quod
per dies quadraginta apparuit loquens cum eis de regno dei. Non autem
intelligendum est quod singulis xl. dierum apparuit apostolis sed infra
numerum tot dierum decies apparuit eis ut ex ewangelica hystoria colligitur
Ipsa namque die resurrectionis quinquies apparuisse legitur Primo marie magdalene.
secundo mulieribus redeuntibus de monumento que tenuerunt pedes eius tercio
simoni cum [illegible] petro. Quarto duobus redeuntibus in emaus Quinto
x. apostolis absente thoma. Sexto post dies viij° apparuit eis presente thoma.

Septimo vij. discipulis apparuit in piscacione ad mare tiberiadis. Octavo
in monte thabor quibus constituerat in galilea. Ita ante diem ascen-
sionis apparuit sepius. Ipsa vero die apparuit bis simul xij. apostolis
recumbentibus manducans cum eis nona apparicio. Statimque post comme-
stionem apostolis xi. et aliis discipulis et mulieribus decima. Et conuenit
benedixit iuxta dominum precepto venerunt in montem oliueti et statim
dominus apparuit eis. vndecima et vltima dicitur. Primo igitur inter mortales
apparuit dominus marie magdalene. ubi dicit glossa bede Iero. per mulierem
apparuit ut que prima gustauit mortem prima gustaret vitam. Iste ne perpe-
tui reatus apud viros obprobrium sustineret qui in viro culpam
transfuderat transfudit et graciam. Ita vero peccatrici et tante peccatrici
apparuit primo ut ostenderet quod habundauit delictum plenius superhabundaret
et gracia. Nec sine aliquibus digne penitentes desperent. videtur enim
quondam tot viciis subdita fuit adeo adeo dilecta ut ipsius ewan-
gelistis traditur Rome dum ewangelizant ut ante omnes ewangelica
qua magna peccatrix fuerat et postea magna gracia dei inueniatur fiat
additur. De qua eiecerat vij. demonia ut vero ait gregorius. Quid enim per
septem demonia mala fuit que vniuersis viciis plena fuit.
septenarius cum vniuersitas est. De apparicione facta ioseph
et altercacione iudeorum cum custodibus sepulcri. Cap. ...

Preter ea que in ewangeliis leguntur de apparicionibus domini post resurrectionem
legitur etiam in apostolo quod visus est iacobo et reliquis fratribus simul
sed nec tempus nec modum determinat. Quidam dicunt quod iacobus mi-
nor dominum vouerit se non gustaturum donec resurgeret ... dicunt quod
ea die resurrectionis apparuit illi. Fuerunt et qui dicunt ioseph ab ari-
mathia qui sepelierat dominum audientes incarceratum et nicodemum la-
tuisse ac dominum fecisse discipulis. Et ideo ante alios statim apparuit
ioseph incarcerato ad consolandum eum. Ut ewangelium nicodemi. Post sabbatum
itaque iudei qui incluserant ioseph miserunt eum producere. Et
aperientes carcerem signa hostii non inuenerunt eum. Stupenti-
bus autem omnibus super hoc. Ecce quidam de militibus qui sepulcrum
custodiebant intrauerunt synagogam dicentes. Nobis custodientibus
sepulcrum factus est terre motus et vidimus angelum domini qui reuoluit
lapidem monumenti et sedit super eum. Et pre timore facti sumus
quasi mortui. Et audiuimus eum dicentem mulieribus que venerant ad
sepulcrum quod surrexisset ihesus et precederet eos in galilea. Conuoca-
bis autem iudei omnes milites custodes sepulcri dixerunt eis. Que
sunt mulieres ille ad quas angelus locutus est et quare non tenuistis eas.
Qui responderunt. Mulieres que fuerunt ignoramus et nos pre timore
angeli quasi mortui fuimus. Quomodo ergo illas apprehendere potuimus. Di-
xerunt ergo iudei. Viuit dominus quia non credimus vobis. Dixerunt
milites. Tanta mala fecistis ihesu. vidistis et non credidistis.
quomodo ergo nobis credetis. Et vere ut dixistis viuit dominus quem vos
crucifixistis. Date nobis ioseph quem inclusistis in cubiculo et nos
dabimus vobis ihesum quem custodiuimus in sepulcro. Dixerunt iudei
Ecce dabimus ioseph in arimathia. Dixerunt milites. Si ioseph

et in arimathia et ihesus in galilea sicut audiuimus ab angelo dicente mulieribus. Hec audientes iudei timuerunt valde ne si hec audierint apostoli omnes credant in ihesum. Et congregantes pecuniam multam dederunt militibus dicentes etc. Tres autem viri venerunt de galilea in ierusalem scilicet finees sacerdos et adda preceptor et angeus leuita et dixerunt principibus sacerdotum et omnibus iudeis qui in synagoga erant. Ihesum quem crucifixistis vidimus cum xi discipulis suis loquentem in monte oliueti et postea in celum ascendentem. Hec audientes principes sacerdotum et seniores dixerunt illis. Viri date gloriam deo israel et date confessionem si vera sunt que dixistis. Responderunt illi. Viuit deus abraham ysaac et iacob quia sic vidimus ut locuti sumus. Statim consurgentes principes sacerdotum tenentes legem in manibus dixerunt eis adiuramus vos per deum israel ut amplius non annuncietis verba hec que locuti estis nobis de ihesu. Et dederunt eis pecuniam multam et miserunt cum eis tres viros ut deducerent eos in regionibus suis ut nullo modo starent in ierusalem. De reuelatione ioseph super liberatione sua declaratio lxvj

Congregati sunt omnes iudei et fecerunt autem se lamentacionem magnam dicentes Quid est hoc signum quod factum est in israel. Et tollentes tomum carte scripserunt ad ioseph dicentes. Pax tecum et omnibus qui tecum sunt. Scimus quia peccauimus in deum et in te. Dignare ergo venire ad filios tuos quia mirati sumus de assumpcione tua. Deus enim liberauit te de maligno consilio nostro. Pax tibi domine ioseph honorabilis ab omni plebe. Miserunt ergo vii viros amicos ioseph. Quos ille osculatus suscepit in domum suam. Alia autem die ascendit super asinum suum et venit cum illis in ierusalem. Et occurrentes ibi iudei salutauerunt et osculati sunt eum omnes. Et suscepit eum nichodemus in domum suam et fecit ei conuiuium. Alia autem die que erat parasceue dixerunt iudei ad eum. Da confessionem deo israel. Quia valde contristati sumus de eo quod sepelisti corpus ihesu includentes te in cubiculo prima die sabbati. Postera die quesiuimus te et non inuenimus et admirati sumus nimis et pauor comprehendit nos usque nunc. Et nunc puta te coram deo manifesta nobis quid de te actum sit. Respondit ioseph. Cum me inclusistis iudei parasceue ad uesperum dum starem ad orationem die sabbati nocte media suspensa est domus in qua eram a iiiior angelis. Et vidi ihesum sicut fulgorem lucis et pre timore cecidi in terram. Et tenens manum meam eleuauit me de terra et ros perfudit me. Et extergens faciem meam osculatus est me et dixit michi. Noli timere ioseph. Aspice me ego sum ihesus quem tu sepelisti. Et tenens manum meam deduxit me ad locum ubi sepeliui eum. Et ostendit michi sindonem et sudarium in quo caput eius inuolui. Tunc cognoui quia ihesus est et adoraui eum et dixi Benedictus qui venit in nomine domini. Et tenens manum meam duxit me in arimathiam in domum meam dicens. Pax tibi usque ad xl dies non exeas de domo tua. Ego autem vado ad discipulos meos. Cum hec audissent principes sacerdotum et iudei stupefacti sunt et velut mortui ceciderunt

infixerat suas intra. Et exclamantes dixerunt. Hoc est signum
quod fecit iesus in israel. Annas autem nomine levi dixit. Ego cognovi
de cognatione eius timentes deum qui ad orationes semper in templo
offerebant deo israel. Sed et symeon sacerdos quo oblatus est puer
in templo suscepit eum in manibus suis et ait Nunc dimittis
servum tuum domine et cetera. *De illis qui cum domino resurrexerunt*
Ingens autem ioseph in *et de coniuratione carini et leucii. lviii*
medio dixit. Bene admiramini quod audistis quia ihesus
visus est a morte resurgens in celum ascendens. Plus autem admiran-
dum est quia non solum resurrexit sed multos alios mortuos
resuscitavit qui a multis visi sunt in ierusalem. Et nunc quia scimus
omnes beatum symonem sacerdotem magnum qui suscepit ihesum infantem
manibus in templo genuisse duos filios fratres germanos et nos in
dormitione ac sepultura eorum interfuimus. Ite et videte monumenta
eorum aperta non sunt quia resurrexerunt. Et ecce in arimathia sunt
viventes in orationibus. Et quidem audiuntur clamantes nemini autem loqu-
entes sed ut mortui silentes. Eamus igitur ad eos cum omni reverentia
et gloria et eos forsitan loquentur nobis de resurrectione sua et de misterio
hoc audientes omnes gavisi sunt. Et euntes annas et cayphas ni-
chodemus et ioseph et gamaliel non invenerunt eos in sepulchris
Sed ambulantes in arimathiam invenerunt eos ibi in oratione
flexis genibus. Et osculantes eos cum omni veneratione et timore
dei perduxerunt eos in ierusalem in synagogam. Clausisque ianuis tollen-
tes legem domini posuerunt in manibus eorum coniurantes eos per deum
adonay qui per legem et prophetas locutus est dicentes. Dicite si creditis
quod ipse sit christus qui vos resuscitavit a mortuis et enarrate no-
bis quomodo resurrexistis. Hanc ergo coniurationem audientes carinus
et leucius contremuerunt corpore et gemuerunt corde. Simulque in
celum respicientes fecerunt digitis suis signaculum crucis super linguas
suas et statim simul locuti sunt dicentes. Date nobis singulos tho-
mos carte et scribemus quod vidimus et audivimus. Et sedentes scrip-
serunt singuli sic dicentes. Ihesu christe domine deus resurrectio et vita mor-
tuorum permitte nobis loqui misteria que per mortem crucis tue operatus
es quia coniurati sumus per nomen tuum. Tu enim iussisti servis tuis
nemini referre tue maiestatis secreta que in inferis fecisti.
*Relacio eorundem de illustratione inferni in adventu christi. lix.*
Nos cum essemus cum patribus nostris posita in caligine tenebrarum
subito factus est aureus solis color purpureaque regalis lux
illustrans super nos. Statimque humani generis pater adam cum omnibus
sanctis patriarchis et prophetis exultantes dixerunt. lux ista auctor
est luminis sempiterni qui nobis promisit coeternum lumen suum transmittere.
Et exclamavit ysaias propheta et ait. Hec est lux patris
sicut predixi cum adhuc viverem in terris. Populus qui sedebat in
tenebris etc. Tunc exultavimus omnes in lumine quod super-
luxit nobis superveniens genitor noster Symeon exultans dixit
omnibus. Glorificate christum filium dei quia ego eum suscepi infantem

natum in manibus meis in templo repletus spiritu sancto, exultavi dixi Nunc
dimittis servum tuum domine quia viderunt oculi mei salutare tuum etc. Post hec supervenit quidam habitator
quasi heremicola et interrogatus ab omnibus quis esset dixit Ego sum iohan-
nes vox et propheta altissimi preibam ante faciem eius parare vias eius
ad dandam scientiam salutis plebi eius etc. Et baptisavi eum in flumine ior-
danis. Ipse filius dei ex alto veniens sedentibus nobis in tenebris
oriretur Cum autem audisset adam quod filius dei in iordane baptisatus
esset exclamavit ad filium suum seth et ait. Enarra fili patriarchis
et prophetis que a michaele audisti quando misit te ad portas paradisi te
misi ut ibi deum rogares tibi dari oleum de arbore misericordie quo corpus
meum perungeres cum essem infirmus. Tunc seth appropinquans ait Cum
orarem ad portas paradisi apparuit michi angelus domini michael dicens Noli
laborare lacrimis orando propter oleum ligni misericordie ut perungas patrem tuum propter
dolorem sui corporis quia nunc ullo modo poteris ex eo accipere Sed in no-
vissimis diebus quando completi fuerint anni v. d. tunc veniet super terram
amantissimus dei filius christus qui resuscitabit corpus ade et aliorum
corpora mortuorum Et cum ipse veniens in iordanem aqua baptisabitur
et oleo misericordie sue unget omnes credentes in se qui renascendi
sunt ex aqua et spiritu sancto in vitam eternam Tunc dei filius inducet
patrem tuum adam ad arborem misericordie in paradisum. Hec audientes
patriarche et prophete exultaverunt valde De descensu Christi ad inferos lx.
t cum sathan princeps et dux mortis ad inferos dixit
ad inferum. Prepara temetipsum suscipere ihesum qui se gloriatur
christum filium dei esse et homo est timens mortem et dicens Tristis est a-
nima mea usque ad mortem. Multaque adversatus est michi mala faciens
et eos quos ego mortuos ad te perduxi, ipse vivos a te abstraxit
sues eos quos ego mortuos ad te perduxi
Respondens infernus ait. Multi sunt qui a me hic detenti sunt
qui dum viverent mihi mortuos a me tulerunt non suis potestatibus
sed precibus divinis et omnipotens deus eos a me abstraxit. Quis
autem est iste ihesus qui verbo suo sine precibus mortuos ut dicis
a me traxit forsitan ipse est qui lazarum iam fetentem quem ego
tenebam mortuum per verbum imperii sui reddidit vivum. Dicit sathan
Ipse est ille ihesus Ait infernus adiuro te per virtutes tuas et meas ne
illum ad me perducas. Ego enim quando verbum imperii eius tunc audi-
vi pavore contremui. Et omnia officia mea simul mecum turbata
sunt. Nec et ipsum lazarum tenere potuimus. Sed excuciens se ut aquila
per omnem agilitatem et celeritatem salivit exiens a nobis et ipsa terra que
corpus eius tenebat mortuum statim reddidit vivum. Ista tamen scio quod
si illum ad me perduxeris omnes hic inclusos crudeliter clausos et vinctos
solvet et ad vitam divinitatis sue perducet. Cumque ad invicem hec loquerentur
facta est vox ut tonitruum et spiritualis clamor. Tollite portas principes
vestras etc. Et dixit infernus ad impia sua officia. Claudite portas
vestras et vectes supponite et fortiter resistite ne captivemur tenentes
captivos. Clamavit autem david dicens. Nonne cum adhuc viverem in terra predixi
dixi. Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum. quia contrivit portas
eneas etc. Et facta est iterum vox magna cum tonitruo dicens Tollite portas
principes vestras etc. Videns infernus quasi ignorans. Quis est iste rex
glorie. David autem dixit. Dominus fortis et potens dominus potens in prelio. Ipse est rex
glorie. Quo dicente supervenit rex glorie dominus maiestatis in forma hominis

et ceteros tenebris illustrauit insoluta vincla disrupit et invicte
virtutis auxilio sedentes nos in tenebris visitauit. Quod videntes confusi
et impia eius officia exclamauerunt impiis vocibus agnita claritate tan-
2 ti luminis dum Christum repente viderent in sedibus suis. Et exclamaue-
runt dicentes victi sumus. Quis es tu tam magnus factus primus
imperator in forma serui apparens admirabilis preliator mortuus in
sepulcro iacuisti et viuus ad nos descendisti et in tua morte vni-
uersa creatura omnia commota sunt sidera. Et nunc factus es in-
ter mortuos liber et legiones nostras perturbas. Quis es tu qui istos
originali astrictos tua gratia captiuos absoluis qui tenebris peccatorum
excecatos diuina et splendida luce perfundis. Vnde es tu Ihesu tam
tam fortis tam terribilis qui mundus ante nos subiectus fuit tunc
nobis tributa persoluit tua munera omnia inferis transmisit. Quis
ergo es tu sic intrepidus nostros fines ingressus es. Non solum nostra
supplicia non vereris insuper Adam a vinculis omnes auferre conaris

## De religacione Sathane et inferni spoliacione. lxi.

Tunc rex glorie dominus maiestate sua mortem conculcans comprehen-
dens Sathanam principem igneis cathenis constrictum tradidit
inferni potestati et attraxit Adam ad suam claritatem. Infernus autem
suscipiens Sathan cum nimia increpacione dixit ad eum. O prin-
ceps perdicionis Belzebub derisio angelorum et sputa iustorum quid
hoc facere voluisti. Regem glorie crucifigere maluisti morte cuius tanta
nobis spolia promisisti. Ecce iste Ihesus sua terroris hospicia confregit
mortis captiuos eruit vinctos soluit qui sub nimiis solebant su-
spirare tormentis. O princeps Sathan diuicias quas acquisieras
per lignum preuaricacionis nunc per lignum saluatoris perdidisti dum Christum
regem glorie suspendisti. O princeps et auctor mortis origo superbie
debueras primum istius Ihesu causa mala inquirere. Et in quo nullam
culpam cognouisti quare sine racione eum crucifigere ausus fuisti
et ad regionem nostram innocentem et iustum perduxisti ac totius mundi
noxios et iniustos perdidisti. Aduersum te et aduersum me egisti
Amodo enim cognosces quanta tormenta et infinita supplicia diuina
tempora custodiam passurus es. Hec eo loquente dixit ad eum rex
glorie. Erit Sathan princeps sub tua potestate in loco Ade et filiorum eius
omnium iustorum. Et extendens manum suam dixit. Venite ad me sancti
omnes qui habetis imaginem atque similitudinem. Dauid magna
voce dixit. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me etc. Et tenens ma-
num dexteram Ade ascendit ab inferis et omnes sancti secuti sunt eum. Tunc
exclamauit Dauid. Cantate domino canticum nouum quia mirabilia
fecit. Et omnis multitudo sanctorum respondit. Gloria hec est omnibus sanctis eius
amen alleluia. Post hec clamauit Abacuk. Egressus es in salutem
populi tui etc. Et omnes sancti viderunt. Benedictus qui venit in nomine domini
deus dominus illuxit nobis. Micheas quoque clamauit dicens. Quis est
deus sicut tu domine auferens iniquitates tibi p. ac. Et videre omnes
sancti. Hic est deus noster in eternum et in seculum seculi ipse reget nos in secula
Sic omnes sancti prophete de suis operibus laudes sacras referebant
Et omnes sancti amen et alleluia clamantes sequebantur dominum qui induxit eos
in paradisum

De occursu enoch et helie et latronis dextri in ingressu paradisi

Et occurrerunt ei duo viri vetusti dierum. Quos in- c. lxii.
terrogaverunt qui estis vos qui nobiscum in inferis non dum mortui
fuistis sed in paradiso cum corporibus vestris collati estis. Respondit unus
ex eis. Ego sum enoch qui verbo dei huc translatus sum. iste est heli-
as qui huc curru igneo assumptus. Et usque nunc mortem non
gustavimus sed in adventu antichristi reservati sumus divinis signis et
prodigiis cum eo praeliaturi et ab eo in ierusalem occidendi. Post triduum et
dimidium dierum iterum in nubibus assumendi sumus. Cum hec loque-
rentur ecce supervenit alius vir miserrimus portans crucem in hu-
meris. videntes eum sancti dixerunt ad eum. Quis es tu quia aspectus signum
quod portas in humeris. Qui respondit latro fui qui cum ihesu cru- 2
cifixus. vidi miracula creaturarum que facta sunt passione eius et
credidi eum omnium creatorem regemque omnium potentem deprecatusque
sum eum dicens. Memento mei domine cum veneris in regnum tuum.
Qui statim deprecationem meam suscipiens dixit mihi Amen dico tibi
hodie mecum eris in paradiso. Et dedit mihi signum crucis dicens hoc portans
vade in paradisum et si non dimiserit te ingredi angelus custos pa-
radisi ostende ei hoc signum crucis dicens. Christus filius dei nunc crucifixus
hic me transmisit. Quod cum fecissem statim angelus mihi aperuit et
me introduxit et me collocavit ad dexteram partem paradisi dicens. Ecce
modicum sustine et videbis ingredi omnis humani generis patrem adam
cum filiis suis sanctis et iustis christi crucifixi. Audientes sancti verba latronis
una voce dixerunt. Benedictus dominus omnipotens deus eternorum qui tales
gratias peccatoribus dedit et eos ad paradisi gratiam reduxit vitamque sus-
cipiendam amen. De fine narrationis et eius descriptione lxiii.

Hec sunt misteria que vidimus et audivimus. Certa amplius enar-
rare permissi non sumus sicut contestatus est nos michael ar-
changelus. Qui et nobis iussit ire trans iordanem in locum optimum et
pinguem ubi sunt multi qui nobiscum resurrexerunt et tribus diebus
permissi sumus in albis celebrare pascha domini viventibus parentibus
nostris in testimonium resurrectionis domini nostri ihesu christi. Post quos tres dies ra-
pti sunt in nubibus omnes qui nobiscum resurrexerunt et trans iordanem
perducti sunt atque amplius a nemine visi sunt. Igitur postquam
scripserunt hec omnia singuli in thomis carte. Karinus quod scripserat
dedit in manus anne et cayphe et gamalihel. Lenticius autem quod scripse-
rat dedit in manus nichodemi et ioseph. Et subito transfigurati
sunt candidati nimis et non sunt visi amplius. Scripta autem eorum
inventa sunt equalia nichil magis vel minus littera una. Hec igitur
admiranda karini et lentici dicta audiens omnis synagoga iudeorum
dixerunt invicem. Vere a domino facta sunt ista. Et exeuntes de synago-
ga cum magna sollicitudine et tremore percucientes pectora sua abie-
runt unusquisque in propria. Hec autem statim omnia ~~statim~~ ioseph et ni-
chodemus nunciaverunt pylato presidi. Qui scripsit omnia et posuit
in codicibus publicis pretorii sui. Comestor. De ascensione domini lxiiii

ute die igitur ascensionis apparuit dominus accies ut
super eam cum ipsa eo die bis semel f. xi. apostolis comedentibus
in cenaculo omnes sequendo tamen apostoli quam alii discipuli nos et

mulieres habitabant in illa parte urbis que dicitur mello scilicet in monte
Syon ubi david construxerat sibi palacium et ibi erat cenaculum
illud grande stratum in quo precepit dominus sibi parari pascha ubi tunc
habitabant apostoli xi. Ceteri autem discipuli et mulieres habitabant longius per
diversa hospitia. Et cum comederent xi in cenaculo apparuit eis dominus et
exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis et comedit cum eis. Et con-
uescens precepit eis ab ierosolimis ne discederent sed expectarent
promissionem patris. Hoc ideo precepit eis ~~[illegible]~~ ut crederent. Deinde
Et statim evanuit ab oculis eorum. Statimque post comestionem apostoli
xi. et alii lxx discipuli et mulieres deinde conuenerunt ipsi cum domino
Bethaniam venerunt in montem oliueti et statim dominus iam apparuit eis.
Tunc qui conuenerant ceperunt eum interrogare dicentes Domine si in tempore
hoc restitues regnum israel temporale scilicet quantum ad quosdam imperitos et
carnaliter sapientes qui videntes alienigenas regnare et iudeos esse
sub potestate habebant de restitutione regni. Alii vero magis instructi
de dilatatione ecclesie. Non est vestrum nosse tempora etc. Sed de
hiis que ad vos spectant estote solliciti quia vos virtutem accipietis
virtutem supervenientis spiritus sancti cum igitur virtute roborati eritis mihi testes
primo hic post in ierusalem post in iudea postea in samaria tandem usque
ad ultimum terre ac si tacite diceret non de regni illius restitutione non
solum israel sed etiam omnes iudee fines et samarie mundi et tamen
brevi fama predicationis penetraret. Primus siquidem predicatio est in iudeorum
sed post lapidationem stephani et mortem iacobi gladio occisi egressi sunt
dentem predicantes in finibus iudee postea transierunt ad samaritanos
et inde processerunt per universum orbem. Et ad hoc dixisset elevatis
manibus post benedictionem videntibus illis elevatus est. Et quasi de globo
quodam baiule nubis ascendit ut per hoc ostenderetur quia omnis creatura
parata est obsequi creatori suo. De loco ascensionis dicit sulpicius
ipsius intimamus quia cum ibi postea edificata esset ecclesia locus ille
in quo institerunt vestigia christi ascendentis nunquam sterni pavimento
ymmo respuebant marmora inorata collocantium. Calcatis etiam pulveris
adeo est dicitur documentum quod vestigia impressa cernuntur et eandem
adhuc speciem includi possit vestigiis terra custodit. Cumque iam dominus rap-
tus esset aspectu eorum ad celum suspensis vultibus aspicerent in celum
missi sunt angeli ut mestos de absentia domini confortarent et ut dominum
in celum ascendisse demonstrarent i. in regionem angelorum non sicut helias
qui raptus in curru igneo ascendit usque ad sublimiorem regionem
unde ea transcendit sed hic translatus est in paradisum terrestrem qui adeo
eminet ut pertingat ad sublimiorem aeris. De reditu discipulorum
in ierusalem et electione mathie et predicatione ioseph. lxv

Post quam vero ascendit ihesus reversi sunt discipuli a monte qui vocatur
oliueti per coplam oliuarum sabbati habens iter. i. tantum sabbati di-
stans a ierusalem spacio miliarii qui non ampliori spacio habebat in
deis in sabbato progredi deambulare ut de villa nunquam erant sed per mille
passus poterant terra deambulare iuxta dicitur quod a monte tamen [illegible]
Dic autem dicitur est mons oliueti quia de nocte propter accidentes illum
[illegible] ignem templi qui erat in eo maltari mane propter [illegible]
li [illegible] redundat radios solis antiqua illustrare cum hoc habebat
copiam olei quod est fomentum luminis. Cumque reversi essent in ierusalem
omnes una venerunt apostolos usque ad eorum hospitia quo conduxerunt. Tunc

apli accesserunt in cenaculo ubi manebat petrus In diebus illis
i. in ipso medii temporis inter ascensionem et adventum spiritus sancti in istorum loco
unde electus est in apostolum mathias unus ex lxxii discipulis qui christum mi
racula videntes et doctrina audierunt Nam statuerunt apostoli duos illos
aliis presentes ioseph qui vocabatur barsabas qui cognominatus est iustus
et mathiam deinde laude subditur quia plane sufficit ei de apostolatu
elegi Joseph non contendat ne tamquam indignus repulsus videatur Iste io
seph fuit frater unus apostolorum filiorum alphei nec fuit apostolus Ex maturel
li ioseph perditam omnes et sanctitatis officio inserviens multaque pro fide christi
persecutione audacis sustinens victoriosissimus fuit in iudea quievit
De quo refertur quod venenum bibit et nihil inde lesus triste pertulit Et diu
fide huius natale recolitur iii kl augusti Comestor Et dederunt eis sor
tes et sors cecidit super mathiam et annumeratus est cum xi Non est vero vite
dum sortibus ut tradit ieronimus probat auctoritate quia privilegia paucorum
quorum legem non faciunt. Non enim deus sed unum signum legalis assignatur
ideo posite sunt sortes sicut in veteri testamento sepe fuit legitur Si quis
cum appellatur uti sortibus apostolos imitetur premissa oratione ad domi
V num vero die penthecostes [illegible] De adventu spiritus sancti. lxvi.
Impleto cenaculo discipuli fuere cxx utriusque sexus promissionem
spiritus sancti expectantes et in ordine fragor quidam insonuit in aere tam
quam advenientis spiritus sancti vehementis. Sed nec spiritus sanctus dicitur vehemens
autem i. amotis affatibus alienas vel impetus quod ait ille carnalem
merito dicitur vehemens qui vetus adimens i. eterna dampnacione Et
replevit sonus ille vel spiritus sanctus omnes in domo sedentes Et ap
paruerunt illis dispertite lingue tamquam ignis i. radioli ignei in modum
linguarum insidentes capitibus singulorum Ipsa autem species datur in qua
spiritus sanctus visibiliter descendit ad quem visum tunc descendit in apostolos
expressit Species in igne audit spiritus sanctus tunc eis datur ex ad vo
bis Species linguarum adsciam ligua in sociam expletat ignis vero
testam voluerat Datus est etiam spiritus sanctus apostolis ante passionem
quo missi sunt ad predicandum et dixit eis Egros sanate de
mones eiicite per quem ibi quoque datus est ad aliud usum quando in
sufflavit et dixit accipite spiritum sanctum et c. Tunc ceperunt loqui va
riis linguis erant autem in ierusalem iudei viri religiosi ibi morantes
habitantes et per illos multi alii supervenientes fuere ex omni natione
que sub celo est quia multis captivitatibus dispersi fuerant iudei pre
cipue sub antiocho epiphane que captivitates fuerant memorie
sunt sed tamen ad diem festum omnes convenerant audito autem fragore
qui insonuerat in aere convenerunt omnes ad discipulos loquentes
et mirati sunt quia audiebant unusquisque lingua sua illos
loquentes Alii autem irridebant eos dicentes quia musto pleni
sunt i. vehementer ebrii quia vehementior erat ebrietas de mu
sto quam de vino defecato actor Dicit glosa quod quamvis hec dicunt
irridendo musto tamen non repellat quia non vino veteri quod de
impiis deficit sed musto gratie spiritualis erant impleti Deus

dico in mathco Nemo mittit vinum novum etc Copat eam spus sanctus
unito appt plures apcetes ?paratur eciam igni ut sup dictum est Quia
sicut ignis i sua na e invisibil sed asumpto alio corpe vr et
diversi colors appact appt matheias in quo credit sit spus sanctus vi
deri no pt nisi p effectus i quibus opat Primo ecia commit peta
pgat corda. accendit affectum illumi intellectum ut i igne sunt non
quin septe dona spus sancti Pro eam spus sanctus opat igni quia
pgat pdcm timoris e amor eum deum expellit petum Ste ligsat
pdcm pietatis sicut ignis metalla cera et pinguia Ste et pgat
pdcm scie sicut ignis et terogenea ut diversa metalla in una
massam Sic eam et spus sancte qui docet bene quesui int hoies
coniungit eciam mal bonos Unde id habitabit lupus cum agno etc
repleta e tra scia dum etc e qui habitare fecit unius mor
in domo Pro consolidat pdcm fortitudinis Unde apli recepto igne
spus sancti ita sunt robati quod qui prius audebant cum modico timore
iam ibant gaudentes a conspectu concilij etc Quia amit tamque testa uti
coop igne spus sancti Pro elevat pdcm consilij usque ad celum Sicut
vade et vende oia etc et habebis thezaurum i celis Pro illumat pdcm
intellectus unde id docebit nos omnem veritatem etc Pro accedit pdcm
sapie quo gustat celestia et quanto plus gustat tanto fervencius
desiderat unde id Qui edunt me adhuc esurient etc ut e ignis qui in
gitur solet ardere in altari cordis unde lege de quo et Ecclesiastes
cor m. etc Igne veni mitte etc Comestor De predicatione petri
+ nunc surgit petrus cum xi outri et q. oc viij° inlbrz lx vij°
dens eos no ee ebrios sed spu sco repletos ab illo misso
quod ipi intellerant unde prophetas de ipo predictas sicut in dictis
q pvecti sunt corde Et ita impleta e prophecia Iohelis quia per igne
spus sanctus sicut et fumus q pvectis ad quos petrus penitentiam i est
agite et baptizamini et accipietis donum spus sancti ut loquimini varijs
linguis. sicut et nos. Et eam cat sig. sermon hac i prima ecclia
quia fere omnes ascendentes de lavacro logebant varijs Et apposite
sunt fideles die illa sicut illa die penthecostes cum erat tria mi
lia vult aut quindi claudus ainatu qui cum glo palitte q dr
mor porta templi quod dr speciosa a speciali quod ornatu quod app
osuit ei alexander iudaici sed eciam posuit herodes aquila au
ream et erat porta atrij virorum iudeorum Iste rogabat petrum et
iohem ut elemosinam acciperet ·cum ascendissent i templo atque petrus
argentum in quit et aurum no e mihi quod aut habeo hoc tibi do. Et
apprehensa manu eius dexterum elevat eum et protinus sanatus e dixit
petrus populis admirantibus sup hec miraclum locutus est ad eos Quid
intuemini nos qui virtute nostra hunc fecerimus Sed deus patrum nostrorum
glorificat filium suum quem tradidistis et negastis nunc eius i. nois
in vocatio dedit isti sanitatem Cum supervenerunt sacerdotes et
magistratus templi et indignati sunt omnes quod ita magnificabant
eum quod ipi depinxerant qui nate eos saducei specialiter dolentes
quod predicabat resurrectionem quod ipi pre negabant Et iniecerunt manus
in eos et posuerunt i carcerem illa autem qui audierunt verbum dei
ecop crediderunt et fuerunt qui circa die ad fidem conversi sunt v altera
aut die congregati sunt principes sacerdotum i quorum principatum habebant
inter pontifices annas qui omnibus et kayphas et alexander et
iohannes qui prius cum erant concelebrantes et quod erant de gener

sacerdotali et seniores et pharisei traditionum zelatores et scribe legis expositores. Et vocatos eos denunciaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Ihesu. Ad quos illi: Non possumus in quantum que vidimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos non invenientes in eos modum in ore [illegible] propter populum. Dimissi autem venerunt ad suos in Syon et nunciaverunt eis. Cum oravissent motus est locus in quo erant congregati. Et in tercio motu iterum missus est spiritus sanctus et loquebantur variis linguis verbum dei cum fiducia. De communitate vite in primitiva ecclesia lxxviii°

Multitudinis vero credencium erat cor unum. Erant illis omnia communia quia nec [illegible] et non sit erat Ioseph levites Cyprius genere cum haberet agrum vendidit illum et precium posuit ante pedes apostolorum. Videtur quod contradixisse levites ad ditari in Cypro genere ut audivit natus in dispersione et gentilis [illegible] et ipse Cypri. Et est advertendum quod ubi dicit superius loco et tercio [illegible] fuisse sodalem Pauli non illum qui cum Mathia statutus est quia hic Barnabas ille Barsabas appellatur [illegible] nomine in epistolis facit addit ut quasi ad illum dictum faciat. Vir autem quidam Ananias cum Saphira uxore sua voluit esse in collegio iustorum ut haberet necessaria vite sine labore. Et cum vovisset non solum votum defraudavit de precio agri sui conscia uxore. Quod statim providens Petrus in spiritu ait: Non es mentitus hominibus sed deo, qui scrutatur corda. Audiens Ananias hec verba cecidit et expiravit. Cum in primo promulgantur leges solet ad eas sanciendas terribiles vindicte fieri ut legis rigorem promulgate sanciat sanccitas vindicte. Unde in initio legis nature [illegible] pollutione lingue in sabbato lapidatus. Quod in initio sacerdocii duo filii Aaron igne consumpti sunt pro oblato igne alieno. Factus est autem timor magnus in omnes qui audierunt. Similiter accidit et uxori eius et sepellierunt eam iuxta virum suum. Fuit enim consuetudo Hebreorum ut [illegible] carnis sequeretur maritus mulierem et quod mulier formata de costa viri. De constanti predicatione et miraculis apostolorum et Gamaliele

Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia et sc. lxxix augebatur credencium multitudo. Et ponebant in plateis infirmos in lectulis et grabatis ut veniente Petro umbra corporis illius obumbrati liberarentur ab infirmitatibus suis. Quod Petrus privilegiatus est in miraculis et maiora legitur fecisse quam Christus. Exurgens autem princeps sacerdotum et saducei repleti sunt zelo et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos in publica custodia. Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas carceris eduxit eos. Intraverunt apostoli diluculo in templo et docebant plebem. Cum abiisset magistratus cum ministris et adduxit eos sine vi non audens facere eis violenciam propter populum qui favebat eis. Et statuerunt eos in concilio. Et ait eis pontifex: Precipimus vobis ne doceretis in nomine isto. Sed Ihesu et ecce replestis Ierusalem doctrina vestra. Et responderunt: Obedire oportet deo magis quam hominibus. Hec audientes dissecabantur cordibus suis. Et exurgens phariseus Gamaliel legis doctor honorabilis universe plebi precepit ut ad breve amoverent. Iste Gamaliel ut dicit Clemens in quadam epistola sua fuit discipulus apostolorum scilicet et Nicodemus. Et de consilio apostolorum erat inter Iudeos ut sepe mitigarent furorem eorum adversus eos. Cum ergo: Viri Israelite attendite vobis quid acturi estis super hominibus istis. Ac si diceret: Non debetis subito iudicare sed expectare. Quia si opus eorum est opus hominum per se destruetur. Si autem est opus dei stabit nec poteritis destruere. Et hic

audit quod duorum prius theode et inde galilei + theodas magus ut tradit
iosephus dicebat se prophetam ad cuius persuasionem multa vulgi cum omnibus
suis et sublatis quas habere poterant facultatibus venerunt ad ripas iordanis
et promisit se facturum per imperium ut divideret iordanis et transi-
rent sicco pede sicut transierunt filii israel Et dum captaret in turbas
illa supervenientes fadus procurator presidis syrie cum multitudine equitum multos
occidit et caput ipsius theode ierosolimam portatum post hunc ex-
stitit iudas galileus in diebus professionis id est descriptionis universalis
ab augusto facte qui unus quisque solvens censum capitis profite-
batur se subditum romano imperio Iste iudas galileus fuit caput
[illegible] et ut tradit iosephus persuadebat iudeos ut negarent tribu-
ta romanis asserens eos qui decimas et primitias deo solvebant
non debere solvere tributa hominibus Et in tantum prevaluit hec eius doctrina
ut pharisei et magistri [illegible] quod absque dubio non solvendum
esset tributum cesari propterea periit ipse et quod [illegible] ei consenserunt
Consenserunt igitur exhortationi gamalielis et flagellatos dimise-
runt

## De septem diaconibus ad ministerium electis lxx

Crescente numero discipulorum id est christianorum factum est murmur grecorum
id est advenarum gentilium in civitate conversorum adversus iudeos qui
fuerunt in dispersione non et in terra grecorum multi advene [illegible] eo quod
viduae grecorum in cottidiano ministerio non admittebantur quia
ministerio cottidiano vacabant Audientes hec apostoli convocatis multitudinem
dixerunt Considerate viros ex vobis boni testimonii
ut episcopi non fuerunt qui possint ministrantibus nos vero orationi et predi-
cationi vacabimus Elegeruntque viri Stephanum et philippum et prochorum
et nicanorem et timonem et parmenam et nicolaum advenam
antiochenum Hos statuerunt illi qui elegerunt ante conspectum apostolorum
et orantes apostoli imposuerunt eis manus Hos viros sicut in ecclesia
archidiaconi propterea instituti ut portarent pondus negotiorum ut episcopi
liberi vacare possent orationi [illegible] episcopi et tempore ecclesie dispensandum
archidiaconos ad usum ministratoribus mensis conspectus providentia quadam
cautela dant operam quia ministratio hec ex auctoritate ipsorum
[illegible] manus imponant diaconibus in ordinatoribus Qui ac
manus eis non imponunt secundum quod auctoritate Beda ordinandum
dictum est et orantes imposuerunt eis manus dicit intelligendum
ec factum propter quod per ea tempora ordinarentur ministros sacri al-
taris et dominici sanguinis et tunc eis manus posuerunt [illegible]
et sacerdotibus tantum ordinantur manus imponuntur: Verbum ac domini cresce-
bat et multiplicabatur numerus discipulorum in ierusalem multa coetus tur-
ba sacerdotum obediebat fidei

## De lapidatione stephani et prima dispersione ecclesie lxxi

Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat
prodigia et signa in populo Surrexerunt autem quidam de sinagoga
disputantes cum Stephano et non poterant resistere sapientie
et spiritui sancto quo in eo loquebatur Tunc submiserunt duos fal-
sos testes qui testificarentur eum dixisse blasphemia in deum et
in moysen Et dixit ad eum princeps sacerdotum Numquid hec
ita se habent Tunc aggressus est stephanus facere gradatim sermone

in quo quia arguebat de blasphemia iudeos et in moysen legem p-
mittit tempore sacerdotes dei dicens Deus qui locutus est in patribus
et prophetis est deus maiestatis et glorie et statim ascendit ad com-
mendationem moysi inchoans ab abraham .s. commendationem patrum
a quibus descendit moyses propterea quod dicebat eum destruere legem lo-
cum subditur commendationem tabernaculi et templi Tabernaculum est
testimonii fuit cum patribus nostris in deserto sicut disposuit deus ad
moysen loquens ut faceret illud secundum formam quam viderat in monte
quod tenuerunt patres nostri usque in diebus david In diebus autem
salomonis templum tabernaculo successit Propterea incepit eos argu-
ere propter pungentem sermonem obiecto dura ceruice et incircumcisis
cordibus et auribus vos semper spiritui sancto resistitis sed et patres
vestri Ceterum stridebant dentibus in eum In medio autem in celo vidit
gloriam dei Et ait ecce video celos apertos Tunc exclamantes
clauserunt aures suas quasi ab horrenda audientes blasphemiam
et impetum fecerunt unanimiter in eum et eicientes eum extra
civitatem lapidabant Et testes duo .s. falsi quia in lege domini dicitur
est de blasphemo prima manus testium lapidabit eum deposu-
erunt vestimenta sua ne inquinarentur tactu illius secus pe-
des adolescentis sauli Positis autem genibus clamavit domine ne
statuas illis hoc peccatum quia nesciunt quid faciunt Multi enim
ex his ipsum occidentes estimabant se implere legem et facta
persecutio magna in ecclesia que erat iherosolimis ita quod omnes di-
scipuli preter apostolos qui ut pastores gregis aderant erant constantiores
dispersi sunt per regiones iudee et samarie clerici In hac disper-
sione leguntur esse inter discipulos quos ipse fuisse iudee inter quos
fuit beata maria magdalena et soror eius martha cum beato ma-
ximino postmodum aquensi episcopo et aliis pluribus de quibus dicitur
in fine legitur Comestor Tunc apostoli prudentes quod ad gentes in poste-
rum erant transituri providentes fidelibus qui erant in iherusalem rema-
nsuri Ordinaverunt Jacobum alphei episcopum ierosolimorum et imposuerunt
ei manus petrus iacobus et iohannes [illegible]
est electo consecraret Saulus vero devastabat ecclesiam distrahens per
domos trahens viros ac mulieres et detinebat in carcerem intendens
eos occidere quoniam custodierat manus eius ne sanguine innocentis
pollueretur Ceterum autem dispersi fuerant pertransibant de loco ad locum
evangelizantes De gestis philippi diaconi secundi et symone ma[go]
Philippus autem diaconus secundus a stephano descendens lxxii
in civitatem samarie predicabat ibi christum Et intendebant turbe v-
nanimiter hiis que a philippo dicebantur videntes miracula que
faciebat Erat autem ibi symon magus seducens gentem samarie in-
cantabat omnes estimantes eum appellant ut angelum aut dei filium
quia mentes eorum dementaverat .s. magicis artibus Sed ut autem
Cum crederent philippo evangelizanti de regno dei in nomine
ihesu christi baptisabantur Symon quoque videns philippum facere
miracula qualia et quanta ipse facere non poterat factus baptisatus
est ut familiarius ei adhereret et addisceret artem qua fiebant

posset fari. Cum autem audissent apostoli quia recepit verbum dei Sa-
maritani miserunt ad eos Petrum et Iohannem qui orabant pro eis ut
acciperent spiritum sanctum visibiliter. Constat enim quod invisibiliter acceperant cum
baptizati essent in nomine domini Iesu. Constat quod Philippus fuisse
diaconum non apostolum quod tamen videtur contra glo. super hoc. Unde manuum impo-
sitionem reservant apostolis quod speciale hodie reservatur solis pontificibus
i. episcopis qui manus imponunt et frontem liniunt in confirmatione
ubi datur spiritus sanctus ad robur. Cum autem vidisset Symon quod
per impositionem manuum apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuni-
am volens emere hanc potestatem ad lucrum. Ad quem Petrus: Pecunia
inquit tua tecum sit simul quod donum dei existimasti pecunia possideri. Cor enim tuum
non est rectum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequicia tua
et roga deum si forte dimittatur tibi. Symon autem sciens se indi-
gnum adeo confundi noluit orare. Sed ait apostolis: Precamini pro
me ut nil super me veniat horum que dixistis. Petrus vero et Iohannes re-
dibant Ierusalem et multis civitatibus Samaritanorum evangelizabant.
Auctor autem Symone mago et nomine hunc Symoniaca heresis
cuius hunc scelerum auctor primus fuit in novo testamento. Sicut et Giezi
in veteri testamento unde proprie dicuntur Giezite venditores spiritualium. Symo-
niaci autem emptores eorum vel spiritualium tamen utrique dicuntur simoniaci.
Est enim symoniaca studiosa voluntas emendi vel vendendi spi-
rituale vel annexum spirituali. Comestor. Angelus autem domini
locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum
ad viam que descendit a Ierusalem in Gazam. Et surgens abiit.
Et ecce vir ethiops eunuchus potens de domo Candacis regine
qui erat super omnes gazas eius. Erat enim consuetudo eunuchorum
custodire thesauros potentum. Venerat enim adorare in Ierusalem et ut
traditur in aliis historiis primum attulit multa dona templo in
Ierusalem Candacis. Nam omnes regine Ethiopum dicebantur sicut Romani
imperatores Cesares. Nec habebat regem regio illa sed reginas. Cum-
que reverteretur ethiops ille sedens super currum et legens Ysaiam prophetam
rogavit Philippum ut ascenderet et sederet secum. Cui evangelizabat
illi Iesum et baptizavit eum. Et cum ascendissent de aqua spiritus
domini rapuit Philippum et inventus est in Azoto. Ex martirologio.

De transitu eunuchi Philippi ceterorumque dyaconorum. lxxiii.

Et Philippus diaconus signis et prodigiis inclitus apud Cesaream
requievit. Iuxta quem tres virgines filie eius prophetisse iacent
tumulate. Huius natale celebratur viii° idus iunii. Item iiii° idus
ianuarii apud Ciprum natale beati Nichanoris diaconi de vii primis
qui magna gratia fidei virtute admirandus gloriosissime coronatus est. Item
v° kl. februarii Philippis natale beati Timonis de vii diaconibus
qui ut traditur gentes dei assiduus ministerio officium predicationis plena
fide consumans martirii gloriam adeptus est. Item v° idus aprilis
natale sancti Prochori diaconi de illis vii qui et fide et miraculis preclarus
apud Antiochiam miro consummatus est. Item xiiii° kl. maii na-
talis beati Parmenis diaconi de vii primis. Nam primus apud Beroeam
doctor resedit ac deinde verbum domini disseminans venit Corinthum
ibique Iudeis et Grecis ut traditur primo predicans in lectus

sed verus heresis est. Deinde cruci affixus martirium complevit. Ex
scribis in cronicis. xx. l. iiii. Porro nicholaum unum ex vii.
nicholaite heresis sue actorem se esse iactabant. Sed clemens
alexandrinus in iiii. stromatum libro sic de eo scribit. Nicholaus
inquit valde uxorem speciosam habuit. Et post ascensionem Christi cum dice-
retur ab apostolis tamquam de invidia zelotipie productam in
medium uxorem suam, siquis vellet eam habere permisit. Ex qua
occasione isti qui sub eius nomine sectam sibi ipse libidinis as-
sumpserunt promiscuos usus et illicitos concubitus appetunt. Agnoscit
autem compertum esse nicolaum nullam prorsus agnovisse mulierem preter
eam quam coniugem acceperat. Cuius et liberi femine quidem usque
ad ultimam senectutem virgines permanserunt filius autem et ipse
castitatem incorrupti corporis custodivit. Quod cum ita se habeat constat
illud quod in medio apostolorum pro zelotipie suspicione uxorem produxit
contemptum vero ac libidinis gestum quo prius continentiam se docu-
erat eius rei qua nimie videbatur conceptus compendia magis
quam continentiam carnis docens voluptatem. Comestor. De
conversione pauli et initio predicationis eius. lxxxiiii.
Paulus adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini i-
d est ad cedem corporum aspirans accessit ad principem sacerdotum et petiit
ab eo litteras ad synagogas que erant damasci ut eius auctoritate
si quos invenisset damasci huius vie viros ac mulieres vinctos
perduceret in iherusalem. Et cum appropinquaret damasco subito circumfulsit
eum lux de celo et cadens in terram audivit. Saule saule quid
me persequeris in membris meis. Durum est tibi contra stimulum
calcitrare i. potentiori rebellare. Viri autem qui comitabantur cum
eo stabant stupefacti audientes quidem vocem ipsius pauli non
eius qui loquebatur ad eum. Et surrexit de terra saulus qui erat ce-
cus corpore qui primo fuerat cecus mente. Ad manus autem illum
trahentes manibus i. suis manus eius tenentes tamquam cecum
ducentes introduxerunt eum damascum. Et erat tribus diebus
non videns neque manducans neque bibens. In quo triduo creditur
apostolus se didicisse evangelium ut gloriatur ad galathas. Nec te mo-
veat si quandoque legatur conversio eius facta primo anno dominice passio-
nis quia secundum alterum anno usuali qui incipit a kalendis ianuarii
vii kalendas aprilis de anno evangelii dicitur. Erat autem damasci quidam nomine
ananias et dixit ad illum in visu dominus. Vade in vicum qui voca-
tur rectus et quere paulum. Ecce enim orat. At ille dixit. Non est timendum
quia saulus est de saulo paulus de lupo agnus et ego revelavi
ei adventum tuum. Abiens ananias intravit ad eum et imponens
ei manus confestim ceciderunt ab oculis eius quasi squame et vi-
sum recepit. Et surgens baptizatus est. Et continuo ingressus per sy-
nagogas predicabat et confundebat iudeos affirmans quia hic est
Christus. Post hec autem notificate sunt ei insidie iudeorum quia custodie-
bant portas civitatis die ac nocte ut eum dolo interficerent. Non
iudei sed cives damasci precepto prepositi gentis arethe regis ad peticionem
iudeorum. Discipuli autem eius nocte demiserunt eum in sportam

per annos. Beda sup act9 aplor̄ dicit statim p9 baptismu suu
venit in urbem ad aplos s3 ut ipe galathis scribit p̄mo abijt in
arabiam et inde reūsus est damascu. vtrq3 et sua al 2a vice
puenisset insidias no fugale patet lector De questione assūptois
6 Eam vero dei genitricem ma bte uginis et qualit aplis reuelata
viam quedm scriptie dicūt 2o anno p9 ascensione est bxpr
dum migrasse de corpore et eodem ano resurrexisse atq3 i celu
corporalr assūptam fuisse. Ita mulct9 zimne epc q3 de dormi
tone eius scribit q3 a iohanne aplo tm quendam fuerat audisse
se asserit in hunc modum. Militus. Cum uniūg qui nobiscu et
cu aplis quersat9 est mo temerario discedens aīa instatie de
uirtutibus quadm aplor̄ multa vera dixit de doctrina et corp multa
mentit9 est. Sed et transitu bte uginis marie ita i pro de pūat.
stilo ut eciam dei no solu legē voluit s3 etiam audie ne
fam et sic nos q3 nos q3 ab aplo iohane audiuimus spliciter
scribentes ure fratt dirigimus. Cum dns ihus in cruce pe
dens meam sua iohni que pceteris discipulis diligebat comedat.
Ex illa hora in iohannis cura pmansit q3 diu vite huius incola
fuit transegit. Et cum apli inidu suis sortibus in pdicatione
suscepissent. ipa i domo parentu illius iuxta monte oliueti co
hercit. 2o uero anno p9q3 xpc celu ascenderat die quadam
desiderio xpi succensa lacrimatur Ecce angelus domini ante
eam astans salutat eam et addidit Ecce ramum palme de
padiso dei tibi attuli q3 portari facias an feretrum tuu cu in
die tercio fueris assūpta de corpore Ecce eī expectat te filius de
cu vnius uirtutibus celi Cui maria dixit Rogo te ut congreget
ad me oms apli dni mei Et annunc angelus cu magna
claritate discessit Qualit ad eam apli congregati ei filius suus
a corpus ūgo apparuit et anima eius i celum pmisit bxp
palmam illam que nimia claritate fulgebat egressa vi
in monte oliueti orauit et rediit. Ecce dum subito pdica
ret iohes in ephseso hora tercia die dominica tre mot9 fact9 est
magnus et nubes eleuans eu adduxit ante hostium domus ubi
erat maria Que videns eū exultauit dicens fili tertia die
de corpore discessurum. Audiens ei vestimenta sepulture sue et
palmam huius q3 acceperat monens ut illa ferri ante lectum
suum faceret cu ad monumentum pgeret Cui ille Quo ait ego
solus parabo exequias nisi venerint fres et coapli mei ad
reddendum honore corpusculo Ecce aut subito pmpiu de ioh
apli de locis in quibus pdicabat in nube rapti sunt et depositi
ante hostium domus ubi erat maria Inter quos eciam erat pa
ulus qui assūpt9 cu barnaba erat in ministerium gentium
et salutantes se in vice mirabant cur eos dns illuc congs
gasset. Cumq3 vnanimit orassent deum ut eis sui conuent9 sibi
ondret Ecce subito venit ad eos iohes et indicauit eis oia
Et intrassent aut domum salutauit maria Quibus ipa resa
lutans dixit No me fraudat deus i aduentu uro Nunc vos
deprecor ut oms vigiliam vnanimiter usq3 i hora illam
in qua dns veniet et ego sum recessura de corpore c usq3

convenissent et consolantes eam triduo dei laudibus vacarent. Die tercia
circa horam tertiam super omnes qui erant in domo illa sopor invasit nec
ullus vigilare potuit nisi soli apostoli et tres virgines que ibi erant.
Ecce subito descendit Ihesus cum multitudine angelorum et splendore magno
et angeli ympnum dicebant laudantes deum. Tunc ait dominus: Veni
electa mea et intra in receptaculum vite eterne. Tunc illa prostrata se in
pavimento adorans dominum et ait: Benedictum nomen glorie tue domine qui di-
gnatus es me humilem ancillam tuam eligere et archanum tuum
mihi committere. Memor esto igitur mei rex glorie. Tu enim scis quod
toto corde meo dilexi te et thesaurum michi commissum custodivi. Su-
scipe ergo me et libera de potestate tenebrarum ut nullus sathane
impetus michi occurrat ne videam teterrimos spiritus in obviam veni-
entes. Cui salvator: Quando ego missus a patre pro salute mundi
fuissem in cruce suspensus ad me princeps tenebrarum venit sed
nichil in me suum operis invenire valens victus abscessit. Tu quoque
videbis quidem eum lege humani generis per quam sortita es finem mortis
sed non poterit tibi nocere quia ego tecum sum et circa te. Veni igitur
quia expectat te celestis milicia ut introducat te in paradisi gaudia.
Hec dicente domino illa super lectum suum decubuit et gratias agens
domino spiritum emisit. Viderunt quoque apostoli animam eius tanti candoris esse
ut nulla mortalis lingua posset enarrare. Tunc ait dominus apostolis:
Accipite corpus et deferte in dexteram partem civitatis ad orientem et ibi
invenietis monumentum novum in quod ponetis illud et expectate donec veniam
ad vos. Hec dicens tradidit animam michaeli preposito paradisi et statim
discedens cum angelis ascendit ad celos. De quo sequitur eciam et mira-
cula per eam omnes lxxvij
· Tres virgines autem que ibidem erant
vigilantes susceperunt corpus et laverunt more funeris. Cumque spoli-
assent illud vestibus tanta claritate resplenduit ut tangi quidem
posset et lavari sed propter nimia luce choruscante non posset.
Cumque vestissent illud linteis paulatim lux illa subtracta est. Erat
autem facies matris lilii floribus similis et odor suavitatis magne exhalaba-
tur. · Tunc igitur sanctum corpus imposuerunt feretro. Et Iohannes quidem et Petrus
accipiens feretrum cantare cepit: Exiit israel de egipto. Portabat autem
Paulus cum eo corpus et Iohannes palmam ante feretrum. Ceteri vero
apostoli cantabant voce suavissima. Et ecce nova nubes super feretrum
magna valde sicut circulus in modum splendoris lune et angelorum exerci-
tus erat in nube tantam suavitatem emittens. Resonabatque terra
magne dulcedinis sonitu. Tunc egressi de urbe plus quam xv
milia hominum videbant dicentes: Quis est hic sonus tante suavitatis?
Dictum est illis: Maria mater Ihesu exivit modo de corpore et discipuli
eius laudes circa eam dicunt. Et respicientes viderunt feretrum
gloria magna coronatum. · Unus autem ex illis qui erat princeps
sacerdotum in suo ordine furore et ira repletus dixit ad reliquos:
Ecce tabernaculum illius qui nos et omne genus nostrum turbavit
qualem gloriam accepit. Accedens quoque voluit illud evertere et ad
terram deicere. Statimque manus eius aruerunt ab ipsis cubitis

et lecto adhesit. Et de manibus apostolorum feretro per se ipsum pendens
ibat et ipse ad eam adhesivat torquebatur supplicio vehementi. Ange-
li quoque qui erant in nube percusserunt plures cecitate. Tunc princeps
ille clamabat: Deprecor te sancte Petre ne despicias me in necessitate
qua crucior valde. Cui dicit: Non est nostrum tibi dare auxilium.
Si autem credis ex toto corde in dominum Ihesum accede ad corpus et osculare
lectum et dic: Credo in deum et dei filium quem ista portavit utero.
Et sic larga pietas eius qui salvat indignos dabit tibi salutem.
Quod cum ille fecisset statim omnis dolor recessit ab eo et sanatus
est. Tunc cepit deum laudare et de libris Moysi testimonium plane
de Christo reddere ita ut apostoli mirarentur et flerent pro gaudio nominis
domini. Petrus vero dixit: Accipe palmam de manu Iohannis et ingrediens
civitatem invenies plurimam multitudinem cecatam et annuncia eis magnalia
dei. Qui autem crediderint impones palmam super oculos eorum et videbunt.
Erat enim plurimus multus plangens et dicens: Ve nobis quia sicut facti
sumus sodomitis cecitate percussi. Cumque ille mandatum Petri complesset
qui crediderunt visum receperunt. Reliqui tamen ceci in duricia
cordis permanentes mortui sunt. Reversus autem princeps sacerdotum
ad apostolos retulit palmam enarrans omnia que facta fuerant. De se-
pultura eius et assumptione corporis in celum. lxxviii.

Apostoli vero portantes corpus ad locum destinatum posuerunt in
monumento novo. Circaque sepulcrum constabant sedentes cum
custodiam sicut preceperat dominus. Et ecce subito advenit dominus Ihesus cum in-
numerabili exercitu angelorum et claritate magna. Et ait ad apostolos: Pax
vobiscum fratres. At illi respondentes dixerunt: Fiat misericordia tua domine super nos
quemadmodum speravimus in te. Tunc salvator ait: Antequam ad
patrem ascenderem vobis pollicitus sum quod vos qui secuti estis me in
regeneratione etc. Hanc autem ex tribu Israel elegit iussio patris mei ut habitarem
in ea. Quid ergo vultis ut faciam ei? Responderunt apostoli: Si placet ante
potentiam maiestatis tue visum fuerat nobis servis tuis ut sicut tu de-
victa morte regnas in gloria, tua genitricis corpusculum resuscitans tecum
eam deducas in celum. Tunc ait Ihesus: Fiat iuxta vestram sententiam.
Precepit ergo Michaeli ut deferret animam virginis. Et paulo post
ecce Gabriel revolvit lapidem ab hostio monumenti. Et ait dominus:
Surge amica mea et proxima que non sensisti per coitum corruptionem
non patiaris in sepulcro corporis resolucionem. Statimque surrexit Ma-
ria de tumulo et provoluta ad pedes domini adoravit eum dicens: Non
possum domine dignas tibi grates rependere pro beneficiis que conferre dignatus
es michi ancille tue. Sit nomen tuum benedictum in secula. Dominus
autem osculatis apostolis et salutatis elevatus in nube recepta est in celum
et angeli cum eo beatam Mariam in paradisum deferentes. Apostoli quoque
nubibus suscepti reversi sunt unusquisque in sortem predicacionis sue.
Notar. Quid de presenti hystoria sentire liceat. lxxix.

Et hystoria licet inter apocriphas scripturas reputetur pia tamen et vi-
detur ad credendum et cordibus utilis ad legendum. Quod autem ibi vide-
tur civitate dissidium quod apostoli tam cito dispersi sunt post ascensionem domini
cum Eusebius in hystoria ecclesiastica dicat indicatur quod longe post sunt dis-
persi scilicet undecimo anno captivitatis qui fuit [illegible] hoc forte quod dis-
persi sunt [illegible] ad regiones longin-
quas [illegible] et quod prius dispersi sunt per regiones
Iudee et Samarie ac deinde abierunt ad gentes vel forte quod prius

ferri etc. Eusebius longe post recapitulat. Nam quod longe ante cap-
tivitatem dispersi sint liquet ex eo quod paulus post tres annos
a conversione sua veniens ierusalem neminem apostolorum vidit nisi petrum et
iacobum episcopum. Et forsitan de assumptione barnabe et pauli vel hi-
storia actum per recapitulationem. Ceterum quod beata virgo corporaliter
in celum assumpta sit ut predicta historia refert ecclesia quidem non asserit
a plerisque tamen magnis et orthodoxis viris pie creditur et asseritur et
predicatur. Nam et augustinus in sermone de assumptione eiusdem virginis
loquitur. Cum maria in vita concepto filio sui corporis honorata
primum et credendum quod et in morte speciali eius sit honorata. Putredo
autem et vermis obprobrium est humane conditionis a quo obprobrio cum ihesus
sit alienus natura marie excipitur quam ihesus de ea suscepisse probatur.
Caro enim ihesu caro marie. De revelatione super hoc facta san-
Hoc etiam confirmat visio cuiusdam ctimoniali elizabeth .lxxx.
sanctimonialis elizabeth in qua sic legitur. Quo anno quo michi pre-
angelus domine annunciabat librum viarum dei in viii die assumptionis
nostre domine in hora divini sacrificii fui in excessu mentis. Et apparuit
michi illa consolatrix mea domina celorum more suo. Tunc sicut
ab uno comprehensoribus meis premonita fueram rogavi eam dicens.
Domina mea placeat benignitati tue ut dignet nos certificare utrum
virgo solo spiritu in celum assumpta sis an etiam carne. Et dixit
Quod inquiris nondum scire potes futurum tamen est ut per te reveletur. Ego
itaque toto illo anno neque de hoc vel ab angelo qui michi familiaris
erat vel ab ipsa cum se michi presentaret amplius interrogare audebam.
Iniunxit michi frater ille aliquas orationes quibus hoc impetra-
rem ab ea. Evoluto autem anno cum adesset virginis solemnitas as-
sumptionis eius eram languens ex infirmitate diu multorum. Et cum
lectum tenerem in hora divini sacrificii veni in excessum mentis.
Et vidi in loco valde remoto sepulcrum multo lumine circumfusum
et quasi speciem mulieris in eo circumstante angelorum multitudine. Et post pusil-
lum erecta de sepulcro pariter cum illa multitudine astantium elevata
est in sublime et in celum erecta. Post modicum vero temporis
quasi iterum vidi progressa est domina mea ad ostium lucis in quo eam
vidi consistere. Et stans ostendit in gloriam suam [illegible] quorum quidam
assistebat michi angelus domini qui venerat annunciare in determinum
prefati libri sermonem. Et assumpsi ab eo quod esset visio quam videram.
Qui dixit michi. Ostensum est tibi per hanc visionem quod tam carne quam
spiritu domina nostra in celum assumpta sit. Post hoc vero ab ea solli-
cita fui quoto die a dormitione acciderit eius resurrectio corporis.
Et dixit michi virginem benivole certificavit dicens. Eo die quo nunc
celebratur eius assumptio de hac vita migravit. XL. autem post illum die
i. nono kl. octobris resurrexit. Eo vero patres quia nulla certitudo
certa eius assumptionis haberent eo die in dormitionis eius
sollempne statuerunt quem et assumptionem appellaverunt illi qui et
carne assumpta indubitanter crediderunt. Expletis autem duobus
annis visionis domina mea michi apparuit. Tunc quoque more consueto
sermones plurimos interrogavi eam quanto tempore post ascensionem

dum vixit super terram cunctis ubique in omnibus placere respondisse se
vixisse annis integris et tot diebus quot sunt a festivitate ascensio-
nis domini usque ad diem assumptionis sue. Et dicitur affuerunt septem
tunc tam apostoli domini Christi. Omnes affuere eo magis venerantes
corpus eius cum honore commendaverunt. Quarta autem die annunciacionis domini-
ce tunc iam domina una apparuit circa sinum et illi abeat (?) solitari-
tuinis etatis sue qua annunciante angelo verbum dei concepit hunc
quoque in dragatoni (?) sic fiendus designata est. Natalem vero angelicus
sed atque usque tantum temporis quanta est agnicione eius nativitatis
usque ad festum dominice annunciacionis. Auctor. De miraculis
post eius assumpcionem per eam gestis. lxxxi.
Post assumpcionem vero suam beatissima virgo multis miraculis
per diversas orbis partes diversis quoque temporibus clarificata est.
De quibus quedam fidei digna et a religiosis scripta viris adiungimus
honore et legencium edificacionem hunc operi inserere voluimus breviter
in hunc modum. De monachali magno (?). Beate marie basilica a Con-
stantino imperatore opere fabricata cum esset ad quam adducte colum-
ne pro magnitudine levari non possent ac diebus singulis
cassis laboribus fatigarentur apparuit artifici sancta virgo precipiens dicens
Noli molestus esse. Convoca tres pueros de scolis quorum
adiutorio quod vis implere possis. Quod factum est consummatumque est opus
spectaculi mirandum spectaculum ut quod multitudo virorum levare ne-
quiverant tres pueri absque virtute ipsi columpnas summa velocitate sub-
levaverint. In urbe Toletana cum ab archiepiscopo in die assump-
cionis beate virginis marie sollempnia misse agerentur
et a populo preces domino devote funderentur. inter ipsius misse secreta
quedam vox querula de celo lapsa est in hunc modum. Heu heu.
quam dira calamitas quod intra filii mei salvatoris mundi sa-
lutifere crucis signaculo signati congregacionis iudea manet et regnat
iudaice gentis insania que filium meum unicum lumen ac sa-
lutem fidelium iam secundo crucifigere et crucis supplicio mortificare
conatur. Quod cum intencione sedula presul comperisset archipresul
et plebis cum consilio decretum est ut ad domos iudeorum cuncti
civitatis pergerent et quod virginali voce compertum est probarent ac solli-
cite perquirerent. Omnibus itaque domorum abdita perscrutanti-
bus inventa est quedam ymago cerea quam quasi vinctam ad
pane (?) fidei in passionis derisionis sputis colaphis ac morte crucis
primum despiciebant hac inventa Iudei dolo et perfidiam iudeorum
dolucerunt (?) corpora mox morti tradiderunt. De illo qui filium
virginis pro seculi misterio iudeo tradidit. lxxxii.
In urbe Bizancia fuit quidam qui nominis sui famam volens
extendere largas quas habebat opes largus insumpsit cepit
expendere. Cumque largiendo defecit opibus propriis sumpto ab
amicis mutuo ere multo et illud expendit. Et cum iam non pe-
cuniam nec amicos ut ere fame (?) accepto mutuare non haberet posset
iudeum quendam adiit obnixe rogans ut ei mutuo aliquid
daret. Cui cum vadium iudeus peteret et ille penitus non haberet

quod ei traderet quia inquit aliud vadium nego velles ne
prorsus accipe dominum meum Ihesum Christum quem colo. Ille ait Ihesum dicis dominum
vestrum non credo. Quia tamen eum iustum et prophetam esse non dubito
tamen in pactum si dederis indubitanter accipio. At ille ipsum inquit quia
tibi protestor dabo. Accipio ymaginem eius quam vadem pone et fideiussorem
tribuo quod si ante constitutum diem precellero summis tuis impositam summam
et inquilonum ad tuam et pecuniam pro tuis reddam. Ille videt
fiat ut dicis. Ambo ergo pariter amborum quoque amici convenientes ad ecclesiam
beate Marie virginis astiterunt cuius ymagini ymaginem filii sui
in gremio suo tenenti. Theodorus ergo ipsius ymaginis dextram tenens
et ipsam pariter iudeo tenendam tradens vadem et fideiussorem dedit. Quid
plura? Theodorus accepta pecunia navem parat onerate multiplici home-
lat per equora fertur et usque ad barbaras nationes longe abiran-
tes effertur. Veniens mercimoniis suis dicatur. Novis naves multi-
plicat commerciis in alibi homines. Dumque per singulos dies negotia
mediatur dies pecunie reddende memoria elabitur. Cumque iam non
nisi unus dies super esset repente ei in mente venit quod dies
reddende pecunie tam prope instaret et locus cuius reddende
valde longe distaret. Tunc stupore perculsus terre collabitur
et Theodorus fere pro eo quod acciderat redditur. Conveniunt famuli concur-
rant amici. Causas doloris inquirunt. Responsum nullum accipiunt.
Tandem ad se reversus ait: Tunc in anima meditatur. Nonne dominum
tuum Christum pro te fideiussorem dedisti? Ipsi ergo pecuniam trade et ut
eam creditori tuo restituat quo velit committe. Consistens igitur
scrinium fieri fecit pecuniam inde debitam iusto pondere appen-
sam inclusit marique tradi qui mare fecit gubernandam commisit
mirum dictu sed deo non impossibile. Sequenti subsequenti nocte per multa
equoris spacia scrinium Bizancii illabitur. Ubi et iudei supradicti ma-
gistratus inter undas mane astitit domui. De qua scilicet domo man-
cipium forte egressum inter undas scrinium conspexit. Manum attingere
nisus est sed eius manum scrinium se subtrahendo vitavit. Ille do-
mino retulit quod viderat. Iudeus ergo exiens conspec-
tum scrinium propria manu arripuit secumque delatum in domo sua
aperuit et inventam pecuniam lecto suo supposuit. Post aliquantum vero
temporis audiens quod Theodorus ille esset regressus et pecuniis mira-
bus admodum multiplicatis more impatiens ad eum accessit ipsumque
confabulandus aliquibus verbis impetendo sic intulit. Quid est Theodo-
ni? Ille autem ait: Cur ista profers? Certe inquit ille pecuniam
quam accepisti circa diem statutum iam non reddidisti. At ille: Omnem
ait quod mihi commisisti tibi reddidi. Cui ait: Quos testes vel quos
prestite pecunie tu mihi ullum reddite. At ille: Ipsum inquit quem testem
quem et fideiussorem. Cui ergo mihi venies ipsius testimonium audi-
amus igitur. Ecclesiam adeunt pariter et ymagini salvatoris cum
multis assistunt. Tunc Theodorus: Domine inquit Ihesu sicut de-
ris meus verus filius es testimonium prestate veritati veram sed

inde redditum quem si pstiterat michi. Tunc audientibus cunctis
ymago reddit. Testimonio est philo qd' dicg statuto [illegible] pstitit
ei redditis huius indicijs qd' statim quo statuta clausa fiat sub
loco ipius iacet audiunt illi et stupent. Signa cognoscunt et honorant
[illegible] indaismo fidei xpiane se cum domo sua tota subiecit.

De illo [illegible] virginis ymago se obiiciens iaculum excepit lxxxiii.

Est quoddam municipium aurelianensi civitati proximum qd' aue-
nion nuncupatur. ubi ecclesiam in honorem bte virginis marie cives
edificaverant. Cum vero aliquando obsessi ab hostibus intra opidum generi-
rent [illegible] matris dei genitricis marie qua in muribus ipius [illegible]
ad punct. [illegible] vero penitenti et ymaginem sue [illegible] devote
assistentes cordis et oris clamore eius auxilium deposcunt. Complete
precibus lacrimas [illegible] ymaginem secum deferunt tradentes
sui ac bonorum hostium impositam statuunt. Cumque ante ciuibus stans
importe custodia pro ymaginem mittens ad ipsam [illegible] iacula magna [illegible]
ge de hostibus faciebat. Hic latentem quendam hostem aspiciens ingressi
angunt [illegible] effigies nunc iam tibi [illegible] potest effigies
nisi portam deserens urbem aperire festines. Cumque vibrasset hostis
iaculum contra illum sagittam mirabile dictu ymago genu
erexit et iaculo se obiciens illud excepit. Itaque homini sibi devo-
tum [illegible] defendit. Cum gaudens plurimus se mira-
biliter liberatum statim sagitta in adversarium dirigit. blasphemo dicit
[illegible] pro ore [illegible] timor [illegible] ad hostes quoz convenit [illegible]
clamat. [illegible] qd' [illegible] genuflexi [illegible] loci illius
audientes hostes stupore simul et timore perculsi arma pro-
iciunt [illegible] ad [illegible] donaria
offerentes se [illegible] loci illi [illegible] permittunt usque
in hodiernum diem ymago illa permanet in eodem loco iaculo
adhuc genus [illegible] [illegible]

De clerico cui virgo lac infundens linguam restauravit. lxxxiiii.

Clericus quidam [illegible]
erat copia scientie devotus [illegible] cum amore [illegible] eius
memoria sic [illegible] ut quocumque vero [illegible] vel [illegible]
[illegible] tristitia nulla [illegible] nulla [illegible] posset
oblivio qui ad eum devotore [illegible] genu flexo illa angelica
salutatione cum [illegible] Ave maria gratia plena dominus tecum [illegible]
genu flexo [illegible] venter qui te portavit xpe et beata ubera que
te lactaverunt dum ad salutationem [illegible] molestia corporis
tactus [illegible] dolor invaluit ut lingua et labia
sua dentibus [illegible] ipsum [illegible] si per-
mitteret. Cumque iam lingua et labiis [illegible]
aspectus [illegible] iacentem homines [illegible]
[illegible] videt [illegible] capud [illegible]
pulcra facie [illegible] angelus
[illegible] erat [illegible] deplorans [illegible]
lamentari videbatur. [illegible]
[illegible] salutarium [illegible] lingua [illegible]
et ubera [illegible] longo usu [illegible] sic [illegible]

penitus nichil aliud sonare nosset in seruicio dei. Quid dicam si tu
de eo tunc quis aderit sensus. Moyses sic dicam usque sit admirabilis
deuenerit pectus eius si inter incipit non inuenit refugium quamcumque
ille in auribus tantum egri declamauit et mens tantum oculis de-
ploratam apparuit usque nunc dum eger satisfactionibus de negligencia miser-
icordie sue de qua insimulabatur. ad talium quippe accedit. Hostiaque
uberrima visa est primus imminente inter egri et ita lactis sui rore in-
fuso subito lingue integritatem et labijs antiquum decorem et in toto
eius corpore pristinam restaurat sanitatem. Redditisque sensibus continuo
surrexit sanus et incolumis et statim ecclesiam sanctam intrans confessus
totam repentina vite et morum mutacione omnibus cepit predicare.
Et in se ipso dei seruicio mancipatus deuotam vitam duxit reli-
giosam. De muliere quam inter maris undas parientem protexit lx-
xxv.
In loco qui dicitur tumba est ecclesia sancti michaelis archangeli ergo
in rupe sepulta constructa. Cui locus accessus tantum quando in
esse licet per accessum et recessum maris ad venientibus omnibus
et limina sancti michaelis archangeli petere desiderantibus bis in die
siccum pandit. Nam cum ut certa media gradatim venire marinum
rapido cursu ac celeri sonitu accurrens sepe intercipit re-
deuntes. Quadam igitur festiuitate ipsius archangeli turbis ad
eius limina properantibus. Hec iam in medio arene posita
erat inter eos mulier quedam paupercula vicino partui proxima iam
grauida sonitus terribilis maris subito intonuit. Et cunctis appeti-
cursu aliorum mortem fugientibus illa mulier sola remansit nec
ex pedum gressibus timore et dolore atque labore destituta pro-
creantem cum inmanem dolores subiti. Clamabat cum eiulatu im-
mirabiliter auxilium querens sed nunquam sic ipsum quod auxilium
audiuit desperabat. Igitur humano desperato auxilio recurrit ad diuinum
diuinum lacrimabiliter voce inuocans tonus genitricem mariam simul
archangelum michaelem. Populus quoque omnis ad hoc spectaculum con-
uersus manus ad sidera tendens dei clemenciam eius auxilium flebiliter
inuocabat. Vnde sic pro christo auxilium implorantibus aduenit pia dei
genitrix et ut ipsi mulieri videbatur manica sua super eam proiecta ita
intactam a furioso impetu maris reddidit ut ne una quidem gutta
totius abissi uestimenta eius contingeret. Ibi ergo quasi in tutissimo ...
loco posita filium peperit sine timore ullo permanens donec iterum mare
fluctus suos inde retrahens liberum iter eundi mulieri prebuit. Itaque cum
puero adlactens venit et que sola in mari relicta erat coram omnibus iam
non sola mirabile spectaculum cum puero exhibuit. De abbatissa pregnan-
tem quam ab infamia liberauit lxxxvi.
Fuit quedam sanctimonialium nomine et actione abbatissa strenue sanc-
tarum virginum curam exercens et spirituali zelo subiectam sibi congregacionem
ad sacri ordinis custodiam pio rigore constringens. Sed cum longo pro-
cessu temporis annis laborum augeret peruersas operum et monialibus pro
bonis mala reponendo et peruersa incipit cura virginum odiorum

studia docere dotavit quorum se livori carnis insidiatoris antiqui
semper infesta malignitas. Nam eius subplantata fraudibus illa
pia mater cum dapifero suo incesti crimen incurrit et concepit. Nec
tamen destitit regulari rigore subiectum sibi gregem ad observanciam
ordinis coartare et inutiles vagandi licencias singulis denegare.
Instante autem tempore partus tam processu quam pluribus monialium
invidiali [?] sagacitate impregnata deprehenditur. Unde singularum vela-
tu in noticiam omnium perducitur. Omnes quod se in ea tam accusatrices
invenisse exultant quia suis voluptatibus adversam iudicabant. Scri-
bunt litteras accusatorias tunc Depthensi [?] episcopo in cuius ille locus erat
diocesi. Imminebat illa necessitate pontificis adventus et ipsa honore
suo quod studiose celavit tam cunctis patebat [?] quid ageret ignorabat.
Erat ei privata capella ubi cottidiano usu solebat horas beate
virginis dulciori quo affectu decantare. Hanc ingrediens laudes
solitas devotissimas persolvit. Finitis horis toto corde et corpore se in
oratione prosternens precibus lacrimosis ac profundis suspiriis piissimam
dei genitricem mariam obnixius exorabat eius interventu et
meritis sui reatus veniam obtinere et horrenda obprobria que iminebant sibi con-
fusionis evadere. Inter quas subitaneo depressa sompno in silentium
cunctatis [?] clamoribus obdormivit. Cui dormienti pia virgo
duobus comitantibus angelis apparuit et in estasi eam clementer alloquens
ait: Audivi orationem tuam. Noveris me tibi a filio meo dulcissimo impetrasse
te ipsa venia [?] sine confusione qua times liberandam plenissime. Tunc
astantibus angelis precepit eam a prolis onere quo gravabatur exone-
rare et eandem [?] heremite [?] vicino deferre precepit [?]. Cui et mandavit
eius curam per vii annos gerere. Qui fecerunt. Denique abbatissa
evigilans onere quo prius cruciabatur liberatam tamen se sentit et
deo ac liberatrici sue inestimabiles gratias egit. Interim velocitatus
antistes veniens capitulum intravit abbatissam vocari fecit.
Que ingressa in loco sibi solito presuli consedere festinat. Quam
accusatricesque antistes obprobriis aggredi et de iniuriis fatigatam eciam
exuere compellit. Duos quoque clericos qui divulgatum crimen explorent
per eam mittit. Qui accedentes et attendentes nullum de ea
signum uteri gravati et deprehendentes innocenciam eius presuli nun-
ciant. Sed illos ipse pecunia corruptos existimans per semetipsum
rei veritatem curiosius explorat. Nullumque in ea crimen [?] absconditi signum
in genua ad pedes eius corruit veniamque de illatis iniuriis exposcit.
Omnibus quoque qui ei crimen obiecerant [?] vocatis precepit
ut de monasterio eicerentur. Abbatissa vero eas licet malivolo
animo tamen [?] proponendo [?] discessisse ad honorem liberatricis sue maluit
prius quod fecerat episcopo revelare quam fundatrices [?] suas adversa pati
permittere. Itaque coram eo se humiliter prostravit eique omnem rei or-
dinem pandit. Quantum [?] ille et de tanta gloriose genitricis
sue pietate benedixit duos ex clericis ad heremitam predictum pro puero solli-
citus inquirendo transmittit. Qui euntes et de puero certificati [?]
edocti sunt ab heremita ipsum ea die natum et a duobus iuvenibus
ad eum paulo ante delatum ex parte beate marie sibi alendum commendatum.

apprime erudientes eius pontifici reserunt letus quod puerum ut
ullatenus dei perpetrat ad honorem dei viii annis nutriendum perfecit que
puerum insuper curatum suscepturum ad litteras posuit ac religiose et sancte
clericum educavit. Ipse quoque tandem in domino requiescente in ipsa ecclesia
successit. Et beate dei genitricis marie gloriam vita et obitu magnifice
predicavit. De puero qui digitum ymaginis anulo subarravit. lxxxvii

[Q]uondam pueri clerici ante quandam ecclesiam ludum pile exercebant. Ex
quibus unus qui habebat in manu anulum quem ei puellula quedam
donaverat carnali amore ducta timens ne forte assidua pile
percussione frangeretur divertit ad ecclesiam ut alicubi eum reponeret donec
inter puerum ludum cum reciperet. Ingressus itaque ante ymaginem
beate marie intuitus eam et admirans eius pulcritudinem genu
flexo devote salutat virginem. Et addidit nec in omnibus creaturis
formosior est illa et que mihi hunc anulum amoris munere dona-
vit. Ideoque ei renuntio totum dimittens amorem illius de cetero
tuus ita duntaxat ut ex te mihi reddita amore tuo dignus
inveniar. Sic quoque professus puer anulum suum digito ymaginis
quem habebat sursum erectum induit. Quo accepto consequenter
applicans resilium adhibens mulieris digitum suum ymago constrinxit.
Quo viso puer stupore perculsus circumstantes advocat. Qui
novitatem mirantibus salutationis ordine enarrat conditionem enar-
rat. Sed illi audientes cum stulto [illegible] recusato professionem
hortabantur constantis genitricis dei primus famulus sicut deverat
fieret. At ille primus dimittens obstantibus agere quod monebatur
audiens inutilis extitit tempore mediocri ymagini [illegible] uxorem
ducere non expavit. Sed prima nocte nuptiarum beata virgo maria
inter ipsum et uxorem eius media veniens aperuit anulum digi-
to prendens et infidelitatem eum arguens. Excitatus ille de sompno
circa se palpitabat querens ymaginem et non inveniens eam credi-
dit se fantasmate aut sompnio deceptum vidit sibi assistere
non sicut prius blande alloquentem sed cum indignatione vultum
avertentem et tormenta durissima progranti sui et vota irrito
comminantem. Evigilans ergo et [illegible] perditis relictis
omnibus que habebat eadem nocte in heremum clam secessit ubi sub
monachi vitam professus deo et [illegible] reliquum vite
sue devoto animo deservivit. De illo quem sub aquis periclitantem

[.]vat navis in medio maris ad litus virgo perduxit. lxxxviii
pressus angustia quorum devoto animo circa plures clamas ad
hibebat [illegible] nauta [illegible] navis [illegible] et aquas
irrumpere et se mullatenus [illegible] posse [illegible] cymbam
que intus [illegible] in mare deposuit et ipse quodam [illegible]
quibusdam nobilioribus [illegible] descendit unus tamen [illegible]
dum vellet in mare decidit pelagique statim ad yma [illegible]
comparuit nauta vero quos [illegible] alloquens morientibus
omnibus [illegible] non cantandum devotum et ut [illegible]
[illegible] dicas deo devote [illegible] admonuit. Qui
et ita [illegible] longa [illegible] mora illis in [illegible]

clamantibus et ecce navis sub irruentibus aquis gravatu maris pro-
funditus absorpta est. Eius vero tunc oculis lacrimosa fundens suspiria
sociorum suas quas commendabat quorum corpora tunc distincte vide-
bat. Unde per equoreas undas oculorum aciem circumvolvens si forte
aliqua suffocatorum corporum indicia posset. Ecce marinis e fluctibus
columbas alibi quidem unam alibi duas vel plures subito videt emi-
gere aliasque certa celi sublimia petere. Unde eas sociorum animas
esse credidit. flebat tamen plus quia socios perforari videbat. Tanto tunc
magis deflebat quia cum sociis perforatus non erat. Qui cum tandem cym-
ba derelictus terre cum sociis applicuisset ecce socium quem inter duas acti-
disse navis in mari dixinimus de...ti subito unum cum incolumem vi-
dit ... Quem stupentes de recepto socio exultantes quid ei
accidisset quo amarissimis fluctibus liberari sit potuit. Qui ait beate
dei genitricis nomen tunc magna cadens exclamavi secumque unus
et invocans hec ... nomen de clamando ad yma pelagi deveni
et ipsa mihi ... mala que inter ... inter ... multa ... ternis
sicut magi sub undis astitit pallioque suo me circumdedit texit eo
tectum per aquis usque ad litus perduxit. Hec eo dicente laudes deo re-
ferunt et ... ab omnibus predicatur. De illis quos atque ter
maris eripuit et puella cuius lingue vinculum solvit lxxxix.

Abbas quidam aliquando in medio maris Britannici nimia cum aliis
multis oppressus est tempestate adeo ut omnes devota cogerentur depre-
care. Itaque alii beatum Nicolaum alii sanctum Clarum alii primum Andream
vel quemlibet alium invocabat. ... que familiaris erat ...
... cum in necessitate sua familiaris invocabat aliqua ...
offerebant ... ut mox ... tempestate marina deffensis.
Unde videns abbas omnes istos vel illos minus potentes sanctos
invocare ... aut numquam ... sydus marinum ... omnibus
... potentiorem Mariam vocare quid est ... fides quod agitis
... qui minus possunt tantum invocatis ... quod plus
omnibus sit relinquitis. Bonum quidem est quod facitis sed multo melius erit
si omnes una voce nunc ... acclamamus. Quo illi percepto omnes
una voce dei ... nominant omnes ut sibi ... proclamant.
Inter quos abbas qui sicut unum ... vel comedebat ... ~~vix respirare~~
~~poterat~~ per duos dies et noctes ita afflictus erat quod vix respirare
poterat illud ... Felix namque est ... cum ... ora ... deus
... cum monachis suis ... agit ... plus ...
ad ... monachi ... devotione et ... multitudine
mali lux magna ... apparuit que noctis tenebras fugans
omnes qui erant in navi sua claritate perfudit totaque pelagi cessavit
tempestas celi regina iubente facta est tranquillitas. Nec multo post
duobus ... rite ... navis applicuit. In
... quedam puella pauper ... mali ...
quod ... die ... festo annunciationis dominice ... more est
... filium ... filium lingue eius ...
... et labiis utraque ... distorsit labioque intumue-
... ti ... lingue obmutuit ... dolore os eius ...
... coagulata ... labia lingue ... valde
... puella flebat quid ageret ignorabat

viciniam ad impetrandam celitus indulgenciam sed putauit elegio
sed redeunte infecto negocio Itur postmodum ad sancte marie monasterium
principale .i. ad pontificalem sedem rothomagensis ecclesie ibique coram
astantium turba rogatum gratia diuina labellulis vinculum concussit
et ipsum ad gratam accionem prouocauit. De imperatrice cuius castitatem
Fuit quidam romanus impera- violencia fraudum eripuit xc.
tor sanctissimus cui prudentie clemencia uxorem que et mori-
bus nobilissima. Nec turpis aut carnalis delectatio illos captiua-
bant sed inuicem sobrie et iuste sub legali coniugio se non inhoneste
diligebant. Venit autem voluntas imperatoris ut per longe lateque
positum visitare loca sanctorum. acceptis itaque assensu coniuge regnum
et quendam fratrem suum adolescentem attendens ei commendans discessit
Ipse autem dans adolescens specie deceptus imperatricis in amorem
eius vehementer exarsit et petendum est quo similiter vigeret
ei aperuit. Cumque ei plures molestus esset et illa penitus renun-
ciaret tandem iuuenili etate ad eius amplexus se inclinans simula-
te promisit. Iuuenem in turrim quandam parte non distulit in qua
duos adolescentes et duas puellas ad seruiendum iuueni mittere
curauit ut necessaria quoque illi sursum cum funibus traherent. Veniente
te autem die quo imperatoris et iuuenis turrim illa precatum conce-
deret ut ille quod desiderabat expleret gauisus est. Et illo penitus
et intuite prudentia domina in domum redijt relicto iuuene inclusore.
Redit autem sub imperatrice roma pacifica domus imperator rediit
ad propria post .v. annos audiens aduentum eius gauisus est valde
Insignis nobiles et maiores cleri in occursum eius sicut conue-
et vicos ciuitatis ornari decreuit. fratrem quoque imperatoris in consule
deduxit iussit ut sibi obuius esset. Qui in occursum illius
regina preuenit et ipsa nece eam male diffamauit. Requisitus autem
a fratre cur tam afflictus et pallidus ac omni deformis esset
Respondit cum lacrimis. mi frater domine pessima meretrix quam tua sed
cum multis fornicari consueuit incipiens in seculis proprietatis sed recepta
Nullus cum alterius impudico amplexu ex quo recessisti prohibitus
est. Verum ego sine non potui sed alta moles in quadam turre
me inclusit. Audiens imperator quas non sperauerat
in uxore querelas nunciari. Dolore cordis percussus pene ex-
animis in terram corruit. Post spacium vnius hore surrexit et con-
fortatus a seruientibus consolatoribus equum ascendit. Iuncta simul a parte
cum comitatu multo ciuitatis peruenit ad virum suum. Que cum illum
ut dignum erat amplecti vellet percussa ab eo grauiter in facie con-
fusa cecidit. Vocatis quoque duobus seruis imperator ait. Eciam non
le cum meretrice certandum est in siluam profundam educite eam ad
decollacionem. Qui cum ad locum ubi decollanda erat peruenissent
admirantes eius pulchritudinem duxerunt ad iniuriam. Prius quam mor-
tificatur cognoscamus eam quia non est in mundo pulchrior illa. Fre-
mentibus illis in eam illa suspirans mente non lacrimabili dei ge-
netricis virginis sancte marie efflagitabat auxilium. Quidam autem nobi-
lis comes iter faciens cum comitatu multorum qui limina apostolorum
et alia loca sanctorum rome visitauerant audientes clamoribus irruerant

siluam primus putauit aliquam feram in vepribus contraxisse cum loca
tursu illuc uenerunt inuenerunt eam et tamen ualde propria filios impudi
cos destruxisse morti eos gratis tradiderunt. De alio casu consimili contra
eandem imperatricem .xci.
Eghiam mulier que erat tenue ille
ilia contigerant at illa celata dignitatis altitudine supplicium uel
tu cuiusdam uiri nobilis rogauit ut eam dominus corporis suorum duceret et aliqua an
cillare obsequium solius honoris pudicicie acciperet. Qui peticioni eius
libenter annuens illam ad ipsa percepit. Et tunc uxor eius honorifice
suscipiens unicum ei filium educandum commisit. Paruulo autem illa
suscepto maiorem adhibuit diligenciam quam si ipsa eum genuisset
fugiebat lasciuia frequentabat ecclesiam. Sed non ibi spiritus malignus tempta
re desiit quam uincere tunc non ualuit. Erat quidam miles domini
qui ad amorem eius pertingere cupiens blandis sermonibus ac multis
promissionibus eam ut sibi coniugio copularetur temptabat. Illa uero caste
celum diligens fidelis amore domini sui cuius sponsa erat nubere ei di
uo negauit. Tunc eam odire cepit miser tetrae uirtutis quid inde
que in tanta cum milite gerebat pareret ut occideretur ut fugaretur.
Itaque intempeste noctis hora ductu diabolico uenit ubi illa dor
miebat et infans iuxtim eius sibi commendatus guttur puerii
filii fratris sui cultro per medium secauit et gladium in manu mulieris
dormientis relinquens recessit. Cum ergo sanguis eius super pueri pectus
decurreret et latus mulieris infunderet excitata uehementer expauit
Et cum se miseram proclamasset sollicita mater ipsius de filio surgens
concite de lecto uenit cum lumine ad filium. Quem iugulatum uidentes
et cultrum in manu mulieris quantus dolor eos inuaserit nemo
tam nimis explicari potest. Voluit denique scelestissimus homicida fictas
lacrimas fundens. Et uoluit occidi tamen sceleris ignarum dominus suus
ad dampnum habere nutricem in multis dominus uerba malia per ordinata
inficit iam ut igni tradatur digna eam facit mors filii tui at
domnus ille nobilis et uxor eius eam interfici prohibentes mandauerunt
nautis ad portum proximum maris ut eam in alienam terram ducerent
Venit ergo ipsa facie lacrimis et anima decoperta cum suis ad mare
et intrauit nauem. Cumque naute per altum mare nauigassent con
siderata eius specie allocuti sunt eam ut eis assentiret. Resistentibus
ob amorem pudicicie dixerunt unum e duobus elige aut nobis consenti
aut in mari precipitari. Fudit illa libentius inter fluctus deserere quam
eorum libidinosis peticionibus assentire. Qui mutato consilio
in quadam alta rupe que ante eos in mari eminebat dono pudicicie
eam reliquerunt ubi cum tota nocte duxisset in somnum summo
diluculo meroris et triduano ieiunio afflicta super eam obdormiuit
apparuitque ei sancta uirgo maria regina glorie ad modum facie stella
atque oculorum acie dicens ei O mea uilla quamuis tamen coniugii fidem
quadam sustinuisti aduersa omnis animo temptatorum impiorum ante
dependenda est quas passa es in iniurie maledicabuntur. Collige
herbam que sub capite tuo est et quibuscumque leprosis dabis bibere immo
dum sanabuntur. De medicina quam ei beata uirgo innotuit .xcii.
Beata igitur mulier ex demissione letificata cum deuotis orationibus
herbam collegit cui similem ante non uiderat et uero totam
de manibus suis extrahens impleuit. Hora autem tercia naute adeo

missi nec facientes ius imperii illam navi ab ea applicuerunt. Cui videntes eam tam vendere de persona condolentes ei recepta navi duxerunt ad portum. Egressa autem de navi invenit leprosum multum infirmitatem attrita que herbe portiunculam cum vino dedit ei bibere. Et confestim sanatus est. Exivit fama eius longe lateque venit ad civitatem illam in qua erat impius ille perpessus est qui fratris filium suum occidit hunc dicere credebat ad hec multis precibus adducta sed nec ab ipso nec ab illo de familia domus cognita rogatur obtulisse ... ipsius lepra ut ei subveniat ... incontinenter ... lit recipiat. Illa se subventuram ei promittit si deo omnibus peccatis suis coram ea et viro promis confessus fuerit. Et ille quidem confitens multa dixit sed celabat scelus quod in ea commisit. Audit mulier nil ei profore medicinam suam absondito illo crimine. Tunc fratri ait cum filium interfecit. aperi fratri cor tuum et omnia ab omni peccato si quid adversum me male egisti totum tibi dimittatur. Resolutus itaque in lacrimis qualiter egerat manifestat. audiens hec et expavit lamentando se plus de amissione nobilissime mulieris qua de morte filii tristem esse. At illa videns ait. Ego sum domine mulier illa que malum pro malo non reddam sed bonum pro malo retribuam. Resanatusque sanitati rogabant eam ut ibi maneret. renuens ... deponsum accepit. Quibus non acquiescens recessit relinquens leprosos non mullos Roma incognita pervenit ibi quoque plurimos a lepra mundavit. Et ... ad fratrem imperatoris ulcerante deo in nasce lepra gravissima usque ad mortem ad quem curandum adducta sed a nullo cognita similiter ... peccatum suum quod in eam commiserat confessus coram papa et senatu romano fecit. Quo audito imperator flens et pugnis faciem percutiens miserum se exclamavit flebat quoque omnes qui aderant recordantes recordati imperatricis egregie. At illa fletus eorum non sustinens sanato prius innuere dixit quia ego illa sum. Tunc quanta letitia populi romani replevit non est facile dicere volensque eam imperator quasi a deo resuscitatam uxorem et preciosa induendam accepit sed illa intra se aliter agens dixit ad ... votum feci in tribulationibus meis deus me nulli ulterius viro iungere sed in monachali veste castitatem servare. Requiram ergo ... mea de manu tua si times vel diligis dominum, proinde cum veste sacra non velabis me. Tunc ille mox eam benedixit et induit. De muliere que conceptum ex filio puerum interfecit. xcvi.

F(uit) Rome quedam dives cum uxore sua utque genere nobilis moribus laudabilis. Sola eis proles decerat cum ad nostrum ... accidit virorum. Coniugi que ad deum postulabant filium effusi in misericordiis pauperum commendantes se ad omnium assiduum sedulo deum. Cum vidua afflictione corporis devote multum conceptum suum peperit filium. Quo nato regales apparatur delicie sonant organa choro resonant. Iuvenis cum decedens filio pro nimis tanto amore contulatur. tali carnaliter aliquanti sanguis suffocata non ita devote ut prius mediatoris assingit vel graviam querit aliquotiens tamen ad se iussus compungebatur nec illius carnalis impudicitie sciebat esse impunita. Tandem pepegit fedus cum deo ut simplicis

pennis columbe impetrans regionem vel inviam solitudinem avolare
ubi ignotus et ignobilis vivere ubi putaret recepcionis in vere soliditatem
servaret. Sed quia alligatus erat uxori tenere eius adsensum propositi ad
clinatur assensum. Que quidem querulos gemitus cum gemitibus excepit et
singultibus concusso pectore cum lacrimis dixit. Quamvis molestie di
lectissimi vultus tui sustinere absenciam quam solo tamen amarita
ti cordis quod solacium et gloriandi privilegium quod amori meo solum
proponi inde xpm. Et quia notum quod fructuum scio liberam te dimitto
tantum ut amore casto me cordi retineas. Illo itaque exultante sed
in gaudio victricis gracie exultante matrefamilias soluta a lege vi
ri ... licencius que sibi erant cogitabat et libabat. Inpauperes conte
bat. Intra punctum suum alacte suspensum a omnibus abstractum pompis
mitriebat et delicijs resarciebat. Qui cum dicerent aurem erubat gemino
aut pendebat collo. Cum nocte vel uxor ubi moraba. Cum
in loco de memoria exsaba. Sic succedentibus infancie pueritia et pueri
cie adolescencia etc. tunc mater cum non amplexum arcebat non oscu
lo repellebat non et a lecto. Quid plura. Carnalis amor quia non
invigilavit cautele se inclinatur corruptele filius cum matre admit
titur conceptum quod fetum mater minime tecte contradicente augustiatur impel
lente hinc vero verecundie et doloris estu pene in desperacione labitur
Ipsa autem morte ducta creata non desistebat a ieiuniis oracionibus
vigilijs elemosinis. Intimam vestem adusque genua ventris celato tu
more et per falsam hilaritatem vultus cordis dissimulato dolore ventre
ad dum pertus tunc magna velut mare contricio eius hinc eam
suadebat dolorem plenum timor et verecundia hinc impellebat ad
planctum dolor et angustia. Sic nascitur infelix puer simpoma
de ortu occasum de inicio fine. Nam senciencia tigris mox beu natum
arripiens suffocavit in ymma latrine proiciens et suffocatum pro vera
sepultura dampnatur. Et tunc quidem homines tam grande piaculum
latuit Narracio quomodo demon apud regem advocavit. xciiii.
Sed mundi princeps cum de anima captiva multorum teneret cogitavit
ut quinque trophea de ipsa tamen statuet voluis cum in eam semi
re flagelli que sibi servierat in flagicijs superbo quam demon solatus
clerici formatus romam venit curiam intrans et potens salutavit
Interrogatus quis est clericus inquit sum potens mysteriorum multis in sedens
hominibus solvendorum inpertitus. Et ut peticio nuc clerum ... 
desperata dicat quisque ... et ego illi magistrabo suntiat
toreris auditusque cum causis cito intrat responsio singulis satisfacie
bat et furti reum sugam eciam si fur aufugisset palabat ad nomi
fama cunctorum tam potari quam indigene queruebat latines diffuge
bant aut de qualis fuerat desuebant. Intra diu sic placenti regi
et optimatibus eius plebi sua cum per ... reservavit de se suo pendet
rege ipso presente turbam cunctante sic allocutus est. Si vos credulos
et attentos polliceremini auditores mira loquerer et quidam mox
credibile auditu horribile tam ambile actu vobis enarrare. Que dum
quod non assumpsi quod roma fundamentis non corruit tum facinus per omnibus
detestabile innotuit nam factum sit. Mulier in illa quam fessima dicitur
que in urbis vestre platis et angulis sibi per ypocrisim fame titulo

erexit scelestissima e et suum crudelissima feminarum. Nam de proprio
filio genitum suum propriis manibus trucidavit at ne moreretur. Inclinavi
nam precibus deligavit uocem omnes consternati noli inquiunt blasphe
mare immundicie sacrarium gratiarum templum. cum illa feminea que gigantum
dentium simulacra sed si super ipsa e uniuersas ?? e inquit ille quod dixi
quia difficile creditur vincula non uolunt comprobare uinctum vos in
uice placata paret. inquio si confessa uel conuicta fuerit in uincis re
cedat. Cum aut ego ligatis manibus atque mediis iniicere flammis
placuit regi at satrapis eius remissis satellitibus iussit eam
honorifice introduci. Cui intranti palacium omnes assurrexerunt.
Rex aut ipse sedem ei pari iussit sibi consedere fecit factoque silen
tio ait ei. Num te latet nomen fama uatis que suscitauit deum
in salutem Romane gentis. Quod aut non parum dolemus in multis te
accusat et non satis credibilia nobis contra te dicat testimonia. Confi
teri ergo siquid fecisti peccatum reddens gloriam deo uel purga te crimine
obiecto. Illa de imitacione que dominis docet inspirante respondit.
Nunc quidem e tempus et nil sine consilio faciendum docet sapiens uerumtamen ego tu
tum fore credo coram rege et proceribus eius sine consilii prouisione alle
gacionem meam proferre. Hic accepto mandato non confessa non confessa
iudicium sed toto corde perpendens confugit ad Christum. Qualiter beata
dei genitrix eam ab obprobriis liberauit. xcv. Miraculum

Vir aut uite uenerabilis Lucianus nomine tunc temporis romanam orna
bat kathedram. Cuius pedibus prouoluta cum gemitu cordis
et torrente lacrimarum calamitatis sue recensuit historiam. Pater
ex itineribus et uulneribus crinibus neglexerunt alios uero per quodcumque
malagma prius curari posset uulnus peccatis confiteor at ille vi
dens compunctionem eius a se liberandam et totus super pietate uiscera
affluens confisus de dei nimia uaris nimia miseria prouisit
dicens: Aequior esto filia quia maior e dei pietas quam quecumque
iniquitas. Nam et petrus placatus non solum uaris sui ueniam
sed apostolica principatus obtinuit dignitatem. Sic maria magdalena per effusionem
lacrimarum deuote commune meruit officia uas glorie matre
ad ihesum mariam confugis ut pedibus eius dominis cumque assiduis precibus
sequitur. Ipsa n. unica spes humane reconciliacionis ipsa precipua
causa eterne salutis. Nolo aut multa in inquit quia tempus habes.
breuiter si dimittam deo sit tibi absolucio gratia huius sermonibus dicta
mulier manus intellexit cor ad mariam leuabat orans cum continui
to fletu ut eius liberet intuentur ab impetitione aduersarii et
confusione eius. Statuta itaque die cum familiaribus perrexit ad curiam
et erat eius spes de celesti adiutorio pendens tota maxime in
maria fiducia herens nec dici potuit nisi ratione tam insolubilibus
suppressis prudentis sed in visibiliter eam protegens prouidentia sue ma
iestatis ueritate astitit aut iuxta iudicis tribunal. Hac gratia beata
comite mulier munita intrauit consistorium et a rege ac populo
uenerande accepta consedit in medio omnibus facta spectaculum. Tunc
omni ore clauso et aure aperta rex ait clerico. En quam accusasti
domina presens e. narra siquid habes. at ille intuitus illam irridebat.

que quod erat venera in non ipsa erat que prius sed altera quia per gratiam
prius fit altata. Cumque omnes instarent ut loqueretur. Non hec inquit
hic incestuosa et homicida illa quam accusatis que est nunc stat hic speciosa
inter filias iherusalem. Hec est que descendit de supremo celi ad filiam meam. Dilectam
suam sancto nunc dicere timeo et ... non possum mala mea ... ei astitit
tamquam sponsum custodit. Adhuc vero omnes in supponere desuper frontes
suas vexillo crucis armaverunt et deinde ... signum salutare pro susti
3 nens quod signum monavit corporis corpus. Omnes quoque gaudio gaudentes ma
rie misericordiam gratiam persolvunt cum mulier sit liberata amica gratie et fame
coram quo ... nomine ... nos in qui sunt in terra

De vidua paupere quam in exitu suo honoravit xxvii.

4 Quidam procul precedit presbyter in ... potens et gloriosus sed non
minus vanus qui divitiis plenius quam substantia sua habebat dum
dem nobilem et amplam viduam qui uno tempore decumbentes
et finem mortis accepit in extremis vocatus est presbyter ut morienti
dimittis instanter statim accepta confessione dataque quantumcumque portionem
diam deo commendans. Cum de accipienda solummodo lana ... de ... a
vanda sollicitus ut divitis mortem audivit festinanter ire ... palacium
pervenit cubiculo ubi iacebat dives purpura et serico decoratus
auro argenteis honoratus super plumas molles resupinatus. Ibi
invenit circumstantem multitudinem seductoria adulatione divitis sola
proferentem. Coniunx et filii atque omnis familia dum lamentabant
Sed et qua plus corporis ad rapinam ... suspensi ... albo
mortem audacie et presumptionis dampnarant ... tamen tanto cogi
tatione ... perstabant ... veniente ... totiens ... Itaque pro
forma ... petit et equaliter confessionem ... Deinde confessione
firmata nimis captator caritatis affectu simulans compati cepit et
dolore querere quid vellet qui pro corporis gravius se ... inter
antipites gladios ... falsus propheta polliceba[tur] ubique
mendaciis ... peccatorum ... ruina ... Interim
supervenit quedam ... vidue qui ... in omnibus agentibus ... 
salutis remedia postulare. Et presbyter cum se totum daret ad lactandum
...nichil ... ac diaconus ... assistens ... desolata
ad cor eius loquens ait. Grande nobis periculum ... presbyter
si ... sine confessionis ... ... ... ... 
... ... Cui ... presbyter ait. ... capitis ...
... vidua ... ... Tu ... inquit dya
conus. Ego si iubes ... ... salvatoris ... 
... confirmabo. ... presbyteri diaconus cito discessit ... salu
tari hostia ... tugurium pervenit. Cum rebus ... vidua
sed bonis operibus plena super ... ... ... strata ... 
... ... ... Ille itaque intus ... lumine ...
... tacto ... levans ... ... iacenti vidit assi
... ... Maria assidebat ... ...
ginali que ... ... ... assidentibus
... ... diaconus
stupens stetit ... sed ... regina ei ad ... ... affa
bilis ... dei ... toto corde ... prostrato adoravit ... 
... ... ... data fiducia ... dei ... Maria

etiam sedem parare et ne timeret hortante sedit Nidum confessionem
accepit, quem ore dedit et psalmis obitum eius premunivit. Deinde ad
gaudia addendum divitis sperat. Astans quod in limine videt nigros
cattos tumulantes lectum divitis quos ingressus ille videns et minus
infestos sentiens rugiebat clamans Infelix ... nullum in tota
dignitate sua refugerunt, conterre repente pavet et trepidat, ingressus
mortis paulatim occupat. Deinde ethiops ille fincus mitem vio
lenter de palpitantibus faucibus extrahit et illis horribiliter dans nostram
in selionem spiritum reddit. Fuerunt etiam malicie complices reputantes
eam flagris et vulneribus afficientes in lugubri in loco tenebrarum
relatam mortis eterne. Sic quod appraret diaconus tremor tenuit eum
et tradens fratri et in nectis orassimum. Cui mox ei apparens virgo
glorie inclinatas inquit tene nos ne noceat diabolus maligitas
tui parata est verbis celestis huius blandicijs varitatibus. Post quam ad
se rediit consolatoria sue gratias rependit et cotidianis vinculationibus
horum pacis profecit. De veste quam sancto ponito presuli post missam

Sanctus Bonitus presul Arvernensis ad cor dedit. [rubric, continued]
sumpto presulatu et dixisset in se ipso ... ceteris inter diligere quadam
die templum beati Michaelis cum turba intrauit et in angulo basilice
licet inter multos solitudine cordis sibi fecit. Consumatis missis
quoque in opera redeuntes ceteris solus in latibulis suis remansit et
custodes quidem ne quis remansisset presentati sunt ceteram
sed dei nutu sancti viri non poterant in locum latebram. Cui ob
seratis iam hostiis foribus eo fervens effundit ... suam
foris quod in agonia plexus et anxius orans videt quomodo inspo
mem. Ecce repente de celo sonuit quasi vox dulcis cantilene
et mutantibus luminaribus lumine templi cepit flammis fervere
tamquam in tanta multitudine apparebat eo candidata sanctorum
angelorum et ceterorum cetu sicut regina constante exercitu chorus in
celestis decantabat laudes domine cum filio ipsa quorum notam
suam exhibat in cepi sui preconio. Preminebat chori facta cibla pro
cessio. Cum ventum fuisset ante altare quesitum est agminibus dum
quis horum quis hunc missam celebraret. En inquit beata virgo adest Boni
tus presul iste bonus et sanctus dignus ecce qui officium debeat committi.
Audiens quod ille parabat anchorebat se cum vi lapis qui ei obsist
adhuc servat indicium. Tandem quesitum et inventum deductus est
reputatum ibi beate congregatorum. Et insistentibus sanctis veste nuptiali
ornatum et ad dominico altari applicatum. Et post quam dedit in celebra
tione sancti operis sine ac decenter consumavit beata virgo vale fac
dilecto suo dominice celestem vestem ei dedit. Hec est nota satis
capud Arvernenses. Ad modum celebris nunc ex nunc in civitate
Alvernie que dicitur mons clarus cuiusque hora medium presbiter in ipsa
mentum illud celeste. Cum materies et textura modo aucto
horum divisi ... et et communi candore omnique levitatis ac
levitatis. Alter vero quidam post prefatum sanctum sortitus cathedram
honoris sed non sic castificatione honestatis similem quod se
perveni posse mentitum et non impsissori archangeli basilica sum

comparasset. Erant enim preter[ea] presumptuosius intraverat illam officinam ebrietatis cibo et potu [illegible]. Et quia laborabat ebrietate subito sepultus est gravi sopore. Et cum in omnibus huius modi esset confusus in sacrilegio furor eius sed flagitiosissimum sine flagello dimittens nimia velocitate a sacrificationis sue domo longe fecit. Sed in mane reperit se homo in domo sua et lecto suo. Dehinc conversus ad famulos suos confessus est in mentis sue insaniam presumptionem et velut quid portabat celavit repulse confessionis. Beatus ergo se de stultum prophetam et insanum viri spiritualem humilis iam de se sensit et in simplicitate cordis deum querere talis fuit. De parvulo quem a plaga demonis liberavit virgo

1 Quidam parvulus [illegible] in manerio aquicinensi habitans cum quadam puellam deambulans lapidis offensione pedem quem nudum habebat sibi lesit. Et nimio dolore stomachans diabolum vocavit dicens lapidem illum in nomine diaboli ibi fuisse positum. Et ecce mox adhuc hunc sermonem [illegible] violenta in [illegible] aque [illegible] totam faciem [illegible] statim [illegible] de loco moveri non potuit. Ex oculis eius multa aque habundantia guttatim defluere cepit ita quod [illegible] nullo modo potuit. Vero ad domum suam [illegible] [illegible] [illegible] oculi pendente lumine sinistri recepit. Et hec tota facies eius in [illegible] [illegible] oculi os ita tumore et [illegible] [illegible] uno nisi monstro informe videtur. Quinque autem diebus evolutis inflacio illa paululum [illegible] cepit sed tamen facies eius ita [illegible] pustulis et [illegible] turgentibus [illegible] ut ab omnibus elephanticus morbo percussus diceretur. Post hec morbus ad inferiora descendens membris usque ad summos pedum articulos [illegible] miserabiliter occupavit ut curvatis

2 natis poplitibus tali natibus adhererent adeo ut horrenda contractione totus quodammodo in globum unum redigeretur. Sic quoque tota illa inferior corporis pars insensibilis mansit ut si igni admoveretur ardere quidem posset sed omnino sentire non posset numquam de lecto per se surgere numquam se ad sedendum erigere vel in quodlibet latus reclinare sed semper resupinus iacebat. Per fenestrella [illegible] que [illegible] eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi [illegible] [illegible] miserabiliter vociferando implorabat cum se suos quoque sustentabat. Cumque autem cum et paupertatis inopia et infirmitatis angustia graviter affligeretur studebat tamen in doloribus suis deo semper gratias agere et precibus suis assidue orationem [illegible] [illegible] dare [illegible] sua semper [illegible] [illegible] [illegible] deo supplicare. Appropinquante autem tempore [illegible] eius quo deus eum liberandum providerat quadam die resurrectionis dominice cum longa fatigatus inedia pernoctaret et rapido aquicinctinorum ad nocturnas laudes signa pulsari audiret caput erigens et [illegible] [illegible] locum [illegible] manibus [illegible] inclinans salvatoris clementiam exorabat et ecce subito venit sibi quedam [illegible] [illegible] mulier pulcherrima ac reverendi aspectus [illegible] [illegible] assistens. Cum [illegible] et peteret quid in dolore [illegible] [illegible] qui [illegible] addidit. Nobis [illegible] [illegible] [illegible] adiuva [illegible] ergo quod [illegible] [illegible] aquicinctino [illegible] [illegible] facito atque in [illegible] beate virginis [illegible] [illegible] male [illegible] [illegible]

ymaginem pro salute tua intuens et veniam domini sancti eius auxilii
Ced. cum i⁹ fassus dei auxilio et matris eius pie suffragio ad ple-
num curatus est. De iudea quam a labore partus liberauit et puero
q. iudea mulier qui panem ymagini porrexit. xcix.

Iudea in partu laborans reclamans prius usque ad gloriam aue an-
gustiabat. Obstetrices quorum obstupuerat scientia solamque mor-
tem tanti doloris finem expectabant. Iubet deus ut angustias an-
xietatis auxiliaret subito lux celestis emissa super eam venit et
nox prius cum luce contra tenebras. Quis commota mirum ihesu et liberabatur. In
nocturnam male concepta cum luce ferens sub tecta sed dante deo
salutaris matris radiata multum toto corde fidelis. Confessa nomine
marie non inuocauit magna voce. Statim filia partu filium edidit.
Tamen cum dolores audierant aute feminae que aderant in visu et
nomine turbabantur. Respondebant deuotius in ea. Et nisi caelo oculos
respexisset fortassis in eodem loco eam trucidata manibus suis
exalasset. Itaque iudea suffragante feminarum et inferorum cruciatus
manus euasit. Et per deos purificationis sue assumpto filios suis ad
christum confugit ac legalibus institutis et instructionibus traditis ab
renuntians ingenuo saluatorem christum suscepit. Sunt in locis et super vicum
famosus ubi adoratur ymago sancte dei genitricis marie cum filio sancte
sue figure quidam paruulus iudeus cernens orantem matrem panis
manum suam attraxit frangens quam vna vagientis christi ymagini
porrexit. His quibus verbis qualia teneritate pueri balbutire solent
implorare cepit. Pupe papa pupe papa. ~~Tandem ymago tenera po-~~
~~rrexit paruuli instante sibi recomplecti~~. Cui ymago vero mouere
cepit ille amplexibus et anxiis ploratibus gemina voce crebro
ingeminare pupe papa pupe papa. Tandem ymago tenera porrexit
paruuli instante sibi recomplecti et his verbis protulit. Affari pupe
noli flere. post triduum mecum papabis. Audiuit mater et interuenit
supervenientique se mori tanto minatum retulit. Dum prudens
non intelligens obscura mater eam infante adire per tota nostra habitis
Protinus infans febre correptus intra triduo defungitur ut inter
bethleemitas innocentes numerari non dubitetur. De adultera
et eius cubiculo quam ad pacem conuertit. C.

Mulier quedam alicuius viro apte vxoris lateri illecebrosissime
subtrahebat quociens tamen ad ecclesiam ibat ad quam quisquam
pedes deposuit gaudens beate virginis marie ymaginem prius sibi videre
coniunget angelicam salutacionem cum reuerentia qua poterat exhibebat
Dominus itaque viri que sibi adulterios perficere dolebat amplexus
adebissimus in cubiculo suidebat adonibus. Et cum malis timore in
inuicem audire non impulsos quod gemuisse fus et ad beatam virginem
mariam tamen se conuertit orans ut illi intolerabile que se suo fraude-
bat coniugio celestis imponeret. Nos cum sepissime suauitissimas et qualita-
tes non dum expertas multas. Cuius vigilie celestis affatus et cum
lamentis vngibus se imitasse putaret. Ipsa beata virgo viri in visu
dignanter apparuit et ait quare super illa mulier vltionis expetis

ave. Ego plane nichil adversus eam possum quia cottidiana sedulitate illud
michi meum diminuit gaudium quo gravius aliud a nulla creatura audire
non possum. Ego quidem ideo iam annis ferme septem insidiatus in peccatoribus desedissem
contigit ancillam suam sibi quadam die occurrere quam cepit sicut in corde
cunctis lateret. O turpissima quod in angores infligis que clausa cunctis
tamen amica dum dicimus Ave et predicam quam incomparabiliter odi michi obviando
apponis. Quam libenter immo quam debite corpori tuo mala inferrem
que cottidianum menti tue verbis totalis meis maiores dolorum prestabat
animad illud spei quia virgo dei mater ante uxorem iaculare. Sinam sed
ab hoc omnino decidi. Ipsa cum hoc dixisset quod ipsum ave quod sibi deputatur quolibet
die preoccupas instanter eam demulceat et multo utrique graviores tibi cum
imprecabat. Quod illa audiens ait amodo noveris quod maritus tuus me in
qua contentum adtum vel iniuria sed ei semper illi meam devotionem predicarem que
ei tam pro obsequiis tanta prestitit indulgencias de hoc. Et ut sorore quod illa
castitati se voverit ista simultate deponet et hoc totum ad salutem utriusque
mater dei disponet. De illo a quo per villam orationem O intemerata rec. demonem fugavit. Ca.

Homo quidam erat nobilis divitiis potens et
honoribus non tamen rerum affluencia bonis operibus minus intentus.
Diabolus autem qui iniciis fidelium astu apposito conatur cultu assumpto
cuiusdam iuvenis dampni corporis ad dominum eius veniens obsequium suum ei
subministrare obtulit. Quod ille rei ignarus statim manu promisit. Agebat
ille callidus quo sibi amplius crederetur opus iniunctum sollicitus
parare talis obsequiis quoniam unde valde domino suo acceptus ab eo
constitutus est ydoneus insidiis ut eius misereret et noctua quasi prudens
ubi non prius tempore fuerunt ficta similitudine servans optimum tempus accipere
quo malicie sue laqueos aperiret. Quadam igitur die quendam dominum suum
dicens inimicos sibi promisisse insidias alios postulat. Ascendit autem dominus
... solus ad solum ut adeptus inimicorum pestandi tempus manibus impleret
officium. Tunc dyabolus occasionem deceptionis habens ablatam ... ...
ambo erant subito conabatur sed dei preveniente gratia conatus eius adnichilatus
... ... ... alias quoque cum ambo ... insisterent nitebatur ille
contra dominum suum ... sagittam dirigere sed dei repulsus auxilio
B in nullo ei prevaluit nocere. Perveniente igitur illo viro ad ... fama
eius usque quaque diffusius ... cum multos et de longinquo
adduxit. Inter quos erat quidam episcopus religiosus ad maximum longinque ...
... ab eo susceptus est. Cum diabolus presenciam sua ... nolens ... ...
se abscondit. Cumque ad cenam inter alios minime videretur sepe requisitus
domino suo vix adducitur. Tunc statim episcopus intuens ... quis esset
agnoscens interrogavit hominem quanto tempore ... ... ... et
t quid ... ... ... Qui inquit multo tempore ... michi eius
... ... ... ... valde notum comprobavi. Atque episcopus non
inquit homo domesticus sed demon pessimus. Et advocans illum
in medium ... ... adiurato precepit ut quis esset ... ... tam
diu cum homine habitasset. Tunc ille ... ... se non posse ... ...
tamen sic aperuit causam. Ego inquit multis ... ... ... ... ... ... veni
ad hunc hominem ut eum ... ... ... ... illum temptare
aggressus sum sed orationem nescio quam singulis diebus ... ...
michi nocendi potestate eripuit huius dei ... ... et ...
in mente ... ... ... ... abscessit interrogavit episcopus hominem

que erat illa oro quam sic continuabat demonis diuterum affirmabat
ille ut laicus se litteras penitus ignorare sed solam orationem quam di-
diceret quam ob honorem dei genitricis marie cottidie frequentabat Et
erat oro illa que de beata virgine et evangelista iohanni que laude
dicitur O intemerata etc. De milite qui virginem pauperem ad monasterium

Erat miles quidam di- tradidit et in torneamento obiit. Cap.
ves et in bellis famosus qui matrimonium solum reputabat
licet meretriciis serviret. Erat tamen quoddam torneamen-
tum in normannie partibus celebrandum cum multo apparatu pergens cum
per quoddam castellum tam oculis quam vagus inspiceret et muliercu-
lam quandam virginem vidit cuius pulchritudine captus cuidam famulo et fami-
liari suo dixit vade ante intriga precium et mercem puelle Et
si in tam consenserint una nocte dabo eis x libras et insuper unam
vestem ad opus et ornatum filie sue. Qui ad iussa complesset illa
mutatoriis induta et adpiis sibi impositis ut innuentem perven-
ducta ipso duce ad militis diversorium venit. Et post cenam ipse
cum lectum ambos suscepit. Cumque ille concubitum predicta virginitate
pararet illa suspiriosa corde virginitatis captivitatem conspiceret
Erat autem nox sabbati quod devotio fidelium marie virgini consecravit
miles ait bellula mea quid nox est tibi. Cur tecum sic me assumpsisti
lamentum. Cur me sic accipis quasi hostem et non amicum alii diligis
qui tradidit te in precium tuum. Cui illa voce tremula reddit causa
doloris dignaque lacrimis officior et planctum facio quia mallem
et innocens mori quam turpiter vivere tam virginitatis detrimento maxime
cum male gravedam nomen et desponderim me viro virgi-
tatis christo. Volueram quidem mores et habitum sanctimonialium imi-
tari nisi propter inopiam paupertas reclamaret. Nam et rogatus pro licentia
et de sua inopia dediti horas quasdam pauperes clericos qui apud
patrem meum diversorium habent. Tunc sponsus dei descendit in mentem
militis et ex corde cessit de cogitatione eius flamma libidinis ita ut diceret
Vera nox est sabbati et quia tu notaris maria id est stella maris
per noctis et visionis huius honoratrice facimus iam hinc cessant
a corde meo estiva inquietudine et corpus etiam inquinatione. Nec
operor inter opera tenebrarum sed nox est quam deus etiam sibi di-
cavit in sicut dies illuminabitur ad morem suspensione et nox illi mea
de impossibilibus. Et quia ut dixisti voluntarium tibi est propositum
matrum sanctimonialium teste deo promitto quod satisfaciam tuo desiderio
si veneris meritum. Tunc illa subhac pactionis et pacis fide dor-
mivit tota nocte secura. Quam mane suo militis familiares
equo imponentes sursum apportaverunt miles autem eam in monasterio
quod iuxta torneamenti locum erat sanctimonialium tradidit
promittens sub iure iurando quod primum eius locum donaret mul-
tis honoribus et si vita comes esset eam singulis annis visitare
ret. Et post ea inde discessit sed post in torneamento confossus occi-
sus est et in eodem loco secundum morem erat gloriose ad titulum
sui nominis sepultus. De exequiis eius et miraculis super eum

Vetera virgo super vigilabat cui se probabat placuit gemendo. Cui.
ad spiritualis illius dilecti sui vidit pedens cum gemitu et lacrimis
illum sepe et male quondam habebat. Et cum militibus suum illos videntibus
iam sepe virginis parte amissa cum abbatissa parentes eius sepe fallaci

ditudinis punissione turpem dixit incursione attonitat illa beatam
mariam lacrimosis interpellabat precibus ut de militis statu miraculosum
aliquid vel audiret tanto dolori provideret. Cui ipsa beata virgo maria
multipharie per visionem exhibuit dicens. Parce iam a fletibus tuis
sperans ego sum enim ipsa maria consolatrix tua. Scito quod quia dictus
transsit ante ille tamen cum christo dilectus intercessione confessus obiit
cadaver eius in loco sepulture accepit. Et quia inde se detulit ante altare
tibi contulit per me meditatus in morte compunctionem eterna meruit salute
Ibis ergo ad abbatissam et annunciabis ei omnem questus illius atque rogat
et corpus eius translatum in cimiterio reponat ut per sanctorum suffra-
giorum commune adiuvetur. Hoc quidem signum quod tibi locuta sum. Ecce
dum super sepulcrum repies in superficie eius radix de ore sepulti
pullulat in arboribus terre. Illa quoque gaudens dum abiisset nuncium
abbatisse detulit sed illa ipsa tamen ut consistere visionis omnino
accipiens cum lacrimis ad beatam virginem recurrit. Cui illa secundum prius
ad abbatissam innotuit. Et addidit de quodam peccato eius occulto
quod ipsa confiteri et lacrimis debet punire et sit ei pro quo monitu in
dis perdeius ad faciendum quod inhibebatur prius corde compuncta confessa est
vere. Quod abbatissa audiens et signum recognoscens confessione data et
satisfactione iniuncta ad locum properavit et inventum ipse corpus militis
in sancto ad monasterium suum translatum honorifice ibidem sepelivit. De
pictore quem ymago beate virginis iniecta manu ne caderet retinuit
et de interitu blasphemi.
Pictor quidam pius sive modestus. Cum
dum in familiaris partibus flandrie fecerat sibi nomen docte
manus artifico qui quotiescumque pingeret dyabolum novam habebat turpem
turpitudinis face ac et suggesse potat compositus figurabat. Cui ille
in visione noctis apparuit rogans eum sic invitaret ac de ipso visum
prius suscitaret cum fundere et una assumit. Pictor vidit. Tum quare ego quod
semper te passus sum cum quem scis malorum inventorem et adque
turpium cogitacionum molitorem insidias quibus emollitam ac inte
de molitam constantia. Et scilicet contra sanitatis mentalis monebat
ut a sua lesione cessaret. Sed ille extra hoc ipso accitus est et magis
quia ante patebat susurratur leviathan. Hic modo ius una dierum
ipse importunitate cuiusdam ecclesie beate marie virginis ymaginem pingit
cum ipsius beatissime possibilitatis stare decorabat opere varis picture videns
gloriam et honorem dedit. Sed cum ipso illud quod serpentis dum est ipsa
contrivit caput tuum subtus pedes ymaginis diabolum figuravit nigris
coloribus turpem et tenebrosum sed decorabat amatorem turpitudinis
et principem tenebrarum. Quod ille non equis oculis aspiciens maligna
et perversa ad eos conspexit et accepit sed sibi ad contumeliam ipso et
dei parentem adeo suspensis oculis et supposito simulter
unum cum ad gloriam adest cum suspensis oculis et supposito funiter
tablati monstrum illud pingebatur. Et ecce tanto vehementius ames
illas artis pictorie machinas concussit et turbam excussit. Quod ut
persensit homo stupidus ad ymaginem dum levat cor pit et manum
que immediate domine variant qui subveniunt ei manum iniecta
retinuit et servat illesum. Tunc omnes qui adstabant ipsum divine
sua glorificabant diabolum insidiantes suo frustratum cum visu et ca-
stimo blasphemabat. Apud lausennam quedam mulier cum

thassera ludens et male sibi cedentibus taxillis eo quod deum et virginem
blasphemasset reginam quorum celi mox iaculum de celo demissum latus
eius aperuit. Et cum ipsum hortaretur in malis accepisse usque ad penitentiam singula
carpendo et noluisset maledictus monitore illo qui ludum in
nomine dei nominatum suscepit meruit subita et horrenda mor-
te finiri. Huius pro fama excitatus monebat ut filio suo
laudabiles exequias exhiberet. Cui inimicus quidam vicinus suus
paulo ante mortuus occurrit et ait Ecce tibi apporto nuncium
quia filius tuus repentina morte mortuus est quia Christum
blasphemavit et mater eius dixit. Et quod tibi signum [illegible]
est cadaver eius admitte usque ad nates quem mediam dorsi spi-
nam que sectum inter in duas partes dissiluisse talis sonum quod dico
dispanditur et pro peccatis hec signa [illegible]. De iuvene illo qui
abnegato Christo matrem eius noluit abnegare. Lvi.

In quodam castello aquitanie milites duo preoptabantur. Quorum
sub altis militabat et iam sua domus feodo possidebat. Horum
maior cum moreretur filium suum adhuc puerulum militem tamen et
multe sibi [illegible] allocutus ait Esto huic in prima
etate sic tibi in filium mutui istud hereditatis mox successorem
et dominum rei publice preces cunctorum. Igitur ille puer post mortem
patris in domo sua receptus nutriebatur et pius affectu fovebat ac
religiose in moribus instruere satagebat. Sed puer tenerorum
annorum lenociniis seductus et multa alia introductus bibendi fecit
consuetudinem et per hoc deprimitur in libidine prodigiose scorta [illegible]
et amulite quamvis sollicite monebatur sed frustra quia monitus non
monebat. Denique in mentalibus omnia abrupit manumissione
precepit et accepit Jam quoque in natura libertate positus sicut equus sine
freno cursu valido fertur in preceps totumque se malicie exposuit
bona sua luxuriose vivendo consumit. Miles autem ille simplici
intencione possessione eius dum distraheretur emebat aut di-
stractas redimendo et attrahebat ut si eas quandoque redimere posset
facilior redempcionis accessum apud ipsum inveniret. Quod audiens
ille impudicitate percussus pessima meditatur et qui nos hereditatem
usurpacionem cum qualitercumque [illegible] audiret [illegible] mille
pestibus et ipse magnus ac maleficus cum ad se vocatus dixit
se eius miseriis condolere et tante calamitati velle consulere. Promissis
[illegible] iudiciis ac delicijs aliorum et potum sedem inficiens
promisit multo melius ei fore si eius consultacionibus vellet obe-
dire. Cui ille obediam pollicente equos ascenderunt
et crepusculo ambo egressi quam spaciati longius processerunt. Tunc
pestifer iuvenem alloquens ait Quid putas quod miles ille pos-
sessiones tuas emit et distractas redimit ut te miserum
hominibus facias super totum diripiat. Sed non turberis tu tamen
quia duce te adiuvante meum cui si consensis statim te restituet
in pristinum statum. Omnia fabulabantur. Tunc dicitur magnum
turba malignorum spirituum et principes eorum ad invicem [illegible]. Expavescente
iuvene ad subitam et horrendam visionem pestifer in-
timidus hortabatur. Quomodo suum deus dixit [illegible] et [illegible] diabolum

illos proximos videns dicebat simpliciter. Quid adduxisti quia falsi
et fallaces sunt omnes. Fiam veniam si volueris Christum et matrem
negare quicquid volueris dare potest amicitia. Qui cum postmodum multos
cogitationes consilium Christum negasset sed nullatenus mariam ne-
gare consentiret. Diabolus eum cum indignatione repulit sed penitentem
cum gloria et summe festinanter redemit. Et cum se ipse in sua re-
cepisset cum de quo tempore dicitur ablata nocte qua dedicat
ipsis introductio familiaribus de domo sua nulla super eum cura
nostis conturbant. Qualiter eum dei genitrix honorat et compensat. Cor-
tile nuo parumblans tunc temporis fortuna ad extremum devolutus est in tunc
noctem assumptionis beate marie festivitas agebatur. Igitur illic postmodum noc-
turnas vigilias captato angulo stabat desolatus et solus plo-
rans plorabat in nocte illa gloriose assumptionis nocte qua in cune-
bat diva facientis. Matrem tunc cum ymago presens erat cum lacrimis
implorabat. Cumque tota nocte cor eius dolor perforaret et se iam
assumptionem putaret oriebatur ut lucifer. Nam quociens supplicans mise-
ricordiam marie veniam petebat ymago sacra apud nescienti capite sese
ad supplex ergo gaudebat. Quod cum ipse dominus miles ad eandem
ecclesiam orandi gratia matutinum se agens eum in angulo stante vi-
dit indignatus est et ypocrisim reputabat quod prior totius fabula
civitatis locum patrie gratia sua contaminaret. Perpendens tamen postmodum
quod vidit quod factum est eum eo signum in bono conscius est et cogitatum suo
Conspectoque eum eo privatim colloquio quesitum est eum vehementissi-
me ut quid boni egisset rogaret quem mortale fuerat fideliter respon-
deret ei narraret. At ille lacrimis suffusus verecundia confusus
quod nichil demum boni esse quid eum non sit dicere nisi malum immo
malicia opera sua sicut novimus omnes intimata non sunt quibus
fere sum indivisum. Et quid dicis cum in hac nocte postmodum plorantem
ad quam omnes comparuerant audiens singultibus narrationem repli-
cavit quociens deceptus dedat mariam dyabolo propter questum gloria sectare
regnaret. Abnegato Christo timuerat blasphemare. Non iugiter nunc audiens
ille gavisus est et amplexus inimicum dixit. Quia fecisti verbum quo-
bus esse debere tibi erit. Et si nescis te dedicare maria signum gratia
comis in ymagine sua propter tuis omnes et inclinato capite
visibiliter accenus quod supplicabas ei. Confortare ergo. Tu non peccat
ire gratia mei rursus erit non solum primum qua dilapidasti reddere
sed omnis possessio mea cum diverssissimus meam ad te spectabit. De-
dit ergo ei amicam filiam suam sapientis cum inpunitam principis cum
futuris prosperis cum possessionibus suarum ad laudem ihesu et marie.

De sene cisterciensi quem ad amatorem ordinis prodivit. Con-
4 versum quendam militis nobilis deposito cingulo militari iam senex pro-
nuntiato inter monachos in clara valle professus est. Qui communis
minus fuerat litteras sciam propositum suo tamen sectabatur bonitatem
cumulabat regule disciplina. Quadam autem die tempore messionis
cum postmodum fratres conisset ad laborem iussus est sedendo sibi requiescendo
quod manus delicatas et seniles non admittebat labor diffi-
cultatis tante. Videns autem percurebat cor suum regere servus

quod non laboraret cum aliis laborantibus ita loquebatur apud se. Omnis homun-
cio quanti nobiles quanti sapientes sedent tamen hic laborant qui si vias
ingredi voluissent grandis nominis extitissent. Multe etiam hic sunt lapa-
des contempte et sub modio abscondite tempore statuto dari que luce
rent alii quidem priores alii abbates alii episcopi. Et tu hic sedes to-
tis die ociosus in estate diversorum malorum cum ante te portant pondus diei et
estus delicati iuvenculi qui in gloria pudice conversatione non dederunt maculam
propria. Hec loquens apud se vidit in visu de colle superiori qui in loco vici-
no imminebat descendere candidatam turbam cui precedebat domina multum
pulcherrima et cum ea alie due que in manibus suis manutergia por-
tabant. Hec domina veniens cum comitiva sua salutatis fratribus in conspectu quos-
que suscepit in amplexibus caritatis. Duabus quoque comitibus linteola
portantibus extergebat pulverem et sudorem de monachorum frontibus
et diurnis laborantes dulcius consolabatur. Senex hec videns et quod
ipsa dei mater in specie quanta venisset inspiciens dentibus suis in
fratres frendebat. Dicebatque apud se non sicut putabat homines se-
culi sinceram et severam religionem esse que fieri nosse potest non solum
ad conspectum et colloquium sed etiam ad amplexum et osculum. Cui talia cogitan-
ti unus de candidata illa milicie appropians dixit. Quid ostendit
cogitas o homo. Domina hec quam vidisti maria mater christi que venit
visitare messores suos neque non convenit se propter multitudinem visitare eius qui
comparatur ei in propriis laboribus. Eterne felices qui hic laborantes propter
religionem multis sudoribus vescuntur pane suo quia in festis adinvicem
animas plena pinguedine perventuri sunt ubi erit sabbatum ex sab-
bato. In revelationis huius consolatione et ubi primum fortitudine ambulavit
ille senex reliquum vite sue conversationis sue tempus et alios provocans

De celerario quod pauperes fratres cibavit et super episcopo ... negavit

c. Apud claram vallem quidam cum primum se fecit monachum

subito fecit medicam abstinens notabiliter et cum suo sandalo
acibus quos cum eis manducabat. Igitur quadam die cum fratres gratias reditum
ad ecclesiam pergebant post clausum tantum leticie reportatis ille ama-
rus et iratus eo quod nulla delicia appositi suspicionis sue liberi
non feruntur cum tale recollasset manibus eorum. Sabasti liceat sive tacens
corde tam importune loquebatur aptissime oculis spiritualibus vidit in
porta mulierem inestimabilis pulchritudinis que in manu sua pyxi-
dem optimo electuario plenam tenebat et fratres qui sapide electuario co-
medebant recte tantalibus ... ordine suo intrantes gustabat.
Cui appropinquans cum fortiter sperabat ut quemadmodum ceteri de illo antido-
to celesti acciperet. Audivit eam dicentem sibi. Non debeo sed dare
tibi. Cibus iste medicinalis quibus est cibus pauperum istorum qui mo-
nachi sunt non medici nec delicias regum querunt sed cibum
tamquam pane comedunt. Tu autem non es sicut ceteri homines sed
quidam et precepto ferum. ... tamen mare et arduam debemus ut
delicias conditivas reverentes palato tuo conquirantur. Ad si acci-
piebas abstines quia talem reducunt capud tumbam mentem conflare sol-
vere cibus commodum esse posset de quo consulit apostolus ut qui confir-
mus est olus manducet. Enim igitur ingrabilis facta invitatus
conveniente in spiritu animus satis acute per secret disciplinam. Dico tibi.

Sapiens homo et subtilis medice cura te ipsum. Et ut noveris que
sum ego maria nunc tunc dicor. Vir enim habens familiam magnam
hospitari ut epulentur in convivio meo et delectentur in leticia qui voluntate
propriam non habent nec nostram pertrahunt singularitate sua. Quo verbo ille
perterritus et confusus tunc se iuramento constringens deus si amplius talia ab
simulato nec inveniat inepte forte fortis quem prius comedebat et totius
mali desiderium erat fortiter curare cepit et divina misericordia mox cum
buccellam committere celestis epuli dulcedinem gustavit que dulcedo
tanto sapuit palato cordis eius ut exinde usque in finem vite sue a
2 undique qua ceteri comedebat panem grossum et olera herbarum. Helinandus

De visionibus utiliter ostensis monacho cuidam infirmo. Cix.

Fuit quidam monachus cisterciensis ordinis beati religiosi tempus
datam sibi gratiam in bene male servicio valde devotus habitu in
calore religiosi proposito eo utilius quo humilius desudaret suscitatur per
emulum unum de claustralibus suis qui in omnibus que ageret calumpniam
ei statuens verbis et factis eum infestaret. Nec inferior solum manus
domini super eum extenta sed adhuc in flagellis duobus uno corporali
altero spirituali. Quoniam cum conabat auditu continui facere non va
lens fere usque ad exitum anime turbabatur. Sed et gutta quam rosea
vocant certis temporibus ita faciem eius conculcabat ut per aspectus
feditatem infirmitorum suspectus et dominans tunc cogeretur. Hic quoque porro
quadam nocte post matutinas esset cubitum inspirabat animam suam
per dolorem compunctionis infelici corpore quietis. Paucis ante annis diebus
evolutis beati tempore intervallo monasterii priorem ac monachis qui
fere xv. excepto conversis vocavit. Cum ergo ille in oracionibus vigilaret
in extasi factus vidit primo in infirmitorum conventum choro monachorum
inter quos abbatem suum et monachos illos qui de paucis annis obierant
recognovit. Quorum unus ad eum dixit et ad lectum eius subsistens
ait frater karissime nos qui hic sumus et in choro nostro cum in corpore
viveremus conversati sumus. Omnes quidem gaudemus in spe filiorum dei si
differimus adhuc angeli introitu. Per quotidiana fere negligenciam
quorum alii tarde alii tepide omnes digne persolvimus psalmos et horas
quas debent canonicis horis. Nec solum hic sunt apud nos sed
apud spiritus multa sunt adversus nos. Ipsum enim provocat et excitat ad
vomitum dum tepide vota vite prioris cumulant. Ecce scripta regle
sine scrupulo gustu transgrediuntur ipsis sequimur. Quoniam veniatis in unum
tempore et loco ordinis et psalmodie iam non est spiritualem contra iram
ducere dum vindictam assumunt cordi vanitate ad delectandum dum corpus
2 vanescat super manum celesti et boni cibo regi reptibili quod ante ora dei
magis provocat quod contra illa quod in qua fuit abundanciam sibi latitatis
inclinat aliqui tacti fuerunt et de ociosis sedere suscitat alii corde tor
pidi nisi post quam gloria patri dicam et mouerunt et inter dum per deo spiri
tu erectis oculis notabiliter curiosis per partes vagantur. Alii in modum scra
barum adorandi stantes sic sompno sepulti sunt ut nesciat quid
agatur contra se et huiusmodi in morali se dirigunt sicut stateri
impera quadam consuetudine. Vade ergo et dic abbati hospiti mea ut
contigit fratribus sicut angelum ab sanctis. Cum his adhuc consolatur
adeo datus est ut annunciet eis periculum ipsorum. Sic desperante defuncto
monachus latenter surgens ad eum properavit et ad quedam altare

comparatum toto affectu cordis orare cepit Statimque fuit exauditus Et respi-
ciens ad fenestram que super altare erat vidit per claritatem solis radium lucis
cete mire pulchritudinis mulierem propriam fenestram intrantem. Que stans
iuxta eum dixit ei. Nosti que sum ego. Quo respondente Nescio domina
Ego sum inquit mala illa Maria que veni ut consoler gemitus tuos
et leniam dolores tuos. Vidi enim lacrimas tuas et orationes tuas Et sum
cum adhuc orat fratribus ex choro ad gloria pro more se inclinantibus ipsa cum
elevatis manibus veniens respondit usque in secula. Sicut erat in principio
inclinavit se. Et rursum erecta dixit ei Monachus ille mortuus
qui te persequebatur ulterius sine ulterius malignus sive quam te ipse
anxie et penas recepit Et ut hec [illegible] modo [illegible] custos abbac-
duplici quam sustinens [illegible] ipse. Et legens [illegible] [illegible]
sui faciem eius evanuit ab oculis eius Inrapsano [illegible] abbati
[illegible] [illegible] [illegible] inducto fidem ipso [illegible]
fribus fecit ad honorem regine anglorum et domine celorum De ymagine
que percussa sanguinem reddidit et alia quam sarracenus frangere
voluit et non potuit. C.x.
Extra castrum radulfi est quedam abbacia
que dolis nominatur. Extra quidem columpna ecclesie illius ex lapidibus
est ymago lapidea ad honorem sancte marie virginis sculpta ad quam cum
quedam paupercula mulier orandi gratia advenisset ibi datio duo
brabantiones qui insequentes mulierem blasphemabant ymaginem
unus eorum lapides in ymaginem proiciens uno lapide percussit
et confregit brachium pueri ihesu Et cum manus illa lapidea cecidisset
cucurrit gutte sanguinis a brachio ac si esset hominis vivi Sta-
timque in eodem loco ille qui lapidem proiecit expirat. Alter non tu-
merit malorum inter brachia colligeret ut ei aliquid probe adiutorium
acceptus est a demone et insequenti die defunctus. Eadem et sequenti
die cum multa turba conveniret ut ymaginem et sanguinem de lapide fluxum
videret cunctis videntibus predicta ymago fecit in [illegible] sua
sordinata qui [illegible] cum esset [illegible] sinum quod firmatum erat uno
in lapide [illegible] demonstravit usque ad mamillas quasi ignorans
et in iniuriam que illata fuerit sibi et filio suo. Hoc contigit anno domini
millesimo C. lxxx. vii. tempore quo guerra erat inter philippum
regem francie et henricum regem anglie. Alto consensu de castro
dolis alto cum [illegible] suis. Et ego qui ipsum sanguinem illum vidi
oculis meis et ymaginem inundata ac [illegible] [illegible] Qui
aut viderant eam ante [illegible] [illegible] testantur quod erat prius
rubicunda et bene colorata modo stat tamquam ex sanguinis palluit
Ibi pro eo et illumina[ntur] clarandi curant et multa fiunt mirabilia. Quidam
sancte marie basilicam ingressi sarraceni inventam sanctorum ymagines
que in matia erant depicte hastilium suorum cuspidibus vibratis
quin oculum erueret illi nasum vel pedem truncatis dirus prorsus
[illegible] [illegible] dissultavit ad ymaginem sancte marie turbavit
in sancta Nichil ibi omnes quamvis sepe temptatis turbari potuit
sed cum maxime attemptaret [illegible] effusis in [illegible] manus est
aut tremore [illegible] aut alio debilitate De iudeo quem beata virgo cor
Iudeum iudeus nove [illegible] mentem et grandis [illegible] gilbert. C.xi.
almundoula civitate anglie apud [illegible] puerum nomine p.

domum meam ingrediens captus et plagis afflictus atque in domum vetu-
stam tastum iam immutatus tenebris per multas iniurias omnibus
rebus suis spoliatur ligatusque ad postem pedibus et manibus per ligni
manibus ibidem relinquitur. Solitarius vero in penitus despicit modico
pane et aqua per triduum sustentatur. Sperabant enim ipsum debitum pro
magna pecunia accipere. Sed tertia nocte cum lassitudine paulu-
lum obdormisset astitit ei in sompniis femina inestimabili de-
core radianda et niveo vestitu amicta situ. Que prius arte des
vincula quibus miser constringebatur potenter disrupit. Eliqz solvit
Qui pre gaudio et admiratione evigilans anxioso intuitu circum-
spicit si forte adveniret persona que illud restituat libertati. Cum
intenderet agens videt repente non iam in sompnio ut prius sed corpo-
rali visu mariam dominam celi sibi assistere et eximia claritate totum
illud dimisorium resplendere. In qua ... montitubosus desigens
sit eam alloquitur. Que es domina vel unde tibi potestas tanta benigni-
tas ut in misero subvenies in tanta angustia. At illa. Ego
sum inquit maria cui tu et gentes tua malo tuo insultatis me
quod redemptorem mundi edidisse pertinaciter negatis. Veni tu
ad te ut more meo tibi pro malis bona rependam et ab errore
te ad cognitionem veritatis reducam atque quam periculose hucusque vi-
xeris tibi ostendam. Quod ut evidentius agnoscas egrediamur foras.
Ille prudenter secutus invenitur supereminentem petram que in
precipitu erat ascendere et intento animo deorsum aspicere. Qui in-
tenti attemperans ascendit. Hiatu vero valle tenebrosam vidit
aspexit horribilem flammas sulphureas exhalantem fetore intol-
lerabili simulque genus tormentorum horridam et terribilem. Cernit
etiam in hiis cruciatibus dampnatorum animas rotari et inferrime acer-
bitatibus torqueri. Eorum lacrimabiles eiulatus attonitis auribus
percipiens pene usque ad mortem exterritus est. Hiis visis et auditis
Ait illi beata maria. Hic carcer hec incendia hec omnia tormenta
te tuosque sequaces expectant nisi iudaicam impietatem relinquentes
dimiseritis et ad fidem sacre sacramenta confugitis. Nunc autem sequere
me ut ostendam tibi quid et boni cum civitate perdideritis. Itaque
super collem excelsum eum statuisset aspicit eminus mansionem
splendidam nimisque pulcherrimam. De qua tanta optimi odoris fragran-
2 cia naribus intuentis infusa est ac si illic omnium fragrantias aro-
matum respersisset. Ibi vidit cetus beatorum splendidos multum collec-
2 tos cum gaudio tripudiantes et melos dulcissimum concinentes.
Quibus studiose inspectis ait maria ad eum. Hec est hereditas mea
sanguine filii mei redemptoris quam et tu possidebis si illum carnem
nostram veram assumpsisse credideris. Sed iam revertere hinc pro hoc
et visu tibi licet indigno revelata in veritate retine et quid est
agendum sit salubriter provide. Iudeus igitur in domum hospitibus
suis occulte ibat densissima nocte quo vperens eum duobat quo-
usque diluceret. Diluculo autem surgens ad urbem que batha dicitur
quoddam monasterium quod ibi erat adiit. Priori et fratribus exposuit que vide-
2 rat et audierat toto ex ordine exposuit baptismum petiit et accepit
iohannes vocatus est. De sancto cantuariensi quem admonuit de psalmis

iudam fratri cartusiensi de cella liberavit et de quibusdam aliis C
uius nocte iacenti sed adhuc vigilanti et celesti medicina xij
ti demonum turba in specie porcorum agrestium apparuit surrexerunt
undique per totam cellulam circumquaque insanis rictu frendendo dentibus lon
gissimis at velut inventum eius [illegible] [illegible] at prementem
hominem nichilque nisi mortem prestolantem conturbabat. Illa eo pati
ente ad auctus [illegible] in quedam enormis magnitudinis homine
candem cellam apparuit intuentem. Cui [illegible] ingressi fuisse adpor
tas quid nisi [illegible] [illegible] [illegible] non rapinis [illegible] desper
assetis. Cui dicis inquit magno conatu [illegible] nisi [illegible] vel fa
cere potuimus at ille. Ego nisi faciam. Cuius dextrum [illegible] longe ac be
cornis ungulis terribilem minati manum protendens atque ad mirum dei
stupendum immo dispendium ad aptandum eum nimio timore pene
inente cor [illegible] cogit. Et statim mulier [illegible] in qua ille spem
suam totam post deum posuerat visibiliter affuit ac virga [illegible] manu
[illegible] quos [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum malignis spiritibus [illegible] Dixit ac eos [illegible] illud
nephandum collegium ut fumus evanuit. Subsistit illa post demonum
fugam eo homine adhuc tremente eumque his verbis consolata. Placi
nisi facias cumque ad devotionem deo [illegible] et nobis fac quod
facis et ad meliora proficere stude. Et ut aliquid singulare tibi commendatum
tradam stude in libris [illegible] abiectas nostras amplectere [illegible] manum
devotus inspice his dictis hominem relinquens disparuit. De quibusdam
Item aliquando cuidam fratri suo in extremis laboranti aliis c xiij
apparens cepit sciens agnoscere. Cui videnti nunc illa dixit
Ego sum [illegible] S[illegible] [illegible] ad cantandum moriebatur. Mos
erat [illegible] nocte pagine [illegible] noctem ergo mala [illegible]
enti [illegible] et [illegible] susceptum [illegible] quos [illegible]
[illegible] cepit [illegible] duabus [illegible] [illegible] ac
dicentibus. Cantemus [illegible] socie cantemus [illegible] dulcis amor [illegible] sonet
ore pio. Quos [illegible] [illegible] [illegible] cantavit [illegible]
bine cantabis binos qui [illegible] in ordine [illegible] subsequente sunt. Primo
anima [illegible] dei in oratorium [illegible] et [illegible]
choris binos [illegible] bine binos [illegible] quos [illegible]
[illegible] sunt. Explicit de [illegible] magno. Item alia. Quidam presbyter
sacerdos erat optimus studiis [illegible] sed [illegible] non plene imbutus.
Una tantum missam sciebat qua [illegible] in honorem dei genitricis
Marie cotidie decantabat cuius initium Salve sancta parens. [illegible] apud
[illegible] [illegible] et [illegible] conceptus. Videt se alia [illegible]
[illegible] Cuius [illegible] cum officio misse [illegible] Cui [illegible]
[illegible] misse [illegible] Nocte [illegible] apparuit
virgo Maria [illegible] dicens [illegible] ita
[illegible] ut [illegible] fieri pre
cepto [illegible] ut agat divinum officium solebat [illegible]
ris xxx die morieris. Hac visione [illegible] [illegible] con
[illegible] Et mittens [illegible] vocavit [illegible] precibus
ut ei indulgeret [illegible] Deinde cepit ut [illegible] nunquam
alia missam celebraret nisi qua de sancta Maria cantare solitus erat.
Ex tunc [illegible] illum [illegible] magnifice honoravit ac pro amore
et [illegible] Marie quod [illegible] vixit vestivit et aluit. De visione cuiusdam

[De] sancto hugone cluniacensi in natali domini. Cxiiij. ca

Mos est cluniacensis monachis cotidie sollempnibus natiuitatis domini
quodam singulari affectu deuotius agere et cantuum melodijs ceterorum
accensionibus quod longe prestantius et spirituali deuotione multaque
lacrimarum effusione cum angelis sollempnizare. Hac ergo instante festiui
2 tate fratres more solito se simul omnes preparant. Videt ille pater hugo
qui eodem tempore preerat capitulum in quo fratres conuenerant ingressus
et ad omnes sibi protulit. Non uelitis fratres karissimi tam dispositi esse
diuinis sollempnijs interesse. at contra hostem nequam inuidia laborare
ut aliquas tenebrarum suarum nebulas tanto splendori possit admi
scere. sicut enim ait quidam se utique diabolus intelligi hac nocte uidet ante
2 diuine aspiciens filium quem pariter genuit nocte dilapsso gremio contine
re et stelarum angelorum multitudine eidem in medio luce astare. Idem deus puer
congratulabat ... letitiam gestu corporis et plausu manuum demon
strabat Et quasi admirans audiebat. Certus enim hac nocte natiuitatis mox
2 que diuinis gaudijs illustranda nequam ... oracula et ...
promia resonabunt et demum per totum orbem simul celestia et
terrestria letabuntur. ubi est nunc hostis mei dampni presidia ubi eius
potestas qua ... singularis gaudium mundo dudabat. Cum uero ipse dominus
Vtu audito delatibus(?) suo ... a longe se putabat et ignorare se
turpatus cum multo planctu et eiulatu sed ut admittere rogabat Et
si ait in nulla parte recte admittor malignus saltem reliquarum offici
narum loco suscipiar. Et filius uirginis ... ... sint tibi
te una potencia preiudicabo ... Tempta quod potes. Et ille po
... aditum capituli peragit et intrare conatus non potuit. Inde
... et se tumidus et introitu capitis augustum conuenit ut ... imis
intrare ualeret Sed inflatus superbie ... peste ... aditum
non potuit intrare. Inde ad dormitorium ... ... et fanta
sijs solitis se eos inquietare posse ... introire temptat. Sed ...
grossitudine sua ab hostio repulsus recessit ... ad refectorium
... spem contulit ibi per ... corporis cura maiore ...
... moriam. Ibi etiam tot ... diuinorum ... tot ...
... deuotione auditorum tot repagula repperit ... caritate sibi inimicum ...
2 ... ut nullo modo ultra ualens ... cogeretur ... Sic abom
2 ... officinis monasterij ... repetitur pessimi redemptoris ... se
... ... ... ... ... ... ... ille recessit
Tanti ergo ... ... ... ... at misericordissimo salua
2 tori gratias agite quia ... hostem ... expulit ... nobis
festo celebraturus remansit De puero in uigilia pasche ... qui

F

uit quidam uir nobilis et diues. De ... eripuit de inferno. Cxv.
... et uxor eius nobilissima quorum manus erga pauperes erat
super largissima. Cumque filios ... iam ad etatem sue ...
... ... ... ... ... ... Et hostis ... ...
... castimonie ... non solum ... ...
amorem ... ut qui ... ... se ... ...
In nocte ... ... operatur quod non debuerant uir ... ...
... libidinis accessit ad mulierem ... ... ...
... ... ... ... ... ... ... et ...
... ... ... ... ad uirum ait ...

in qua nocte duos fuit operatum sit maledictum dyabolo mancipatio
Concepit et recepit. Namque cum infans visu mirabilis crescebat deco-
re spectabilis [illegible] docilis et eloquencia laudabilis. Pater non attende-
bat quod faciat nec sciebat quod dixerat. Puer autem cum ad annum xvj
pervenisset et iterum apicibus diligenter apparuit [illegible] eius fallax ini-
micus cum notum de pacto breviter faciat dicens: Ecce pater tuus promissi-
onis tue modo. Quid nunc mortificanos factus [illegible] promissio-
nis infelix recordacione posuit in cogitacione diu [illegible] mirabatur
iuvenis quod pater eius de precepto eius gaudebat solaque [illegible] nunc super
illo indesinenter cum aspiciens flebat. Requisita igitur ab eo causa
diu quidem dicere distulit sed tandem interroganti ait quod eum [illegible]
dyabolo in primis obtulit. Tunc adolescens nocte fugiens quo patris
fuerat relinquens [illegible] non [illegible] sapiencium ut ei de suo
tam periculoso negocio darent consilium peragravit [illegible] multas provincias
nec inveniens quod querebat venit Romam. Et inde [illegible] diu [illegible] ab
[illegible] episcopum itinere longo fatigatus accessit. Qui audiens ab eo
verum racionem quam ad eo erat [illegible] adolescentis gemitibus
[illegible] condolebant. Igitur [illegible] religionis [illegible] maiores quos po-
tuit congregavit ad iuvenis liberacionem cum eis [illegible] cepit. Quidam
autem vir sanctissimus in heremo longe [illegible] remotus erat
Qui fugiens visus hominum corporales [illegible] quasi ange-
licos [illegible] poterat loquentes et toto [illegible] conversabatur. Sicut ab angelo di-
vine celebracionis [illegible] ministrabatur. Sicut de celo [illegible] nix candidus
meridie panis quo reficiebatur mittebatur. Pontifex igitur [illegible] salute sol-
licitus venit in [illegible] eius divina revelacione quod vir ille sanctus
apud deum posset succurrere [illegible]. Cuius accersito misit per [illegible] inter
[illegible] sed viro quatenus adolescenti succurreret dyabolo omnino donato. Accepto
igitur longo itinere solus descessit quia cum [illegible] angelus duos panes
deferens posset. Intelligens vir dei quod aliquis volente deo veniret
ad prandium gracias egit creatori deum. Venientes [illegible] suscipiens iuvenem mi-
ratus est eius pulcritudine et eloquenciam. Per lectas litteras [illegible] mis-
sis ait ad iuvenem: attende fili pietatis dei consilium [illegible] auxi-
lium. Sicut virgo Maria [illegible] omnes malignos spiritus [illegible] in
[illegible] apire et [illegible] aditus. [illegible] ut deprecem-
ur tibi subveniat. Itaque die dominico [illegible] rapiendi pueri
[illegible] impletus erat vir dei [illegible] liberacione que [illegible]
dyabolus expectavit cum lacrimis [illegible] salutarem hostiam ut so-
litus erat obtulit. [illegible] puerum [illegible] altare constituit
que de loco illo dyabolus [illegible] fugiens ad infernum rapuit. Se-
[illegible] sacerdos iuvenem sibi ab hoste sublatum ingemuit [illegible]
[illegible] adolescenti succurrit [illegible] Itaque pia
virgo Maria subvenire non distulit sed corpus [illegible] de
[illegible] restituens [illegible] in loco [illegible] sublatus fuerat
viri dei [illegible] satisfecit. [illegible] pax nobis dicit vir beatus. Et [illegible]
t. Redit iuvenis ad [illegible] liberatus [illegible]
[illegible] narravit ei [illegible] de sua liberacione [illegible] quod multa milia
[illegible] religionis. Denique accepta eius licencia et benediccione letus
abiit et ad [illegible] episcopum ac parentes suos [illegible] consolandum redit

De fure suspenso quem illa sustentavit et monacho devoto cuius ore post mortem processit. Cxxvi.

Fur quidam Ebbo vocatus fuit qui res alienas rapiebat quibus se et suos alebat. Hic tamen dei genitricem venerabatur ex corde. Cumque etiam cum latrocinaturus iret ex orabat salutabat devotissime. Quadam die in furto comprehensus sed illa iurisdictione ad suspendendum ductus est. Cumque eo suspenso iam pedes eius penderent in aere, sancta maria virgo mater in auxilium eius veniens per biduum ut sibi videbatur cum suis sanctis manibus sustentavit. Nec aliquam lesionem pati permisit. Illi vero qui eum suspenderant cum ad locum illum redissent videntes eum viventem et vultu hilari quasi nichil mali pacientem putantes eum non plene laqueo innexum. Et dum accedentes guttur eius transfigere vellent ibi sancta maria manus suas gutturi eius apposuit nec transfigi permisit. Cognoscentes ergo eo referente quod sancta virgo auxiliaretur ei dimiserunt eum abire. Qui post monachus quamdiu vixit deo devotissime vixit cuius gratia finivit. Quidam archiepiscopus cantuariensis electus cum a Roma veniens in abbacia sancti Bertini que est apud sanctum Audomarum hospitatus est. Et die crastina ductus in capitulum sermone edificationis cum fratribus habuit. Quo finito indicavit eis quod cum esset apud Beneventum audisset a quodam viro religioso qui de partibus illis

2 ultramarinis erat quod infra illa v. psalmos incipientes a singulis litteris nominis beate marie de honore et memoria eius frequentare velut consueverunt scilicet Magnificat. Ad dominum cum tribularer. Retribue. In convertendo. Ad te levavi. singulis ave maria premittens. Erat autem ibidem in conventu sancti Bertini monachus quidam Iosbertus nomine qui hec vigilanter audivit et totis post ma-

2 tutinas predictos psalmos de honore beate marie decantare cepit. Accidit autem ut quadam nocte surgentibus fratribus ad vigilias ille solus Iosbertus non venit ad chorum psallendum. Subprior vero eorum veniens cum lucerna ubi eum non videret ad lectum eius accedens invenit ibique eum defunctum aspexit. Convocati ergo fratres accurrunt stupentes et lugentes multique eius dispicientes in ore eius v. flores rosarum virentes videbantur ore et lingua eius duo de oculis duo de auribus exstantes protinus in modo de labiis cum in choro et facie defuncti pro viventibus rosis diligentius intuentes de rosa que de ore exibat in ramine scriptum maria. Tenuerunt igitur illum per vii. dies donec tres episcopi convenerunt quorum unus fuit attrebatensis qui fuerat abbas cisterciensis et multi alii clerici et alii et laici qui viderunt miracula dei.

De muliere quam a morte suscitavit donec peccata sua confiteretur. Cxxvii.

In diocesi lingonensi erat quedam mulier beatam virginem mariam valde amans et filio eius incestuose iuncta fuit. Hec quod adhuc iuvencula esset quoddam perpetravit peccatum quod non tantum sui ponderis quam dictu horribile menti eius valde et immunde portentuosum videbatur. Alias igitur sacerdotibus in bonis operibus potens et actis possessionibus ... sacerdoti suo confessionem faciens ergo solum peccatum dictum subterfugiebat pre pudore confessionis. In fine cum illud confiteri intendens non manifestavit quam dedite adderat consuetudine. De his et aliis si qua sunt ... confessa non sum dei ... absolutionem postulo frequenter cumque ad extremum perductus tam quanda beate virginis imaginem toto corpore resoluta iacens in amaritudine ... que clamabat loquebatur

nationem fundens quorum lacrimarum diluuio christo faciente et maria fa-
uente demonum diabolus licentiam confitenti colloquia confessoris et u-
sionis genere color subito mutatus et tremule sonus vocis cum eius
confitentem loquebatur. Cepit prius pastor fallacem suauibus verbis assua-
silibus alloqui ut ab ea exigeret tanti gemitus causam per confessionis
latebram. Cepit bonus pectori dissere peccatorum diuersitates et circumstantias
demonum prestites et circumstancias ut illa confitenti domino cuius precedi confes-
sione exprimeret. Si quid delicti reliquisset vel suppressisset. Sed ligante os
eius diabolo non potuit confiteri. Nec hiis sunt parcius licet ei circa
obsecratos assistere vigilans ipse ut quendam de clunatensibus fratrem
consuluit ut ei deuotius sic [illegible] confessor admonito et premunito
operam ut eius consilio fungeret destinauit. Cui cum confiteretur audita
confessio et circumspiciendi modo uitata illa astucia fugit ut tortuo-
sus coluber de cordis eius latebra educatur. Et quia serpens mo-
mordebat in insibillo [illegible] non fuit curatum. Demum illa sine
pro illius confessione verbis quamuis corrupta in iudicacione prolata fru-
strata tristem cepit finem. Sed maria [illegible] sua postulante
[illegible] adiuuante perpendit [illegible] ut ad corpus rediret
[illegible]. Et quia sine confessione non constat salus [illegible] sacerdoti
confiteretur [illegible] demum [illegible] beatorum [illegible] In
terram [illegible] flebili [illegible] fiducia [illegible] cadauer [illegible]
Et ecce [illegible] subito [illegible] gemitum [illegible] et
in [illegible] planctum [illegible] fragoso sonitu domum [illegible]. [illegible]
bant fugam [illegible] et [illegible] adportarum. Sed qui eam
[illegible] sustinuerunt et licet trepidi [illegible] accesserunt. Colli-
gentes itaque [illegible] [illegible] et [illegible] salutem [illegible]
[illegible] christo laudes et marie [illegible]. [illegible]
ergo uocato sacerdote [illegible] confessione ac [illegible]
accepta aliquibus [illegible] constantes [illegible] libacionum.
Continuoque oculos clausit in morte et suffragantibus [illegible] marie
[illegible] requieuit in pace. Item aliud exemplum. De subdiacono
tholetano quem iuste degradatum restituit. Capitulum LXXVIII.

In urbe tholetana fuit quidam subdiaconus qui [illegible]
te christum [illegible] quorum [illegible] eius mariam [illegible] amplexa-
batur. [illegible] et assiduus [illegible] famulatu. Cui cum quadam die
sollempni archiepiscopus [illegible] celebranti [illegible] assisteret [illegible]
[illegible] [illegible] modulacione sollempni in loco [illegible]
[illegible]. Et ille [illegible] [illegible] legenti diacono assisteret [illegible]
[illegible] [illegible] super fenestram [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et collo
eius [illegible]. [illegible] erat [illegible] in dextera
[illegible] [illegible] suspensis [illegible]
[illegible] et [illegible] auditorum [illegible]
[illegible] subdiaconus [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] subdiaconum [illegible] qui [illegible]
bat [illegible] qui cum [illegible] turpi-

loquio accusacionis malicia dampnacionis eius antiqui hostis reparare tempta
uit cirographum quam scriptus erat intus et foris. Et cum multiloquium
locus angustus non capit apprehensam eam dentibus et unguibus pellicu
lam postisque scriba deicere cepit ut dilataret. Quod sic fortiter faciens
sibi non putante lapsu cadens resupinus tantum visus est stridorem
dedisse ut subdiaconus estimaret cerebrum funditus corruisse qui solus
cernebat visionem. Risisse quoque relictatus est cum vidit ruinam. Manus tamen
levans in capitanee pestilentie cadentis presentis est plausu capto ini
mici sui castigato. Mirari ceperunt circumstantes et semper abbatissa intel
lexit fore stulte ut sibi visum est in constancia levitatis in dei domini
altare dum presbiteri presentibus multis. Sublato autem spectaculo spiritualia ad
se rediit. homo excogitans quis quid ubi que quibus astantibus fecit
replet. amaritudine et in devit confessione Religionum recepit. miseris sui
eius modesta composicione corporis et humilitate cordis simul autem salutaribus mi
sterijs in salutarem relinquitur. Sed ut ad quem in relata domina civitatis
absorbuit desperacione amaritatis abiicitur. Hec in textu archiepiscopi supponitur
accidisse beneficio que paulo ante ad spiritualia contemplanda suspenderat
dei benignitas. Migrat ergo desideratis vagus et profugus declinando absque
Solitarium quem virtutem inter occurrebat hospes accedens se dicebat rectam
Ibi quam ad altare virginis gloriose accedens ac divinis in oratione cum gemitu
et lacrimis laborans accessit ad eius altare et prostravit semetipsum. Et ecce
statim ipso illud beata virgo maria in maiestate et decore apparens Ecce
dicens accusacionis conscripcionem pectori eius supponens per quam divinus
tristiciam deleverit talem vultum quam mellifluis vocis blandicijs de alta
se recepit. Exoratus homo inspiciens quid sic opus sit sublata visione
reddidit sibi gratias agit deo et beate virgini venit dum perpes ad prim[?] tunc
et duplicitate revelacionis committitur cartulam. Commotione et mirabile
difficultate primo. Et cum super cirographi quietate testimonio dixit ego et lando
deo dat confessionem et hinc inde remissionis et gratie recepit largitatem
Sicque imposita beate virginis amissum recepit beneficium insuper et in opere
spiritualem gratiam recipitur et singulariter mirabilis de eo in eius actibus fuit.

De sollempnizacione nativitatis eiusdem virginis et quarundam ymaginum de
ducta dei genitricis marie nativitatis fuimus eius. CCXX[?]

quia ignorabatur diu in ecclesia non celebrabatur sed sic divinitus
revelata est. Solitarius quidam sancte vite fuit qui singulis annis eodem
2 mane modo nocte nativitatis eius audivit. Cui cum miraretur quod quidem
alias tempore non audiret rogavit deum ut sibi ostenderet quid hec significarent. Cui
angelus domini apparens talia retulit. Virgo perpetua que deum genuit hac
nocte nata fuit. Et licet ab hominibus ignoretur ab angelis in celo celebra
batur. Et sic revelacione divulgata nativitatis eius celebritas ab ecclesia
instituta est. Sarracenus quidam habebat ymaginem beate virginis in
tabula depictam cui assidue et humiliter supplicabat valde
admirans et precitans quomodo contigisse potuit ut virgo pareret et filium
lactaret. Quod autem sic cogitaret ad commendandam decorem eius maternitatis
omnibus et dubitacionem confirmandam preterea signum in eo subito subito
ceperunt de pectore illius ymaginis tanquam mamille erumpere et copiose

oleum cepit emanare. Quod videns ille credidit et baptizatus est. In ur- 2
be constantinopolitana iudeus quidam ymaginem beate marie virginis in tabu- 2
la bene figuratam in pariete domus cuiusdam affixam conspiciens in loga-
ium eius figura audiensque quod erat beate marie virginis ardens valde tulit
eam de pariete et admiratus curreret domum ubi humana stercora egeri solent
illuc eam iecit. Statimque digna et ignominiosa morte consumptus postea
numquam comparuit sed mancipatus ut creditur inimici maligni spiritibus hom-
micidis subditus et appetitibus. Quidam autem xpianorum ymaginem statim requirens
inde sordes absconditam cepit sublevauitque et diligenter eam abstergens
ac lauans satis honorifice in domo collocauit sua. Et ad honorem
dei genitricis ex eadem tabula in qua ymago sancta depicta erat oleum
ebulliens distillare cepit usque hodie illo miraculum perseuerat. De mi-
raculis eiusdem circa sanctum hildefonsum tholetanum episcopum.
Sanctus hildefonsus tholetanus episcopus fuit qui sub rudimentis adhuc Cap. lxx.
infantie degens diuino tactus spiritu contemptis parentum ac rerum affec- 2
tibus agaliense monasterium petiit monachumque se imo multis annis
exhibuit. Tandem post obitum tholetani archiepiscopi hic pontifex subroga-
tus tributa honoris omnium studia sancte dei genitricem valde familiariter
diligebat. Quinque laudibus decens eius sanctissimam virginitatem composuit in
vno volumine. Quod ita sancte dei genitrici complacuit ut ei ipsum librum
manu tenens appareret ipsum opere gratias referret. Scripsit autem
contra illos qui de eiusdem virginitate vel parturitione disputant
ut heretici aliud librum i. De assumptione eius sermones vel tractatus
iii. De eadem omeliam eciam i. De purificatione eiusdem. Item i.
Scripsit et opusculum de proprietate personarum patris et filii et spiritus sancti. Opusculum ad
notandum diue actionis. Item aduersus iniquitatis. Item aduersus infidelitates
librum i. de cognitione baptismi et aliud de profectione spiritualis deserti et multa
alia. Volens autem beatam virginem altius honorari constituit ut eius
sollempnitas celebraretur singulis annis viii° die ante natale domini
ut sub eius ageretur festum quo deus homo natus venit in
mundum. Cuius munus ei aperuit sedens in cathedra que altari po-
sita et albam sacerdotalem attulit dicens hoc vestimentum de paradiso
filii mei attuli quo in diebus mee sollempnitate vestieris et in hac
cathedra sedebis qui tibi libuerit. Notumque tibi fecimus quod nemo preter
te in hac cathedra sedebit vel hoc vestimentum induere impune va-
lebit. Ipsis dictis recessit. Post obitum vero hildefonsi siagrius qui ei
in archiepiscopatu successit presumpserat predecessoris sui devotionem imp-
proba cathedra contra prohibitionem sancte virginis consedit. Sed quorum re-
tum indui volens dixit. Nunc ego sum hic sicut sanctus homo fuis- 2
se predecessorem meum. Cur ergo non vestiar eo quo induebatur ve-
stimento tum eodem quo ipse fungebatur et fungar officio. Hic dicens illo
sacro vestimento se induit. Sed deo statim vindicante perpetra-
tam eius audaciam eodem vestimento accinctus constrictus mortuus ce-
cidit. Quod videntes qui illic aderant magno pavore conterriti sacrum
vestimentum quod indigne acceperat tulerunt et in thesauro ecclesie ubi
hactenus servatur reposuerunt. Actor. De dictis eiusdem hildefonsi i
bitur ex libro et sermonibus quos laudem eius virginis. Cap. lxxi.
idem beatus vir hildefonsus de beata virgine intitulauit edidit. Sit

pauca excerpsi. Hildefonsus contra eos qui disputant de virginitate eius
et partu. Beata ergo virgo maria in utero sanctificata est. Unde eius
nativitas colenda est. Nunc autem quia auctoritate totius ecclesie veneratur
constat eam ab omni peccato originali immunem fuisse, per quam non solum male-
2 dictio eve inse soluta est sed et benedictio omnibus condonata. Nullus ergo
qui nata delictis subiacuit nec originale peccatum in utero sanctificata con-
traxit. Idem in sermone de assumptione eius. Descendit sed pluvia in vel-
gina absque ymbre i. unda de virginitatis virginis nostre placidus se in-
fudit illapsu quo libera caro facta est. Idem de eadem. Sicut clausis ianuis
et genitale virginis est clausum et signatum sigillo pudoris non potuit
obstare partui integritas carnis nec exiguit reservari quia non potuit ut
esset ei tormentum qui erat honor matris et gaudium sed totum ei ad
partum ianua quelibet erat clausa quia totum erat deificum quod natum fuit de
eadem. Infantis primus ac maximus ambitus sic virginis divinitate
respersus super hospitale templi sinu eadem defluens castitas nolle sit corpus
abscondens quod non hospitale eum venisset. Melius est ut in ipsum sit lau-
danda que inside peccati. Da michi ergo bona opere ipse ... qui meo
quod incarnationis tue misterium tremendus narrator attigo qui licet clau-
2 sum dum ... intravit nos tu pervenisti aperire ... Imita-
mini ... virgine ... quos laudatis quia non tam illis prodest
ut laudatis quantum vobis ... imitatio ... plague imitator
devotus quam laudator ... ille tormenti sunt ... primus
... se in ... qui ... suum ... Iacinctus ...
... et flores lilii ... quia ...
2 tia et lilium fuit actor. Hec de beato Hildefonso ... ac devi-
... illos per beatam virginem ... adiuvit deo sufficiat.
Notant talia ... vix ... quorum multa ... ope-
ratione per diversa loca pro diversitate temporum quibus acta sunt breviter in
... veniunt ad historiam unde digressi sumus ... historia
sacra. De primo adventu pauli in iherusalem et miraculis beati petri

Paulus autem post tres annos a conversionis sue ... LXXXII.
conversione sua venit iherusalem videre petrum. Cumque vellet se iungere
discipulis sed adhuc persecutor. Tunc barnabas ciprius duxit eum ad
apostolos petrum scilicet et iacobum episcopum et narravit eis modum sue conversionis
manifestans eum eis diebus xv. Deinde venit in partes syrie et cilicie
et ibi loquebatur gentibus disputabatque cum iudeis et grecos dispersis.
Qui eum vellent eum occidere, fratres hoc cognito deduxerunt eum
cesaream palestine. Inde dimiserunt eum tharsum unde ipse oriundus
erat. Petrus vero dum perambulans discurreret venit liddam ibique sanavit
paraliticum nomine eneam. In ioppe vero suscitavit a morte thabitam ubi mul-
tis diebus moratus apud simonem coriarium tandem in xo capitulo cene
[illegible] dum ... cesaream baptisavit cornelium cum suis tamquam
primicias gentium. Illi autem qui dispersi erant a tribulatione que inci-
pit a morte stephani perambulaverunt usque ad fines phenice et cipri ne-
mini loquentes verbum nisi solis iudeis. Erant autem quidam ex eis de ci-
pro et cirene qui cum introissent anthiochiam loquebantur ad grecos
et multi crediderunt. Delatum est autem ad aures ecclesie que erat in iherusalem

de conuersione anthiochenorum voluerunt plene edificari miserunt bar
nabam in anthiochiam. Qui cum venisset exhortatus est omnes ut in
proposito permanerent videns autem barnabas quod non sufficeret ad erudi
endam tantam multitudinem venit tharsum ut quereret saulum quem inventum
perduxit anthiochiam. Et per annum conversati sunt ibi et docuerunt turbam
multam et tunc primo a petro capite denominati sunt xani qui prius dice
bantur discipuli Iudei autem illis supervenerunt prophete a ierusalem anthi
ochiam et surgens unus ex eis agabus significavit per spiritum fame
futuram in universo orbe et maxime in iudea Tunc facta est collecta
fratribus pauperum que missa est per barnabam et paulum in iherusalem
Eusebius in cronica De epistola pilati tiberio missa super christi passione
a　anno domini xxxvi imperij vero tiberij xxi pilato　dominus cxxxij
de xpiano dogmate ad tiberium referente tiberius retulit ad sena
tum ut inter cetera sacra reciperetur Ricardus de sancto victore in exo
ceptionibus Mos enim erat romanis ut provinciarum iudices sena
tui scripto nunciarent si quid novi in hijs quas regebant pro
vincijs accidisset. Pilatus ergo scripsit epistolam ad tiberium de hijs
que perpetrata fuerant in domino ihesu designans esse eum quod ipse erat
salvator mundi Actor. Epistolam quidem pilati sub hac forma descrip
tam reperi Poncius pilatus claudio salutem. Nuper accidit quod
et ipse probavi iudeos per invidiam se suosque posteros crudeli condempnatione
perisse. Cum enim promissum haberent patres eorum quod deus eorum mitteret
de celo sanctum suum qui rex eorum merito diceretur hunc me preside misit
in iudeam Qui cum vidissent cecos illuminasse leprosos mundasse
paraliticos curasse. demones fugasse mortuos suscitasse ventis
imperasse pedibus siccis super undas maris ambulasse et alia mul
ta miracula fecisse et omnis populus iudeorum diceret eum dei filium
principes sacerdotum invidiam contra eum passi sunt tenuerunt eum hunc itaque mihi
tradiderunt et alia pro alijs mentientes eum magum et contra
legem eorum agere dixerunt. Ego autem ita esse credidi eum flagella
tum eorum arbitrio tradidi Qui eum crucifixerunt et sepulto custo
des adhibuerunt. At ille militibus meis custodientibus die tercio
resurrexit. In tantum vero nequicia iudeorum exarsit ut
eis custodibus pecuniam darent quatenus discipulos eius corpus rapuisse
dicerent. Sed illi quod factum erat tacere non valentes testati sunt eum resur
rexisse seque visionem angelorum vidisse et a iudeis pecuniam accepisse
Hec ideo scripsi ne quis aliter estimet credendum mendacijs
iudeorum Ricardus ubi supra. Tiberius Tunc tiberius cum suffragio
magni favoris retulit ad senatum postulans ut xpus deus haberetur.
At senatus recusavit indignans quod non sibi secundum morem epistola prima
fuisset delata ab illo itaque die cepit in civitati laudacissima principis
molestia cesaris imperia senatus contradicere. Eusebius ubi supra Verum
tamen consulto prius xanos eliminari urbe placuisset Tiberius per edictum
accusatoribus xanorum comminatus est mortem. Scribit tertullianus
in appologetico. Comestor De exilio et morte pilati et eius suc
a　Et quidem pilatus cum esset peccator inde iudex　cessore cxxxiij
vixit sive accusatus est cum multis apud tiberium. Accusatus est enim
a iudeis de violenta interfectione innocentum. Accusatus est et quod iudeis
reclamantibus ponebat ymagines gentilium in templo et quod pecuniam

reportavit in torcularum redegerat ursulos usque Iudee faciens aque in
domum suam cum hiis omnibus deportatus est in exilium lugdunum ubi diuturnis
crucia ut ibi anxiatus gravi morte Eusebius. Itaque Pontius Pilatus
in multas incidens calamitates propria se manu interemit. Comestor
Mortuo Pilato substituit Marcellum sicut suum procuratorem Iudee. Et
volens placare Iudeis satisfecit eorum voluntati in quibusdam quia s[ed] ad
eorum peticionem Caypham a sacerdotio amovit et filium Anne qui iam mor
tuus erat substituit. Reddidit quoque eis stolam suam illam pontificalem et
antiquam qua sacerdos in summa solempnitate debebat uti ut in diebus festivis
utentur. Pilatus enim eam in domum suam transtulerat et quod diebus festivis
erat indui sacerdoti non poterat eam sine ipsius presidis precepto. De paupertate
et ambitione herodis agrippe. Post tetrarcha unius tetrarchie mor
Eodem tempore tiberii mortuus est philippus regionis sue herodes tetrarche mor
tuus est et lysanias tetrarcha abiline. Et ita vacabant due te
trarchie et aspirabat herodes agrippa ad alteram earum. Erat hic herodes
vir magnanimus et bellicosus sed pauperrimus nepos herodis tetrar
che et frater uxoris eius herodiadis fuit enim filius aristoboli filii ma
gni herodis et ipsa filia eiusdem. Disposuit ergo venire romam si forte
posset impetrare a tiberio alteram tetrarchiarum vacantem. Cumque venisset
romam vidensque tiberius militem strenuissimum retinuit eum
secum. Et fecit ut adhereret druso cui iam imperia sua tradiderat
imperium. Erat autem herodes vir magne liberalitatis cum sibi conciliaret
nobiles romanorum multa expendebat multisque debitis se obligavit. Et ut
tradit iosephus non fuit homo magis mutabilitas fortune adeo pos
set deprehendi. Homo namque male contigit ei quia mortuus est drusus
filius tiberii de cuius morte adeo inconsolabiliter doluit tiberius ut omnes
aspectu suo removeret qui familiariter adheserant druso ne redu[cerent]
ei ad memoriam mortem eius. Et expulsus est herodes agrippa redire in
[iu]deam et desperans omnia paupertate intravit turrim ut ibi affligeret fame
et ita moreretur. Quod agnoscens uxor sua sorori eius herodiadi uxori
herodis tetrarche. Que supplicavit viro suo ut revocaret eum a turre
et daret ei necessaria vite. Et acquievit ei constituit eum in tiberiade et
ibi assignavit ei domum reddidit ei necessaria vite. Quodam vero die
cum esset herodes tetrarcha in tiberiade et epularetur factus hilarior solito
improperavit ei beneficia sua que contulerat ei scilicet quod liberaverat eum a peste fa
mis. Et doluit inde agrippa ultra modum et disponit iterum redire ad tiberium
si forte in veniret cum eius consanguinitate. Et honorifice receptus est ab eo
et tunc habebat tiberius duos nepotes alterum de filio druso scilicet tiberium et
alterum de fratre germanico scilicet gaium volens sibi substituere filium filii quem
magis indigebat cum De innata invidia tiberii et herodis
Herodes autem agrippa agrippe et demorositate tiberii LXXVI
magis diligebat gaium et familiarius adherebat ei unde sibi suscitat
indignacionem tiberii latentem. Quadam autem die cum sederet
agrippa in curru cum gaio levatis manibus in celum dicebat sibi ut vi
deam in morte oportunum senis regnantem dominum totius orbis. Hoc audivit
euticiam scilicet auriga currus agrippe. Qui postea cum ceteris domi
nii diffugiens captus est et vinculatus. Et dum traheretur ad tiberium

recepit se duci ad imperatorem dicens quia cum eo loqueretur de his que erant ad
eius utilitatem. Et putatus est imperatori. Et dixit quia sic optaverat agrip-
pa mortem eius et dominium gaii. Tiberius vero eo multum tardavit [illegible]
vinclatorem et detrusus est in carcerem. Et tamen sepe instaret agrippa ut
iudicaretur et audiretur. Respondebat tiberius sic sufficiat tibi quod vin-
clatus es. Et ita differebat quia refert iosephus in omnibus negociis
suis moratus erat et dum eos statuit procuratores in provinciis suis nun-
quam numquam mutabat eos. Quod cum requireretur ab eo quare
non mutaret procuratores. Respondit per hanc parabolam. Exemplum
sic procuratores sic admodum est procuratorum contingit usque ad sangui-
nem et tanto [illegible] quanto [illegible] et qui accedebant super vulnus
dissipant. Quod audiens quidam miseratus [illegible]
ad iacentem dimisit et eas amovere voluit. Tunc ille [illegible] suppliciis
aliter putavit quod hoc obmitteret pro [illegible] et abegit muscas que
repletae fuerant. At quare ille male inquit fecisti cum eas iuste quas
expellebant volentes. At quare ille male inquit fecisti [illegible]
alio mihi iam plene erant sanguine et [illegible] molestabat [illegible]
supervenient vacue [illegible] et pungent me. Sic et procuratores [illegible]
habent substituti acrius in subiectos deserviunt. De incarceratione
ipsius herodis et augurio bubonis. Capitulum CXXVII.

Cum autem quadam die more solito in civitate ut tradatur agrippa tiberium
[illegible] in [illegible] eius [illegible]
suo de tarde. Respondit [illegible] ei [illegible] cum impudentia [illegible]
cum vinculatus accusatus. Et eo [illegible] sibi [illegible] erat agrippa [illegible]
tus est. Sic [illegible] ut [illegible] et [illegible] ductus ille de-
tinetur dixit eum [illegible] lese maiestatis quia [illegible] morte imperatoris
Tunc tiberius [illegible] liga hunc. Intellexit [illegible]
de eo qui ductus fuerat et ligatum retrusit in carcerem. [illegible]
die cum ambularet tiberius in ypodromio i. monte equorum [illegible] agrippa
[illegible] vocato carcerario dixit ei liga hunc. Et [illegible] ille et
[illegible] quod [illegible] agrippam ligari cum purpuratus in [illegible] quia erat de
[illegible] regio [illegible]. Cum autem duceretur agrippa ad carcerem patiebatur [illegible]
[illegible] sitim quia [illegible] Et forte occurrit ei portitor aqui
[illegible] et dedit ei bibere. Et [illegible] confortatus promisit ei quod in proximo [illegible]
[illegible] in regno gaii. Confidens quod in proximo erat gaius regnaturus
Et positus est in carcere. Quadam autem die dum staret [illegible] arbori cuius
frondibus insidebat bubo accessit ad eum unus de captivis [illegible]
inquit [illegible] quod adulando loquor tibi cum sis captivus [illegible]
[illegible] tibi [illegible] dicam [illegible]. Erat [illegible] magicis. Cito inquit
liberaberis et [illegible] sublimaberis quod tibi invideant omnes [illegible] tui. Et in
hac prosperitate morieris relinquens tua bona filiis tuis quam cito autem hunc
[illegible] alterum videris amplius super te [illegible] quia quinta die morieris
[illegible] erat herodes in carcere [illegible] ei [illegible]
nobilium ac familiarium gaii. Et sustinebat tamen ignorans [illegible] in
[illegible] sibi sic in carcere ab amicis suis. Et fuit in carcere per VI menses
De morte tiberii et substitutione gaii et sublimatione herodis. Capitulum CXXVIII.

Postea cum esset tiberius apud capreas cepit infirmari. Videns autem se mori
[illegible] tiberius filius gaio
[illegible] convocatis nobilibus imperii sui [illegible] successorem. Et [illegible]
et tiberius statuit ut [illegible] substitueret sibi [illegible]
[illegible] suos ut [illegible] ei [illegible] suam. [illegible] prius [illegible]
sub [illegible] Et statuit apud se ut illo qui prius [illegible]
[illegible] constitueret imperatorem ut ita sic per sortem eligeret. Tunc

significavit Tiberio ut ipsos acciret. Cum mane voluit venire ... prim
pus Et venit prior Gayus quem videns Tiberius flevit amare dolens quod
heredem non videbat quem volebat substitui. Et locutus est ad eum. Tiberius filii te
succedis in imperio quod potius debebatur Tiberio quod hereditario iure tamquam
filio filii. Sed ego video te utiliorem imperio et novi mentes eorum. Et cito
tamen nobilibus denunciavit eum imperatorem et mortuus est. Et statim ali
quantulo insonuit fama in curia romana de morte Tiberii. Et venit quidam
Hebreus amicus Herodis Agrippe ad carcerem et hebraice dixit ei Mortuus est
leo. Et cepit Agrippa inabiliter gratulari adeo ut quereret dux carceris quid esset
causa tante exultacionis. Et confessus est quod ille significavit hebraice ei mor
tem Tiberii. Et statim dux carceris liberat eum et statuit sibi collateralem
in mensa. Sed crastino insonuerunt rumores quod Tiberius qualicumque
tercia die romam veniret. Tunc arguit eum dux carceris quod decepit
eum quod timens ne in capud eius redundaret quod liberavit eum
Et inabiliter liberavit eum retrusit in carcerem. Postea invaluerunt
certi rumores de morte Tiberii et substitucione Gaii. Et venit Gaius
romam et sepelivit Tiberium honorifice. Et ipsa die voluit Agrippam
liberare sed dissuasum est ei ne videretur facta Tiberii contrarium velle.
subito revocare. Post tamen paucos aliquot dies liberavit eum et sublimatur eum
Dedit enim ei duas tetrarchias scilicet tetrarchiam Philippi et tetrarchiam
Lisanie Et imposuit ei diadema et sublimatum eum regem venire
fecit in Iudeam. Cronica

De imperio Gaii et eius vita et studiis ac ludis. Capitulum CXXIX

Romanorum igitur quartus Gaius Caligula cepit
anno domini xxxix. mundi vero iiii. ii. et regnavit annis iiii. Hugo
floriacensis libro iiii. Gaius iste Germanici filius quia in exercitu natus fuerat
cognomento calciamenti militaris id est caligula sortitus est. Suetonius
libro iiii. plerosque autem creatus Gaius dampnatos relegatosque restituit.
Criminum siqua residua ex priore tempore manebat omnium gratiam fecit
libellum de salute sua oblatum non recepit gravidus intus sibi admi
ssum esse aliquid ... cuius vero negavit quoque se aures delatoribus
habere. ... libram iurisdictionem et sine sui appellatione concessit
equites ... dampnum supplevit. Statura fuit eminenti colore palli
do corpore enormi gracilitate maxima ... oculis et tempibus
concavis fronte lata et torva capillo raro ac circa verticem nullo hirsu
tus cetera. Quare transeunte eo prospicere ex superiore parte aut omnino quaqua
de causa capram nominare criminosum et exicale habebatur. Vultum vero
natura horridum et tetrum etiam ex industria efferebat componens ad spe
culum omnem terrorem ac formidinem. Valitudo ei neque corporis
neque animi constitit. Incitabatur insompnio maxime neque enim plus
quam tribus nocturnis horis quiescebat ac ne hiis quidem placida
quiete sed pavida miris rerum ymaginibus ut qui inter ceteras pela
gi quondam speciem colloquentem secum videre visus sit. Ideoque magna parte
noctis vigilie cubandique tedio nunc thoro residens nunc per
longissimas porticus vagus et vocare identidem atque exspectare lu
cem consueverat. Vestitu calciatuque et cetero habitu neque patrio neque civi
li ac ne virili quidem ac denique humano usus est. Sepe depictas

gemmatasque indutus penulas manuleatus et armillatus in publi-
cum processit aliquando sericatus et cicladatus ac modo in crepidis vel co-
turnis modo in speculatoria caliga nonnumquam socco muliebri plerum-
que vero aurea barba fulmen tenens. Ex disciplinis liberalibus mi-
nimum erudicioni eloquencie plurimum attendit quantumvis facundus et prom-
ptus utique si perorandum in aliquem esset irato et verba et sentencie suppete-
bant quoque pronunciacio et vox ut neque eodem loci pre ardore consiste-
re posset audiretur a procul stantibus. Peroraturus stricturum se lucubra-
cionis sue telum minitabat ~~lenius~~ lenius comptiusque scribendi
genus adeo contempnens ut Senecam tunc maxime placentem com-
missiones meras componere et harenam esse sine calce diceret. Sed
et aliorum generum artes studiosissime et diversissimas exercuit. Canendi
atque saltandi voluntati ita efferebatur ut ne publicis quidem
spectaculis temperaret quominus et tragedo pronunciante concineret
et gestum histrionis quasi laudans vel corrigens palam effin-
geret si quis autem eo saltante vel canente obstreperet detrahi iussit
manu flagellabat. Comestor. De exilio herodis tetrarche et herodiadis. C. xxx.

Porro herode agrippa in regem sublimato invi-
derunt ei omnes propinqui eius. Et soror sua herodias que
iuncta fuerat infelici modo invidit felicitati propterea quod herodes habebat
nomen regis quia vir suus erat maior natu filius mag-
ni herodis et numquam meruit rex appellari. Et tetrarcham persuade-
bat itaque virum suum de die in diem ut iret romam et sollicitaret
omnibus modis ut sibi compararet nomen regis. At ille malebat
esse in ociis quam implicitus esse curis. Sepe uxor exasperata dicebat
Pereant opes tue quia tu magis diligis opes quam honorem. Tan-
dem victus instancia uxoris iniit ad gaium cum magno apparatu
et ipsa cum eo et adierunt gaium baiis. Herodes autem agrippa
qui perceperat quod non cum bono suo essent disposuit ire contra eos.
Sed premisit unum familiarem suum et amicissimum gaio per
quem direxit ei epistolam in qua continebatur quod herodes tetrarcha
etiam vivente tiberio firmavit amiciciam cum rege parthorum
ut esset rebellis romano imperio. Et in argumentum huius ei significat
ei quod in civitatibus suis habebat arma que sufficerent lxx milibus
hominum. Cumque venisset herodes tetrarcha et herodias uxor sua ad
gaium et satis honorifice recepisset eos supervenit nuncius hero-
dis agrippe et porrexit epistolam gaio. Lecta autem epistola gaius
quasi aliunde inspiciens cepit querere de statu herodis tetrarche et utrum
in civitatibus eius tanta copia esset armorum quantam ipse audi-
erat. Et non negavit. Et tunc credens gaius verum esse quod
significaverat ei herodes agrippa relegavit eum in exilium.
Uxori autem sue quia erat soror herodis agrippe quem maxime
diligebat dedit libertatem redeundi ut haberet terram suam. Sed ipsa
inde comitata est virum in exilio dicens quia non dimitteret eum

in adversis cui gratulabatur imperiis Et deportati sunt in exilio lug
dunum ubi postea miserabiliter mortui sunt Et dicitur quod gaius galile
am quam tenebat herodes tetrarcha Eusebius in hystoria ecclesiastica
libro ii°. De philone et scriptis eius C xxxi. | mel

Huius gay temporibus philo insignissimus scriptorum florebat
qui non solum in nostra nacione sed in gentium philosophia preclarus inter
omnes habebatur hic autem genere quidem abraam hebreus apud alexan
driam in summis claris et nobilibus viris clarior ac nobilior erat
In divinis autem legibus ac patriis institutis quante qualiterque fuerit operis
hunc nobis librorum suorum tradidit monumenta omnibus clarum Ieronymus
autem de illustribus viris. Philon iudeus natione alexandrinus
de genere sacerdotum idcirco a nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur quia
librum de prima marci evangeliste apud alexandrinam ecclesiam in nostrorum
laude versatus est non solum eos ibi sed in multis quoque provinciis
esse memorans et habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet talem
primum christo credencium fuisse ecclesiam quales nunc monachi esse
nituntur. Hic autem sub gaio caligula rome periclitatus quo
legatus gentis sue missus fuerat. Cumque secunda vice venisset
ad claudium in eadem urbe locutum esse cum apostolo petro et eius
habuisse amicicias Et ob hanc causam etiam marci discipuli
petri apud alexandriam sectatores ornasse laudibus. Extant
huius preclara ac innumerabilia opera in quinque libros moysi. De
confusione linguarum liber unus. De natura et inventione liber unus. De
his que sensu precamur et detestamur liber unus. De erudicione liber unus.
De herede divinarum rerum liber unus. De divisione equalium
et contrariorum liber unus. De tribus virtutibus liber unus. Cur quorundam in
scripturis mutata sint nomina liber unus. De pactis libri duo. De vita
sapientis liber unus. De gygantibus liber unus. Quod sompnia mittantur
a deo libri v. Questionum et solutionum in exodo libri v. De tabernaculo
et decalogo libri iiii^or^. Nec non de victimis et repromissionibus sive male
dictis. De providencia. De iudeis. De conversatione vite. De alexandro et quod
propriam rationem muta habeant animalia. Et quod omnis insipiens servus sit.
De vita nostrorum. De agricultura duo. De ebrietate duo. Sunt alia eius
monumenta ingenii que in nostras manus non pervenerunt. De quo
vulgo apud grecos dicitur. e platon philonizi. e philon. platonizi.
Id est aut plato philonem sequitur aut platonem sequitur philo. Tanta
est similitudo et sensuum et eloquii. Comestor. De temeritate
Fuit autem gaius in inicio imperii Gay contra deum celorum C xxxii
prudens et satis mansuetus. Postea elevavit cor eius in elationem
tantam presumpsit vesaniam ut absumptis hominibus imperasset sibi vel
let coli tamquam deus et vocabat se filium iovis. Unde et statuam
tam quam habebat ponebat ante gemina iovis ut ita quasi geminus utrique

Herodi agrippe ita fuit duas tetrarchias

videtur Suetonius. Gaius itaque castore et polluce in vestibulo saepe
conspectus inter duos fratres medium se adorandum adeuntibus exhi-
bebat templum etiam numini suo proprium et sacerdotes et excogitatissi-
mas hostias instituit. In templo simulacrum stabat aureum ami-
ciebaturque cotidie veste qua ipse uteretur. Magisteria sacerdotii ditissi-
mus quisque et ambitione et licitatione maxima vicibus comparabat.
Et noctibus quidem plenam fulgentemque lunam invitabat assidue
in amplexus atque concubitum interdiu vero cum capitolino iove secre-
to fabulabatur modo insusurrans ac praebens in vicem aurem modo
clarius nec sine iurgiis. Nam vox comminantis audita est donec ex-
oratus ut referebat et in contubernium ultro invitatus est
a Aviae antoniae contumelias et indignitates De crudelitate eius xxxiii.
et taedia causa extitit mortis dato tamen ut quidam putant et ve-
neno. Nec defunctae ullum honorem habuit prospexitque e triclinio ar-
dentem rogum. Fratrem tiberium inopinantem immisso repente
tribuno militum interemit. Silanum socerum ad necem secandasque
novacula fauces compulit. Iuliam filiam infantem nullo firmiore
indicio sui seminis esse credebat quam feritate quae illi tanta iam tunc
erat ut infestis digitis ora et oculos simul ludentium infantium
appeteret. Honoris occlusis horreis famem populo indixit. Paren-
tes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum uni valitudinem excu-
santi lecticam suam misit. Revocatum quendam a vetere exilio
sciscitatus quid nam ibi facere consuesset respondente eo per adulationem
deos semper oravi ut quod evenit periret tiberius et tu imperares
opinans sibi quoque exules suos mortem imprecari misit circum
insulas qui et universos contrucidarent. Nihil magis in natura sua
laudare se ac probare dicebat quam inverecundiam. Non temere
in quemquam nisi crebris et minutis ictibus animadverti passus est
perpetuo notoque iam praecepto ita feri ut se mori sentiat. Queri etiam
palam de condicione temporum suorum solebat quod nullis publicis calami-
tatibus insignirentur sui oblivionem imminere prosperitate rerum atque iden-
tidem exercituum caedes famem pestilentiam incendia hiatum aliquem
terrae optabat. Animum quoque remittenti ludoque et epulis dedito ea-
dem factorum dictorumque saevitia aderat. Quotiens uxoris vel amiculae col-
lum exoscularetur addebat tam bona cervix simul ac iussero
demetur. Pulchros et comatos quotiens sibi occurrerent occipitio
raso deturpabat De impudicitia eius et prodigalitate et ra-
p udicitiae neque suae neque alienae pepercit. Cum pina xxxiiii.
omnibus sororibus suis consuetudinem stupri fecit. Hostium saepe
consultis suis comparavit. Postremo ... adulteras et
insidiatores adversus se amicas. Prodigorum omnium ingenia su-
peravit commentus novum balnearum usum portentosissima cibo-
rum atque cenarum ut calidis frigidisque unguentis lavaretur

pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet convivis quoque
aureos panes et obsonia poneret aut frugi hominem esse oportere
dictitans aut cesarem. Fabricavit etiam decemeris liburnicas gemma
tis puppibus versicoloribus velis. Magna balnea et porticus tri
cliniorum laxitate magna quoque et vivis vitibus pomiferarum arborum vole
quibus discumbens de die inter choros ac symphonias littora
Campanie peragraret. Exhaustus atque egens ad rapinas convertit
animum vario et exquisitissimo calumpniarum atque auctionum et vecti
galium genere. Vectigalia nova atque ante inaudita exercuit nullo
rerum atque hominum genere omisso cui non tributi aliquid imponeret.
Novissime contrectande pecunie cupidine incensus sepe super im
mensos aureorum acervos patentissimo diffusos in loco nu
dis pedibus spatiatus et toto corpore aliquamdiu volutatus est.
Milicias resque bellicas semel attigit. Diversissima in eo vi
tia erant summa confidentia et nimius metus. Nam qui deos
tantopere contempneret ad minima tonitrua et fulgura conivere
caput obvolvere ad maiora vero proripere se e strato sub lectumque
condere solebat. In Sicilia irrisis multorum locorum miraculis repen
te a Messana noctu profugit Ethnei verticis fumo ac murmure
pavefactus. Comestor. De statua Gaii quam in templo Ierusalem
Misit ergo imaginem suam provinciis mandat erigi. Capitulum xxxv
imperii sui ut cives adorarent eam. Et sic factum est. Quod
cum apud iudeos qui erant in Alexandria civitate orta esset se
dicio inter iudeos et gentiles et venisset utraque pars ad gaium
ut discuteretur controversia inter ceteras allegationes quas fecerunt
gentiles contra iudeos obiecerunt eis quia dominum suum quem cum
omnes gentiles vocarent ipsi inhonorabant quia sui imaginem
gaii adorare nolebant. Et tunc commotus fuit gaius quia iudei
non adorabant imaginem eius. Significavit ergo petronio presidi
syrie ut statuam suam poneret in templo ierusalem ut facilius ca
perent in circumstantibus civitatibus [illegible] si forte iudei reclamarent
collectis romanis legionibus intraret iudeam. Et [illegible]
eius. Collecto ergo exercitu intravit petronius iudeam. Et venientes
ad eum iudei de ierusalem cum amicis herodis agrippe qui erat pre
dilectus gaio supplicaverunt ei ne adeo festinaret quia prius
permittebant se occidi et parabant iugulos. Dicebant enim quod
lingua amplius colunt legem ut sit media affecti moverentur.
Et vidit petronius non de consiliis suis quod pacisse. Sed non au
debat resistere mandato imperatoris. Volens tamen quia gravem
iacturam inferret gaius si amitteret tributa totius iudee
proposuit quia opponere se gaio proposuit. Et misit epistolam suam gaio
per primos honoratos ut desisteret ab hoc mandato. Verum antequam venisset
ad gaium non ausi sunt [illegible] se in conspectu eius. Sed accessit

ad herodem agrippam ut subveniret iudeis quia una de tetrarchiis
suis scilicet galilea erat in iudea. Tunc herodes invitavit gaium
lautissimis ut comederet cum eo. Et cum maxime esset in convivio
admirationis et delectationis gaudium. Et cepit inebriatus gaius quanta fue-
rat passus pro eo herodes scilicet vincula tiberij et alia multa. Et cepit
pit ut peteret quicquid vellet et daret ei. At ille videns sufficien-
ciam gratiam eius. Et cum ille instaret ut aliquid peteret petiit ne
poneret statuam suam in urbem in templo. Et iratus est gaius
cum considerans animositatem agrippe quia noluerat opes et alias ma-
iores petere augmentum ei. Et scripsit petronio in hunc modum
Si non dum posita est statua in templo non est necesse imponere.
Et sic non est posita statua eius in templo. De nece eiusdem

## imperatoris CXXXVI

Postea vero scripsit gaius scripsit petronio
in hunc modum. Quia contempsisti mandata imperatoris
et prius dilexisti munera iudeorum elige tibi quod vis mortis
genus ut discant omnes non esse tutum obviare mandatis im-
peratoris. Sed deo providente ista statim ut prius audivit famam
mortis eius quam videret mortis huius legatos. Suetonius
Periit autem gaius ingentia facinora ausus aliquanto maio-
ra moliens. Siquidem proposuerat alexandriam commigrare inter-
emptis prius utriusque ordinis electissimis quibusque. Quod ne dubium sit in
secretis eius reperti sunt duo libelli diverso titulo alteri
gladius alteri pugio index erat ambo nomina et notas contine-
bant morti destinatorum. Inventa et archa ingens variorum
venenorum plena. Quibus a claudio demersis infecta maria traduntur
non sine piscium exitio. Quos enectos estus in proxima littora eie-
cit. Istum bacchantem atque grassantem cum placuisset palatinis
aggredi. Primus sibi partes cassius cherea tribunus cohortis pretorie
depoposcit. Quem seniorem iam mollem et effeminatum gaius
omni probro consueverat incessere et modo signum petenti priapum aut
venerem dare modo ex aliqua causa gratias agenti manum oscu-
landam offerre formatam commotamque in obscenum modum. Is primus alto vul-
nere gladio cervicem gravius percussit. Deinde cornelius sabinus
alter e coniuratis adverso pectus traiecit. Iacentem contractisque
membris clamitantem se vivere ceteri vulneribus triginta confecerunt. Nam
signum erat omnium repete. Quidam etiam per obscena ferrum adege-
runt. Cadaver eius clam in hortos asportatum et tumultuario
rogo semiambustum levi cespite obrutum est. Satis constat pri-
usquam hortorum custodes umbris inquietatos. In ea quoque domo in qua
occubuit nullam noctem sine aliquo terrore transactam donec
ipsa domus incendio consumpta sit. Periit una et uxor gla-
dio confossa et filia parieti illisa. Ipsa die qua periit sompniavit consistere
se in celo iuxta solium iovis impulsumque ab eo dextri pedis pollice
in terram precipitatum. Hoc tempore olympie simulacrum iovis quod dissolvi trans-
ferrique rome placuerat tantum cachinnum repente edidit ut machinis
labefactis opifices diffugerunt.